agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto

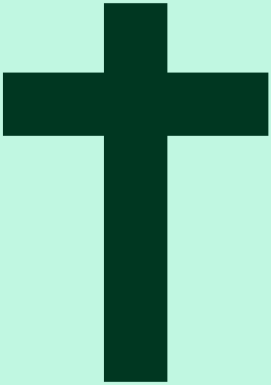

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators and The Word for the World International

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 20 May 2025
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO 1
MALUKO 72
LUKA 118
YOHANA 194
SANG'HANO . . . 249
WALOMA 322
1WAKOLINTO . 355
2WAKOLINTO . 386
WAGALATIA . . 406
WAEFESO 418
WAFILIPI 430
WAKOLOSAI . . 439
1WATESALONIKE 447
2WATESALONIKE 454
1TIMOTEO 459
2TIMOTEO 469
TITO 476
FILIMONI 481
WAEBLANIA . . 484
YAKOBO 509
1PETULO 518
2PETULO 528
1YOHANA 534
2YOHANA 543
3YOHANA 545
YUDA 547
LUGUBULO . . . 550

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).
2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya

Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto (Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga wa Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka kamulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda na ndugu zake.
3 Yuda kamulela Pelesi na Zela, mamaao kakala Tamali, Pelesi kamulela Heziloni, Heziloni kamulela Alamu,
4 Alamu kamulela Aminadabu, Aminadabu kamulela Nashoni, Nashoni kamulela Salimoni,
5 Salimoni kamulela Boazi, mamaake kakala Lahabu, Boazi kamulela Obedi, mamaake kakala Lusi, Obedi kamulela Yese,
6 Yese kamulela Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mtwanzi yakalile mwehe wa Ulia,
7 Selemani kamulela Lehoboamu, Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati, Yehoshafati kamulela Yolamu, Yolamu kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu kamulela Ahazi, Ahazi kamulela Hezekia,
10 Hezekia kamulela Manase, Manase kamulela Amoni, Amoni kamulela Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na ndugu zake, kipigiti kija viwahamizigwe kuchola Babeli.
12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa kuchola Babeli, Yekonia kamulela Shelitieli, Shelitieli kamulela Zelubabeli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi kamulela Eliakimu, Eliakimu kamulela Azoli,
14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki kamulela Akimu, Akimu kamulela Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali kamulela Matani, Matani kamulela Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu, yakalile mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu yakemigwe Kilisto.
17 Avo kukala na milelo longo dimwe na mine kulawa Ablaham mbaka Daudi, na milelo longo dimwe na mine kulawa Daudi mbaka kipigiti viwahamizigwe kuchola Babeli, na milelo longo dimwe na mine kulawa uhamizo wa kuchola Babeli mbaka mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto (Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto viikalile. Mamaake, yakemigwe Maliamu, kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile

* **1:1** Hano ***mwana wa*** nhegulo yake *kulawa mulukolo lwa.*

hawanakala hamoja, kaiyona kana inda mkubitila
mhiko za Loho wa Mulungu.
19 Kwavija Usufu,
mkasano wake, kakala
munhu yalibule uzenzele-
ganye, na halondile kumgela
kinyala hameso ga wanhu,
avo kagelegeza kumuleka
kinyele.
20 Ila viyakalile yogelegeza
gano, msenga wa Mndewa
wa kuulanga kamulawila
muna inzozi na kulonga,
"Usufu, Mwana wa Daudi,†
sambiudumbe kumsola
Maliamu yawe mtwanzi
wako. Kwavija kapata inda
mkubitila mhiko za Loho wa
Mulungu.
21 Kolela mwana mbi-
galo, na gweye komkema
twaga jake Yesu, kwavija
kowakombola wanhu zake
kulawa m'vilozo vao."

22 Gano gose galawilila gi-
ladi gavikile gaja gayalongile
Mndewa kubitila muhokozi,
23 "Mhambe kopata inda
na kolela mwana mbigalo,
na twaga jake kokemigwa
Imanueli."‡ Nhegulo yake
"Mulungu ka hamoja na tw-
eye."

24 Usufu viyalamuke
kulawa muutulo, katenda
kamba msenga wa Mndewa
wa kuulanga viyamulagize,
avo kamsola mkasano wake
Maliamu.
25 Ila hamkwenhukile
mbaka viyamulelile mwana
mbigalo. Na heyo kamkema
twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mki-
wambo cha Betelehemu
muisi ya Yudea, mkipigiti
cha Mndewa Helode Mkulu.
Na wanhu wali na ilimu ya
nhondo kulawa haulawilo
wa zua weza Yelusalemu,
2 wauza, "Kahalihi ayo
yavumbuke giladi yawe
mndewa wa Wayahudi?
Kwavija tuyona nhondo
yake haulawilo wa zua, avo
twiza kumtambikila."

3 Mndewa Helode viyahu-
like vino, kagaya ng'hani
mmoyo, heyo hamoja na
wanhu wose wa Yelusalemu.
4 Kawakema wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wa-
fundiza Malagizo ga Musa,
kawauza, "Halihi honday-
aleligwe Kilisto?"

5 Wamwidika, "Mki-
wambo cha Betelehemu
muisi ya Yudea, kwavija
vino vivo yandikigwe na
muhokozi,
6 'Na gweye, Betelehemu, uli
muisi ya Yuda,
huli mdodo hagatigati
ya watawala wa isi ya
Yuda,
kwavija kulawa kumwako
kolawilila mtawala
yondayawalongoze
wanhu zangu wa
Islaeli.' "

7 Abaho, Helode kawakema
kinyele waja iwanhu wali

† **1:20** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.* ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

na ilimu ya nhondo wamu-
longele kipigiti kija inhondo
viyoneke.
8 Kawatuma wachole
Betelehemu, yolonga, “Gen-
deni mkaziuzagize goya
mbuli za mwana hiyo, na
muhamona mnongele, giladi
na nie nichole kumtambik-
ila.”
9 Viwamambukize
kumtegeleza mndewa, wa-
chola, na ija inhondo
iwakalile wayonile haulaw-
ilo wa dizua, iwalongola
mbaka viimile hanhu
hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo,
wadeng'helela ng'hani.
11 Viwengile mng'anda,
wamona imwana hamoja
na mamaake Maliamu,
wafugama mavindi na
kumtambikila. Abaho,
wafungula masanduku gao
na kumgwelela nhunza
za zahabu, ubane, na
manemane.
12 Mulungu kawazuma
mnzozi kamba sambiwamb-
welele Helode. Avo wabwel-
eganya muisi yao mkubitila
nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

13 Viwacholile, msenga
wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila Usufu mnzozi
kalonga, “Lamuka, msole
imwana na mamaake mkim-
bilile Misili. Kaleni hiko
mbaka vondanikulongele,
kwavija Helode kokwiza
kumzahila imwana giladi
yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kam-
sola imwana na mamaake
ikilo iija, kachola Misili,
15 ako kuyakalile mbaka
Helode viyadanganhike. Gi-
ladi kamba gavikile gaja ga-
longigwe na Mndewa ku-
bitila muhokozi, “Nimkema
Mwanangu kulawa Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa

16 Helode viyawene kamba
kavwiziligwa na iwanhu
wali na ilimu ya nhondo,
kagevuzika ng'hani. Kala-
giza kamba wana wose wa
kimbigalo wa kiwambo cha
Betelehemu na ng'ambu
zake zose, wali na milao mi-
bili kwiza hasi wakomigwe,
songela viyalongeligwe na
waja iwanhu wali na ilimu
ya nhondo mmbuli za ija
inhondo kipigiti viilawilile.
17 Abaho, gavikila gaja
galongigwe na muhokozi
Yelemia,
18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalilila wanage,
halonda kuhem-
bekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode
viyadanganhike, msenga
wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila Usufu mnzozi
ako Misili
20 kalonga, “Lamuka,
msole imwana na mamaake,
uchole muisi ya Islaeli,
kwavija wose walondile
kumkoma imwana wadan-
ganhika.”
21 Avo Usufu kenuka, kam-
sola imwana na mamaake,
na kubwela muisi ya Islaeli.

22 Ila Usufu viyahulike
kamba Alikelao iyo mtawala
wa Yudea kasola hanhu
ha tataake Mndewa Helode
Mkulu, kadumba kuchola
hiko. Na heyo viyazumigwe
mnzozi, kanyelenhukila
kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mki-
wambo kikemigwe Naza-
leti, giladi gavikile gaja
galongigwe na wahokozi,
“Kokemigwa Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana
M'batiza keza, yowapetela
wanhu mkiwala cha Yudea,
2 kalonga, “Lekeni vilozo
venu, kwavija Undewa wa
Kuulanga ukwenhuka!”
3 Kwavija Yohana iyo ya-
longigwe na muhokozi Isaya,
viyalongile,
“Munhu kenula dizwi mu-
luwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mn-
dewa,
Mgoloseleni nzila zake!’
”
4 Yohana kavala guo
ditendigwe na mijusu ya
ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake, na
mandia gake gakala nzige na
uki.
5 Wanhu kulawa Yelusalemu,
kulawa muisi yose ya
Yudea na ng'ambu zose
za Mdibonde da Yolodani,
wamcholela.
6 Wavilonga vilozo vao
haulongozi wa wanhu, na
heyo kawabatiza muna Ul-
wanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene
Mafalisayo na Masadukayo
bwando womwizila giladi
wabatizigwe, kawalongela,
“Mweye wana wa nyoka!
Yalihi yawazumile kulukim-
bila lusango lwa Mulungu
londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa
kamba muleka vilozo venu.
9 Sambimgelegeze kamba
modaha kuikimbila nhaguso
ya Mulungu mkulonga,
‘Ablaham iyo muhenga
wetu.’ Nowalongela, Mu-
lungu kodaha kusola mabwe
gano na kumtendela lukolo
Ablaham!
10 Nhemo ya hana
gamasina ga imibiki, na kila
m'biki uleka kulela mujo
unogile wokanhigwa na
kwasigwa muna umoto.
11 Nie nowabatiza mweye
na mazi kulagusa kamba
muleka vilozo venu, ila
hachugu changu kokwiza
yali na mhiko kubanza nie,
nie silumbile hata kupapa
ng'hwabasa zake. Heyo
kowabatiza na Loho wa
Mulungu na moto.
12 Heyo kana kia chake
mmakono cha kubetela,
giladi yaikunzanye ngano
yake kukano na mikumvi
yaisome na moto hauzimik-
aga.”

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza ku-
lawa Galilaya, kachola hana

Ulwanda lwa Yolodani giladi
yabatizigwe na Yohana.
14 Ila Yohana kageza
kumgomesa, kalonga, “Nie
nolondigwa kubatizigwa na
gweye, na gweye kokwiza
kumwangu?”
15 Ila Yesu kamwidika,
“Leka iwe vino sambi,
kwavija tulondigwa kutenda
vino giladi kugavikiza gaja
gose gayalagize Mulungu.”
Avo Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viya-
batizigwe, kalawa muna
gamazi. Baho ulanga
uvuguka, kamona Loho wa
Mulungu yomuhumulukila
yalingile kamba hua na
kukala uchana yake.
17 Na dizwi kulawa ku-
ulanga dilonga, “Ino iyo
Mwanangu mnogelwa, nino-
gelwe nayo.”

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa
na Loho wa Mulungu mbaka
muluwala giladi yagezigwe
na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya
mazua malongo mane ikilo
na imisi, Yesu kona nzala.
3 Abaho, Mwenembago
kamcholela kamgeza yomu-
longela, “Uhawa gweye
iyo Mwana wa Mulungu,
galongele mabwe gano
gagaluke mikate.”
4 Ila Yesu kedika kalonga,
“Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Munhu hawa
mgima sama ya mkate
wiyeka, ila mkila mbuli
ilawa mmulomo wa Mu-
lungu.’ ”*
5 Abaho, Mwenembago
kamsola Yesu mbaka
Yelusalemu, Wambo
Ding'alile, na kumwika
hachana hana inhomboti ya
Ing'anda ya Mulungu,
6 kamulongela, “Uhawa
gweye iyo Mwana wa Mu-
lungu, ibwanhe hasi, kwav-
ija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,
‘Mulungu kokulagizila
wasenga zake wa
kuulanga,
wakudang'he mmakono
gao,
giladi mgulu wako sam-
biuikwale mdibwe.’
”†
7 Yesu kamwidika, “Vivija
yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Sambiumgeze
Mndewa Mulungu wako.’ ”‡
8 Abaho, Mwenembago
kamsola Yesu mbaka hana
ikigongo kitali, kamulagusila
ndewa zose za ulumwengu
na yenzi zake.
9 Kamulongela, “Gano
gose nokugwelela uhan-
ifugamila mavindi na kuni-
tambikila.”
10 Abaho, Yesu kamulon-
gela, “Goboka, Mwenem-
bago! Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile,

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3. † **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12. ‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16.

'Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yeiyeka!' "§

11 Abaho, Mwenembago kamuleka, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga weza na kumsang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba Yohana kageligwa mkifungo, kachola kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya. Kasegela Nazaleti, kachola kukala Kapenaumu, kiwambo kikalile behi na Dilamba da Galilaya, muisi za mitala ya Wazabuloni na Wanaftali,

14 giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya,

15 "Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali, mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa,
mulangaza uwamwemwesa."

17 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwapetela wanhu yolonga, "Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!"

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela mumgwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona wandugu wabili, Simoni yakemigwe Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala wotanda nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba.

19 Yesu kawalongela, "Ng'holelezeni, na nie nowatenda muwe waloa wanhu."

20 Bahaja wazileka nhando zao, wamkoleleza.

21 Viyacholile haulongozi kidogo, kawona wandugu wabili wayagwe, Yakobo na mdodo wake Yohana, wanage Zebedayo, wakalile muna ingalawa hamoja na tataao Zebedayo, wozigongomanya nhando zao. Yesu kawakema,

22 na baho waileka ingalawa na tataao, wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu m'viwambo va Galilaya, yofundiza muna zing'anda zao za nhambiko na kuupeta Usenga Unogile wa Undewa wa* Mulungu, na kuwahonya wanhu wakalile na kila utamu na unyondenyonde.

24 Mbuli zake zenela muisi yose ya Silia. Wamgalila wanhu wose wakalile wokugula kila utamu,

§ **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13.
* **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

wakalile wokona vihile,
wakalile na vinyamkela,
wakalile na kisango, na
wakalile waholole, na heyo
kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu
dimkoleleza, wanhu ku-
lawa Galilaya, kulawa
kuviwambo longo dimwe
vikemigwa Dekapoli, ku-
lawa Yelusalemu, Yudea,
na mwambu uyagwe wa
Ulwanda lwa Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene di-
dale da wanhu, kakwela
hakigongo, kakala hasi.
Wanahina zake wamcholela,
2 na heyo kasonga kuwa-
fundiza.

Deng'ho da Kweli
(Luk. 6:20-23)

3 "Wamota waja wakumbulu
wa loho,*
kwavija Undewa wa Ku-
ulanga uli wao!
4 Wamota waja wose wali na
giogio,
kwavija wobwezigwa
imioyo!
5 Wamota waja wali na
mioyo iholile,
kwavija woihala isi!
6 Wamota waja wose wali
na nzala na ng'hilu ya
kutenda ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa
bazi!
8 Wamota wali na mioyo
ing'alile,
kwavija womona Mu-
lungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa
wana wa Mulungu!
10 Wamota awo wogazigwa
sama ya kutenda
ganogile,
kwavija Undewa wa Ku-
ulanga uli wao!
11 "Mmota mweye haja
wanhu wahawaliga, na
kuwagaza, na kuwavwizila
mbuli zose zihile sama
yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa
ng'henze, kwavija nhunza
yenu yowa ng'hulu kuu-
langa. Kwavija vino vivo
wagazigwe wahokozi wawa-
longole.

Munyu na Mulangaza
(Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 "Mweye iwo munyu
wa isi. Ila munyu uhagiza
kilandu chake, vodahikaze
kuutenda unoge kabili?
Haunoga mkinhu chochose,
ila wokwasigwa hanze na
kubojagwa na wanhu.
14 "Mweye iwo mulangaza
wa ulumwengu mokoneka
na wanhu wose, kamba vi-
wodaha kuwona mulangaza
wa wambo dizengigwe
hakigongo.
15 Haduhu munhu yob-
winha kiwenge na kukigu-
bika na kinongo. Ila kokika

* **5:3** ***Wakumbulu wa loho*** nhegulo yake *wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.*

uchana hakingolobweda, giladi kimmwemwesele kila munhu yali mng'anda.
16 Vivo na mweye, mulangaza wenu umwemwese haulongozi wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu zinogile, na hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

17 “Sambimgelegeze kamba niza kugatengula Malagizo ga Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza.
18 Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi vondavisegele,† haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose zivikile.
19 Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga.
20 Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibule uzenzeleganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuulanga.

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 “Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiukome, na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.’
22 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango ndugu yake kotagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu yake kolondigwa yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, ‘Gweye kwa m'bozi’ ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu.
23 Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo cha kulavila nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na ndugu yako,
24 ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila nhosa, tanhu genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka ubwele uilave nhunza yako.

25 “Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali mnzila mchola kukitala, giladi sambiyakugale ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo.
26 Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

27 “Muhulika kamba ilongwa, ‘Sambiutende ugoni.’

† **5:18** ***Mbaka ulanga na isi vondavisegele*** nhegulo yake *mbaka ikimambukizo cha isi.*

28 Ila nie nowalongela,
munhu yoyose yomulola mt-
wanzi mkumsulukila, kesha
kutenda nayo ugoni mmoyo
wake.
29 Avo kamba siso jako da
ukulume dokutenda utende
vilozo, ding'ole ujase kutali
nagwe! Vinoga kumwako
kwagiza kipindi kimwe cha
lukuli lwako kubanza lukuli
lwako lose lwasigwe kuz-
imu.
30 Na kamba mkono wako
wa ukulume wokutenda
utende vilozo, ukanhe
uwase kutali nagwe! Vinoga
kumwako kwagiza kipindi
kimwe cha lukuli lwako
kubanza lukuli lwako lose
luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12;
Luk. 16:18)

31 “Vivija ilongigwa,
‘Munhu yoyose yomwasa
mtwanzi wake, kolondigwa
yamwandikile lupwilili lwa
nyasa.’
32 Ila nie nowalongela
kamba, munhu yoyose
yomwasa mtwanzi wake,
ila tu sama ya kilamso cha
ugoni, komtenda mtwanzi
hiyo yawe mgoni, na munhu
yoyose yomsola mtwanzi
hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 “Vivija muhulika kamba
wanhu wa umwaka viwa-
longeligwe, ‘Sambiuiduile
uvwizi ila ugoge kiduilo
chako chuuiduile ha Mn-
dewa.’
34 Ila nie nowalongela,
sambimuiduile kabisa. Sam-
bimuiduilile ulanga, kwav-
ija kicho kigoda cha undewa
cha Mulungu,
35 ama sambimuiduilile
isi, kwavija kicho kigoda
chake cha kwikila magulu
gake, ama sambimuiduilile
Yelusalemu, kwavija dijo
wambo da Mndewa Mkulu.
36 Vivija sambiuiduilile
pala jako, kwavija hudaha
kutenda hata luvili lwako
lumwe kuwa luzelu ama
lutitu.
37 Mbuli zenu ziwe ‘Ona’
kamba ihawa ‘Ona’ ama
‘Sio’ kamba ihawa ‘Sio.’
Chochose chondakibanze
mbuli zino cholawa ha
Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

38 “Muhulika ilongigwa
kamba, ‘Siso kwa siso, na
zino kwa zino.’
39 Ila nie nowalongela,
sambium'bwelezele mtenda
gehile. Munhu yahakutoa
kanza da ukulume, muhin-
dusile na diyagwe.
40 Na munhu yahakugala
kukitala na kukusolela shati
jako, vivija mulekele na koti
jako.
41 Kamba munhu ya-
hakushulutiza umpapile
bahasha yake kilometa
imwe, mpapile kilometa
mbili.
42 Munhu yondayakupule,
mgwelele, na munhu yoyose
yolonda umkalizi, sambiu-
muhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 “Muhulika kamba
ilongigwa, ‘Mnogele munhu
wa habehi nagwe, na
umwihile mdumuka wako.’
44 Ila nie nowalongela,
wanogele wadumuka zako
na muwatambikile waja
wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa
Tata wenu wa kuulanga.
Heyo yowamwemwesela
zua jake wanhu wehile
na wanogile, na yowatoela
mvula wazenzeleganye na
wanhu walibule uzenzele-
ganye.
46 Ihawa mowanogela
wanhu wose waja wowono-
gela mweye, mopata nhunza
yaki? Kwavija hata wawila
kodi wotenda vivo!
47 Na kamba mowalamsa
ndugu zenu weiyeka, kinhu
chaki kikulu kimtenda
kubanza wayagwe? Hata
Wamhazi wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule
hanhu kamba Tata wenu wa
kuulanga viyalekile kuhun-
gula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 “Iteganyeni, sambim-
tende mbuli zenu zinogile
haulongozi wa wanhu giladi
mwoneke na hewo, kwavija
muhatenda hivo ham'bokela
nhunza kulawa ha Tata
wenu wa kuulanga.
2 “Uhamwing'ha mkum-
bulu, sambiumulongele
munhu yoyose mkutoa
mhalati, kamba viwotenda
videlenya muna zing'anda
za nhambiko na mzinzila,
giladi watogoligwe na
wanhu. Nowalongela
ikweli, wanhu hiwo wesha
kubokela nhunza yao.
3 Ila uhamwing'ha mkum-
bulu, hata mkono wako wa
ukumoso sambiuvitange ki-
tendigwa na mkono wako
wa ukulume,*
4 avo nhunza yako yowa
mkifiso. Abaho, Tataako,
yolola kija kitendeke mki-
fiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika (Luk. 11:2-4)

5 “Muhatambika, sam-
bimuwe kamba videlenya!
Kwavija hewo wonogelwa
kutambika kuno wemile
wima muna zing'anda
za nhambiko na mzinzil-
amhanda, giladi woneke na
wanhu. Nowalongela ikweli,
wesha kubokela nhunza yao.
6 Ila uhatambika, ingila
mdigati jako, hinda ulwivi,
na tambika ha Tataako yali
mkifiso. Abaho, Tataako,
yolola kija kitendeke mki-
fiso, kokugwelela nhunza.
7 “Muhatambika, sam-
bimulonge mbuli bwando
zilibule nhegulo ha Mu-
lungu, kamba viwo-
tenda Wamhazi, kwavija
wogelegeza kamba wohu-
likwa sama ya mbuli zao
kuwa bwando.

* **6:3** ***Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume*** nhegulo yake *kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe.*

8 Sambimuilinge nao,
kwavija Tata wenu kovitanga chumulonda hata
mng'hali hamunampula.
9 Avo tambikeni kamba vino,
‘Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba viili kuulanga.
11 Utugwelele mandia getu ga kila zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.
Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.’†
14 “Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu.
15 Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

16 “Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako,
18 giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga
(Luk. 12:33-34)

19 “Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga hondawabanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba.
20 Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga wondawabanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba.
21 Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli
(Luk. 11:34-36)

22 “Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose lomema mulangaza.
23 Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

Mulungu na Mali
(Luk. 16:13; 12:22-31)

† **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.***
‡ **6:23** Hano ***ziza*** nhegulo yake *kuleka kuvimanya.*

24 “Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa wabili, kwavija komwihila imwe na kumnogela iyagwe, ama komnanahila imwe na kum'beza iyagwe. Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno usang'hanikila mali.

25 “Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba mje choni ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba m'vale choni. Ugima hauzamile kubanza mandia? Na lukuli haluzamile kubanza vivalo?
26 Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna, na hawakunzanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga kowagwelela mandia. Avo, mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
27 Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela saa dimwe da ugima wake?

28 “Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda vigokula, hagasang'hana ama kuitendela vivalo.
29 Nowalongela kamba hata Selemani na yenzi yake yose havazigwe vinogile kamba dimwe da malua gano.
30 Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani da kumgunda, dija lelo dabaho na mayo dokwasigwa muna umoto, vino heyo haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu muli na nhamanila ndodo?

31 “Avo sambimuigaze mkulonga, ‘Toja choni?’ ama ‘Tong'wa choni?’ ama ‘Tovala choni?’
32 Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu vino vose, na Tata wenu wa kuulanga kovitanga kamba movilonda vinhu vino vose.
33 Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mulungu na ndagizi zake, na vinhu vino vose mogweleligwa.
34 Avo sambimuigazile mayo, kwavija mayo yowa na migayo yake yenyego. Mgayo wa zua dimwe wotosha kwa zua dimwe.”

7

Kuwatagusa Wayagwe
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye,
2 kwavija kamba vimuwatagusa wayagwe, vivo na Mulungu vondayawataguse mweye, na mhima iija yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mweye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili msiso jako mwenyego?
4 Kodaha vilihi kumulongela ndugu yako, ‘Beta nikulave kikupi mdisiso jako,’ kuno gweye kuna kibanzi mdisiso jako?
5 Gweye kidelenya! Songa tanhu kulava kibanzi msiso jako mwenyego, giladi udahe kulola goya, abaho, leka ulave kikupi msiso da ndugu yako.

6 “Sambimuwagwelele
umbwa vinhu ving'alile,
kamba muhatenda avo,
wowahindukila na kuwadega,
na sambimuwasile mitumbi
lulu zenu, kamba muha-
tenda avo, wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 “Puleni, mogweleligwa.
Zahileni, movumbula. Toeni
hodi, movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yop-
ula kogweleligwa, na
yoyose yozahila kovumbula,
na yoyose yotoa hodi
kovugulilwa.
9 Ama yalihi mmwanza
wenu, kamba mwanage
yahampula mkate, komg-
welela dibwe?
10 Ama yahampula somba,
komgwelela nyoka?
11 Ihawa mweye mtenda
mbuli zihile, movitanga
kuwagwelela wanenu vinhu
vinogile, avo, Tata wenu wa
kuulanga kabanza ng'hani
kuwagwelela vinhu vinogile
waja wose wompula!
12 “Avo, chochose chu-
mulonda mtendeligwe na
wanhu, na mweye muwa-
tendele vivo, kwavija gano
gago mafundo ga Malagizo
ga Musa na wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 “Ingileni mkubitila lwivi
lusisili, kwavija lwivi lugazi
na zila gazi dilongoza ku-
ubananzi, na wondawengile
kubitila zila hijo wowa
bwando.
14 Ila lwivi lusisili na
inzila yakibabani ilongoza
kuugima, na wanhu wond-
awayone wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 “Iteganyeni na wa-
hokozi wa uvwizi, wom-
wizileni kunze walingile
kamba ng'hondolo, ila mgati
mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila
sang'hano zao. Vino wanhu
wobawa zabibu muna
imizomola, ama tini muna
imingemba?
17 Avo, m'biki unogile
wolela mujo unogile, ila
m'biki wihile wolela mujo
wihile.
18 M'biki unogile haudaha
kulela mujo wihile, na
m'biki wihile haudaha
kulela mujo unogile.
19 Na m'biki wowose uleka
kulela mujo unogile wokan-
higwa na kwasigwa muna
umoto.
20 Avo, mowatambula ku-
bitila sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)

21 “Sio kila munhu
yonikema, ‘Mndewa, Mn-
dewa’ yondayengile muna
Uundewa wa Kuulanga,
ila heyo yogatenda gaja
goyolonda Tataangu wa
kuulanga.
22 Mdizua da nhaguso
wanhu bwando wonilon-
gela, ‘Mndewa, Mndewa!
Hatuhokole mditwaga jako,
na mditwaga jako tuwinga
vinyamkela, na kutenda
mizonza bwando?’
23 Abaho, nowalongela, ‘Si-
watangile mweye. Segeleni

hamwangu, mweye watenda
gehile!’

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)

24 “Avo munhu yoyose
yohulika mbuli zangu na
kuzisang'hana kolinga na
munhu yali na nzewele
yozenga ng'anda yake
uchana ya dibwe.
25 Mvula itoa, nyanda zi-
tula, na beho dibuma na
kuitoa ng'anda hiyo, ila hait-
ulike, kwavija msingi wake
uzengigwa mdidibwe.
26 “Ila munhu yoyose
yohulika mbuli zangu
na kuleka kuzisang'hana
kolinga na munhu m'bozi
yozenga ng'anda yake
mmisenga.
27 Mvula itoa, nyanda zi-
tula, na beho dibuma na
kuitoa ng'anda hiyo, nayo
itulika, na nhulika yake ikala
ihile ng'hani!”

Udaho wa Yesu

28 Yesu viyamambukize
kulonga gano, didale da
wanhu dikanganya ma-
fundo gake,
29 kwavija hafundize
kamba wafundiza zao wa
Malagizo ga Musa, ila
kafundiza kamba munhu
yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesu viyahumu-
luke kulawa mkigongo,
madale makulu ga wanhu
gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile
na dikulu kamwizila na
kamfugamila mavindi, ka-
longa, “Mndewa, uhalonda,
kodaha kunihonya.”
3 Yesu kagolosa mkono
wake, kamkwasa, kamulon-
gela, “Nolonda, uhonyigwe!”
Bahaja kahonyigwa utamu
wake.
4 Abaho, Yesu kamulon-
gela, “Tegeleza, sambiumu-
longele munhu, ila genda
ukailaguse ha mkulu wa
nhambiko, abaho ukalave
nhosa kamba viyalagize
Musa, giladi wanhu wose
watogole kamba kuhona.”

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kape-
naumu, mkulu wa asikali
mia wa Loma kamwizila,
kamuyalalila
6 na kulonga, “Mndewa,
mtumigwa wangu katambal-
ala ukae, kaholola, mtamu
ng'hani.”
7 Yesu kamulongela, “Nok-
wiza kumuhonya.”
8 Ija imkulu wa asikali mia
wa Loma kamwidika, “Mn-
dewa, nie silumbile gweye
wingile mng'anda yangu, ila
longa mbuli tu, na mtu-
migwa wangu kohona.
9 Kwavija nie mwenyego
na munhu nikigwe hasi
ya udaho, nna asikali hasi
yangu. Nomulongela imwe,
‘Genda!’ na heyo kochola,
na nomulongela iyagwe,

‘Izo!’ na heyo kokwiza.
Na nomulongela mtumigwa
wangu, ‘Tenda vino!’ na
heyo kotenda.”
10 Yesu viyahulike vino,
kakanganya na kuwalongela
waja wakalile womkoleleza,
“Nowalongela ikweli, sina-
mona munhu yoyose muisi
ya Islaeli yali na nhamanila
ng'hulu kamba ino.
11 Nowalongela kamba
wanhu bwando wokwiza
kulawa haulawilo wa zua
na hauswelo wa zua*
na wokala hana ulusona
hamoja na Ablaham, Isaka,
na Yakobo Muundewa wa
Kuulanga.
12 Ila Wana wa Undewa†
wokwasigwa hanze mdiz-
iza, ako kondawalile na
kugegedula meno.”
13 Abaho, Yesu kalonga na
ija imkulu wa asikali mia wa
Loma, “Genda, yotendeka
kamba vija vuutamanile.”
Na kipigiti kikija mtu-
migwa wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesu viyavikile hakae
ha Petulo, kam'vika mama
mkwe yake Petulo kawasa
mulusazi mtamu wa homa.
15 Kamkwasa mkono
wake, na homa imulawa,
abaho kenuka na kusonga
kumsang'hanikila.
16 Viivikile ichun-
gulo, wamgalila wanhu
bwando wakalile na
vinyamkela, na heyo
kawawinga ivinyamkela
mkuwakomhokela, na kawa-
honya wanhu wose wakalile
watamu.
17 Giladi gavikile gaja
galongigwe na muhokozi
Isaya, “Heyo mwenyego
kausola unyondenyonde
wetu na kavipapa vitamu
vetu.”

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu
(Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale
da wanhu domzunguluka,
kawalagiza wanahina zake
wachole mwambu uyagwe
wa dilamba.
19 Mfundiza Malagizo
ga Musa kamcholela, ka-
mulongela, “Mkulufunzi,
nokuwinza kokose kuu-
chola.”
20 Yesu kamulongela,
“Mbwizi wana mhango, na
ndege wa kuulanga wana
mvulu, ila nie, Mwana wa
Munhu, kabule hanhu ha
kutambalika pala jake.”
21 Mwanahina iyagwe
kamulongela, “Mndewa,
nileke tanhu nyhole hazike
tataangu.”
22 Yesu kamulongela,
“Ng'hweleleza nie, waleke
wadanganhike wazike
wadanganhike wayao.”‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

* **8:11** ***Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua*** nhegulo yake *Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose.* † **8:12** ***Wana wa Undewa*** nhegulo yake *Wayahudi.* ‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho.

23 Abaho, Yesu kakwela
muingalawa hamoja na
wanahina zake.
24 Bahaja dilawila
kukuzumbi kulu mdilamba,
avo mawimbi gaimemeza
mazi ingalawa. Ila Yesu
kakala yawasile.
25 Wanahina zake wam-
cholela wamulamusa, wa-
longa, “Mndewa, tukom-
bole! Todanganhika!”
26 Yesu kawedika, “Mweye
wanhu muli na nhamanila
ndodo, habali mkona bwem-
bwe?” Abaho, kenuka
na kudikomhokela dibeho
na gamawimbi, na kukala
hapozike.
27 Wanahina zake wakan-
ganya, walonga, “Ino iyo
munhu wa vilihi? Hata beho
na mawimbi vomuhulika!”

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile
mwambu uyagwe wa idil-
amba hana iisi ya Gadala,
kaiting'hana na wanhu
wabili wali na vinyamkela
wakalile wolawa mma-
panga. Wakala wodumbiza
ng'hani mbaka hakukalile
na munhu yadahile kubita
nzila iyo.
29 Waguta nyangi, wa-
longa, “Kotulonda choni,
Mwana wa Mulungu? Kwiza
kutugaza kipigiti king'hali
hakinavika?”§
30 Behi na aho kukala
na dale kulu da mitumbi
wodila.
31 Vinyamkela wa-
muyalalila Yesu, walonga,
“Uhatuwinga, tuleke tuchole
tukengile mdidale dija da
mitumbi.”
32 Yesu kawalongela, “Gen-
deni!” Avo walawa, wachola
kuwengila mitumbi. Baho
dale jose da imitumbi dihu-
mulukila kubonde mdigema,
dingila mdilamba na kudan-
ganhika mmazi.
33 Waja iwanhu wakalile
wowachunga imitumbi
wakimbila, wachola hana
ikiwambo na kuwalon-
gela wanhu mbuli zose,
hamoja na gaja gawalawilile
waja wanhu wakalile na
vinyamkela.
34 Avo, wanhu wose wa
ikiwambo kija walawa,
wamcholela Yesu, na vi-
wamuwene, wamuyalalila
yahalawe muisi yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Yesu kakwela muin-
galawa, kaloka na kuvika
mkiwambo chake.
2 Wanhu wayagwe
wamgalila munhu yaholole,
yatambalale mulusazi. Yesu
viyaiwene nhamanila yao,
kamulongela ija imunhu
yaholole, “Gangamala,
mwanangu! Vilozo vako
vigeligwa kumgongo.”
3 Abaho, wafundiza Mala-
gizo ga Musa wakalile

§ **8:29** ***Kipigiti king'hali hakinavika*** nhegulo yake *kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi.*

baho wailongela wenyego
kwa wenyego, “Munhu ino
kofukula!”
4 Yesu kavitanga vija
viwakalile wogelegeza, ka-
longa, “Habali mgelegeza
vihile mmioyo yenu?
5 Dilihi dibuhile ng'hani,
kulonga, ‘Vilozo vako
vigeligwa kumgongo,’ ama
kulonga, ‘Ima wima utem-
bele?’
6 Nolonda m'vitange
kamba, nie, Mwana wa
Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo
va wanhu muisi.” Abaho,
kamulongela ija imunhu
yaholole, “Ima wima, papa
lusazi lwako, uchole ukae
yako!”
7 Ija imunhu kema wima,
na kuchola ukae.
8 Wanhu viwonile gano,
wakanganya na kudumba,
na kumuyenzi Mulungu
yawagwelele wanhu udaho
kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola
kulawa haja, kamona
munhu yokemigwa Matayo
yakalile muna ing'anda yake
ya kulihila kodi, na heyo
kamulongela, “Ng'holeleza.”
Matayo kenuka, kamkoleleza.
10 Yesu na wanahina zake
wakala woja mandia ga
ichungulo hakae ya Matayo.
Wawila kodi bwando na
wene vilozo wayagwe weza
na kuja hamoja na hewo.
11 Mafalisayo viwonile
gano, wawauza wanahina
zake, “Habali mkulufunzi
wenu yoja na wawila kodi
na wene vilozo wayagwe?”
12 Yesu viyahulike vino,
kalonga, “Wanhu wagima
hawamulonda mganga, ila
waja wali watamu wawo
womulonda.
13 Gendeni mkaifundize
nhegulo ya ulonzi uno,
‘Nolonda bazi na sio
nhosa.’* Kwavija sizile
kuwakema wanhu walibule
vilozo, ila wanhu wali na
vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa
Yohana M'batiza wamc-
holela Yesu, wamuuza,
“Habali tweye na Mafalisayo
tofunga, ila wanahina zako
hawafunga?”
15 Yesu kawedika, “Wa-
henza wa mulawilamhambe
wodaha vilihi kulila kipig-
iti viwali hamoja na
heyo? Ila kipigiti chok-
wiza, mulawilamhambe
vondayasegezigwe kulawa
kumwao, leka na hewo
wafunge.
16 “Haduhu munhu yogela
kidanga cha kivalo cha
sambi muna ikivalo cha
umwaka, kwavija ikidanga
choikunza na kuchongeza
ikizonzo cha ikivalo cha
umwaka.
17 Na wanhu hawagela di-
vai ya sambi muna ivibuyu
vitendigwe na kwembe

* **9:13** ***Nolonda bazi na sio nhosa*** nhegulo yake *Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.*

va umwaka. Kamba
wahatenda avo, ivibuyu
vitendigwe na kwembe vo-
tulika, na idivai yokwitika,
na ivibuyu vitendigwe na
kwembe vobanangika. Ila
divai ya sambi yogeligwa
muna ivibuyu vitendigwe na
kwembe va sambi, na vose
vowa vigima."

*Mndele wa Mkulu na Mt-
wanzi Yakwasile Valo da
Yesu*
*(Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-
56)*

18 Yesu viyakalile yo-
longa vino, mkulu imwe
wa ng'anda ya nhambiko
kamcholela, kamfugamila
mavindi, kamulongela,
"Mndele wangu sambisambi
kadanganhika, ila izo
umwikile mkono wako na
heyo kowa mgima."
19 Avo Yesu hamoja na
wanahina zake, wenuka,
wamkoleleza.
20 Baho mtwanzi yakalile
na utamu wa kutumika
mkipigiti cha milao longo
dimwe na mibili kamwizila
Yesu kukisogo, abaho,
kalukwasa lugigo lwa kivalo
chake.
21 Kwavija kakala yoilon-
gela mwenyego, "Ihawa nih-
agoga tu valo jake, nohona."
22 Yesu kahinduka
kamona, kamulongela,
"Mndele, gangamala!
Nhamanila yako ikuhonya."
Kipigiti kikija mtwanzi ija
kahona.
23 Yesu viyavikile hakae ya
ija imkulu wa ng'anda ya
nhambiko, na viyawawene
wotoa mhalati,† na wanhu
bwando wolila ng'hani,
24 kalonga, "Segeleni! Mn-
dele ino hadanganhike, ila
kawasa!" Abaho, wanhu
wose wamseka.
25 Didale da wanhu
vidilavigwe kunze, Yesu
kengila mng'anda, kamgoga
mkono ija imndele, na heyo
kenuka.
26 Mbuli zino zenela
hanhu hose muisi ija.

*Yesu Kowahonya Vim-
bugumbugu Wabili*

27 Yesu viyakalile yochola
kulawa haja, vimbugum-
bugu wabili wamkweleleza,
woguta nyangi, "Tonele bazi,
Mwana wa Daudi!"‡
28 Yesu viyengile mng'anda,
waja vimbugumbugu wam-
cholela, na Yesu kawauza,
"Motogola kamba nie
nodaha kuwahonya mw-
eye?"
Wedika, "Ona, Mndewa!"
29 Abaho, kagakwasa meso
gao, kalonga, "Mtendeligwe
kamba vija vumtamanila!"
30 Na meso gao gagubu-
ligwa. Yesu kawazuma
ng'hani, kawalongela,
"Sambimmulongele munhu
yoyose mbuli ino!"
31 Ila hewo wachola na
kubwililisa mbuli za Yesu
kila hanhu muisi ija.

*Yesu Komuhonya Munhu
Bubui*

32 Wanhu viwakalile
wosegela, wamgalila munhu

† **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika. ‡ **9:27** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

yakalile bubui yali na
kinyamkela.
33 Kinyamkela viyawingigwe,
ija imunhu kasonga kulonga,
na wanhu wose wakan-
ganya, walonga, “Hatuna-
chona kinhu kamba kino
muisi ya Islaeli!”
34 Ila Mafalisayo wa-
longa, “Kowinga vinyamkela
na mhiko za mkulu wa
vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmi-
wambo na m'viwambo
vose, yofundiza mzing'anda
zao za nhambiko, youpeta
Usenga Unogile wa Un-
dewa wa Mulungu, na
kuhonya kila utamu na
unyondenyonde.
36 Viyadiwene didale
da wanhu, kawonela
bazi, kwavija wakala
wogaya na wabule munhu
wa kuwataza, kamba
ng'hondolo walibule
mchunga.
37 Abaho, kawalongela
wanahina zake, “Va kuhuna
vimema ila wahunaji
wadodo.”
38 Avo mpuleni mwene
mgunda, yawagale wahunaji
wahune vakuja vake.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema
wanahina zake longo dimwe
na wabili na kuwag-
welela udaho wa kuwinga
vinyamkela na kuhonya kila
utamu na unyondenyonde.
2 Gano gago matwaga
ga watumigwa wa Kilisto
longo dimwe na wabili, wa
mwanduso Simoni, yakalile
yokemigwa Petulo, na ndugu
yake Endelea, Yakobo na
ndugu yake Yohana wanage
Zebedayo,
3 Filipo na Batolomayo,
Tomaso na Matayo muwila
kodi, Yakobo mwanage Alu-
fayo, Tadayo,
4 Simoni, yakalile
yokemigwa Mgombeleza Isi
ya Islaeli, na Yuda Isikalioti,
yamuhonzile Yesu.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano
longo dimwe na wabili,
kawalongela, “Sambimchole
muisi ya Wamhazi ama
kwingila mkiwambo cha
Wasamalia,
6 ila gendeni ha
ng'hondolo wapotele, awo
wali wanhu wa Islaeli.
7 Ako kumchola, peteni
mulonga, ‘Undewa wa Kuu-
langa ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni
wadanganhike, wahonyeni
watamu wa dikulu, wingeni
vinyamkela. Mgweleligwa
bule, laveni bule.
9 Sambimsole hela yoyose
mmikwiji yenu,
10 sambimsole mkoba wa
mwanza, ama koti da ikabili,
ama ng'hwabasa, ama
fimbo. Kwavija msang'hana
kolondigwa yagweleligwe
kitumetume chake.

11 “Vondamwingile mdi-
wambo ama mkiwambo,
zahileni munhu yowatogola,
giladi mkale hamwake
mbaka vondamsegele.
12 Vondamwingile muna
ing'anda ija walamseni
wanhu wa ng'anda ija.
13 Na kamba wanhu
wa ng'anda hiyo wa-
hawabokela, walekeleni
tindiwalo jenu, ila kamba
hawawabokela, tindiwalo
jenu diwabwelele mweye.
14 Ihawa munhu yoyose
hawabokela mweye ama
kuzitegeleza mbuli zenu,
muhalawa muna ing'anda
hiyo ama mkiwambo hi-
cho, kung'unheni timbwisi
dinanahile mmagulu genu,
kamba usindila ulagusa
kamba hewo wenyego
waulema Usenga wa Mu-
lungu.
15 Nowalongela ikweli, yo-
dahika wanhu wa viwambo
va Sodoma na Gomola
koneligwa bazi mdizua da
nhaguso kubanza wanhu wa
kiwambo hicho!

Migayo Ikwiza
(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Tegelezeni! Nie nowa-
tuma kamba ng'hondolo
mdidale da mbwizi, muwe
na nzewele kamba nyoka
na muwe na moyo uholile
kamba hua.
17 Iteganyeni na wanhu,
kwavija wowagala mweye
kukitala, na wowalanha
mbalati muna zing'anda zao
za nhambiko.
18 Mogaligwa ha wakulu
wa isi na wandewa sama
yangu nie, giladi munilav-
ile usindila kumwao na ha
Wamhazi.
19 Vondamgaligwe mki-
tala, sambimgelegeze kamba
mulonge choni ama mu-
longe vilihi, kwavija kipigiti
kicho mogweleligwa mbuli
ya kulonga.
20 Kwavija sio mweye won-
damulonge, ila Loho wa Tata
wenu iyo yondayalonge ku-
bitila mweye.
21 “Ndugu komuhonza
ndugu yake giladi yakomigwe,
na tata komuhonza mwan-
age, na wana wowahonza
watata zao na wamama zao,
na kuwatenda wakomigwe.
22 Mokwihilwa na wanhu
wose sama ya twaga jangu.
Ila yondayazaganye mbaka
hakimambukizo, iyo yon-
dayakomboligwa.
23 Wahawagaza mki-
wambo kimwe, kimbilileni
mkiwambo kiyagwe. Nowa-
longela ikweli, nie, Mwana
wa Munhu, nokwiza kipigiti
hamnamambukiza kubita
m'viwambo vose va Islaeli.
24 “Mwanahina ham'banza
mkulufunzi wake, na
nyakadala ham'banza mn-
dewa wake.
25 Yotosha mwanahina
kuwa kamba mkulufunzi
wake, na nyakadala kuwa
kamba mndewa wake.
Ihawa mkulu wa ng'anda
kokemigwa Belizebuli,*
haibanza ng'hani wanhu wa
ng'anda yake kukemigwa
matwaga gehile ng'hani!

* **10:25** ***Belizebuli*** iyo mkulu wa vinyamkela.

Yolondigwa Kudumbigwa
(Luk. 12:2-7)

26 “Avo sambimuwadumbe wanhu wano, kwavija haduhu kinhu kigubikigwe chondakileke kugubuligwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni hamulangaza, na kimuhulika kinyong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose wokoma lukuli, ila hawadaha kukoma loho, mdumbeni Mulungu yodaha kubananga vose lukuli na loho na kuvasa kuzimu.
29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela ndodo? Ila hata kitongwa kimwe hakilagala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala genu zipetwa.
31 Avo sambimdumbe, mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto
(Luk. 12:8-9)

32 “Munhu yoyose yonitogola haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomtogola haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomulema haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi
(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

34 “Sambimgelegeze kamba niza kugala tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindiwalo, ila zele.
35 Kwavija niza kugala uhasama ha munhu na tataake, mndele na mamaake, mkemwana na mama mkwe yake,
36 na wadumuka wa munhu iwo waja wali mng'anda yake.
37 “Munhu yoyose yomnogela tataake ama mamaake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu, vivija yomnogela mmhale wake ama mndele wake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu.
38 Na munhu yoleka kusola msalaba wake na kunikoleleza, hadaha kuwa mwanahina wangu.
39 Munhu yogeza kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yowagiza ugima wake sama yangu koukombola.

Nhunza
(Mlk. 9:41)

40 “Munhu yowabokela mweye konibokela nie, na munhu yonibokela nie kom'bokela ija yanhumile nie.
41 Munhu yoyose yom'bokela muhokozi kwavija viyali muhokozi, kobokela nhunza kamba iija iyobokela muhokozi. Na munhu yoyose yom'bokela munhu yanogile kwavija viyali munhu yanogile, kobokela nhunza kamba iija iyobokela munhu yanogile.

42 Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yolava hata
kikasi cha mazi ga uzizimi
ha munhu imwe wa wano
wadodo kwavija viyali
mwanahina wangu, haleka
bule kubokela nhunza
yake.”

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize
kuwagwelela malagizo
wanahina zake longo dimwe
na wabili, kahalawa haja,
kachola kufundiza na
kuwapetela wanhu mmi-
wambo ya isi ya Galilaya.
2 Yohana M'batiza
viyakalile mkifungo, kazihu-
lika sang'hano za Kilisto, avo
kawalagiza wanahina zake
wachole kumwake,
3 wakamuuze, “Gweye iyo
ija yokwiza, ama tumulolele
iyagwe?”
4 Yesu kawedika, “Gen-
deni mkamulongele Yohana
mbuli zimuhulika na ku-
zona,
5 vimbugumbugu wolola,
mbetembete wotembela,
wene dikulu wohonywa,
vinziwi wohulika, wadan-
ganhike wozuka, na wakum-
bulu wopeteligwa Usenga
Unogile.
6 Kamota munhu ija nie
nilekile kuwa king'hwaso
kumwake!”
7 Wanahina wa Yohana
viwacholile, Yesu kasonga
kudilongela didale da
wanhu mbuli ya Yohana,
yolonga, “Mchola kulola
choni mkiwala? Ludete
vulutigiswa na beho?
8 Mchola kulola choni?
Mchola kumulola munhu
yavalile vivalo vinogile?
Wanhu wovala vivalo
vinogile wokala mming'anda
ya kindewa!
9 Mchola kulola choni?
Muhokozi? Ona, nowa-
longela, yummuwene kana
ukulu kubanza muhokozi.
10 Yohana iyo munhu
Nyandiko Zing'alile zimu-
longa, ‘Nomulagiza msenga
wangu yakulongole, yon-
dayaitande nzila yako.’
11 Nowalongela ikweli,
mmwanza wa wanhu wose
waleligwe na watwanzi,
haduhu yali mkulu kubanza
Yohana M'batiza. Ila munhu
yali mdodo kubanza wose
muna Undewa wa Kuulanga
iyo mkulu kubanza heyo.
12 Songela kipigiti cha
Yohana M'batiza mbaka
sambi, Undewa wa Ku-
ulanga wokwingilwa na
mhiko, na wanhu wali na
mhiko wogeza kuusamha.
13 Kwavija wahokozi wose
wahokola na Malagizo ga
Musa gahokola mbaka kipig-
iti cha Yohana.
14 Na kamba motogola,
Yohana iyo yalongigwe na
wahokozi kamba iyo Eliya
yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahu-
like.
16 “Vino niwalinganyi-
ze na choni wanhu wa
mazua gano? Walinga na
wana wakalile hadibugano
da soko na kuwakema
wayagwe,

17 ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’
18 Kwavija Yohana viyezile halulukile kuja na kung'wa na hewo walonga, ‘Kana kinyamkela!’
19 Mwana wa Munhu keza yoja na kung'wa, na hewo wolonga, ‘Munhu ino mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo wayagwe!’ Ila munhu kokoneka kana nzewele sama ya sang'hano zake.”

Miwambo Ilibule Nhamanila
(Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela wanhu wa miwambo ija mgati yake iyatendile mizonza yake bwando kwavija wanhu zao hawalondile kuleka vilozo vao.
21 “Kojona Kolazini! Kojona Betisaida! Ihawa mizonza itendeke kumwenu kamba ihatendeke Tilo na Sidoni, wanhu zao wahalekile vilozo vao umwaka mkuvala magunia na kukiibakaza mitozi!
22 Ila nowalongela, yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula mwenyego mbaka kuulanga? Kohumuluswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza itendeke kumwako kamba ihatendeke Sodoma, kiwambo hicho kihakalile baho mbaka lelo!*
24 Ila nowalongela, yodahika Sodoma koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye!”

Izoni Kumwangu Muhumule
(Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, “Nokugwaa hewela, Tata, Mndewa wa kuulanga na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino wanhu wali na nzewele na wasomile, ila kuwagubulila wana wadodo.
26 Ona, Tata, kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.
27 “Vinhu vose nigweleligwa na Tataangu. Haduhu munhu yomtanga Mwana ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata ila Mwana na munhu yoyose Mwana yolonda kumgubulila.
28 “Izoni kumwangu mweye mose mdonhile na mpapa mibahasha mikulu, na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze kumwangu, kwavija nie nihola mmoyo na nikiihumulusa, na mweye mopata mhumulo mmioyo yenu. 30 Kwavija nila yangu hailumiza na bahasha yangu ibuha.”

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmigunda ya ngano

* **11:23** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

Mdizua da Mhumulo.
Wanahina zake wona nzala,
avo wasonga kufyola zisota
za gamakungwi ga ngano na
kudafuna.
2 Mafalisayo viwawawene,
wamulongela Yesu, “Lola,
wanahina zako wotenda
gagomeswe kutendigwa
Mdizua da Mhumulo!”
3 Yesu kawedika, “Ham-
somile kija chayatendile
Daudi kipigiti heyo na
wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mu-
lungu, na heyo na wayage
waija imikate ilavigwe
nhosa, mbuli igomeswe na
Malagizo ga Musa heyo ama
wayage kuija, ila wakulu wa
nhambiko weiyeka.
5 Ama, hamsomile muna
Gamalagizo ga Musa kamba
wakulu wa nhambiko wo-
tenda mbuli zigomesigwe
kutendigwa Mdizua da Mhu-
mulo* muna Ing'anda ya
Mulungu, na hawoneka na
Mulungu kamba wotenda
mbuli ihile?
6 Nowalongela, hano hana
mkulu kubanza Ng'anda ya
Mulungu.
7 Ila kamba muhaitangile
nhegulo ya ulonzi uno,
ulonga, ‘Nolonda bazi na sio
nhosa,’ sambimuwataguse
wanhu walibule vilozo.
8 Kwavija, nie, Mwana wa
Munhu, nene Mndewa hata
Mdizua da Mhumulo.”

Munhu Yaholole Mkono
(Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu
haja, kengila muna ing'anda
yao ya nhambiko,
10 na muja kukala na
munhu yaholole mkono.
Kuno wozahila kilamso
cha kumtagusa, wamuuza,
“Malagizo ga Musa gotogoza
kumuhonya munhu Mdizua
da Mhumulo?”
11 Yesu kawalongela,
“Munhu yalihi mmwanza
wenu yali na ng'hondolo
imwe yengile mdikolongo
Mdizua da Mhumulo,
yondayaleke kumgoga na
kumulava hanze?
12 Munhu kazama mi-
anza mingahi kubanza
ng'hondolo! Avo, Malagizo
ga Musa gotogoza kutenda
ganogile Mdizua da Mhu-
mulo.”
13 Abaho, kamulongela ija
imunhu yaholole umkono,
“Golosa mkono wako.”

Avo kaugolosa, na uwa
mgima, kamba uja uyagwe.
14 Ila, Mafalisayo walawa
kunze na kwika zundo wone
vija vondawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe
na Mulungu

15 Yesu viyavitangile
kamba wamwikila zundo da
kumkoma, kahalawa hanhu
haja, na wanhu bwando
wamkweleleza. Na heyo
kawahonya wanhu wose
wakalile watamu,
16 na kuwalagiza sambi-
wamulonge heyo iyo yalihi.

---

* **12:5** ***Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*** zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane.

17 Mbuli zino zivikiza kija
kilongigwe na muhokozi
Isaya,
18 “Ino iyo mtumigwa wangu
inimsagule,
inimnogele, moyo
wangu unogelwa
nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nh-
aguso yangu ha Wam-
hazi.
19 Hagomba na munhu ama
kuguta nyangi,
haduhu munhu yon-
dayadihulike dizwi
jake mzinzila za
m'viwambo.
20 Halubena ludete luve-
duke,
ama kuuzima utambi
ulava yosi.
Mbaka vondayagatende gaja
galibule uzenzele-
ganye gahume,
21 na Wamhazi wodita-
manila twaga jake.”†

Yesu na Belizebuli
(Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Abaho, wamgalila
munhu yali na kinyamkela
yakalile kimbugumbugu na
bubui, na Yesu kamuwinga
ikinyamkela, avo ija imunhu
kadaha kulonga na kulola.
23 Wanhu wose wakan-
ganya na kulonga, “Vo-
dahika ino kuwa Kilisto,
Mwana wa Daudi?”‡
24 Mafalisayo viwahulike
vino, walonga, “Munhu
ino kowinga vinyamkela
na udaho wa Belizebuli tu,
mkulu wa vinyamkela.”
25 Yesu kazitanga
ngelegeza zao, kawalongela,
“Undewa wowose uhaigola
mmadalemadale, gogomba
genyego kwa genyego,
undewa hiwo haugendelela.
Na wambo jojose ama
mulango uhaigola mmadale-
madale, gogomba genyego
kwa genyego, mulango hiwo
hawima.
26 Ihawa Mwenembago
kowinga vinyamkela, koki-
igola mwenyego, avo,
undewa wake wodahaze
kwima?
27 Na kamba nowinga
vinyamkela na udaho wa
Belizebuli, wanhu zenu
wowinga vinyamkela na
udaho waki? Avo, hewo wao
wondawawataguse!
28 Ila kamba nowinga
vinyamkela na Loho wa
Mulungu, avo, Undewa wa
Mulungu uwezila.
29 “Ama kodahaze munhu
kwingila muna ing'anda ya
munhu yali na mhiko na
kum'bokonya vinhu vake,
kamba hamfungile tanhu,
leka yadahe kum'bokonya
vinhu vili mng'anda yake?
30 “Munhu yoyose yalek-
ile kuwa hamoja na nie,
konibeza, na munhu yoyose
yalekile kukunzanya na nie,
kopwililisa.
31 Nowalongela, vilozo
vose na ufukuzi wose
wogeligwa kumgongo,
ila ufukuzi wa kum-
fukulila Loho wa Mulungu
haugeligwa kumgongo.

† **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4. ‡ **12:23** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

32 Munhu yoyose yonilonga vihile nie, Mwana
wa Munhu, vodahika
kugeligwa kumgongo, ila
munhu yoyose yomulonga
vihile Loho wa Mulungu
havidahika kugeligwa kumgongo, muulumwengu uno
ama kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)

33 "M'biki uhanoga na
mujo wake wonoga, na
m'biki uheha vivija na mujo
wake wokwiha. Kwavija
m'biki wotangigwa sama ya
mujo wake.
34 Mweye wana wa nyoka!
Modahaze kulonga kinhu
kinogile na ihawa mweye
wenyego mwiha? Kwavija munhu kolonga gaja
gaumemeze moyo wake.
35 Munhu yanogile kolava
ganogile kulawa muna
ingama ya moyo wake
unogile, na munhu yehile
kolava gehile kulawa muna
ingama ya moyo wake
wihile.
36 "Nowalongela kamba,
mdizua da nhaguso wanhu
wolava mheta ya kila mbuli
ihile iwailongile.
37 Kwavija kubitila mbuli
zako kopeteligwa ganogile,
na kubitila mbuli zako kotagusigwa."

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo
wamulongela, "Mkulufunzi,
tolonda tone mizonza kulawa kumwako."
39 Yesu kedika kalonga,
"Wanhu wa mulelo wihile
na uleka kumtamanila Mulungu wolonda kilaguso! Ila
hawagweleligwa kilaguso,
ila kilaguso cha muhokozi
Yona.
40 Kamba vija Yona
viyakalile muna iinda ya
isomba mkulu ng'hani
mazua madatu, vivija nie,
Mwana wa Munhu, nokala
muna umoyo wa iisi mazua
madatu.
41 Mdizua da nhaguso
wanhu wa Ninawi wokwima
na wanhu wa mulelo uno
na kuwatagusa mweye,
kwavija hewo waleka vilozo
vao viwamuhulike Yona
viyakalile yopeta. Na hano
hana mkulu kubanza Yona!
42 Mdizua da nhaguso
Malikia wa Kusi kokwima
na wanhu wa mulelo uno na
kuwatagusa mweye, kwavija
heyo keza kulawa kuzisota
za iisi giladi yategeleze
ng'hungwe ya Selemani. Na
hano hana mkulu kubanza
Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya
(Luk. 11:24-26)

43 "Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola kubitila hanhu hanyalile yozahila hanhu ha kuhumula, ila
hahapata.
44 Abaho, kolonga, 'Nobweleganya kung'anda yangu
kunilawile.' Yahabwela
na kuivika ing'anda yabule
kinhu, ifagiligwa, na kuhambigwa,
45 kochola kuwasola
vinyamkela wayagwe saba
wehile kubanza heyo

mwenyego, wokwingila na
kukala himo. Na hali
ya munhu hiyo yokwiha
ng'hani kubanza ija ya
haichanduso. Vino vivo
vondaiwe ha wanhu wa
mulelo uno wihile."

Mamaake Yesu na Ndugu Zake
(Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali
yolonga na dale da wanhu,
mamaake na ndugu zake
wema hanze, walonda ku-
longa nayo.
47 Munhu imwe kamulon-
gela, "Mamaako na ndugu
zako wema hanze, wolonda
kulonga nagwe."
48 Yesu kamwidika ija
imunhu yamulongele, "Ma-
maangu iyo yalihi? Na
ndugu zangu wawo walihi?"
49 Kuno yowalinga kidole
wanahina zake kalonga,
"Wano wao mamaangu na
ndugu zangu!
50 Kwavija munhu yoyose
yogatenda goyolonda
Tataangu wa kuulanga iyo
ndugu yangu, lumbu jangu
na mamaangu."

13

Hala da Mulimi
(Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa
muna ing'anda, kakala
hamgwazo wa idilamba.
2 Dale kulu da wanhu
dimzunguluka, avo kakwela
na kukala muna ingalawa.
Na didale da wanhu dima
mumgwazo wa idilamba.
3 Kawalongela vinhu
bwando mmahala.
"Mulimi kachola kuhanda
mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda,
ziyagwe zilagalila mnzila, na
ndege weza wazija.
5 Mbeyu ziyagwe zila-
galila mmabwe kukalile na
ulongo mdodo. Avo zota
himahima kwavija ulongo
ukala mdodo.
6 Ila zua vidilawile di-
ilukuza imiche na kwavija
mizizi yake haingile hasi
ng'hani imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila
mmizomola, imizomola
ikula na kuizingiliza imiche.
8 Ila mbeyu ziyagwe
zilagalila muulongo unogile,
ziyagwe zilela mia, ziyagwe
zilela malongo sita, na
ziyagwe zilela malongo
madatu.
9 Yali na magwiti na yahu-
like."

Kilamso cha Gamahala
(Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wam-
cholela Yesu wamuuza, "Ha-
bali ulonga na wanhu mma-
hala?"
11 Yesu kawalongela, "Mw-
eye mgweleligwa nzewele za
kuzitanga nyong'onyo za Un-
dewa wa Kuulanga, ila hewo
hawagweleligwe.
12 Munhu yali na kinhu
kokongezelwa na kowa navo
bwando, ila munhu yal-
ibule kinhu hata kija ikidodo
chayalinacho kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga
nao mmahala kicho kino,
kamba wolola ila hawona
kinhu, na wotegeleza ila

hawahulika ama hawavitanga.
14 Uhokozi wa Isaya
uvikila kumwao,
‘Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.’*
16 “Ila gamota meso genu, kwavija golola, na magwiti genu, gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi na wanhu bwando walibule uzenzeleganye wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi
(Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 “Tegelezeni nhegulo ya dihala da mulimi.
19 Munhu yoyose yohulika Usenga wa Undewa wa Kuulanga ila hautanga, Mwenembago kokwiza na kuusamha uja Usenga uhandigwe mmoyo wake, zino zizo mbeyu zilagalile mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo Usenga uyahulike munhu, na baho koubokela mkudeng'ha.
21 Ila kwavija ukala na mizizi midodo, avo wokala mkipigiti kiguhi. Na kiheza kipigiti cha mgayo ama kugazigwa sama ya Usenga wa Mulungu, baho kobwela kukisogo.
22 Mbeyu zilagalile mmizomola, zizo zimbuli ziyahulike munhu, ila bwembwe da ulumwengu uno na unogelo wa mali wozizingiliza na kuzitenda sambizilele.
23 Ila mbeyu ilagalile muulongo unogile iyo munhu yaihulike imbuli na kuitanga, abaho, kalela mijo bwando, imwe kalela mia, iyagwe malongo sita, na iyagwe malongo madatu.”

Hala da Lolo

24 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yahandile mbeyu inogile mumgunda wake.
25 Ila wanhu wose viwakalile wawasile, mdumuka wake keza kahanda lolo muingano, abaho, kachola.
26 Ija ingano viyotile na kusonga kufumula, idilolo disonga koneka.
27 Nyakadala wa ija mwene mgunda keza kamulongela, ‘Mndewa, huhandile mbeyu zinogile

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

mumgunda wako? Dilolo
dilawa kwahi?’
28 Kamwidika, kamu-
longela, ‘Mdumuka iyo
yatendile vino.’ Abaho,
ija inyakadala kamuuza,
‘Kolonda tweye tuchole
tukading'ole dilolo?’
29 Kamulongela, ‘Bule,
kwavija kipigiti vondamd-
ing'ole dilolo, moding'ola
hamoja na ingano.
30 Leka ingano na idilolo
vose vikule hamoja mbaka
kipigiti cha kuhuna. Na
kipigiti hicho nowalongela
wahunaji, tanhu dilundizeni
idilolo, mdifunge makinza-
makinza mkadisome moto,
abaho, ilundizeni ingano
mkaike kukano jangu.’ ”

*Hala da Mbeyu ya Hal-
adali*
*(Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-
19)*

31 Yesu kawalongela hala
diyagwe, “Undewa wa
Kuulanga ulinga na mbeyu
ya haladali yaaisolile munhu
na kuihanda mumgunda
wake.
32 Mbeyu ndodo kubanza
zose, ila ihakula yowa mche
mkulu kubanza miche yose
mkihati na hata kuwa biki
kulu. Avo ndege wa kuu-
langa wokwiza na kuzenga
mvulu mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Luk. 13:20-21)

33 Yesu kawalongela hala
diyagwe, “Undewa wa Kuu-
langa ulinga na mela dodo
diyasolile mtwanzi na ku-
ditibuliza muna ivibaba vi-
datu va usage mbaka tonge
jose dilulumuka.”

Yesu Kofundiza Mmahala
(Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela
wanhu bwando mbuli zino
zose mmahala, hawalongele
kinhu chochose bila mahala.
35 Giladi gaja galongigwe
na muhokozi gavikile,
“Nounanula mulomo wangu
nilonge mmahala,
Nilonge gaja gafisike
songela ulumwengu
vuulumbigwe.”

*Nhegulo ya Dihala da
Idilolo*

36 Abaho, Yesu kadileka
didale da wanhu, kengila
mng'anda. Wanahina zake
wamkwenhukila wamulon-
gela, “Tulongele nhegulo ya
dihala da idilolo da kum-
gunda.”
37 Yesu kawalongela,
“Imunhu yahandile imbeyu
inogile iyo nie, Mwana wa
Munhu,
38 umgunda uwo
ulumwengu, na imbeyu
inogile iyo wana wa Undewa
wa Kuulanga, na idilolo dijo
wanhu wa Mwenembago,
39 na imdumuka yahandile
idilolo iyo Mwenembago.
Gakuhuna gago zua da
kimambukizo, na iwahunaji
wao wasenga wa Mulungu
wa kuulanga.
40 Kamba vija idilolo
vidilundizwe na kusomigwa
moto, vivo vondaiwe muna
dizua da kimambukizo.

41 Nie, Mwana wa Munhu,
nowalagiza wasenga zangu
wa kuulanga wavikunzanye
na kuvilava hanze ya
Undewa wake vija vose
viwatenda wanhu watende
vilozo, na waja wose wa-
tenda vilozo
42 na kuwasa mditanuli da
moto. Ako kowa na kililo na
kugegedula meno.
43 Abaho, wanhu
wamnogele Mulungu wo-
nang'hazika kamba zua
Muundewa wa Tataao.
Munhu yali na magwiti na
yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 "Undewa wa Kuulanga
ulinga na ngama ifisigwe
mumgunda. Na munhu
imwe viyaiwene, kaifisa
kabili, mkudeng'ha kachola
kuguza vinhu vake vose
viyalinavo, na kuugula
mgunda uja.

Hala da Lulu

45 "Vivija, Undewa wa Ku-
ulanga ulinga na mchuluzi
yozahila lulu zinogile,
46 na viyaiwene lulu imwe
ya hela bwando, kachola
na kuguza vinhu vake vose
viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 "Vivija, Undewa wa Ku-
ulanga ulinga na nhando
itandigwe m'bahali na kuna-
mata somba wa namna zose.
48 Inhando viimemile,
waikwekwesa waigala mh-
wani, abaho, wakala hasi
na kuwabagula iwasomba,
wanogile waweka muna
imigelo na wehila wawasa.
49 Vivo vondaiwe mdizua
da kimambukizo, wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
wokwiza na kuwabagula
wanhu wehile kulawa mwa
wanhu watendile ganogile,
50 na kuwasa wanhu
wehile mditanuli da moto.
Ako kowa na kililo na
kugegedula meno."

Vinhu va Sambi na va Umwaka

51 Yesu kawauza, "Movi-
tanga vinhu vino vose?"
Wamwidika, "Ona."
52 Yesu kawalongela, "Avo
mfundiza yoyose wa Mala-
gizo ga Musa yafundizigwe
mbuli za Undewa wa Ku-
ulanga kalinga na mwene
ng'anda yolava vinhu va
sambi na va umwaka ku-
lawa muna ingama yake."

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesu viyamambukize
kulonga mahala gano, ka-
halawa hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo
chake kikemigwa Naza-
leti. Kasonga kuwafundiza
wanhu muna zing'anda
zao za nhambiko, avo,
wakanganya na kulonga,
"Kaipata kwahi ng'hungwe
ino na mhiko za kutenda
mizonza?
55 Ino sio mwana wa
salamala? Na mamaake
hakemigwa Maliamu? Na
ndugu zake sio kina Yakobo,
Usufu, Simoni, na Yuda?
56 Na lumbu zake wose
hawali hano hamoja na
tweye? Avo munhu ino
kazipata kwahi mhiko na
nzewele zino zose?"

57 Avo hawanogelwe nayo.
Ila Yesu kawalongela,
“Muhokozi kohishimilwa
kila hanhu, ila mki-
wambo chake mwenyego na
mng'anda yake mwenyego.”
58 Avo hatendile mizonza
bwando hanhu haja kwavija
wakala wabule nhamanila.

14

*Yohana M'batiza Kodan-
ganhika*
(Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 Kipigiti kija Helode An-
tipa,* mtawala wa Galilaya,
kahulika mbuli za Yesu,
2 avo kawalongela wa-
tumigwa zake, “Ino iyo
Yohana M'batiza, kazuka
kulawa mwa wanhu wadan-
ganhike, kileka mana
mhiko za kutenda mizonza
zosang'hanika mgati yake.”
3 Kwavija Helode kakala
yamgogile Yohana, kam-
funga nzabi na kumgela
mkifungo sama ya Helodia,
mtwanzi wa mkulu wake
yokemigwa Filipo.
4 Kwavija Yohana kakala
yomulongela Helode, “Ku-
tenda gagomeswe na Mala-
gizo ga Musa kumsola Helo-
dia!”
5 Helode kalonda
kumkoma Yohana, ila
kawadumba wanhu kwavija
wakala wampetile kamba
Yohana kakala muhokozi.
6 Muna dizua da lusona
lwa ng'humbukila ya mvum-
buka ya Helode, mndele
wa Helodia kavina haulon-
gozi wa iwahenza. Helode
kanogelwa,
7 kamduilila na kamu-
longela kamba komgwelela
kinhu chochose chondaya-
pule.
8 Kuno yoswagizwa na ma-
maake, kalonga, “Nigwelele
pala da Yohana M'batiza ba-
hano muna ulungo!”
9 Mndewa kona giogio
ng'hani, ila sama ya kiduilo
chayaiduile na sama ya
iwahenza wakalile haja,
kalagiza yagweleligwe,
10 avo kalagiza pala da
Yohana dikanhigwe muja
mkifungo.
11 Pala jake digaligwa mu-
lungo na kugweleligwa imn-
dele, na heyo kamgalila ma-
maake.
12 Wanahina wa Yohana
weza na kulusola lukuli
lwake na kuluzika. Abaho,
wachola kumulongela Yesu
gaja galawilile.

*Yesu Kowagwelela Man-
dia Wanhu Bwando*
*(Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-
17; Yoh. 6:1-14)*

13 Yesu viyahulike mbuli
za Yohana, kanyelenhuka
kulawa hanhu haja kak-
wela mngalawa kachola
hanhu halibule wanhu. Ila
wanhu viwahulike, walawa
m'viwambo wamkoleleza na
magulu.
14 Yesu viyahumuluke
muna ingalawa, kawonela
bazi na kuwahonya wanhu
zao wakalile watamu.
15 Viivikile ichungulo
wanahina wamcholela wa-
mulongela, “Zua diswa na
hano twa mkiwala, avo

* **14:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

walongele iwanhu wachole
m'viwambo wakaigulile
mandia.”
16 Yesu kawedika,
“Hawalondigwa wachole,
wagweleleni mweye kinhu
cha kuja!”
17 Na hewo wamulongela,
“Hano twabule kinhu ila
mikate mitano na somba wa-
bili viiyeka.”
18 Yesu kawalongela, “Vi-
galeni hano hamwangu.”
19 Kawalagiza wanhu
wakale hasi muluzondo,
abaho, kaisola imikate
mitano na iwasomba wa-
bili, kalola kuulanga, na
kumuheweza Mulungu.
Abaho kaimogola imikate,
kawagwelela wanahina, na
wanahina wawagwelela
iwanhu.
20 Wose waja na kwiguta.
Abaho wanahina wadondola
vidanga va imikate na iwa-
somba visigale, wamemeza
vigelo longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile
imikate wakala wambigalo
alufu tano, uhaleka wat-
wanzi na wana.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawala-
giza wanahina wakwele
muna ingalawa wamu-
longole mwambu uyagwe
wa idilamba, kipigiti heyo
vayakalile yowalaga wanhu.
23 Viyamambukize
kuwalaga, kakwela hakigongo
yeiyeka kutambika. Na zua
vidiswele, Yesu kakala hiko
yeiyeka.
24 Ila kipigiti kino in-
galawa ikala kutali na
iisi inyalile, ikunhizwa na
mawimbi kwavija beho
dikala dolawa kuulongozi
wa ingalawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo
zikwika Yesu kawacholela
wanahina zake, yotembela
uchana ya igamazi.
26 Wanahina viwamuwene
yotembela uchana ya iga-
mazi, wona bwembwe, wa-
longa, “Mzimu!” Waguta
nyangi kuno wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalon-
gela, “Gangamaleni! Iyo
nene, sambimdumbe!”
28 Petulo kamulongela,
“Mndewa, kamba iyo gweye,
nilagize nitembele uchana
ya gamazi nize kumwako.”
29 Yesu kamwidika, “Izo!”
Avo Petulo kahumuluka
muna ingalawa, na kutem-
bela uchana ya gamazi, na
kumcholela Yesu.
30 Ila viyadiwene dibeho,
kadumba, na kusonga
kudidimila muna gamazi,
kaguta nyangi yolonga,
“Mndewa, nikombole!”
31 Bahaja Yesu kagolosa
mkono wake, kamgoga ka-
mulongela, “Gweye uli na
nhamanila ndodo! Habali
usinha?”
32 Na viwakwelile muna
ingalawa, dibeho dinyamala.
33 Wose wakalile muna in-
galawa wamtambikila wa-
longa, “Kweli gweye iyo
Mwana wa Mulungu!”

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti
(Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idil-
amba, wavika kuna iisi ya
Genesaleti.
35 Wanhu wa hiko vi-
wamtangile Yesu, wabwilil-
isa mbuli zake m'viwambo
vose vili mmambwegamb-
wega, na wamgalila wanhu
wose wakalile watamu.
36 Wamuyalalila kamba
yawaleke wanhu wakalile
watamu wakwase lugigo
lwa guo jake, na wose
walukwasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga
(Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga
Musa kulawa Yelusalemu
wamcholela Yesu, wamuuza,
2 "Habali wanahina zako
hawaziwinza nzoela za wa-
henga zetu? Kwavija wa-
halonda kuja hawasuluza
makono gao!"
3 Yesu kawedika, "Na mw-
eye habali muileka ndagizi
ya Mulungu sama ya nzoela
yenu?
4 Kwavija Mulungu ka-
longa, 'Wahishimile tataako
na mamaako,' na 'Munhu
yoyose yomulonga vihile
tataake ama mamaake,
yakomigwe.'
5 Ila mweye molonga
kamba, mduhu mbuli
munhu yahamulongela
tataake ama mamaake
kamba, 'Sidaha kuwag-
welela kinhu chochose
kwavija niiduila kamba
vinhu vinilondile kuwag-
welela mweye nivilave ha
Mulungu,'
6 Avo, mmbuli zino
mowalongela wanhu sam-
biwawahishimile watata na
wamama zao. Avo muiz-
abuza mbuli ya Mulungu
sama ya kuiwinza nzoela
yenu.
7 Videlenya mweye,
muhokozi Isaya kahokola
goya yowalonga mweye haja
viyalongile,
8 'Mulungu kalonga, "Wanhu
wano wonihishimila
nie mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali
na nie.
9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza
mafundo ga wanhu
kamba Malagizo
gangu!" ' "

Vinhu Vimtenda Munhu
Yanyolodoke
(Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema
didale da wanhu na kudi-
longela, "Tegelezeni na kuvi-
tanga!
11 Haduhu kinhu chon-
dakingile mmulomo wa
munhu chondakimtende
yanyolodoke, ila munhu
konyolodoswa na mbuli
zilawa mmulomo wake."
12 Abaho, wanahina wam-
cholela wamulongela, "Ku-
vitanga kamba Mafalisayo
wehilwa viwazihulike mbuli
zuulongile?"
13 Yesu kawalongela,
"M'biki wowose hauhandigwe
na Tataangu wa kuulanga
wong'oligwa.
14 Walekeni! Hewo wawo
vilangizi vimbugumbugu
wowalongoza vimbugum-
bugu wayao. Na kamba

kimbugumbugu yahamu-
longoza kimbugumbugu
miyage, wose wolagalila
mdikolongo.”
15 Petulo kamulongela,
“Tulongele nhegulo ya hala
dino.”
16 Yesu kawalongela,
“Vivija na mweye mng'hali
hamnavitanga?
17 Ham'vitanga kamba
kinhu chochose kingila
mmulomo, chokwingila
mmunda, abaho, cholawa
hanze ya ulukuli?
18 Ila mbuli zilawa mmu-
lomo, zolawa muna umoyo,
na mbuli zino zizo zimtenda
munhu yanyolodoke.
19 Kwavija kulawa mmoyo
zolawa ngelegeza zihile,
kukoma, ugoni, ushalati,
ubavi, usindila wa uvwizi,
na kuilonga vihile.
20 Gano gago gomtenda
munhu yanyolodoke, ila
kuja bila kusuluza makono,
hakumtenda munhu yany-
olodoke.”

Mtwanzi Yali na Nhamanila
(Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu
haja, kachola kuziisi za Tilo
na Sidoni.
22 Na mtwanzi imwe
Mkanaani, kulawa muisi
ija, kamcholela. Kenula
dizwi, kamulongela, “Mn-
dewa, Mwana wa Daudi,*
nyonela bazi! Mndele
wangu kogazigwa ng'hani
na kinyamkela.”
23 Ila Yesu hamwidike.
Wanahina zake wamcholela
wamuyalalila, wolonga,
“Muleke yachole! Kwavija
kotutoela nyangi kuchugu
chetu!”
24 Yesu kalonga, “Nie nitu-
migwa sama ya ng'hondolo
wapotele wa isi ya Islaeli.”
25 Ija mtwanzi kamc-
holela Yesu na kumfugamila
mavindi kamulongela, “Mn-
dewa, nhaza!”
26 Yesu kedika, “Havilum-
bile kusola mandia ga wana
na kuwasila umbwa.”
27 Ija mtwanzi kamulon-
gela, “Ona, Mndewa, ila hata
umbwa woja mandia gasi-
gale galagale hasi kulawa
haimeza ya mndewa wao.”
28 Abaho, Yesu kamu-
longela, “Gweye mtwanzi,
nhamanila yako ng'hulu!
Na iwe kumwako kamba
vuulonda.” Na kipigiti kikija
mndele wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

29 Yesu kahalawa haja,
kabita mumgwazo wa Idil-
amba da Galilaya. Kakwela
hakigongo, kakala hasi.
30 Wanhu bwando wamc-
holela, wamgalila walemale,
vimbugumbugu, mbetem-
bete, bubui, na wayagwe
bwando, na kuweka hau-
longozi wa Yesu, na heyo
kawahonya.
31 Wanhu wakanganya
viwawawene mabubui
wolonga, walemale wa-
honyigwa, mbetembete
wotembela, na vimbugum-
bugu wolola. Wamuyenzi
Mulungu wa Islaeli.

* **15:22** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe
(Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina zake kawalongela, “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu na sambi wabule kinhu cha kuja kisigale. Na nie silonda niwaleke wachole na nzala, sambiweze kusinduka mnzila.”

33 Wanahina zake wamulongela, “Kwahi kondatupate mandia ga kuwegutiza wanhu bwando kamba wano mkiwala kino?”

34 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”

Wamulongela, “Mikate saba na visomba vidogodogo.”

35 Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu wakale hasi.

36 Kaisola imikate saba na ivisomba, kamuheweza Mulungu, abaho, kaimogola na kuwagwelela wanahina, na wanahina wadigwelela didale da wanhu.

37 Wose waja na kwiguta. Abaho, wanahina wadondola vidanga va imikate na ivisomba visigale, wamemeza migelo saba.

38 Wanhu wose wadile wakala wambigalo alufu nne uhaleka watwanzi na wana.

39 Yesu viyeshile kudilaga didale da wanhu, kakwela muna ingalawa, kachola kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wamcholela Yesu, wamgeza mkumulonda yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.

2 Yesu kawedika, “Ihavika ichungulo, molonga, ‘Kowa na mchesa, kwavija ulanga mdung'hu.’

3 Na imitondo molonga, ‘Lelo kowa na mvula, kwavija ulanga una udung'hu na utitu.’ Mweye movitanga kuzuza vinhu vikoneka kuulanga, ila hamudahile kuzuza vilaguso va vipigiti vino!

4 Mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu! Wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona.”

Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo
(Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu uyagwe wa idilamba, wavitanga kamba waisemwa kusola mikate.

6 Yesu kawalongela, “Loleni na muiteganye na mela da Mafalisayo na Masadukayo.”

7 Wailongela wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kalonga vino kwavija tuleka kusola mikate.”

8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, na heyo kawalongela, “Mweye wanhu muli na nhamanila

ndodo, habali mulongelela
mbuli za kuwa bule mikate?
9 Mng'hali hamnavitanga?
Muisemwa ija imikate
mitano iwadile wambigalo
alufu tano, na mkunzanya
vigelo vingahi vimemile?
10 Ama ija imikate saba
iwadile wambigalo alufu
nne, na mkunzanya migelo
mingahi imemile?
11 Vilihi ham'vitanga
kamba sikalile nilonga
na mweye mmbuli ya
mikate? Iteganyeni na
mela da Mafalisayo na
Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga
kamba Yesu hakalile
yowazuma waiteganye na
mela da kugela mmikate, ila
waiteganye na mafundo ga
Mafalisayo na Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu
(Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili
behi na wambo da Kaisalia
Filipi, kawauza wanahina
zake, “Wanhu wolonga
kamba Mwana wa Munhu
iyo yalihi?”
14 Wamwidika wamulon-
gela, “Wayagwe wolonga
Yohana M'batiza, wayagwe
wolonga Eliya, na wayagwe
wolonga Yelemia ama imwe
wa wahokozi.”
15 Yesu kawauza, “Ila na
mweye molonga nie iyo yal-
ihi?”
16 Simoni Petulo kamwidika,
“Gweye iyo Kilisto, Mwana
wa Mulungu yali na ugima.”
17 Yesu kamulongela, “Ku-
mota Simoni, mwana wa
Yohana! Kwavija haduhu
munhu yakugubulile gano,
ila Tataangu wa kuulanga.
18 Nokulongela kamba gw-
eye iyo Petulo, na mdibwe*
dino nodizenga kanisa†
jangu, na mhiko za kuzimu
hazidaha kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo
va Undewa wa Kuulanga,
chochose chondaukifunge
muna iisi, chofungigwa
kuulanga. Na chochose
chondaukifungule muna iisi,
chofunguligwa kuulanga.”
20 Abaho, Yesu kawazuma
wanahina zake kamba
sambiwamulongele munhu
yoyose kamba heyo iyo
Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Von-
dayagaye na Kudanganhika
(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija
Yesu kasonga kuwalon-
gela wanahina zake,
“Nolondigwa nichole
Yelusalemu, na hiko
nogazigwa na wavyele,
na wakulu wa wakulu
wa nhambiko, na wafun-
diza Malagizo ga Musa.
Nokomigwa, ila gahabita
mazua madatu nozuka
kulawa mkudanganhika.”
22 Petulo kamsola kamgala
hamgwazo na kusonga
kumkomhokela yolonga,
“Sambiiwe vino, Mndewa!
Mbuli hiyo haikulawila
gweye!”

---

* **16:18** ***Petulo*** nhegulo yake Mkigiliki *dibwe.* † **16:18** ***Kanisa*** nhegulo yake *Wanhu wamtogole Kilisto.*

23 Yesu kahinduka ka-
mulongela Petulo, “Bwela
kuchugu changu, Mwen-
embago! Gweye kwa
king'hwaso kumwangu nie,
kwavija hugelegeza ga
Mulungu, ila kogelegeza ga
wanhu.”
24 Abaho, Yesu kawa-
longela wanahina zake,
“Kamba munhu ya-
halonda kuwa mwanahina
wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake
yanikoleleze.
25 Munhu yoyose ya-
halonda kuukombola ugima
wake, kowagiza, na munhu
yoyose yowagiza ugima
wake sama yangu nie,
koukombola.
26 Kinhu chaki kinogile
munhu chondayakipate
kamba yahaupata ulumwengu
wose, na kuwagiza ugima
wake uli muloho? Ama
kinhu chaki chondayalave
giladi yabwezelwe ugima
wake uli muloho?
27 Kwavija nie, Mwana
wa Munhu, nokwiza na
wasenga zangu wa Mulungu
wa kuulanga muna iyenzi ya
Tataangu, abaho, nomuliha
kila munhu kamba vija
viyasang'hane.
28 Nowalongela ikweli,
hana wanhu wayagwe
wemile hano hawadangan-
hika mbaka vondawanyone
nie Mwana wa Munhu,
nikwiza muna Uundewa
wangu.”

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita
Yesu kawasola Petulo,
Yakobo, na Yohana ndugu
yake Yakobo kakwela nao
kukigongo kitali weiyeka.
2 Yesu kagaluka haulon-
gozi wao, na kihanga chake
kinang'hazika kamba zua,
na vivalo vake vikala vizelu
kamba mulangaza.
3 Bahaja, walawililwa na
Musa na Eliya, wolonga na
Yesu.
4 Petulo kamulongela
Yesu, “Mndewa, vinoga
tweye tukale hano! Na
uhalonda nozenga vizewe
vidatu, kimwe chako, kimwe
cha Musa, na kiyagwe cha
Eliya.”
5 Viyakalile yang'hali
yolonga, wingu zelu di-
wagubika, na dihulikwa
dizwi kulawa mdiwingu
dilonga, “Ino iyo Mwanangu
yanogele, mtegelezeni
heyo!”
6 Wanahina viwahulike
vino, wagwa kingubanguba,
wona bwembwe ng'hani.
7 Yesu kawacholela, abaho,
kawakwasa kawalongela,
“Gandamukeni, sambim-
dumbe!”
8 Na viwalolile uchana,
hawamuwene munhu
yoyose ila Yesu yeiyeka.
9 Viwahumuluke haikigongo,
Yesu kawalagiza yolonga,
“Sambimmulongele munhu
yoyose gaja gamgawene,
mbaka nie, Mwana wa
Munhu, vondanizuke ku-
lawa mkudanganhika.”

10 Abaho, wanahina wa-
muuza Yesu, “Habali wa-
fundiza Malagizo ga Musa
wolonga kamba tanhu Eliya
yeze?”
11 Yesu kawalongela,
“Kweli, Eliya kokwiza kwika
goya vinhu vose.
12 Ila nowalongela, Eliya
keza kesha, na hewo
hawamtambule, ila wamten-
dela vija viwalondile. Vivija
na heyo Mwana wa Munhu
kogazigwa mmakono gao.”
13 Abaho, wanahina wav-
itanga kamba kakala yowa-
longela mbuli za Yohana
M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela

(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana idi-
dale da wanhu, munhu
imwe kamcholela Yesu
kamfugamila mavindi,
15 kamulongela, “Mndewa,
monele bazi mmhale wangu,
kwavija kana kisango na
kugazika ng'hani. Mianza
bwando kalagalila hamoto
ama mgamazi.
16 Nimgala ha wanahina
zako, ila walemelwa ku-
muhonya.”
17 Yesu kawalongela,
“Mweye wanhu mwihile,
mulibule nhamanila, nokala
na mweye mbaka zua
jaki? Nowazaganya mbaka
zua jaki? Mgaleni hano
hamwangu!”
18 Yesu kamkomhokela
ija ikinyamkela, na
ikinyamkela kamulawa
immhale, na heyo kipigiti
kikija kahona.
19 Abaho, wanahina
wamwizila Yesu kinyele,
wamuuza, “Habali tweye
tulemelwa kumuwinga?”
20 Yesu kawalongela,
“Kwavija muhungukilwa na
nhamanila! Nowalongela
ikweli, kamba muhawa na
nhamanila ndodo kamba
mbeyu ya haladali, modaha
kukilongela kigongo kino,
‘Segela hano uchole haja!’
Na ikigongo chosegela.
Haduhu kinhu chochose
chondamulemelwe ku-
tenda!”
21 Ila kinyamkela kamba
ino havidahika kulawa, ila
mkutambika na kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike

(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwait-
ing'hane hamoja ako
Galilaya, Yesu kawalongela,
“nie, Mwana wa Munhu,
nogeligwa mmakono ga
wanhu,
23 wonikoma, ila gahabita
mazua madatu nozuka.”
Wanahina wanyunguala
ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina
zake viwavikile Kapenaumu,
wawila kodi wa Ng'anda ya
Mulungu wamcholela Petulo
wamuuza, “Mkulufunzi
wako kalihaga kodi ya
Ng'anda ya Mulungu?”

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

25 Petulo kawedika, “Ona,
kalihaga.”
Petulo viyengile mng'anda,
Yesu kakala waichanduso
kulonga nayo, “Simoni,
gweye kokonaze? Wandewa
wa isi wowila kodi kulawa
ha wanhu walihi? Kulawa
ha wenekae ama kulawa ha
wahenza?”
26 Petulo kamulongela,
“Kulawa ha wahenza.”
Abaho, Yesu kamulongela,
“Kulonga goya, kwavija
wenekae hawalondigwa
kuliha kodi.
27 Giladi sambituwage-
vuze, avo genda hana
dilamba ukase nduwano,
abaho, msole somba yon-
dayalongole kunamata, na
uhaunanazula mulomo
wake, kovika hela, abaho,
isole ukanilihile nie na
gweye mwenyego.”

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina
wamcholela Yesu wamuuza,
“Yalihi yali mkulu kubanza
wose muna Uundewa wa
Kuulanga?”
2 Yesu kamkema mwana
mdodo, abaho, kamwika
haulongozi wao,
3 kalonga, “Nowalongela
ikweli, ihawa hamulonda
kugaluka na kulinga kamba
wana wadodo, hamdaha
kwingila muna Uundewa wa
Kuulanga.
4 Munhu yoyose yokiihu-
mulusa kamba mwana ino,
iyo mkulu kubanza wose
muna Uundewa wa Kuu-
langa.
5 Na munhu yoyose
yom'bokela mwana mdodo
kamba ino mtwaga jangu,
konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 “Ihawa munhu yoyose
yahamtenda imwe wa
wanhu wano wadodo ya-
tende vilozo, vihanogile
munhu hiyo yafungigwe
msingo yake dibwe kulu
da kusiginhila na kwasigwa
mkilindi cha bahali.
7 Ulumwengu wojona
sama ya ving'hwaso vi-
watenda wanhu wengile
m'vilozo! Kwavija
ving'hwaso havidahika
kuleka kulawilila, ila ko-
jona munhu ija yotenda
ving'hwaso vilawilile!
8 “Ihawa mkono wako ama
mgulu wako wokutenda
utende vilozo, ukanhe,
uwase kutali na gweye!
Vinoga wingile muna ugima
wa digunge kuno ule-
male ama uli mbetembete,
kubanza kuwa na makono
mabili ama magulu mabili,
abaho, wasigwe muna
umoto wa digunge.
9 Na kamba siso jako
dokutenda utende vilozo,
ding'ole, ujase! Vinoga
wingile muna uugima wa
digunge na siso dimwe,
kubanza kuwa na meso
mabili, abaho, wasigwe
muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

10 “Teganyeni! Sambimumzabuze imwe wa wanhu wano wadodo. Nowalongela kamba, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wali hamoja nao mazua gose wa behi na Tataangu wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu keza kuwakombola waja wapotele.*
12 “Mokonaze, kamba munhu yahawa na ng'hondolo mia, abaho, ng'hondolo imwe yahapotela, vino hawaleka waja ng'hondolo malongo tisa na tisa wasigale mkigongo na kuchola kumzahila ija ng'hondolo imwe yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba yahamona, komdeng'hela ng'hani kubanza waja ng'hondolo malongo tisa na tisa walekile kupotela.
14 Vivija na Tata wenu wa kuulanga halonda hata munhu imwe wa wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 “Ihawa ndugu yako kakutenda gehile, genda ukamulongele kija kinhu kihile chayakutendile muli wabili mwiyeka. Na kamba kokutegeleza, kumpata kabili ndugu yako.
16 Ila kamba hakutegeleze, msole munhu imwe ama wabili wayagwe hamoja na gweye, giladi mmbuli za wasindila wabili ama wadatu kila kinhu kitangigwe.
17 Na kamba hawategeleze, walongele wanhu wamtogole Kilisto, na vivija yahalema kuwategeleza, avo umone kamba Mmhazi na muwila kodi.

Kufunga na Kufungula

18 “Nowalongela ikweli, chochose chondamkifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondamkifungule muna iisi, chofunguligwa kuulanga.
19 “Vivija, nowalongela ikweli, kamba wabili mmwanza wenu muna iisi wahaitogolela mmbuli ya kinhu chochose chowopula, wotendeligwa na Tataangu wa kuulanga.
20 Kwavija hawali wabili ama wadatu waiting'hane mtwaga jangu, na nie na hamoja nao.”

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu kamuuza, “Mndewa, kamba ndugu yangu yahanitenda vilozo, nimgele kumgongo mianza mingahi? Hata mianza saba?”
22 Yesu kamulongela, “Sikulongela mianza saba, ila mianza malongo saba mala saba.

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11.

23 Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa
imwe yalondile kuwakagula
watumigwa zake wakalile
wamkopile hela.
24 Viyasongile kukagula,
kagaliligwa munhu yakalile
yowilwa talanta† alufu longo
dimwe.
25 Ija imtumigwa hakalile
na cha kuliha, avo mndewa
kalagiza kamba yaguzwe
heyo na mtwanzi wake na
wanage na kila kinhu kiyali
nacho, giladi yalihe hela
ziyakalile yowilwa.
26 Avo ija imtumigwa
kamfugamila mavindi ka-
muyalalila kamulongela,
‘Mndewa, nyalize, nokuliha
hela zako zose!’
27 Mndewa wa imtumigwa
ija kamonela bazi, avo
kamgela kumgongo deni
jake jose, abaho, kamuleka
yachole.
28 “Abaho, ija imunhu
viyacholile, kaiting'hana na
mtumigwa miyage yakalile
yomuwila dinali‡ mia. Kam-
goga na kusonga kumfida
msingo, kalonga, ‘Nilihe
deni jangu!’
29 Ija imtumigwa miyage
kamfugamila mavindi ka-
muyalalila kamulongela,
‘Nyalize, nokuliha deni jako
jose!’
30 Ila heyo kalema, avo
kachola, kamgela mkifungo
mbaka vondayalihe hela
zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage
viwawene gaja galawilile,
wona giogio, avo wachola,
wamulongela mndewa wao
mbuli zose zilawilile.
32 Abaho, ija imndewa
kamkema kamulongela,
‘Gweye kwa mtumigwa
wihile! Nie nikugela
kumgongo deni jako jose
kwavija vuuniyalalile.
33 Vino hulondigwe na
gweye kumonela bazi mtu-
migwa miyago kamba nie
vinikonele bazi?’
34 Mndewa wake kona
lusango, avo kamgoga,
kamgela mkifungo mbaka
vondayalihe dideni.
35 “Vino vivo Tataangu
wa kuulanga vondayawa-
tende mweye ahaja munhu
mmwanza wenu yahalema
kumgela kumgongo ndugu
yake, kulawa mmoyo wake.”

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa
(Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize ku-
longa mbuli zino, kalawa
Galilaya kachola kuna iisi ya
Yudea mwambu uyagwe wa
Ulwanda lwa Yolodani.
2 Wanhu bwando wamk-
weleleza, na heyo kawaho-
nya hiko.
3 Mafalisayo wamcholela
na kumgeza mkumuuza,
“Malagizo ga Musa gom-
togoza munhu kumwasa
mtwanzi wake mmbuli
yoyose?”

† **18:24** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.* ‡ **18:28** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

4 Yesu kawedika, “Vino,
hamsomile Mzinyandiko
Zing'alile? Ahaja hazilonga
kamba haichanduso Mu-
lungu kawalumba mtwanzi
na mbigalo.
5 Na heyo kalonga,
‘Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na ma-
maake na kuilumba na
mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe.’*
6 Avo sio wabili, ila
lukuli lumwe. Kwav-
ija kiyalumbile Mulungu,
haduhu munhu yondayaki-
mamazule.”
7 Mafalisayo wamuuza,
“Habali Musa kalonga
Mmalagizo gake kamba
munhu kodaha kumgwelela
mtwanzi wake lupwilili lwa
nyasa na kumwasa?”
8 Yesu kawalongela, “Musa
kawatogoza muwase wat-
wanzi zenu sama ya udala
wa mioyo yenu. Ila haikalile
vino songela haichanduso.
9 Nowalongela kamba,
mbigalo yoyose yomwasa
mtwanzi wake na kumsola
mtwanzi iyagwe, kotenda
ugoni. Ila munhu ya-
hamwasa mtwanzi wake
sama ya kutenda ugoni
kodaha kusola mtwanzi
iyagwe.”†
10 Wanahina zake wamu-
longela, “Ihawa vino vivo
ili ha mbigalo na mtwanzi
wake, vinoga kuleka ku-
sola.”
11 Yesu kawedika kawa-
longela, “Sio wanhu wose
wodaha kuitogola mbuli
ino, ila ha waja wose
wagweleligwe motelo ino na
Mulungu.
12 Kwavija hana vibo-
hola‡ wali hivo songela
viwavumbuke, na hana
vibohola watendigwe na
wanhu, na wayagwe woleka
kusola sama ya Undewa
wa Kuulanga. Munhu
yodaha kugabokela gano,
yagabokele.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo
wagaligwa ha Yesu gi-
ladi yawekile makono
na kuwatambikila, ila
wanahina wawakomhokela
waja wawagalile.
14 Yesu kalonga, “Walekeni
wana wadodo weze
kumwangu, sambimuwag-
omese, kwavija Undewa wa
Kuulanga uli wa wanhu wali
kamba wano.”
15 Avo, kawekila makono
gake kuwamoteza, abaho,
kachola.

Mmhale Mgoli
(Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe
kamcholela Yesu kamuuza,
“Mkulufunzi, nitende kinhu
chaki kinogile giladi ningile
muugima wa digunge?”
17 Yesu kamwidika,
“Habali uniuza mbuli
ya kinhu kinogile?
Hana imwe yeiyeka iyo

* **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24. † **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, *Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni.* ‡ **19:12** ***Vibohola*** nhegulo yake *wambigalo walibule kimbigalo.*

yanogile. Uhalonda kwingila
muugima wa digunge,
zigoge ndagizi za Mulungu."
18 Ija immhale kauza,
"Ndagizi zaki?"
Yesu kamwidika, "Sam-
biukome, sambiutende
ugoni, sambiwibe, sambi-
ulave usindila wa uvwizi,
19 wahishimile tataako
na mamaako, na mno-
gele munhu wa habehi
nagwe kamba vuukinogela
mwenyego."
20 Ija immhale kedika, ka-
mulongela, "Gano gose niga-
goga, nisigaza kinhu chaki?"
21 Yesu kamwidika,
"Uhalonda sambiuhungule
hanhu, genda kaguze vinhu
vako, abaho, zihela uwag-
welele wakumbulu, avo
kowa na ngama kuulanga,
abaho, izo unikoleleze."
22 Ija immhale viyahulike
vino, kachola kuno yokona
giogio, kwavija kakala mgoli.
23 Abaho, Yesu kawalon-
gela wanahina zake, "Nowa-
longela ikweli, yowa vidala
mgoli kwingila muna Un-
dewa wa Kuulanga.
24 Nowalongela mwanza
uyagwe, vibuha ngamia ku-
bita mkizonzo cha shindano,
kubanza mgoli kwingila
Muundewa wa Mulungu."
25 Wanahina viwahulike
vino, wakanganya ng'hani
na kuuza, "Avo, yalihi yo-
daha kukomboligwa?"
26 Yesu kawalola kalonga,
"Mwa wanhu mbuli ino
haidahika, ila ha Mulungu
mbuli zose zodahika."
27 Abaho, Petulo kedika,
kalonga, "Tweye tuleka kila
kinhu tukukoleleza gweye,
avo, kwiza topata choni?"
28 Yesu kawalongela,
"Nowalongela ikweli, mw-
eye mose mung'holeleze
nie, muna uulumwengu wa
sambi, Mwana wa Munhu
vondayakale mkigoda chake
cha undewa kili na yenzi,
vivija na mweye mokala
m'vigoda va undewa longo
dimwe na vibili, muitagusa
mitala longo dimwe na
mibili ya Islaeli.
29 Na munhu yoyose
yoleka ng'anda ama ndugu
ama lumbu ama tata ama
mama ama wana ama mi-
gunda sama yangu, kobokela
mianza mia na kuuhala
ugima wa digunge.
30 Ila wanhu bwando wali
wa haichanduso, wowa wa
haikimambukizo, na wanhu
bwando wali wa haikimam-
bukizo, wowa wa haichan-
duso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 "Kwavija Undewa wa
Kuulanga ulinga na munhu
yalawile ulukwili kuchola
kuzahila wanhu wa ku-
sang'hanika mumgunda
wake wa mizabibu.
2 Waitogolela yawalihe di-
nali* mdizua dimwe, abaho,
kawatuma kusang'hanika
mumgunda wake wa miz-
abibu.

* **20:2** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

3 Mkipigiti cha saa
ndatu kachola kabili, ka-
wona wanhu wayagwe
wemile hadisoko walibule
sang'hano ya kutenda,
4 avo kawalongela,
'Na mweye gendeni
mkasang'hanike mumgunda
wa mizabibu, nowaliha
kilondigwa kulihigwa.'
5 Avo wachola. Mkipigiti
cha saa sita na saa tisa ka-
chola kabili, katenda vivija.
6 Na mkipigiti cha saa
longo dimwe na imwe,
kachola na kuwavika
wanhu wayagwe wema, avo
kawauza, 'Habali mwimile
hano songela imitondo bila
kutenda sang'hano yoyose?'
7 Waja wanhu wa-
mulongela, 'Kwavija
haduhu munhu yatug-
welele sang'hano ya ku-
tenda.' Ija imunhu kawa-
longela, 'Gendeni na mweye
mkasang'hanike mumgunda
wa mizabibu.'
8 "Viivikile ichungulo,
mwene mgunda kamulon-
gela salange wake, 'Wakeme
wasang'hana, abaho, walihe
maliho gao, songa na waja
wasongile kusang'hanika
ichungulo, abaho, umam-
bukizile na waja wasongile
kusang'hanika imitondo.'
9 Na waja wose wasongile
kusang'hanika ichungulo,
kila munhu kalihigwa dinali.
10 Viwezile waja wasongile
kusang'hanika imitondo,
wagiza kamba wolihigwa
dinali bwando, ila vivija na
hewo walihigwa dinali imwe
kila munhu.
11 Wabokela dinali zao,
abaho, wasonga kumtwan-
ganikila mwene mgunda,
12 walonga, 'Wanhu
wano wa ikimambukizo
wasang'hanika saa dimwe
diiyeka, ila kuwaliha
kamba vuutulihile tweye
tusang'hanike mdizua kali
na kugaya misi yose!'
13 "Mwene mgunda
kamwidika munhu imwe
mmwanza wao, kalonga,
'Mbwiga, sikutendele kinhu
chochose kihile! Hatu-
itogolele kusang'hanika
mdizua dimwe kwa dinali
imwe?
14 Sola maliho gako uc-
hole. Nisagula kumgwelela
ino waikimambukizo kamba
vinikugwelele gweye.
15 Vino sidaha kutenda
vija vinilonda na hela zangu
mwenyego? Ama kokona
migongo kwavija vinili na
moyo unogile?'
16 "Avo, wali wa haiki-
mambukizo wowa wa
haichanduso, na wali wa
haichanduso wowa wa
haikimambukizo."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadan-ganhike

(Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu viyakalile yochola
Yelusalemu, mnzila kawa-
sola wanahina longo dimwe
na wabili hamgwazo
weiyeka, na kuwalongela,
18 "Tochola Yelusalemu,
na Mwana wa Munhu
kogeligwa mmakono ga
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza

Malagizo ga Musa. Womtagusa kudanganhika,
19 abaho, kogeligwa mmakono ga Wamhazi, womtendela uponela, womulanha mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila mdizua da ikadatu kozuka.”

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula
(Mlk. 10:35-45)

20 Abaho, mama wa wana wa Zebedayo kamcholela Yesu hamoja na wanage, kamfugamila mavindi giladi yapule kinhu.
21 Yesu kamulongela, “Kolonda choni?”
Ija imtwanzi kamwidika yolonga, “Lagiza kamba wanangu wano wabili, imwe yakale mkono wako wa ukulume na iyagwe yakale mkono wako wa ukumoso muna Undewa wako.”
22 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie?”
Wamwidika walonga, “Todaha.”
23 Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha migayo kining'wela nie, ila kukala kumkono wangu wa ukulume na wa ukumoso sio sang'hano yangu. Ila hanhu aho wekiligwa waja wose watandiligwe na Tataangu.”
24 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike vino, wawonela lusango Yakobo na Yohana.
25 Ila Yesu kawakema hamoja kawalongela, “Movitanga kamba wandewa wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na wakulu zao wana udaho mwa wanhu zao.
26 Sambiiwe vino kumwenu. Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wenu.
27 Na munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa waichanduso, kolondigwa yawe nyakadala wenu.
28 Kwavija Mwana wa Munhu hezile kusang'hanikilwa, ila kusang'hanikila wayagwe, na kulava ugima wake giladi yawakombole wanhu bwando.”

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili
(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake viwasegele Yeliko, wanhu bwando wamkweleleza.
30 Haja kukala na vimbugumbugu wabili wakalile hamgwazo wa inzila, na viwahulike kamba Yesu kobita, wenula dizwi, walonga, “Mndewa, Mwana wa Daudi,† tonele bazi!”
31 Didale da wanhu diwakomhokela na kuwalongela wanyamale. Ila wagendelela kwinula dizwi, wolonga, “Mndewa, Mwana wa Daudi, tonele bazi!”
32 Yesu kema, abaho, kawakema kawauza,

† **20:30** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

"Molonda niwatendele choni?"
33 Wamulongela, "Mndewa, tolonda tulole!"
34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso gao. Bahaja wadaha kulola, abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesu na wanahina zake viwakalile behi na kuvika Yelusalemu, wavika mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina zake wabili,
2 kawalongela, "Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu, baho mom'vika mhunda yafungigwe hamoja na mwanage. Wafunguleni, abaho, munigalile.
3 Na kamba munhu yoyose yahawauza, mulongeleni kamba, 'Mndewa kowalonda.' Na himahima kowagwelela."
4 Gano galawilila giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi, yolonga,
5 "Mulongele mndele wa Sayuni,*
'Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na mhunda,
mwana wa mhunda.' "
6 Avo, wanahina wachola na watenda kamba Yesu viyawalongele.
7 Wamgala imhunda na mwana wa mhunda, watandika vivalo vao uchana yao, abaho, Yesu kakala uchana ya imwana mhunda.
8 Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza vivalo vao mnzila, na wayagwe wakanha mikuti ya mitende na kuyanzanza mnzila.
9 Dale da wanhu dikalile dimulongole na wose wakalile wamsondolele wenula dizwi walonga, "Yatogolwe Mwana wa Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa! Nhogolwa uchana kuulanga!"
10 Yesu viyengile Yelusalemu, wambo jose dikala mumzahimzahi, na wanhu wauza, "Ino iyo munhu yalihi?"
11 Didale da wanhu diwalongela, "Ino iyo Yesu, muhokozi kulawa Nazaleti mkiwambo cha Galilaya."

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda ya Mulungu na kuwawinga wanhu wose wakalile muja woguza na kugula. Kazihindula meza za wavunja hela na vigoda va wose wakalile woguza njiwa,
13 kawalongela, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko.' Ila

* **21:5** ***Mndele wa Sayuni*** nhegulo yake *wanhu wa Yelusalemu.*

mweye moitenda fisilo da
wabavi!”
14 Vimbugumbugu na
walemale wamcholela kuna
Ing'anda ya Mulungu, na
heyo kawahonya.
15 Ila wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa viwonile
vinhu va mkanganyo viy-
atendile, na wana wotoa
nyangi kuna Ing'anda ya
Mulungu wolonga, “Yato-
golwe Mwana wa Daudi!”
wona lusango.
16 Wamulongela, “Kowahu-
lika wano vowolonga?”
Yesu kawalongela, “Ona!
Hamsomile gaja gandikigwe
Mzinyandko Zing'alile, go-
longa, ‘Wana wadodo na
ving'hele, wokwimba nyila
za nhogolwa’?”
17 Kawaleka, kachola
hanze ya idiwambo mbaka
Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini
(Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu
viyakalile mnzila yobwela
mdiwambo, kona nzala.
19 Kawona mtini hamg-
wazo wa inzila, kaukwen-
hukila, ila honile chochose
uchana yake ila mijani
iiyeka. Abaho, kaulongela,
“Sambiulele mujo milao
yose!” Bahaja umtini
unyala.
20 Wanahina viwawene
vino wakanganya, wauza,
“Habali umtini unyala
himahima?”
21 Yesu kawedika, yolonga,
“Nowalongela ikweli, kamba
muhawa na nhamanila bila
kusinha mmioyo yenu, sio
kamba modaha kutenda
kija kitendigwe mumtini
uno, ila vivija modaha
kukilongela kigongo kino,
‘Goboka, uiyase m'bahali,’
na yotendeka.
22 Kamba muhawa na
nhamanila, chochose chon-
dampule mkutambika, mog-
weleligwa.”

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna
Ing'anda ya Mulungu,
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa
wanhu wamcholela kipigiti
viyakalile yofundiza, wa-
muuza, “Kotenda mbuli zino
na udaho ulihi? Na yalihi
yakugwelele udaho uno?”
24 Yesu kawalongela,
“Vivija na nie nowauza
mbuli, na kamba muhani-
longela nhegulo yake, na
nie nowalongela kamba
notenda mbuli zino na
udaho ulihi.
25 Mbatiza ya Yohana
ilawa kwahi? Ilawa ha
Mulungu ama ilawa ha
wanhu?”
Wakiiuza wenyego kwa
wenyego, walonga, “Tuha-
longa, ‘Ulawa ha Mulungu,’
kotuuza, ‘Habali hamumto-
gole?’
26 Ila tuhalonga, ‘Ulawa ha
wanhu,’ towadumba wanhu
kwavija wanhu wose woto-
gola kamba Yohana kakala
muhokozi.”
27 Avo wamwidika Yesu,
“Hatuvitanga.”

Abaho, na heyo kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 “Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, ‘Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.’

29 Ija imwana kamwidika kamulongela, ‘Sichola,’ ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola.

30 Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, ‘Ona, nochola, tata,’ ila hacholile.

31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele tataake?”

Wamwidika wamulongela, “Ija imkulu.”

Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu.

32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vimgawene gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu

(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 “Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.

34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu.

35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika.

36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja wa ichanduso.

37 Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, ‘Kwa vovose womuhishimila mwanangu.’

38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego, ‘Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho, tusole uhazi wake!’

39 Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa mizabibu na kumkoma.

40 “Avo mwene mgunda yeheza, kowatenda choni iwalimi?”

41 Wamulongela, “Kowakoma wanhu waja wehile, na kuwagwelela umgunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha

kuhuna.”
42 Yesu kawalongela,
“Hamsomile Zinyandiko
Zing'alile?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’†
43 “Avo nowalongela,
Undewa wa Mulungu
wosegezigwa kumwenu
na kugweleligwa wanhu
wayagwe wondawatende
gamnogele Mulungu.
44 Munhu yodilagalila
dibwe dino kobeneka vi-
dangavidanga, na munhu
yoyose yondadimulagalile
domsiginha lipilipi.”
45 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo
viwahulike hala da Yesu,
wavitanga kamba kowa-
longa hewo,
46 avo wazahila nzila ya
kumgoga. Ila wadumba
didale da wanhu kwavija
wakala womtogola Yesu
kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele
(Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mma-
hala mwanza uyagwe, yo-
longa,
2 “Undewa wa Kuulanga
ulinga na mndewa yatandile
lusona lwa zengele lwa
mwanage.
3 Kawatuma nyakadala
zake wakawakeme waja
wagonekigwe mulusona lwa
zengele, ila walema kwiza.
4 Abaho, kawatuma
nyakadala wayagwe, kawa-
longela, ‘Walongeleni
wanhu wose wagonekigwe
kamba nitanda mandia
gangu. Ng'ombe zangu
iwakulu na iwadodo wanon-
ile wesha kuchinjigwa, na
kila kinhu kisasaligwa. Izoni
hana ulusona lwa zengele!’
5 Ila hawasinhuke. Wa-
chola na zao, imwe kachola
kumgunda, na iyagwe ka-
chola kuuchuluzi wake.
6 Wayagwe wawagoga
nyakadala zake, wawaliga
na kuwakoma.
7 Ija imndewa kona
lusango, avo kawatuma
asikali zake wawabanange
waja wakomaji na kudisoma
wambo jao.
8 Abaho, kawalongela
nyakadala zake, ‘Lusona
lwa zengele lusasaligwa,
ila wanhu wagonekigwe
hawalumbile kuvika.
9 Avo gendeni mzinzil-
amhanda za mkiwambo
mkawagoneke wanhu won-
damuwawene weze kulu-
sona lwa zengele.’
10 Avo waja iwanyakadala
wachola muna zinzila za
mkiwambo na kuwalundiza
wanhu wose wawavikile,
wanogile na wehile, na
dibugano da lusona lwa
zengele dimema wahenza.
11 “Ila ija imndewa

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23.

viyengile kuwalola iwa-
henza, kamona munhu haja
yalekile kuvala vivalo va
lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, ‘Mbwiga,
kwingilaze hano bila vivalo
va lusona lwa zengele?’ Ija
imunhu kanyamala.
13 Abaho, imndewa kawa-
longela watumigwa, ‘Mfun-
geni makono na magulu,
abaho, mmwase kunze
mdiziza. Ako kowa na kililo
na kugegedula meno.’
14 “Kwavija wanhu
bwando wagonekigwe, ila
wasaguligwe wadodo.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana
hamoja na kumwikila zundo
Yesu giladi wamnamate mz-
imbuli zake.
16 Avo, wawatuma
wanahina zao hamoja
na wanhu wa Helode,*
wolonga, “Mkulufunzi!
Tuvitanga kamba gweye
kwa munhu ulibule uzen-
zeleganye na kowafundiza
wanhu ikweli ya gaja
goyolonda Mulungu, bila
kudumba gowogelegeza
wanhu wayagwe, kwavija
hulola ukulu wa munhu
yoyose.
17 Tulongele, gweye ko-
gesaze? Malagizo ga Musa
gotogoza kuliha kodi ha
Kaisali† ama gogomesa?”
18 Ila Yesu kazitanga
ngelegeza zao zihile, ka-
longa, “Videlenya mweye!
Habali mgeza kunikila
vitega?
19 Nilagusileni ihela ya
kuliha kodi!”
Na hewo wamgalila ihela,
20 abaho, kawauza, “Ki-
hanga kino na twaga dino va
munhu yalihi?”
21 Wamwidika, “Va
Kaisali.”
Avo Yesu kawalongela,
“Mulonga goya, avo ga
Kaisali mgweleleni Kaisali,
na ga Mulungu mgweleleni
Mulungu.”
22 Viwahulike vino,
wakanganya, avo wa-
muleka, wachola na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo,
awo wolonga kamba
haduhu mzuso, wamcholela
Yesu, wamuuza,
24 “Mkulufunzi! Musa
katulongela kamba, kamba
munhu yahadanganhika
bila kuleka mwana, ndugu
yake kolondigwa yamsole
ija ikizuka giladi yamulelele
mwana ndugu yake yadan-
ganhike.
25 Avo kukala na ndugu
saba mmwanza wetu,
waichanduso kasola mt-
wanzi, abaho, kadanganhika
bila kulela nayo mwana,
abaho, ikizuka kamulekela
ndugu yake.

* **22:16** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **22:17** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

26 Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba.
27 Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika.
28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Mweye muhonyela! Kwavija hamzitangile Zinyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
30 Kwavija mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
31 Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile kija kimulongeligwe na Mulungu?
32 ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ Heyo iyo Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike.”
33 Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo, waiting'hana hamoja.
35 Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa, kamgeza mkumuuza,
36 “Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng'hulu Mmalagizo ga Musa?”
37 Yesu kamwidika kamulongela, “ ‘Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.’
38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo ya ichanduso.
39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.’
40 Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi zino mbili.”

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza,
42 “Mweye moigelegezaze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu yalihi?”
Wamwidika wamulongela, “Iyo Mwana wa Daudi.”
43 Yesu kawauza, “Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho wa Mulungu komkema Kilisto, ‘Mndewa’?
44 Kwavija kalonga, ‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.” ’
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto, ‘Mndewa,’ yodahikaze kuwa mwanage?”
46 Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli

yoyose, na kulawa zua dija haduhu munhu yagezile kumuuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini

(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga
na didale da wanhu na
wanahina zake,
2 "Wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo wana
udaho wa kugatapita Malag-
izo ga Musa.
3 Avo, gatendeni na ku-
gagoga gaja gose gowowa-
fundiza mweye, ila sambim-
tende vija vowotenda hewo,
kwavija hewo hawagatenda
gaja gowofundiza.
4 Wowafungila wanhu
mibahasha mikulu na
kuwadikwa mmaega, ila
hewo wenyego hawalonda
hata kugolosa kidole
waipape.
5 Wotenda mbuli zao zose
giladi woneke na wanhu.
Avo, wofudika mifundo
mikulu mgati yandikigwe
Nyandiko za Malagizo ga
Musa uchana mwa ikihanga
na mmakono! Na wokwika
minyemvule mitali ng'hani
mmikanzu yao!
6 Wonogelwa kukala
m'vigoda va haulongozi mu-
lusona na kukala m'vigoda
va haulongozi mzing'anda
za nhambiko,
7 na kulamsigwa na
hishima mmasoko na
kukemigwa, 'Mkulufunzi.'
8 Ila mweye sam-
bimkemigwe 'Mkulufunzi,'
kwavija muna mkulufunzi
imwe, na mweye mose mwa
kinhu kimwe kamba ndugu.
9 Na sambimumkeme
munhu yoyose 'tata' muisi,
kwavija Tataenu iyo imwe
yali kuulanga.
10 Ama sambimkemigwe
'Vilangizi,' kwavija muna ki-
langizi imwe, iyo Kilisto.
11 Yali mkulu mmwanza
wenu yawe mtumigwa
wenu.
12 Ila yoyose yokiinula ko-
humuluswa, na yoyose yoki-
ihumulusa kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao

(Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, mweye videlenya!
Moluhinda lwivi lwa Un-
dewa wa Kuulanga haulon-
gozi wa wanhu, na mweye
wenyego hamwingila ama
hamuwatogoza kwingila
waja wolonda kwingila!
14 Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, mweye videlenya!
Mowabulunya vizuka na
kutenda nhambiko nhali
za uzenzeleganye. Avo
nhaguso yenu yowa ng'hulu
ng'hani!*
15 "Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, videlenya! Mofunga

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

mwanza kuchola muisi
inyalile na m'bahali giladi
kumzahila munhu imwe
yawinze nhamanila yenu.
Na muhampata, momtenda
yawe mwana wa kuzimu
mianza mibili kubanza
mweye wenyego.
16 “Mojona, vilangizi
vimbugumbugu! Mweye
mulonga, ‘Ihawa munhu
yahaiduilila Ng'anda ya
Mulungu, jaga bule. Ila
munhu yahaiduilila zahabu
ya muna Ing'anda ya
Mulungu, kakiifunga na
ikiduilo chake.’
17 Mweye vimbugumbugu
wabozi! Kilihi kili kikulu,
izahabu ama Ing'anda ya
Mulungu iitenda izahabu
ing'ale?
18 Vivija mulonga, ‘Ihawa
munhu yahaiduilila kilingo
cha kulavila nhosa, jaga
bule. Ila munhu yahaiduilila
nhunza ili hachana ya ik-
ilingo hicho, kakiifunga na
ikiduilo chake.’
19 Mweye vimbugumbugu!
Kilihi kili kikulu, inhunza
ama ikilingo cha kulavila
nhosa kiitenda inhunza
ing'ale?
20 Avo, heyo yoiduilila
ikilingo cha kulavila nhosa,
kaiduilila ikilingo hicho
hamoja na kila kinhu kili
hachana yake.
21 Na heyo yoiduilila
Ng'anda ya Mulungu,
kaiduilila Ing'anda hiyo
hamoja na Mulungu yokala
himo.
22 Na heyo yoiduilila
ulanga, kakiiduilila kigoda
cha undewa cha Mulungu
hamoja na ija yakikalile.
23 “Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, videlenya! Kwavija
molava zaka za vinhu va
kulungila mandia na mboga
kamba vija matepo ga
kunung'hila, binzali, na jila.
Ila muleka mafundo makulu
ga Malagizo ga Musa, kamba
vija bazi, nhamanila, na
kuwa bule uzenzeleganye.
Gano gago mulondigwa
kutenda, na bila kuleka gaja
gayagwe.
24 Mweye vilangizi vim-
bugumbugu! Molenguza
nzuguni, ila momeza
ngamia!
25 “Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, videlenya! Mweye
mwa kamba munhu yosu-
luza hanze ya kikasi na
sahani, ila mgati vimema
vinhu m'vipatile muubavi
na ugila.
26 Gweye Mfalisayo kim-
bugumbugu! Tanhu suluza
mgati mwa ikikasi, abaho,
vivija na hanze chong'ala!
27 “Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, videlenya! Kwav-
ija mulinga na mapanga
gabakazigwe chokaa, hanze
gokoneka mazelu ila mgati
gamema mizege na vinhu
vose vihile.
28 Vivo na mweye, kunze
mokoneka na wanhu kamba
mnoga, ila mgati mmema
udelenya na mbuli zihile.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

29 “Mojona, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, videlenya! Mozenga
mapanga ga wahokozi na
kugahamba mapanga ga
wanhu wanogile.
30 Abaho, molonga,
‘Kamba tuhawile baho
mkipigiti hicho cha wahenga
zetu, sambituilumbe nao
mkuwakoma wahokozi.’
31 Avo, mweye wenyego
mosindila kamba mweye
mwa lukolo lwa wanhu waja
wawakomile wahokozi!
32 Avo, mambukizileni
gaja gawasongile wahenga
zenu!
33 Mweye nyoka, wana wa
nyoka! Moikimbila vilihi
nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wa-
hokozi, wanhu wali na
nzewele, na wafundiza
Malagizo ga Musa. Ila
wayagwe mowakoma na
kuwawamba mumsalaba,
na wayagwe mowalanha
mbalati mzing'anda zenu za
nhambiko na kuwawinga
kulawa kiwambo kimwe
mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa
wa wanhu wose watendile
ganogile muisi iwapate
mweye, kulawa mulopa wa
Abeli mbaka mulopa wa
Zakalia, mwanage Balakia,
mumkomile hagatigati ya
Ing'anda ya Mulungu na
ikilingo cha kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nh-
aguso ya wakomaji wano
wose yowapata wanhu wa
mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu
(Luk. 13:34-35)

37 “Yelusalemu, Yelusalemu!
Gweye uwakoma wahokozi
na kuwatoa na mabwe
waja watumigwe kumwako!
Mianza mingahi nilonda
kuwakunzanya hamoja
wanago kamba nguku
viyowafagatila wanage hasi
ya mbawa zake, ila hutogole!
38 Na ng'anda yako
yolekigwa na yowa ukiwa.
39 Nokulongela, hunyona
nie kabili mbaka vondau-
longe, ‘Kamota ayo yokwiza
mditwaga da Mndewa.’ ”

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda
ya Mulungu, na viyakalile
yochola wanahina zake
wamcholela giladi wamula-
gusile ng'anda zizunguluke
Ing'anda ya Mulungu.
2 Yesu kalonga, “Mozona
ng'anda zino zose? Nowa-
longela ikweli, haduhu hata
dibwe dimwe dondadisigale
uchana ya diyagwe, don-
dadileke kubomoligwa.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile
Hakigongo cha Mizaituni,
wanahina wamcholela
weiyeka, wamulongela,
“Tulongele, zua jaki vonda-
galawilile gano, na choni
chondakiwe kilaguso cha
wizilo wako na idizua da
kimambukizo?”

4 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu sambiyawagize.
5 Kwavija wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ Na wowagiza wanhu bwando.
6 Mohulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, ila sambimdumbe. Kwavija vinhu kamba vino volondigwa vilawilile, ila ikimambukizo hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe. Yolawila nzala na mgudemo wa isi kila hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwanduso wa usungu wa kulela mwana.
9 “Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe na kukomigwa. Na wanhu wose wa isi zose wowehila sama yangu nie.
10 Kipigiti kija wanhu bwando woileka nhamanila yao, na kukiihonza na kukiihila wenyego kwa wenyego.
11 Abaho, wahokozi bwando wa uvwizi wolawilila, na kuwagiza wanhu bwando.
12 Sama ya kongezeka mbuli zihile, noge da wanhu bwando dohuha.
13 Ila yondayananahile mbaka hakimambukizo, iyo yondayakomboligwe.
14 Na Usenga uno Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa kila hanhu muulumwengu wose giladi uwe usindila ha wanhu wa isi zose, abaho, ikimambukizo cha isi leka kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Muhachona ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kilongigwe na muhokozi Danieli kima Hanhu Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya Mulungu,
16 avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
17 Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi na kusola kinhu chochose kulawa mng'anda yake.
18 Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola kivalo chake.
19 Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na ving'hele mmazua higo!
20 Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo!
21 Kwavija wowa mgayo mkulu, haunapata kulawilila songela kulumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na haulawila kabili mgayo kamba hiwo.
22 Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mulungu, haduhu munhu yahadahile kukombolwa, ila sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, kipigiti hicho kihunguzwa.

23 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela,

'Lola! Kilisto kahano,' ama
'Kahaja!' Sambimtogole.
24 Kwavija makilisto wa
uvwizi na wahokozi wa
uvwizi wolawila, wotenda
vilaguso na mizonza mikulu
giladi kamba vihadahika
wawagize hata wanhu
wasaguligwe na Mulungu.
25 Tegelezeni! Niwalon-
gela nisha mbuli zino kipigiti
king'hali hakinavika.
26 "Avo kamba wanhu wa-
hawalongela, 'Kamkiwala!'
Sambimchole, ama waha-
longa, 'Kakugati!' Sambim-
togole.
27 Kwavija kamba
lumwemwe vulumwemwesa
kulawa haulawilo wa zua na
koneka mbaka kuuswelo wa
zua, na Mwana wa Munhu
vivo vondayoneke kipigiti
vondayeze.
28 "Hohose hali na mtufi
baho hondawaiting'hane
vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 "Bahaja ikipigiti cha
mazua ga mgayo vondaki-
male, zua doziziwala, mu-
lenge haulava mulangaza
wake, nhondo zolagala ku-
lawa kuulanga, na mhiko za
kuulanga zokwekwesigwa
kulawa hazikalile.
30 Abaho, kilaguso
cha Mwana wa Munhu
chokoneka kuulanga, na
wanhu wa isi zose wolila
ahaja vondawanyone nie
Mwana wa Munhu nikwiza
muna gamawingu ga kuu-
langa na mhiko na yenzi
ng'hulu.
31 Kowalagiza wasenga
zake wa kuulanga wali na
mhalati ilava dizwi kulu, na
wowakunzanya wanhu zake
wasaguligwe na Mulungu
kulawa ng'ambu zose za
ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 "Muifundize mum'biki
wa mtini. Matambi
gake gahasonga udeke wa
kuzuka na kulava matepo,
movitanga kamba vuli da
mmabehi.
33 Vivija na mweye,
muhazona mbuli zino
zose, m'vitange kamba ka
mmabehi kwiza.
34 Nowalongela ikweli,
wanhu wa mulelo uno
hawadanganhika mbaka
mbuli zino zose zilawilile.
35 Ulanga na isi vose vo-
bita, ila mbuli zangu haz-
ibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 "Haduhu munhu yo-
ditanga zua ama saa, si
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ama Mwana, ila
Tata yeiyeka.
37 Kwiza kwa Mwana wa
Munhu kowa kamba mkipig-
iti cha Nuhu.
38 Kwavija mmemelo wa
mazi vuukalile haunalaw-
ila, wanhu wakala woja
na kung'wa, wasola na ku-
soligwa, mbaka zua dija
Nuhu viyengile muisafina,
39 hawakitangile kija
kilondile kulawilila, mbaka
mmemelo wa mazi vuwizile

na kuwakoma wanhu wose.
Na vino vivo vondayeze
Mwana wa Munhu.
40 Mkipigiti hicho, wambi-
galo wabili wolima mum-
gunda, imwe kosoligwa na
iyagwe kolekigwa.
41 Watwanzi wabili wot-
wanga, imwe kosoligwa na
iyagwe kolekigwa.
42 “Avo goneleleni, kwav-
ija hamuditanga zua don-
dayeze Mndewa wenu.
43 Ila m'vitange kamba,
kamba mwene ng'anda
yahakitangile kipigiti chon-
dayeze m'bavi, yahagonelele
na sambiyaileke ng'anda
yake ibomoligwe.
44 Avo, na mweye muisas-
ale, kwavija Mwana wa
Munhu kokwiza mkipigiti
hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende (Luk. 12:41-48)

45 “Yalihi mtumigwa
mwende na m'bala, mndewa
wake yamtendile salange wa
watumigwa wali mng'anda
yake yondayawagwelele
mandia gao mkipigiti kilo-
ndigwa?
46 Kamota mtumigwa ija
mndewa wake yahabwela
yom'vika yotenda vino!
47 Nowalongela ikweli,
komtenda yawe mkulu wa
vinhu vake vose.
48 Ila kamba ija imtu-
migwa yehile koilongela
mwenyego, ‘Mndewa wangu
kokawa kubwela,’
49 na kusonga kuwatoa
watumigwa wayage na kuja
na kung'wa na wang'wa
ugimbi.
50 Abaho, mndewa wa im-
tumigwa ija kokwiza mdizua
yalekile kudigelegeza na saa
yalekile kuitanga.
51 Abaho, komkanha
vidangavidanga imtumigwa
ija na kumwika mdi-
dale dimwe na videlenya.
Ako kowa na kililo na
kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 “Kipigiti kija Undewa
wa Kuulanga wolinga na
wandele longo dimwe wa-
solile viwenge vao na ku-
chola kum'bokela mulawil-
amhambe.
2 Wandele watano wakala
wabozi na watano wakala
wabala.
3 Waja iwabozi wasola
viwenge vao, bila kugela
mavuta mgati yake.
4 Ila waja iwabala wasola
viwenge vao hamoja na via
va mavuta.
5 Kwavija mulawil-
amhambe kakawa kwiza,
wose wakukila na kuwasa.
6 “Kilo kikulu kukala
na nyangi, ‘Mulawil-
amhambe kavika! Laweni
mkam'bokele!’
7 Abaho, waja iwandele
wose walamuka na ku-
vigongomanya viwenge vao.
8 Abaho, waja iwabozi
wawalongela waja iwabala,
‘Tugweleleni mavuta genu,
kwavija viwenge vetu vofa.’
9 Waja iwabala wawalon-
gela, ‘Hagatutosha tweye na

mweye. Ila gendeni ha
wachuluzi mkagule.’
10 Viwakalile mnzila
wochola kugula mavuta,
mulawilamhambe kavika.
Na waja watano wakalile
waisasale wengila hamoja
nayo mulusona lwa zengele,
abaho, lwivi luhindigwa.
11 “Kipigiti waja iwan-
dele wabozi viwezile,
wakemelela, walonga, ‘Mn-
dewa, Mndewa! Tu-
vugulile!’
12 Mulawilamhambe
kawalongela, ‘Nowalongela
ikweli! Siwatanga mweye.’
13 “Avo, goneleleni, kwav-
ija hamditanga zua ama saa
yondanibweleganye.

*Hala da Watumigwa Wa-
datu*
(Luk. 19:11-27)

14 “Kipigiti kija Undewa
wa Kuulanga wolinga na
munhu yochola mwanza,
kawakema watumigwa zake
na kuwatenda wemilizi wa
vinhu vake.
15 Kila munhu kag-
weleligwa kulingana na
vija viyadahile, imwe kag-
weleligwa talanta* tano
na iyagwe talanta mbili
na iyagwe talanta imwe.
Abaho, ija imunhu kachola
mwanza wake.
16 Ija imtumigwa yag-
weleligwe talanta tano,
baho kachola kuzitendela
uchuluzi talanta zake, na
kapata talanta tano ziyagwe.
17 Vivija na ija yag-
weleligwe talanta mbili, ka-
pata talanta mbili ziyagwe.
18 Ila ija imtumigwa
yagweleligwe talanta imwe,
kachola kuhimba lwingila,
abaho, kaifisa italanta ya
mndewa wake.
19 “Vikibitile kipigiti kitali,
ija imndewa wa waja iwatu-
migwa kabwela na kutenda
mheta ya talanta zao.
20 Ija imtumigwa yag-
weleligwe talanta tano,
kagala talanta tano ziyagwe,
kalonga, ‘Mndewa, kunig-
wela talanta tano, hano
hana talanta tano ziyagwe
zinipatile!’
21 Mndewa wake kamu-
longela, ‘Kutenda goya mtu-
migwa unogile na ulibule
uzenzeleganye! Na kwav-
ija hutendile uzenzeleganye
m'vinhu vidodo, avo noku-
tenda uwe mwimilizi wa
vinhu bwando. Izo udeng'he
hamoja na nie, mndewa
wako!’
22 “Vivija na ija imtu-
migwa yagweleligwe talanta
mbili keza kalonga, ‘Mn-
dewa, kunigwelela talanta
mbili, hano hana talanta
mbili ziyagwe zinipatile.’
23 Mndewa wake kamu-
longela, ‘Kutenda goya mtu-
migwa unogile na ulibule
uzenzeleganye! Na kwav-
ija hutendile uzenzeleganye
m'vinhu vidodo, avo noku-
tenda uwe mwimilizi wa
vinhu bwando. Izo udeng'he
hamoja na nie, mndewa
wako!’
24 “Abaho, ija imtumigwa
yagweleligwe talanta imwe
keza kalonga, ‘Mndewa,

* **25:15** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.*

nivitanga kamba gweye kwa
munhu mdala, kohuna vija
huvihandile, na kokunzanya
haja haulekile kumiza
mbeyu.
25 Avo nidumba, nichola
kuifisa talanta yako hasi
muisi. Avo talanta yako ino
hano.’
26 “Mndewa wake kamu-
longela, ‘Gweye mtumigwa
mwavu na mkoka! Ku-
vitanga kamba nie nohuna
vija sivihandile na nokun-
zanya haja hanilekile ku-
miza?
27 Kulondigwa talanta
yangu ukaike benki, vinib-
welile nihaivikile talanta
yangu na kija chongezeke.
28 Avo, m'bokeni italanta,
abaho, mumgwelele ija
imtumigwa yali na talanta
longo dimwe.
29 Kwavija munhu yali
na kinhu kokongezelwa, na
kowa navo bwando. Ila
munhu yalibule kinhu, hata
kija ikidodo chayalinacho
kobokigwa.
30 Ino mtumigwa mwavu,
mwaseni hanze hana diz-
iza. Ako kowa na kililo na
kugegedula meno.’

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 “Mwana wa Munhu
vondayeze muna iyenzi
yake, hamoja na wasenga
wose wa Mulungu wa
kuulanga, kokala mkigoda
chake cha undewa.
32 Na wanhu wa isi
zose woilundiza haulongozi
wake. Abaho, kowabag-
ula kamba mchunga voy-
owabagula ng'hondolo na
menhe.
33 Ng'hondolo koweka
ng'ambu yake ya ukulume,
na menhe ng'ambu yake ya
ukumoso.
34 Abaho, Mndewa kowa-
longela waja wali ng'ambu
yake ya ukulume, ‘Izoni,
mweye mmotezwe na
Tataangu! Muuhale Undewa
mtandiligwe songela vuu-
lumbigwe ulumwengu.
35 Kwavija nikala na nzala
munigwelela mandia, nikala
na ng'hilu muning'weza,
nikala muhenza muni-
bokela,
36 nikala bule vivalo
munivaza, nikala mtamu
mwiza kunyuguza, na nikala
mkifungo mwiza kunitem-
belela.’
37 “Abaho, waja wanhu
walibule uzenzeleganye
womwidika, ‘Mndewa, zua
jaki vitukuwene kukala na
nzala tukugwelela mandia,
ama kukala na ng'hilu
tukung'weza?
38 Zua jaki vitukuwene
kukala muhenza tukubokela,
ama kukala kwabule vivalo
tukuvaza?
39 Zua jaki vitukuwene
kukala mtamu ama kukala
mkifungo, twiza kukutem-
belela?’
40 Abaho, Mndewa kowa-
longela, ‘Nowalongela ik-
weli, kinhu chochose ki-
mumtendele munhu imwe
wa wano ndugu zangu
wadodo,† munitendela nie!’

† **25:40** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

41 “Abaho, kowalongela
waja wanhu wali ng'ambu
yake ya ukumoso, ‘Segeleni
hamwangu, mweye mduku-
mizwe na Mulungu! Gen-
deni hana umoto wa di-
gunge yekiligwe Mwenem-
bago na vinyamkela zake!
42 Kwavija nikala na
nzala hamunigwelele man-
dia, na nikala na ng'hilu
hamuning'weze,
43 nikala muhenza hamu-
nibokele, nikala bule vi-
valo hamunivazile, nikala
mtamu na nikala mkifungo
hamwizile kunitembelela.’
44 “Vivija na hewo wom-
widika, ‘Mndewa, zua jaki
vitukuwene kukala na nzala,
ama kukala na ng'hilu,
ama kukala muhenza,
ama kukala bule vivalo,
ama kukala mtamu, ama
kukala mkifungo, na tweye
hatukutazile?’
45 Abaho, Mndewa kowa-
longela, ‘Nowalongela ik-
weli, vumulekile kumten-
dela mbuli zino imwe wa
wano ndugu zangu wadodo,‡
hamunitendele nie.’
46 Avo wanhu wano
wokwingila muinhaguso ya
digunge, ila waja walibule
uzenzeleganye wokwingila
muugima wa digunge.”

26

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize
kufundiza mbuli zino zose,
kawalongela wanahina
zake,
2 “Movitanga kamba
gahabita mazua mabili
lowa Lusona lwa Pasaka,
na Mwana wa Munhu ko-
gogigwa giladi yawambigwe
mumsalaba.”
3 Abaho, wakulu wa
wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu wait-
ing'hana mding'anda da
kindewa da Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko,
yokemigwa Kayafa.
4 Weka zundo mkuzahila
nzila ya uzenzeleganye
ya kumgoga Yesu giladi
wamkome.
5 Walonga, “Sambitutende
mbuli ino mkipigiti cha lu-
sona giladi sambikilawilile
kiyahiyahi mwa wanhu.”

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania
kung'anda ya Simoni ayo
yakalile na utamu wa
dikulu.
7 Kipigiti Yesu viyakalile
yoja hana imeza, keza mt-
wanzi imwe, yakalile na
nyhupa ya alabasta ili na
mavuta ga kunung'hila ga
hela bwando, kamcholela
Yesu kamwitila mpala jake.
8 Wanahina viwawene
gano, wona lusango, wa-
longa, “Ubananzi uno wa
choni?
9 Mavuta gano gah-
aguzigwe na hela bwando,
abaho, zihela wahag-
weleligwe wakumbulu!”
10 Ila Yesu viyazitangile
ngelegeza zao, kawalongela,
“Habali mumgaza mtwanzi

‡ **25:45** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

ino? Kanhendela kinhu
kinogile ng'hani.
11 Wakumbulu mokala nao
mazua gose, ila nie sikala na
mweye mazua gose.
12 Viyanitile mavuta gano
mulukuli lwangu, kanisasala
na mazisi.
13 Nowalongela ikweli,
hanhu hohose hondau-
petigwe Usenga uno Unogile
muulumwengu wose, kija
chayatendile mtwanzi ino
cholongwa mkumkumbuk-
ila heyo."

*Yuda Kotogola Ku-
muhonza Yesu*
*(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-
6)*

14 Abaho, imwe wa
wanahina longo dimwe na
wabili, yakemigwe Yuda
Isikalioti, kachola ha wakulu
wa wakulu wa nhambiko
15 kawauza, "Monigwelela
choni kamba nihamgela
Yesu mmakono genu?"
Avo wamgwelela vidanga
malongo madatu va hela.
16 Kulawa haja Yuda
kasonga kuzahila nzila ya
kumgela mmakono gao.

*Yesu Koja Mandia ga
Pasaka na Wanahina Zake*
*(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-
13, 21-23; Yoh. 13:21-30)*

17 Muna dizua da mwan-
duso wa Lusona lwa Mikate
Ilibule Mela, wanahina
wamcholela Yesu wamuuza,
"Kwahi kuulonda tukaku-
tandile mandia ga Pasaka?"
18 Yesu kawalongela, "Gen-
deni mdiwambo, mom'vika
munhu, abaho, mulonge-
leni, 'Mkulufunzi kolonga,
"Kipigiti kiyakisagule Mu-
lungu sama yangu nie kik-
wenhuka. Nie na wanahina
zangu toja mandia ga Pasaka
mng'anda yako." ' "
19 Wanahina watenda
kamba Yesu viyawalagize,
abaho, wagatanda mandia
ga Pasaka.
20 Viivikile ichungulo, Yesu
kakala hana imeza hamoja
na wanahina zake longo
dimwe na wabili.
21 Viwakalile woja, Yesu
kalonga, "Nowalongela ik-
weli, imwe mmwanza wenu
konihonza."
22 Wanahina wona gio-
gio, na wasonga kumuuza
imweimwe, "Nie, Mndewa?"
23 Yesu kawedika, "Ayo
yozanhika mkate mkia
hamoja na nie iyo yon-
dayanihonze.
24 Mwana wa Munhu
kodanganhika kamba
Nyandiko Zing'alile vuz-
imulonga. Ila kojona
munhu ija yondayamuhonze
Mwana wa Munhu! Vi-
hanogile munhu hiyo sam-
biyaleligwe!"
25 Yuda, yakalile yolonda
kumuhonza, kamuuza, "Nie,
Mkulufunzi?"
Yesu kamwidika, "Gweye
kulonga vino."

Mandia ga Mndewa
*(Mlk. 14:22-26; Luk.
22:14-20; 1Kol. 11:23-25)*

26 Viwakalile woja, Yesu
kasola mkate, kaumoteza,
abaho, kaumogola, kawag-
welela wanahina zake, ka-
longa, "Soleni mje, kwavija
uno uwo lukuli lwangu."

27 Abaho kasola kikasi, ka-
longa hewela, kawagwelela
wanahina zake, kalonga,
“Ing'weni, mose,
28 kwavija uno uwo
mulopa wangu uli usindila
wa lagano da Mulungu na
wanhu zake, witike sama
ya wanhu bwando giladi
wageligwe kumgongo vilozo
vao.
29 Nowalongela, sing'wa
kabili mulelo uno wa zabibu
mbaka zua dija vondani-
ung'we wa sambi hamoja
na mweye Muundewa wa
Tataangu.”
30 Viweshile kwimba, wa-
chola hana Ikigongo cha
Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalon-
gela, “Kilo ya lelo, mweye
mose mong'himbila, kamba
viyandikigwe Mnyandiko
Zing'alile, ‘Nomtoa im-
chunga, na didale da
ng'hondolo dopwililika.’
32 Ila nihazuka, nowalon-
gola kuchola Galilaya.”
33 Petulo kalonga, “Hata
kamba wose wahakukim-
bila, nie sikukimbila bule!”
34 Yesu kamulongela
Petulo, “Nokulongela ik-
weli, kilo ya lelo, nzogolo
yang'hali hanakwika, koni-
bela mianza midatu.”
35 Petulo kamulongela,
“Hata kamba kudanganhika,
nidanganhike hamoja na
gweye! Sikubela bule!”

Na wanahina wose wasi-
gale walonga vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola
hamoja na wanahina zake
hanhu hakemigwe Getise-
mane, kawalongela, “Kaleni
hano, nie nichole haja ku-
tambika.”
37 Kawasola Petulo na
waja iwana wabili wa
Zebedayo, kasonga kona
giogio na kugazika.
38 Abaho, kawalongela,
“Moyo wangu una giogio
ng'hani behi na kudangan-
hika. Kaleni hano mgonelele
hamoja na nie.”

39 Kachola hamwande
kidogo, katambalala
kingubanguba, katambika,
yolonga, “Tataangu, vi-
hadahika, kikasi kino cha
migayo kinisegele! Ila sio
kamba vinilonda nie, ila
kamba vuulonda gweye.”

40 Abaho, kawabwelela
waja iwanahina, kawavika
wawasa. Kamuuza Petulo,
“Mulemelwa kugonelela
hamoja na nie hata saa
dimwe?
41 Goneleleni, mtam-
bike, giladi sambimwingile
mkugezigwa. Kwavija
loho yolonda, ila lukuli
lutepweta.”

42 Yesu kachola mwanza
wa ikabili, katambika, yo-
longa, “Tataangu, kamba
havidahika kikasi kino cha
migayo kinisegele ila mbaka
niking'wele, gaja guulonda
gatendeke.”
43 Viyabweleganye
mwanza uyagwe, kawavika

wawasa, kwavija meso gao
gakala na utulo.
44 Avo kawaleka, kachola
kutambika mwanza wa ika-
datu, yolonga mbuli zizija.
45 Abaho, kawabwelela
wanahina kawalongela,
“Mng'hali wasa na kuhu-
mula? Saa ivika ya Mwana
wa Munhu kugeligwa
mmakono ga wanhu wene
vilozo.
46 Lamukeni, tuchole!
Loleni, munhu yonihonza ka
habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali
yolonga, Yuda, imwe wa
iwanahina longo dimwe na
wabili, keza. Kailongoza
hamoja na dale kulu da
wanhu wapapile mizele
na mimbwego. Wakala
watumigwe na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu.
48 Imunhu yomuhonza
kawagwelela utango, kawa-
longela, “Ija yondanim-
nonele, iyo heyo. Mgogeni!”
49 Baho Yuda kamcholela
Yesu, kalonga, “Nokulamsa,
Mkulufunzi!” Abaho, kam-
nonela.
50 Yesu kamulongela, “Mb-
wiga, tenda chuuwinzile!”

Abaho, waja iwanhu
weza, wamgoga Yesu na
kumfunga.
51 Imwe wa waja wakalile
na Yesu kasomola zele
jake na kumkanha gwiti
nyakadala wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko.
52 Yesu kamulongela,
“Bweza zele jako muna iyala
yake, kwavija wose wota-
manila zele wodanganhika
na zele.
53 Mokwagiza kamba
sidaha kumulongela
Tataangu yanigalile sam-
bisambi madale gabanza
longo dimwe na mabili ga
wasenga zake wa kuulanga?
54 Ila zovikila vilihi
Nyandiko Zing'alile zilonga
kamba vino vivo vilondigwa
ilawilile?”
55 Kipigiti kikija Yesu kadi-
longela didale da wanhu,
“Mwiza na mizele na
mimbwego kunigoga kamba
nie na m'bokonyi? Mazua
gose nikala nifundiza kuna
Ing'anda ya Mulungu, na
mweye hamunigogile.
56 Ila gano gose galawilila,
giladi Nyandiko Zing'alile za
wahokozi zivikile.”

Abaho, wanahina wose
wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu
wamsola wamgala ha
Kayafa, Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, kuwait-
ing'hane wafundiza Malag-
izo ga Musa na wavyele wa
wanhu.
58 Petulo kamkoleleza
kutalitali mbaka kudikonhi
da ing'anda ya Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko.
Kengila na kukala hasi

hamoja na wemilizi giladi
yachone chondakilawilile.
59 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko hamoja na Iki-
tala chose Kikulu cha Isi ya
Wayahudi wazahila usindila
wa uvwizi giladi wamkome
Yesu.
60 Walawilila wasindila
bwando wa uvwizi, ila
hawapatile mbuli yoyose.
Hakimambukizo, walawilila
wanhu wabili
61 walonga, “Munhu ino
kalonga, ‘Nie nodaha kuibo-
mola Ng'anda ya Mulungu
na kuizenga mmazua ma-
datu.’ ”
62 Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kenuka ka-
mulongela Yesu, “Kwabule
kinhu cha kwidika? Usindila
waki uno woolava wanhu
wano wokutagusa gweye?”
63 Ila Yesu kanyamala.
Abaho Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko ka-
muuza, “Nokuduiza ha Mu-
lungu yali mgima, tulongele
kamba gweye iyo Kilisto,
Mwana wa Mulungu.”
64 Yesu kamwidika ka-
longa, “Gweye kulonga vino.
Ila nowalongela, kulawa
kipigiti kino monyona nie
Mwana wa Munhu nikalile
ng'ambu ya ukulume ya
Ukulu, nikwiza muna
gamawingu ga kuulanga!”
65 Abaho, Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
kadega vivalo vake kalonga,
“Kafukula! Habali tulonda
wasindila wayagwe? Avo
muhulika ufukuzi wake!
66 Mogelegeza vilihi?”

Wamwidika, “Kolondigwa
yakomigwe!”
67 Abaho, wamtemela
mate mkihanga chake,
wamtoa, na wayagwe
wamtoa makofi,
68 walonga, “Gweye
Kilisto, zuza! Yalihi yaku-
toile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile
yakalile hasi hanze ya
idikonhi, mtumigwa imwe
wa kitwanzi wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
kamcholela kamulongela,
“Na gweye kwa hamwe na
Yesu wa Galilaya.”
70 Ila Petulo kabela hau-
longozi wa wanhu wose, ka-
mulongela, “Sikitanga chuu-
longa.”
71 Viyakalile yolawa hanze
ya idikonhi, mtumigwa
iyagwe wa kitwanzi kamona
na kuwalongela wanhu
wakalile haja, “Munhu ino
kakala hamwe na Yesu wa
Nazaleti.”
72 Petulo kabela mwanza
uyagwe mkuiduila, kalonga,
“Simtanga munhu ino!”
73 Kipigiti kidodo
hamwande, wanhu wemile
haja wamcholela Petulo
wamulongela, “Tokona na
gweye kwa mmwanza wao,
kwavija hata ulonzi wako
ulinga na hewo!”
74 Abaho, Petulo kasonga
kuidukumiza na kuiduila,
yolonga, “Simtanga munhu
ija!”

Kipigiti kikija nzogolo
keka.

75 Petulo kakumbukila vija
Yesu viyamulongele, “Nzo-
golo yang'hali hanakwika,
konibela mianza midatu.”
Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2;
Yoh. 18:28-32)

1 Imitondo ng'hani,
wakulu wa wakulu wa
nhambiko wose na wavyele
wa wanhu wamwikila
zundo Yesu giladi wazahile
nzila ya kumkoma.
2 Wamfunga, wamsola, na
kumgala ha Pilato, mndewa
wa Yudea kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)

3 Abaho, Yuda, ija ya-
muhonzile Yesu, viyawene
kamba Yesu katagusigwa
kudanganhika, kona giogio
na kuvibweza vija vidanga
malongo madatu va hela
ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa
wanhu.
4 Kalonga, “Nitenda
vilozo mkumuhonza munhu
yakalile bule mbuli yoyose
ihile!”
Na hewo wamulongela,
“Avo tweye tutendeze? Na
lwako mwenyego!”
5 Avo Yuda kazibwanha zi-
hela muna Ing'anda ya Mu-
lungu, abaho, kalawa hanze
ya idikonhi da Ing'anda ya
Mulungu, kachola kuibota.
6 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko wazidondola zi-
hela, walonga, “Hela zino
za mulopa* zigomesigwa na
Malagizo ga Musa kwikigwa
muna ingama ya Ng'anda ya
Mulungu.”
7 Avo, walamula kamba
hela zija wagule mgunda
wa munhu imwe yakalile
muumbi giladi hawe hanhu
ha kuzikila wahenza.
8 Avo mbaka lelo† mgunda
uja wokemigwa, “Mgunda
wa Mulopa.”
9 Abaho, gavikila gaja
galongigwe na muhokozi
Yelemia, “Wasola vidanga
malongo madatu va hela,
kiasi kikigwe na wanhu wa
Islaeli sama yake,
10 na zihela wazigulila
mgunda wa munhu imwe
yakalile muumbi, kamba
Mndewa viyanilagize.”

Pilato Komuuza Yesu
(Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5;
Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi
wa Pilato, mndewa wa
Yudea kulawa Loma, na
Pilato kamuuza, “Gweye iyo
mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamulongela, “Gw-
eye iyo ulonga avo.”
12 Ila wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wavyele
wa wanhu viwakalile wom-
tagusa, halongile kinhu cho-
chose.
13 Abaho, Pilato kamuuza,
“Huhulika mbuli bwando
zowokutagusa?”

* **27:6** ***Hela za mulopa*** nhegulo yake *hela za kitumetume cha kumkoma munhu.* † **27:8** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

14 Ila Yesu hedike hata
mbuli imwe, avo Pilato
kakanganya ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

15 Mkipigiti cha Lusona
lwa Pasaka, mndewa wa
Yudea kulawa Loma kakala
na nzoela ya kumfungulila
mfungigwa imwe ija wanhu
iwamulondile.
16 Kipigiti kija kukala
na mfungigwa imwe
yatangigwe ng'hani na
wanhu sama ya kutenda
gehile yokemigwa Balaba.
17 Avo, dale da wanhu vidi-
iting'hane, Pilato kawauza,
"Yalihi yummulonda niwa-
fungulile? Balaba, ama Yesu
yokemigwa Kilisto?"
18 Kwavija Pilato kavi-
tanga kamba wakulu wa
wakulu wa nhambiko
na wavyele wa wanhu
wamgala Yesu kumwake
sama ya migongo.
19 Pilato viyakalile
mkigoda cha nhaguso,
mtwanzi wake kamtumila
usenga, kamulongela, "Sam-
biumtende kinhu chochose
munhu hiyo yalibule vilozo,
kwavija lelo nigaya ng'hani
mnzozi sama yake."
20 Ila wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wavyele
wa wanhu wadiswagiza di-
dale da wanhu dimpule Pi-
lato yawafungulile Balaba
na Yesu yakomigwe.
21 Pilato kadiuza didale da
wanhu, "Yalihi mwa wanhu
wano wabili yummulonda
niwafungulile?"
Wamwidika, "Balaba."
22 Pilato kawauza, "Nim-
tendeze Yesu yokemigwa
Kilisto?"
Wose wamwidika,
"Yawambigwe mumsalaba!"
23 Pilato kawauza, "Habali,
mbuli yaki ihile yaatendile?"
Ila wose wongeza
kuguta nyangi wolonga,
"Yawambigwe mumsalaba!"
24 Pilato viyawene kamba
hawamtegeleza, ila kizuka
kiyahiyahi, kasola mazi na
kusuluza makono gake hau-
longozi wa didale da wanhu,
kalonga, "Nie nabule mbuli
na ifa ya munhu ino! Iloleni
mwemwe wenyego!"
25 Didale da wanhu
dimulongela, "Nhaguso ya
ifa yake toisola tweye na
wanetu!"
26 Abaho, Pilato kawafun-
gulila Balaba, na kuwala-
giza asikali wamulanhe
Yesu mbalati, na kumgela
mmakono gao giladi
yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela
(Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa
mndewa wa Yudea ku-
lawa Loma wamsola Yesu
wamwingiza mding'anda da
ija imndewa, abaho, dale
jose da asikali dimzungu-
luka.
28 Wam'vula vivalo vake
na kum'vaza kanzu da zam-
balau.
29 Abaho, waluka mkungo
wa mizomola wamwikila
mpala jake na kumwikila
ludete mumkono wake
wa ukulume. Abaho,

wamfugamila mavindi na
kumtendela uponela, wa-
mulongela, “Kwa mpile,
Mndewa wa Wayahudi!”
30 Wamtemela mate, wa-
sola ludete na kumulanha
nao mpala.
31 Viwamambukize kum-
tendela uponela, wam'vula
dija dikanzu, wam'vaza vi-
valo vake. Abaho, wamgala
kumuwamba mumsalaba.

*Yesu Kowambigwa Mum-
salaba*
*(Mlk. 15:21-32; Luk.
23:26-43; Yoh. 19:17-27)*
32 Viwakalile wochola,
waiting'hana na munhu
kulawa isi ya Kilene,
yakemigwe Simoni, wemilizi
wamshulutiza giladi yau-
pape msalaba wa Yesu.
33 Wavika hanhu
hakemigwe, Goligota, nheg-
ulo yake “Hanhu ha Fulu da
Pala.”
34 Wamgwelela Yesu divai
igeligwe vinhu va usungu,
ila viyailanzile, haing'wile.
35 Wamuwamba mumsal-
aba, abaho, wakiigolela vi-
valo vake mkuvitoela kula.
36 Abaho, wakala hasi,
wamwimiliza.
37 Uchana ya pala jake
wandika lupwilili lwa nh-
aguso yake lulonga, “INO
IYO YESU, MNDEWA WA
WAYAHUDI.”
38 Wamuwamba Yesu
mumsalaba hamoja na
mibokonyi mibili, dimwe
ng'ambu yake ya ukulume,
na diyagwe ng'ambu yake
ya ukumoso.
39 Wanhu wakalile wobita
wamuliga, watigisa mapala
gao
40 walonga, “Gweye iyo
ulondile kuibomola Ng'anda
ya Mulungu na kuizenga
mmazua madatu, ikombole
mwenyego! Ihawa gweye
iyo Mwana wa Mulungu,
humuluka kulawa mumsal-
aba!”
41 Vivija na wakulu wa
wakulu wa nhambiko,
wafundiza Malagizo ga
Musa na wavyele wa wanhu
wamtendela uponela, wa-
longa,
42 “Kawakombola wayagwe,
ila hadahile kuikombola
mwenyego! Heyo iyo
Mndewa wa Islaeli! Avo na
yahumuluke kulawa mum-
salaba, na tweye tomtogola!
43 Komtamanila Mulungu,
avo tulole vija Mulungu von-
dayamkombole, kwavija ka-
longa, ‘Nie iyo Mwana wa
Mulungu.’ ”
44 Vivija na ija imibokonyi
iwambigwe hamoja na heyo
imuliga.

*Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk.
23:44-49; Yoh. 19:28-30)*
45 Songela kipigiti cha saa
sita, kukala na ziza muisi
yose mbaka kipigiti cha saa
tisa.
46 Mkipigiti cha saa
tisa, Yesu kenula dizwi
kalila, “Eloi, Eloi, lama
sabakitani?” Nhegulo yake,
“Mulungu wangu, Mulungu
wangu, habali kundeka?”
47 Wanhu wemile haja vi-
wahulike, walonga, “Munhu
ino komkema Eliya!”
48 Bahaja munhu imwe
kakimbila na kusola siponji,

kaizabika muna idivai igwaduke na kuifunga kuisota
ya lumango na kumng'weza
Yesu.

49 Ila wayagwe walonga,
“Muleke! Tulole kamba
Eliya kokwiza kumkom-
bola!”

50 Yesu kenula dizwi kalila
kabili, abaho, kadangan-
hika.

51 Kipigiti kikija, diguo
ditungikwe Muing'anda ya
Mulungu didegeka vidanga
vibili, kulawa uchana
mbaka hasi. Isi igudema, na
mibwe itulika,

52 mapanga gatulika, na
ng'huli za wanhu bwando
wang'alile wadanganhike
wazuka.

53 Yesu viyazukile, na
hewo walawa hana gama-
panga wachola hana
diwambo ding'alile da
Yelusalemu, na koneka na
wanhu bwando.

54 Mkulu wa asikali mia
wa Loma, hamoja na waja
wakalile womwimiliza Yesu,
viwawene mgudemo wa isi
na gaja galawilile, wadumba
na kulonga, “Kweli munhu
ino kakala Mwana wa Mu-
lungu!”

55 Hanhu haja kukala na
watwanzi bwando wolola
kutalitali, wakalile wom-
kweleleza Yesu kulawa
Galilaya na wakala wom-
sang'hanikila.

56 Watwanzi hiwo wakala
Maliamu wa kiwambo cha
Magidala, Maliamu ma-
maake Yakobo na Usufu, na
mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Viivikile ichungulo,
keza mgoli imwe kulawa
wambo da Alimataya,
yakemigwe Usufu, vivija
kakala mwanahina wa Yesu.

58 Kachola ha Pilato na
kumpula lukuli lwa Yesu, na
Pilato kalagiza kamba yag-
weleligwe.

59 Usufu kalusola ulukuli,
kaluzinga sanda,

60 na kulutambalika mdi-
panga jake mwenyego da
sambi dipukigwe mdidibwe.
Kadibimbilisa dibwe kulu na
kudika hana umulomo wa
idipanga, abaho, kachola.

61 Maliamu wa kiwambo
cha Magidala na Maliamu
iyagwe wakala hamgwazo
wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

62 Imitondo yake, ikala Zua
da Mhumulo, wakulu wa
wakulu wa nhambiko na
Mafalisayo wamcholela Pi-
lato

63 na kulonga, “Mn-
dewa, tokumbuka kamba
viyakalile mgima, m'vwizi
ija kalonga, ‘Gahabita
mazua madatu nozuka.’

64 Avo lagiza kamba panga
jake diimilizwe mbaka zua
da ikadatu, giladi wanahina
zake sambiwachole kulusola
ulukuli, na kuwalongela
wanhu kamba kazuka.
Uvwizi uno wa kimam-
bukizo wokwiha ng'hani
kubanza uja wa ichanduso.”

65 Pilato kawalongela,
“Soleni iwaasikali, gendeni
mkadiimilize kamba vum-
daha.”

66 Avo wachola kudimiliza
dipanga mkuweka asikali na
kwika utango mumgwazo
wa idibwe giladi kamba
munhu yahadisegeza wav-
itange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidimalile Zua da Mhu-
mulo, imitondo iyagwe,
zua vidikalile disimbuka,
Maliamu wa ikiwambo
cha Magidala na Maliamu
iyagwe wachola kudilola
dipanga.
2 Bahaja kulawilila na
mgudemo mkulu wa isi,
kwavija msenga wa Mndewa
wa kuulanga kahumuluka
kulawa kuulanga, kadibim-
bilisa idibwe kumgwazo,
abaho, kadikalila.
3 Lukuli lwake lu-
nang'hazika kamba lumwemwe,
na vivalo vake vikala vizelu
ng'hani.
4 Waja iwaasikali wad-
umba na kugudema ng'hani,
walinga kamba wanhu
wadanganhike.
5 Msenga wa Mndewa
wa kuulanga kawalongela
waja iwatwanzi, “Sambim-
dumbe, kwavija novitanga
kamba momzahila Yesu,
yawambigwe mumsalaba.
6 Kahaduhu hano, kazuka,
kamba viyalongile. Izoni
mulole hanhu hayakalile
yatambalale.
7 Tendeni mbwisa mchole
mkawalongele wanahina
zake kamba kazuka, kowa-
longola kuchola Galilaya ako
kondammone. Uno uwo
usenga wangu kumwenu.”
8 Hima walawa hana di-
panga, kuno wogudema na
kudeng'ha ng'hani, abaho,
wakimbila, wachola kuwa-
longela wanahina zake.
9 Bahaja Yesu kawat-
ing'hanila, kalonga,
“Nowalamsa!” Wamcholela,
wamgoga magulu gake na
kumtambikila.
10 Yesu kawalongela,
“Sambimdumbe, gendeni
mkawalongele wanahina
zangu wachole Galilaya, ako
wonyona.”

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi vi-
wakalile mnzila, asikali
wayagwe wakalile wodim-
iliza idipanga wachola
mdiwambo kuwalongela
wakulu wa wakulu wa
nhambiko mbuli zose zilaw-
ilile.
12 Wakulu wa wakulu
wa nhambiko waiting'hana
hamoja na wavyele wa
wanhu, na viweshile kuito-
golela, wawagwelela hela
bwando iwaasikali,
13 wawalongela, “Lon-
geni, ‘Vitukalile tuwasile,
wanahina zake weza ikilo
na kulwiba lukuli lwake.’
14 Kamba mbuli ino
iham'vikila mndewa wa
Yudea kulawa Loma, tolonga
nayo mkuwagombeleza
giladi sambimgazigwe.”
15 Avo iwaasikali wa-
sola zihela na kutenda
kamba viwalongeligwe. Na

* **28:15** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

mbuli zino zibwililika mwa
Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe
na imwe, wachola Galilaya
hana ikigongo chayawalon-
gele Yesu wachole.
17 Viwamuwene, wamtam-
bikila, ila wanahina
wayagwe wadungwadungwa
mmoyo.
18 Yesu kawakwenhukila
kawalongela, "Nigweleligwa
udaho wose kuulanga na
muisi.
19 Avo gendeni mkawa-
tende wanhu wa isi zose
wawe wanahina, na kuwa-
batiza mtwaga da Tata, na
Mwana, na Loho wa Mu-
lungu,
20 na kuwafundiza kuga-
goga gaja gose ganiwalon-
gele mweye. Na nie na
hamoja na mweye mazua
gose, mbaka hakimambuk-
izo cha iisi."

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu

(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa
Usenga Unogile wa Yesu
Kilisto, Mwana wa Mulungu.
2 Kamba viwandikigwe na
muhokozi Isaya,

"Mulungu kalonga, 'Nomu-
lagiza msenga wangu
yakulongole,
Yondayaitande nzila
yako.'

3 Munhu kenula dizwi mu-
luwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mn-
dewa,
Mgoloseleni nzila zake!'
"

4 Yohana M'batiza kakala
muluwala, youpeta ubatizo
wa kuleka vilozo, giladi
vilozo vao vigeligwe kum-
gongo.
5 Wanhu bwando kulawa
muisi ya Yudea na mki-
wambo cha Yelusalemu wa-
chola kumtegeleza Yohana.
Wavilonga vilozo vao hau-
longozi wa wanhu, na heyo
kawabatiza muna Ulwanda
lwa Yolodani.

6 Yohana kavala guo
ditendigwe na mijusu ya
ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake,
kakala yoja nzige na uki.
7 Yohana kawapetela
wanhu, yolonga, "Munhu
yokwiza hachugu changu
kana mhiko kunibanza
nie. Nie silondigwa hata
kuinamila na kufungula
nzabi za ng'hwabasa zake.
8 Nie niwabatiza mweye
mmazi, ila heyo yeheza
kowabatiza na Loho wa
Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa
(Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa
mkiwambo cha Nazaleti
muisi ya Galilaya, keza
kubatizigwa na Yohana
M'batiza Mulwanda lwa
Yolodani.
10 Kipigiti kikija Yesu
viyalawile mmazi, kawona
ulanga uvuguka na Loho wa
Mulungu kamuhumulukila
yalumbile kamba hua.
11 Dizwi dihulikwa kulawa
kuulanga dilonga, "Gweye
iyo Mwanangu unogele. No-
gelwa nagwe."
12 Baho Loho wa Mulungu
kamsung'hiza yachole mu-
luwala,
13 kakala hiko mazua ma-
longo mane, yogezigwa na
Mwenembago. Hiko kakala
na wang'onyo wa kumuhulo,
na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wakala wom-
sang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza
viyageligwe mkifungo,
Yesu kachola Galilaya,
kawapetela wanhu Usenga
Unogile wa Mulungu.
15 Kalonga, "Kipigiti
kivika, na Undewa wa Mu-
lungu ukwenhuka! Muleke
vilozo venu na muutogole
Usenga Unogile."
16 Yesu viyakalile yobita
mumgwazo wa Idilamba
da Galilaya, kawona Si-
moni na Endelea ndugu

yake, wotanda nhando zao
mdilamba, kwavija wakala
waloa somba.
17 Yesu kawalongela,
“Ng'hwelelezeni, na nie
nowatenda muwe waloa
wanhu.”
18 Baho wazileka nhando
zao wamkweleleza.
19 Kachola haulongozi
kidogo, kawona Yakobo
na Yohana, wanage Zebe-
dayo. Wakala mngalawa
zao wozigongomanya goya
nhando zao.
20 Yesu viyawawene, ba-
haja kawakema, wamuleka
tataao Zebedayo muin-
galawa na wasang'hana,
wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake
wengila mkiwambo cha
Kapenaumu. Vidivikile Zua
da Mhumulo, Yesu kengila
muna ing'anda ya nham-
biko, kasonga kufundiza.
22 Wanhu wamuhulike
wakanganya vija voyokala
yofundiza, kwavija ha-
fundize kamba wafundiza
Malagizo ga Musa, ila
kafundiza kamba munhu
yali na udaho.
23 Kipigiti kikija munhu
yali na kinyamkela kengila
mng'anda yao ya nhambiko,
kaguta lwangi, yolonga,
24 “Kotulonda choni, Yesu
wa Nazaleti? Kwiza ku-
tubananga? Nokutanga gw-
eye iyo mtumigwa wa Mu-
lungu ung'alile!”
25 Yesu kamkomhokela
ikinyamkela yolonga, “Nya-
mala! Mulawe munhu ino!”
26 Kinyamkela kamtigisatigisa
ng'hani ija imunhu, kaguta
lwangi na kumulawa.
27 Wanhu wose wakan-
ganya, wasonga kuilongela,
“Mbuli yaki ino? Dino fundo
da sambi? Munhu ino kana
udaho wa kuwakomhokela
vinyamkela, na hewo wom-
uhulika!”
28 Avo mbuli za Yesu
zenela himahima kila hanhu
muiisi ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu
Bwando
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-
41)

29 Yesu na wanahina
zake hamoja na Yakobo na
Yohana walawa mng'anda
ya nhambiko wachola hakae
ya Simoni na Endelea.
30 Mama mkwe yake
Simoni kakala mtamu wa
homa, kipigiti kikija Yesu
viyavikile wamulongela.
31 Yesu kamcholela, kam-
goga mkono kamwinula.
Homa imulawa, na heyo
kasonga kuwasang'hanikila.
32 Ichungulo zua vidiswile,
wanhu wamgalila Yesu
watamu wose na awo
wakalile na vinyamkela.
33 Wanhu wose wa mki-
wambo waiting'hana hau-
longozi wa ing'anda.
34 Yesu kawahonya wanhu
bwando wakalile na vitamu
va namna zose na kuwinga
vinyamkela bwando.
Hawalekile vinyamkela
walonge kinu chochose,
kwavija wamtanga heyo iyo
yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya
(Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadinalawa, Yesu kenuka, kalawa mng'anda. Kachola kutali na ikiwambo hanhu halibule wanhu kutambika.
36 Simoni na wayage wachola kumzahila.
37 Viwamuwene wamulongela, “Wanhu wose wokuzahila gweye.”
38 Ila Yesu kawalongela, “Tucholeni hana iviwambo viyagwe vituzunguluke. Nolondigwa nikaupete Usenga Unogile hiko nako, kwavija ino iyo sang'hano iminzile.”
39 Avo kachola kila hanhu muisi ya Galilaya yowapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko na kuwinga vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu keza ha Yesu, kafugama mavindi kaiyalala yolonga, “Uhalonda, kodaha kunihonya.”
41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa mkono wake kamkwasa, kalonga, “Nolonda, hona!”
42 Baho utamu umulawa, kahona.
43 Abaho, Yesu kamulongela yachole na zake kuno yomzuma yolonga,
44 “Tegeleza, sambiumulongele munhu yoyose mbuli ino, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya. Abaho, ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”
45 Ila munhu ija kachola na kasonga kubwililisa mbuli ija kila hanhu. Kweli kailonga ng'hani mbuli ija mbaka Yesu hadahile kwingila mkiwambo kimwagaia. Avo kakala hanhu halibule wanhu, na wanhu wamwizila kulawa kila hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu kabweleganya Kapenaumu, mbuli zija zibwililika kamba kaukae.
2 Avo, wanhu bwando waiting'hana hamoja mbaka kukala haduhu hanhu hasigale, wakala wamemile mbaka haluhelengo. Na heyo kawapetela Usenga Unogile.
3 Abaho, weza wanhu, wamgalila munhu yaholole, yakalile yapapigwe na wanhu wane wakalile mmwanza wao.
4 Avija wanhu viwamemile, hawadahile kumgala ija imunhu ha Yesu. Avo watenda zonzo mkiswili walinga hayali Yesu. Viwatendile idizonzo, wamuhumulusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi.
5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamulongela ija imunhu yaholole,

“Mwanangu, vilozo vako
vigeligwa kumgongo.”
6 Wafundiza wayagwe wa
Malagizo ga Musa wakalile
baho, wasonga kugelegeza
munda kwa munda.
7 “Habali munhu ino yo-
longa kamba vino? Uno
ufukuzi! Mulungu yeiyeka
yodaha kugela kumgongo
vilozo va wanhu!”
8 Bahaja Yesu kagatanga
gaja gawakalile wogelegeza,
avo kawalongela, “Habali
mgelegeza vinhu kamba
avo?
9 Dilihi dibuhile ng'hani,
kumulongela munhu
yaholole ‘Vilozo vako
vigeligwa kumgongo,’ ama
kulonga, ‘Ima wima upape
lusazi lwako, utembele?’
10 Nolonda m'vitange
kamba, nie, Mwana wa
Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo
va wanhu muisi.” Abaho
kamulongela ija imunhu
yaholole,
11 “Ima wima, papa lusazi
lwako, uchole ukae yako!”
12 Hameso gao ija imunhu
kenuka kapapa lusazi lwake
himahima kachola. Wanhu
wose wakanganya ng'hani
wamuyenzi Mulungu wo-
longa, “Hatunayona mbuli
kamba ino!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya ka-
bili mumgwazo wa Idilamba
da Galilaya. Wanhu bwando
wamwizila, na heyo kasonga
kuwafundiza.
14 Viyakalile yobita,
kamona muwila kodi
yokemigwa Lawi, mwana
wa Alufayo, yakalile muna
ing'anda yake ya kulihila
kodi. Yesu kamulongela,
“Ng'holeleza.” Lawi kenuka
kamkoleleza.
15 Yesu viyakalile yoja
mng'anda ya Lawi, wawila
kodi bwando na wene vilozo
wayagwe wakala woja na
heyo hamoja na wanahina
zake, kwavija kukala na
wanhu bwando wakalile
womkweleleza.
16 Wafundiza Malagizo ga
Musa, wakalile Mafalisayo,
viwamuwene Yesu yoja
na wawila kodi na wene
vilozo wayagwe, wawauza
wanahina zake, “Habali yoja
na wanhu kamba wano?”
17 Yesu kawahulika na
kawalongela, “Wanhu wag-
ima hawamulonda mganga,
ila waja wali watamu
wawo womulonda. Sizile
kuwakema wanhu walibule
vilozo ila wanhu wali na
vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana
M'batiza na wanahina wa
Mafalisayo wakala wofunga.
Wanhu wayagwe wamwizila
Yesu wamuuza, “Habali
wanahina wa Yohana
M'batiza na wanahina
wa Mafalisayo wofunga,
ila wanahina zako hawa-
funga?”
19 Yesu kawedika, “Mok-
wagiza wahenza halusona
lwa zengele wacholaga bila
kuja? Nokona havilumba!
Kipigiti chose chondawakale

na mulawilamhambe havidahika kufunga.
20 Ila kipigiti chovika mulawilamhambe vondayasegezigwe kumwao, baho hondawasonge kufunga.
21 “Haduhu munhu yokanha kidanga muna ikivalo cha sambi na kukigela muna ikivalo cha umwaka, kwavija yahatenda avo ikidanga cha sambi chobananga ikivalo cha umwaka, na hanhu hadegeke hokongezeka.
22 Haduhu munhu yogela divai ya sambi muna ivibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe. Kwavija yahatenda avo idivai ya sambi yovitula ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu va sambi vitendigwe na kwembe.”

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna imigunda ya ngano Mdizua da Mhumulo na wanahina zake. Viwakalile wotembela mnzila, wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano.
24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu, “Lola! Wanahina zako wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!”
25 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
26 Kengila mdihema da Mulungu kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka. Gano galawililа kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.”
27 Abaho, Yesu kamambukiza, “Zua da Mhumulo dikiligwa wanhu na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.”
28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili muing'anda ya nhambiko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole.
2 Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole, “Ima hano haulongozi wa wanhu wose.”
4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotulongela tutende kinhu chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda ganogile ama gehile? Kuukombola

ugima wa munhu ama
kuubananga?”
Ila hawalongile kinhu cho-
chose.
5 Yesu kawalola wanhu
wose na lusango, ila kipig-
iti kikija kona bazi na
giogio sama yao, kwavija
wakala na mioyo midala
na wapotela. Abaho,
kamulongela ija imunhu,
“Golosa mkono wako.” Na
heyo kaugolosa, na mkono
wake uhona.
6 Avo Mafalisayo walawa
hanze ya ing'anda ya
nhambiko na waiting'hana
na wanhu wa Helode,* na
wasonga kuzahila nzila ya
kumkoma Yesu.

*Dale da Wanhu Hamg-
wazo wa Idilamba*

7 Yesu na wanahina zake
wachola kuna Idilamba da
Galilaya na dale kulu da
wanhu dimkweleleza.
8 Viwahulike gaja gose
goyokala yotenda, wanhu
bwando wamwizila kulawa
Yudea, Yelusalemu, Idumea,
na isi za mwambu wa ikabili
wa Ulwanda lwa Yolodani,
na isi zose zizunguluke Tilo
na Sidoni.
9 Kwavija kukala na
dale kulu da wanhu, Yesu
kawalongela wanahina
zake wamwikile goya
ngalawa, giladi wanhu
sambiwamkukusule.
10 Yesu kawahonya wanhu
bwando, na wanhu wose
wakalile watamu wakiiba-
banika womcholela giladi
wamgoge.
11 Na vinyamkela viwa-
muwene Yesu, wawagwisa
hasi wanhu iwawavagale
haulongozi wake, waguta
nyangi, walonga, “Gweye iyo
Mwana wa Mulungu!”
12 Ila Yesu kawalagiza
vinyamkela sambiwamulon-
gele munhu yoyose kamba
heyo iyo yalihi.

*Yesu Kowasagula Watu-
migwa Zake Longo Dimwe na
Wabili*
*(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-
16)*

13 Yesu kakwela mkigongo
na kuwakema wanhu
yaawalondile, na hewo
wamuwinza.
14 Kawasagula wanhu
longo dimwe na wabili
awo vivija yaawakemile
watumigwa wa Kilisto,
wondawakale na heyo na
yondayawatume wachole
kuupeta Usenga Unogile,
15 na kawagwelela udaho
wa kuwinga vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu
longo dimwe na wabili
yaawasagule Yesu. Simoni,
Yesu yamgwelele twaga da
Petulo,
17 Yakobo na ndugu yake
Yohana, wana wa Zebedayo,
Yesu yaawakemile Boaneji,
nhegulo yake, “Wana wa
Mdumo,”
18 Endelea, Filipo, Ba-
tolomayo, Matayo, Tomaso,
Yakobo mwana wa Alufayo,
Tadayo, Simoni yakalile
yokemigwa Mgombeleza Isi
ya Islaeli,

* **3:6** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.*

19 na Yuda Isikalioti ya-
muhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

20 Yesu kachola ukae. Dale
kulu da wanhu waiting'hana
mwanza uyagwe mbaka
Yesu na wanahina zake
hawapatile kipigiti cha kuja.
21 Mulango wake viwahu-
like, wachola kumsola kwav-
ija wanhu wakala wolonga,
"Kana luwege!"
22 Wafundiza wayagwe wa
Malagizo ga Musa walaw-
ile Yelusalemu walonga,
"Kana Belizebuli, mkulu
wa vinyamkela iyo yomg-
welela mhiko za kuwinga
vinyamkela."
23 Avo Yesu kawakema
na kawalongela mmahala,
"Mwenembago kodahaze
kukiiwinga mwenyego?
24 Kamba undewa
uhaigola mmadalemadale,
gogomba genyego kwa
genyego, undewa hiwo
wopwililika."
25 Kamba mulango
uhaigola mmadalemadale,
gogomba genyego kwa
genyego, mulango hiwo
wopwililika.
26 Avo kamba undewa
wa Mwenembago uhaigola
mmadalemadale haugen-
delela, ila wopwililika na
kupotela.
27 "Haduhu munhu yo-
daha kwingila mng'anda
ya munhu yali na mhiko
na kumsolela vinhu vake,
mbaka yanduse kum-
funga munhu iyo yali na
mhiko. Abaho, leka yadahe
kum'boka vinhu vake.
28 "Nowalongela ikweli,
vilozo vose na mbuli zose za
ufukuzi za wanhu vogeligwa
kumgongo.
29 Ila munhu yoyose
yondayamfukulile Loho
wa Mulungu, havidahika
kugeligwa kumgongo, kwav-
ija katenda vilozo va di-
gunge."
30 Yesu kalonga vino kwav-
ija wakala wolonga, "Kana
kinyamkela."

Mamaake na Wadodo Zake Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na
wadodo zake Yesu weza.
Wema hanze, wamulagiza
munhu yengile mng'anda
yakamkeme.
32 Dale da wanhu wakalile
wamzunguluke, wamu-
longela, "Mamaako na
wadodo zako na lumbu zako
wakunze wokuzahila."
33 Yesu kawedika, "Ma-
maangu yalihi? Na wadodo
zangu walihi?"
34 Abaho, kawalola wanhu
wamzunguluke na kulonga,
"Wano iwo mamaangu na
wadodo zangu!
35 Munhu yoyose yo-
gatenda gaja goyolonda
Mulungu, heyo iyo mdodo
wangu, lumbu jangu, na
mamaangu."

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza
mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Wanhu kombe-
nakombena wammemela
womzunguluka wakala dale
kulu, avo kengila mngalawa
na kakala himo. Ija
ingalawa ikala mumgwazo
wa idilamba, na ididale
da wanhu wakala wemile
mhwani, mulugigo lwa
igamazi.
2 Kawafundiza vinhu
bwando mmahala.
3 Yolonga, "Tegelezeni!
Mulimi kachola kuhanda
mbeyu.
4 Viyakalile yomiza,
ziyagwe zilagalila mnzila,
ndege weza wazija.
5 Ziyagwe zilagalila muna
uulongo uli na mabwe,
hakalile na ulongo mdodo.
Hima zimbeyu zota, kwavija
ulongo ukala mdodo.
6 Zua vidilawile diilukuza
imiche, na kwavija ikala na
mizizi midodo imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila
mmizomola, imizomola
ikula na kuizingiliza imiche,
avo hailelile.
8 Ila ziyagwe zilagalila
hana ulongo unogile, zota,
zikula na kulela, ziyagwe
zilela malongo madatu,
ziyagwe zilela malongo sita,
na ziyagwe zilela mia."
9 Yesu kamambukiza,
"Munhu yali na magwiti na
yahulike!"

Kilamso cha Igamahala
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka,
wanahina zake longo dimwe
na wabili na wanhu wakalile
womtegeleza, wamcholela
wamulongela yawalongele
nhegulo ya mahala gaja.
11 Yesu kawedika, "Mweye
mgweleligwa nyong'onyo za
Undewa wa Mulungu, ila
wanhu wali kunze wohulika
vinhu vose mmahala,
12 giladi,
'Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, wom-
uhindukila Mulungu,
Na heyo kovigela kum-
gongo vilozo vao.' "

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza,
"Avo kamba hamditanga
hala dino, mogatangaze
mahala gayagwe?
14 Imunhu yohanda ko-
handa imbuli ya Mulungu.
15 Wanhu wayagwe
walinga kamba mbeyu zi-
lagalile mnzila, haja imbuli
ya Mulungu viihandigwe.
Kipigiti kikija viwoihulika,
Mwenembago kokwiza na
kuisola imbuli ya Mulungu
ihandigwe mgati yao.
16 Wanhu wayagwe
walinga kamba mbeyu
zilagalile muulongo uli
na mabwe. Woihulika
imbuli ya Mulungu, na
kipigiti kikija woibokela
mkudeng'ha.
17 Ila haiwengila mgati
ng'hani avo haikala kipigiti
kitali. Uhalawila mgayo ama

kugazigwa sama ya imbuli
ya Mulungu, woileka hima.
18 Wanhu wayagwe
walinga kamba mbeyu zi-
lagalile mmizomola. Wanhu
wano iwo waihulike imbuli
ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa
ulumwengu uno, kunogela
mali na msulukilo wa vinhu
bwando viyagwe mmioyo
yao voizingiliza imbuli ya
Mulungu, avo hawalela
mujo.
20 Ila wanhu wayagwe
walinga kamba mbeyu
zilagalile muna ulongo
unogile. Waihulika imbuli
ya Mulungu na waitogola
na kulela mujo, wayagwe
malongo madatu, wayagwe
malongo sita na wayagwe
mia.”

Kiwenge Kigubikigwe
(Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela ku-
longa, “Vino kuna munhu
yogala mng'anda kiwenge
na kukigubika na kinongo
ama kukika hauvungu wa
lusazi? Nokona si vivo!
Kokika mkingolobweda.
22 Kinhu chochose ki-
fisigwe chovumbuligwa, na
kinhu chochose kigubikigwe
chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti
na yahulike.”
24 Vivija kawalongela,
“Gagelegezeni ng'hani gaja
gomuhulika! Mhima
iija yondamuwapimile
wayagwe, iyo mhima yon-
dampimilwe mweye, tena
yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu
wokongezeligwa, na waja
walibule kinhu, wobokigwa
hata kija ikinhu kidodo ki-
walinacho.”

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela ku-
longa, “Undewa wa Mu-
lungu ulinga na munhu
yomiza mbeyu mumgunda
wake.
27 Ikilo kowasa na imisi
kameso, kipigiti kino chose
zimbeyu zozuka na kukula.
Ila mwenyego havimanya
mbuli zino vuzitendeka.
28 Ulongo wenyego
woutenda umche ukule
na kulela. Wosonga
koneka umche, abaho
matepo, abaho ngano muna
imikungwi.
29 Ngano ihakangala, iyo
imunhu kosonga kusenga na
zele jake, kwavija kipigiti
cha kusenga kivika.”

Hala da Mbeyu ya Hal-
adali
(Mat. 13:31-32, 34; Luk.
13:18-19)

30 Yesu kalonga, “Undewa
wa Mulungu tuulinge na
choni? Tuulonge mdihala
jaki?
31 Ulinga kamba munhu
yasolile mbeyu ya haladali,
mbeyu ndodo kubita mbeyu
zose muulumwengu, na kuz-
ihanda muisi.
32 Mkipigiti kiguhi yokula
yowa biki kulu ng'hani
kubanza mibiki yose na
kulava mitambi mikulu
mbaka ndege wokwiza na
kuzenga mvulu zao muna
imbeho yake.”

33 Yesu kawapetela wanhu
mbuli zake mmahala
bwando galingile na gano.
Kawalongela kamba vi-
wadahile kuvitanga.
34 Halongile nao chochose
bila mahala. Ila viyakalile
yeiyeka na wanahina zake,
kawalongela kila kinhu.

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija,
Yesu kawalongela wanahina
zake, "Tuloke mwambu wa
ikabili wa idilamba."
36 Avo wadileka dale da
wanhu, wanahina wengila
mngalawa ija Yesu yaakalile
yeshile kukala, wamsola
wachola hamoja nayo.
Ngalawa ziyagwe vivija
zikala bahaja.
37 Baho dilawilila
kukuzumbi, na mawimbi
gasonga kuikunhiza in-
galawa, avo isonga kumema
mazi.
38 Yesu kakala kukisogo
mwa ingalawa kawasa kuno
pala jake kasagamila muna
umto. Wanahina wamula-
musa wamulongela, "Mku-
lufunzi! Hukona vihile vitu-
londa kudanganhika?"
39 Yesu kema wima
kadikomhokela dibeho,
yolonga, "Nyamala!" Na
kagalongela ga mawimbi,
"Ituze!" Beho dinyamala, na
kukala hapozike.
40 Abaho, Yesu kawalon-
gela wanahina zake, "Habali
mkona bwembwe? Mng'hali
mwabule nhamanila?"
41 Ila wakala wodumba
ng'hani na wakala wokii-
longela, "Munhu waki ino?
Hata beho na mawimbi vo-
muhulika!"

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake
wavika mwambu uyagwe
wa Idilamba da Galilaya
muisi ya Gelasi.
2 Kipigiti kikija Yesu
viyahumuluke muna in-
galawa, munhu yali na
vinyamkela kulawa kuna
gamapanga hima kamwizila.
3 Munhu ino kakala
yokala kuna gamapanga,
haduhu munhu yadahile
kumfungiliza hata na mny-
olo.
4 Mianza bwando
wamdaza gamagulu na
makono gake na mhikwi na
minyolo, ila kaitola iminyolo
na kuzibena zimhikwi
ziwamdazile mmagulu gake.
Haduhu munhu yakalile na
mbavu za kumgoga.
5 Imisi na ikilo kakala
yoembea mmapanga na
m'vigongo yoguta nyangi na
kuikanhakanha na mabwe.
6 Viyamuwene Yesu
yang'hali kutali, kamkim-
bilila, kamfugamila
mavindi,
7 kaguta lwangi, kalonga,
"Yesu, Mwana wa Mulungu
Mkulu Ng'hani! Konilonda
choni? Mtwaga da Mulungu,
nokuyalalila, sambiungaze!"

8 Kalonga vino kwavija
Yesu kakala yomulongela,
“Kinyamkela, mulawe
munhu ino!”
9 Avo Yesu kamuuza,
“Twaga jako dijo dilihi?”
Ija imunhu kamwidika,
“Twaga jangu ‘Dale’ kwavija
twa bwando!”
10 Kagendelela ku-
muyalalila Yesu sam-
biyawawinge walawe muisi
ija.
11 Kukala na dale kulu da
mitumbi behi na haja, woja
hana ikigongo.
12 Avo ivinyamkela wa-
muyalalila Yesu wolonga,
“Tugale ha imitumbi, na
utuleke tukaiingile.”
13 Yesu kawaleka wachole,
na ivinyamkela wamulawa
munhu ija na kuiingila
imitumbi. Dale jose da
imitumbi divikila alufu
mbili, dihumuluka mdi-
gema, dingila mdilamba na
kudanganhikila mmazi.
14 Wachunga wa imitumbi
wakimbila, wabwililisa
mbuli zija mkiwambo na
mmigunda. Wanhu wachola
kulola kija kilawilile.
15 Viwavikile ha Yesu, wa-
mona munhu ija yakalile na
dale da vinyamkela, kakala
hasi, kavala na yali na
nzonzi zake, na wanhu wose
wona bwembwe.
16 Waja wagonile gaja
wawalongela wanhu gaja
gamulawilile ija imunhu yali
na vinyamkela na mbuli za
ija imitumbi.
17 Avo wanhu wamulon-
gela Yesu yasegele muun-
dewa wao.
18 Yesu viyakwelile mn-
galawa, ija imunhu yakalile
na vinyamkela kaiyalala
yomulongela, “Nolonda
tuchole tose.”
19 Ila Yesu kamgomesa,
kamulongela, “Genda hakae
yako mmulango wako na
uwalongele mbuli zose za-
yakutendele Mndewa na vija
viyakonele bazi.”
20 Avo munhu ija kasegela
kachola muna iviwambo
longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, yopeta gaja Yesu
gayamtendele. Na wanhu
wose wahulike wakanganya
ng'hani.

*Mndele wa Yailo na Mt-
wanzi Yakwasile Valo da
Yesu*
*(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-
56)*

21 Yesu kakwela kabili
muingalawa, kabweleganya
mwambu uyagwe wa idil-
amba, ako dale kulu da
wanhu kudiilundize muimh-
wani dimzunguluka heyo.
22 Mkulu imwe wa
ing'anda ya nhambiko,
yokemigwa Yailo, kavika.
Viyamonile Yesu, kaibwanha
hasi ha magulu gake,
23 kaiyalala kamulongela
yomgong'ondeza, “Mndele
wangu imdodo mtamu
ng'hani. Avo izo umwikile
makono gako yahone!”
24 Avo Yesu kachola
nayo. Wanhu bwando
wamkoleleza wakala woki-
ibabana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mt-
wanzi yakalile na utamu wa
kutumika mkipigiti cha mi-
lao longo dimwe na mibili.

26 Kakala yagangigwe
na mafundi bwando, kasa
hela zake zose, na utamu
wake ugendelela kongezeka
ng'hani.
27 Viyahulike singilimo za
Yesu, kengila mdidale da
wanhu hachugu cha Yesu na
kudikwasa valo jake.
28 Kwavija kalonga munda
kwa munda, “Nihakwasa vi-
valo vake, nohona.”
29 Bahaja kutumika
kuleka, na kakiihulika
mulukuli lwake kamba
kahonyigwa utamu wake.
30 Bahaja Yesu kavitanga
kamba mhiko zimulawa,
avo kawahindukila didale
da wanhu kawauza, “Yalihi
yakwasile vivalo vangu?”
31 Wanahina zake
wamwidika, “Kowona
wanhu viwakumemele,
habali uuza yalihi yakuk-
wasile?”
32 Ila Yesu kagendelela
kulolesa, yamone yatendile
vija.
33 Mtwanzi ija kagatanga
gaja gamulawilile, avo keza
yogudema kuno yokona
bwembwe, kaibwanha hasi
ha magulu gake, kamulon-
gela ikweli yose.
34 Yesu kamulongela,
“Mndele wangu, nhamanila
yako ikuhonya. Genda
mditindiwalo na utamu
wako uhone.”
35 Yesu viyakalile yolonga
vija, weza wasenga kulawa
kung'anda ya Yailo wa-
mulongela, “Mndele wako
kadanganhika. Habali
ugendelela kumgaza mku-
lufunzi?”
36 Yesu hagategeleze gaja
iwasenga gawalongile, ila
kamulongela Yailo, “Sambi-
udumbe, tamanila tu.”
37 Abaho, Yesu hamto-
goze munhu yoyose yachole
nayo ila Petulo, Yakobo, na
Yohana ndugu yake Yakobo.
38 Wavika hang'anda ya
Yailo, Yesu kona kiyahiyahi
na wanhu wolila na kulom-
bokeza.
39 Kengila mng'anda na
kuwalongela, “Kiyahiyahi
chose kino cha choni?
Habali mulila? Mwana
hadanganhike ino, ila
kawasa!”
40 Wamseka, avo kawalava
kunze wose, kawasola tata
na mama wa imwana na
wanahina zake wadatu,
abaho, wengila kugati
kuyatambalikigwe imwana.
41 Kamgoga mkono na ku-
mulongela, “Talita komu!”
Nhegulo yake, “Mndele,
nokulongela, lamuka!”
42 Kipigiti kikija ija im-
ndele kenuka, kasonga
kutembela, kwavija kakala
na milao longo dimwe na
mibili. Vigalawilile gano
wanhu wakanganya ng'hani.
43 Ila Yesu kawagomesa
yowagong'ondeza, sambiwa-
mulongele munhu yoyose,
abaho, kawalongela, “Mg-
weleleni kinhu cha kuja.”

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kab-
wela hakiwambo cha hakae

yake, na wanahina zake
wamkweleleza.
2 Muna Dizua da Mhumulo
Yesu kasonga kufundiza
muna ing'anda ya nham-
biko, kukala na wanhu
bwando, na viwamuhulike,
wanhu wose wakanganya,
walonga, “Kagapata kwahi
mafundizo gano gose?
Na ng'hungwe yaki ino
yagweleligwe, na kodahaze
kutenda mizonza?
3 Ino sio salamala, mwan-
age Maliamu, na mkulu wao
kina Yakobo, Usufu, Yuda,
na Simoni? Na walumbu
zake si wano wokala ba-
hano?” Avo wamulema.
4 Yesu kawalongela, “Wa-
hokozi wohishimilwa kila
hanhu, ila hawahishimilwa
m'viwambo vao wenyego na
mwa wandugu zao na mmi-
lango yao wenyego.”
5 Hadahile kutenda mi-
zonza yoyose haja, ila
kawekila makono gake
watamu wabili wadatu
kawahonya.
6 Kakanganya ng'hani,
avija wanhu wa haja viwal-
ibule nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna
iviwambo vizunguluke haja,
yowafundiza wanhu.
7 Yesu kawakema
wanahina longo dimwe
na wabili hamoja, na
kawatuma wabiliwabili.
Kawagwelela udaho wa
kuwinga vinyamkela
8 na kawalagiza, yowa-
longela, “Sambimsole kinhu
chochose mmwanza wenu,
ila fimbo iiyeka. Sambim-
sole mkate, mkoba, ama
hela.
9 Valeni ng'hwabasa,
ila sambimpape kivalo
kiyagwe.”
10 Vivija kawalongela,
“Hanhu hohose hon-
dam'bokeligwe, kaleni baho
mbaka vondamsegele.
11 Kamba muhengila
mkiwambo na wanhu wa-
halema kuwabokela ama
wahalema kuwategeleza,
segeleni na kung'unheni
timbwisi dili mmagulu genu.
Iyo yowa nzuma yao!”
12 Avo wachola na
kuwapetela wanhu waleke
vilozo vao.
13 Wawinga vinyamkela
bwando, na kuwabakaza
mavuta ga mizaituni
watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode An-
tipa,* mtawala wa Galilaya,
kazihulika mbuli zino,
kwavija sang'hano za Yesu
zenela kila hanhu. Wanhu
wayagwe walonga, “Yohana
M'batiza kazuka. Kino kicho
kilamso kana mhiko zino za
kutenda mizonza.”
15 Wayagwe walonga, “Ino
iyo Eliya.”

Na wayagwe walonga,
“Ino iyo muhokozi yalingile
kamba imwe wa wahokozi
wa umwaka.”

* **6:14** ***Mndewa Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

16 Helode viyahulike, kalonga, “Ino iyo Yohana M'batiza! Nimkanhile pala jake, kawa mgima kabili!”

17 Kwavija Helode mwenyego kakala yalagize Yohana yagogigwe, abaho, yageligwe mkifungo. Katenda vino sama ya Helodia mtwanzi wa Filipo mkulu wake, ayo yakalile yamsolile.

18 Kwavija Yohana kakala yananahile kumulongela Helode, “Havilumbile gweye kumsola mtwanzi wa mkulu wako Filipo.”

19 Avo Helodia kamwihila Yohana, kalonda kumkoma, ila hadahile.

20 Helode kamdumba Yohana kwavija kavitanga kamba Yohana hakalile munhu kizenzeleganye na kakala munhu wa Mulungu, avo kamwimiliza. Kanogelwa kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza kakala yogaya ng'hani mkugelegeza, ila kipigiti chose kakala yomtegeleza.

21 Hakimambukizo, Helodia kapata nzila. Dikala zua da ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode vayawatendele lusona wakulu wose wa silikali, wakulu wa asikali, na wakulu wa wenekae wa Galilaya.

22 Mndele wa Helodia kengila na kuvina, Helode na iwahenza wakalile baho wanogelwa ng'hani. Avo mndewa kamulongela ija imndele, “Nipule kinhu chochose chuulonda, nokugwelela.”

23 Mkuiduila kamulongela, “Nokugwelela kinhu chochose chondaunipule, hata lwenza lwa undewa wangu.”

24 Avo ija imndele kalawa kunze kumuuza mamaake, “Nikapule choni?”

Na heyo kamulongela, “Pala da Yohana M'batiza.”

25 Ija imndele kabwela hima ha mndewa na kupula, “Nolonda unigwelele sambisambi pala da Yohana M'batiza muna ulungo!”

26 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja hameza, hadahile kulema.

27 Avo kamulagiza asikali yomkomhokela yagale pala da Yohana. Asikali kachola mding'anda da kufungila wanhu, na kukanha pala da Yohana.

28 Abaho, kadigala mulungo na kumgwelela imndele, na heyo kamgwelela mamaake.

29 Wanahina wa Yohana viwahulike gano, weza kulusola lukuli lwake na kuluzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wabwela waiting'hana na Yesu wamulongela gose gawatendile na kufundiza.

31 Kukala na wanhu bwando wayagwe wokwiza na wayagwe wochola mbaka Yesu na wanahina zake

hawapatile hata kipigiti cha
kuja. Avo Yesu kawalon-
gela, “Tusegeleni tuchole
hanhu ha kifiso, muhumule
kidogo.”
32 Avo wakwela mngalawa
wasonga kusegela weiyeka,
wachola hanhu ha kifiso.
33 Wanhu bwando wa-
wona vowosegela, mkipig-
iti kiguhi wawatanga, avo
wanhu kulawa m'viwambo
vose wakimbila na magulu
na walongola kuvika hanhu
hayakalile yochola Yesu na
wanahina zake.
34 Yesu viyahumuluke
muna ingalawa, kajona dale
kulu da wanhu, kawonela
bazi mmoyo kwavija wakala
kamba ng'hondolo walibule
mchunga. Avo kasonga
kuwafundiza vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina
zake wamcholela wamulon-
gela, “Zua diswa na hano
hatuli twa muluwala,
36 walongele wanhu
wachole mmigunda na
m'viwambo va mmabehi
giladi wakagule vinhu
vakuja.”
37 Yesu kawedika, “Wag-
weleleni mwenye vinhu
vakuja.”

Na hewo wamuuza,
“Kolonda tuchole tukawag-
ulile mikate ya kitumetume
cha munhu cha milenge
minane tuwagwelele waje?”
38 Avo Yesu kawauza,
“Mikate mingahi imulinayo?
Gendeni mkalole.”

Viwayonile, wamulongela,
“Ilibaho mikate mitano na
somba wabili.”
39 Abaho, Yesu kawalon-
gela wanahina zake wawag-
ole wanhu wose muna
gamadale na kuwalongela
wakale hasi muluzondo.
40 Avo wanhu wakala
hasi mmadale ga wanhu
miamia na wanhu malongo
matanomatano.
41 Abaho, Yesu kaisola
ija imikate mitano na
iwasomba wabili, kalola
uchana kuulanga, na kamg-
welela hewela Mulungu.
Kaimogola imikate na
kuwagwelela wanahina
zake wawagolele wanhu.
Vivija kawagolela iwasomba
wabili wanhu wose.
42 Wanhu wose waja na
kwiguta.
43 Abaho, wanahina
wadondola migelo longo
dimwe na mibili ya imikate
na iwasomba wasigale.
44 Mheta ya wambigalo
wadile wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalon-
gela wanahina zake wak-
wele muingalawa walongole
kuchola Betisaida, mwambu
uyagwe wa idilamba, kipig-
iti heyo vayakalile yowalaga
wanhu.
46 Viyeshile kuwalaga
iwanhu, kachola hakigongo
kutambika.
47 Viivikile ichungulo,
ngalawa ikala hadidindi
da idilamba, kipigiti Yesu
viyakalile yeiyeka mulu-
sanga.
48 Kawona wanahina zake
wogaya kuzikunhiza zinyiko

kwavija wakala wochola
kudilawa beho, avo mkipig-
iti cha hagatigati ya nzogolo
zikwika na imitondo, kawac-
holela yotembela uchana ya
igamazi. Kalonda kuwabita,
49 ila wamona yotembela
uchana ya igamazi. Watoa
nyangi wagiza wona mzimu.
50 Wose viwamuwene
wona bwembwe.
Bahaja Yesu kawalongela,
“Iyo nie, sambimdumbe.”
51 Abaho, kakwela
mngalawa hamoja nao,
na dibeho dinyamala.
Wanahina zake wakanganya
ng'hani.
52 Kwavija hawakitangile
kilamso cha kuwagwelela
mandia wanhu alufu tano,
nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)

53 Waloka idilamba na
wavika muisi ya Genesaleti,
aho hawaitatilize ngalawa
yao.
54 Viwahumuluke mn-
galawa bahaja wanhu
wamtanga Yesu.
55 Avo wanhu wakim-
bila muna iisi yose, wa-
songa kuwagala watamu
mmachela kokose kuwa-
muhulike.
56 Na kila hanhu Yesu
kuyacholile m'viwambo,
mmiwambo, ama mmi-
gunda, wanhu wawasola
watamu wawagala hadisoko
na wamuyalalila womulon-
gela yawaleke wakwase hata
lugigo lwa kivalo chake, na
wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga
(Mat. 15:1-9)

1 Mafalisayo wayagwe
na wafundiza Malagizo ga
Musa walawile Yelusalemu
weza wailundiza haulongozi
wa Yesu.
2 Wona wanahina
wayagwe wa Yesu woja
vakuja kuno makono gao
ganyolodoke, kwavija gakala
haganananavigwa.
3 Kwavija Mafalisayo na
Wayahudi wose, hawaja
mbaka wasunguse ng'hani
makono gao kamba vi-
ilondigwa, sama ya kuwinza
mafundo ga wahenga zao.
4 Hawaja kinhu chochose
kilawa hadisoko mbaka
wakisuluze. Na waw-
inza mafundo bwando
gawabokele kulawa mwa
wahenga zao, kamba vija,
kusuluza vikasi, viteleko, na
via va shaba.
5 Avo, Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga
Musa wamuuza Yesu,
“Habali wanahina zako
hawagawinza mafundo
gatufundizigwe na wahenga,
ila woja na makono gany-
olodoke?”
6 Yesu kawedika yolonga,
“Muhokozi Isaya kahokola
goya viyahokole yowalonga
mweye! Mweye videlenya,
kamba vija viyandike,
‘Wanhu wano wonihishim-
ila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali
na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza ma-
fundo ga wanhu

kamba Malagizo gangu!’
8 Mzika hamgwazo ndagizi
za Mulungu, na mgawinza
mafundo ga wanhu.”
9 Yesu kagendelela ku-
longa, “Muna ubala wa
kuzilema ndagizi za Mu-
lungu giladi mgatunize
mafundo genu wenyego.
10 Musa kalagiza,
‘Wahishimile tataako na
mamaako,’ na ‘Munhu
yoyose yomulonga vihile
tataake ama mamaake,
yakomigwe.’
11 Ila mweye mofundiza
kamba, kamba munhu
kana kinhu cha kumgwelela
tata ama mamaake, ila
yahalonga, ‘Kinhu kino
kicho Kolubani,’ nhegulo
yake, ‘Nhosa ya Mulungu,’
12 avo halondigwa
kuwataza mkuwagwelela
vinhu tata na mamaake.
13 Vino vivo mafundo
gamuwafundiza wanhu
vigobeza mbuli za Mulungu.
Na kuna vinhu viyagwe
bwando kamba vino vim-
tenda.”

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema
kabili didale da wanhu,
kawalongela, “Nitegelezeni
na m'vitange.
15 Haduhu kinhu
kimwingila munhu kulawa
kunze chondakimtende
munhu yanyolodoke. Ila
kija kimulawa munhu,
kicho kimtenda munhu
yanyolodoke.”
16 Munhu yali na magwiti
ga kuhulika, na yahulike!
17 Viyadilekile didale
da wanhu na kwingila
mng'anda, wanahina zake
wamulonda yawalongele
goya hala dino.
18 Yesu kawalongela,
“Na mweye vivija ham-
navitanga? Ham'vimanya
kamba kinhu chochose
kingila mgati mwa munhu
kulawa kunze hakidaha
kumnyolodosa,
19 kwavija hakimwingila
mmoyo, ila mmunda, abaho,
chochola kucholo?” Viya-
longile vino, Yesu kavilonga
vakuja vose vidigwe.
20 Yesu kagendelela ku-
longa, “Kija kimulawa
munhu kicho kimtenda
yanyolodoke.
21 Kwavija kulawa mgati
ya umoyo wa munhu, mo-
lawa ngelegeza zihile, ugoni,
ubavi, kukoma,
22 ugoni, ugila, kutenda
gehile, sulukila ya ugoni,
uzenzeleganye, sulukila za
kulonda vinhu bwando,
migongo, kuilonga vihile,
magoda, na ubozi.
23 Mbuli zose zino zihile zi-
lawa mgati mwa munhu na
zizo zimtenda yanyolodoke.”

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila
(Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola
muisi ili behi na wambo da
Tilo. Kengila muna ing'anda
imwe na halondile munhu
yoyose yavitange kamba ka-
haja, ila hadahile kuifisa.
25 Mtwanzi imwe, mn-
dele wake yakalile na
kinyamkela, kahulika mbuli
za Yesu, hima kamwizila

kamfugamila mavindi hau-
longozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala
Mmhazi, yaleligwe ng'ambu
ya Foinike muisi ya Silia.
Kaiyalala yomulongela Yesu
yamuwinge ikinyamkela
yam'vamhile mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika,
“Beta tanhu iwana wegute.
Havinogile kusola mandia
ga wana na kuwagwelela
umbwa.”
28 Ija mtwanzi kamwidika,
“Mndewa! Hata umbwa
woja vakuja viwasigaze
iwana hasi ya imeza.”
29 Avo Yesu kamulongela,
“Sama ya mbuli zako
zino, genda ukae kom'vika
kinyamkela kamulawa mn-
dele wako!”
30 Kachola ukae kam'vika
mwanage yawasile mu-
lusazi, na kweli kinyamkela
kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela
muna iisi ya Tilo, kachola
Lamba da Galilaya kubitila
Sidoni mbaka muisi ya
viwambo longo dimwe
vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila
munhu yakalile kinziwi na
bubui, wamuyalalila Yesu
yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka,
kamgala kutali na ididale da
wanhu, kagela vidole vake
mmagwiti ga ija imunhu,
kazenha vizite, abaho,
kalukwasa lulimi lwake.
34 Abaho, Yesu kalola
uchana kuulanga, kabweza
mhumuzi, na kumulongela
ija imunhu, “Efata!” Nheg-
ulo yake, “Vuguka!”
35 Bahaja munhu ija
magwiti gake gahulika, ki-
gagaziko chake kisegezigwa,
avo kasonga kulongelela bila
kugaya.
36 Abaho, Yesu kawag-
ong'ondeza wanhu sambi-
wamulongele munhu yoyose
mbuli ija. Ila avija viyakalile
yowagong'ondeza ng'hani
vivo vowokala wobwililisa
ng'hani.
37 Wanhu wose wahu-
like wakanganya ng'hani
na walonga, “Kila kinhu
kotenda goya! Kawatenda
hata vinziwi wahulike na
mabubui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne (Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo
hamwande, dale kulu
diyagwe da wanhu wait-
ing'hana hamoja. Wanhu
wakala wabule kinhu
chochose cha kuja, Yesu
kawakema wanahina zake
kawalongela,
2 “Nowonela bazi wanhu
wano, kwavija wakala na
nie mazua madatu, na kipig-
iti kino wabule kinhu cha
kuja.
3 Nihawalongela wac-
hole mkae zao na nzala,
wosinduka mnzila, kwavija
wayagwe walawa kutali.”
4 Wanahina zake wa-
muuza, “Muluwala luno

kwahi munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose wano?”

5 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”

Wamulongela, “Mikate saba.”

6 Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu, kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe.

7 Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake wawagolele iwanhu.

8 Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola, wamemeza migelo saba ya vakuja visigale!

9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu wachole kumwao.

10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza
(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone kamba Mulungu kamtogola.

12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, “Habali wanhu wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu ikweli yondamgweleligwe!”

13 Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode
(Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala na mkate umwe mngalawa.

15 Yesu kawazuma, kawalongela, “Iteganyeni na mela da Mafalisayo na mela da Helode.”*

16 Wasonga kuilongela wenyego kwa wenyego, “Kolonga vino kwavija twabule mikate.”

17 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, avo kawauza, “Habali mulongelela avija vimulibule mikate? Ham'vimanya ama hamnavitanga? Mwabule nzonzi?

18 Muna meso ila hamulola? Muna magwiti ila hamuhulika? Muisemwa

19 avija viniimogole imikate mitano na kuwagwelela wanhu alufu tano, migelo mingahi ya imikate isigale imdondole?”

Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”

20 Yesu kawauza kabili “Na vinimogole imikate saba na kuwagwelela wanhu alufu nne, migelo mingahi imemile ya imikate isigale imdondole?”

Wamwidika, “Saba.”

* **8:15** ***Helode*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

21 Yesu kawauza, “Mng'hali hamnavitanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu wamgala munhu kimbugumbugu ha Yesu, wamuyalalila yamkwase.

23 Yesu kamgoga mkono ija imunhu kimbugumbugu, kamgala kutali na ikiwambo. Kamtemela visite mmeso, abaho, kamwikila makono gake, kamuuza, “Kodaha kulola kinhu chochose?”

24 Ija imunhu kalola uchana kalonga, “Nowona wanhu, ila wokoneka kamba mibiki itembela.”

25 Yesu kamwikila makono mwanza uyagwe mmeso, mwanza uno kaiyoha kubunhula, na meso gake gananazuka, kadaha kulola goya kila kinhu.

26 Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukae yomgong'ondeza, yolonga, “Sambiubweleganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu (Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola kuna iviwambo behi na Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Nongeleni, wanhu wolonga nie iyo munhu yalihi?”

28 Wamwidika wolonga, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi.”

29 Yesu kawauza, “Na mweye molonga nie iyo munhu yalihi?”

Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”

30 Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika (Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwafundiza wanahina zake kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigazigwe ng'hani na kulemigwa na wakulu, wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu hamwande nozuka nowa mgima kabili.”

32 Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo kamsola kamgala hamgwazo kasonga kumkomhokela.

33 Ila Yesu kahinduka kukisogo, kawalola wanahina zake na kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela hamwangu, Mwenembago! Ngelegeza zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa mwa wanhu.”

34 Abaho, Yesu kadikema ididale da wanhu hamoja na wanahina zake kawalongela, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego,

† **8:34** ***Yanikoleleze*** nhegulo yake *yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.*

yaidikwe msalaba wake
yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose
yahalonda kuukombola
ugima wake kowagiza, ila
munhu yoyose yowagiza
ugima wake, sama yangu nie
na sama ya Usenga Unogile,
koukombola.
36 Vino wanhu wok-
wing'higwa choni kamba
wahagweleligwa vinhu vose
vili muisi, abaho, wawagize
ugima wao? Nokona
haduhu!
37 Haduhu kinhu chon-
dawalave wabweze ugima
wao.
38 Ihawa munhu ya-
hanyonela kinyala nie na
mafundo gangu mwa wanhu
wano walibule bwembwe da
Mulungu na mmazua gano
gehile, avo nie, Mwana wa
Munhu, nomonela kinyala
munhu hiyo vondanize
muna iyenzi ya Tata wangu
hamoja na wasenga wa
Mulungu wa kuulanga
wang'alile.”

9

1 Yesu kagendelela ku-
longa, “Nowalongela ikweli,
hana wanhu hano hawadan-
ganhika mbaka wawone Un-
dewa wa Mulungu ukwiza
na mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Vigabitile mazua sita,
Yesu kawasola Petulo,
Yakobo, na Yohana, kak-
wela nao kukigongo kitali
weiyeka. Yesu kagaluka
haulongozi wao.
3 Vivalo vake vinang'hazika!
Vikala vizelu, haduhu
munhu yoyose muu-
lumwengu yahadahile kuvi-
suluza kamba vija.
4 Abaho, waja wanahina
wadatu wamona Eliya na
Musa wolongelela na Yesu.
5 Petulo kamulongela
Yesu, “Mkulufunzi, vinoga
tweye tukale hano, tuzenge
vizewe vidatu, kimwe chako,
kiyagwe cha Musa, na
kiyagwe cha Eliya.”
6 Petulo haditangile da
kulonga kwavija heyo na
wayage wakala wokona
bwembwe.
7 Abaho, dilawilila wingu
diwagubika, na dihulikwa
dizwi kulawa mdiwingu,
dilonga, “Ino iyo Mwanangu
yanogele, mtegelezeni
heyo!”
8 Himahima walola kuno
na kuno, hawamuwene
munhu yoyose, ila Yesu
yeiyeka hamoja na hewo.
9 Viwakalile wohumuluka
mkigongo, Yesu kawalagiza,
yowalongela, “Sambim-
mulongele munhu yoyose
gaja gamonile, mbaka nie,
Mwana wa Munhu, von-
danizuke kulawa mkudan-
ganhika.”
10 Wagatogola malagizo
gake, ila wenyego kwa
wenyego wasonga kuigela
msego mbuli ija, wokiiuza,
“Kuzuka kulawa mkudan-
ganhika ndo choni?”
11 Na hewo wamuuza
Yesu, “Habali wafundiza
Malagizo ga Musa wolonga
tanhu yeze Eliya?”

12 Yesu kawalongela, “Vivo! Eliya kolongola kwiza, giladi yeke goya kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile zolonga kamba Mwana wa Munhu kogazigwa ng'hani na kulemigwa?
13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza kesha, na wanhu wamtendela kamba viwalondile, kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga.”

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale kulu da wanhu diwazunguluka wanahina zake na wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wokiibamililа.
15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani na wamkimbilila wamulamsa.
16 Yesu kawauza wanahina zake, “Moibamililа choni?”

17 Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela, “Mkulufunzi, nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija kana kinyamkela na hadaha kulonga.
18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu mmulomo na kugegedula meno gake na kugangamala lukuli lwake lose. Niwalongela wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila walemelwa.”

19 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mulibule nhamanila! Nokala namwe mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Nigalile hano immhale!”
20 Wamgala ha Yesu.

Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango, kabwanhika hasi yobimbilika kuno holovu dimulawa mmulomo.
21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija, “Kitamu kino kimsonga mazua gaki?”

Na heyo kamwidika, “Songela udodo wake.
22 Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mkumulagazila hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi na ututaze!”
23 Yesu kalonga, “Vihadahika! Gose godahika mwa imunhu yali na nhamanila.”
24 Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, “Notogola, nhaza niuhume ubezi wa nhamanila unilinayo!”

25 Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo kamkomhokela ikinyamkela kalonga, “Gweye kinyamkela kinziwi na bubui, nokulongela umulawe mmhale ino na sambiumwingile kabili!”

26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho, kamgela kisango na kumulawa. Mmhale iyo koneka konga munhu yadanganhike, na wanhu wose walonga, “Kadanganhika!”

27 Ila Yesu kamgoga mkono
na kamtaza kwinuka, na
heyo kema wima.
28 Yesu viyengile mng'anda,
wanahina zake wamuuza
kinyele, “Habali tweye
hatudahile kumuwinga
kinyamkela ija?”
29 Yesu kawedika,
“Kinyamkela kamba ino
kodaha kulawa kubitila
nhambiko iiyeka, haduhu
nzila iyagwe.”

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake
wasegela hanhu haja wagen-
delela na mwanza wobitila
muisi ya Galilaya. Yesu
halondile munhu yoyose
yavitange hanhu hayali,
31 kwavija kakala yowa-
fundiza wanahina zake,
yowalongela, “Nie, Mwana
wa Munhu, nogeligwa
mmakono ga awo won-
dawanikome. Ila gahabita
mazua madatu nozuka
nowa mgima.”
32 Wanahina zake hawav-
itangile nhegulo ya fundo
dino, na wadumba ku-
muuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu,
viwengile mng'anda Yesu
kawauza wanahina zake,
“Mkala mkiibamilila choni
mnzila?”
34 Ila hawamwidike,
kwavija mnzila wakala
wokiibamilila wenyego kwa
wenyego yalihi yali mkulu.
35 Yesu kakala hasi,
kawakema wanahina zake
longo dimwe na wabili,
kawalongela, “Munhu ya-
halonda kuwa wa mwan-
duso kolondigwa yaibweze
mwenyego hachugu cha
wanhu wose na yawe
mtumigwa wa wose.”
36 Abaho, kamsola mwana,
kamwimiza haulongozi
wao. Kamkumbatila, abaho,
kawalongela,
37 “Munhu yoyose
yom'bokela imwe wa wana
wano wadodo mtwaga jangu
konibokela nie, na munhu
yoyose yonibokela nie
hanibokela nie niiyeka ila
kom'bokela ayo yanhumile.”

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulon-
gela, “Mkulufunzi, tumona
munhu yowinga vinyamkela
na twaga jako, tumgomesa,
kwavija halawa mdidale
jetu.”
39 Yesu kawalongela,
“Sambimumgomese, kwav-
ija haduhu munhu yotenda
mzonza mtwaga jangu,
abaho, yanonge vihile.
40 Munhu yoyose yalek-
ile kuihasanya na tweye ka
hamoja na tweye.
41 Nowalongela ikweli,
kamba munhu yoyose ya-
hawagwelela mweye kikasi
cha mazi ga kung'wa,
kwavija mweye mwa wanhu
wa Kilisto, kobokela maliho
gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 “Munhu yoyose yondayamtende imwe wa wanhu wano wadodo yasegeze nhamanila yake kumwangu, vihanogile munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa m'bahali.
43 Avo kamba mkono wako wokutenda gweye utenda vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mkono, kubanza kuwa na makono gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
44 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.’
45 Na kamba mgulu wako wokutenda gweye utende vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mgulu, kubanza kuwa na magulu gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
46 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.’
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye utende vilozo, dilave! Vinoga kumwako kwingila Muundewa wa Mulungu na siso dimwe, kubanza kuwa na meso gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
48 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.’
49 “Kila munhu kong'alizwa na moto kamba vija nhosa viing'alizwa na munyu.
50 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, kodahaze kuutenda unoge kabili?

“Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.”

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na kuloka mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale da wanhu bwando dimcholela kabili, na heyo kawafundiza kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega wamulongela, “Tulongele, Malagizo getu gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake?”
3 Yesu kawedika, kuwauza, “Musa kawalagiza choni?”
4 Wamwidika wamulongela, “Musa katogoza munhu yamwandikile lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho, yamwase.”
5 Yesu kawalongela, “Sama ya udala wa mioyo yenu Musa kawandikila ndagizi ino.
6 Ila songela haichanduso, ‘Mulungu viyasongile kulumba, kalumba mtwanzi na mbigalo.’
7 ‘Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na

mamaake na kuilumba na
mwehe wake,
8 na wabili wano wowa
lukuli lumwe.'* Avo si wa-
bili tena ila lukuli lumwe.
9 Avo kiyalumbile hamoja
Mulungu, munhu sam-
biyakimamazule."
10 Viwengile mng'anda
mwanza wa ikabili,
wanahina zake wamuuza
Yesu mbuli ija.
11 Yesu kawalongela,
"Munhu yoyose yomwasa
mtwanzi wake na kusola mt-
wanzi iyagwe, komtendela
ugoni mtwanzi wake.
12 Vivija mtwanzi
yomwasa mbigalo wake
na kusoligwa na mbigalo
iyagwe, kotenda ugoni."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu
wana wadodo yawekile
makono gake, ila wanahina
zake wawakomhokela.
14 Yesu viyawawene,
kona lusango kawalongela,
"Walekeni wana wadodo
weze kumwangu, sam-
bimuwagomese kwavija
Undewa wa Mulungu wa
sama ya wanhu kamba
wano.
15 Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yondayaleke
kuubokela Undewa wa
Mulungu kamba mwana
mdodo hengila himo."
16 Abaho, kawakumbatila
waja iwana na makono gake,
kawekila makono gake, na
kuwamoteza.

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na
mwanza wake, munhu
imwe kamkimbilila,
kamfugamila mavindi hau-
longozi wake, kamuuza,
"Mkulufunzi Unogile, nhen-
deze giladi niubokele ugima
wa digunge?"
18 Yesu kamuuza, "Ha-
bali ung'hema nie ninogile?
Haduhu munhu yanogile ila
Mulungu yeiyeka.
19 Kuzitanga ndagizi.
'Sambiukome, sambiutende
ugoni, sambiwibe, sambi-
ulave usindila wa uvwizi,
sambium'vwizile munhu
yoyose, wahishimile tataako
na mamaako.' "
20 Munhu ija kamulon-
gela, "Mkulufunzi, higo gose
nigatenda songela haudodo
wangu."
21 Yesu kamulola kamno-
gela, kamulongela, "Kuhun-
gukilwa na kinhu kimwe.
Genda ukaguze vinhu vose
vuulinavo, abaho, zihela
uwagwelele wakumbulu,
avo kowa na ngama kuu-
langa, abaho, unikoleleze."
22 Munhu ija viyahulike
vija, kakunza kihanga
kasegela kuno yokona
giogio, kwavija kakala na
mali bwando.
23 Yesu kazunguluka
yowalola wanahina zake
wose, kawalongela, "Vidala
munhu mgoli kwingila
muna Undewa wa Mu-
lungu!"

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila Yesu kagendelela kulonga, “Wanangu, vidala kwingila muna Uundewa wa Mulungu!

25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”

26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Munhu yalihi yondayadahe kukomboligwa?”

27 Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mulungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose vodahika.”

28 Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye tuleka vinhu vose na kukukweleleza gweye.”

29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama ndugu zake ama lumbu zake ama mamaake ama tataake ama wanage ama migunda sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile,

30 kobokela mkipigiti kino mianza mia ya ng'anda, wandugu, walumbu, mama, wana, na migunda, na vivija mgayo, na mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa digunge.

31 Ila wanhu bwando wali sambi haulongozi wowa kuchugu, na wanhu bwando wali sambi kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike

(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela wochola Yelusalemu, Yesu kalongola haulongozi wao. Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba. Mwanza uyagwe viyawasolile wanahina zake kawagala hamgwazo na kuwalongela mbuli zondazimulawilile.

33 Kawalongela “Tegelezeni, tokwela tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga wanhu hawali Wayahudi,

34 na hewo wonitendela mzihaka, wonitemela vizite, wonilanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.”

Yakobo na Yohana Wompula Yesu

(Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamcholela Yesu wamulongela, “Mkulufunzi, tolonda ututendele mbuli.”

36 Yesu kawauza, “Mbuli yaki?”

37 Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso kuna iyenzi yako.”

38 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa nie?”

39 Wamulongela, “Todaha.”

Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie na mobatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa.

40 Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume ama kumkono wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu. Mulungu iyo yondayawagwelele awo watandiligwe ukazi uno.”

41 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike mbuli zija, wawonela lusango Yakobo na Yohana.

42 Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela, “M'vimanya waja wogesigwa kamba wandewa wa wanhu hawali Wayahudi wana udaho mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda vovose vowolonda.

43 Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wa wayage,

44 na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa haulongozi, kolondigwa yawe nyakadala wa wose.

45 Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila niza kusang'hanika na kulava ugima wangu giladi niwakombole wanhu bwando.”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo

(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mkiwambo na wanahina zake na dale kulu da wanhu, kimbugumbugu imwe yakalile yopula vinhu yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala yakalile hasi behi na inzila.

47 Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi yolonga, “Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

48 Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavudale. Ila kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, “Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

49 Yesu kema, kalonga, “Mkemeni.”

Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela, “Deng'helela! Inuka kokukema.”

50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.

51 Yesu kamuuza, “Kolonda nikutendele choni?”

Ija imunhu kamwidika, “Mkulufunzi, nolonda kulola.”

52 Yesu kamulongela, “Genda, nhamanila yako ikuhonya.”

Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma wanahina zake wabili walongole haulongozi.

2 Kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu. Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu yoyose. Mfunguleni munigalile.

3 Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni Mndewa komulonda, na sambi baha kom'bweza.”

4 Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula,

5 wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, “Habali mumfungula imwana mhunda?”

6 Wawedika kamba Yesu viyawalongele, na hewo wawaleka wachole nayo.

7 Wamgala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo wake, na Yesu kakwela mumgongo wake.

8 Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha mitambi mmigunda waiyanzanza mnzila.

9 Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula dizwi wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa!

10 Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu! Yatogolwe Mulungu!”

11 Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na nzala.

13 Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka, kwavija haukalile msimu wa tini.

14 Yesu kaulongela uja umtini, “Haduhu munhu yoyose yondayaje tini kulawa kumwako milongo yose!”

Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya

Mulungu, kasonga kuwalava
hanze wanhu wose wakalile
wogula na kuguza. Kazi-
hindula izimeza za wavunja
hela na ivigoda va waguza
njiwa,
16 na hamulekile munhu
yoyose yapape kinhu cho-
chose yakanhize muna
idikonhi da Ng'anda ya
Mulungu.
17 Abaho, kawafundiza,
“Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, Mulungu kalonga,
‘Ng'anda yangu yokemigwa
ng'anda ya nhambiko za isi
zose.’ Ila mweye muigalula
kuwa fiso da wabavi!”
18 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wahulika,
avo wasonga kuzahila nzila
ya kumkoma Yesu. Ila
wamdumba kwavija dale
jose da wanhu dikala
dokanganya mafundo gake.
19 Viivikile ichungulo, Yesu
na wanahina zake wasegela
hakiwambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, vi-
wakalile wobita mnzila, wa-
wona umtini unyala ku-
songela kunhembeti mbaka
mmizizi.
21 Petulo kakumbukila
mbuli zija Yesu zayaulongele
umtini, kamulongela Yesu,
“Lola, mkulufunzi, uja
umtini uwikile kinyulu
uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mta-
manileni Mulungu.
23 Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yahakilon-
gela kigongo kino, ‘Goboka
ukalagalile m'bahali,’ bila
kudungwadungwa mmoyo
wake ila kotamanila gaja
gayalongile, kotendeligwa.
24 Avo nowalongela, avija
vumtambika na kupula
kinhu kulawa ha Mulungu,
tamanileni kamba m'bokela,
na mogweleligwa kinhu
chochose chumpula.
25 Na muhawa muna in-
hambiko, geleni kumgongo
kinhu chochose chumui-
hasanye na munhu yoyose,
avo Tata wenu wa kuulanga
kovigela kumgongo vilozo
venu vumtendile.”
26 Avo kamba hamuwagela
waenu kumgongo, na Tata
wenu havigela kumgongo
vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Wavika Yelusalemu
mwanza uyagwe. Yesu
viyakalile yotembela kuna
Ing'anda ya Mulungu,
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa na
iwakulu wamcholela,
28 wamuuza, “Kotenda
mbuli zino na udaho ulihi?
Yalihi yakugwelela udaho
wa kutenda mbuli zino?”
29 Yesu kawedika kawalon-
gela, “Nowauza mbuli imwe
na muhanidika, nowalon-
gela notenda mbuli zino na
udaho ulihi.
30 Nilongeleni, Yohana
kapata kwahi udaho wa

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

kubatiza, kapata kulawa
ha Mulungu ama ulawa ha
wanhu?”
31 Wasonga kuibamililа
wenyego kwa wenyego, “Tu-
longeze? Tuhalonga, ‘Ulawa
ha Mulungu,’ kolonga,
‘Habali hamumtegeleze
Yohana?’
32 Ila sambitulonge,
‘Ulawa ha wanhu.’ ”
Wawadumba wanhu, kwav-
ija wanhu wose watogola
kamba Yohana kakala
muhokozi.
33 Avo wamulongela Yesu,
“Hatuvimanyile.”

Yesu kawalongela, “Na nie
siwalongela kamba notenda
mbuli zino na udaho ulihi.”

12

*Hala da Walimi Mum-
gunda wa Mizabibu*
*(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-
19)*

1 Abaho, Yesu kalonga
nao mmahala, “Munhu
imwe kakala na mgunda
wa mizabibu, kauzengela
konhi na kuhimba lwingila
lwa kukamulila zabibu na
kuzenga ulingo. Abaho,
kawapangiza walimi, ka-
chola isi ya kutali.
2 Kipigiti cha kuhuna ziz-
abibu vikivikile, kamtuma
nyakadala wake ha iwalimi
yakamsolele fungu jake da
izizabibu.
3 Iwalimi wamnwang'hula
ija inyakadala, wamtoa, na
wam'bweza bila kinhu.
4 Abaho, mwene mgunda
kamulongela nyakadala
iyagwe yachole ha iwalimi
yakamsolele zabibu zake,
waja iwalimi wamtoa mdi-
pala na kumtendela mbuli
za kumgela kinyala.
5 Mwene mgunda kamu-
lagiza nyakadala iyagwe, na
heyo wamkoma. Na kawala-
giza nyakadala wayagwe
bwando, wayagwe wawatoa
na wayagwe wawakoma.
6 Munhu yasigale wa
kumulagiza kakala mwan-
age mnogelwa ng'hani wa
mwene mgunda. Avo
hakimambukizo, kamulag-
iza mwanage ha iwalimi,
kalonga, ‘Kwa vovose ino
womuhishimila, kwavija
mwanangu.’
7 Ila waja iwalimi wakii-
longela, ‘Ino iyo mwana wa
mwene mgunda. Haya izoni
tumkome, na uhazi wake
wowa wetu!’
8 Avo wamnwang'hula
imwana wa mwene um-
gunda wamkoma na
kumwasa hanze ya um-
gunda wa imizabibu.”
9 Yesu kauza, “Abaho,
kotenda choni ija imunhu
yali na umgunda? Kokwiza
na kowakoma iwalimi waja
na kuwagwelela walimi
wayagwe.
10 Hamzisomile Nyandiko
zino Zing'alile?

‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani
kubanza mabwe gose.

11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’ ”

12 Wakulu wa Wayahudi
wageza kumgoga Yesu,
kwavija wavitanga kamba
kalonga hala dino yowa-
longa hewo. Ila wakala
wowadumba wanhu, avo
wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu
wa Helode* walagizwa na
wakulu wa Wayahudi ha
Yesu wamwikile vitega mku-
muuza.
14 Wamcholela wamulon-
gela, "Mkulufunzi, tuvitanga
kamba gweye kolonga mbuli
zili kweli, bila kudumba
ngelegeza za wanhu. Hum-
dumba munhu yoyose, ila
kofundiza ikweli ya Mu-
lungu mwa wanhu. Tulon-
gele, totenda galemigwe na
Malagizo getu vituliha kodi
ha Kaisali?"†
15 Ila Yesu kavitanga vitega
vao kawalongela, "Habali
mgeza kunikila vitega? Ni-
galileni ihela niilole."
16 Wamgalila hela imwe,
kawauza, "Kihanga na dit-
waga dino va munhu yal-
ihi?"
Wamwidika, "Va Kaisali."
17 Avo Yesu kawalongela,
"Mulonga goya, avo ga
Kaisali mgweleleni Kaisali,
na ga Mulungu mgweleleni
Mulungu."
Na hewo wakanganya
ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo,
awo wolonga kamba wanhu
hawazuka kulawa mkudan-
ganhika, wamcholela Yesu
wamuuza,
19 "Mkulufunzi, Musa kat-
wandikila, 'Ihawa munhu
kadanganhika na kuleka mt-
wanzi halelile nayo mwana,
mkulu wake ama mdodo
wake ija yadanganhike
kolondigwa yamsole ija
ikizuka, yamulelele wana
indugu yake yadanganhike.'
20 Avo kukala na wanhu
saba wambigalo wa mu-
lango umwe, mkulu wao ka-
sola mtwanzi, kadanganhika
bila kulela nayo wana.
21 Abaho, waikabili kam-
sola ija imtwanzi, vivija
kadanganhika bila kulela
nayo wana. Na waikadatu
gam'vika gagaja,
22 na wasigale wose
saba, wanhu wose saba
wamsola mtwanzi ija na
wadanganhika bila kulela
nayo wana. Hakimambuk-
izo, ija imtwanzi na heyo
kadanganhika.
23 Avo wanhu wose
wadanganhike wahazuka
wawe wagima muna idizua
da kuzuka kwa wanhu wose,
mtwanzi ija kowa mtwanzi
wa munhu yalihi? Kwavija
wanhu wose saba wakala
wamsolile."
24 Yesu kawedika, "Muho-
nyela ng'hani! Kwavija

* **12:13** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **12:14** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

hamzimanyile Nyandiko
Zing'alile ama mhiko za
Mulungu.
25 Wanhu wadanganhike
wahazuka hawasola ama
kusoligwa, wowa kamba
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.
26 Avo tuilole mbuli
ya kuzuka kwa wanhu
wadanganhike, hamsomile
mkitabu cha Musa hanhu
handikigwe kitutua kik-
waka? Mulungu kalongaze?
Kalonga, 'Nie iyo Mulungu
wa Ablaham, na Isaka, na
Yakobo.'
27 Heyo si Mulungu wa
wanhu wadanganhike ila
Mulungu wa wanhu wag-
ima. Mweye muhonyela
ng'hani!"

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo
ga Musa yakalile haja,
kahulika viwakalile woki-
ibamililа. Kona kamba
Yesu kamsambulila vinogile,
avo kamcholela na mbuza,
kamuuza, "Ndagizi ilihi ili
ng'hulu kubanza zose?"
29 Yesu kamwidika, "Ndag-
izi ili ng'hulu kubanza zose
iyo ino. 'Tegeleza Islaeli!
Mndewa Mulungu wetu iyo
Mndewa yeiyeka.
30 Mnogele Mndewa Mu-
lungu wako na moyo wako
wose, na loho yako yose, na
nzonzi zako zose, na mhiko
zako zose.'‡
31 Ndagizi ya ikabili
iyo ino, 'Mnogele munhu
wa habehi nagwe kamba
vukiinogela mwenyego.'§
Haduhu ndagizi ziyagwe
zili ng'hulu kubanza zino
mbili."
32 Ija mfundiza Malagizo
ga Musa kamulongela Yesu,
"Mkulufunzi, kulonga goya!
Kulonga ili kweli, vuulongile
kamba Mndewa yeiyeka iyo
Mulungu na haduhu mu-
lungu iyagwe ila heyo.
33 Kumnogela Mulungu na
moyo wako wose, na nzonzi
zako zose, na mhiko zako
zose, na mnogele munhu wa
habehi nagwe kamba vuki-
inogela mwenyego, vinoga
ng'hani kubanza kumulav-
ila Mulungu nhosa zose za
kulukuza na zija zili si za
kulukuza."
34 Yesu viyonile ija imunhu
kalonga galawile mmoyo,
kamulongela, "Huli kutali na
Undewa wa Mulungu."

Kulawila haja haduhu
munhu yamuuzile Yesu
mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofun-
diza Kuing'anda ya Mu-
lungu, kawauza, "Habali
wafundiza Malagizo ga
Musa wolonga kamba Kilisto
iyo mwana wa Daudi?
36 Daudi mwenyego kalon-
gozigwa na Loho wa Mu-
lungu, kalonga,

‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5.
§ **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu.
Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.’
37 “Daudi mwenyego komkema Kilisto ‘Mndewa.’ Avo kodahaze Kilisto kulawa mulukolo lwake?”

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng'ha.
38 Viyakalile yofundiza kalonga, “Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko,
39 na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na hanhu hanogile kuna izisona.
40 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!”

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela bwando,
42 abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng'hani.
43 Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, “Nowalongela ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose.
44 Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayalinavo.”

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu, mwanahina wake imwe kamulongela, “Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na zing'anda vuzinogile ng'hani!”
2 Yesu kamulongela, “Kuzona ng'anda zino ng'hulu? Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuza kinyele,
4 “Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele, choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose kulawilila?”

5 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile.
6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga ‘Nie iyo Kilisto!’ na kuwavwizila wanhu bwando.
7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sambimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika.
8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.

9 “Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala, molanhigwa mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulongozi wa iwakulu wa isi na wandewa sama yangu kamba usindila kumwao.
10 Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu upetigwe muisi zose kipigiti king'hali ikimambukizo hakinavika.
11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgelegeze kija chondamulonge. Kipigiti kihavika, longeni gogose gondamgweleligwe. Kwavija mbuli zondamulonge haziwa zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa Mulungu.
12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage. Wana wowahonza watata na wamama zao na kuwatenda wadanganhike.
13 Wanhu wose wowehila mweye sama yangu, ila yondayananahile mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi ama yengile mng'anda yakasole kinhu chochose.
16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake.
17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo!
18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha kihuhe!
19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza.
20 Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu yahahonile. Ila sama ya awo wamnogele Mulungu, awo yaawasagule, kagahunguza mazua higo.

21 “Abaho, kamba munhu
yoyose yahawalongela,
‘Lola, Kilisto kahano!’
ama ‘Kakuja!’ sambi-
mumtegeleze.
22 Kwavija wolawila mak-
ilisto wa uvwizi na wahokozi
wa uvwizi. Wotenda vila-
guso na mikanganyo giladi
vihadahika wawakonge hata
wanhu wasaguligwe na Mu-
lungu.
23 Teganyeni! Niwalongela
mbuli zose kipigiti king'hali
hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Avo muna gamazua
higo kipigiti cha mgayo
vondakimale, zua dozizi-
wala, mulenge haulava
mulangaza wake,
25 nhondo zolagala kulawa
kuulanga, na mhiko za ku-
ulanga zokwekwesigwa ku-
lawa hazikalile.
26 Abaho, wonyona nie,
Mwana wa Munhu, nikwiza
na mawingu na mhiko na
yenzi ng'hulu.
27 Abaho, nowatuma
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga kuna zing'ambu
nne za ulumwengu
wawaduganye wanhu
wasaguligwe na Mulungu
kulawa ng'ambu imwe ya
ulumwengu mbaka ng'ambu
iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “Muifundize mum'biki
wa mtini. Matambi
gake gahasonga udeke wa
kuzuka na kulava matepo,
movitanga kamba vuli da
mmabehi.
29 Vivija na mweye, mu-
hazona mbuli zino zolawila,
m'vitange kamba mbuli zino
za mmabehi kusonga.
30 Nowalongela ikweli,
mbuli zino zose zolawilila
ing'hali wanhu wa mulelo
uno hawanadanganhika.
31 Ulanga na isi vose vo-
bita, ila mbuli zangu haz-
ibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa
(Mat. 24:36-44)

32 “Kwa vovose haduhu
munhu yoitanga saa ama
zua dilihi mbuli zino von-
dazilawile, sio wasenga wa
Mulungu wa kuulanga ama
nie, Mwana, ila Tata yeiyeka
iyo yoitanga.
33 Goneleleni na teganyeni,
kwavija ham'vitanga kipigiti
kilihi mbuli zino vondazi-
lawile.
34 Volinga kamba munhu
yawagwelele nyakadala
zake kila munhu na
sang'hano yake ya kutenda
na kumulongela mwim-
iliza ulwivi yagonelele,
abaho, kachola mwanza na
kuwaleka nyakadala zake
wosang'hanika.
35 Avo goneleleni kwav-
ija hamkimanyile kipigiti
mwene ng'anda vondayeze,
siku ichungulo ama ikilo
kikulu ama nzogolo zikwika
ama imitondo.
36 Ihawa yeheza mkuwas-
inhukiza, sambiyawavike
muwasile.

37 Avo kinilonda kuwag-
ong'ondeza, nowalongela
wose kamba, goneleleni!”

14

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua
mabili kuvikila Pasaka na
Lusona lwa Imikate Ilibule
Mela. Wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wakala
wozahila nzila ya kumgoga
Yesu kinyele wamkome.
2 Walonga, “Sambitutende
gano mkipigiti cha ulusona,
ama wanhu wosongeza mza-
himzahi.”

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania
(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania,
yoja hameza mng'anda ya
munhu imwe yokemigwa Si-
moni yakalile na utamu wa
dikulu, mtwanzi imwe keza
na nyhupa ya alabasta ili
na mavuta ga kunung'hila
ga hela bwando, gatendigwe
na nado inogile. Kaifungula
inyhupa na kumwitila Yesu
gamavuta mmwiti.
4 Wanhu wayagwe
wakalile haja wehilwa,
wailongela, “Habali mavuta
gano ga kunung'hila gob-
anangwa kamba vino?
5 Gahaguzigwe zihap-
atikane hela zidaha kuliha
kitumetume cha mulao
umwe, na zihela wahag-
weleligwe wakumbulu!”
Wamkomhokela ng'hani
mtwanzi ija.
6 Ila Yesu kawalon-
gela, “Mulekeni, habali
mumgaza? Kanhendela
kinhu kinogile ng'hani.
7 Wakumbulu mokala nao
mazua gose, na muhalonda
kuwagwelela vinhu kipigiti
chochose mowagwelela. Ila
nie sikala na mweye mazua
gose.
8 Katenda chayadahile,
kalubaka mavuta lukuli
lwangu kulutanda na mazisi
mazua ga hamwande.
9 Nowalongela ikweli,
kila hanhu hondaupetigwe
Usenga Unogile muu-
lumwengu wose, kino
chayatendile mtwanzi ino
cholongwa mkumkumbuk-
ila heyo.”

Yuda Kotogola Ku-muhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti,
imwe wa wanahina longo
dimwe na wabili, kachola
ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko giladi yamuhonze
Yesu kumwao.
11 Wadeng'helela ng'hani
viwahulike gaja gayalongile,
wailagana kumgwelela hela.
Avo kasonga kuzahila nzila
ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwan-
duso wa Ulusona lwa
Imikate Ilibule Mela, idizua
ajo wana ng'hondolo wa
Pasaka vowochinjigwa,
wanahina zake wamuuza,
“Kwahi kuulonda tuchole

tukakutandile mandia ga
Pasaka?”
13 Yesu kawalagiza
wanahina zake wabili
kawalongela, “Gendeni mki-
wambo, mom'vika mbigalo
yapapile nongo ya mazi.
Mkwelelezeni
14 mbaka hana ing'anda
yondayengile, mulongeleni
mwene ng'anda, ‘Mkulu-
funzi kouza, Dakwahi digati
da wahenza kondanidile
mandia ga Pasaka na
wanahina zangu?’
15 Kowalagusila gati kulu
da uchana, difagiligwe na
kuhambigwa. Tutandileni
mandia himo.”
16 Wanahina walawa, wa-
chola hakiwambo, wavika
kila kinhu kamba viyawa-
longele. Avo wagatanda
gamandia ga Pasaka.
17 Viivikile ichungulo, Yesu
keza na wanahina zake
longo dimwe na wabili.
18 Viwakalile hameza
woja, Yesu kalonga, “Nowa-
longela ikweli, munhu
imwe mmwanza wenu yoja
hamoja na nie, konihonza.”
19 Wanahina wona gio-
gio, na wasonga kumuuza
imweimwe, “Nie, Mndewa?”
20 Kawalongela, “Imwe
mmwanza wenu mweye
longo dimwe na wabili
yozanhika mkate mkia
hamoja na nie.
21 Nie, Mwana wa
Munhu, nodanganhika
kamba Nyandiko Zing'alile
vuzimulonga, ila kogaya
ng'hani munhu ija yon-
dayanihonze nie, Mwana wa
Munhu! Vihanogile munhu
ija sambiyaleligwe!”

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

22 Viwakalile woja, Yesu
kasola mkate, kalonga
hewela ha Mulungu,
kaumogola kawagwelela
wanahina zake, kawalon-
gela, “Usoleni, uno uwo
lukuli lwangu.”
23 Abaho, kasola kikasi,
kalonga hewela ha Mu-
lungu, abaho, kawagwelela
wanahina zake, na wose
wang'wa.
24 Kawalongela, “Uno uwo
mulopa wangu wa lagano
witika sama ya wanhu
bwando.
25 Nowalongela ikweli,
sing'wa kabili mulelo uno
wa zabibu mbaka zua
dija vondaniung'we wa
sambi muna Undewa wa
Mulungu.”
26 Viwamambukize
kwimba wila, wachola kuna
Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Yesu kawalongela
wanahina zake, “Mw-
eye mose, mong'himbila
na kundeka, kamba
Zinyandiko Zing'alile vuzi-
longa, ‘Nomtoa imchunga,
na iwang'hondolo wop-
wililika.’
28 Ila nihazuka kulawa
mkudanganhika, nowalon-
gola nochola Galilaya.”

29 Petulo kamulongela,
“Kamba wose wahakuleka
ila nie sikuleka!”
30 Yesu kamulongela,
“Nokulongela ikweli, ikilo
ya lelo, nzogolo hanakwika
mianza mibili,* konibela
mianza midatu.”
31 Ila Petulo kagangamiza
yolonga, “Hata kamba ni-
hadanganhika hamoja na
gweye, nidanganhike, ila
nie sidaha kukubela gweye!”
Na wanahina wose wasigale
walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Wavika hanhu
hakemigwe Getisemane,
Yesu kalonga na wanahina
zake, “Kaleni hano, nitam-
bike.”
33 Kawasola Petulo,
Yakobo, na Yohana na
heyo mwenyego. Kasonga
kudungwadungwa na ku-
gaya mmoyo,
34 kawalongela, “Moyo
wangu una giogio ng'hani
behi na kudanganhika,
kaleni hano mgonelele.”
35 Kachola hamwande
kidogo, kafugama mavindi,
katambika kalonga, vi-
hadahika sambiyabitile
muna ikipigiti cha mgayo.
36 Katambika yolonga,
“Tataangu! Gose godahika
kumwako. Nisegezele kikasi
kino cha mgayo. Ila sio
kamba vinilonda nie, ila
kamba vuulonda gweye.”
37 Abaho, kabwela ha
wanahina zake kawavika
wawasile. Kamulongela
Petulo, “Simoni, kuwasa?
Hudahile kugonelela hata
saa dimwe?”
38 Kawalongela, “Gonele-
leni, na mtambike
giladi sambimwingile
mkugezigwa. Kwavija
loho yolonda, ila lukuli
lutepweta.”
39 Kachola mwanza
uyagwe, katambika yolonga
mbuli zizija.
40 Viyabwelile kawavika
wawasile kabili, kwavija
meso gao gakala gamemile
utulo. Wakala wabule da
kumulongela.
41 Viyawabwelele mwanza
wa ikadatu, kawalongela,
“Mng'hali wasa na kuhu-
mula? Yotosha! Kwav-
ija kipigiti kivika! Lola,
nie, Mwana wa Munhu,
nohonzigwa, mkugeligwa
mmakono ga wanhu wali na
vilozo.
42 Lamukeni tuchole.
Lola, munhu yonihonza ka
mmabehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogen-
delela kulonga, Yuda, imwe
wa waja wanahina longo
dimwe na wabili, kavika.
Keza na dale da wanhu
wapapile mizele na mimb-
wego, wakala watumigwe
na wakulu wa wakulu wa
nhambiko, wafundiza Mala-
gizo ga Musa, na wakulu.

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

44 Ija imunhu ya-
muhonzile kakala yawag-
welele kilaguso kawalon-
gela, “Munhu yondanim-
nonele iyo immulonda.
Mgogeni mumsole mchole
nayo kuno mmwimiliza
ng'hani.”
45 Yuda viyavikile, hima
kachola ha Yesu na kulonga,
“Mkulufunzi!” Abaho, kam-
nonela.
46 Avo wagolosa makono
gao na kumgoga.
47 Ila munhu imwe
yakalile yemile hamoja na
Yesu, kasomola zele jake
na kumuyenza nyakadala
wa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko na kumkanha
gwiti jake.
48 Yesu kawauza, “Mwiza
na mizele na mimbwego ku-
nigoga nie kamba vija nie na
m'bavi?
49 Mazua gose nikala
hamoja na mweye nifun-
diza kuna Ing'anda ya
Mulungu, hamunigogile.
Ila Nyandiko Zing'alile
zolondigwa zivikile kamba
vuzandikigwe.”
50 Abaho, wanahina zake
wose wamuleka, wakimbila.
51 Mmhale imwe yakalile
yavalile guo da kuigubika
kakala yomkweleleza Yesu.
Wageza kumgoga,
52 ila kadileka idiguo
da kuigubika kuchugu na
kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu
na kumgala ha Mkulu wa
Wakulu wose wa Nham-
biko, na wakulu wa wakulu
wa nhambiko, na iwakulu
na wafundiza Malagizo ga
Musa, wose waiting'hanila.
54 Petulo kamkoleleza Yesu
kutalitali mbaka kengila
mdikonhi da ing'anda ya
Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko. Kakala hasi
hamoja na wemilizi, yokota
moto.
55 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Ikitala chose
Kikulu cha Isi ya Wayahudi
wageza kuzahila mbuli ya
kumgela m'vilozo Yesu giladi
wamkome, ila hawapatile.
56 Wanhu bwando walava
usindila wa uvwizi, ila
usindila wao hauiduganye.
57 Abaho, wanhu wenuka
na kumulonga Yesu mbuli za
uvwizi, walonga,
58 “Tumuhulika yolonga,
‘Noibomola Ng'anda ino
ya Mulungu izengigwe na
wanhu. Na gahabita mazua
madatu noizenga iyagwe
ayo haizengigwe na wanhu.’
”
59 Vivija usindila wao
hauiduganye.
60 Abaho, Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
kenuka haulongozi wao
wose kamuuza Yesu, “Kwab-
ule cha kwidika mnhaguso
zino zose zowokutagusa?”
61 Ila Yesu kanyamala na
halongile chochose. Mkulu
wa Wakulu wose wa Nham-
biko kamuuza Yesu mwanza
uyagwe, “Gweye iyo Kilisto,
Mwana wa Mulungu Mwene
Yenzi?”

62 Yesu kalonga, “Iyo nene.
Na monyona nie, Mwana wa
Munhu, nikalile ng'ambu ya
ukulume ya Ukulu, nikwiza
na mawingu ga kuulanga!”
63 Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko kasin-
huka, kadega guo jake, ka-
longa, “Hatulonda wasindila
wayagwe!
64 Muuhulika ufukuzi
wake! Mweye molongaze?”
Wose walamula wa-
longa, “Kaloza, kolondigwa
yakomigwe.”
65 Wanhu wayagwe wa-
songa kumtemela mate,
wamgubika ikihanga,
abaho, wamtoa, walonga,
“Zuza, yalihi yakutoile!” Na
wemilizi wamsola wamtoa
makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile
yakalile hasi mdikonhi,
mtwanzi imwe mtumigwa
wa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko keza behi
nayo.
67 Viyamuwene Petulo
yokota moto, kamulola
ng'hani, abaho, kamu-
longela, “Gweye nagwe
kukala hamoja na Yesu wa
Nazaleti?”
68 Ila Petulo kabela,
kamulongela, “Sikimanya,
ama sikitanga chuulonga.”
Abaho, kalawa kunze
mkubitila mulwivi lwa
haulongozi, kipigiti kikija
nzogolo keka.†
69 Ija imtumigwa wa
kitwanzi kamona Petulo
mwanza uyagwe, kasonga
kubwelela kulonga mbuli
iija ha wanhu wemile behi
nayo, “Ino ka mmwanza
wao!”
70 Ila Petulo kabela
mwanza uyagwe.
Kipigiti kidodo hamwande,
wanhu wakalile wemile
behi wamulongela Petulo
mwanza uyagwe, “Sambi-
ubele, gweye kwa mmwanza
wao, kwavija na gweye kwa
Mgalilaya.”
71 Kasonga kudukumiza
na kuiduila, “Simtangile
munhu ino yummulonga
mbuli zake!”
72 Abaho, bahaja nzogolo
keka mwanza uyagwe,
abaho, Petulo kakumbukila
avija vayamulongele Yesu,
“Nzogolo hanakwika mianza
mibili,‡ konibela mianza
midatu.” Kabemendeka
kakala hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa
wakulu wa nhambiko
waiting'hana hima na
iwakulu, wafundiza Mala-
gizo ga Musa, na Ikitala
chose Kikulu cha Isi ya
Wayahudi, na kugelegeza
vondawatende. Wamdaza
Yesu minyolo, wamgala na
kumgwelela Pilato.
2 Pilato kamuuza, “Gweye
iyo Mndewa wa Wayahudi?”

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***kipigiti kikija nzogolo keka.***
‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

Yesu kamwidika, “Gweye
iyo ulonga avo.”
3 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko wamtagusa Yesu
vinhu bwando,
4 avo, Pilato kamuuza
mwanza uyagwe, “Hulonda
kwidika? Tegeleza mbuli
zao zose zowokutagusa!”
5 Mwanza uyagwe Yesu
halongile mbuli, na Pilato
kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

6 Kila Lusona lwa Pasaka
Pilato kakala yazoele kum-
fungulila mfungigwa imwe,
ija wanhu iwamulondile.
7 Kipigiti kija munhu
yakemigwe Balaba kakala
mkifungo sama ya kuwadu-
lukila wanhu wa silikali,
na kukoma mkipigiti cha
umzahimzahi wa kuilema
silikali.
8 Dale da wanhu dimwizi-
la Pilato, wasonga kumuuza
yawatendele kamba viyawa-
tendelaga.
9 Kawauza, “Molonda
niwalekesele Mndewa wa
Wayahudi?”
10 Kwavija heyo kavitanga
kamba, wakulu wa wakulu
wa nhambiko wakala
wamgalile Yesu kumwake
sama ya migongo.
11 Ila wakulu wa wakulu
wa nhambiko wawaswag-
iza didale da wanhu dimu-
longele Pilato yawafungulile
Balaba.
12 Pilato kalonga mwanza
uyagwe, “Molonda nim-
tende choni munhu ino
imumkema Mndewa wa
Wayahudi?”
13 Watoa nyangi walonga,
“Muwambe mumsalaba!”
14 Pilato kauza, “Ila choni
chayatendile munhu ino?”
Wose wongeza kutoa
nyangi, “Muwambe mum-
salaba!”
15 Pilato kalonda yawanogeze
ididale da wanhu, avo,
kawalekesela Balaba.
Abaho, kalagiza Yesu
yalanhigwe abaho kamgela
mmakono ga asikali waka-
muwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Asikali wamsola Yesu
wamwingiza mdikonhi da
iding'anda da kindewa na
kuwakema hamoja asikali
wasigale.
17 Wam'vaza Yesu guo da
zambalau, waluka mkungo
wa mizomola, wam'vaza
mditwi jake.
18 Abaho, wasonga ku-
mulamsa mumzihaka,
“Kwa mpile, Mndewa wa
Wayahudi!”
19 Wamtoatoa na ludete
mditwi, wamtemela mate,
wamfugamila mavindi na
kumwinamila.
20 Viwamambukize kum-
tendela uponela, wam'vula
idiguo da zambalau, abaho,
wam'vaza vivalo vake.
Abaho, wamulava hanze ya
idiwambo wakamuwambe
mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Munhu imwe kulawa
isi ya Kilene yokemigwa Si-
moni, tata wa Alekizanda
na Lufo, kakala yokwingila
mdiwambo kulawa kumi-
gunda, asikali wamshulutiza
yaupape msalaba wa Yesu.
22 Wamsola Yesu wamgala
hanhu hakemigwe Goligota,
nhegulo yake, “Hanhu ha
Fulu da Pala.”
23 Wageza kumgwelela di-
vai igeligwe manemane,* ila
Yesu haing'wile.
24 Abaho, wamuwamba
mumsalaba na kuigolela
vivalo vake wenyego kwa
wenyego, watoa kula wala-
mule yalihi yapate kivalo
kilihi.
25 Ikala saa ndatu ya
imitondo viwamuwambile
mumsalaba.
26 Lupwilili lwa nhaguso
yake lwandikigwa vino,
“MNDEWA WA WAYAHUDI.”
27 Na vivija wabavi wa-
bili wawawamba mumsal-
aba hamoja na Yesu, imwe
ng'ambu yake ya ukulume
na iyagwe ng'ambu yake ya
ukumoso.
28 Na Nyandiko Zing'alile
zolonga, “Kapetigwa hamoja
na watenda gehile,” zivikila.
29 Wanhu wabitile behi
na haja wamwasila maligo
watigisa mapala gao na ku-
longa, “Aha! Gweye ulondile
kuibananga Ng'anda ya Mu-
lungu na kuizenga mmazua
madatu,
30 uikombole mwenyego,
uhumuluke mumsalaba!”
31 Vivija wakulu wa
wakulu wa nhambiko na
wafundiza Malagizo ga
Musa wamtendela uponela,
wenyego kwa wenyego
wolonga, “Kawakombola
wayagwe, ila hadahile
kukiikombola mwenyego!
32 Tumulole Kilisto Mkom-
bola, Mndewa wa Islaeli,
yahumuluke kulawa mum-
salaba, na tweye tumto-
gole!”
Vivija na waja wabili
wawambigwe hamoja nayo
wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Viivikile saa sita imisi,
isi yose ikala igubikwe na
ziza mbaka saa tisa ichun-
gulo.
34 Viivikile saa tisa,
Yesu kenula dizwi kalila
yolonga, “Eloi, Eloi, lama
sabakitani?” nhegulo yake
“Mulungu wangu, Mulungu
wangu, habali undekile?”
35 Wanhu wakalile behi
wahulika mbuli zija, wa-
longa, “Tegeleza, komkema
Eliya!”
36 Munhu imwe kakimbila,
kazabika siponji† mdivai
igwaduke kaika kuisota ya
lumango, na kumgwelela
Yesu yang'we, yolonga, “Beta
tulole kamba Eliya kokwiza
kumuhumulusa kulawa
mumsalaba!”
37 Yesu kenula dizwi
kaguta ng'hani, abaho,
kadanganhika.
38 Guo ditungikwe
Mng'anda ya Mulungu

* **15:23** ***Manemane*** iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † **15:36** ***Siponji*** nhegulo yake *kinhu chochose kifyonza mazi.*

didegeka vidanga vibili,
kulawa uchana mbaka hasi.
39 Mkulu wa asikali mia
wa Loma yakalile yemile
haja haulongozi wa Yesu,
kahulika avija viyakalile yo-
lila na kumona vija viyo-
danganhika, kalonga, “Kweli
munhu ino kakala Mwana
wa Mulungu.”
40 Kukala na watwanzi
wolola kutalitali. Mmwanza
wao wakala Maliamu wa ki-
wambo cha Magidala, Sa-
lome, Maliamu mamaake
Usufu na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala
womkweleleza Yesu na
kumsang'hanikila viyakalile
Galilaya. Vivija watwanzi
bwando wayagwe wakalile
wokwela hamoja na heyo
kwiza Yelusalemu, wakala
bahaja.

*Lukuli lwa Yesu Lok-
wikigwa Mdipanga*
*(Mat. 27:57-61; Luk.
23:50-56; Yoh. 19:38-42)*

42 Dikala disigale zua
dimwe kuvikila Zua da
Mhumulo ajo dikemigwa
zua da msasalo. Avo
ichungulo vuikwenhuke,
43 Usufu kulawa mdi-
wambo da Alimataya,
yakalile imwe wa wanhu
wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi, yakalile yobeta
kwiza kwa Undewa wa
Mulungu, bila kudumba
kachola ha Pilato kulupula
lukuli lwa Yesu.
44 Pilato kakanganya
kuhulika kamba Yesu kesha
kudanganhika. Kamkema
mkulu wa asikali mia wa
Loma, kamuuza kamba Yesu
kadanganhika kamala.
45 Viyahulike kulawa ha ija
imkulu wa asikali mia wa
Loma kamba Yesu kadan-
ganhika, Pilato kamulongela
Usufu yakalusole ulukuli.
46 Abaho, Usufu kag-
ula sanda, kaluhumulusa
ulukuli, kaluzingiliza sanda
na kulutambalika mdipanga
dipukigwe mdibwe, abaho,
kadibimbilisa dibwe kadika
hamulomo wa idipanga.
47 Maliamu wa kiwambo
cha Magidala na Maliamu
mamaake Usufu wahona
halwikigwe lukuli lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka
*(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-
12; Yoh. 20:1-10)*

1 Vidibitile Zua da Mhu-
mulo, Maliamu wa kiwambo
cha Magidala, Salome, na
Maliamu mamaake Yakobo
wagula mavuta ga ku-
nung'hila giladi wakalubake
lukuli lwa Yesu.
2 Ndamuka ya zua da
mwanduso wa wiki,* zua
vudisongile kusimbuka, wa-
chola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela
wenyego kwa wenyego,
“Yalihi yondayatubimbilisile
idibwe hana umulomo wa
idipanga?”
4 Ila viwalolile uchana,
wajona dija idibwe dikalile
kulu ng'hani dibimbilisigwa
kumgwazo.
5 Viwakalile wokwingila
mdipanga, wamona mmhale
imwe yavalile ng'hanzu

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

nzelu yakalile kumkono
wa ukulume wa idipanga,
wasinhuka.
6 Ila kawalongela, “Sam-
bimsinhuke, novimanya
kamba momzahila Yesu wa
Nazaleti, yawambwigwe
mumsalaba. Kahaduhu
hano, kazuka! Loleni, hanhu
hawamtambalike.
7 Ila gendeni mkawa-
longele wanahina zake na
Petulo, ‘Kowalongola ku-
chola Galilaya, ako momona
kamba viyawalongele.’ ”
8 Wahalawa na kukimbila
kulawa mdipanga, kwavija
wagogigwa na bwembwe na
mkanganyo, na hawamulon-
gele munhu yoyose, kwavija
wona bwembwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa
mkudanganhika mdizua da
mwanduso wa wiki, kasonga
kumulawilila Maliamu wa
kiwambo cha Magidala ayo
yakalile na vinyamkela saba
wawingigwe.
10 Maliamu kachola
kuwalongela waja wakalile
hamoja na heyo, viwakalile
wokiiyalala na kulila.
11 Ila viwahulike kamba
Yesu mgima na heyo
mwenyego kamona, hawato-
gole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili
(Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino,
Yesu koneka mwa wanhu
wabili wakalile wamtogole
kuno yagaluke ikihanga,
wakalile mnzila wolawa
mkiwambo wochola kumi-
gunda.
13 Wabwela na kuwalon-
gela wayao, ila hawawato-
gole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu
kawalawilila wanahina
longo dimwe na imwe vi-
wakalile woja. Kawakomhokela,
kwavija viwakalile bule
nhamanila na vija vi-
wakalile wadala mmioyo
yao, kwavija hawawatogole
waja wamonile kipigiti
viyazukile kulawa mkudan-
ganhika.
15 Kawalongela, “Gendeni
muulumwengu wose mkau-
pete Usenga Unogile ha
wanhu wose.
16 Munhu yoyose yon-
dayatogole na kubatizigwa
kokomboligwa, ila munhu
yoyose yoleka kutogola
kotagusigwa.
17 Na vilaguso vino
vokwandakana na awo
wondawatogole. Mtwaga
jangu wowinga vinyamkela,
na wolonga ulonzi wa
mkanganyo.
18 Wogoga nyoka na
makono gao, na kamba
wahang'wa kinhu chochose
cha kukoma, hakiwagaza.

† **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

Wokwika makono gao mwa watamu, na wohona.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga

(Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa Yesu kasoligwa uchana kuulanga kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu.

20 Wanahina wachola kuupeta Usenga Unogile kila hanhu, na Mndewa kasang'hanika nao na kuzi-gangamiza mbuli zake na vilaguso vandakane nazo.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane

Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.

4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu.
2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta.
3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile.
4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni.
6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza.
7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.
8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za watambika Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da watambika dikala mzamu.
9 Kamba viwazoele kutenda watambika, kula imgwila Zakalia yachole kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mndewa,
10 wanhu wose wakala wakiilundize hanze wotambika kipigiti hicho cha kufusha ubane.
11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema ng'ambu ya ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane.
12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe dimwingila.
13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, "Zakalia, sambiudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko zako, avo Elizabeti mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga dikemigwa Yohana.
14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando woitoela ng'henze mvumbuka yake!
15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi ama kinhu chochose cha

* **1:5** ***Yudea*** nhegulo yake *isi yose ya Palestina.*

kukola. Komemezigwa
Loho wa Mulungu songela
mmunda mwa mamaake.
16 Kowabweza wanhu
bwando wa Islaeli kuli
Mndewa Mulungu wao.
17 Kochola haulongozi wa
Mndewa na mhiko na loho
ya Eliya, kowaduganyiza
tena watata na wana zao,
kowatenda wanhu wadulu
wawe wende avo yam-
tandile Mndewa wanhu
zake."
18 Zakalia kamuuza
msenga wa Mulungu wa
kuulanga, "Novitangaze
kamba mbuli zino zowa
avo? Kwavija nie na
mtwanzi wangu tose twa
wavyele."
19 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kamwidika, "Nie
iyo Gabulieli, mtumigwa
nimaga haulongozi wa Mu-
lungu, nitumigwa nikugalile
usenga uno unogile.
20 Ila kwavija huzitogole
mbuli zangu zondazivikile
mumsimu wake, kowa
bubui, hudaha kulonga
mbaka zua dija gano gose
ganikulongele vondagalaw-
ilile."
21 Kipigiti hicho wanhu
wakala wom'beta Zakalia
kuno wokanganya habali
kokawa muja Mng'anda ya
Mulungu.
22 Viyalawile hanze,
kakala hadaha kulonga
nao, avo wavitanga
kamba kakala yonile nzozi
Mng'anda ya Mulungu.
Kakala hadaha kulonga,
kakala yolonga mkulagusa
na makono.
23 Kipigiti chake cha ku-
sang'hanika Muing'anda ya
Mulungu vukimalile, kab-
wela ukae.
24 Mkipigiti kiguhi mt-
wanzi wake kapata inda, avo
kakala hakae yake milenge
mitano.
25 Kalonga, "Hakimam-
bukizo, Mndewa kanyonela
bazi, kanisegezela kinyala
changu mwa wanhu."

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa
sita wa inda ya Eliza-
beti, Mulungu kamulagiza
msenga wake wa kuu-
langa, yokemigwa Gabulieli,
hakiwambo cha Galilaya,
kikemigwa Nazaleti.
27 Kakala na usenga wa
mndele imwe mhambe,
mkasano wa munhu imwe
twaga jake Usufu kulawa
mulukolo lwa Mndewa
Daudi. Twaga jake Maliamu.
28 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kamcholela kamu-
longela, "Nokulamsa! Mn-
dewa ka hamoja nagwe na
kakumoteza ng'hani!"
29 Maliamu kazanywa
ng'hani sama ya mbuli zija
za msenga wa Mulungu
wa kuulanga na kugelegeza
choni nhegulo ya mbuli zija.
30 Msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga kamu-
longela, "Sambiudumbe,
Maliamu, kwavija Mulungu
kanogelwa nagwe.
31 Kopata inda, komulela
mwana mbigalo, na gw-
eye kolondigwa umgwelele
twaga dikemigwa Yesu.

32 Heyo kowa mkulu na
kokemigwa Mwana wa Mu-
lungu Mkulu Ng'hani. Mn-
dewa Mulungu komgwelela
kigoda cha undewa kamba
tataake Daudi.
33 Avo kowa Mndewa
wa lukolo lwa Yakobo
milongo yose, Undewa wake
hauziga!”

34 Maliamu kedika ka-
longa, “Nie na mhambe.
Yodahikaze mbuli ino?”

35 Msenga wa Mulungu
wa kuulanga kedika ka-
longa, “Loho wa Mu-
lungu kokuhumulukila, na
mhiko za Mulungu Mkulu
Ng'hani zokugubika. Avo
mwana yondayavumbuke
kowa mwana yang'alile,
kokemigwa Mwana wa
Mulungu.
36 Mgelegeze lumbu jako
Elizabeti wamulongile kab-
ule sambo, ila sambi kana
inda ya milenge sita hamoja
na uvyele wake.
37 Kwavija haduhu mbuli
haidahika ha Mulungu.”

38 Maliamu kedika ka-
longa, “Nie na mtumigwa
wa Mndewa, na nhendelwe
kamba vuulongile.” Abaho,
ija msenga wa Mulungu wa
kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo
hamwande Maliamu kaisas-
ala, hima kachola kuna
ikiwambo kili muisi ya
vigongovigongo ya Yudea.
40 Kengila muna ing'anda
ya Zakalia, kamulamsa Eliz-
abeti.
41 Elizabeti viyahulike
ndamsa ya Maliamu, chana
king'hele kizumha mku-
deng'ha muinda ya Elizabeti.
Na Elizabeti kamemezigwa†
Loho wa Mulungu,
42 na kenula dizwi ka-
longa, “Kumota gweye
kubanza watwanzi wose,
na imwana yondaumulele
kamota!
43 Vilihi mbuli zino
ng'hulu zindawilile nie, hata
mama wa Mndewa wangu
yeze kumwangu?
44 Mhunde vinihulike
ndamsa yako, chana
king'hele muinda yangu
kizumha mkudeng'ha.
45 Kumota gweye utogole
kamba gaja gayalongile Mn-
dewa kumwako golawilila!”

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
“Moyo wangu womuyenzi
Mulungu.
47 Loho yangu yomdeng'helela
Mulungu Mkombola
wangu.
48 Kwavija kamgelegeza
nyakadala wake
imwende!
Avo kusongela lelo wanhu
wa milelo yose
wong'hema yamotile,
49 mmbuli zija ng'hulu
Mulungu Mkulu za-
yanitendele.
Twaga jake ding'ala.

† **1:41** ***Kamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kagweleligwa Loho wa Mulungu.*

50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na mhiko walawe muna ivigoda vao va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile,
na wagoli kawaleka wachole bila kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane na wahenga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa wake Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose kamba viwailagane na wahenga zetu!”

56 Maliamu kakala na Elizabeti kamba milenge midatu vino, abaho, kabwela ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika, kamulela mwana mbigalo.

58 Wanhu wa mmambwegambwega na walawile mulukolo lwake viwahulike mbuli zija zinogile za mkanganyo Mndewa ziyamtendele, wose wadeng'helela hamoja na heyo.

59 Zua da nane weza kumwingiza kumbi imwana, walonda kumgwaa twaga da tataake, Zakalia.

60 Mamaake kalonga, “Ndema! Twaga jake dokemigwa Yohana.”

61 Wanhu wamulongela, “Ila mulukolo lwenu haduhu munhu yali na twaga hijo.”

62 Abaho, wamuuza tataake mkumulagusila na makono, womuuza kamba twaga dilihi doyolonda yagweleligwe mwanage.

63 Kawapula kibanzi cha kwandikila, kandika vino, “Twaga jake Yohana.” Wanhu wose wakanganya.

64 Baho mulomo na lulimi lwake Zakalia vifunguligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi Mulungu.

65 Bwembwe diwengila wanhu wose wa mmambwegambwega na mbuli hizo zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya vigongovigongo ya Yudea.

66 Wose wahulike mbuli hizo wagelegeza mmioyo yao, wolonga, “Mwana ino kowa munhu wa vilihi? Kwavija mhiko za Mndewa za hamoja na heyo.”

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana kamemezwa Loho wa Mulungu, na kulonga usenga uno wa Mulungu,
68 “Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu zake na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,
wa lukolo lwa mtumigwa wake Daudi,

70 kamba vija vayailagane
na wahokozi zake
wang'alile umwaka,
71 kamba kotukombola
tulawe mmakono ga
wadumuka,
na kulawa mmakono ga
wose watwihile.
72 Kalonga kowonela bazi
wahenga zetu
na kudikumbukila
lagano jake ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata
wetu,
74 kailagana na heyo
kamba kotukombola
kulawa mmakono ga
wadumuka,
na kututenda tweye
tumsang'hanikile
heyo bila bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu
wang'alile na tulibule
uzenzeleganye hau-
longozi wake,
mazua gose ga ugima
wetu.

76 “Na gweye, mwanangu,
kokwiza kukemigwa
muhokozi wa Mu-
lungu Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa
Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake
avija vondawakom-
boligwe
mkusegezelwa vilozo
vao.
78 Mulungu wetu kogatenda
higo sama ya bazi jake
kulu,
na ukombola wake kulawa
kuulanga wotuhumu-
lukila kamba zua da
imitondo
79 na kuwamulikila
wose wokala mdiziza
na awo wakala mdi-
sisila da kudangan-
hika,
na kugalongoza magulu
getu muna inzila ya
tindiwalo.”
80 Mwana ija kakula na
kuwa na mhiko muloho.
Kakala muluwala mbaka
zua dija viyalawilile mwa
wanhu wose wa Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu
(Mat. 1:18-25)

1 Mazua gaja mkulu wa
undewa wa Loma, yakalile
yokemigwa Augusto, kalag-
iza wanhu wakalile muun-
dewa wose wa Loma mat-
waga gao gandikigwe mk-
itabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya
ichanduso, kipigiti kija Kule-
nio viyakalile mkulu wa isi
ya Silia.
3 Avo wose wachola
kwandikigwa kila munhu
mkiwambo chake mwenyego.
4 Usufu na heyo kasegela
kulawa hakiwambo cha
Nazaleti muisi ya Galilaya,
kakwela kachola kuki-
wambo cha Betelehemu
muisi ya Yudea, kwaaleligwe
Mndewa Daudi kwavija
kakala yolawa mulukolo lwa
Daudi.
5 Kachola kwandikigwa
hamoja na mkasano wake
Maliamu, ayo yakalile na
inda.
6 Viwakalile hiko, kipigiti
chake cha kulela kivika.
7 Kamulela chaudele
mbigalo, kam'vaza vi-
valo vowowavazaga wana
ving'hele, kamtambalika

mkia kiwadilaga ng'ombe,
kwavija hawapatile gati
muna ing'anda ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala
na wachunga wokwimiliza
madale gao ga ng'hondolo
ikilo mmigunda.
9 Msenga wa Mndewa wa
kuulanga kawalawilila, na
yenzi ya Mndewa Mulungu
iwamulika ng'ambu zose,
wadumba ng'hani.
10 Msenga wa Mulungu
wa kuulanga kawalon-
gela, "Sambimdumbe! Ni-
wagalila mbuli inogile
yondaiwatende wanhu wose
wadeng'he ng'hani.
11 Kwavija lelo ino muna
ikiwambo cha Daudi kavum-
buka Mkombola wenu, iyo
Kilisto Mndewa.
12 Na vino vivo vonda-
mumtambule, mom'vika
mwana king'hele yavazigwe
vivalo vowowavazaga wana
ving'hele katambalikwa
mkia kiwadilaga ng'ombe."
13 Baho dale kulu da
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga diza kuilumba
hamoja na miyao wa ichan-
duso, womuyenzi Mulungu,
wolonga,
14 "Yenzi ha Mulungu yali
uchana ng'hani kuu-
langa,
na tindiwalo muisi, ha
wanhu wanogelwe na
heyo!"
15 Waja iwasenga wa
Mulungu wa kuulanga
viwabweleganye kuulanga,
waja iwachunga wakiilon-
gela, "Tucholeni Betelehemu
tukalole mbuli ino ilawilile,
Mndewa yaatulongele."
16 Avo wachola hima
wam'vika Maliamu na Usufu
na wamona ija imwana
king'hele katambalikwa
mkia kiwadilaga ng'ombe.
17 Wachunga viwamonile
ija imwana, wawalongela
wanhu mbuli za mwana
ija ziwahulike kulawa ha
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga.
18 Wanhu wose wakan-
ganya viwahulike mbuli zi-
walongeligwe na wachunga.
19 Maliamu kazika mbuli
zija zose mmoyo wake kuno
yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wab-
wela kuno womuyenzi
na kumtogola Mulungu,
kwavija gaja gawahulike na
kugona gawa kamba vija
msenga wa Mulungu wa
kuulanga viyawalongele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua man-
ane, kipigiti cha kumwingiza
kumbi vikivikile, wamgwaa
twaga Yesu, twaga dayag-
weleligwe na msenga wa
Mulungu wa kuulanga kipig-
iti mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu
na Maliamu kutaulwa
vikivikile kamba Malagizo
ga Musa vigalagize, Usufu na
Maliamu wamsola imwana
wachola na heyo Yelusalemu

wamwike mmakono ga
Mndewa.
23 Muna Gamalagizo
ga Mndewa yandikigwa,
“Wana mbigalo wose
wa udele wobagulwa na
kwikigwa sama ya Mu-
lungu.”
24 Vivija wachola kulava
nhosa kamba viilagizwe
Mmalagizo ga Mndewa, hua
wabili ama makinda mabili
ga njiwa.

25 Kipigiti kija kukala
na munhu imwe twaga
jake Simioni yakalile
yokala Yelusalemu. Kakala
yomdumba Mulungu,
yotenda gamnogele Mu-
lungu na kakala yololela
kukombolwa kwa Islaeli. Na
Loho wa Mulungu kakala na
heyo.
26 Loho wa Mulungu
kamgubulila kamba heza
kudanganhika mbaka ya-
mone Kilisto Mndewa.
27 Kuno yolongozwa na
Loho wa Mulungu, Simioni
kachola Kuing'anda ya Mu-
lungu. Usufu na Maliamu
viwamgalile Yesu Kung'anda
ya Mulungu wamtendele
kamba viilagizigwe muna
Gamalagizo ga Musa,
28 Simioni kamsola Yesu
mmakono gake kuno
yomuyenzi Mulungu yo-
longa,

29 “Avino, Mndewa, ku-
gavikiza gaja gautu-
longele,
avo muleke nyakadala
wako yachole
mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola
wako na meso gangu
mwenyego,
31 awo uugalile sama ya
wanhu wa isi zose.
32 Mulenge wondauwagubulile
Wamhazi gaja
gaulonda,
na kugala yenzi mwa
wanhu zako wa Is-
laeli.”
33 Tata na mama wa
imwana wakala wokan-
ganya mbuli ziyalongile
Simioni yomulonga Yesu.
34 Simioni kawamoteza,
kamulongela Maliamu ma-
maake imwana, “Tegeleza,
mwana ino kavumbuka
giladi yawe kilamso cha
kuhumuluswa kwa wanhu
bwando na kwinuligwa kwa
wanhu bwando muna iisi
ya Islaeli. Kowa kilaguso
kilawa ha Mulungu chon-
dakilemigwe na wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu
bwando zili mgati zokoneka.
Na gweye mwenyego
usungu uli kamba zele
wokuhoma mmoyo wako.”
36 Vivija kukala na
muhokozi imwe mtwanzi
m'vyele ng'hani twaga jake
Ana, mndele wa Fanueli wa
mtala wa Asheli. Kakala
yakalile na mbigalo milao
saba songela viyasoligwe,
37 songela aho kakala
kizuka mbaka viyakalile
m'vyele wa milao malongo
manane na mine. Kipigiti hi-
cho chose kakala Kung'anda
ya Mulungu yomtambikila
Mulungu misi na kilo,
yofunga na kutambika.
38 Kipigiti kikija keza,
na kusonga kamuyenzi

Mulungu na kulonga mbuli za ija imwana mmagwiti ga wanhu wose wakalile wololela kukomboligwa kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile kutenda gose galagizwe muna Gamalagizo ga Mndewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya.

40 Mwana ija kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na Mulungu kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola Yelusalemu mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka.

42 Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na mibili, wachola kuna ulusona kamba vowotendaga milao yose.

43 Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela kumwao, ila Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu hawavitangile.

44 Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola mwanza wa zua dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa wandugu na wambwiga zao.

45 Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila.

46 Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu, kakala na wafundiza Malagizo ga Musa, yowategeleza na kuwauza.

47 Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na nyidikilo zake.

48 Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani, Maliamu mamaake kamuuza, “Habali ututendele vino, mwanangu? Tataako na nie tugaya tukuzahila kuno tugudema.”

49 Ila heyo kawedika yolonga, “Habali munizahila? Ham'vitangile avija vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?”

50 Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.

51 Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazaleti na hewo, kakala mwende ha tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake.

52 Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu

(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio, Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipo kakala mndewa wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisania

* **3:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

kakala mndewa wa isi ya
Abilene,
2 na Anasi na Kayafa
wakala wakulu wa wakulu
wose wa nhambiko. Kipigiti
kikija mbuli za Mulungu
zim'vikila Yohana, mwanage
Zakalia, kuja kuluwala.
3 Avo Yohana kachola
muisi zose zizunguluke
Ulwanda lwa Yolodani,
kawapetela, yolonga,
“Lekeni vilozo venu mk-
abatizigwe, na Mulungu
kovigela kumgongo vilozo
venu.”
4 Kamba vija viyandikigwe
muna ikitabu cha
muhokozi Isaya,
“Munhu kenula dizwi mu-
luwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mn-
dewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,
vigongo na visugulu
vose vohimbuligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongoko-
longo hatelebuswe.
6 Na wanhu wose wowona
ukombola kulawa ha
Mulungu.’ ”
7 Yohana kawalongela
wanhu bwando wamwizile
wabatizigwe, “Mweye wana
wa nyoka! Iyo yalihi
yawazumile kulukimbila
lusango lwa Mulungu lon-
dalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa
kamba muleka vilozo venu.
Sambimsonge kuilongela
kamba ‘Ablaham iyo tata
wetu.’ Kwavija nie nowa-
longela Mulungu kodaha
kumwinulila Ablaham wana
kulawa mgamabwe gano.
9 Avo nhemo ikigwa
goya kuikanha mibiki
mmisina, avo biki jojose
dondadileke kulela mujo
unogile dokanhigwa na
kwasigwa hamoto.”
10 Dale da wanhu
dimuuza, “Avo, tutendeze?”
11 Kawalongela, “Yali na
vivalo vibili yam'bagulile
yalibule, na yali na mandia
yatende vivo.”
12 Wawila kodi na hewo
weza kubatizigwa, wa-
muuza, “Mkulufunzi, na
tweye tutendeze?”
13 Na heyo kawalongela,
“Sambimuwile kodi ng'hulu
kubanza vumulagizwe.”
14 Asikali na hewo weza
kumuuza, “Na tweye tu-
tende choni?”
Na heyo kawalongela,
“Sambim'bokonye hela
za munhu yoyose ama
sambimum'vwizile mbuli
munhu yoyose, mwenelwe
na maliho genu.”
15 Wanhu wose wakala
wamemile nhamanila ha
Yohana, wakala wokiiuza
mmioyo yao kamba siku
Yohana iyo Kilisto.
16 Avo Yohana kawalon-
gela wanhu wose, “Nie
nowabatiza mweye na mazi,
ila kokwiza yali na mhiko
kubanza nie, nie sidaha
hata kufungula nzabi za
ng'hwabasa zake. Heyo
kowabatiza na Loho wa
Mulungu na moto.
17 Heyo kana kia chake cha
kubetela ngano yake, yakun-
zanye ingano kukano, na
imikumvi yaisome na moto
hauzimikaga.”

18 Yohana kaupeta
Usenga Unogile mwa
wanhu yowazuma mkuwag-
ong'ondeza na mbuli
bwando waleke gehile.
19 Ila Yohana kamkomhokela
Helode Antipa,† mndewa,
kwavija kakala yamso-
lile Helodia, mtwanzi wa
ndugu yake, na gehile gose
goyokala yotenda.
20 Avo Helode kabanziliza
udumuka wake ha Yohana,
na kamgela mkifungo.

Yesu Kobatizigwa
(Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile
kubatizigwa, Yesu na heyo
kabatizigwa. Na viyakalile
yotambika, ulanga uvuguka,
22 na Loho wa Mulungu
kamuhumulukila yalumbile
kamba hua. Dizwi dihu-
likwa kulawa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu
uninogele, ninogelwa
nagwe."

Wahenga wa Yesu
(Mat. 1:1-17)

23 Yesu viyasongile
sang'hano yake, kakala na
milao malongo madatu. Na
wanhu wamgesa iyo mwana
wa Usufu, mwanage Heli.
24 Heli kakala mwan-
age Matati, Matati kakala
mwanage Lawi, Lawi kakala
mwanage Meliki, Meliki
kakala mwanage Yanai,
na Yanai kakala mwanage
Usufu,
25 Usufu kakala mwanage
Matatia, Matatia kakala
mwanage Amosi, Amosi
kakala mwanage Nahumu,
Nahumu kakala mwanage
Hesili, Hesili kakala mwan-
age Nagai,
26 Nagai kakala mwan-
age Maati, Maati kakala
mwanage Matatia, Matatia
kakala mwanage Shemeni,
Shemeni kakala mwanage
Yoseki, Yoseki kakala mwan-
age Yoda,
27 Yoda kakala mwan-
age Yohanani, Yohanani
kakala mwanage Lesa, Lesa
kakala mwanage Zelubabeli,
Zelubabeli kakala mwanage
Shelitieli, Shelitieli kakala
mwanage Neli,
28 Neli kakala mwanage
Meliki, Meliki kakala mwan-
age Adi, Adi kakala mwan-
age Kosamu, Kosamu kakala
mwanage Elimadamu, Eli-
madamu kakala mwanage
Eli,
29 Eli kakala mwanage
Yoshua, Yoshua kakala
mwanage Eliezeli, Eliezeli
kakala mwanage Yolimu,
Yolimu kakala mwanage
Matati, Matati kakala mwan-
age Lawi,
30 Lawi kakala mwanage
Simioni, Simioni kakala
mwanage Yuda, Yuda kakala
mwanage Usufu, Usufu
kakala mwanage Yonamu,
Yonamu kakala mwanage
Eliakimu,
31 Eliakimu kakala mwan-
age Melea, Melea kakala
mwanage Mena, Mena
kakala mwanage Matata,
Matata kakala mwanage

† **3:19** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Natani, Natani kakala
mwanage Daudi,
32 Daudi kakala mwanage
Yese, Yese kakala mwan-
age Obedi, Obedi kakala
mwanage Boazi, Boazi
kakala mwanage Salimoni,
Salimoni kakala mwanage
Nashoni,
33 Nashoni kakala mwan-
age Aminadabu, Aminadabu
kakala mwanage Adimini,
Adimini kakala mwanage
Ani, Ani kakala mwanage
Heziloni, Heziloni kakala
mwanage Pelesi, Pelesi
kakala mwanage Yuda,
34 Yuda kakala mwanage
Yakobo, Yakobo kakala
mwanage Isaka, Isaka
kakala mwanage Ablaham,
Ablaham kakala mwanage
Tela, Tela kakala mwanage
Naholi,
35 Naholi kakala mwanage
Selugi, Selugi kakala mwan-
age Leu, Leu kakala mwan-
age Pelegi, Pelegi kakala
mwanage Ebeli, Ebeli kakala
mwanage Shela,
36 Shela kakala mwanage
Kainamu, Kainamu kakala
mwanage Alufaksadi, Al-
ufaksadi kakala mwanage
Shemu, Shemu kakala
mwanage Nuhu, Nuhu
kakala mwanage Lameki,
37 Lameki kakala mwan-
age Metusela, Metusela
kakala mwanage Henoko,
Henoko kakala mwanage
Yaledi, Yaledi kakala mwan-
age Mahalaleli, Mahalaleli
kakala mwanage Kainamu,
38 Kainamu kakala mwan-
age Enoshi, Enoshi kakala
mwanage Seti, Seti kakala
mwanage Adamu, Adamu
kakala mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mul-
wanda lwa Yolodani kuno
yamemile Loho wa Mu-
lungu, kalongozwa na
Loho wa Mulungu mbaka
muluwala.
2 Ako kagezigwa na Mwen-
embago mkipigiti cha mazua
malongo mane. Kipigiti hi-
cho chose hadile kinhu cho-
chose, kipigiti hicho viki-
malile, kona nzala.
3 Mwenembago kamulon-
gela, “Uhawa gweye iyo
Mwana wa Mulungu, dilon-
gele dibwe dino digaluke
mkate.”
4 Yesu kedika kalonga,
“Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Munhu hawa
mgima sama ya mkate
wiyeka.’ ”
5 Mwenembago kamsola
kamgala uchana ng'hani,
mkipigiti kiguhi kamu-
lagusila ndewa zose za
ulumwengu.
6 Mwenembago kamulon-
gela, “Nokugwelela mhiko
zino zose na mali gano
gose, kwavija nigweleligwa
na nodaha kumgwaa yoyose
inimulonda.
7 Uhanitambikila, vino
vose vowa vako gweye.”
8 Yesu kamwidika,
“Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Mtambikile
Mndewa Mulungu wako

na umsang'hanikile heyo yeiyeka!’ ”

9 Mwenembago kamsola kamgala Yelusalemu kuna inhembeti ya Ing'anda ya Mulungu, kamulongela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi kulawa hano.

10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.’

11 Kabili yandikigwa, ‘Wokudang'ha mmakono gao, sambiuikwale mgulu wako muna idibwe.’ ”

12 Ila Yesu kamwidika, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.’ ”

13 Mwenembago viyeshile kumgeza mmbuli zose, kamuleka mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za Loho wa Mulungu, na singilimo zake zenela isi zose za mmambwegambwega.

15 Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na muna Idizua da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko kamba vayazoele. Kema giladi yasome Nyandiko Zing'alile.

17 Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kakigubula kavika hanhu handikigwe vino,

18 “Loho wa Mndewa ka hamoja na nie,
kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe kulola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti kivika
cha mndewa kuwakombola wanhu zake.”

20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwezela mwimilizi wa ing'anda ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko wamulola ng'hani.

21 Na heyo kawalongela “Lelo Nyandiko zino Zing'alile zivikila, kamba vumuhulike.”

22 Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli zinogile zayalongile. Walonga, “Ino sio mwanage Usufu?”

23 Yesu kawalongela, “Nivitanga kamba monilongela ulonzi uno, ‘Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike ugatendile Kapenaumu ugatende hano hakiwambo chako mwenyego.’ ”

24 Kagendelela kulonga, “Nowalongeleni ikweli,
muhokozi hatogoligwa
hakae yake mwenyego.
25 “Kweli, kukala na
vizuka bwando muna iisi
ya Islaeli kipigiti chayakalile
Eliya, kipigiti mvula vuilek-
ile kutoa milao midatu na
milenge sita, nzala ikala
mpamanho muna iisi yose.
26 Ila Eliya hatumigwe ha
kizuka yoyose, ila ha kizuka
imwe yakalile Salepta muna
iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu
bwando wakalile na dikulu
muna iisi ya Islaeli kipig-
iti chayakalile muhokozi
Elisha, na haduhu mtamu
yoyose wa dikulu yaho-
nyigwe, ila Naamani yeiyeka
yakalile yokala muisi ya
Silia.”
28 Wanhu wose wakalile
muja mng'anda ya nham-
biko viwahulike mbuli zija
wona lusango.
29 Wema, wamkwekwesa
Yesu, wamulava hanze
ya ikiwambo. Wamsola
wamgala uchana ya
ikigongo, haja idiwambo
jao hadizengigwe, walonda
kumsung'hizila mdigema.
30 Ila Yesu kabita hagati-
gati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola
kukiwambo cha Kapenaumu
muisi ya Galilaya, kawafun-
diza wanhu muna Dizua da
Mhumulo.
32 Wakanganya avija
voyokala yofundiza kwavija
mbuli zake zikala na udaho.
33 Muja muna ing'anda ya
nhambiko kukala na munhu
yakalile na kinyamkela, ka-
toa nyangi yolonga,
34 “Ka! Kotulonda choni
gweye, Yesu wa Nazaleti?
Kwiza kutubananga? Noku-
tanga, gweye iyo Ung'alile
wa Mulungu!”
35 Yesu kamkomhokela ija
kinyamkela, yolonga, “Nya-
mala, mulawe munhu ino.”
Kinyamkela kam'bwanha
hasi ija imunhu hameso gao,
kamulawa bila kumulumiza
hanhu.
36 Wanhu wose wakan-
ganya, wailongela, “Mbuli
zaki zino? Munhu
ino kana mhiko na
udaho wa kuwakomhokela
vinyamkela, nao wolawa!”
37 Mbuli za Yesu zenela
ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna
ing'anda ya nhambiko,
kachola hakae ya Simoni.
Mama mkwe yake Simoni
kakala yolumwa homa
ng'hali, avo wamulongela
Yesu yamuhonye.
39 Yesu keza kema behi
na heyo, kaikomhokela ija
ihoma, imulawa, kenuka na
kuwasang'hanikila.
40 Viivikile ichungulo,
wanhu wose wawagala ha
Yesu wanhu zao wakalile
wolumwa vitamu va namna
zose, kawekila makono gake
kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa
wanhu bwando, watoa

nyangi wolonga, “Gweye iyo
Mwana wa Mulungu.”
Yesu kawakomhokela
hawalekile walonge, kwav-
ija wamtanga heyo iyo
Kilisto.

*Yesu Koupeta Usenga Un-
ogile Mzing'anda za Nham-
biko*
(Mlk. 1:35-39)
42 Ulukwili, Yesu kasegela
kachola hanhu halibule
wanhu. Wanhu wasonga
kumzahila, viwamonile,
wageza kumzuila sam-
biyasegele hamwao.
43 Ila heyo kawalon-
gela, “Nolondigwa niupete
Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu m'viwambo
viyagwe, kwavija nhumigwa
nhende vino.”
44 Kakala yowapetela
wanhu Usenga Unogile wa
Undewa wa Mulungu muna
zing'anda za nhambiko
muisi yose ya Yudea.

5

*Yesu Kowakema Wanahina
wa Ichanduso*
*(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-
20)*
1 Zua dimwe Yesu kakala
yemile hamgwazo wa
Idilamba da Genesaleti.
Wanhu wakala wokiiba-
banika wokwenhuka behi
na heyo kutegeleza mbuli za
Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili
mulugigo lwa idilamba,
zikigwe haja na waloa
somba, wakalile wosuluza
nhando zao.
3 Yesu kengila mn-
galawa imwe ikalile ya
Simoni, kamulongela Simoni
yaikwenhuse hamwande,
hatalitali na ulugigo lwa
idilamba. Yesu kakala
mngalawa yowafundiza
wanhu bwando.
4 Viyeshile kulonga kamu-
longela Simoni, “Kwenhusa
ingalawa hamwande hana
ididindi da idilamba, na
gweye na wayago tandeni
nhando zenu muloe somba.”
5 Simoni kamulongela,
“Mndewa, tugonelela tuloa
somba hatupatile kinhu,
ila kwavija gweye kulonga,
nozitanda nhando.”
6 Viwazitandile izinhando,
wonza somba bwando, na
nhando zao zisonga kukan-
hika.
7 Wawakema wayao
wakalile mngalawa iyagwe
weze kuwataza. Weza
wamemeza somba ngalawa
zose mbili, avo ngalawa
zikala mmabehi kudidimila
mmazi.
8 Simoni Petulo viyagonile
gaja, kafugama mavindi
haulongozi wa Yesu, yo-
longa, “Mndewa, sambi-
ung'hwenhukile kwavija nie
nna vilozo!”
9 Simoni na wayage wose
wakanganya avija viwonzile
somba bwando kamba vija.
10 Yakobo na Yohana
wanage Zebedayo, wakalile
waloa somba wayage Si-
moni, vivija wakanganya.
Yesu kamulongela Simoni,
“Sambiudumbe, kusongela
lelo kowa muloa wanhu.”
11 Wazikwekwesa zin-
galawa wazika mumgwazo
wa idilamba, waleka gose
wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu
(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdi-
wambo dimwe da hiko,
kaiting'hana na mbigalo
imwe yakalile na dikulu
lukuli lugima. Viyamonile
Yesu, kafugama mavindi,
kamulongela mkuiyalala,
“Mndewa, uhalonda, ko-
daha kunihonya.”
13 Yesu kagolosa mkono
wake kamkwasa yolonga,
“Nolonda, hona!” Kipig-
iti kikija kahona utamu wa
dikulu.
14 Abaho, Yesu kamula-
giza yolonga, “Sambiumu-
longele munhu yoyose, ila
genda dimwe kwa dimwe ha
mkulu wa nhambiko yaku-
lole goya, abaho, ukalave
nhosa kamba Musa vay-
alagize, giladi iwe usindila
mwa wanhu wose kamba
kuhona.”
15 Ila mbuli za Yesu
zibanza kwenela muisi
yose, wanhu bwando weza
kumtegeleza na kuhonyigwa
vitamu vao.
16 Ila Yesu mianza
bwando kakala yonye-
lenhuka yochola hanhu
halibule wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala
yofundiza. Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga
Musa, walawile m'viwambo
vose va Galilaya, Yudea
na kulawa Yelusalemu,
wakala baho. Mhiko za
Mndewa zikala na heyo, avo
kawahonya watamu.
18 Baho weza wanhu
wampapile munhu ya-
holole mulusazi, wageza
kumwingiza mng'anda
wamwike haulongozi wa
Yesu.
19 Avija wanhu viwakalile
wamemile hawadahile
kumwingiza mng'anda. Avo
wampapa, wamgala uchana
mkiswili, wafumula usoti,
wamuhumulusa hamoja na
lusazi lwake, na kumwika
hagatigati ya ididale da
wanhu haulongozi wa Yesu.
20 Yesu viyonile avija
viwakalile na nhamanila
ng'hulu, kamulongela ija
imunhu, “Mbwiga, vilozo
vako vigeligwa kumgongo.”
21 Wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo wa-
songa kukiiuza, “Iyo yalihi
yofukula? Mulungu yeiyeka
yodaha kugela kumgongo
vilozo va wanhu!”
22 Ila Yesu kazitanga
ngelegeza zao, kawauza,
“Habali mgelegeza mbuli
kamba azo?
23 Dilihi dibuhile ng'hani,
kulonga, ‘Vilozo vako
vigeligwa kumgongo,’ ama
kulonga, ‘Ima wima utem-
bele’?
24 Nolonda m'vitange
kamba, nie, Mwana wa
Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo
va wanhu muisi.” Abaho
kamulongela ija imunhu
yaholole, “Ima wima, papa
lusazi lwako, uchole ukae
yako.”
25 Baho ija imunhu kema
wima hameso gao wose, ka-
sola lusazi lwake lwayakalile

yaluwasile, kachola ukae
yake kuno yomuyenzi Mu-
lungu.
26 Wanhu wose wakan-
ganya, kuno wona bwem-
bwe, wamuyenzi Mulungu,
wolonga, “Lelo tona mbuli
za mkanganyo!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo,
Yesu kalawa hanze, ka-
mona muwila kodi imwe
yokemigwa Lawi, yakalile
muna ing'anda yake ya kuli-
hila kodi. Yesu kamulongela,
“Ng'holeleza.”
28 Na heyo kenuka, kaleka
gose, kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamten-
dela lusona lukulu ng'hani
Yesu mng'anda yake, na
dale kulu da wawila kodi
na wanhu wayagwe wakala
woja na heyo.
30 Mafalisayo na wafun-
diza Malagizo ga Musa
wakalile mdidale jao wawat-
wanganikila wanahina wa
Yesu, wouza, “Habali moja
na kung'wa na wawila
kodi na watenda vilozo
wayagwe?”
31 Yesu kedika kalonga,
“Wanhu wagima hawamu-
londa mganga, ila waja wali
watamu wawo womulonda.
32 Sizile kuwakema wanhu
walibule vilozo, ila wanhu
wali na vilozo waleke vilozo
vao.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela
Yesu, “Wanahina wa Yohana
M'batiza wofunga mianza
bwando na kutambika, na
wanahina wa Mafalisayo
wotenda vivo. Ila wanahina
zako woja na kung'wa.”

34 Yesu kawalongela,
“Mokwagiza modaha kuwa-
tenda wambwiga za mulaw-
ilamhambe wafunge kipigiti
mulawilamhambe yang'hali
hamoja nawo?
35 Ila kipigiti chovika
avija mulawilamhambe
vondayasegezigwe hamwao,
aho baho vondawafunge.”

36 Vivija Yesu kawalongela
hala dino. “Haduhu munhu
yokanha kidanga cha kivalo
cha sambi na kukigela mki-
valo cha mwaka. Kamba
yahatenda avo, kokidega iki-
valo cha sambi, na acho
ikidanga cha ikivalo cha
sambi hakilumba mkivalo
cha mwaka.
37 Vivija wanhu hawagela
divai ya sambi muna vibuyu
va umwaka vitendigwe na
kwembe, kwavija ija idivai
ya sambi yovitula ivibuyu
vitendigwe na kwembe, avo
idivai yokwitika na vibuyu
vitendigwe na kwembe
vobanangika.
38 Vilumbaga, divai ya
sambi igeligwe muna vibuyu
va sambi vitendigwe na
kwembe.
39 Na haduhu munhu
yolondaga divai ya sambi
kuno yeshile kung'wa divai
ya mwaka, mana kolonga,
‘Ya mwaka ibanza kunoga.’
”

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna imigunda ya ngano Mdizua dimwe da Mhumulo. Wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano, wagafigisa mmakono gao, ikwisha waja zinzele.
2 Mafalisayo wayagwe wamuuza, “Habali motenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo?”
3 Yesu kawedika kawalongela, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka.”
5 Yesu kamambukiza mkulonga, “Nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.”

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu kengila mng'anda ya nhambiko na kufundiza. Kukala na munhu yaholole mkono wake wa ukulume.
7 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
8 Yesu kazitanga ngelegeza zao avo kamulongela ija imunhu, “Ima wima, wize hano haulongozi.” Ija imunhu kema wima, abaho, kachola haulongozi.
9 Abaho, Yesu kawalongela, “Nowauza, Malagizo getu golonga tutende choni Mdizua da Mhumulo? Tutende ganogile ama gehile? Kumuhonya munhu ama kumkoma?”
10 Kawalola wanhu wose, abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake ubwela goya.
11 Wona lusango wasonga kuiuza vija vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu kachola kukigongo kutambika, kagonelela yomtambikila Mulungu.
13 Viivikile imitondo, kawakema wanahina zake na kawasagula longo dimwe na wabili, awo yawakemile watumigwa zake,
14 Simoni, yagweleligwe twaga da Petulo, na ndugu yake Endelea, na Yakobo na Yohana, na Filipo na Batolomayo,
15 na Matayo na Tomaso, na Yakobo mwanage Alufayo, na Simoni yakalile

yokemigwa Mgombeleza Isi
ya Islaeli,
16 na Yuda mwanage
Yakobo, na Yuda Isikalioti,
yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya
(Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa hakigongo na watumigwa zake, kema hanhu hatambalale na wanahina zake bwando. Na wanhu bwando weza kulawa isi yose ya Yudea na kulawa Yelusalemu na kulawa viwambo vose va mhwani ya Tilo na Sidoni.
18 Weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. Waja wakalile wogazigwa na vinyamkela vivija na hewo weza na wahonyigwa.
19 Wanhu wose walonda kumkwasa kwavija mhiko za uhonya zikala zimulawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio
(Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake na kulonga,
"Mmota mweye iwakumbulu wa gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu uli wenu!
21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!
Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!
22 "Mmota mweye avija wanhu wahawehila, na kuwalema, na kuwaliga, na kuwabanangila matwaga genu sama ya nie, Mwana wa Munhu!
23 Deng'heni mmazua higo na zumheni mkudeng'ha kwavija maliho genu makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija wahenga zao wawatendela wahokozi gano gowotenda.

24 "Ila mojona mweye muli wagoli sambi,
kwavija mwisha kubokela uhondo wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.
26 "Mojona, avija wanhu wose vondawawatogole, kwavija wahenga zao wakala wowatogola kamba avo wahokozi wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka
(Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 "Ila nowalongeleni mweye munitegeleza, wanogeleni wadumuka zenu, watendeleni ganogile awo wawehile.
28 Wamotezeni awo wowadukumiza, na watambikileni awo wowatendela gehile.
29 Munhu yahakutoa mkanza dimwe, muhindusile na diyagwe, na munhu yahakuboka koti jako, muleke yasole na kanzu yako.
30 Munhu yoyose yondayakupule kinhu mgwelele,

na munhu yahasola kinhu
chako, sambiumulongele
yakubwezele.
31 Watendeleni wanhu
kamba vija vumulonda
wanhu wawatendele mw-
eye.
32 “Kamba muhawanogela
wanhu wowanogela
mweye, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija
hata wali na vilozo na
hewo wowanogela awo
wawanogele!
33 Muhawatendela
ganogile awo wowatendela
mweye ganogile, maliho gal-
ihi gondam'bokele? Kwavija
wali na vilozo nawo wo-
tenda vivo.
34 Avo muhawakalizi mali
genu ha awo mtamanila
wodaha kuliha, maliho
galihi gondam'bokele?
Kwavija wali na vilozo
wowakalizi wali na vilozo
wayao wabwezeligwe kikija
chawakalizigwe.
35 Viha! Ila wanogeleni
wadumuka zenu na waten-
deleni ganogile, wakalizini
wanhu mali genu, sambim-
tamanile kubwezelwa na
kinhu. Avo kwiza mog-
weleligwa maliho makulu,
avo mowa wana wa Mu-
lungu Mkulu Ng'hani, kwav-
ija heyo kotenda ganogile
mwa wanhu wabezi na
wotenda gehile.
36 Muwe na bazi kamba
Tata wenu viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe
(Mat. 7:1-5)

37 “Sambimuwataguse
wayagwe, na Mulungu
hawatagusa mweye. Sam-
bimuwadununze wayagwe,
na Mulungu hawadununza
mweye. Geleni kumgongo
vilozo va wanhu wayagwe,
na Mulungu kovigela kum-
gongo vilozo venu.
38 Wagweleleni wanhu
vinhu, na Mulungu kowag-
welela mweye. Mhima
imemile, isindiligwe na
kutigiswa na kwitika
iyo yondamgweleligwe
m'vipepelo venu. Kwavija
mhima yondamuwapimile
wayagwe iyo mhima yon-
dampimilwe mweye.”
39 Avo Yesu kawalongela
hala dino, “Kimbugumbugu
hadaha kumulongoza kim-
bugumbugu miyage, kamba
yahatenda avo, wose wabili
wogwila mdikolongo.
40 Mwanahina hamuhuma
mkulufunzi wake, ila
mwanahina yeheshiliza
kufundizigwa kowa kamba
mkulufunzi wake.
41 “Habali ukilola kikupi
msiso da ndugu yako, na
huchona kibanzi kili msiso
jako mwenyego?
42 Kodahaze kumulongela
ndugu yako, ‘Ndugu yangu,
beta nikilave kikupi mdisiso
jako,’ kuno hudaha hata ku-
chona kibanzi kili msiso jako
mwenyego? Kidelenya gw-
eye! Tanhu kilave ikibanzi
kili msiso jako mwenyego,
abaho, kodaha kulola goya
kukilava kikupi kili mdisiso
da ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 “M'biki unogile haulela
mujo wihile, vivija m'biki
wihile haulela mujo unogile.

44 Kila m'biki wotambulwa
sama ya mujo wake uulela.
Hudaha kubawa tini muna
imizomola, ama zabibu
muna zimbigili.
45 Munhu yanogile kolava
ganogile kulawa mngama ya
vinhu vinogile vili mmoyo
wake. Munhu yehile kolava
gehile kulawa mngama
ya vinhu vihile. Kwavija
mulomo wolonga kimemile
mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

46 “Habali mong'hema,
‘Mndewa, Mndewa,’ abaho,
hamtenda gaja ganiwalon-
gela?
47 Kila munhu yokwiza
kumwangu na kutegeleza
mbuli zangu na kuzitogola,
nowalagusila kilihi kilingile
na heyo.
48 Kalinga na munhu
yozenga ng'anda, kahimba
lukwambaza hasi ng'hani
mbaka kavika dibwe, avo
kazenga msingi mdibwe.
Lwanda lutula na kugeza
kuikulula ng'anda ija, ila
haludahile kuitigisa kwavija
izengigwa goya.
49 Ila munhu yoyose
yohulika mbuli zangu na
kuzileka baho, ayo kalinga
na munhu yazengile ng'anda
yake bila kuhimba ng'hani
lukwambaza na kwika
msingi. Mkipigiti kidodo
lwanda lutula na kuikulula
ng'anda ija, igwa mkipigiti
kiguhi. Na igwa yake ikala
ihile ng'hani.”

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga
mbuli zino zose mwa
wanhu, kachola kukiwambo
cha Kapenaumu.
2 Mkulu wa asikali mia wa
Loma kakala na nyakadala
yakalile yamnogele ng'hani,
ija inyakadala kakala
mtamu ng'hani behi na
kudanganhika.
3 Ija imkulu wa iwaasikali
mia wa Loma viyahulike
singilimo za Yesu, kawatuma
wakulu wa Wayahudi waka-
mulongele yeze yamuhonye
nyakadala wake.
4 Viwavikile ha Yesu,
wamuyalalila, wolonga,
“Munhu ino kalumba kuten-
deligwa mbuli ino,
5 kwavija kawanogela
wanhu zetu, na heyo iyo
yatuzengele ng'anda yetu ya
nhambiko.”
6 Avo Yesu kachola na
hewo, viwavikile behi na
ing'anda, ija imkulu wa
iwaasikali mia wa Loma
kawalagiza wambwiga zake
wamulongele Yesu vino,
“Mndewa, sambiugaye,
nie silumbile gweye wize
wingile mng'anda yangu,
7 kileka nivigesile kamba
silumbile kwiza hamwako
nene mwenyego, ila longa
mbuli! Na nyakadala wangu
kohona.
8 Nie vivija na munhu
nikigwe hasi ya udaho wa
wakulu zangu wa uchana
yangu, na nna asikali hasi

yangu. Nihamulongela
ino, ‘Genda!’ kochola,
nihamulongela ija, ‘Izo!’
kokwiza, na nihamulongela
nyakadala wangu, ‘Tenda
vino!’ kotenda.”
9 Yesu viyahulike gano,
kamkanganya munhu ija,
kahinduka kuchugu na
kudilongela dale da wanhu
dikalile dimsondolela,
“Nowalongela, sinakona
nhamanila ng'hulu kamba
ino, hata mwa wanhu wa
Islaeli!”
10 Waja watumigwe
wabwela kung'anda ya
ija imkulu, wam'vika
nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi
Yesu kachola hakiwambo
kikemigwa Naini, kailon-
goza na wanahina zake na
dale kulu da wanhu.
12 Viwavikile halwivi lwa
ikiwambo, wanhu wakalile
wapapile munhu yadangan-
hike wakala wolawa hanze
ya ikiwambo. Mmhale
yakalile yaleligwe yeiyeka
na mtwanzi imwe yakalile
kizuka, na dale kulu da
wanhu kulawa mkiwambo
dikala hamoja na ija imt-
wanzi.
13 Mndewa Yesu viya-
muwene, kamonela bazi,
kamulongela, “Sambiulile.”
14 Abaho, kachola haulon-
gozi na kulukwasa ulusazi,
avo wanhu waupapile
wema. Yesu kalonga,
“Mmhale, nokulongela,
lamuka!”
15 Ija immhale yadangan-
hike kenuka, kakala ukala,
kasonga kulonga. Yesu
kamgwelela mamaake.
16 Wanhu wose wona
bwembwe wamuyenzi Mu-
lungu, walonga, “Muhokozi
mkulu koneka hamwetu,
Mulungu keza kuwakom-
bola wanhu zake.”
17 Mbuli zino za Yesu
zenela muisi yose ya Yudea
na isi za mmambwegamb-
wega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana
viwamulongele mbuli zino
zose, kawakema wabili
mmwanza wao,
19 na kuwalagiza wachole
ha Mndewa wakamuuze
vino, “Yohana kalonga,
gweye iyo mkombola yon-
dayeze? Ama tumtamanile
iyagwe?”
20 Wanhu waja viwavikile
ha Yesu, walonga, “Yohana
M'batiza katulagiza yolonga
tukuuze, ‘Gweye iyo yon-
dayeze, ama tumtamanile
iyagwe?’ ”
21 Kipigiti kikija Yesu
kawahonya wanhu bwando
wakalile na vitamu na
utamu, na awo wakalile na
vinyamkela, na kuwatenda
vimbugumbugu bwando
wadahe kulola.
22 Kawalongela waja
wasenga wa Yohana, “Gen-
deni mkamulongele Yohana
gaja gamonile na kugahu-
lika, vimbugumbugu wolola,
mbetembete wotembela,
wali na dikulu wohonyigwa,
vinziwi wohulika, wadan-
ganhike wowa wagima

kabili, na Usenga Unogile
wopetigwa mwa wakum-
bulu.
23 Wamota wanhu awo
walibule ving'hwaso na
sang'hano zangu.”

24 Wasenga wa Yohana vi-
wacholile, Yesu kasonga ku-
mulonga Yohana haulongozi
wa dale da wanhu, yolonga,
“Vumcholile ha Yohana
kuluwala, mtamanila kona
choni? Ludete lutigiswa na
beho?
25 Mchola kulola choni?
Munhu yavalile vivalo
vinogile ng'hani? Wanhu
wovala kamba avo na
kukala vinogile wa
mming'anda ya kindewa!
26 Nongeleni, mchola
kulola choni? Muhokozi?
Ona, ila nowalongela, yum-
monile kana ukulu kubanza
muhokozi.
27 Yohana iyo munhu
Nyandiko Zing'alile zimu-
longa, ‘Mulungu kalonga,
nomulagiza msenga wangu
yakulongole, yondayaitande
nzila yako.’ ”
28 Yesu kongeza kulonga
“Nowalongela, wanhu
wose waleligwe na wat-
wanzi, haduhu yali mkulu
kum'banza Yohana. Ila
yali mdodo ng'hani muna
Uundewa wa Mulungu iyo
mkulu kum'banza Yohana.”

29 Wanhu wose, hata
wawila kodi, viwazihulike
mbuli za Yesu, watogola
kamba nzila ya Mulungu
igoloka, kwavija wakala
wabatizigwe na Yohana.

30 Ila Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga
Musa wagalema gaja gay-
alondile kutenda Mulungu
kumwao kwavija walema
kubatizigwa na Yohana.

31 Yesu kagendelela ku-
longa, “Vino niwalinganyize
na choni wanhu wa mazua
gano? Walinga na wanhu
walihi?
32 Walinga na wana
wakalile hadibugano da
soko. Dale dimwe dowalon-
gela dale diyagwe, ‘Tuwa-
toela ngoma ya lusona
lwa zengele, ila mweye
ham'vinile! Twimba
vawembaga hauzisi, ila
mweye hamulilile!’
33 Yohana M'batiza keza
kafunga na hang'wile di-
vai, na mulonga, ‘Kana
kinyamkela!’
34 Nie, Mwana wa Munhu,
niza, noja na kung'wa, mu-
longa, ‘Loleni munhu ino,
mmelo na mng'waji, mbwiga
wa wawila kodi na wene
vilozo wayagwe!’
35 Kwa vovose vija
ng'hungwe ya Mulungu
yonekaga mmeso ga awo
wose waitogole.”

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamu-
londa Yesu yeze kuja na
heyo mandia ga ikilo, avo
Yesu kachola hang'anda ya
ija Mfalisayo, kakala hasi
yaje.
37 Mkiwambo kija kukala
na mtwanzi imwe yakalile
yotenda vilozo mazua gose.
Kahulika Yesu kakala yoja
mng'anda ya Mfalisayo, avo
kagala nyhupa ya alabasta

ikalile na mavuta ga kunung'hila.
38 Kema hachugu cha Yesu,
behi na magulu gake, yolila
na kumdodeza magulu gake
na mahozi gake. Abaho,
kamuhangusa magulu gake
na mvili zake, kaganonela
na kugetila mavuta ga kunung'hila. 39 Ija Imfalisayo
yamgoneke viyonile gaja, kalonga munda kwa munda,
"Kamba munhu ino yahawile muhokozi, yahamtangile
mtwanzi ino yomkwasa yali
munhu wa vilihi, yahavitangile vija voyokala ukazi
wa vilozo."
40 Yesu kamulongela ija
Imfalisayo, "Simoni, nna
mbuli nolonda kukulongela."
Kalonga "Ona, mkulufunzi, nongela."
41 Yesu kasonga kulonga,
"Kukala na wanhu wabili
wowilwa hela na mkalizi
hela imwe. Imwe kakala
yowilwa hela zilinganye
maliho ga milenge longo
dimwe, na iyagwe kakala
yowilwa hela zilinganye
maliho ga mulenge umwe.
42 Wose wabili hawadahile
kuliha, avo kawagela kumgongo wose wabili. Vino yalihi hana iwanhu wano wabili yondayamnogele heyo
ng'hani?"
43 Simoni kamulongela, "Nokona ija imunhu
yageligwe kumgongo hela
bwando."
Yesu kalonga, "Kulonga
goya."
44 Abaho, kamuhindukila
ija imtwanzi, kamulongela
Simoni, "Komona mtwanzi
ino? Ningila mng'anda yako,
hungwelele mazi ngele magulu gangu, ila heyo kagadodeza magulu gangu na mahozi gake na kugahangusa
na mvili zake.
45 Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino
songela hanizile halekile
kuganonela magulu gangu.
46 Gweye hunibakile
mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino kagetila mavuta
ga kunung'hila magulu
gangu.
47 Avo nokulongela, noge
kulu diyalaguse mtwanzi
ino dolagusa avija vilozo
vake bwando vuvigeligwe
kumgongo. Ila munhu
yoyose yageligwe kumgongo
hadodo kolagusa noge
dodo."
48 Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, "Vilozo
vako vigeligwa kumgongo."
49 Wanhu wayagwe
wakalile hameza wasonga
kulonga hasihasi, "Iyo
yalihi munhu ino, yogela
kumgongo hata vilozo?"
50 Ila Yesu kamulongela
ija imtwanzi, "Nhamanila
yako ikukombola, genda
mditindiwalo."

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande,
Yesu kagendelela kuupeta
Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu mmiwambo
na m'viwambo. Wanahina
zake longo dimwe na wabili
wachola hamoja na heyo,

2 hamoja na watwanzi
wakalile wahonyigwe
vinyamkela na vitamu
viyagwe, Maliamu yakalile
yokemigwa munhu wa
Magidala ayo wamulavile
vinyamkela saba,
3 Yoana, mwehe wa Kuza
yakalile mkulu wa ng'anda
ya Helode Antipa, Suzana,
na watwanzi wayagwe
bwando wasolile vinhu
vao na kumgwaa Yesu na
wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogen-
delela kwiza ha Yesu ku-
lawa m'viwambo vose, na
viwamemile, Yesu kawalon-
gela hala dino.
5 “Mulimi kachola
kuhanda mbeyu. Viyakalile
yozihanda, ziyagwe zi-
lagalila mnzila, wanhu
wazibojaga na ndege weza
wazija.
6 Ziyagwe zigwila muisi ili
na mabwe, avo viisongile
kukula inyala, kwavija
kukala haduhu mnyefu
muisi.
7 Ziyagwe zigwila mmi-
zomola, imizomola ikula
hamoja na umche na ku-
uzingiliza.
8 Na mbeyu ziyagwe
zigwila haulongo unogile,
zikula na zilela masuke gali
na nzele mia kila dimwe.”
Yesu kamambukiza mk-
winula dizwi, yolonga, “Yali
na magwiti na yahulike.”

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wa-
muuza Yesu nhegulo ya hala
dino.
10 Na heyo kawalon-
gela, “Mweye mgweleligwa
mhome ya kuzitanga ny-
ong'onyo za Undewa wa
Mulungu, ila wayagwe wo-
longelwa muna gamahala,
giladi walole ila sambiwone,
na wategeleze ila sambi-
wahulike.”

Yesu Kopeta Lumosilu-
mosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala
dino. Zimbeyu zizo mbuli ya
Mulungu.
12 Mbeyu zigwile mnzila
zizo wanhu wahulike imbuli
ya Mulungu, abaho, Mwen-
embago keza kaisegeza
kulawa mmioyo yao, giladi
sambiwaitogole, abaho,
wakomboligwe.
13 Mbeyu zigwile muisi
ili na mabwe zizo wanhu
wahulike mbuli ya Mulungu
na kuibokela mkudeng'ha.
Ila hawakalile na mizizi,
woitogola mkipigiti kiguhi,
wahabitilwa na kipigiti
kidala, wobweleganya
kuchugu.
14 Mbeyu zigwile mmi-
zomola zizo wanhu wahu-
like mbuli ya Mulungu,
ila viwakalile wogendelela
kuitogola, mholemhole
wazingilizwa na bwembwe
da ugima, usu da kuwa na
mali bwando, na usu da
kuwa na vinhu vinogile, avo
mujo wao hawipa.
15 Mbeyu zija zigwile hau-
longo unogile zizo wanhu

wahulike mbuli ya Mulungu
waika mmioyo, avo waito-
gola, wazaganya, hakimam-
bukizo walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko
(Mlk. 4:21-25)

16 "Haduhu munhu yob-
winha kiwenge, abaho,
yakigubike na kiteleko ama
yakike haluvungu. Ila
kokika uchana hakingolob-
weda avo wanhu wehengila
mng'anda wone mulangaza.
17 "Kwavija haduhu kinhu
chochose kifisigwe chon-
dakileke kuvumbulwa na
kwikigwa hakimwagaia, na
haduhu kinhu chochose
kigubikwe chondakileke
kugubulwa na kwikigwa
hamulangaza.
18 "Avo teganyeni vija
vumtegeleza, kwavija awo
wali na kinhu wogweleligwa
na viyagwe, ila awo wal-
ibule kinhu, na vidodo
vija vowogesa wanavo
wobokonywa."

Mamaake na Wandugu wa Yesu
(Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wan-
dugu zake wamwizila, ila
hawadahile kumkwenhukila
avija wanhu viwakalile
bwando.
20 Munhu imwe kamulon-
gela, "Mamaako na wan-
dugu zako wahanze wonda
wakone."
21 Ila Yesu kawalongela,
"Mamaangu na ndugu
zangu iwo wano wotegeleza
mbuli ya Mulungu na
kuitenda."

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawa-
longela wanahina zake,
"Natuloke mwambu wa
ikabili wa idilamba." Avo
wengila mngalawa wasonga
kuloka.
23 Viwakalile woloka, Yesu
kawasa utulo. Wedukila
kukuzumbi dikwiza mdil-
amba, na ingalawa isonga
kumema mazi, avo wose
wakala mmwangalo.
24 Wanahina wachola ha
Yesu wamulamusa, wolonga,
"Mndewa, Mndewa! Todan-
ganhika!"

Yesu kalamuka kadikomhokela
dikukuzumbi na um-
nyukwamnyukwa wa iga-
mazi, vose vihola, hakala
hapozike.
25 Abaho, kawalongela
wanahina zake, "Nhamanila
yenu ili kwahi?"

Wakanganya ng'hani,
kuno wona bwembwe,
wakiilongela, "Ino munhu
waki? Kodikomhokela beho
na igamawimbi, na vose
vomtegeleza!"

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake
wagendelela kuloka, wavika
mhwani ya isi ya Gelasi ili
mwambu wa ikabili wa Idil-
amba da Galilaya.
27 Yesu viyahumuluke
muingalawa, munhu imwe
wa kiwambo kija yakalile
na vinyamkela kamwizila.
Mazua bwando munhu
ija kakala yotembela bila

mvaza na kakala hakala
muna ing'anda, ila kakala
yokala muna zimhango
ziwazikilaga wanhu.
28 Viyamuwene Yesu,
kaguta lwangi, kafugama
mavindi hamagulu ga
Yesu, kenula dizwi yolonga,
“Yesu, Mwana wa Mulungu
Mkulu Ng'hani, konilonda
choni? Nokuyalalila, sam-
biungaze!”
29 Kalonga vino kwav-
ija Yesu kamkomhokela
ikinyamkela yamulawe. Mi-
anza bwando kakala yova-
galigwa na ikinyamkela,
hata kamba kakala ya-
fungigwe makono na mag-
ulu na minyolo na kwim-
ilizwa, ila kaikanha iminy-
olo na kakala yowingigwa
na ikinyamkela muluwala.

30 Yesu kamuuza, “Twaga
jako dijo dilihi?”

Kedika kalonga, “Twaga
jangu ‘Dale,’ ” kwavija
kakala yavagaligwe na
vinyamkela bwando.
31 Vinyamkela wa-
muyalalila Yesu sambiyawa-
gale mdikolongo dilibule
nziga.

32 Kukala na dale kulu
da mitumbi behi na hewo,
wakala woja hakigongo. Avo
vinyamkela wamuyalalila
Yesu yawaleke wachole
wakaingile ija imitumbi,
Yesu kawaleka wachole
kuiingila.
33 Vinyamkela viwamu-
lawile ija imunhu, waiingila
ija imitumbi, na dale jose
dihumuluka kubonde mdi-
gema, dingila mdilamba na
kufa mazi.
34 Wanhu wakalile
woichunga imitumbi wag-
ona gaja galawilile, avo
wakimbila na wabwililisa
mbuli zija mkiwambo na
mmigunda.
35 Wanhu wachola kulola
gaja galawilile, na vi-
wavikile ha Yesu, wam'vika
ija imunhu yalavigwe
vinyamkela kakala hamag-
ulu ga Yesu, kavala vivalo,
yali na nzonzi zake. Wanhu
wose wona bwembwe.
36 Waja wagonile gaja
wawalongela wanhu avija
munhu ija vayahonyigwe.
37 Abaho, wanhu wose wa
isi ya Gelasi wamulongela
Yesu yasegele hamwao,
kwavija wadumba ng'hani.
Avo kengila mngalawa
kasegela.
38 Munhu ija yalavigwe
vinyamkela kamuyalalila
Yesu yachole na heyo.

Ila Yesu kamtuma, yo-
longa,
39 “Bwela ukae yako
ukapete gaja Mulungu
gayakutendele.”

Ija imunhu kabitabita kila
hanhu mkiwambo, yolonga
gaja Yesu gayamtendele.

*Mndele wa Yailo na Mt-
wanzi Yakwasile Lugigo lwa
Guo da Yesu*
*(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-
43)*
40 Yesu viyabwelile
mwambu wa ikabili wa idil-
amba, wanhu wam'bokela,
kwavija wanhu wose wakala
wom'beta.

41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake,
42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.

Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose.
43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya.
44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.
45 Yesu kauza, “Yalihi yang'hwasile?”

Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, “Mndewa, wanhu wamema woikunhizila kumwako.”
46 Ila Yesu kalonga, “Hana munhu kang'hwasa kwavija nokona mhiko zinilawa.”
47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi.
48 Yesu kamulongela, “Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo.”
49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, “Mndele wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi.”
50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila, na mndele wako kohona.”
51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele.
52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu kawalongela, “Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!”
53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika.
54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula dizwi yolonga, “Mwanangu, lamuka.”
55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu yaje.
56 Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na

Wabili
(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake longo dimwe
na wabili hamoja, kawagwelela mhiko na udaho wa
kuwinga vinyamkela wose
na kuhonya vitamu.
2 Abaho, kawalagiza
wachole kuupeta Undewa
wa Mulungu na kuwahonya
watamu.
3 Kawalongela, "Sambimsole kinhu chochose
mmwanza wenu, fimbo ama
mkoba ama mandia ama
hela ama kanzu ya ikabili.
4 Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho
mbaka vondamsegele hakiwambo hicho.
5 Wanhu wahalema
kuwabokela, segeleni hakiwambo kija, kung'unheni
timbwisi dili mmagulu genu
kamba usindila ulagusa
hewo wenyego waulema
Undewa wa Mulungu."
6 Avo wasegela, wabita
m'viwambo vose wopeta
Usenga Unogile na kuhonya
wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala
wa Galilaya, kagahulika gose
gakalile gotendeka. Avo
kadungwadungwa ng'hani,
kwavija wanhu wayagwe
wakala wolonga, "Yohana
M'batiza kazuka."
8 Wayagwe walonga,
"Eliya kalawililа," na
wayagwe walonga, "Imwe
wa wahokozi wa umwaka
kazuka."
9 Helode kalonga, "Yohana
nimdumula pala jake, avo
yalihi munhu ino inihulika
mbuli zake?" Avo mazua
gose kakala yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto
viwabwelile, wamulongela Yesu vinhu vose
vawatendile. Kawasola,
wasegela wachola kukiwambo kikemigwa Betisaida.
11 Dale da wanhu diitanga
mbuli ija, wamsondolela.
Kawabokela, kawalongela
mbuli za Undewa wa Mulungu, na kawahonya waja
walondigwe kuhonyigwa.
12 Zua vidisongile
kuhonga, wanahina longo
dimwe na wabili wamwizila
wolonga, "Walongele wanhu
wachole kuviwambo na kumigunda ili behi wakazahile
mandia na uwaso, kwavija
hano hatuli twa muluwala."
13 Ila Yesu kawalongela, "Wagweleleni mweye
wenyego kinhu cha kuja."
Wamulongela, "Vitulinavo
tweye mikate mitano na
somba wabili. Kolonda
tuchole kuwagulila mandia
wanhu wano wose?"
14 Haja wakala wanhu
wambigalo kamba alufu
tano vino.
Yesu kawalongela
wanahina zake, "Walongeleni wanhu wakale hasi

mmadale ga wanhu mal-
ongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija,
na wanhu wose wakala hasi.
16 Yesu kasola imikate
mitano na iwasomba wabili,
kalola uchana kuulanga,
kamgwaa hewela Mulungu,
kavimogola kawagwelela
wanahina zake wawagolele
iwanhu.
17 Wanhu wose waja
weguta, wanahina wadon-
dola vidanga va vakuja
visigale migelo longo dimwe
na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu
kakala yotambika yeiyeka.
Wanahina zake wakala
hamoja na heyo, kawauza,
“Wanhu wolonga nie iyo
yalihi?”
19 Wamulongela, “Wayagwe
wolonga gweye iyo Yohana
M'batiza, wayagwe wolonga
gweye iyo Eliya, na wayagwe
wolonga gweye iyo imwe
wa wahokozi wa umwaka
kuzuka kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mw-
eye, molonga nie iyo yalihi?”
Petulo kalonga, “Gweye
iyo Kilisto Mkombola ulaw-
ile ha Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma
na kuwagomesa ng'hani
sambiwamulongele munhu
yoyose mbuli ino.
22 Vivija kawalongela,
“Nie, Mwana wa Munhu,
nolondigwa nigaye ng'hani,
na nilemigwe na wakulu
hamoja na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na
wafundiza Malagizo ga
Musa. Nokomigwa, ila
mdizua da ikadatu nozuka,
nowa mgima kabili.”
23 Avo kawalongela wanhu
wose, “Kamba munhu ya-
halonda kuwa mwanahina
wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake
mazua gose, yanikoleleze.
24 Munhu yoyose ya-
halonda kuukombola ugima
wake, kowagiza, na munhu
yoyose yowagiza ugima
wake sama yangu nie,
koukombola.
25 Wanhu kamba waha-
pata vinhu vose va muisi
na hewo wenyego wopotela
ama wokwangama, kuna
unozi waki? Nokona
haduhu!
26 Kwavija munhu yoyose
yahanyonela kinyala nie na
mafundo gangu, nie, Mwana
wa Munhu, nomonela
kinyala heyo vondanize
muyenzi yangu na muyenzi
ya Tata na muyenzi ya
wasenga wa Mulungu
wang'alile wa kuulanga.
27 Nowalongeleni ikweli,
hana wanhu wayagwe hano
hawadanganhika mbaka
wawone Undewa wa Mu-
lungu.”

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela
hayalongile mbuli zija, Yesu
kawasola Petulo, Yohana, na

Yakobo wachola kukigongo
kutambika.
29 Yesu viyakalile yotam-
bika, kihanga chake
kigaluka, na vivalo
vake vigaluka vizelu
nang'hanang'ha.
30 Bahaja wanhu wabili
wakala wolongelela na heyo.
Wakala Musa na Eliya.
31 Wakalile woneke
muyenzi ya kuulanga
na walongelela na Yesu
avija ndagizi za Mulungu
vondazivikile hima na
vija vondayadanganhikile
Yelusalemu.
32 Petulo na wayage
wakala wawasile, ila viwala-
muke, wayona yenzi ya Yesu
na wanhu wabili wakalile
wemile na heyo.
33 Waja iwanhu wabili
viwakalile wosonga kuchola,
Petulo kamulongela Yesu,
"Mndewa, vinoga tweye
tukale hano, tuzenge vizewe
vidatu, kimwe chako, kimwe
cha Musa, na kimwe cha
Eliya." Kalonga avo kuno
hakitangile choyolonga.

34 Petulo viyakalile hana-
mambukiza kulonga, wingu
dilawilila diwagubika,
wanahina zake wadumba
ng'hani avija diwingu vidi-
wagubike.
35 Dihulikwa dizwi kulawa
mdiwingu, dilonga, "Ino
iyo Mwanangu inimsagule,
mtegelezeni heyo!"

36 Dizwi dija vudipozike,
kasigala Yesu yeiyeka.
Wanahina zake wanyamala
tulu mmbuli zose zino
na hawamulongele munhu
yoyose mmazua gaja gose
mbuli ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe
Yesu na waja wanahina
zake wadatu wahumuluka
hakigongo, na dale da
wanhu dimwizila Yesu.
38 Munhu imwe kulawa
muja mdidale da wanhu
kenula dizwi yolonga, "Mku-
lufunzi, chonde, chonde,
mulole mmhale wangu, iyo
mwanangu yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga
mkumsinhukiza na kum-
tenda yatoe nyangi chaka,
komgela kisango baho
holovu domulawa mmu-
lomo, kogendelela kumulu-
miza, hamulekesa hima.
40 Niwayalalila wanahina
zako wamuwinge ikinyamkela,
ila hawadahile."
41 Yesu kawalongela,
"Mweye wanhu mpotele,
mulibule nhamanila, nokala
na mweye mbaka zua jaki?
Nowapapa mbaka kwahi?"
Abaho, kamulongela ija
imunhu, "Mgale hano
mwanago."
42 Ija mmhale vayakalile
yomkwenhukila Yesu,
kinyamkela kam'bwanha
hasi na kumgela kisango.
Yesu kamkomhokela ija
kinyamkela, kamuhonya ija
immhale, kam'bweza ha
tataake.
43 Wanhu wose wakan-
ganya mhiko ng'hulu za Mu-
lungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela kukanganya mbuli zose zayatendile Yesu, kawalongela wanahina zake,
44 “Tegelezeni goya kinhu kinilonda kuwalongela! Nie, Mwana wa Munhu, nochola kugeligwa mmakono ga wanhu.”
45 Ila wanahina zake hawaitangile nhegulo ya mbuli ija. Mbuli ija ikala ifisigwe kumwao, avo hawaitangile nhegulo yake, na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga kuibamilila wolonga yalihi yondayawe mkulu kubanza wose.
47 Yesu kazitanga ngelegeza zao, avo kamsola mwana mdodo kamwika behi na heyo,
48 kawalongela, “Munhu yoyose yondayam'bokele mwana ino sama ya twaga jangu, konibokela nie, na munhu yoyose yondayanibokele nie, kom'bokela ayo yanhumile nie. Avo yali mdodo kubanza mweye mose iyo mkulu kubanza wose.”

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, “Mndewa, tumona munhu yowinga vinyamkela mtwaga jako, tumgomesa, kwavija hali hamoja na tweye.”
50 Yesu kawalongela, “Sambimumgomese, kwavija munhu yoyose yoleka kuibamilila namwe, ka hamoja namwe.”

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke cha kusoligwa uchana kuulanga, Yesu kalamula yagoge nzila yachole Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulongole, avo wengila mkiwambo kimwe cha Samalia kumsasalila.
53 Ila wanhu wa haja hawam'bokele, kwavija kakala mnzila yochola Yelusalemu.
54 Wanahina zake wokemigwa Yakobo na Yohana viwawene vino, wamuuza, “Mndewa, kolonda tweye tuukeme moto uhumuluke kulawa kuulanga wize kuwalukuza kabisa?”
55 Yesu kawahindukila na kuwakomhokela yolonga, “Hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.”*
56 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola hakiwambo kiyagwe.

---

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga ***hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.***

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Viwakalile wochola mnzila, munhu imwe kamulongela Yesu, “Nokusondolela kokose kondauchole.”
58 Yesu kamulongela, “Mbweha wana mhango, ndege wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha kutambalika pala jangu.”
59 Yesu kamulongela munhu iyagwe, “Nisondolele.”
Ija munhu kamwidika, “Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu.”
60 Yesu kamulongela, “Waleke wanhu wadanganhike wazike wadanganhike wayao. Ila gweye genda ukaupete Undewa wa Mulungu.”
61 Munhu iyagwe kamulongela, “Mndewa, nokusondolela, ila tanhu beta nyhole nikalage wanhu wa hakae yangu.”
62 Ila Yesu kamwidika, “Munhu yoyose yosonga kulima, abaho, kolola kuchugu, halumba Muundewa wa Mulungu.”

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

1 Abaho, Mndewa kawasagula wanhu wayagwe malongo saba na wabili,* kawatuma wabiliwabili, wamulongole wachole m'viwambo vose na kila hanhu hayalondile kuchola mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna vimema, ila wahunaji wadodo. Avo mpuleni mwene mgunda yawagale wahunaji wahune vakuja vake.
3 Gendeni! Nowalagiza mweye kamba wana ng'hondolo mdidale da mbwizi.
4 Sambimsole mkwiji ama mkoba ama ng'hwabasa, sambimmulamse munhu yoyose mnzila.
5 Muhengila mng'anda yoyose, longeni, ‘Tindiwalo dingile mng'anda ino.’
6 Kamba munhu yokala mng'anda ija yahawa mnogela tindiwalo, tindiwalo dosigala na heyo, na kamba sio, tindiwalo jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja na kung'wa chochose chondamgweleligwe, kwavija wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao. Sambimuhamehame mulawa ng'anda ino mwingila ng'anda iyagwe.
8 Muhengila mkiwambo chochose na wanhu wa kiwambo kija wahawabokela, dieni chochose chondawawagweleleni.
9 Wahonyeni watamu wa mkiwambo kija na muwalongele wanhu wa kiwambo kija, ‘Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.’
10 Ila muhengila mkiwambo, na wanhu wa ki-

* **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

wambo kija hawawabokele,
laweni gendeni mnzila za
mkiwambo kija mulonge,
11 'Timbwisi da kiwambo
chenu dinanahile mmagulu
getu todihangusa diwab-
welele. Ila vimanyeni
Undewa wa Mulungu uwak-
wenhukila.'
12 Nowalongela, mdizua
da inhaguso vobuha wanhu
wa kiwambo cha Sodoma
kwazaganya nhaguso yake
kubanza wanhu wa ki-
wambo kija."

Viwambo Vilemile Kuto-
gola Mbuli za Mulungu
(Mat. 11:20-24)

13 "Kojona, Kolazini!
Kojona, Betisaida! Mizonza
itendigwe kumwenu iha-
tendigwe Tilo na Sidoni,
wanhu wa haja mwaka
wahakalile hasi na kuvala
magunia na kuitila mitozi
kulagusa kamba waleka
vilozo vao.
14 Mdizua da inhaguso,
Mulungu kozonela bazi isi
za Tilo na Sidoni kubanza
mweye.
15 Na gweye, Kape-
naumu! Kolonda kukiinula
mwenyego uchana kuu-
langa? Kokwasigwa hasi
kuzimu!"
16 Abaho, Yesu kawa-
longela wanahina zake,
"Munhu yoyose ya-
hawategeleza mweye
konitegeleza nie. Na munhu
yoyose yahawalema mweye
konilema nie. Na munhu
yoyose yahanilema nie
komulema ija yanhumile."

Wanahina Malongo Saba
na Wabili Wobwela

17 Waja iwanahina mal-
ongo saba na wabili† wab-
wela wodeng'ha ng'hani,
wolonga, "Mndewa, hata
vinyamkela wotuhulika
vituwakomhokele mditwaga
jako!"
18 Yesu kawalongela, "Ni-
mona Mwenembago yola-
gala kamba mwemwe ku-
lawa kuulanga.
19 Tegelezeni! Niwagwele-
leni udaho wa kuwabojaga
nyoka na inge na kuzihuma
mhiko zose za Mwenem-
bago, na haduhu kinhu cho-
chose chondakiwalumize.
20 Ila sambimdeng'he
kwavija vinyamkela
vowowafugamila mavindi,
ila mdeng'he kwavija mat-
waga genu gandikwa kuu-
langa."

Yesu Kodeng'helela
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu
kuno yamemile deng'ho
da Loho wa Mulungu
kalonga, "Nokuheweza,
Tata, Mndewa wa kuulanga
na muisi! Kwavija mbuli
zino kuwafisa wabala na
wasomile na kuwagubulila
wana wadodo. Ona, Tata,
vino vivo vikunogele."
22 Abaho, kalonga,
"Tataangu kangwelela nie
vinhu vose. Haduhu
munhu yomtanga Mwana,
ila Tata, na haduhu munhu
yomtanga Tata, ila Mwana,
na ayo Mwana yaasagule
kumgubula Tata kumwake."

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

23 Abaho, Yesu kawahindukila wanahina zake na kuwalongela kinyele, “Muna mhome ng'hani mweye kuzona mbuli zino zimzona!
24 Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike.”

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kakwenhuka behi na Yesu, kageza kumwikila kitega, kamuuza, “Mkulufunzi, nhende choni kileka ningile muugima wa digunge?”
26 Yesu kamulongela, “Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gweye kozisomaze?”
27 Ija imunhu kedika, “Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose, na nzonzi zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.”
28 Yesu kamulongela, “Kulonga goya, tenda vino avo kokwingila muugima wa digunge.”
29 Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa kalonda kuilagusa kamba kakimanya kija chayakalile youza, kamuuza Yesu, “Munhu wa habehi yangu iyo yalihi?”
30 Yesu kamulongela, “Munhu imwe kakala yohumuluka kulawa Yelusalemu kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila, im'bokonya vinhu vake vose, abaho, wamtoa ng'hani, wamuleka behi na kudanganhika.
31 Baho kalawila mkulu wa nhambiko imwe kahumuluka mnzila ija, viyamuwene ija imunhu, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
32 Vivija mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhukila, kamulola, abaho, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
33 Ila Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika hayali munhu ija, viyamuwene, kamonela bazi.
34 Kamkwenhukila, kamgela mavuta na divai m'vilonda vake, na kumfungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza mkihongwe wake kamgala kung'anda ya wahenza kumuguza.
35 Imitondo iyagwe kalava vidanga vibili va hela, kamgwelela ija imwimilizi wa ing'anda ya wahenza. Kamulongela, ‘Muguze, nihabwela, nokuliha kinhu chochose chuulavile sama yake.’ ”
36 Baho Yesu kalonga, “Kokonaze, yalihi muwanhu wano wadatu yali munhu wa habehi wa munhu ija yavamhilwe na mibokonyi?”
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa kamwidika, “Ija yamonele bazi.”

Yesu kalonga, “Genda ukatende kamba avo.”

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu

38 Yesu na wanahina zake viwakalile wochola mnzila,

wavika hakiwambo kimwe.
Mtwanzi imwe yokemigwa
Mata kam'bokela hakae
yake.
39 Kakala na lumbu
jake yokemigwa Maliamu
yakalile hamagulu ga
Mndewa, yotegeleza gaja
goyolonga.
40 Avo Mata kakala yogaya
na sang'hano zose, avo
keza ha Yesu kamulongela,
"Mndewa, huvona vino
lumbu jangu voyonilekela
nitende sang'hano zose nene
niiyeka? Mulongele yeze
kunitaza."
41 Ila Mndewa kamwidika,
yolonga, "Gweye Mata, gw-
eye Mata! Kohunganika na
kugaya m'vinhu bwando,
42 ila kinhu kimwe kilo-
ndigwa. Maliamu kasagula
kinhu hicho, na havidahika
kusegezwa kumwake."

11

*Yesu Kofundiza Kutam-
bika*
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Zua dimwe Yesu
kakala yotambika hanhu
hamwe. Viyeshile kutam-
bika, mwanahina wake
imwe kamulongela, "Mn-
dewa, tufundize kutambika
kamba Yohana viyawafun-
dize wanahina zake."
2 Yesu kawalongela,
"Muhatambika, longeni
vino,
'Tata,*
twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia
getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo
vetu,
kwavija na tweye
towagela kumgongo
awo wotutendela
gehile,
na sambiutugele
mkugezigwa.' "
5 Yesu kawalongela
wanahina zake, "Tutende
munhu imwe mmwanza
wenu yachole hang'anda
ya mbwigaake ikilo kikulu
yolonga, 'Mbwigaangu,
ng'halizi mikate midatu,
6 kwavija mbwigaangu
ka mmwanza kabitila
hang'anda yangu, na nabule
mandia ga kumgwaa!'
7 Na mbwigaako yak-
widike yali mng'anda, 'Sam-
biungaze! Lwivi luhindigwa
lwisha, nie na wanangu
twa mulusazi. Sidaha
kwinuka nikugwelele kinhu
chochose.'
8 Nowalongela, hata
kamba henuka yakugwelele
umkate, kwavija gweye
kwa mbwigaake, kokwinuka
na kokugwelela kila kinhu
kwavija hukonile kinyala
kupula ubwelela.
9 "Avo nowalongeleni pu-
leni, mogweleligwa. Za-
hileni, movumbula. Toeni
hodi, movugulilwa.
10 Kwavija yoyose yop-
ula kogweleligwa, na
yoyose yozahila kovumbula,
na yoyose yotoa hodi
kovugulilwa.
11 Vino hana tata yal-
ihi kumwenu, mwanage ya-
hampula somba yomgwaa

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza *uli kuulanga.*

nyoka?
12 Ama yahampula finga
yomgwaa inge?
13 Ihawa mweye mtenda
mbuli zihile, movitanga
kuwagwelela wanenu vinhu
vinogile, avo, Tata wenu wa
kuulanga kabanza ng'hani
kuwagwelela Loho wa Mu-
lungu waja wose wompula!”

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga
kinyamkela yamtendile
munhu yawe bubui, na
ikinyamkela viyalawile,
munhu ija kasonga kulonga,
dale da wanhu dikanganya.
15 Ila wanhu wayagwe wa-
longa, “Kowinga vinyamkela
na udaho wa Belizebuli,
mkulu wa vinyamkela.”
16 Wayagwe walonda
kumwikila vitega Yesu,
avo wamulonda yatende
mzonza yoneke kamba
udaho wake ulawa kuu-
langa.
17 Ila Yesu kagatanga
gaja gowokala wogelegeza,
avo kawalongela, “Undewa
wowose uhaigola wenyego
kwa wenyego wopwililika,
na kamba mulango uhaigola
wenyego wogwa.
18 Kamba Mwenembago
yahaigola mwenyego, un-
dewa wake wokwimaze?
Nolonga gano kwavija
molonga kamba nowinga
vinyamkela na udaho wa
Belizebuli.
19 Kamba nie nowinga
vinyamkela na udaho
wa Belizebuli, wanenu
wowinga vinyamkela na
udaho ulihi? Avo wanenu
wowa watagusa wenu.
20 Ila kamba nowinga
vinyamkela na mhiko za
Mulungu, togoleni kamba
Undewa wa Mulungu
uwavikila.”
21 Munhu yali na mhiko,
yehemiliza ng'anda yake
na via vake va kuiimilizila,
vinhu vake vose havibigwa.
22 Ila munhu yali na
mhiko kubanza heyo
yaham'vamhila na ku-
muhuma, kom'bokonya via
vake vose va kuiimilizila
voyokala yotamanila na
kupwililisa vinhu vayebile.
23 “Munhu yoyose yalek-
ile kuwa hamoja na nie,
konibeza, na munhu yoyose
yalekile kukunzanya na nie,
kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela
(Mat. 12:43-45)

24 “Kinyamkela yahamu-
lawa munhu, kochola
hanhu halibule mazi yoza-
hila hanhu ha kuhumula.
Kamba honile hanhu,
kokiilongela mwenyego,
‘Nobwela hang'anda yangu.’
25 Avo kobwela koivika
ng'anda ifagiligwe na
kuhambigwa.
26 Abaho, kochola kuwa-
sola vinyamkela wayagwe
saba wehile kubanza heyo
mwenyego, wokwiza na
kumwingila. Avo hali
ya munhu ija yokwiha
ng'hani kubanza viyakalile
haichanduso.”

Deng'ho da Kweli

27 Yesu viyalongile gano,
mtwanzi imwe kenula dizwi
kalonga, “Kamota ng'hani
mtwanzi ija yakulelile na
yakukong'heze.”
28 Yesu kamulongela,
“Wamota ng'haning'hani
wanhu waja wotegeleza
mbuli za Mulungu na
kuzitogola.”

Wanhu Wolonda Wone Mzonza
(Mat. 12:38-42)

29 Wanhu viwammemele
womzunguluka Yesu, ka-
songa kulonga, “Wanhu
wa mulelo wihile wozahila
kilaguso! Hawagweleligwa
kilaguso, ila kilaguso cha
Yona.
30 Kamba vija Yona
viyakalile kilaguso cha
wanhu wa Ninawi, avo nie,
Mwana wa Munhu, nowa
kilaguso cha wanhu wa
mazua gano.
31 Hana dizua da nhaguso
Malikia wa Sheba kokwima
na kuwatagusa wanhu wa
mulelo uno, kwavija kachola
mwanza mtali kulawa muisi
yake keza kutegeleza ma-
fundo gali na ng'hungwe
ga Mndewa Selemani, avo
nowalongeleni hano hana
munhu mkulu kubanza Sele-
mani.
32 Hana idizua da nhaguso
wanhu wa Ninawi vivija
wokwima haja hamoja na
mweye na wowatagusa
mweye, kwavija viwahulike
Yona yopeta mbuli za
Mulungu, waleka vilozo
vao, avo nowalongeleni
hano hana munhu mkulu
kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli
(Mat. 5:15; 6:22-23)

33 “Haduhu munhu yob-
winha kiwenge, abaho,
yakifise ama yakigubike na
kiteleko, ila kokika uchana
hakingolobweda wanhu
wehengila mng'anda wone
mulangaza.
34 Kiwenge cha lukuli
lwako meso gako. Kamba
meso gako gahawa magima,
lukuli lwako lose lowa
na mulangaza, ila meso
gako gahabanangika, lukuli
lwako lose lowa mziza.
35 Teganyeni, mulangaza
uli mmwenu sambiuwe ziza.
36 Ihawa lukuli lwako lose
luna mulangaza, bila kuleka
hanhu mziza, avo lukuli
lose lomulika, kamba vija
kiwenge vikikumulikila na
mulangaza wake.”

Yesu Kowatagusa Mafal-
isayo na Wafundiza Malagizo
ga Musa
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-
40)

37 Yesu viyeshile kulonga,
Mfalisayo imwe kamgoneka
yachole kumwake yakaje
hamoja na heyo, avo ka-
chola, kengila mng'anda
kakala hasi yaje.
38 Ija Imfalisayo kakan-
ganya viyawene kamba Yesu
hasonga kusungusa makono
kipigiti yahalonda kuja man-
dia.
39 Avo Mndewa kamulon-
gela, “Mweye Mafalisayo
mosungusa hanze ya ikikasi
na ichano, ila mgati yenu
mmema ubokonyi na wiho.
40 Wabozi mweye! Avino
si heyo Mulungu yatendile

hanze vivija katenda na
mgati?
41 Avo wagweleleni
wakumbulu vinhu vili
mchano na mkikasi, avo kila
kinhu chong'ala kumwenu.
42 “Mojona Mafalisayo!
Molava zaka ya matepo ga
kulungila mandia na mboga
ziyagwe, ila muleka ku-
tenda ganogile mwa wanhu
na kumnogela Mulungu.
Molondigwa mtende gano
tanhu, na sambimuleke
gayagwe.
43 “Mojona Mafalisayo!
Kwavija molonda kukala
m'vigoda va haulon-
gozi muna izing'anda za
nhambiko na kulamswa
m'vigenge va wanhu.
44 Mojona! Kwavija
mweye mwa kamba ma-
panga galibule viguzo
wanhu wogabojaga bila
kuvimanya.”
45 Mfundiza imwe wa
Malagizo ga Musa kamu-
longela Yesu, “Mkulufunzi,
uhalonga avo, kotuliga na
tweye!”
46 Yesu kamulongela,
“Vivija na mweye wafundiza
Malagizo ga Musa, mojona!
Kwavija mowadikwa wanhu
mibahasha haidahika kupa-
pika, kuno mweye wenyego
hamgolosa hata kidole
kuwataza.
47 Mojona! Kwavija
mogazengela goya mapanga
ga wahokozi, wawaja
wakomigwe na wahenga
zenu.
48 Avo mwemwe wenyego
motogola gaja gawatendile
wahenga zenu. Wawakoma
wahokozi, na mweye
mogazengela mapanga gao.
49 Avo sama ya mbuli
ino, Ng'hungwe ya Mu-
lungu ilonga, ‘Nowagalila
wahokozi na watumigwa,
wayagwe wowakoma
na wayagwe wowagaza
ng'hani.’
50 Avo wanhu wa mulelo
uno wotaguswa sama ya
wahokozi wose wakomigwe
songela isi viilumbigwe,
51 songela kukomigwa kwa
Abeli mbaka kukomigwa
kwa Zakalia, yakomigwe
hagatigati ya ikilingo cha
kulavila nhosa na Hanhu
Hang'alile. Ona, nowa-
longela, wanhu wa mulelo
uno wotaguswa sama ya
kuwakoma wanhu wano
wose!
52 “Mojona mweye wa-
fundiza Malagizo ga Musa!
Kwavija mkisola kivugulilo
cha ulwivi lwa ilimu ya
kuzimanyila mbuli, mweye
wenyego hamwingila, na
waja wolonda kwingila
mowazuila!”
53 Yesu viyalawile muja,
wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo wa-
songa kum'beza na lusango
na kumuuza mbuli bwando,
54 wompelemba giladi
kamba yahalonga gehile,
wamnamate.

12

*Yesu Kowazuma Vide-
lenya*

(Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando wal-
ibule mheta viwakiilundize
hamoja, mbaka wakala

wokiibojaga, tanhu Yesu ka-
songa kulonga na wanahina
zake, “Iteganyeni na mela
da Mafalisayo, nolonga
udelenya wao.
2 Haduhu kinhu chochose
kigubikwe chondakileke
kugubulwa, ama kifisigwe
chondakileke kutangigwa.
3 Avo mina, chochose
chumulongile mziza, chohu-
likwa mmulangaza, na
chochose chumnyong'onye
mwiyeka mgati dihindigwe,
chopetigwa mwa wanhu
wose.

Yolondigwa Kudumbigwa
(Mat. 10:28-31)

4 “Nowalongeleni, mw-
eye wambwiga zangu,
sambimuwadumbe awo
wokoma ulukuli, abaho,
hawadaha kutenda kinhu
chochose kiyagwe.
5 Ila nowalagusila wa
kumdumba, mdumbeni
Mulungu kwavija Mulungu
yehesha kulukoma ulukuli,
kana udaho wa kuwasa
mweye kuzimu. Avo,
nowalongeleni, ino iyo wa
kumdumba!
6 “Vitongwa vitano hav-
iuzigwa na hela ndodo?
Ila haduhu hata kitongwa
kimwe kiisemwigwa na
Mulungu.
7 Ila mweye, hata mheta
ya mvili za mmapala genu
zitangigwa na Mulungu.
Avo sambimdumbe, mweye
mzama ng'hani kubanza
vitongwa bwando!

Kumtogola ama Ku-
mulema Kilisto
(Mat. 10:32-33; 12:32;
10:19-20)

8 “Nowalongela, munhu
yoyose yondayanitogole nie
hameso ga wanhu kamba
ka ng'ambu yangu, nie,
Mwana wa Munhu, nomto-
gola munhu ija hameso ga
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.
9 Ila munhu yoyose ya-
hanilema nie hameso ga
wanhu, nie, Mwana wa
Munhu, nomulema munhu
ija hameso ga wasenga wa
Mulungu wa kuulanga.
10 “Munhu yoyose yo-
longa mbuli za kunibeza
nie, Mwana wa Munhu,
vodahika kugeligwa kum-
gongo, ila munhu yoyose
yahalonga mbuli za ufukuzi
ha Loho wa Mulungu,
havidahika kugeligwa kum-
gongo.
11 “Wahawagala mz-
ing'anda za nhambiko
ama ha wandewa ama
ha wakulu kuwatagusa,
sambimgelegeze avija von-
damuigombeleze ama avija
vondamulonge.
12 Kwavija Loho wa Mu-
lungu kowafundiza kimu-
londigwa kulonga mkipigiti
hicho.”

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile
mdidale dija kamulon-
gela Yesu, “Mkulufunzi,
mulongele mkulu wangu
yanigolele uhazi uyatulekele
tata wetu.”

14 Yesu kamulongela, “Mbwigaangu, yalihi yangwelele
nie sang'hano ya kulamula
ama kuwagolela vinhu mweye wabili?”
15 Abaho, kawalongela,
“Teganyeni, inegeni na
sulukila ya namna zose,
kwavija ugima wa munhu
hauli m'vinhu bwando
vayalinavo.”
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na
munhu imwe mgoli, yakalile
na mgunda ugwisile vakuja
bwando.
17 Kasonga kugelegeza
munda kwa munda, yolonga, ‘Nabule hanhu ha
kwika vakuja vangu. Nhendeze?’
18 Abaho, kalonga,
‘Nhende vino, nogabomola
makano gangu, nizenge
makano makulu, avo nokwika vakuja vangu na vinhu
vangu vose visigale.
19 Abaho, nokiilongela,
“Gweye munhu mwene
mhome! Kuna vinhu
bwando vinogile vuwikile
ngama ya milao bwando,
avo uhumule, uje, ung'we,
na udeng'he!” ’
20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'bozi gweye!
Ikilo ya lelo ugima wako
wolondigwa, avo vinhu vino
vose vuuilundikizile vowa
va yalihi!’ ”
21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino vivo vondaiwe
mwa munhu yoyose yokiilundikizila mwenyego
vinhu, ila hameso ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu
(Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake,
“Avo, nowalongela, sambimuigazile ugima wenu,
muje choni, ama ng'huli
zenu, m'vale choni.
23 Kwavija ugima uzama
kubanza mandia, na lukuli
luzama kubanza vivalo.
24 Waloleni mabondwa,
hawahanda mbeyu ama
kuhuna vakuja, wabule
makano gogose, ila Mulungu
kowagwelela mandia! Mweye mzama ng'hani kubanza
ndege.
25 Yalihi kumwenu
mkuigaza ng'hani mmoyo,
yodaha kongeza hata zua
dimwe muugima wake?
26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba
kino, habali muigazila vinhu
viyagwe?
27 Loleni malua ga
mmuhulo vigokula, hagasang'hanika ama kuitendela vivalo. Ila nowalongela,
hata Selemani na mali
gake gose hawile na vivalo
vinogile kamba malua gano.
28 Kamba Mulungu
koivaza mijani ya mmuhulo
ikoneka lelo na mayo
yokwasigwa na kusomigwa,
habanza ng'hani kuwavaza
mweye? Mweye wanhu
muli na nhamanila ndodo!
29 “Avo sambimgaye
mmioyo yenu, kamba moja
choni, ama mong'wa choni,
na sambimdungwedungwe
sama ya mbuli zino.
30 Kwavija Wamhazi wa
ulumwengu uno wawo

wozigelegeza ng'hani mbuli
kamba zino, ila mweye,
Tata wenu kovitanga kamba
movilonda vinhu vino.
31 Ila uzahileni Undewa
wa Mulungu, na gano gose
mogweleligwa.

Mali Kuulanga
(Mat. 6:19-21)

32 "Sambimdumbe, mw-
eye dale dodo, kwavija Tata
wenu kanogelwa kuwag-
welela mweye Undewa
wake.
33 Guzeni vimulinavo zi-
hela muwagwelele wakum-
bulu. Itendeleni wenyego
mkwiji wa hela haulalaga,
mwike mali genu kuulanga,
aho mali genu hagahun-
guka, kwavija haduhu
wabavi wondawakwenhuk-
ile ama vimhungu von-
davibanange.
34 Kwavija mali gako ha-
gali na moyo wako baho
hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 "Kaleni meso na jojose
dondadize, toeni lupati, na
kubwinha viwenge venu,
36 kamba watumigwa
wom'beta mndewa wao
yobwela kulawa kulusona
lwa zengele. Avija yobwela
na kubwenga ulwivi, hima
wom'vugulila.
37 Wodeng'ha ng'hani wa-
tumigwa waja mndewa wao
vondayabwele yahawavika
wameso, waisasale! Nowa-
longela ikweli, koisasala, na
kuwalongela wakale hasi na
kuwasang'hanikila.
38 Wodeng'ha ng'hani wa-
tumigwa waja kamba ya-
hawavika waisasale, hata
kamba yeheza ikilo kikulu
ama nzogolo zikwika.
39 Muitange goya mbuli
ino, kamba mwene ng'anda
yahakimanyile kipigiti
m'bavi chondayeze, sam-
biyaileke ng'anda yake
ituligwe.
40 Vivija na mweye
muisasale, kwavija nie,
Mwana wa Munhu, nokwiza
mkipigiti hamkitamanile."

Mtumigwa Yalibule Uzen-
zeleganye na Mtumigwa
Mzenzeleganye
(Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, "Mn-
dewa, hala dino kotulongela
tweye twiyeka, ama kowa-
longela na wanhu wose?"
42 Mndewa kamulongela,
"Yalihi mtumigwa ija yal-
ibule uzenzeleganye, yali
m'bala, mkulu wake yon-
dayamwike yawe mkulu wa
watumigwa zake wayagwe,
giladi yawagwelele mandia
mkipigiti kilondigwa?
43 Kodeng'ha ng'hani mtu-
migwa ija mkulu wake ya-
habwela ukae, yaham'vika
yotenda vino.
44 Nowalongela ikweli,
mkulu ija komtenda mtu-
migwa ija yawe mkulu wa
mali gake gose.
45 Ila kamba mtumigwa
ija yahalonga mmoyo wake,
'Mkulu wangu kokawa
ng'hani kubwela,' na ku-
songa kuwatoa watumigwa
wayage wakitwanzi na

wakimbigalo na kuja na
kung'wa na kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela
mdizua mtumigwa ija
haditamanile na kipig-
iti hakitangile. Mkulu
ija komkanha mtumigwa
ija vidangavidanga na
kumwika hamoja na wal-
ibule nhamanila.
47 “Mtumigwa ija yovi-
manya vija voyolondigwa
yatende na mkulu wake ila
hakiisasala, ama hatenda
gaja goyolonda mkulu wake,
mtumigwa ija kolimbwa
ng'hani.
48 Ila kamba mtumigwa
ija hagatangile gaja mkulu
wake goyolonda, na ku-
tenda kinhu kimulum-
bile kulimbwa, kolimbwa
hadodo. Munhu yag-
weleligwe vinhu bwando,
kumwake volondigwa
vinhu bwando. Na
munhu yagweleligwe vinhu
bwando ng'hani, kumwake
volondigwa vinhu bwando
ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)

49 “Niza kubwinha moto
muisi, vinilondile wakile
umalile!
50 Nna ubatizo nolondigwa
niubokele, nogaya ng'hani
mbaka vondaumale!
51 Mwagiza niza kugala
tindiwalo muisi? Si vivo, si-
galile tindiwalo ila uhasanyi.
52 Songela lelo na kugen-
delela, mulango wa wanhu
watano wokiihasanya, wa-
datu kwa wabili na wabili
kwa wadatu.
53 Watata wokiihasanya
na wana zao, na wana
wokiihasanya na watata zao,
wakinamama wokiihasanya
na wandele zao, na wandele
wokiihasanya na wamama
zao, wamama mkwe woki-
ihasanya na wakemwana
zao, na wakemwana woki-
ihasanya na wamama mkwe
zao.”

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)

54 Kabili Yesu kawalon-
gela wanhu, “Muhajona
wingu dilawilila ng'ambu
ya uswelo wa zua, molonga
mvula konda kutoa, na kweli
kotoa.
55 Na muhajona beho di-
lawilila kusi, molonga zua
dobatuka lelo, na kweli do-
batuka.
56 Videlenya mweye!
Modaha kutapita gaja
gokoneka kuulanga na
muisi. Habali hamtanga
kukitapita kipigiti kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako
(Mat. 5:25-26)

57 “Habali hamdaha kuil-
amula wenyego mtende
mbuli zinogile?
58 Iyohe ng'hani kuilumba
na munhu yokugala ha
mulamula kipigiti mng'hali
mnzila, kamba hutendile
avo kokukwekwesa yaku-
vikize ha mulamula, na mu-
lamula yakugele mmakono
ga wemilizi, na wemilizi
wakugele mkifungo.
59 Nokulongela hulawa
himo mbaka ulihe shilingi
ya ikimambukizo.”

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

1 Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile haja wamulongela Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na Pilato viwakalile womulavila Mulungu nhosa zao.

2 Yesu kawauza, “Kwavija Wagalilaya waja wakomigwa kamba vija, mokwagiza wakala walozile ng'hani kubanza Wagalilaya wose?

3 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.

4 Ama mowagesaze waja wanhu longo dimwe na wanane walagalilwe na ulingo kuja Siloamu? Mokwagiza kamba wakala walozile ng'hani kubanza wanhu wose wokala Yelusalemu?

5 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.”

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe yakalile na mtini uhandigwe muna umgunda wake wa mizabibu. Kachola kuzahila mujo muja mumtini ila havikile kinhu.

7 Avo kamulongela imulimi wa umgunda, ‘Lola! Mulao wa ikadatu uno nikwiza kuzahila mujo mumtini uno na sipata kinhu. Uukanhe! Habali uibananga isi bule?’

8 Ija imulimi kamulongela, ‘Mndewa, uleke tanhu mulao umwe, niutifulile nizunguluka disina, abaho, niwikile mboji.

9 Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela, vonoga. Ila kamba haulelile, leka uukanhe.’ ”

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala yofundiza mng'anda ya nhambiko.

11 Na haja kukala na mtwanzi yalemazwe na kinyamkela mmilao longo dimwe na minane. Kakala yabongomale na hadahile kugoloka hata kidogo.

12 Yesu viyamonile, kamkema haulongozi, kamulongela, “Mama, utamu wako uhona!”

13 Kamwikila makono gake, na bahaja kagoloka na kusonga kumuyenzi Mulungu.

14 Ila mkulu wa ing'anda ya nhambiko kona lusango kwavija Yesu kahonya Mdizua da Mhumulo, avo kenula dizwi yowalongela wanhu, “Hana mazua sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni kuhonyigwa mmazua higo, ila sambimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhumulo!”

15 Mndewa kamwidika yolonga, “Mweye videlenya! Hana munhu yoyose mmwanza wenu yoleka kumfungula ng'ombe wake

ama mhunda wake yalawe
mdikonhi yamgale kung'wa
mazi Mdizua da Mhumulo?
16 Avo mtwanzi ino yali wa
lukolo lwa Ablaham, Mwen-
embago yambongomaze
mmilao longo dimwe na
minane, sambiyahonyigwe
Mdizua da Mhumulo?”
17 Mbuli zake ziwatenda
wadumuka zake wone
kinyala, ila wanhu wayagwe
wadeng'helela mbuli zose za
mkanganyo zayatendile.

*Hala da Mbeyu ya Hal-
adali*
*(Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-
32)*

18 Yesu kauza, “Undewa
wa Mulungu ulinga na kinhu
kilihi? Niulinge na kinhu
chaki?
19 Ulinga kamba mbeyu ya
haladali, yaaisolile munhu
na kuihanda mkihati chake.
Ikula na kugaluka kamba
m'biki, na ndege wazenga
mvulu zao mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, “Un-
dewa wa Mulungu niulinge
na kinhu chaki?
21 Ulinga na mela diyaso-
lile mtwanzi na kuditibuliza
muna ivibaba vidatu va us-
age mbaka tonge jose dilulu-
muka.”

Lwivi Lusisili
(Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na
mwanza wake yochola
Yelusalemu, yobitila mmi-
wambo na m'viwambo
yowafundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza,
“Mndewa, wanhu wadodo
iwo wondawakomboligwe?”

Yesu kawalongela,

24 “Iyoheni kwingila
mkubitila mulwivi luli lu-
sisili, kwavija nowalongela,
wanhu bwando wogeza
kwingila, ila hawadaha.
25 Mwene ng'anda von-
dayenuke na kuhinda ul-
wivi, abaho, mweye mok-
wima hanze na kusonga
kubwenga ulwivi na ku-
longa, ‘Mndewa, tuvugulile
ulwivi!’ Na heyo kowalon-
gela, ‘Siwatangile mweye na
sikutangile kumulawa!’
26 Abaho, momulongela,
‘Tuja na kung'wa nagwe,
na kutufundiza m'viwambo
vetu!’
27 Ila heyo kowalongela,
‘Siwatangile mweye na siku-
tangile kumulawa, segeleni
hano hamwangu, mweye
mose watenda gehile!’
28 Aho hondahawe na
kililo na kugegedula meno
vondamuwone Ablaham na
Isaka na Yakobo na wa-
hokozi wose wa Kuundewa
wa Mulungu, ila mweye
mokwasigwa hanze.
29 Wanhu wokwiza ku-
lawa ng'ambu zose za
ulumwengu na kukala
hasi waje kulusona lwa
Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe
wali kuchugu wowa haulon-
gozi, na wanhu wayagwe
wali haulongozi wowa
kuchugu.”

Yesu Koililila Yelusalemu
(Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wamcholela Yesu wamulongela, “Segela hano uchole hanhu hayagwe, kwavija Helode Antipa konda kukukoma.”
32 Yesu kawalongela, “Gendeni mkamulongele mbweha ija, ‘Lelo na mayo nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu, na zua da ikadatu nokwishiliza sang'hano yangu.’
33 Nolondigwa nigendelele na mwanza wangu, lelo, mayo, na kisindo. Havidahika muhokozi kudanganhikila hanze ya Yelusalemu.
34 “Yelusalemu! Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwatoa na mibwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda kuwakunzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila hutogole!
35 Avo lola ng'anda yako yolekigwa. Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola kuja mandia kung'anda ya mkulu imwe wa Mafalisayo, wanhu wakala womulola goya.
2 Haulongozi wake kukala na munhu yali na utamu wa kuvuha lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, yolonga, “Malagizo getu gotutogoza kuhonya Mdizua da Mhumulo, ama gotugomesa?”
4 Ila hewo hawalongile kinhu chochose. Yesu kamgoga ija imunhu kamuhonya, abaho, kamuleka yachole na zake.
5 Abaho, kawalongela, “Yalihi mmwanza wenu mwanage ama ng'ombe wake yehengila mdisima, yondayaleke kumulava mbwisa Mdizua da Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza wayagwe viwokala wosagula ivigoda va haulongozi, avo kawalongela wanhu wose hala dino,
8 “Munhu yahakugoneka halusona lwa zengele, sambiukale m'vigoda va haulongozi. Ihalawila kagonekigwa munhu yali na twaga kubanza gweye yeheza,
9 na mwenekae wenu, yawagoneke gweye na heyo, kokwiza na kukulongela, ‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo vondausegele kuno ukona kinyala uikunyate uchola kukala kuchugu.
10 Ila uhagonekigwa hanhu, genda ukakale kigoda cha kuchugu, avo mwenekae wenu kokwiza hauli na kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi, mbwigaangu, ukale hanhu hanogile.’ Dino dokugwaa kituno hameso ga wahenza wose.

11 Kwavija munhu yoyose
yokiituniza mwenyego kob-
wezwa hasi, na ayo yoib-
weza hasi mwenyego kotu-
nizwa.”
12 Abaho, Yesu kamu-
longela mwenekae wake,
“Mana uwagomela wanhu
mandia ga imisi ama mandia
ga ichungulo, sambiuwag-
oneke wambwiga zako
ama wandugu zako ama
wanhu wa lukolo lwako
ama wanhu wa habehi yako
wali wagoli, kwavija na
hewo kwiza wokugoneka,
mkutenda vino kolihigwa
gaja gautendile.
13 Uhatenda mandia ga
lusona, wagoneke wakum-
bulu, mbetembete, wale-
male ivipindi, na vim-
bugumbugu,
14 na gweye komotezwa
kwavija hewo hawadaha
kukuliha. Ila Mulungu
kokuliha kuna idizua da
kuzusigwa kwa wanhu
walibule uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu
(Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu
wakalile na heyo hameza,
kagahulika gaja, kamulon-
gela Yesu, “Kamota ng'hani
munhu ayo yondayaje
kulusona Muundewa wa
Mulungu!”
16 Yesu kamulongela,
“Kukala na munhu imwe
yatendile lusona lukulu
ng'hani, abaho, kawagoneka
wanhu bwando.
17 Kipigiti cha kuja
vikivikile, kamulagiza
nyakadala wake yakawalon-
gele wahenza zake, ‘Izoni,
vinhu vose visasaligwa
vimala!’
18 Ila kila munhu ka-
songa kulava uyalazi wake,
waichanduso kamulongela
ija inyakadala, ‘Nigula
mgunda avo nolondigwa
nikaulole, chonde togola
uyalazi wangu.’
19 Waikabili kalonga,
‘Nigula ng'ombe longo
dimwe wa kulimila, avo
nochola kuwageza, chonde
ndeka nyhole.’
20 Iyagwe kalonga, ‘Nisola
mtwanzi sambi baha, avo
sidaha kwiza.’
21 “Ija inyakadala kab-
wela, kamsimulila mbuli
zose mkulu wake. Ija
imkulu kagevuzika ng'hani
avo kamulongela nyakadala
wake, ‘Hima, genda mz-
inzila ng'hulu na ndodo
za mkiwambo, ukawagale
wakumbulu, mbetembete,
vimbugumbugu, na wale-
male.’
22 Ija inyakadala kamu-
longela, ‘Mkulu, gaja gose
gaulagize gatendigwa, ila
hana nafasi isigala.’
23 Avo mkulu ija ka-
mulongela nyakadala
wake, ‘Genda m'balabala
ng'hulu na ndodo za muisi
ukawashulutize wanhu
wose weze kwingila giladi
ng'anda yangu imeme.’
24 Nowalongela mweye
mose kamba, ‘Waja wag-
onekigwe haichanduso,
haduhu hata imwe yonday-
alanze vakuja vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe

Mwanahina wa Kilisto
(Mat. 10:37-38)

25 Zua dimwe dale kulu
da wanhu dikala diilongoza
na Yesu, kahinduka kawa-
longela,
26 “Munhu yoyose yokwiza
kumwangu, na kuno koleka
kuninogela nie kubanza
tataake na mamaake, na
mtwanzi wake, na wanage,
na wandugu zake na lumbu
zake na hata ugima wake
mwenyego, hadaha kuwa
mwanahina wangu.
27 Munhu yoyose yoleka
kupapa msalaba wake na
kung'holeleza hadaha kuwa
mwanahina wangu.
28 “Vino yalihi mmwanza
wenu yahalonda kuzenga
ulingo, yondayaleke kukala
hasi tanhu, yalole kamba
kana hela za kwishilizila
sang'hano ija?
29 Kamba hatendile vino,
yahamambukiza umsingi na
kuhumwa kumambukiza,
wanhu wondawone gaja
galawilile womseka,
30 wolonga, ‘Munhu
ino kasonga kuzenga
ila hadahile kwishilizila
isang'hano.’
31 “Ama mndewa yalihi
yochola kugomba na mn-
dewa iyagwe, yoleka tanhu
kukala na kugelegeza kamba
heyo na asikali zake alufu
longo dimwe kodaha ku-
gomba na mndewa ija yok-
wiza kugomba na heyo yali
na asikali alufu malongo ma-
bili?
32 Kamba ihawa hadaha,
kowagala wasenga wakait-
ing'hane na ija imn-
dewa iyagwe, wakamgwile
mavindi kulonda tindiwalo
kipigiti yang'hali kutali.”
33 Yesu kamambukiza,
“Vivija haduhu yoyose
mmwanza wenu yodaha
kuwa mwanahina wangu
kamba halekile vinhu vake
vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike
(Mat. 5:13; Mlk. 9:50)

34 “Munyu unoga, ila uha-
giza kilandu chake, haduhu
nzila iyagwe ya kuutenda
unoge kabili.
35 Haunoga kinhu,
kwikigwa mmigunda ama
kutibulizwa na mhugutu, ila
wanhu wowasa kunze. Yali
na magwiti na yahulike!”

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Mat. 18:12-14)

1 Zua dimwe wawila
kodi bwando na wanhu
wayagwe wene vilozo weza
kumtegeleza Yesu.
2 Mafalisayo na wafundiza
Malagizo ga Musa wasonga
kutwanganika, wolonga,
“Munhu ino kowabokela
wanhu wali na vilozo na
hata kuja nao!”
3 Avo Yesu kawalongela
hala dino.
4 “Tutende munhu imwe
mmwanza wenu kana
ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe kapotela,
kotendaze? Kowaleka waja
iwang'hondolo malongo tisa
na tisa muluwala na kuchola
kumzahila ija yapotele
mbaka yamone.

5 Yahamona, kodeng'helela
ng'hani avo kompapa
mmaega
6 na kum'bweza ukae.
Abaho, kowakema hamoja
wambwiga zake na wanhu
wa mzing'anda za habehi
na kuwalongela, 'Nodeng'ha
ng'hani kwavija nimona
ng'hondolo wangu yapotele,
avo izoni tudeng'he chose!'
7 Avo nowalongela, kowa
na ndeng'helelo ng'hulu
kuulanga avija munhu imwe
yali na vilozo yahaleka
vilozo vake, kubanza wanhu
malongo tisa na tisa wal-
ibule vilozo na hawalonda
kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 "Ama tulonge mtwanzi
imwe kana hela* longo
dimwe, abaho, kasa hela
imwe, kotendaze? Kob-
winha kiwenge na kufagila
ng'anda yake na kulolesa
kila hanhu mbaka yayone.
9 Yahayona, kowakema
hamoja wambwiga zake
na wanhu wa mzing'anda
za habehi na kuwalon-
gela, 'Nodeng'helela ng'hani
kwavija niyona ihela in-
yasile. Izoni tudeng'he tose!'
10 Avo nowalongela, vivija
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga wodeng'ha avija
munhu imwe yali na vilozo
yahaleka vilozo vake."

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela ku-
longa, "Kukala na munhu
imwe yakalile na wana wa-
bili wambigalo.
12 Imdodo kamulongela
tataake, 'Tata, ngwelela
uhazi wangu sambisambi.'
Avo ija imunhu kawagolela
mali gake wanage wose
wabili.
13 Mkipigiti kiguhi ija
imwanage imdodo kaguza
vinhu vake vose, kasegela
hakae na izihela. Kachola
isi ya kutali, ako kwayasile
hela zake mmbuli za
mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu
vose, ingila nzala mpa-
manho muisi ija yose, avo
kasonga kuzahila vinhu
vakuja.
15 Avo kachola ku-
sang'hanika ha munhu
imwe mwenekae wa isi ija,
na heyo kamgala kumgunda
wake yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na
mikamhi iidile imitumbi, na
haduhu munhu yamgwelele
kinhu chochose.
17 Ngelegeza zinogile vuz-
imwizile, kalonga mmoyo
wake, 'Wasang'hana wan-
gahi wa tataangu woja na
kusigaza, ila nie hano nofa
nzala!
18 Nosegela nibweleganye
ha tataangu nikamulongele,
"Tata, niloza ha Mulungu na
hamwako gweye.
19 Silumbile kukemigwa
mwanago, nitende kamba
vija imwe wa wasang'hana
zako." '
20 Avo kenuka na kusonga
kubwela ha tataake.
"Viyakalile yang'hali ku-
tali, tataake kamona, ka-
monela bazi, avo kamkim-

* **15:8** ***Hela imwe*** ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

bilila, abaho, kamkumbatila
na kumnonela.
21 Ija imwana kalonga,
‘Tata, niloza ha Mulungu na
hamwako gweye. Silumbile
kukemigwa mwanago.’
22 Ila tataake kawakema
nyakadala zake, kalonga,
‘Hima mgalileni ng'hanzu
inogile mum'vaze. M'vazeni
kitindi mkidole chake na
vilatu mmagulu gake.
23 Abaho, gendeni mkam-
sole mwanang'ombe yanon-
ile mumchinje, na tutende
lusona, tudeng'he!
24 Kwavija mwanangu
ino kakala kamba yadan-
ganhike, ila sambi mgima,
kakala yapotele, ila sambi
koneka!’ Avo lusona
lusonga.
25 “Kipigiti kikija mwan-
age imkulu kakala yobwela
kulawa kumgunda, mnzila
viyakalile behi na ing'anda,
kahulika ngoma na sing'hino
za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa
nyakadala, kamuuza, ‘Kuna
choni?’
27 Ija inyakadala kamu-
longela, ‘Mdodo wako kab-
wela, na tataako kachinja
mwanang'ombe yanonile
kwavija kabwela yali mpile.’
28 “Ija imwana imkulu
kagevuzika ng'hani mbaka
kalema kwingila mng'anda.
Avo tataake kalawa hanze
kamuyalalila yomulonda
yengile mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela
tataake, ‘Lola! Milao
ino yose nikusang'hanikila
sang'hano zako kamba
nyakadala, na siduluke
ndagizi zako zozose. Kung-
welela choni? Hungwelele
hata menhe mdodo nhende
lusona na wambwiga zangu!
30 Ila mwanago ino kasa
mali gako gose mkutenda
ugoni ndwanga, abaho,
kabwela ukae, komchinjila
mwanang'ombe yanonile!’
31 Tataake kamulongela,
‘Mwanangu, gweye kokala
hano na nie mazua gose,
na vinhu vose vinilinavo nie
vako gweye.
32 Avo vinoga tweye
tuvine na kudeng'ha kwavija
mdodo wako kakala kamba
yadanganhike, ila sambi
mgima. Kakala yapotele, ila
sambi koneka!’ ”

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela
wanahina zake, “Kukala na
munhu imwe mgoli yakalile
na mwimilizi wa vinhu vake.
Ija imgoli kalongeligwa
kamba ija imwimilizi kakala
yomung'hunya hela zake,
2 avo kamkema, kamuuza,
‘Mbuli zaki zino zinihulika
zikulonga gweye? Ngwelela
mheta ya mali gangu gose
gaukalile wimiliza, kwavija
hudaha tena gweye kuwa
mwimilizi wangu.’
3 Ija imwimilizi kalonga
munda kwa munda, ‘Mkulu
wangu kolonda kunisegeza
msang'hano yangu. Nhen-
deze? Kulima sidaha, na
kupula nokona kinyala.
4 Nikitanga chondan-
hende! Nihawingigwa
kulawa msang'hano yangu,

nopata wambwiga wondawanibokele mkae zao.’

5 “Avo kawakema wanhu wose wakalile wowilwa na ija imgoli wake, kamuuza waichanduso, ‘Kowilwa aki na mkulu wangu?’

6 Na heyo kalonga, ‘Madebe mia mbili ga mavuta ga mizaituni.’ Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola cheti chako, ukale hasi hima wandike madebe mia.’

7 Abaho, kamuuza iyagwe, ‘Na gweye kowilwa aki?’ Kalonga, ‘Vipeto mia sita va ngano.’ Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola cheti chako, wandike vipeto mia nne na malongo manane.’

8 “Avo mkulu wa mwimilizi ija kizenzeleganye kamtogola avija vayatendile ubala kamba uja, kwavija wanhu wa ulumwengu uno wabala ng'hani mkuzigongomanya mbuli zao na wayao kubanza wanhu wali mmulangaza.”

9 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela, izahilileni wambwiga mkubitila mali ga muulumwengu, avo kamba gehesha, mobokelwa muna uukazi wa milongo yose.

10 Munhu yoyose yalibule uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa bule uzenzeleganye m'vinhu bwando. Na munhu yoyose yali na uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa na uzenzeleganye m'vinhu bwando.

11 Avo kamba muhawa vizenzeleganye mkwimiliza mali ga muulumwengu, yalihi yondayawatogole kwimiliza mali ga kweli?

12 Na kamba muhawa vizenzeleganye m'vinhu va munhu iyagwe, yalihi yondayaweng'he vinhu venu wenyego?

13 “Haduhu mtumigwa yodaha kuwasang'hanikila wakulu wabili, kwavija komwihila ino na kumnogela iyagwe, ama koigoga na imwe na kum'buhiza iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila Mulungu hamoja na hela.”

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano, wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na hela.

15 Yesu kawalongela, “Mweye iwo wanhu mkiitenda muna mioyo inogile mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule unozi hameso ga Mulungu.

16 “Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi zikala zipetigwa mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza, songela aho Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu kokwingila na mhiko.

17 Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka kubanza kidanga kidodo cha Malagizo ga Musa kusegezwa.

18 “Mbigalo yoyose ya-
hamwasa mtwanzi wake na
kusola mtwanzi iyagwe, ko-
tenda ugoni, na munhu ya-
hamsola mtwanzi yasigwe,
kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 “Kukala na munhu
imwe mgoli yakalile yovala
vivalo va zambalau vene
hela bwando na kakala yoja
goya mazua gose.
20 Vivija kukala na
munhu imwe mkumbulu
yokemigwa Lazalo, yakalile
na vilonda lukuli lugima,
yakalile yogaligwa halwivi
lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja
vilagale kulawa hameza ya
ija imgoli. Hata mibwa iza
kumulambita vilonda vake.
22 “Hakimambukizo, ija
imkumbulu kadanganhika,
kapapigwa na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
kekigwa behibehi na Abla-
ham. Vivija ija imgoli
na heyo kadanganhika na
kazikigwa.
23 Avo akuja kuzimu ija
imgoli kakala mumgayo
mkulu ng'hani, kenula meso
gake hatalitali kamona Abla-
ham na Lazalo hamgwazo
wake.
24 Avo kenula dizwi
yolonga, ‘Tata Ablaham!
Nyonela bazi, mulongele
Lazalo yazabike kidole
chake mmazi yaluhoze
lulimi lwangu, kwavija nie
na mumgayo mkulu mmoto
uno!’
25 “Ila Ablaham kamu-
longela, ‘Kumbukila tanhu,
mwanangu, vuukalile muu-
lumwengu kugweleligwa
vinhu vose vinogile, ila
Lazalo kagweleligwa vinhu
vose vihile. Ila sambi
kohozigwa moyo na gweye
kogaya.
26 Uhaleka gose gano,
hana kolongo kulu dikigwe
hagatigati yetu mweye na
tweye, giladi waja wolonda
kuloka kulawa hano kwiza
hamwenu sambiwadahe,
na munhu yoyose yolonda
kuloka kulawa hiko kwiza
kuno sambiyadahe.’
27 Ija imgoli kalonga, ‘Basi,
tata Ablaham, nokuyalalila,
mulagize Lazalo yachole
kung'anda ya tataangu,
28 hiko kuna ndugu zangu
watano, yakawazume, gi-
ladi sambiweze kuno kuli na
mgayo!’
29 “Ila Ablaham kamu-
longela, ‘Wandugu zako
wana Malagizo ga Musa na
Nyandiko Zing'alile za wa-
hokozi, waleke wazitegeleze
hizo vuzilonga.’
30 Ija imgoli kalonga, ‘Hivo
havitosha, tata Ablaham! Ila
munhu yahazuka na kuwac-
holela, woleka vilozo vao.’
31 Ila Ablaham kalonga,
‘Kamba hawazitegeleze
Nyandiko za Musa na
wahokozi, hawatogola hata
kamba munhu yahazuka.’ ”

17

Kugela Kumgongo Vilozo
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela
wanahina zake, “Mbuli zi-
watendaga wanhu watende

vilozo hazilekaga kulawilila,
ila kojona ng'hani munhu ija
yondayazitende zilawile!
2 Vihamnogele munhu
ija yafungigwe msingo
dibwe kulu da kusiginhila,
abaho, yakasigwe m'bahali
kubanza kumtenda imwe
wa wanhu wano wadodo
kuloza.
3 Avo teganyeni!
"Kamba ndugu yako
yahaloza, mkomhokele,
yahaleka kuloza, mgele
kumgongo.
4 Kamba yahakutendela
vilozo mianza saba mdizua
dimwe, na mianza yose saba
keza kumwako yolonga,
'Nileka,' mgele kumgongo."

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto
wamulongela Mndewa
Yesu, "Tongezele nhamanila
yetu."
6 Mndewa kawalon-
gela, "Kamba muhaw-
ile na nhamanila ndodo
kamba mbeyu ya haladali,
muhadahile kuulongela
mkuyu uno, 'Ng'ozoka
ukaihande m'bahali!' Na
uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

7 "Tulonge munhu imwe
mmwanza wenu kana
nyakadala wa kumulim-
ila ama kumchungila
ng'hondolo. Yahabwela
kulawa kumgunda, komu-
longela nyakadala wake
yatende hima yeze kuja
mandia?
8 Nokona si vivo! Ila ko-
mulongela, 'Nhelekela man-
dia gangu hima, uisasale
unisang'hanikile mbaka ni-
heshiliza kuja na kung'wa,
kileka na gweye uje mandia
gako.'
9 Avo, komuheweza
nyakadala ija avija viyaga-
tendile gaja gayalagizwe?
10 Vivija na mweye! Muha-
tenda kila kinhu kimulon-
geligwe mkitende, longeni,
'Tweye twa nyakadala
tulibule maliho, tutenda gaja
gatulondigwe kutenda tu.' "

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola
Yelusalemu, kabitila muim-
baka ya isi za Samalia na
Galilaya.
12 Viyakalile yokwingila
muna ikiwambo kimwe,
wanhu longo dimwe
wolumwa dikulu wamwiz-
ila, wema kutalitali,
13 wenula dizwi wolonga,
"Mndewa, Yesu, utonele
bazi!"
14 Yesu viyawawene
kawalongela, "Gendeni ha
iwakulu wa nhambiko
wakawalole goya."

Viwakalile wochola
mnzila wahona.
15 Munhu imwe mmwanza
wao viyonile kahona,
kabwela, kenula dizwi
yomuyenzi Mulungu.
16 Kamfugamila mavindi
Yesu na kumgwaa hewela.
Na munhu ija kakala
Msamalia.
17 Ila Yesu kauza,
"Hawakalile wanhu longo
dimwe wahonyigwe? Wak-
wahi wayagwe tisa?

18 Haduhu hata munhu
imwe yabwelile ku-
muheweza Mulungu ila
muhenza ino yeiyeka?”
19 Yesu kamulongela, “Ima
wima uchole, nhamanila
yako ikuhonya.”

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu
(Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe
wamuuza Yesu, wolonga,
“Zua dilihi Undewa wa
Mulungu vondawize?”
Heyo kawalongela, “Un-
dewa wa Mulungu hawiza
mkoneka na meso.
21 Haduhu munhu yonday-
alonge, ‘Loleni wa hano!’
Ama ‘Wa haja!’ Kwavija
Undewa wa Mulungu wa
mmwenu.”
22 Abaho, kawalongela
wanahina zake, “Kipigiti
chokwiza vondamusulukile
kona zua dondanibwele,
nie, Mwana wa Munhu, ila
hamujona.
23 Na wanhu wowalon-
gela, ‘Loleni kahaja!’ ama,
‘Loleni kahano!’ Ila sam-
bimuwakweleleze.
24 Kamba vija lumwemwe
vulumweka kulawa kuu-
langa na kumwemwesa
kulawa ng'ambu ino mbaka
ng'ambu ija, avo vivo
vondaiwe mdizua don-
danize, nie, Mwana wa
Munhu.
25 Ila tanhu nolondigwa ni-
gaye ng'hani na kulemigwa
na wanhu wa mulelo uno.
26 Kamba viikalile mkipig-
iti cha Nuhu vivo vondaiwe
mdizua dondanibwele, nie,
Mwana wa Munhu.*
27 Wanhu wose wakala
woja na kung'wa, wosola na
kusoligwa, mbaka zua dija
Nuhu viyengile muisafina,†
na mvula ng'hulu ng'hani
itoa na kumemeza mazi na
kuwakoma wanhu wose.
28 Yowa kamba viikalile
kipigiti cha Loti. Wanhu
wose wakala woja na
kung'wa, wogula na kuguza,
wohanda na kuzenga,
29 mbaka zua dija Loti
viyasegele wambo da
Sodoma, moto na baluti
vihumuluka hasi kulawa
kuulanga na kuwakoma
wanhu wose.
30 Vino vivo vondaiwe
mdizua dondanigubuligwe,
nie, Mwana wa Munhu.
31 “Mdizua dija munhu
yali kukiswili cha ng'anda
yake sambiyahumuluke hasi
yengile mng'anda yakasole
vinhu vake, na munhu yali
kumgunda sambiyabwele
ukae.
32 Kumbukileni gam'vikile
mtwanzi wa Loti!
33 Munhu yoyose yogeza
kuukombola ugima wake,
kowagiza, na munhu yoyose
yowagiza ugima wake,
koukombola.
34 Nowalongela, ik-
ilo ija wanhu wabili
wowasa mulusazi lumwe,
imwe kosoligwa na imwe
kolekigwa.
35 Watwanzi wabili
wokomola ngano hamoja,
imwe kosoligwa na imwe

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya ***Safina***, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7.

kolekigwa.
36 Wanhu wabili wolima
mumgunda, imwe kosoligwa
na imwe kolekigwa.”‡
37 Wanahina zake wa-
muuza, “Mndewa, kwahi?”
Yesu kawalongela,
“Hohose hauli mtufi,
baho hondawaiting'hanile
vimhungu.”

18

*Hala da Kizuka na Mula-
mula*

1 Abaho, Yesu kawalongela
hala wanahina zake yowa-
fundiza kamba wolondigwa
kutambika bila kudonha.
2 Kalonga, “Kukala na mu-
lamula mkiwambo kimwe,
yakalile hamdumba Mu-
lungu, na vivija hawagesa
wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala
na kizuka yakalile yomwiz-
ila mulamula ija mianza
bwando, yolonga, ‘Nhaza
mhate kwing'higwa gaja
golondigwa mhate kulawa
ha ija yolonda kunizulunza!’
4 Mazua bwando ija
imulamula kalema, ila
hakimambukizo kalonga
munda kwa munda, ‘Nie
simdumba Mulungu vivija
siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino
kongaza ng'hani, noilola
nhaguso yake yeng'higwe
choyolonda. Kamba si-
tendile vino, kogendelela
kwiza, hakimambukizo
kondonheza ng'hani!’ ”
6 Abaho Mndewa kagen-
delela kulonga, “Tegelezeni
viyolonga ija imulamula yal-
ibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mu-
lungu hondayawedike hima
wanhu zake mwenyego
womulililila misi na
kilo? Mokwagiza kotenda
mholemhole kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza
hima. Ila vondanize nie,
Mwana wa Munhu, noivika
nhamanila muisi?”

*Hala da Mfalisayo na
Muwila Kodi*

9 Vivija Yesu kawalongela
hala dino wanhu wokiiyona
kamba hewo iwo iwende na
kuwabeza wayagwe.
10 “Wanhu wabili wak-
wela wachola Kung'anda ya
Mulungu kutambika, imwe
kakala Mfalisayo na imwe
muwila kodi.
11 “Ija Mfalisayo kaibag-
ula kema yeiyeka katam-
bika yolonga, ‘Nokuheweza,
Mulungu, kwavija nie sili
kamba wanhu wayagwe, mi-
bokonyi ama vizenzeleganye
ama wagoni ama kamba ino
muwila kodi.
12 Nofunga mianza mibili
mmazua saba, nolava zaka
m'vinhu vangu vose vini-
pata.’
13 “Ila ija imuwila kodi
kema kutali na hadahile
hata kwinula kihanga
chake kuulanga, kaitoa-
toa mmhambaga kulagusa
giogio na kulonga, ‘Go
Mulungu, nyonela bazi, nie
nili na vilozo.’ ”
14 Yesu kawalongela, “Ija
imuwila kodi kabwela ukae

‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

yopetigwa kutenda gamnogele Mulungu kubanza ija
Imfalisayo. Kwavija munhu
yoyose yokiinula mwenyego
kohumuluswa, na ija yoihumulusa mwenyego kokwinuligwa.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu
wana zao wadodo yawekile makono yawamoteze.
Wanahina zake viwawawene wotenda vija,
wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema
iwana kumwake kalonga,
“Walekeni wana wadodo
weze kumwangu, sambimuwagomese. Kwavija
Undewa wa Mulungu una
wanhu wali kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli!
Munhu yoyose yahaleka
kuubokela Undewa wa
Mulungu kamba viyali
mwana mdodo havidahika
kuwingila.”

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa
Wayahudi kamuuza Yesu,
“Mkulufunzi Unogile,
nhende choni kileka mana
niuhale ugima wa digunge?”
19 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile?
Haduhu munhu yanogile ila
Mulungu yeiyeka.
20 Kuzitanga ndagizi?
‘Sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi,
wahishimile tataako na
mamaako.’ ”
21 Ija imunhu kalonga,
“Gano gose nigatenda
songela ning'hali mdodo.”
22 Yesu viyahulike gano
kamulongela, “Kusigaza
kinhu kimwe chuulondigwa
kutenda. Guza vinhu vose
vuulinavo na zihela uwagwelele wakumbulu, avo
kowa na ngama kuulanga,
abaho, wize ung'holeleze.”
23 Ila munhu ija viyahulike
gaja, kanyunguala ng'hani
kwavija kakala na mali
bwando.
24 Yesu kamulola, abaho
kalonga, “Vino vivo vondaviwe vidala wagoli
kwingila Muundewa wa
Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita
mkizonzo cha shindano
kubanza mgoli kwingila
Muundewa wa Mulungu.”
26 Wanhu wagahulike
gano wamuuza, “Avo yalihi
basi yondayadahe kukomboligwa?”
27 Yesu kawalongela, “Gaja
hagadahika mwa wanhu ha
Mulungu godahika.”
28 Abaho, Petulo kamulongela, “Lola! Tweye
tuleka vinhu vetu vose,
tukukweleleza gweye.”
29 Yesu kawalongela,
“Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yalekile kae
ama mtwanzi wake ama
wandugu ama watata na
wamama ama wana sama
ya Undewa wa Mulungu,
30 kobokela vinhu bwando
ng'hani mkipigiti kino, na

kubokela ugima wa digunge
mkipigiti kikwiza.”

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake longo dimwe
na wabili hamgwazo, kawa-
longela, “Tegelezeni! Tok-
wela Yelusalemu, aho kila
kinhu chawandike wahokozi
kinilonga nie, Mwana wa
Munhu, chovikila.
32 Nogeligwa mmakono ga
Wamhazi awo wondawani-
tendele uponela, woniliga na
kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho,
wonikoma, ila mdizua da
ikadatu nozuka.”
34 Ila wanahina zake
hawazimanyile mbuli zija.
Nhegulo ya mbuli zija
ikala ifisigwa kumwao,
na hawagamanyile gaja
gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na
wambo da Yeliko, kukala
na kimbugumbugu imwe
yakalile mumgwazo wa
inzila yopula.
36 Viyahulike dale da
wanhu dobita, kauza, “Kuna
choni?”
37 Wamulongela, “Yesu wa
Nazaleti kobita.”
38 Kenula dizwi yolonga,
“Yesu, Mwana wa Daudi, ny-
onela bazi!”
39 Wanhu walongole
wamkomhokela wamu-
longela yanyamale. Ila
heyo kagendelela kwinula
dizwi kulu ng'hani, yolonga,
“Mwana wa Daudi, nyonela
bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawala-
giza wamgale hamwake ija
imunhu kimbugumbugu.
Viyavikile behi, Yesu ka-
muuza,
41 “Kolonda nikutendele
choni?”
Na heyo kamwidika, “Mn-
dewa, nolonda kulola ka-
bili.”
42 Yesu kamulongela,
“Lola! Nhamanila yako
ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija
kadaha kulola kabili,
kamkweleleza Yesu, kuno
yomuyenzi Mulungu.
Wanhu viwonile gaja, wose
wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo
da Yeliko kakala yobita
mnzila za idiwambo dija.
2 Haja kukala na mkulu
imwe wa wawila kodi twaga
jake Zakayo, yakalile mgoli
ng'hani.
3 Kakala yolonda kumona
Yesu iyo munhu wa vilihi, ila
kakala mguhi avo hadahile
kumona Yesu kwavija
wanhu wakala bwando.
4 Avo kakimbilila haulon-
gozi mwa ididale da wanhu
na kukwela mumkuyu gi-
ladi yamone Yesu, kwavija
kakala yobita mnzila ija.
5 Yesu viyavikile haja,
kalola uchana kamulon-
gela Zakayo, “Zakayo, hu-
muluka mbwisa, kwavija

lelo nolondigwa nikale
mng'anda yako.”
6 Zakayo kahumuluka
himahima, kam'bokela na
ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wa-
gawene gaja wasonga
kutwanganika, walonga,
“Munhu ino kachola kukala
kung'anda ya munhu
mwene vilozo!”
8 Zakayo kema wima ka-
mulongela Yesu, “Tegeleza,
Mndewa! Nie nolava
lwenza lwa vinhu vangu
niwagwelele wakum-
bulu, na kamba niha-
sola kinhu cha munhu
yoyose mkum'bulunya,
nom'bwezela mianza mine.”
9 Yesu kamulongela, “Lelo
ukombola wingila mng'anda
ino, kwavija ino vivija
munhu wa lukolo lwa
Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana
wa Munhu, niza kuzahila
na kuwakombola waja
wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe
(Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala wom-
tegeleza Yesu, avo kawalon-
gela hala diyagwe, katenda
vino kwavija kakala behi
na Yelusalemu, na wanhu
wakala wogelegeza kamba
Undewa wa Mulungu wa
mmabehi kulawilila.
12 Avo kalonga, “Kukala
na munhu imwe wa lukolo
lwa kindewa kachola isi ya
kutali kutendigwa mndewa
wa isi yake, ikwisha yabwel-
eganye ukae.
13 Viyakalile behi na ku-
chola, kawakema nyakadala
zake longo dimwe, kamg-
welela kila imwe hela
imwe.* Kawalongela,
‘Tendeni uchuluzi mbaka
vondanibwele.’
14 Ila wanhu wa muisi
yake wamwihila, avo wawa-
gala wasenga hachugu
chake wakalonge, ‘Hatu-
mulonda munhu ino yawe
mndewa wetu.’
15 “Ija munhu kag-
weleligwa undewa na
kubwela ukae. Viyavikile,
hima kalagiza wakemigwe
nyakadala zake wachole
kumwake giladi yavimanye
hela nyingahi ziwapatile.
16 Nyakadala wa ichan-
duso keza kalonga, ‘Mn-
dewa, mhata hela ziyagwe
longo dimwe kulawa
muhela imwe yuungwelele.’
17 Kalonga, ‘Vinoga,
nyakadala mwende! Kwav-
ija hutendile uzenzeleganye
mmbuli ndodo, nokwika
uwe mkulu m'viwambo
longo dimwe.’
18 Keza nyakadala wa
ikabili, kalonga, ‘Mndewa,
mhata hela tano kulawa
muhela imwe yuungwelele.’
19 Na heyo kamulongela,
‘Kowa mkulu m'viwambo vi-
tano.’
20 “Nyakadala iyagwe
keza, kalonga, ‘Mndewa,
hela yako ino hano, niifunga
mkitambala niifisa.
21 Nikudumba, kwavija
gweye kwa munhu mgaga.
Kosola vinhu si vako, na
kohuna vija huvihandile.’

* **19:13** Hano ***hela imwe*** ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

22 Ija imndewa kamulongela, ‘Nokutagusa kulawa mmbuli zako mwenyego! Gweye nyakadala mwavu, kuvitanga kamba nie na munhu mgaga, nosola vinhu si vangu, na nohuna vija sivihandile.
23 Habali hwikile hela yangu benki vinibwelile niivike ilelile?’
24 “Abaho, kawalongela waja wakalile wemile haja, ‘M'bokeni ihela yaali nayo, mumgwelele nyakadala ija yapatile hela longo dimwe!’
25 Ila hewo wamulongela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo dimwe!’
26 Ija imndewa kawedika, ‘Nowalongela, munhu yoyose yali na kinhu kokongezelwa, ila ija yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokonywa.
27 Na waja wadumuka zangu wanilemile nie sambiniwe mndewa wao, wagaleni hano muwakome hameso gangu!’ ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 Yesu viyeshile kulonga gano, kagendelela na mwanza yowalongola wanhu, yochola Yelusalemu.
29 Viyavikile mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni behi na kiwambo cha Betania, kawatuma wabili mmwanza wa wanahina zake,
30 kawalongela mbuli zino, “Gendeni hakiwambo kili haulongozi wenu, muhavika, mom'vika mwana mhunda hanapapa munhu yoyose, yafungigwe. Mfunguleni, munigalile.
31 Kamba munhu yahawauza habali mumfungula, mulongeleni, ‘Mndewa komulonda.’ ”
32 Wanahina waja wachola, wavika kamba vija Yesu viyawalongele.
33 Viwakalile womfungula imwana mhunda, wenyego wawauza, “Habali mumfungula?”
34 Wawalongela, “Mndewa komulonda.”
35 Wamsola imwana mhunda, wamgala ha Yesu. Abaho, watandika vivalo vao mumgongo wa imwana mhunda, abaho, wampapa Yesu wamwika mumgongo wa imwana mhunda.
36 Yesu viyakalile yochola, wanhu wanzanza vivalo vao mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu, ahaja hana inhelemuko Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu da wanahina zake disonga kwinula nyangi kuno wotoa ng'henze na kumuheweza Mulungu, sama ya mbuli zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, “Kamota Mtawala yokwiza mtwaga da Mndewa! Tindiwalo kuulanga na yenzi ha Mulungu!”
39 Mafalisayo wayagwe wakalile mdidale dija wamulongela Yesu, “Mkulu-

funzi, walongele wanahina
zako wanyamale!”
40 Yesu kawedika, “Nowa-
longela! Kamba wano wa-
hanyamala, mabwe gosonga
kwinula dizwi.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

41 Viyakwenhuke behi na
Yelusalemu na viyadiwene
idiwambo, kadililila,
42 yolonga, “Kamba uhak-
itangile lelo kija kilondigwa
kugala tindiwalo! Ila ki-
fisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chok-
wiza wadumuka zako
vondawakuzungulusile
lwigo, na kukuzunguluka
kukubaniza ng'ambu zose.
44 Wokuhondahonda
kabisa na kuwakoma wanhu
wali mgati mwa iviwambaza
vako, haduhu dibwe don-
dadilekigwe hachana ya
diyagwe, kwavija huki-
tangile kipigiti Mulungu
viyezile kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola
Kung'anda ya Mulungu, ka-
songa kuwawinga wanhu
wakalile woguza vinhu,
46 yowalongela, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile
kamba, ‘Ng'anda yangu
yowa ng'anda ya nhambiko.’
Ila mweye muitenda kifiso
cha wabavi!”
47 Mazua gose viyakalile
Yelusalemu, Yesu kakala
yofundiza Kung'anda ya
Mulungu. Wakulu wa
wakulu wa nhambiko,
wafundiza Malagizo ga
Musa, na wakulu wa wanhu
wakala wozahila nzila ya
kumkoma.
48 Ila hawapatile nzila
ya kumkomela, kwavija
wanhu wose wakala wom-
tegeleza goya mazua gose,
hawalondile kuihonya hata
mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu
viyakalile Kung'anda ya Mu-
lungu yowafundiza wanhu
na kuwapetela Usenga
Unogile, wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa hamoja na
wavyele wa wanhu weza,
2 wamuuza, “Tulongele,
kotenda mbuli zino na
udaho ulihi? Yalihi yakug-
welele udaho uno?”
3 Yesu kawedika, “Beta ni-
uze mbuli. Nilongeleni,
4 vino udaho wa Yohana
wa kubatiza ulawa ha
Mulungu ama ulawa mwa
wanhu?”
5 Wasonga kuibamilila
wenyego kwa wenyego,
“Tulongeze? Kamba tuha-
longa ‘Ulawa ha Mulungu,’
kwiza kotulongela, ‘Habali
hamumtogole Yohana?’
6 Na tuhalonga, ‘Ulawa
mwa wanhu,’ wanhu wose
hano wotukoma mkututoa
na mabwe, kwavija wamto-
gola kamba Yohana kakala
muhokozi.”
7 Avo wamulongela,
“Hatukutangile kuulawile.”

8 Yesu kawalongela, “Na
nie siwalongela na udaho
ulihi notenda mbuli zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu
(Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela
wanhu hala dino, “Kukala
na munhu imwe yakalile
na mgunda wa mizabibu,
kawapangiza walimi, abaho,
kachola isi ya kutali, kakala
kuja kipigiti kitali.
10 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma
nyakadala wake ha iwalimi
yakamsolele fungu jake da
izizabibu. Ila waja iwalimi
wamtoa ija inyakadala na
kum'bweza bila kinhu.
11 Avo kamgala nyakadala
iyagwe, ila waja iwalimi
vivija wamtoa, wamtendela
mbuli za kumgela kinyala,
abaho, wam'bweza bila
kinhu.
12 Abaho, kamgala
nyakadala wa ikadatu, na
heyo vivija waja iwalimi
wamgela milonda, abaho,
wamwasa hanze ya umgunda.
13 Avo mwene umgunda
wa zabibu kalonga, ‘Nhendeze? Nomgala mwanangu
mwenyego yaninogele, kwa
vovose ino womuhishimila!’
14 Ila waja iwalimi viwamonile, wailongela, ‘Ino
iyo muhazi wake mwene
mgunda. Natumkome, na
uhazi wake wowa wetu!’
15 Avo wamwasa hanze
ya umgunda, abaho,
wamkoma.”

Yesu kawauza, “Ija mwene
umgunda wa izizabibu
kowatenda choni waja
iwalimi?
16 Kokwiza kuwakoma
wanhu waja, na umgunda
wa izizabibu kowagwaa
walimi wayagwe.”

Wanhu viwahulike gano,
walonga, “Sambigatulawilile
gano!”
17 Ila Yesu kawalola,
abaho, kawauza. “Nyandiko
zino Zing'alile nhegulo yake
choni?
‘Dibwe dilemigwe na
wazenzi
digaluka kuwa dibwe da
kutamanilwa ng'hani
kubanza mabwe
gose.’
18 Munhu yoyose yondayadigwile dibwe dija
kokanhika vidangavidanga,
na kamba dibwe dija dihamgwila munhu, domsiginha lipilipi.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo
ga Musa na wakulu wa
wakulu wa nhambiko bahaja walonda kumgoga Yesu,
kwavija wavitanga kamba
kadilonga hala dino yowalonga hewo, ila wawadumba
wanhu.
20 Wakala womuhembula
ng'hani, abaho, wawatuma visepi waitendile
kamba wanhu wanogile.
Watamanila kumnamata
Yesu mmbuli zayalongile,
giladi wamgoge wamgele
mmakono ga mkulu wa
undewa wa Loma.

21 Wanhu waja wamu-
longela Yesu, “Mkulufunzi,
tuvitanga kamba kolonga
na kufundiza mbuli za
kweli, na kamba hudumba
kihanga cha munhu yoyose,
ila kofundiza ikweli vija Mu-
lungu voyowalonda wanhu
watende.
22 Tulongele, vino vinoga
tweye kuliha kodi ha mkulu
wa undewa wa Loma ama
havinogile?”
23 Ila Yesu kaumanya
ubala wao, kawalongela,
24 “Ndagusileni ihela.
Twaga na kihanga kino kili
muno cha munhu yalihi?”
Walonga, “Va mkulu wa
undewa wa Loma.”
25 Avo Yesu kalonga,
“Vinoga. Avo muliheni
mkulu wa undewa wa
Loma vija vili va mkulu
wa undewa wa Loma, na
muliheni Mulungu vija vili
va Mulungu.”
26 Hawadahile kumna-
mata mmbuli ziyalongile
haja hameso ga wanhu, avo
wanyamala, wakanganya
nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

27 Abaho, Masadukayo
wayagwe, waja wolonga
kamba wanhu hawazuka,
weza ha Yesu na mbuza,
28 walonga, “Mkulufunzi,
Musa katwandikila tweye
lagizo dino, ‘Kamba munhu
yahadanganhika na kaleka
mwehe ila halelile nayo
mwana, mdodo ama mkulu
wa munhu hiyo kolondigwa
yamsole ija ikizuka ya-
mulelele wana ndugu yake
yadanganhike.’
29 Avo kukala na wandugu
saba. Imkulu kasola mt-
wanzi, kadanganhika halek-
ile mwana.
30 Abaho, waikabili kam-
sola ija imtwanzi, na heyo
kadanganhika bila kuleka
mwana,
31 na waikadatu kamsola.
Galawilila gagaja mbaka
wose saba wadanganhika
bila kuleka wana.
32 Hakimambukizo, ija
imtwanzi vivija kadangan-
hika.
33 Avo kuna dizua da
kuzuka kwa wanhu wadan-
ganhike, kowa mtwanzi wa
yalihi? Kwavija wose saba
wakala wamsolile.”
34 Yesu kawalongela,
“Wanhu wa kipigiti kino
wosola na kusoligwa,
35 ila wanhu waja walum-
bile kwingila muulumwengu
uja, na kuna umzuso wa
kulawa mkudanganhika,
hawasola ama kusoligwa,
36 na hawadanganhika,
wowa kamba wasenga wa
Mulungu wa kuulanga. Wao
wowa wana wa Mulungu,
kwavija wazusigwa.
37 Ila mmbuli ya kuzuka
kwa wanhu, hata Musa
kalagusa mbuli hiyo
Mzinyandiko Zing'alile
muna imbuli ya kitutua
kikwaka, aho komulonga
Mndewa kamba ‘Mulungu
wa Ablaham, na Isaka, na
Yakobo.’
38 Heyo hali Mulungu
wa wadanganhike, ila Mu-
lungu wa wagima, kwavija

kumwake heyo wose wana
ugima.”
39 Wafundiza wayagwe
wa Malagizo ga Musa
walonga, “Kulonga goya,
Mkulufunzi!”
40 Na haduhu munhu
yagezile kumuuza tena
mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

41 Yesu kawauza, “Vodahikaze wanhu kulonga
kamba Kilisto Mkombola
kowa mwana wa Daudi?
42 Kwavija Daudi
mwenyego kolonga mkitabu
cha Zabuli,
‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
Kala kumkono wangu
wa ukulume
43 mbaka vondaniweke
wadumuka zako
wawe kamba kigoda
cha kwikila magulu
gako.’
44 Kamba Daudi kamkema
heyo Mndewa, abaho, Kilisto
Mkombola kowaze mwana
wa Daudi?”

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

45 Wanhu wose viwakalile
wotegeleza, Yesu kawalongela wanahina zake,
46 “Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa,
awo wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno
wavalile mikanzu yao, na
wonogelwa kulamsigwa
na hishima mmasoko,
na kusagula vigoda va
haulongozi mzing'anda za
nhambiko na mulusona.
47 Wowabulunya vizuka
na kutenda nhambiko nhali
za uzenzeleganye hameso ga
wanhu! Nhaguso yao yowa
ng'hulu ng'hani!”

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

1 Yesu kawalola wanhu
wose, kawona wagoli
vowogela nhosa zao mkia
cha kulavila nhosa,
2 abaho, kamona kizuka
imwe mkumbulu ng'hani
kagela senti mbili.
3 Yesu kalonga, “Nowalongela kizuka ino imkumbulu kagela nhosa ng'hulu
kubanza wayagwe wose,
4 kwavija wayagwe
walava nhosa zao kulawa
m'vinhu vibanzile mmali
gao gali bwando, ila heyo,
hamoja na ukumbulu wake,
kalava vose vayatamanile.”

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala
wolongelela woilonga
Ing'anda ya Mulungu vi-
ihambigwe na mabwe
ganogile na nhosa zilavigwa
ha Mulungu. Yesu kalonga,
6 “Gano gomkona hano,
kipigiti chokwiza haduhu
hata dibwe dimwe don-
dadilekigwe hachana ya
diyagwe, gose golagazwa
hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, “Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki? Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli ino kulawilila?”

8 Yesu kalonga, “Tegelezeni munhu sambiyawavwizile. Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ na, ‘Kipigiti kivika!’ Ila sambimuwakoleleze.

9 Sambimdumbe muhahulika ng'hondo na muhindumuhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima.”

10 Kagendelela kulonga, “Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe.

11 Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na utamu hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga.

12 Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu, mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nhambiko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na mwa watawala sama yangu.

13 Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu kumwao.

14 Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza avija vondamuigombeleze,

15 kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe kuzilema ama kubamila.

16 Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa.

17 Wanhu wose wowehila sama yangu.

18 Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu londalupotele.

19 Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu
(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 “Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dokwiza kubanangwa.

21 Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo, awo wali mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwabwele mdiwambo.

22 Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile.

23 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu wano.

24 Wanhu wayagwe
wokomigwa na mapanga, na
wanhu wayagwe wosoligwa
kamba wafungigwa na
kupwililiswa muisi zose. Na
wambo da Yelusalemu dobo-
jagwa na Wamhazi, mbaka
kipigiti chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 "Kowa na vinhu va
mkanganyo vondavilawile
mdizua, mmulenge, na
mnhondo. Muulumwengu,
wanhu wa muisi zose wowa
bule nhamanila, wodumba
kisindo cha bahali na nyangi
za kumema na kuhungula
kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka
mkona bwembwe, wo-
beta wone chondakilaw-
ilile muulumwengu wose,
kwavija mhiko za kuulanga
zotigiswa.
27 Aho baho hondawany-
one nie, Mwana wa Munhu,
nikwiza na mawingu na
mhiko na yenzi ng'hulu.
28 Mbuli zino zihasonga
kulawila, imeni wima,
mgangamale, kwavija ukom-
bola wenu wa mmabehi."

Fundo da Mtini
(Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalon-
gela hala dino, "Ugelegezeni
mtini na mibiki yose.
30 Muhagona matepo gake
gosonga kuzuka, movitanga
kamba vuli da mmabehi.
31 Vivija, muhazona mbuli
zino zolawila, m'vitange
kamba Undewa wa Mulungu
wa mmabehi.
32 "Kweli nowalongela,
wanhu wa mulelo uno
hawesha wose mbaka mbuli
zino zose zilawilile.
33 Ulanga na isi vose vo-
bita, ila mbuli zangu haz-
ibita.

Kaleni Meso

34 "Teganyeni, mioyo
yenu sambiibasakanywe na
ngelegeza za kubukanya na
kung'wa ugimbi na mbuli
za ulumwengu uno, kwavija
zua dija da ikimambukizo
dowezila mkuwasinhukiza
35 kamba mtego. Kwavija
vivo vondadiwezile wanhu
wose wokala kila hanhu
muulumwengu.
36 Kaleni meso mazua
gose, na mtambike kipigiti
chose giladi mwing'higwe
mhiko za kubita muilegehe
mmbuli hizo zose azo
zondazilawile na kwima
haulongozi wa nie, Mwana
wa Munhu."
37 Mazua gaja Yesu kakala
yofundiza Kung'anda ya
Mulungu, na ichungulo
kakala yochola kuwasa kuna
Ikigongo cha Mizaituni.
38 Ndamuka ya kila imi-
tondo wanhu wose wachola
Kung'anda ya Mulungu
kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kipigiti cha Lusona
lwa Imikate Ilibule Mela,
lukemigwa Pasaka, kikwen-
huka.

2 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wakala
wozahila nzila ya kumkoma
Yesu, ila wawadumba
wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)

3 Abaho, Mwenembago kamwingila Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili.
4 Avo Yuda kachola kulonga na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa asikali wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu avija vondayamgele mmakono gao.
5 Wadeng'helela ng'hani, wailagana kumgwaa hela.
6 Yuda katogola, kasonga kuzahila hanhu ha kumgela Yesu mmakono gao kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)

7 Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela divika, lusona lwawachinjaga wana ng'hondolo wa Pasaka.
8 Yesu kawatuma Petulo na Yohana yowalongela, “Gendeni mkatutandile mandia ga Pasaka tuje.”
9 Wamuuza, “Kwahi kuulonda tukaitande?”
10 Kawalongela, “Muhengila mdiwambo, moiting'hana na munhu yapapile nongo ya mazi. Mkwelelezeni mbaka kuna ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda, ‘Mkulufunzi kokuuza, dakwahi digati dondawadile Pasaka heyo na wanahina zake?’
12 Kowalagusila gati kulu da uchana dili na vinhu vose. Aho baho hondamsasale kila kinhu.”
13 Wachola wavika kila kinhu kamba viwalongeligwe na Yesu, avo wasasala mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)

14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala hameza na watumigwa zake.
15 Kawalongela, “Nisulukila ng'hani kuja na mweye mandia gano ga Pasaka ning'hali sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja kabili mandia gano mbaka vondagavikile Muundewa wa Mulungu.”
17 Abaho, Yesu kasola kikasi, kamuheweza Mulungu, kalonga, “Soleni kino muigolele mwemwe kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipigiti kino na kugendelela, sing'wa viyagwe divai mbaka Undewa wa Mulungu vondawize.”
19 Abaho, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, kaumogola, kawagwelela yolonga, “Uno uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkung'humbukila nie.”
20 Viyeshile kuwagwelela gamandia, vivija kawagwelela kikasi yolonga,

"Kikasi kino kicho lagano da
isambi dili mmulopa wangu,
ukwitika sama yenu.
21 "Ila lola! Mkono wa
munhu yondayanihonze wa
bahano na nie hameza!
22 Nie, Mwana wa Munhu,
nodanganhika kamba vay-
alamule Mulungu, ila ko-
gaya ng'hani munhu ija yon-
dayanihonze!"
23 Avo wasonga kuiuza
wenyego kwa wenyego
yalihi mmwanza wao yon-
dayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

24 Bamila dizuka mwa
wanahina, kamba yalihi
mmwanza wao yogelegezwa
kuwa mkulu kubanza
wayagwe.
25 Yesu kawalongela,
"Wandewa wa Wamhazi
wowatawala wanhu zao
na mhiko, na watawala
wolonda kukemigwa,
'Wambwiga za Wanhu.'
26 Ila vino sio vumu-
londigwa mweye muwe.
Ila yali mkulu kubanza
wose mmwanza wenu
kolondigwa kuwa kamba
mdodo kubanza wose,
na ayo yali kilangizi
kolondigwa kuwa kamba
mtumigwa.
27 Yalihi yali mkulu, ija
yokala hasi kuja ama ija
imtumigwa? Nokwagiza ija
yokala hasi kuja. Ila nie
na mmwanza wenu kamba
mtumigwa.
28 "Mweye mkala na nie
kipigiti chose kinikalile
nigazigwa,
29 na kamba Tataangu
viyangwelele nie Undewa,
vivija na nie nowagwelela
mweye Undewa.
30 Moja na kung'wa
hameza yangu Muun-
dewa wangu, na mokala
muna ivigoda va undewa,
muitagusa mitala longo
dimwe na mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 "Simoni, Simoni!
Tegeleza! Mwenembago
kampula Mulungu giladi
yeze kuwageza mweye, yone
kamba nhamanila yenu
yogendelela.
32 Ila nikutambikila gw-
eye, Simoni, nhamanila yako
sambiihunguke. Na uhab-
wela kumwangu, uwaganga-
maze wandugu zako."
33 Ila Petulo kalonga,
"Mndewa, nie nitogola
kugeligwa mkifungo hamoja
nagwe ama kudanganhika
hamoja nagwe!"
34 Yesu kamulongela,
"Nokulongela, Petulo, kilo
cha lelo nzogolo hanakwika,
konibela mianza midatu
kamba hunimanyile."

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza
wanahina zake yolonga,
"Viniwatumile kipigiti kija
bila mkwiji wa hela na
bila mkoba na bila vilatu
viyagwe, mkala muhungu-
kilwe na kinhu?"
Wamulongela, "Hatuhun-
gukilwe na kinhu."

36 Yesu kawalongela, “Ila
kipigiti kino yoyose yali na
mkwiji wa hela ama mkoba,
nayavisole, na munhu yal-
ibule zele yaguze koti jake
yakagule zele.
37 Avo, nowalongela,
Nyandiko Zing'alile zolonga,
‘Kapetigwa hamoja na
watenda gehile,’ Zolondigwa
zivikile kumwangu, kwavija
ugima wangu wokwenhuka
kuisota.”
38 Wanahina zake wa-
longa, “Lola, Mndewa! Hano
hana mizele mibili!”
Na heyo kalonga, “Yoto-
sha.”

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni
(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja haki-
wambo kachola Hakigongo
cha Mizaituni na wanahina
zake kamba vayatendaga.
40 Viwavikile haja
hakigongo, kawalongela
wanahina zake, “Tambikeni,
giladi sambimwingile muna
ivitega.”
41 Abaho, kachola
hamwande mwanza wa
kwasa dibwe, kafugama
mavindi, katambika,
42 kalonga, “Tata, kamba
vihakunogela, nisegezele
kikasi kino cha mgayo. Ila
sio kamba vinilonda nie, ila
kamba vuulonda gweye.”
43 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kamulawilila na
kumgangamaza.
44 Muusungu mkulu kaiy-
oha kutambika, mhome
yake ikala kamba mad-
wendwe ga mulopa god-
wendweka hasi.*
45 Viyamambukize ku-
tambika, kema, kabwele-
ganya ha wanahina zake,
kawavika wawasile kwavija
wakala na giogio.
46 Kawalongela, “Habali
mweye muwasa? Lamukeni
mtambike, giladi sam-
bimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesu viyakalile yang'hali
yolonga, dale da wanhu
divika dilongozwa na Yuda
yakalile mmwanza wa
wanahina zake longo dimwe
na wabili. Kamkwenhukila
Yesu na kumnonela.
48 Ila Yesu kamulon-
gela, “Yuda, konihonza
nie, Mwana wa Munhu,
mkuninonela?”
49 Wanahina wakalile na
Yesu viwagawene gaja ga-
londile kulawila, wamuuza,
“Mndewa, tuwakanhe na
mizele yetu?”
50 Mwanahina imwe
kadikanha gwiti da ukulume
da nyakadala wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko.
51 Ila Yesu kalonga,
“Lekeni.” Kadikwasa gwiti
da ija imunhu na kumuho-
nya.
52 Abaho, Yesu kawalon-
gela wakulu wa wakulu wa
nhambiko na waja wemilizi
wa Ing'anda ya Mulungu na
wakulu wa ikitala wezile
haja kumgoga, “Munizila na

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

mizele na mimbwego kamba
vija nie na m'bavi?
53 Nikala na mweye
Kung'anda ya Mulungu
mazua gose, hamunigogile.
Ila kino kicho kipigiti chenu
cha kutenda gano, kipigiti
cha mhiko za ziza zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Wamgoga Yesu,
wamsola wamgala kung'anda
ya Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, na
Petulo kakala yowakoleleza
kutalitali.
55 Ubwinhigwa moto
hagatigati ya idikonhi da
ing'anda, wakala hamoja
wokota moto, na Petulo
kakala hamoja nawo.
56 Nyakadala imwe wa kit-
wanzi viyamonile yakalile
haja hamoto, kamulola
ng'hani, kalonga, “Munhu
ino vivija kakala na Yesu!”
57 Petulo kabela, kalonga,
“Gweye mtwanzi, simtangile
munhu hiyo!”
58 Mkipigiti kiguhi, munhu
imwe kamona, kalonga,
“Vivija na gweye kwa
mmwanza wao!”
Petulo kalonga, “Gweye
munhu, sio nie!”
59 Na kipigiti cha kamba
saa dimwe, munhu iyagwe
kagong'ondeza, yolonga,
“Kabisa! Munhu ino kakala
na Yesu kwavija heyo nayo
kolawa Galilaya!”
60 Petulo kalonga, “Gw-
eye munhu, sikitanga chuu-
longa.”
Bahaja viyakalile hana-
mambukiza kulonga, nzo-
golo keka.
61 Mndewa kahinduka
kamulola Petulo, na Petulo
kakumbukila kamba Mn-
dewa kakala yamulongele
kamba, “Kipigiti nzogolo
hanakwika kilo ya lelo,
kom'bela mianza midatu.”
62 Abaho, Petulo kalawa
hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kuten-
delwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

63 Wanhu wakalile wom-
wimiliza Yesu wasonga kum-
tendela mzihaka na kumtoa.
64 Wamfunga na kitam-
bala mmeso, abaho, wa-
muuza, “Zuza! Yalihi yaku-
toile?”
65 Na wamulongela vinhu
viyagwe bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna
Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Vuuchile, wavyele na
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wait-
ing'hanila hamoja, na Yesu
kagaligwa haulongozi wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi.
67 Walonga, “Tulongele,
gweye iyo Kilisto Mkom-
bola?”
Kawalongela, “Kamba ni-
hawalongela, hamunitogola,
68 na kamba nihawauza
mbuli, hamwidika.
69 Ila songela kipigiti kino,
nie, Mwana wa Munhu,

nokala kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.”

70 Wose walonga, “Avo gweye iyo Mwana wa Mulungu?”

Kawalongela, “Mweye iwo mulonga nie iyo nene.”

71 Walonga, “Hatulonda usindila uyagwe! Tweye wenyego tuhulika kulawa mmulomo wake mwenyego!”

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu wamgala ha Pilato.

2 Wasonga kumtagusa wolonga, “Tum'vika munhu ino yowagiza wanhu zetu, yowagomesa sambiwamulihe kodi Kaisali,* na mwenyego koikema kamba heyo iyo Kilisto, Mndewa.”

3 Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”

Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”

4 Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na dija didale da wanhu, “Siyona mbuli ya kumtagusila munhu ino.”

5 Ila hewo wananahila ng'hani wolonga, “Mafundo gake genula mzahimzahi mwa wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya na sambi kahano.”

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza, “Munhu ino kolawa Galilaya?”

7 Viyavitangile goya kamba Yesu kokala yolawa isi yootawala Helode Antipa, kamgala ha Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija.

8 Helode kadeng'helela ng'hani viyamuwene Yesu, kwavija kakala yohulika mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala yolonda kumona. Kakala yotamanila kumona Yesu viyotenda mzonza.

9 Avo Helode kamuuza Yesu mbuli bwando, ila Yesu kamnyamalila.

10 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakwenhuka, wamtagusa Yesu na lusango.

11 Helode na asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na kumgela kinyala, abaho, wam'vaza guo da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha Pilato.

12 Pilato na Helode wakala waihile, ila songela zua dija wakala wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja wakulu wa wakulu wa nhambiko, wakulu wa isi, na wanhu.

14 Kawalongela, “Mumgala munhu ino kumwangu mulonga kowagiza wanhu. Avo nimpelemba hano hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile imumtagusila.

* **23:2** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

15 Helode na heyo honile
mbuli ihile, kileka mana
yam'bwezile kumwetu.
Haduhu kinhu chochose
kihile chayatendile munhu
ino kilumbile munhu ino
kudanganhika.
16 Avo nolagiza yalan-
higwe, abaho, nomuleka
yagende na zake.”
17 Kila kipigiti cha Lusona
lwa Pasaka Pilato kawafun-
gulilaga mfungigwa imwe.†
18 Dale jose diguta nyangi
walonga, “Mkome hiyo! Tu-
fungulile Balaba!”
19 Balaba kakala ya-
fungigwe sama ya mza-
himzahi wa kuilema silikali
ulawilile mdiwambo na
kukoma.
20 Pilato kalonda kumfun-
gula Yesu, avo kalawilila ka-
bili haulongozi wa ididale da
wanhu.
21 Ila wagendelela ku-
toa nyangi, wolonga,
“Yawambigwe mumsalaba,
yawambigwe mumsalaba!”
22 Pilato kawalongela
mwanza wa ikadatu, yo-
longa, “Mbuli ilihi ihile
yaatendile? Nie siyona
mbuli yoyose ihile yaa-
tendile ilumbile heyo ku-
danganhika! Kolanhigwa,
abaho, kolekesigwa.”
23 Ila wagendelela ku-
toa nyangi ng'hani wo-
longa Yesu kolondigwa
yawambigwe mumsalaba.
Hakimambukizo, nyangi zao
zihuma.
24 Avo Pilato kawatogolela
waja iwanhu vija vowokala
womulonda Yesu.
25 Avo kawafungulila Bal-
aba iwamulondile, munhu
yakalile mkifungo sama
ya kugala mzahimzahi wa
kuilema silikali na kukoma,
na kumgela Yesu mmakono
ga asikali, wamtende kamba
vowolonda Wayahudi.

*Yesu Kowambigwa Mum-
salaba*
*(Mat. 27:32-44; Mlk.
15:21-32; Yoh. 19:17-27)*

26 Viwakalile wom-
gala, wamgoga munhu
imwe yokemigwa Simoni,
munhu wa isi ya Kilene,
yakalile yokwingila mdi-
wambo yolawa kumgunda.
Wamdikwa msalaba, kau-
papa hachugu cha Yesu.
27 Dale kulu da wanhu
dimkweleleza, mmwanza
wao kukala na watwanzi
wokala womulililа na ku-
muyalalila.
28 Yesu kawahinduk-
ila kawalongela, “Mweye
watwanzi wa Yelusalemu!
Sambimunililile nie, ila
ililileni wenyego na wanenu,
29 kwavija mazua gok-
wiza wanhu wokwiza
kulonga, ‘Wana mhome
watwanzi walibule wana,
na waja hawalelile na waja
hawakong'heze.’
30 Kipigiti hicho wanhu
wosonga kuilongela
migongo, ‘Tulagalile!’ Na
vigongo, ‘Tufise!’
31 Kwavija kamba vinhu
kamba vino votendeka
mum'biki mbisi, vowaze
mum'biki unyalile?”
32 Wanhu wayagwe wabili,
wakalile watendaga gehile,

† **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

vivija na hewo walongozwa
wachola kukomigwa hamoja
na Yesu.
33 Viwavikile hanhu
hokemigwa, “Fulu da
Pala,” wamuwamba Yesu
mumsalaba hamoja na
watenda gehile wabili, imwe
kumkono wake wa ukulume
na iyagwe kumkono wake
wa ukumoso.
34 Yesu kalonga, “Tata,
wagele kumgongo kwavija
hawagatangile gaja gowo-
tenda.”

Waigolela vivalo vake
mkutoa kula.
35 Wanhu wema haja
wolola kipigiti wakulu wa
Wayahudi viwakalile wom-
tendela uponela, wolonga,
“Kawakombola wayagwe,
na yaikombole mwenyego
kamba heyo iyo Kilisto
yasaguligwe na Mulungu.”

36 Asikali vivija wamten-
dela uponela, wamkwen-
hukila wamgwelela divai ya
ugwadu,
37 wolonga, “Kamba
gweye iyo Mndewa wa
Wayahudi, ikombole
mwenyego!”

38 Hachana ya umsalaba
wake wandika vino, “INO IYO
MNDEWA WA WAYAHUDI.”

39 Mtenda gehile imwe
yatungikigwe haja kamuliga
Yesu yolonga, “Kamba gw-
eye iyo Kilisto, ikombole
mwenyego, abaho, utukom-
bole na tweye.”

40 Ila ija mtenda gehile
iyagwe kamkomhokela
miyage yolonga, “Gweye
humdumba Mulungu? Gw-
eye kwa mumgayo kamba
heyo.
41 Kumwetu tweye
vilumba kwavija tug-
weleligwa gaja galumbile
na gaja gatutendile, ila
ino hatendile mbuli yoyose
ihile.”
42 Abaho, kamulongela
Yesu, “Yesu, ung'humbuke
vondawize Muundewa
wako.”
43 Yesu kamulongela,
“Nokulongela ikweli, lelo
kowa hamoja na nie Pal-
adiso.”

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Viivikile kamba saa
sita, ziza diigubika isi yose
mbaka saa tisa
45 kwavija zua dizizi-
wala, na idiguo ditungikwe
Muing'anda ya Mulungu
didegeka vidanga vibili.
46 Yesu kenula dizwi, kalila
yolonga, “Tata, mmakono
gako noika loho yangu!”
Viyeshile kulonga vino,
kadanganhika.
47 Ija imkulu wa iwaasikali
mia wa Loma kag-
ona gaja galawilile, ka-
muyenzi Mulungu yolonga,
“Kweli, munhu ino kakala
mwende!”
48 Wanhu wakalile wait-
ing'hane haja kulola mbuli
ija wagona gaja galawilile,
wose wabwela ukae yao
wokiitoatoa zimhambaga
wokiiyalala ng'hani.
49 Wose wakalile wamb-
wiga zake Yesu, hamoja na

watwanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50 Kukala na munhu imwe yokemigwa Usufu, yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kakala mwende wa Mulungu,
51 na hatogole gaja gawalamule. Kakala yolawa kukiwambo cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na kakala youbeta Undewa wa Mulungu.
52 Munhu hiyo kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
53 Abaho, kaluhumulusa hasi ulukuli, kaluvaza sanda, abaho, kalugela mdipanga dipukigwe mdibwe, dikalile hadinazikilwa munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua da Mhumulo kwavija Zua da Mhumulo dikala behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya, wamkweleleza Usufu. Avo wajona dipanga na avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao kusasala vinung'hanung'ha na mavuta ga kunung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.

Muna Idizua da Mhumulo, wahumula kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo ng'hani, watwanzi wachola kuna dipanga wapapile vinung'hanung'ha vawatendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamulomo wa idipanga dibimbiliswe dikigwe hamgwazo,
3 ila viwengile mdipanga, hawaluvikile lukuli lwa Mndewa Yesu. 4 Viwakalile wang'hali wokanganya mbuli ija, bahaja walawilila wanhu wabili wavalile mikanzu inang'hazika, wema behi nao.
5 Waja iwatwanzi wafugama mavindi wokona bwembwe ng'hani, ila waja wanhu wawalongela, “Habali mumzahila munhu mgima mwa wanhu wadanganhike?
6 Kahaduhu hano, kazuka. Kumbukileni chayawalongele vayakalile yang'hali Galilaya.
7 ‘Mwana wa Munhu kolondigwa yageligwe mmakono ga wanhu wene vilozo, na womuwamba mumsalaba, na zua da ikadatu kozuka.’ ”
8 Aho waja iwatwanzi wakumbukila mbuli zake,
9 wabwela kulawa kudipanga, na kuzilonga mbuli zija zose mwa wanahina longo dimwe na imwe na mwa wanhu wose wasigale.

* **24:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

10 Watwanzi waja wakala
Maliamu kulawa kiwambo
cha Magidala, Yoana, na
Maliamu mamaake Yakobo.
Wao hamoja na watwanzi
wayagwe wazilonga mbuli
zino mwa watumigwa wa
Kilisto.
11 Ila watumigwa wa
Kilisto wagiza gaja gawa-
longile waja iwatwanzi
ukala uponela, avo hawawa-
tegeleze.
12 Ila Petulo kenuka
kakimbila kachola kudi-
panga, kainamila kasun-
gulila, kona isanda iiyeka.
Abaho, kasegela haja hana
dipanga kabwela ukae, kuno
yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau
(Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina
zake Yesu wabili wakala
wochola kukiwambo kimwe
kikemigwa Emau mwanza
wa masaa mabili kulawa
Yelusalemu,
14 wakala wolongelela,
wogalonga gaja gose galaw-
ilile.
15 Viwakalile wolongelela
kuno wokiiuzagiza, Yesu
mwenyego kawakwenhukila
kailongoza nao.
16 Wamona, ila meso gao
gazuilwa sambiwamtange.
17 Yesu kawauza, “Mbuli
zaki hizo zimuisimulila
mnzila?”
Wema wanyamala tulu.
Kuno vihanga visifukile.
18 Munhu imwe mmwanza
wao yokemigwa Kileopa
kamuuza, “Gweye wiyeka
iyo muhenza huzitangile
mbuli zija zilawilile haja
Yelusalemu mazua madodo
gabitile?”
19 Kawauza, “Mbuli zaki?”
Na hewo wamulongela,
“Mbuli zimulawilile Yesu
wa Nazaleti. Heyo kakala
muhokozi mwene mhiko
mmbuli ziyalongile na
zija ziyatendile hameso ga
Mulungu na hameso ga
wanhu.
20 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wakulu zetu
wa isi wamgela mnhaguso
ya ifa, avo kawambigwa
mumsalaba.
21 Ila tweye tutamanila
kamba heyo iyo yon-
dayaikombole isi ya Islaeli!
Tuhagaleka higo gose, lelo
zua da ikadatu songela
vigalawilile gano.
22 Vivija watwanzi
wayagwe wa mdidale jetu
watusinhusa, waidamuka
wachola kudipanga,
23 ila hawaluvikile lukuli
lwake. Wabwela walonga
wawona wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, wawa-
longela kamba Yesu mgima.
24 Wanhu wayagwe
wakalile mdale jetu wa-
chola kudipanga wavika
vivija kamba viwalongile
watwanzi waja, ila hawa-
monile.”
25 Abaho, Yesu kawalon-
gela, “Habali muli wabozi
kamba avo, na habali muli
na mioyo izalame kuzitogola
mbuli zose zawalongile wa-
hokozi?
26 Vino Kilisto Mkombola
halondigwa yagaye m'vinhu
kamba avo, abaho, yengile
muyenzi yake?”

27 Avo Yesu kawasimulila
mbuli zimulonga heyo
mwenyego muna Zinyandiko
Zing'alile, songela vitabu va
Musa na Nyandiko Zing'alile
za wahokozi wose wa
Mulungu.

28 Viwakwenhukile iki-
wambo chawakalile wo-
chola, Yesu kaitenda kamba
vija kogendelela na mwanza,
29 ila wamuyalalila
ng'hani, wolonga, “Kala
hano na tweye, kwavija zua
diswa na ziza dingila.” Avo
kengila mng'anda kakala na
hewo.
30 Kakala hasi yaje nao
mandia, kasola mkate, ka-
muheweza Mulungu, abaho,
kaumogola kawagwelela.
31 Baho meso gao
gagubuka, wamtanga, ila
heyo kayangayuka havi-
hanga vao.
32 Wakiilongela, “Mioyo
yetu haiding'huke ng'hani
na ndeng'helelo, kipigiti
viyakalile yolonga na tweye
mnzila na kutugubulila
Zinyandiko Zing'alile?”

33 Bahaja wenuka wab-
weleganya Yelusalemu,
wawavika waja wanahina
longo dimwe na imwe
waiting'hana hamoja na
wanhu wayagwe,
34 na kulonga, “Kweli Mn-
dewa kazuka na kamulaw-
ilila Simoni!”
35 Baho waja wanhu
wabili wasimulila gaja
gawalawilile mnzila na
avija viwamtambule Mn-
dewa kipigiti viyakalile
youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina
wabili hawanamambukiza
kuwapetela gano, bahaja
Mndewa mwenyego kema
mdidale jao, kawalongela,
“Tindiwalo diwe hamoja
namwe.”
37 Wasinhuka na kona
bwembwe wagiza wakala
wokona mzimu.
38 Ila heyo kawauza,
“Habali mkona bwembwe?
Habali mdungwadungwa
mmioyo yenu?
39 Loleni makono gangu
na magulu gangu. Mwone
kamba iyo nene. Nibabaseni
mwone kamba nie sio mz-
imu, kwavija mzimu wab-
ule lukuli na mizege kamba
vumnyona nie vinili.”

40 Kagalonga gano na kuno
yowalagusila makono na
magulu gake.
41 Wakala wamemile
ndeng'helelo ng'hulu
ng'hani na mkanganyo kuno
wang'hali hawanatogola
kamba iyo heyo, avo
kawauza, “Mna kinhu
chochose hano cha kuja?”
42 Wamgwelela kidanga
cha somba kibanikigwe,
43 kakisola kakija hameso
gao.
44 Abaho, kawalongela,
“Iyo inhegulo ya zim-
buli ziniwalongele kipigiti
vinikalile ning'hali na mw-
eye, ilondigwa gatendeke
gose ganyandikiligwe muna
Gamalagizo ga Musa na

muna ivitabu va wahokozi
na muna ikitabu cha Zab-
uli.”
45 Abaho, kawavugula
zinzonzi zao wazimanye
Zinyandiko Zing'alile,
46 kawalongela, “Yandikigwa
vino, Kilisto kolondigwa
yagazigwe, abaho, yadan-
ganhike na mdizua da
ikadatu yazuke,
47 na mtwaga jake,
usenga wa kuwazuma
wanhu waleke vilozo na
kugeligwa kumgongo vilozo
vao wopetigwa muisi zose
kusongela Yelusalemu.
48 Mweye iwo wasindila
wa mbuli zino.
49 Na nie mwenyego
nowalagizila gaja gamuila-
gane na Tataangu. Ila kaleni
himo mdiwambo mbaka
vondamgweleligwe mhiko
kulawa kuulanga.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza
kawagala hanze ya idi-
wambo mbaka Betania,
aho kenula makono gake
kawamoteza.
51 Viyakalile yowamoteza,
kainega na hewo, abaho, ka-
soligwa kachola kuulanga.
52 Wamfugamila mavindi
wamtambikila, abaho,
wabweleganya Yelusalemu,
kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala
Kuing'anda ya Mulungu
womuheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile," vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na
Mbuli, Mbuli ija kakala
na Mulungu, na Mbuli ija
kakala Mulungu.
2 Songela haichanduso
Mbuli kakala na Mulungu.
3 Mulungu kavilumba
vinhu vose kubitila heyo,
haduhu kinhu chochose
kilumbigwe na Mulungu bila
heyo.
4 Mbuli ija kakala iyo
ichanduso cha ugima, na
ugima uno uwo ugala mu-
langaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womu-
lika mdiziza, na ziza hadi-
daha kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma
munhu imwe yokemigwa
Yohana,
7 keza kamba msindila,
giladi yalave usindila wa
mulangaza uja, avo wanhu
wose watogole kubitila heyo.
8 Heyo mwenyego hakalile
mulangaza, ila keza kamba
msindila wa mulangaza.
9 Uno uwo mulangaza
wa kweli, uwamwemwesa
wanhu wose, ukalile ukwiza
muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza
ukalile muulumwengu,
avo Mulungu kaulumba
ulumwengu mkubitila heyo,
ila ulumwengu haumtangile.
11 Keza mwa wanhu zake
mwenyego, ila wanhu zake
mwenyego hawam'bokele.
12 Ila wanhu wose
wam'bokele na kumtogola,
kawagwelela udaho wa
kuwa wana wa Mulungu,
13 awo watendigwe wawe
wana wa Mulungu si sama
ya mulopa ama sama
ya manogelwa ga lukuli
ama sama ya manogelwa
ga munhu, ila sama ya
manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu,
kakala hamoja na tweye.
Tuyona yenzi yake, yenzi
ya kamba mwana imwe
yeiyeka wa Tata, yamemile
ngekewa na kweli.
15 Yohana kazipeta
mbuli zake Yesu. Kenula
dizwi yolonga, “Ino iyo
munhu inikalile nimulonga,
avija vinilongile, ‘Kok-
wiza hachugu changu, ila
heyo iyo mkulu kubanza
nie, kwavija kipigiti nie
sinavumbuka heyo kakala
baho.’ ”
16 Avija viyamemile
ngekewa tweye tose
tubokela motelo zose.
17 Mulungu katugwelela
Malagizo kubitila Musa, ila
ngekewa na kweli viza ku-
bitila Yesu Kilisto.
18 Haduhu munhu yoyose
yamonile Mulungu, ila
Mwana yeiyeka, ayo yali
hamgwazo wa Tata, iyo
yamtendile Tata yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto

(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila
uyalavile Yohana kipigiti
wakulu wa Wayahudi vi-
wawatumile wakulu wa
nhambiko na Walawi ku-
lawa Yelusalemu waka-
muuze, “Gweye iyo yalihi?”
20 Yohana kawedika kawa-
longela kinaganaga, “Nie sili
Kilisto.”

21 Wamuuza, “Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?”

Yohana kawalongela, “Nie sili Eliya.”

Wamuuza, “Gweye kwa Muhokozi ija?”

Kawalongela, “Nie sili Muhokozi ija.”

22 Wamulongela, “Basi tulongele gweye iyo yalihi? Giladi tukawalongele waja watutumile. Mzingelegeza zako gweye mwenyego koilongaze?”

23 Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga,

“Nie dijo ‘Dizwi da munhu yoguta muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.’ ”

24 Waja iwasenga, watumigwe na Mafalisayo,

25 wamuuza Yohana, “Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya ama Muhokozi ija, habali ubatiza?”

26 Yohana kawalongela, “Nie nobatiza na mazi, ila mmwanza wenu mweye mwimile aho kema munhu hamumtangile.

27 Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata kudohola nzabi za ng'hwabasa zake.”

28 Mbuli zino zose zilawililа mkiwambo cha Betania ng'ambu ya ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga, “Lola! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu yosola vilozo va ulumwengu!

30 Ino iyo munhu inikalile nimulonga, ‘Kokwiza munhu hachugu changu, yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala baho kipigiti nie sinavumbuka.’

31 Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza kubatiza na mazi sama ya kilamso kino, siku kogubuligwa mwa wanhu wa Islaeli.”

32 Na Yohana kalava usindila uno, yolonga, “Nimona Loho wa Mulungu yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na kukala uchana yake.

33 Nie sambinimtange, ila ayo yandagize nie kubatiza na mazi, kanongela, ‘Uhamona Loho wa Mulungu yohumuluka na kukala uchana ya munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize na Loho wa Mulungu.’

34 Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo Mwana wa Mulungu.”

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

35 Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na wanahina zake wabili,

36 viyamuwene Yesu yobita behi na hewo, kalonga, “Loleni! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu.”

37 Waja iwanahina wabili
viwamuhulike yolonga gano,
wamkweleleza Yesu.
38 Yesu viyahinduke
kawona womkweleleza,
kawauza, “Mozahila choni?”
Wamuuza, “Labi, kwahi
kuukala?” “Labi,” nhegulo
yake “Mkulufunzi.”
39 Yesu kawalongela,
“Izoni mulole.” Avo wachola
wahone haja hayakalile
yokala, na wakala na heyo
zua dija jose. Ikala kamba
saa longo dimwe ichungulo.
40 Imwe wa wanahina
waja wabili yamuhulike
Yohana yolonga na kumk-
weleleza Yesu kakala En-
delea mkulu wake Simoni
Petulo.
41 Kinhu cha ichanduso
kiyatendile Endelea kikala
kumzahila ndugu yake Si-
moni na kumulongela, “Tu-
mona Masihi.” Mbuli ino
nhegulo yake iyo, “Kilisto.”*
42 Abaho, kamsola kam-
gala ha Yesu.
Yesu kamulola kalonga,
“Twaga jako kokemigwa Si-
moni, mwana wa Yohana,
ila songela lelo kokemigwa
Kefa.” Twaga dino nhegulo
yake iyo “Dibwe.”

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli

43 Zua da ikabili Yesu
kalonda kuchola Galilaya,
kam'vika Filipo kamulon-
gela, “Nikoleleze.”
44 Filipo kakala yolawa
Betisaida, kiwambo
chawakalile wokala Endelea
na Petulo.
45 Filipo kamzahila
Natanieli kamulongela,
“Tumona munhu ayo Musa
yandike mbuli zake mkitabu
cha Malagizo na ayo vivija
wahokozi wandike mbuli
zake, Yesu, mwana wa
Usufu, kulawa Nazaleti.”
46 Natanieli kauza, “Vo-
dahika kinhu kinogile ki-
lawe Nazaleti?”
Filipo kalonga, “Izo ulole.”
47 Yesu viyamuwene
Natanieli yokwiza, kalonga,
“Lola! Ino iyo Muislaeli
mwenyego kabisa, mduhu
uzenzeleganye mmoyo
wake!”
48 Natanieli kamuuza, “Ku-
nitangaze?”
Yesu kalonga, “Nikona
vuukalile hasi ya umtini
kipigiti Filipo hanakukema.”
49 Natanieli kalonga,
“Mkulufunzi, gweye kwa
Mwana wa Mulungu!
Gweye kwa Mndewa wa
Islaeli!”
50 Yesu kamulongela, “Ku-
togola kwavija nikulongela
nikona vuukalile hasi ya um-
tini? Avo kovona vinhu
vikulu kubanza vino!”
51 Abaho, kawalon-
gela, “Nowalongela ikweli,
mowona ulanga uvuguka
na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wokwela na
kunihumulukila nie Mwana
wa Munhu.”

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala
na lusona lwa zengele

* **1:41** ***Kilisto*** nhegulo yake *ayo yasaguligwe na Mulungu.*

mkiwambo kikemigwa Kana
muisi ya Galilaya. Mamaake
Yesu kakala bahaja.
2 Yesu na wanahina zake
vivija wagonekigwa hana
ulusona luja lwa zengele.
3 Divai viimalile, mamaake
Yesu kamulongela, “Wabule
divai.”
4 Yesu kamulongela,
“Mama, gano gavikaze
kumwetu? Kipigiti changu
hakinavika.”
5 Abaho, mamaake Yesu
kawalongela waja wakalile
wosang'hanika na vakuja,
“Tendeni chochose chon-
dayawalongele.”
6 Haja kukala na minongo
sita ya mazi itendigwe
na mabwe, na kila nongo
dimwe dikala na ukulu wa
nongo mbili ama ndatu
kwavija Wayahudi wakala
na nzoela ya kuinava
makono na magulu.
7 Yesu kawalongela waja
wakalile wosang'hanika,
“Memezeni mazi minongo
ino.” Avo wamemeza
minongo yose mbaka hamu-
lomo.
8 Abaho, kawalongela,
“Haya, deheni vimazi vi-
dodo mkamgwelele mkulu
wa ulusona.” Wasola
gamazi wamgalila mkulu wa
ulusona.
9 Mkulu wa ulusona viya-
galanzile gamazi gakalile
gagaluke divai, kakanganya
kwahi kuilawile divai
ija. Ila waja wakalile
wosang'hanika na ulusona
wadehile gamazi wavitanga,
avo kamkema imulawil-
amhambe,
10 kamulongela, “Wanhu
wose wagomelaga divai
inogile haichanduso, na
iwahenza wehesha kung'wa
ng'hani kowagomela divai
igwaduke, ila gweye kwika
divai inogile mbaka vino!”
11 Yesu katenda mzonza
uno wa mwanduso mki-
wambo cha Kana muisi ya
Galilaya, aho hayailaguse
yenzi yake, na wanahina
zake wamtogola.
12 Abaho Yesu na ma-
maake, wandugu zake, na
wanahina zake wachola
Kapenaumu, wakala haja
mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu

(Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa
Wayahudi lukala lukwen-
huke, avo Yesu kachola
Yelusalemu.
14 Akuja kung'anda
ya Mulungu kawavika
wanhu woguza ng'ombe,
ng'hondolo, na nziwa,
na wavunja hela wakala
wakalile mzimeza zao.
15 Avo kasola nzabi
kogosa lukumbulu, ka-
songa kuwawinga waja
iwang'onyo wose yowalava
hanze ya Ing'anda ya Mu-
lungu, ng'hondolo hamoja
na ng'ombe. Kazihindula
zimeza za wavunja hela na
kuzipwililisa zihela zao,
16 na kawalongela awo
wakalile woguza nziwa, yo-
longa, “Wasegezeni nziwa
zenu hano! Lekeni kutenda
Ng'anda ya Tataangu kuwa
gulilo!”

17 Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, “Nogelwa iniinogele ng'anda yako, Mulungu, yondukuza kamba moto.”*
18 Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuuza, “Mzonza ulihi wondautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa kutenda mbuli zino?”
19 Yesu kawalongela, “Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu, na nie noizenga kabili mmazua madatu.”
20 Wamuuza, “Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua madatu? Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo mane na sita kumambukiza kuizenga!”
21 Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli lwake.
22 Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake wakumbukila kamba kakala yalongile gano, na wazitogola Zinyandiko Zing'alile na gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu, wanhu bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola.
24 Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzenzeleganye wa wanhu.
25 Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu waja, kwavija heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

1 Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile Mfalisayo.
2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, “Mkulufunzi, tuvimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo.”
3 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu.”
4 Nikodemo kamuuza, “Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa ikabili!”
5 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho.
6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa Mulungu chowa loho.
7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa m'vumbuke kabili.

* **2:17** ***Yondukuza kamba moto*** nhegulo yake *wonikoma.*

8 Ubeho ucholaga kuu-
londa, na mweye mohulika
kisindo chake, ila mweye
hamuutanga kuulawa ama
kuuchola. Vivo ili na waja
wose wavumbuke Muloho
wa Mulungu.”

9 Nikodemo kauza,
“Yowaze mbuli ino?”

10 Yesu kamulongela, “Gw-
eye kwa mkulufunzi muisi
ya Islaeli, hugatangile gano?
11 Nokulongela ikweli,
tolonga gaja tugamanyile
na tosimulila gaja gatonile,
ila haduhu munhu yoyose
mmwanza wenu youtogola
usenga wetu.
12 Niwalongela mbuli za
muulumwengu na hamzito-
gola, motogolaze kamba ni-
hawalongela mbuli za kuu-
langa?
13 Haduhu munhu yoyose
yakwelile kuulanga ila
ayo yahumuluke kulawa
kuulanga, nie, Mwana wa
Munhu.

14 “Kamba Musa viyamwin-
ule nyoka kuluwala, vivija
na Mwana wa Munhu
kolondigwa yenuligwe,
15 giladi yoyose yondayam-
togole yeng'higwe ugima wa
digunge.
16 Kwavija Mulungu
kaunogela ulumwengu avo
kamulava Mwanage imwe
yeiyeka, giladi yoyose yon-
dayamtogole sambiyadan-
ganhike, ila yawe na ugima
wa digunge.
17 Kwavija Mulungu
hamgalile Mwanage muu-
lumwengu yeze kuutagusa
ulumwengu, ila ulumwengu
ukomboligwe kubitila heyo.
18 “Awo womtogola
Mwana hawatagusigwa.
Ila awo woleka kumtogola
wesha kutagusigwa, kwav-
ija hawamtogole Mwana
yeiyeka wa Mulungu.
19 Na ino iyo nhaguso,
mulangaza wiza muu-
lumwengu, ila wanhu
wanogelwa na ziza na kuwi-
hila umulangaza, kwavija
sang'hano zao ziha.
20 Awo wose wotenda
mbuli zihile wowihila
mulangaza, na haweza
kuna umulangaza kwavija
hawalonda mbuli zao zihile
zoneke.
21 Waja wotenda mbuli
zinogile wokwiza kuna
umulangaza, giladi yoneke
kamba sang'hano zaoziten-
deka kubitila Mulungu.”

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na
wanahina zake wachola
ng'ambu ya Yudea, kakala
hiko mkipigiti kidodo na
kubatiza.
23 Yohana na heyo kakala
yobatiza ako Ainoni behi na
Salimu, kwavija hanhu haja
kukala na mazi bwando.
Wanhu wamgendela na
heyo kawabatiza.
24 Mbuli zino zilawilila
kipigiti Yohana hanageligwa
mkifungo.
25 Wanahina wa Yohana
wasonga kuibamilila na
Muyahudi imwe muimbuli
ya nzoela ya kusuluza
magulu na makono.

26 Avo wachola ha Yohana
wamulongela, “Mkulufunzi,
munhu ija yakalile na gweye
mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo Kilisto,
na heyo kobatiza, na wanhu
wose womgendela.”

27 Yohana kawalongela,
“Haduhu munhu yodaha
kupata kinhu chochose
kamba hagweleligwe na
Mulungu.

28 Mweye wenyego iwo
wasindila zangu haja hanilongile, ‘Nie sili Kilisto, ila
nitumigwa nimulongole.’

29 Mhambe mwenyego
mulawilamhambe, mbwigaake mulawilamhambe
kokwima na kumtegeleza
mulawilamhambe, yahadihulika dizwi da mulawilamhambe kodeng'ha
ng'hani. Avo sama ya
kilamso kino ndeng'ha
yangu ivikila.

30 Vinoga heyo yabanze na
nie nihungule.”

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa
uchana kawabanza wose.
Ayo yezile kulawa muisi
ka munhu wa muisi, na
kolonga mbuli za muisi. Ila
ayo yezile kulawa kuulanga
kawabanza wose.

32 Kolonga gaja gayonile
na kugahulika, ila haduhu
munhu yozitogola mbuli
zake.

33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila
kamba Mulungu iyo ikweli.

34 Munhu yatumigwe na
Mulungu kopeta mbuli za
Mulungu, kwavija Mulungu
komgwelela Loho wake bila
mhima.

35 Tata komnogela Mwana
avo keka vinhu vose
mmakono gake.

36 Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima
wa digunge, ila yoyose
yomulema Mwana hawona
ugima kwavija lusango lwa
Mulungu lowa hamoja na
heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika
kamba Yesu kowapata
na kuwabatiza wanahina
bwando kum'banza Yohana.

2 Ila Yesu mwenyego
ham'batize munhu yoyose,
ila wanahina zake wawo
wabatize.

3 Yesu viyahulike gano,
kasegela muisi ya Yudea
kabwela muisi ya Galilaya,

4 kabita nzila ibitile muisi
ya Samalia.

5 Kavika mkiwambo
kimwe muisi ya Samalia
kikemigwa Sikali, behi
na mgunda wa Yakobo
uyakalile yaamgwelele
mwanage, Usufu.

6 Haja kukala na sima
da Yakobo, na Yesu, avija
viyadonhile na umwanza,
kakala hasi hamgwazo wa
idisima. Ikala saa sita imisi.

7 Mtwanzi wa Kisamalia
keza kudeha mazi, na Yesu
kamulongela, “Nigwelele
mazi ning'we.”

8 Wanahina zake wakala
wacholile kukiwambo
kugula mandia.

9 Ija imtwanzi kamulon-
gela, “Gweye kwa Muyahudi
na nie na mtwanzi wa
Kisamalia, konipulaze nie
mazi ga kung'wa?” Kwavija
Wayahudi hawasangilaga
vinhu na Wasamalia.

10 Yesu kedika, “Kamba
uhaimanyile nhunza ya
Mulungu na uhammanyile
ayo yokupula mazi ga
kung'wa, uhampulile heyo
na yahakugwelele mazi
golava ugima.”

11 Ija imtwanzi kalonga,
“Mndewa, kia cha kudehela
kwabule na sima digidila,
kwahi kondaugapate mazi
higo gali na ugima?

12 Gweye kwa mkulu
kum'banza muhenga wetu
Yakobo yatugwelele sima
dino, na heyo mwenyego na
wanage na madale gake ga
ng'hondolo wose wang'wa
mazi ga sima dino?”

13 Yesu kamulongela,
“Wanhu wose wong'wa mazi
gano wokona ng'hilu kabili,

14 ila munhu yoyose
yondayang'we mazi gon-
danimgwelele nie honda
yone ng'hilu kabili. Mazi
gondanimgwelele nie
gogaluka nzokwe mgati
yake, gondagamgwelele
ugima wa digunge.”

15 Ija imtwanzi kalonga,
“Mndewa, ngwelela mazi
higo! Giladi sambinyone
ng'hilu kabili, na sambinize
hano kudeha mazi.”

16 Yesu kamulongela,
“Genda kamkeme mbigalo
wako, abaho, ubwele.”

17 Ija imtwanzi kedika,
“Nabule mbigalo.”

Yesu kamulongela, “Ku-
longa goya avija vuulonga
kwabule mbigalo.

18 Kwavija kusoligwa na
wambigalo watano, na mbi-
galo yuukala nayo sambi sio
mbigalo wako. Kunongela
ikweli.”

19 Ija imtwanzi kalonga,
“Mndewa, nokona gweye
kwa muhokozi.

20 Wahenga zetu wakala
wotambika mkigongo kino,
ila mweye mogong'ondeza
kamba Yelusalemu baho
hanhu ha kutambikila.”

21 Yesu kamulongela ija
imtwanzi, “Nhegeleza nie,
go mtwanzi, kipigiti chok-
wiza wanhu hawamtambik-
ila Tata mkigongo kino ama
kuja Yelusalemu.

22 Mweye motambikila
kija hamkitangile, ila tweye
tukitanga kija itukitam-
bikila, kwavija ukombola
wolawa mwa Wayahudi.

23 Ila kipigiti chokwiza na
tena kipigiti kivika, watam-
bika wa ikweli womtambik-
ila Tata muloho na muik-
weli, kwavija Tata kowaza-
hila wanhu wondawamtam-
bikile kamba vino.

24 Mulungu iyo Loho,
avo awo womtambikila
wolondigwa wamtambikile
muloho na muikweli.”

25 Ija imtwanzi kamu-
longela, “Nivitanga kamba
Kilisto kokwiza, na yeheza,
kotulongela kila kinhu.”

26 Yesu kamulongela, “Nie,
inilonga nagwe, iyo Kilisto.”
27 Kipigiti kikija wanahina
zake wabwela, wakan-
ganya ng'hani viwam'vikile
yolongelela na mtwanzi.
Ila haduhu hata imwe
mmwanza wao yamulon-
gele, “Kolonda choni?” ama
kumuuza Yesu, “Habali
ulonga na mtwanzi ino?”
28 Abaho, ija imtwanzi
kaleka nongo yake ya mazi,
kabweleganya kukiwambo
na kuwalongela wanhu
wakalile haja.
29 Yolonga, “Izoni mmu-
lole munhu yanongele kila
kinhu kinhendile. Havi-
dahika munhu ino kuwa iyo
Kilisto?”
30 Avo wasegela haja haki-
wambo wachola kuyali Yesu.
31 Kipigiti kikija wanahina
zake wamuyalalila Yesu
wolonga, “Mkulufunzi, uje
mandia.”
32 Ila heyo kawalongela,
“Nie nnago mandia ago mw-
eye hamgamanyile.”
33 Avo waja wanahina
wasonga kukiiuza wenyego
kwa wenyego, “Hana
munhu yamgalile mandia?”
34 Yesu kawalongela,
“Mandia gangu nie gago
gano, kugatenda gaja
gamnogele ayo yanhu-
mile na kuimambukiza
sang'hano yake.
35 Mnawo ulonzi ulonga,
‘Isigala milenge mine mulao
ulawe.’ Ila nie nowalongela,
loleni mmigunda, vakuja
vipa visha avo volondigwa
kuhunigwa.
36 Muhuna vakuja ko-
gendelela kulihigwa hata
sambi, na heyo kokunzanya
ivakuja yavike muugima
wa digunge, avo yahandile
na ayo yohuna wodeng'ha
hamoja.
37 Kamba ulonzi uno
vuulonga, ‘Imwe kohanda,
iyagwe kohuna.’
38 Niwagala kuhuna
vakuja mumgunda hamuulim-
ile. Wanhu wayagwe iwo
wasang'hanike, na mweye
mpata fong'ha kulawa
msang'hano yao.”
39 Wasamalia bwando
kulawa mkiwambo kija
wamtogola Yesu, sama
ya gaja gayalongile ija
imtwanzi, “Kanongela kila
kinhu kinhendile.”
40 Avo waja Wasamalia
viwamwizile, wamuyalalila
yakale na hewo, avo Yesu
kakala haja mazua mabili.
41 Wanhu wayagwe
bwando wamtogola sama ya
mbuli zake,
42 na wamulongela ija
imtwanzi, “Tutogola si
kwavija gweye kutulongela,
ila kwavija tumuhulika tw-
eye wenyego, na tuvitanga
kamba heyo iyo Mkombola
wa ulumwengu.”

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili,
Yesu kasegela haja kachola
kuisi ya Galilaya.
44 Kwavija heyo mwenyego
kalonga, “Muhokozi
hahishimilwa muisi yake
mwenyego.”

45 Viyavikile Galilaya
wanhu wa haja wam'bokela,
kwavija wavona vinhu
vose viyatendile Yelusalemu,
kipigiti cha Ulusona lwa
Pasaka, kwavija na hewo
wakala wacholile kuna
ulusona.
46 Abaho, Yesu kabwele-
ganya kuna ikiwambo cha
Kana muisi ya Galilaya, ako
kuyagalule mazi kuwa di-
vai. Haja kukala na mkulu
imwe wa silikali yakalile na
mwanage mtamu ako Kape-
naumu.
47 Viyahulike kamba
Yesu keza kulawa Yudea
kwiza Galilaya, kamgendela
na kumuyalalila yachole
Kapenaumu yakamuhonye
mwanage yakalile behi na
kudanganhika.
48 Yesu kamulongela,
"Kamba hamonile vilaguso
na mikanganyo, hamtogola."
49 Ija imkulu wa silikali
kamulongela, "Mndewa,
izo kipigiti mwanangu
hanadanganhika."
50 Yesu kamulongela,
"Genda ukae yako, na
mwanago kohona."
Ija imkulu wa silikali kaz-
itogola mbuli za Yesu, avo
kachola.
51 Viyakalile yobwela
ukae, mnzila kaiting'hana na
nyakadala zake, wamulon-
gela, "Mwanago kahona."
52 Kawauza kipigiti kilihi
mwanage chayahonile, wa-
mulongela, "Ikala saa saba
imisi mayo homa imsegela."
53 Avo ija tata wa imwana
kakumbukila kamba kikala
kipigiti kikija Yesu chayamu-
longele, "Mwanago kohona."
Avo heyo na mulango wake
wose wamtogola Yesu.
54 Uno ukala mzonza
wa ikabili waatendile Yesu
viyalawile Yudea kuchola
Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola
Yelusalemu kuna ulusona
lwa Wayahudi.
2 Kuja Yelusalemu,
behi na Lwivi lwa
Ng'hondolo, kukala na
bwawa dikemigwa Mkieb-
lania "Betizata," dikalile na
mhelengo tano.
3 Wanhu bwando wakalile
watamu wakala wowasa
mmhelengo zija, vimbugum-
bugu, mbetembete, na
wanhu waholole wakala
wobeta mazi gatibuke.
4 Kwavija watogola kamba
kuna kipigiti msenga wa
Mndewa wa kuulanga
kohumuluka mdibwawa
na kugatibula gamazi.
Na mtamu wa ichanduso
kwingila mdibwawa kipigiti
msenga wa Mulungu yehe-
sha kugatibula, kohonyigwa
utamu wose uyalinao.
5 Haja kukala na munhu
yakalile mtamu mmilao ma-
longo madatu na minane.
6 Yesu viyamonile munhu
ija kawasa haja na viyav-
itangile kamba munhu ija
kakala mtamu mkipigiti
kitali, kamuuza, "Kolonda
kuwa mgima?"
7 Ija imtamu kamwidika,
"Mndewa, nie nabule

munhu hano wa kunigela mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa. Nihalonda kwingila, munhu iyagwe konilongola.”

8 Yesu kamulongela, “Ima wima, papa lusazi lwako utembele.”

9 Bahaja ija imunhu kahona, kapapa lusazi lwake, kasonga kuchola.

Mbuli ino ilawilila Mdizua da Mhumulo.

10 Avo wakulu wa Wayahudi wamulongela ija imunhu yahonyigwe, “Lelo Zua da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa gweye kupapa lusazi lwako.”

11 Na heyo kawalongela, “Ija munhu yanihonyile kanilongela, ‘Papa lusazi lwako uchole.’ ”

12 Wamuuza, “Iyo munhu yalihi yakulongele upape lusazi lwako uchole?”

13 Ila ija imunhu yahonyigwe kakala hamtangile kakala munhu yalihi, kwavija Yesu kakala yengile mdidale da wanhu dikalile haja.

14 Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya Mulungu, kamulongela, “Tegeleza, sambi kuhona, avo sambiutende vilozo kabili, ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile ng'hani kubanza vino.”

15 Abaho, ija imunhu kachola kuwalongela wakulu wa Wayahudi kamba Yesu iyo yamuhonyile.

16 Avo wasonga kumgaza Yesu kwavija kahonya Mdizua da Mhumulo.

17 Yesu kawalongela, “Tataangu kosang'hanika mazua gose, na nie vivija nosang'hanika.”

18 Sama ya kilamso kino wakulu wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila ya kumkomela, sio kwavija katenda gagomeswe Mdizua da Mhumulo, ila vivija kamkema Mulungu Tataake, avo kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga, “Nowalongela ikweli, Mwana hadaha kutenda chochose heyo mwenyego, ila kotenda kija choyomona Tataake yotenda. Kija choyotenda Tata, kicho vivija Mwana choyotenda.

20 Kwavija Tata komnogela Mwanage na kamulagusila vinhu vose voyotenda heyo. Komulagusila vinhu vikulu ng'hani kubanza vino, na mweye mose mokwiza kukanganya.

21 Kamba vija Tata viyozusa wadanganhike na kuwabwezela ugima, vivija na Mwana kowabwezela ugima waja yoolonda kuwabwezela.

22 Tata hamtagusa munhu yoyose. Ila kamgwelela Mwanage udaho wose wa kutagusa,

23 giladi wanhu wose wamuhishimile Mwana kamba vija viwomuhishimila Tata. Munhu yoyose yondayaleke kumuhishimila Mwana,

vivija hamuhishimila Tata
yamtumile.
24 “Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yondayaz-
ihulike mbuli zangu na
kumtogola ayo yanhumile
nie kana ugima wa digunge.
Hatagusigwa, ila kabita
kulawa mkudanganhika
kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli,
kipigiti chokwiza na kipigiti
kivika aho wanhu wadan-
ganhike wodihulika dizwi
da nie, Mwana wa Mulungu,
na awo wondawadihulike
wowa wagima.
26 Kamba vija Tata viyali
na ugima mgati yake
mwenyego, vivija kamtenda
Mwanage yawe na ugima
mgati yake mwenyego.
27 Na kanigwelela udaho
wa kutagusa kwavija nie iyo
Mwana wa Munhu.
28 Sambimkanganye mbuli
ino, kipigiti chokwiza aho
wanhu wali mgamapanga
vondawahulike dizwi jangu,
29 na kulawa hanze ya
igamapanga, awo watendile
ganogile wozuka giladi
wagweleligwe ugima wa
digunge, na awo watendile
gehile wozuka giladi wake-
higwe.

Usindila wa Yesu

30 “Nie sidaha kutenda
kinhu chochose nene
mwenyego, notagusa kamba
vinihulika. Nhaguso yangu
yabule uzenzeleganye,
kwavija sizahila kuinogeza
mwenyego ila kumnogeza
ayo yanhumile.
31 “Kamba nihaisindila
mwenyego, usindila wangu
hautogoligwa kamba kweli.
32 Ila hana munhu iyagwe
yonisindila nie, na munhu
hiyo iyo Yohana, na nie nivi-
tanga kamba gaja goyolonga
gotogoligwa kamba kweli.
33 Muwatuma wasenga
zenu ha Yohana, na heyo
kawalongela ikweli yose.
34 Nie silonda usindila ku-
lawa mwa wanhu, ila ni-
longa gano giladi mkom-
boligwe.
35 Yohana kakala kamba
kiwenge kilukula na kulava
mulangaza, na mweye
mulonda kudeng'helela
mulangaza wake mkipigiti
kiguhi.
36 Ila nie nna usindila
mkulu ng'hani kubanza
usindila yaawagwelele
Yohana. Kwavija sang'hano
ino initenda yaangwelele
Tata niimambukize, ino
inigendelela kuitenda, yola-
gusa kamba Tata iyo yanhu-
mile.
37 Tataangu yanhumile
vivija mwenyego kasindila
sama yangu. Hamdihulike
dizwi jake ama kuchona
kiwiliwili chake,
38 na hamzikile mbuli
zake mmioyo yenu, kwavija
hamumtogole ayo iyamtu-
mile.
39 Mozihimbula ng'hani
Nyandiko Zing'alile, kwav-
ija mokwagiza kamba
mkutenda vino mok-
wing'higwa ugima wa
digunge. Na Nyandiko
Zing'alile zimuhimbula zizo
zinilonga nie!

40 Hata avo hamulonda
kwiza kumwangu giladi
mpate ugima.
41 “Nie sizizahila
nhogolwa kulawa mwa
wanhu.
42 Ila niwamanya mweye
mwa wanhu wa vilihi.
Nivitanga kamba mweye
mwabule noge da Mulungu
mmioyo yenu.
43 Nie niza mtwaga
da Tataangu, ila mweye
hamunibokele. Ila kamba
munhu yeheza mtwaga jake
mwenyego, mom'bokela.
44 Kamba mweye
mobokela nhogolwa zi-
lawa mmwenu mwemwe
wenyego, ila hamuiyoha
mpate nhogolwa zilawa
ha Mulungu yeiyeka, avo
modahaze kutogola?
45 Sambimgelegeze kamba
nie niza kuwatagusa ha Tata.
Musa, imumtamanila, iyo
yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mum-
togola Musa, muhanitogole
nie, kwavija kandika mbuli
zangu.
47 Ila kamba hamgatogole
gaja gayandike, mogatogo-
laze gonilonga?”

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano

(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka
Lamba da Galilaya, ama
vivija vowodikemaga Lamba
da Tibelia.
2 Dale kulu da wanhu
dimkweleleza, kwavija way-
ona mizonza iyatendile mwa
watamu.
3 Yesu kakwela hakigongo,
kakala hasi na wanahina
zake.
4 Kipigiti cha Lusona
lwa Wayahudi lukemigwa
Pasaka kikwenhuka.
5 Yesu kalola uchana
kona dale kulu da wanhu
domwizila, kamulongela Fil-
ipo, “Tukagule kwahi mikate
ya kuwegutiza wanhu wose
wano?”
6 Kalonga gano gi-
ladi yamgeze, kwavija
mwenyego kavimanya vija
vondayatende.
7 Filipo kamwidika ka-
longa, “Kitumetume cha
milenge minane hakidaha
kugula mikate ya kumtenda
kila imwe yapate kikate
kidodo.”
8 Mwanahina wake iyagwe
yokemigwa Endelea, mkulu
wake Simoni, ayo vivija
yokemigwa Petulo, kalonga,
9 “Hana mmhale hano
kana mikate mitano ya
mpunga na visomba vibili.
Ila wangahi wondawaje
mdidale dino jose?”
10 Yesu kalonga, “Wa-
longeleni wanhu wakale
hasi.” Haja kukala na visoti
bwando. Avo wanhu wose
wakala hasi, na wanhu
wakalile haja wakala kamba
wambigalo alufu tano vino.
11 Abaho Yesu kaisola ija
imikate, kamgwaa Mulungu
hewela, kawagolela wanhu
wakalile haja kamba vi-
walondile. Katenda vivija
na ivisomba.

12 Wanhu wose viweigute,
kawalongela wanahina
zake, “Dondoleni ividanga
va imikate isigale, sam-
bikipotele chochose.”
13 Avo wavidondola na
kumemeza migelo longo
dimwe na mibili imemile
vidanga va imikate ya
mpunga isigale iwadile
iwanhu.
14 Wanhu viwonile
mzonza uno waatendile
Yesu, walonga, “Kweli ino
iyo Muhokozi yalongigwe
kokwiza muulumwengu.”
15 Yesu kavitanga kamba
wakala mmabehi kwiza
kumgoga wamtende mn-
dewa wao kwa shuluti,
avo kasegela kabweleganya
kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi

(Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

16 Viivikile ichungulo,
wanahina zake Yesu wahu-
muluka kudilamba,
17 kilo vukisongile
kwingila na Yesu kakala
yang'hali hanabwela, wak-
wela mngalawa na kusonga
kuloka idilamba wochola
Kapenaumu.
18 Kukuzumbi dilaw-
ilila, na gamazi gasonga
kutibuka.
19 Wanahina viwakalile
wogela ng'hafi mwanza wa
kilometa tano ama sita,
wamona yesu yotembela
uchana ya igamazi, yokwiza
behi na ingalawa. Avo,
wadumba ng'hani.
20 Yesu kawalongela,
“Sambimdumbe, nie iyo.”
21 Avo wam'bokela mku-
deng'ha, kengila mngalawa,
na kipigiti kikija ingalawa
ivika mulusanga, bahaja
hawakalile wochola.

Wanhu Womzahila Yesu

22 Zua da ikabili wanhu
bwando wakalile mwambu
wa ikabili wa idilamba
wakumbukila kamba haja
kukala na ngalawa imwe, na
Yesu hacholile na wanahina
zake mngalawa ija, ila
wachola weiyeka.
23 Ngalawa ziyagwe
zikalile zizile kulawa ki-
wambo cha Tibelia zivika
behi na hanhu haja wanhu
hawadile imikate, Mndewa
viyeshile kumgwaa hewela
Mulungu.
24 Wanhu viwonile kamba
Yesu na wanahina zake
wahaduhu, wengila mzin-
galawa zija, wachola Kape-
naumu kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

25 Wanhu viwam'vikile
Yesu mwambu wa ikabili
wa idilamba, wamulongela,
“Mkulufunzi, kwiza zua jaki
hano?”
26 Yesu kawalongela,
“Nowalongela ikweli, mo-
nizahila si kwavija vumuy-
onile imizonza, ila kwavija
muja imikate na kupata gaja
gamulondile.
27 Sambimsang'hanikile
ng'hani mandia gaja gob-
anangika, ila sang'hanikileni
mandia gondagakale mbaka
kuugima wa digunge, ago
nie, Mwana wa Munhu
gondaniwagwelele. Mwa

heyo Mulungu Tata keka
kilagilo chake.”
28 Abaho wamuuza, “Tu-
tendeze giladi tugatende
gaja Mulungu goyolonda
tweye tugatende?”
29 Yesu kawalongela, “Kino
kicho Mulungu choyolonda
mumsang'hanikile, mumto-
gole ayo iyamtumile.”
30 Wamulongela, “Mzonza
ulihi wondauutende tu-
wone, giladi tukutogole?
Kotenda kinhu kilihi?
31 Wahenga zetu waja
mana* muluwala, kamba
Zinyandiko Zing'alile vuzi-
longa, ‘Kawagwelela mkate
kulawa kuulanga waje.’ ”
32 Yesu kawalongela,
“Nowalongela ikweli, sio
Musa yawagwelele mkate
kulawa kuulanga, ila
Tataangu iyo yowagwelela
mkate wa ikweli kulawa
kuulanga.
33 Kwavija mkate wa
Mulungu uwo heyo yohu-
muluka kulawa kuu-
langa, yolava ugima muu-
lumwengu.”
34 Wamulongela, “Mn-
dewa, tugwelele mkate uno
mazua gose.”
35 Yesu kawalongela, “Nie
iyo mkate wa ugima. Yoyose
yondayeze kumwangu heza
kona nzala, na yoyose
yondayanitogole heza kona
ng'hilu.
36 Ila kamba viniwalon-
gele, munyona ila hamunito-
gola.
37 Wose waangwelele
Tataangu wokwiza kumwangu,
na yoyose yondayeze
kumwangu simuwinga.
38 Kwavija nihumuluka
kulawa kuulanga kutenda
gaja goyolonda ayo yanhu-
mile, na sio kutenda gaja
ganilonda nie.
39 Na gano gago goyolonda
ija yanhumile, sambin-
imwase munhu yoyose
mmwanza wa waja waanig-
welele, ila nolondigwa ni-
wazuse wose wawe wagima
mdizua da ikimambukizo.
40 Kwavija choyolonda
Tataangu icho kino, wose
wondawamone Mwana na
kumtogola wopata ugima
wa digunge. Na nowazusa
wawe wagima mdizua da
ikimambukizo.”
41 Wayahudi wasonga
kumtwanganikila, kwavija
kalonga, “Nie iyo mkate
uhumuluke kulawa kuu-
langa.”
42 Walonga, “Munhu ino
hali Yesu, mwanage Usufu?
Tumtanga tataake na ma-
maake. Avo kolongaze kahu-
muluka kulawa kuulanga?”
43 Yesu kawedika, “Sam-
bimtwanganike wenyego
kwa wenyego.
44 Haduhu munhu yodaha
kwiza kumwangu kamba
hakwegigwe na Tataangu
yanhumile nie, na nie
nomzusa yawe mgima
mdizua da ikimambukizo.
45 Wahokozi wandika,
‘Wanhu wose wofundizigwa

* **6:31** ***Mana*** iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

na Mulungu.' Munhu yoyose yomuhulika Tata na kuifundiza kumwake kokwiza kumwangu.

46 Haduhu munhu yamonile Tata, ila ayo yalawile ha Mulungu iyo yeiyeka yamonile Tata.

47 Nowalongela ikweli, ayo yondayatogole kana ugima wa digunge.

48 Nie iyo umkate wa ugima.

49 Wahenga zenu waja mana muluwala, ila wadanganhika.

50 Ila uno uwo mkate uhumuluka kulawa kuulanga, awo munhu youja hadanganhika.

51 Nie iyo mkate uli na ugima uhumuluke kulawa kuulanga. Kamba munhu yoyose yahauja mkate uno, kowa na ugima wa digunge. Mkate wondanimgwelele uwo lukuli lwangu nilulava giladi ulumwengu uwe na ugima."

52 Wayahudi wasonga kuibamilila ng'hani wenyego kwa wenyego wolonga, "Vodahikaze munhu ino yatugwelele lukuli lwake tuluje?"

53 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, kamba hamuludile lukuli lwa nie, Mwana wa Munhu, na kuung'wa mulopa wangu, mowa bule ugima mgati yenu.

54 Awo woja lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu wana ugima wa digunge, na nowazusa wawe wagima mdizua da hakimambukizo.

55 Kwavija lukuli lwangu lulo mandia ga ikweli, na mulopa wangu uwo ung'waji wa ikweli.

56 Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu kokala mgati yangu, na nie nokala mgati yake.

57 Tata mwene ugima iyo yanhumile, na sama yake na nie nnao ugima. Vivija munhu yoyose yondayanije kowa na ugima sama yangu nie.

58 Uno uwo mkate uhumuluke kulawa kuulanga. Wahenga zenu waja mana na viwadanganhike hawapatile ugima wa digunge. Ila awo wondawaje mkate uno wowa na ugima wa digunge."

59 Yesu kagalonga gano viyakalile yofundiza mng'anda ya nhambiko ako Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando viwahulike gano walonga, "Mafundo gano magaga. Yalihi yondayadahe kugabokela?"

61 Yesu kavitanga kamba wakala woitwanganikila mbuli ino, kawalongela, "Mbuli ino iwagevuza?

62 Yowaze kamba muhanyona nie, Mwana wa Munhu, nikwinuligwa kubweleganya kunikalile haichanduso?

63 Yagelaga ugima iyo
Loho, mhiko za wanhu
hazidaha chochose. Mbuli
iniwalongele iyo Loho wa
Mulungu yolava ugima.
64 Hata avo hana wanhu
mmwanza wenu hawagato-
gola." Songela haichanduso
Yesu kavitanga wanhu wal-
ihi wakalile hawamtogola
na munhu yalihi yondaya-
muhonze.
65 Abaho, kongeza ku-
longa, "Kino kicho kilamso
cha kuwalongela kamba
haduhu munhu yondayeze
kumwangu kamba ha-
galigwe na Tata."

66 Sama ya mbuli zino,
wanahina zake bwando
wabweleganya kuchugu,
avo waleka kumkweleleza.
67 Avo Yesu kawauza waja
wanahina zake longo dimwe
na wabili, "Na mweye vivija
molonda kusegela?"

68 Simoni Petulo kamulon-
gela, "Mndewa, tuchole ha
munhu yalihi? Gweye kuna
mbuli zili na ugima wa di-
gunge.
69 Na sambi tutogola na
kuvitanga kamba gweye iyo
Ung'alile wa Mulungu."

70 Yesu kamwidika yo-
longa, "Siwasagule mweye
longo dimwe na wabili?
Hata avo imwe mmwanza
wenu Mwenembago!"
71 Kakala yagalongile
gano yomulonga Yuda
mwanage Simoni Isikalioti,
ayo yakalile mmwanza wa
wanahina longo dimwe
na wabili, ayo hamwande
yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

1 Abaho Yesu kakala
yotembela muiisi ya
Galilaya. Halondile kutem-
bela muiisi ya Yudea kwav-
ija wakulu wa Wayahudi
wakala wolonda kumkoma.
2 Lusona lwa Vizewe lwa
Wayahudi lukala lukwen-
huke,
3 avo wandugu zake
Yesu wamulongela, "Segela
hano uchole Yudea, giladi
wanahina zako wazone
sang'hano zuutenda.
4 Haduhu munhu yofisa
mbuli zoyotenda kamba
yahalonda kutangigwa na
wanhu. Kamba kotenda
mbuli zino, uilaguse muu-
lumwengu."
5 Kwavija hata wandugu
zake hawamtogole.
6 Yesu kawalongela,
"Kipigiti changu kinogile
hakinavika, ila vipigiti vose
kumwenu mweye vinoga.
7 Ulumwengu haudaha
kuwehila mweye, ila woni-
hila nie, kwavija mazua
gose noulongela kamba
sang'hano zake ziha.
8 Mweye gendeni kulu-
sona. Nie sichola kuna
ulusona, kwavija kipig-
iti changu kinogile haki-
navikila."
9 Viyamambukize kuga-
longa gano, kagendelela
kukala muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwa-
cholile kulusona, Yesu na
heyo kachola, ila hacholile
mkuilagusa, ila mkuifisa.

11 Wakulu wa Wayahudi
wakala womzahila kuja ku-
lusona, wauza, “Kakwahi?”

12 Kukala na nyong'onyo
bwando mwa wanhu wom-
nyong'onya heyo. Wanhu
wayagwe walonga, “Munhu
ino kanoga,” wayagwe wa-
longa, “Hanogile, kowagiza
wanhu.”
13 Ila haduhu yamulongile
kinaganaga kwavija wakala
wowadumba wakulu wa
Wayahudi.

14 Lusona vuluvikile
mkindibwindibwi, Yesu
kachola Kung'anda ya Mu-
lungu na kusonga kufun-
diza.
15 Wakulu wa Wayahudi
wakanganya ng'hani wa-
longa, “Munhu ino kozi-
tangaze mbuli zino zose
na kuno hafundizigwe na
munhu yoyose?”

16 Yesu kalonga, “Kinifun-
diza nie sio mafundo gangu
mwenyego, ila galawa ha
Mulungu yanhumile.
17 Munhu yoyose yosagula
kugatenda gaja goyolonda
Mulungu kovitanga kamba
gano gonifundiza nie golawa
ha Mulungu ama nolonga
mbuli zangu mwenyego.
18 Munhu yolonga mbuli
zake mwenyego kozahila
nhogolwa yake mwenyego.
Ila munhu yosang'hanika
sama ya nhogolwa ya
ayo yamtumile iyo mwene
ikweli, na mduhu dihile
mgati yake.
19 Musa hawagwelele
Malagizo? Na haduhu hata
munhu imwe mmwanza
wenu yogazindilila Mala-
gizo. Habali mulonda
kunikoma?”

20 Waja wanhu walonga,
“Gweye kuna Mwenembago!
Yalihi yondakukukoma?”

21 Yesu kawalongela, “Ni-
tenda mzonza umwe,* na
mose msinhuka.
22 Musa kawalagiza mw-
eye muwengize kumbi
wanenu. Hata avo sio
Musa yasongile mbuli ino
ila wahenga zenu. Avo
mumwingiza kumbi mwana
Mdizua da Mhumulo.
23 Kamba mwana ken-
gizigwa kumbi Mdizua da
Mhumulo giladi Malagizo ga
Musa sambigadulukwe, ha-
bali basi munyonela lusango
nie kwavija nimuhonya
munhu utamu wake wose
Mdizua da Mhumulo?
24 Sambimumtaguse
munhu kwavija voyoneka,
ila mtaguseni muikweli.”

Yesu Iyo Kilisto?

25 Wanhu wayagwe wa
Yelusalemu walonga, “Ino
hali munhu ija woyolonda
kumkoma?
26 Lola, kolongelela
hakimwagaia, na wakulu
hawalonga kinhu chochose
cha kumtagusa. Yokoneka
wavitanga kamba heyo iyo
Kilisto?

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

27 Ila Kilisto vondayeze
haduhu munhu yondayav-
itange koyolawa. Ila tw-
eye tose tukutanga koyolawa
munhu ino."
28 Yesu viyakalile yofun-
diza Kung'anda ya Mulungu,
kenula dizwi yolonga, "Nie
munitanga na mkutanga
kuja kunilawa. Sizile na
udaho wangu mwenyego.
Ayo yanhumile kabule
uzenzeleganye, na mweye
hamumtangile.
29 Ila nie nimtanga, kwav-
ija niza kulawa kumwake,
na heyo iyo yanhumile nie."
30 Avo, walonda kumgoga,
ila haduhu munhu yam-
golosele mkono wake, kwav-
ija kipigiti chake kikala haki-
navika.
31 Wanhu bwando
wakalile mdidale dija
wamtogola, walonga, "Kipig-
iti chondayeze Kilisto, ko-
tenda mizonza kubanza ino
yootenda munhu ino?"

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika
wanhu wonyong'onya mbuli
zija womulonga Yesu, avo
hewo na wakulu wa wakulu
wa nhambiko wawatuma
wemilizi wa Ng'anda ya
Mulungu wakamgoge.
33 Yesu kalonga, "Nokala
na mweye mkipigiti kidodo,
abaho, nobwela ha ayo yan-
humile.
34 Monizahila ila hamun-
yona, na kondaniwe ham-
daha kwiza."
35 Wakulu wa Wayahudi
wakiilongela wenyego kwa
wenyego, wolonga, "Kwahi
koyolonda kuchola kon-
datuleke kumona? Konda
kuchola kuwapwililikile
wanhu zetu muisi ya Ugiliki
na kuwafundiza Wagiliki?
36 Mbuli ino nhegulo yake
choni ahaja hayolongile,
'Monizahila, ila hamuny-
ona' na 'Kondaniwe, ham-
daha kwiza'?"

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulu-
sona dikala zua dinogelwe
ng'hani na wanhu. Yesu
kema kenula dizwi kalonga,
"Munhu yoyose yali na
ng'hilu na yeze kumwangu
yang'we,
38 munhu yoyose yoni-
togola, kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilongile,
'Lwanda lwa mazi golava
ugima gotililika kulawa
mmoyo wake.' "
39 Mazi gayalongile Yesu
gakala Loho wa Mulungu,
ayo waja wamtogole heyo
wom'bokela. Kipigiti kija
Loho wa Mulungu kakala
yang'hali hanavika, kwav-
ija Yesu kakala yang'hali
hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

40 Wanhu wayagwe
wakalile mdidale dija wa-
muhulike Yesu yolonga gano
walonga, "Munhu ino kweli
iyo Muhokozi ija."
41 Wayagwe walonga, "Ino
iyo Kilisto."
Ila wayagwe walonga,
"Vodahikaze Kilisto yalawe
muisi ya Galilaya?

42 Nyandiko Zing'alile
hazilonga kamba Kilisto kok-
wiza kulawa mulukolo lwa
Daudi, na kovumbuka muisi
ya Betelehemu, kiwambo
chayakalile yokala Daudi?”
43 Avo wanhu wakiigola
sama ya Yesu.
44 Wayagwe walonda
kumgoga, ila haduhu yam-
golosele mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtogola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo,
na hewo wawauza, “Habali
hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga,
“Hatunamona munhu yo-
longa kamba viyolonga
munhu ino!”
47 Mafalisayo wawauza,
“Na mweye vivija kawavwiz-
ila?
48 Mmona munhu yoyose
mmwanza wa wakulu wa
wanhu ama Mfalisayo imwe
yomtogola ino?
49 Wanhu wano wom-
uwinza ino hawagatangile
Malagizo ga Musa, avo
wokiigela mulusango lwa
Mulungu!”
50 Imwe wa Mafal-
isayo wakalile haja kakala
Nikodemo, munhu yacholile
kumona Yesu mazua ga
kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga
kamba havidahika kumta-
gusa munhu yoyose kamba
hatunamuhulika na ku-
gatanga gaja gayatendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija
kolawa Galilaya? Pelesa
Zinyandiko Zing'alile na kok-
wiza kona kamba haduhu
muhokozi yondayeze ku-
lawa Galilaya.”
53 Abaho, kila munhu ka-
chola ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola
Kukigongo cha Mizaituni.
2 Imitondo ng'hani zua
da ikabili kabweleganya
Kung'anda ya Mulungu.
Wanhu wose waiting'hana
womzunguluka, na heyo
kakala hasi kasonga kuwa-
fundiza.
3 Wafundiza Malag-
izo ga Musa na Mafal-
isayo wamgalila mt-
wanzi yagogigwe muugoni.
Wamwika haulongozi wao,
4 wamulongela, “Mku-
lufunzi, mtwanzi ino ka-
gogigwa hadibugo yotenda
ugoni.
5 Muna Gamalagizo,
Musa katulagiza kamba,
watwanzi kamba wano
watoigwe na mabwe mbaka
wadanganhike. Avo gweye
kolongaze?”
6 Wagalonga gano wom-
wikila vitega Yesu giladi
weze kumtagusa. Ila
heyo kainamila yokwandika
muisi na kidole chake.
7 Waja wanhu wemile haja
viwabanzilize kumuuzagiza,
Yesu kenuka kawalongela,
“Munhu yoyose mmwanza
wenu yalibule vilozo yawe
waichanduso kumwasila
dibwe.”

8 Abaho, kainamila kabili
yokwandika muna iisi.
9 Viwahulike gano, wose
wasegela imweimwe, ku-
songela iwakulu mbaka
iwadodo, kasigala Yesu
yeiyeka na ija imtwanzi
yemile bahaja.
10 Kenuka kamulongela
ija imtwanzi, “Wakwahi?
Haduhu hata imwe yakuta-
guse?”
11 Ija imtwanzi kalonga,
“Haduhu hata imwe, Mn-
dewa.”
Yesu kalonga, “Vinoga,
hata nie sikutagusa. Genda
na zako ila sambiutende
vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela
wanhu kabili, “Nie iyo
mulangaza wa ulumwengu.
Munhu yoyose yong'hweleleza
kowa na mulangaza ugala
ugima na hatembela mdiz-
iza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulon-
gela, “Gweye koisindila
mwenyego, avo gano gau-
longa hagatogoligwa kamba
kweli.”
14 Yesu kawalongela,
“Hata nihaisindila mwenyego,
usindila wangu wotogoligwa
kamba kweli, kwavija
nikutanga kunilawa na
kunichola, ila mweye
hamkutangile kunilawa ama
kunichola.
15 Mweye motenda nh-
aguso ya kiunhu, ila nie sim-
tagusa munhu yoyose.
16 Na kamba nihamtagusa
munhu, nhaguso yangu ina
kweli mgati yake, kwavija
nie sili niiyeka muinhaguso
ino, ila Tata yanhumile ka
hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo
genu kamba usindila wa
wanhu wabili wotogoligwa
kamba kweli.
18 Niisindila mwenyego,
na Tata yanhumile vivija
konisindila.”
19 Wamuuza, “Tataako
kakwahi?”
Yesu kawalongela,
“Hamunimanyile nie na
Tataangu hamummanyile.
Kamba muhanimanyile nie,
vivija muhammanyile na
Tataangu.”
20 Yesu kagalonga gano
gose viyakalile yofundiza
Kung'anda ya Mulungu,
mdigati dija mkikigwe kia
cha kulavila nhosa. Na
haduhu munhu yagezile
kumgoga, kwavija kipigiti
chake cha kugogigwa kikala
hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalon-
gela, “Nochola na zangu,
ila mokwiza kunizahila, na
mofa na vilozo venu. Na
hamdaha kuchola kunichola
nie.”
22 Avo wakulu wa
Wayahudi walonga, “Ka-
longa kamba hatudaha
kuchola koyochola heyo.
Konda kuikoma?”
23 Yesu kawedika yolonga,
“Mweye mulawa hasi, nie
nilawa uchana. Mweye
mwa wanhu wa ulumwengu
uno, nie si munhu wa
ulumwengu uno.

24 Niwalongela kamba
mofa na vilozo venu. Kamba
hamutogole kamba nie iyo,
kweli mofa na vilozo venu.”
25 Wamuuza, “Gweye iyo
yalihi?”

Yesu kawalongela, “Nie
iyo ija iniwalongele songela
haichanduso.
26 Nna mbuli bwando za
kuwalonga mweye, na mbuli
bwando za kuwatagusila.
Ayo yanhumile kabule
uvwizi, na nie noulongela
ulumwengu gaja ganihulike
kulawa kumwake.”
27 Hawavitangile kamba
Yesu kakala yowalongela
mbuli za Tata.
28 Yesu kawalongela,
“Muhaniinula* nie, Mwana
wa Munhu, movitanga
kamba nie iyo, na si-
tenda kinhu chochose nene
mwenyego, ila nolonga
mbuli zino kamba viyani-
longele Tata.
29 Na ayo yanhumile nie
ka hamoja na nie, hanilek-
ile niiyeka, kwavija mazua
gose notenda gaja gamno-
gele heyo.”
30 Viyakalile yolonga
mbuli zino, wanhu bwando
wamtogola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela
awo Wayahudi wamtogole,
“Kamba muhagatogola
mafundo gangu, mowa
wanahina zangu wa ikweli.
32 Moitanga ikweli, na
ikweli yowatenda mkale
muulegeho.”
33 Wamulongela, “Tweye
twa lukolo lwa Ablaham, na
hatunakuwa nyakadala wa
munhu yoyose. Kotulonge-
laze tokwiza kuilegeha?”
34 Yesu kawalongela,
“Nowalongela ikweli,
munhu yoyose yoloza hiyo
ka nyakadala wa vilozo.
35 Nyakadala hapetigwa
kuwa munhu wa mulango
wa munhu yomsang'hanikila
milongo yose, ila mwana
kopetigwa kuwa wa mu-
lango uja milongo yose.
36 Kamba Mwana ya-
hawakombola, mokom-
boligwa kwelikweli.
37 Novitanga kamba mw-
eye mwa lukolo lwa Abla-
ham. Hata avo molonda
kunikoma kwavija hamgato-
gola mafundo gangu.
38 Nowalongela gaja gany-
onile ha Tataangu, kamba
mweye vumtenda gaja
gamuhulike kulawa ha tata
zenu.”
39 Wamulongela, “Tweye
twa lukolo lwa Ablaham.”

Yesu kawalongela,
“Kamba muhawile kweli
mwa lukolo lwa Ablaham,
muhatendile kamba viya-
tendile Ablaham.
40 Molonda kunikoma nie,
munhu yawalongele kweli
iniihulike kulawa ha Mu-
lungu. Ablaham hatendile
kinhu kamba kino!

* **8:28** Hano ***Kwinula*** hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso *kuyenzigwa,* na nhegulo ya ikabili *kuwambigwa mumsalaba.*

41 Mweye motenda goyotenda tata wenu.”
Wamulongela, “Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata wetu.”
42 Yesu kawalongela, “Kamba Mulungu iyo Tata wenu, muhaninogele, kwavija nilawa ha Mulungu na sambi na hano. Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yanhumile.
43 Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamulonda hata kuzihulika mbuli zangu.
44 Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na molonda kugawinza gaja goyolonda tata wenu. Songela haichanduso heyo kakala mkoma wanhu na hakalile muikweli hata mwanza umwe, kwavija mmwake mduhu kweli. Yahalonga uvwizi, kumwake heyo kotenda goya, kwavija heyo m'vwizi na iyo tata wa wavwizi wose.
45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola.
46 Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba nna vilozo? Na kamba nowalongela ikweli, habali basi hamunitogola?
47 Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija mweye hamulawile ha Mulungu, kileka mana hamzitegeleza.”

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, “Tuhonyela vitulongile kamba gweye kwa Msamalia na kuna kinyamkela?”
49 Yesu kawedika, yolonga, “Nie nabule kinyamkela. Nie nomuhishimila Tataangu, ila mweye monizabuza nie.
50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe yoizahila, na heyo iyo mulamula.
51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu hadanganhika.”
52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela, “Sambisambi tuvimanya kamba kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadanganhika, hata avo gweye ung'hali longa kamba munhu yoyose yogatogola mafundo gako hadanganhika.
53 Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham? Vuigelegeza gweye kwa munhu yalihi hasa?”
54 Yesu kawalongela, “Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu wenu.
55 Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile, nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake.

56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi na kuwona mwizilo wangu. Kawona na kadeng'helela ng'hani.”

57 Wayahudi wamulongela, “Gweye hunavikila hata milao malongo matano, kumona Ablaham?”

58 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, kipigiti Ablaham hanavumbuka, ‘Nie iyo.’ ”

59 Viyalongile vija, wadondola mabwe giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona munhu yavumbuke kimbugumbugu.

2 Wanahina zake wamuuza, “Mkulufunzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo mwenyego ama wamulelile?”

3 Yesu kawalongela, “Sio munhu ino ama waja wamulelile watendile vilozo, gano galawilila giladi sang'hano za Mulungu zoneke mkubitila heyo.

4 Kipigiti chose cha imisi tolondigwa kutenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo chokwiza haduhu munhu yondayadahe kusang'hanika.

5 Kipigiti nie ning'hali muulumwengu, nie iyo mulangaza wa ulumwengu.”

6 Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha vizite hasi muisi, abaho, katenda tope yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka mmeso ga ija imunhu. 7 Kamulongela, “Genda ukainave kihanga chako Mdibwawa da Siloamu.” Nhegulo ya twaga dino iyo, “Yatumigwe.” Avo ija imunhu kachola kaisuluza, kabwela yolola.

8 Wanhu wakalile wokala behi nayo na wanhu wamonile viyakalile yopula kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, “Ino hali munhu ija yakalile yokala mnzila yopula?”

9 Wanhu wayagwe walonga, “Iyo heyo,” ila wayagwe walonga, “Sio heyo, ila wailinga.”

Avo ija imunhu kamana kulonga mwenyego, “Iyo nene.”

10 Wamuuza, “Kutendaze, kileka mana sambi ulola?”

11 Kawalongela, “Munhu imwe yokemigwa Yesu katenda vitope, kanibaka mmeso gangu, kanilongela nichole Siloamu nikaisuluze kihanga changu. Avo nichola, vunimambukize kuisuluza, nilola.”

12 Wamuuza, “Kakwahi?”

Kawalongela, “Mmane.”

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija
imunhu yakalile kimbugum-
bugu, wamgala kuwali
Mafalisayo.
14 Zua dija Yesu diya-
tendile ditope na kumuho-
nya umbugumbugu wake ija
imunhu dikala Zua da Mhu-
mulo.
15 Avo Mafalisayo wa-
muuza ija imunhu kabili vija
viyadahile kulola. Kawa-
longela, “Kanibaka mitope
mmeso gangu, abaho, ni-
isuluza kihanga changu, na
sambi nolola.”
16 Mafalisayo wayagwe
walonga, “Munhu yatendile
vino halawile ha Mulungu,
kwavija hadigoga Zua da
Mhumulo.”
Wayagwe walonga, “Ko-
dahaze munhu yali na
vilozo kutenda mizonza
kamba ino?” Avo kukala
na muhasanyo wenyego kwa
wenyego.
17 Avo Mafalisayo wa-
muuza ija imunhu mwanza
uyagwe, wolonga, “Kulonga
kakuhonya umbugumbugu
uukalile nao, avo gweye
komulonga vilihi munhu
ino?”
Ija imunhu kalonga,
“Nokona munhu ino
muhokozi.”
18 Wakulu wa Wayahudi
hata avo hawalondile
kutogola kamba kakala
kimbugumbugu na sambi
kolola, mbaka wawakema
waja wamulelile,
19 na kuwauza, “Ino
iyo mwanenu yummu-
longa kamba kavumbuka
kimbugumbugu? Choni
kitendeke mbaka sambi
kodaha kulola?”
20 Waja wamulelile wawa-
longela, “Tuvitanga kamba
ino iyo mwanetu, na kakala
yavumbuke kimbugum-
bugu.
21 Ila hatukitangile kija
kitendeke mbaka sambi
kodaha kulola, vivija ha-
tumtangile yamuhonyile
umbugumbugu uyakalile
nao. Muuzeni, kwavija
heyo mwenyego mkulu,
heyo mwenyego kodaha
kuwalongela!”
22 Waja wamulelile wa-
longa vino kwavija wakala
wowadumba wakulu
wa Wayahudi kwavija
wakala walamule kamba
munhu yoyose yamtogola
Yesu kamba iyo Kilisto
kowingigwa mng'anda ya
nhambiko.
23 Kino kicho kilamso ki-
watendile waja wamulelile
walonge, “Heyo mwenyego
mkulu, muuzeni!”
24 Mwanza wa ikabili
wamkema ija imunhu
yavumbuke kimbugum-
bugu, wamulongela, “Mu-
lungu iyo yolondigwa kug-
weleligwa yenzi mmbuli
ino, kwavija tweye tuvitanga
kamba munhu ino kana
vilozo.”
25 Ija imunhu kawalon-
gela, “Nie sivitanga kamba
kana vilozo ama kabule.
Kinhu kimwe kinikitanga,
nikala kimbugumbugu, na
sambi nolola.”
26 Wamuuza, “Kakuten-
dela kinhu chaki? Kakuho-
nyaze umbugumbugu
uukalile nao?”

27 Kawedika, “Niwalongela nisha, na hamtegeleze. Habali mulonda kuhulika kabili? Na mweye molonda kuwa wanahina zake?”
28 Wamuliga, abaho, wamulongela, “Gweye iyo mwanahina wake munhu ija, ila tweye twa wanahina wa Musa.
29 Tukitangile tweye Mulungu kalonga na Musa, ila munhu ino hatukutangile hata koyolawa!”
30 Ija imunhu kawalongela, “Kino kicho kinhu cha mkanganyo! Hamumtangile koyolawa, ila nie kamhonya umbugumbugu unikalile nao!
31 Tuvimanya kamba Mulungu hawategeleza wanhu wali na vilozo, ila kowategeleza wanhu waja womuhulika na kutenda gaja goyolonda heyo wagatende.
32 Songela vuulumbigwe ulumwengu, haduhu munhu yoyose yamuhulike munhu yoyose yamtendile munhu yavumbuke kimbugumbugu yalole.
33 Kamba munhu ino halawile ha Mulungu, sambiyadahe kutenda kinhu chochose.”
34 Wamwidika wolonga, “Gweye kuvumbuka na kukula m'vilozo, abaho, konda kutufundiza tweye?” Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene kamulongela, “Gweye komtogola Mwana wa Munhu?”
36 Ija munhu kalonga, “Mndewa, nongela, iyo yalihi giladi nimtogole!”
37 Yesu kamulongela, “Kumona kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo heyo.”
38 Ija imunhu kalonga, “Notogola, Mndewa,” abaho, kafugama mavindi kamtambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muulumwengu uno kutagusa, avo vimbugumbugu weze kulola, na awo wolola weze kuwa vimbugumbugu.”
40 Mafalisayo wakalile na heyo haja wamuhulika yolonga gano, wamuuza, “Gweye kolonga tweye twa vimbugumbugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba muhawile vimbugumbugu, sambimuwe na vilozo. Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo venu mogendelela kuwa navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu yolema kwingila mulwigo lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila kozumha mkiwambaza, munhu hiyo m'bavi na m'bokonyi.
2 Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa ng'hondolo.

3 Mwimilizi wa ulwivi
kom'vugulila, na ng'hondolo
wodihulika dizwi jake.
Kowakema ng'hondolo
zake na matwaga gao, na
kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava
hanze, kolongola haulongozi
wao, na iwang'hondolo
womkweleleza kwavija
waditanga dizwi jake.
5 Muhenza hawamk-
weleleza ila womkimbila,
kwavija hawaditangile dizwi
jake."
6 Yesu kawalongela hala
dino, ila hawaitangile nheg-
ulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili,
"Nowalongela ikweli, nie iyo
ulwivi lwa ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose
wanilongole wabavi na
mibokonyi, ila ng'hondolo
hawawahulike.
9 Nie iyo ulwivi. Munhu
yoyose yondayengile mku-
bitila nie kokomboligwa.
Kokwingila na kulawa
kuchola kuzahila mandia.
10 M'bavi kokwiza gi-
ladi yebe na kukoma na
kubananga. Nie niza giladi
muwe na ugima, na muwe
nao bwando."
11 "Nie iyo mchunga
yanogile. Mchunga yanogile
koulava ugima wake sama
ya ng'hondolo.
12 Munhu wa kitumetume
ayo yali sio mchunga, na
ng'hondolo sio zake. Ya-
hamona mbwizi yokwiza,
kowaleka iwang'hondolo na
kukimbila. Avo mbwizi
kowagoga iwang'hondolo na
wayagwe wopwililika.
13 Munhu wa kitume-
tume kokimbila kwavija
munhu wa kitumetume
hawagelegeza ng'hondolo,
kwavija si ng'hondolo zake.
14 Nie iyo mchunga
yanogile. Nowatanga
ng'hondolo zangu na hewo
wonitanga,
15 kamba vija Tataangu
viyonitanga nie na nie vin-
imtanga Tataangu. Noulava
ugima wangu sama ya
ng'hondolo.
16 Hana ng'hondolo zangu
wayagwe hawali mdikonhi
dino. Vivija nolondigwa
niwengize, woihulika non-
gelo yangu na kugaluka dale
dimwe na mchunga imwe.
17 "Tata kaninogela nie
kwavija noulava ugima
wangu, giladi niubokele
kabili.
18 Haduhu munhu
yonisegezela ugima wangu.
Noulava nene mwenyego.
Nodaha kuulava na nodaha
kuubweza kabili. Vino
vivo Tataangu vayanilagize
nitende."
19 Wayahudi wakiigola ka-
bili sama ya mbuli zino.
20 Wayahudi bwando wa-
longa, "Kana kinyamkela,
na kana luwege! Habali
mumtegeleza?"
21 Ila wayagwe walonga,
"Munhu yali na kinyamkela
hadaha kulonga kamba
vino! Kodahaze kinyamkela
kuwatenda wanhu vim-
bugumbugu walole?"

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa
kihuhe, na Lusona lwa
Kuifumbika Ng'anda ya
Mulungu Mmakono ga
Mulungu lukala lugendelela
ako Yelusalemu.
23 Yesu kakala yobita
hanhu hokemigwa Lubuga
lwa Selemani muja mgati
ya idikonhi da Ing'anda ya
Mulungu.
24 Wakulu wa Wayahudi
wammemela wamzungu-
luka, abaho, wamuuza,
“Kotululunganya mbaka zua
dilihi? Tulongele ikweli
kamba gweye iyo Kilisto!”
25 Yesu kawalongela, “Ni-
walongela nisha, ila hamu-
londile kutogola. Mbuli zini-
tenda mtwaga da Tataangu
zolonga vinili nie.
26 Ila hamunitogola
kwavija mweye hamuli
ng'hondolo zangu.
27 Ng'hondolo zangu
wodihulika dizwi jangu.
Nowatanga, na wonikweleleza
nie.
28 Nowagwelela ugima wa
digunge, na hawadangan-
hika, na haduhu munhu
yondayadahe kuwabokonya
kulawa kumwangu.
29 Tataangu, yangwelele
wano, iyo mkulu kubanza
vinhu vose. Haduhu munhu
yondayadahe kuwabokonya
kulawa mmakono gake Tata.
30 Tata na nie twa kinhu
kimwe.”
31 Abaho, Wayahudi
wenula mabwe kabili
wamtoe nago.
32 Yesu kawalongela, “Ni-
walagusila mizonza bwando
mikulu kulawa ha Tataangu,
mbuli ilihi ihile yumulon-
dela kunitoela na mabwe?”
33 Wamulongela, “Hatu-
londa kukutoa gweye na
mabwe sama ya mbuli
zinogile, ila sama ya
ufukuzi wako! Gweye kwa
munhu, abaho, kokiitenda
mwenyego kuwa Mulungu!”
34 Yesu kawedika kalonga,
“Hayandikigwe Mmalagizo
genu, ‘Nilonga, mweye mwa
miungu’?
35 Kamba Mulungu
kawakema ‘miungu’ awo
wavikiligwe na usenga
wake, na Nyandiko Zing'alile
hazidahika kubezigwa,
36 kamba nie Tata kanis-
agula na kunhuma muu-
lumwengu, vilihi mweye
molonga nofukula kwavija
nilonga nie iyo Mwana wa
Mulungu?
37 Kamba sitendile
sang'hano zoyonilonda ni-
tende Tataangu, sambimuni-
togole.
38 Ila kamba nihazitenda,
hata kamba hamunitogola,
mogatogola gaja gondan-
itende, giladi m'vitange
kamba Tata ka mgati
yangu, na nie na mgati ya
Tataangu.”
39 Walonda kumgoga
mwanza uyagwe kabili, ila
kawazuluhuka mmakono
gao.
40 Abaho, Yesu kabwel-
eganya mwambu wa ika-
bili wa Ulwanda lwa Yolo-
dani kachola hanhu haja
hayakalile yobatiza Yohana
umwaka, kakala haja.
41 Wanhu bwando wam-
cholela, walonga, “Yohana

hatendile mzonza wowose,
ila mbuli zose zayamu-
longile munhu ino zilawila
kweli."
42 Avo wanhu bwando
haja wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa
Lazalo, yakalile yokala
Betania, kakala yolumwa.
Betania kikala kiwambo
chawakalile wokala Mata na
lumbu jake Maliamu.
2 Maliamu ino iyo
yamwitile mavuta ga ku-
nung'hila Mndewa mmagulu
na kumuhangusa na mvili
zake. Lazalo yakalile
yolumwa kakala lumbu jake.
3 Walumbu wano
wamgalila usenga Mn-
dewa, wolonga, "Mndewa,
mbwigaako yuumnogele
kolumwa."
4 Yesu viyahulike, kalonga,
"Kimambukizo cha malaw-
ililo ga utamu uno hakigala
ifa ya Lazalo, ila ulawila
giladi Mulungu yayenzigwe.
Na mkilamso kino, Mwana
wa Mulungu koyenzigwa."
5 Yesu kakala yamnogele
Mata na lumbu jake na
Lazalo.
6 Viyahulike kamba Lazalo
kolumwa, kakala bahaja
hayakalile mazua mabili.
7 Abaho, kawalongela
wanahina zake, "Tubwele-
ganye Yudea."
8 Wanahina zake wamu-
longela, "Mkulufunzi, kipig-
iti kiguhi kibitile Wayahudi
wa kuja walonda kukutoa na
mabwe, abaho, konda kub-
weleganya kukuja?"
9 Yesu kalonga, "Zua hadili
na masaa longo dimwe na
mabili? Avo munhu yoyose
yotembela imisi hadaha
kuikwala, kwavija kowona
mulangaza wa ulumwengu.
10 Ila yahatembela ikilo
kokiikwala, kwavija kabule
mulangaza."
11 Viyamambukize ku-
longa gano, kawalongela,
"Mbwiga wetu Lazalo
kawasa, ila nochola nikamu-
lamuse."
12 Wanahina zake wamu-
longela, "Mndewa, kamba
kawasa, basi kohona."
13 Yesu kakala yalongile
ifa ya Lazalo, ila wanahina
zake wagiza kawasa utulo
wa mazua gose.
14 Avo Yesu kawalongela
bila kufisa, "Lazalo kadan-
ganhika,
15 ila sama yenu mweye,
nie ninogelwa ng'hani kwav-
ija sikalile kuja, giladi mto-
gole. Tucholeni kumwake."
16 Tomaso, yokemigwa
Ubasa, kawalongela
wanahina wayage, "Tuc-
holeni hamoja na Mkulu-
funzi, avo yahakomigwa
tukomigwe tose!"

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika
Lazalo yazikigwe mazua
mane gabitile.
18 Betania kikala kiwambo
kikalile behi na Yelusalemu,
kamba mwanza wa kilometa
ndatu,
19 na Wayahudi bwando
weza kumulola Mata na

Maliamu kuwahani avija
lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba
Yesu kokwiza, kalawa hanze
yam'bokele, ila Maliamu
kasigala mng'anda.
21 Mata kamulongela Yesu,
“Mndewa, kamba uhakalile
baha, lumbu jangu sam-
biyadanganhike.
22 Ila nivitanga kamba
hata lelo Mulungu kokug-
welela chochose chon-
daumpule.”
23 Yesu kamulongela,
“Lumbu jako kozuka.”
24 Kamwidika, kalonga,
“Nivitanga kamba kozuka
mdizua da ikimambukizo.”
25 Yesu kamulongela, “Nie
iyo mzuso na ugima. Awo
wonitogola, hata kamba wa-
hadanganhika, wowa wag-
ima kabili.
26 Na awo wose wali na
ugima na kunitogola nie
hawadanganhika. Kozito-
gola mbuli zino?”
27 Kamulongela, “Ona, Mn-
dewa, notogola kamba gw-
eye iyo Kilisto, Mwana wa
Mulungu, ayo yokwiza muu-
lumwengu.”

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile ku-
longa gano, kabweleganya
mng'anda kachola kumkema
lumbu jake Maliamu, kam-
nyong'onyela, “Mkulufunzi
kabaha avo kokulonda.”
29 Maliamu viyahulike
gano, kenuka hima kalawa
hanze kachola ha Yesu.
30 Yesu kakala hanavika
hakiwambo, ila kakala haja
hawaiting'hane na Mata.
31 Wayahudi wakalile na
Maliamu mng'anda wom-
uhembekeza, viwamonile
yogundumuka yolawa
hanze, wamkweleleza.
Wagiza kakala yochola
kudipanga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja
hayakalile Yesu, viyamonile,
kagwa ha magulu gake,
kalonga, “Mndewa, kamba
uhakalile baha, lumbu jangu
sambiyadanganhike!”
33 Yesu kamulola
viyakalile yolila, abaho,
kawalola waja wanhu
wakalile na heyo vivija
viwakalile wolila, kagaya
ng'hani mmoyo na kona
chuhila ng'hani.
34 Kawauza, “Mumzikila
kwahi?”
Wamulongela, “Izo ulole,
Mndewa.”
35 Yesu kalila.
36 Wayahudi walonga,
“Loleni viyamnogele!”
37 Ila wanhu wayagwe
walonga, “Ayo yamtendile
munhu kimbugumbugu
yalole, hadahile kumtenda
Lazalo sambiyadangan-
hike?”

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila
ng'hani mwanza wa ikabili,
kachola kudipanga. Dikala
kamba mhango, na dibwe
kulu dikigwa hamulomo.
39 Yesu kalonga, “Segezeni
didibwe!”
Mata, lumbu ja ija imunhu
yadanganhike, kamulon-
gela, “Mndewa, kuna bundo,
kwavija kazikigwa mazua
mane gabitile!”

40 Yesu kamulongela,
“Sikulongele kamba uhato-
gola, koyona yenzi ya
Mulungu?”
41 Wadisegeza didibwe.
Yesu kalola uchana, kalonga,
“Nokuheweza, Tata, kwavija
konhegeleza nie.
42 Nivitanga kamba mazua
gose konhegeleza, ila no-
longa gano sama ya wanhu
wali hano, giladi kwiza
watogole kamba gweye iyo
unhumile.”
43 Viyeshile kulonga gano,
kenula dizwi yolonga,
“Lazalo, lawa hanze!”
44 Ija imunhu yakalile
yadanganhike kalawa
hanze, kuno makono gake
na magulu gake gazingilizwe
na sanda, na kihanga chake
kizingilizwa kitambala. Yesu
kawalongela, “Mfunguleni,
mmuleke yachole na zake.”

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2;
Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando
wezile kumulola Maliamu
wagona gaja gayatendile
Yesu, na wamtogola.
46 Ila wayagwe mmwanza
wao wachola ha Mafalisayo
na kuwalongela gaja Yesu
gayatendile.
47 Avo Mafalisayo na
wakulu wa wakulu wa
nhambiko waiting'hana
na Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi, walonga,
“Tutendeze? Loleni mizonza
yose yootenda munhu ino.
48 Kamba tuhamuleka
yagendelele kamba vino,
wanhu wose womtogola,
na Wakulu wa Loma wok-
winuka na kuibananga
isi yetu na Ing'anda ya
Mulungu.”
49 Imwe mmwanza wao,
yokemigwa Kayafa, yakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko mulao uja, ka-
longa, “Mweye mwa mipula-
puti kabisa.
50 Ham'vitangile kamba
vinoga munhu imwe yadan-
ganhike sama ya wanhu
bwando, kubanza kuileka isi
yose ibanangike?”
51 Halongile gano kulawa
mmoyo wake mwenyego, ila
avija viyakalile Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
mulao uja, kakala yalon-
gozwe na Mulungu yahokole
kamba Yesu kodanganhika
sama ya Wayahudi wose,
52 na sio hewo weiyeka,
ila vivija kaweka hamoja
kamba lukuli lumwe wana
wa Mulungu wapwililike.
53 Songela zua dija
wakulu wa Wayahudi weka
mizundo ya kumkoma Yesu.
54 Avo Yesu kakala yotem-
bela mkuifisa muiisi ya
Yudea, na kasegela kachola
hana ikiwambo kikemigwa
Eflaim, kikalile behi na
luwala, kakala haja na
wanahina zake.
55 Lusona lwa Pasaka
lwa Wayahudi lukala
behi, na wanhu bwando
walawa muisi zao wachola
Yelusalemu kutaulwa kipig-
iti lusona halunasonga.
56 Wakala womzahila
Yesu, na viwakalile wemile
Kung'anda ya Mulungu,
waiuza, “Mogelegeza vilihi?

Heza hana ulusona, ama vilihi?”
57 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo
walava ndagizi kamba,
munhu yoyose yahakutanga
kuyali Yesu kolondigwa
yakawalongele, giladi
wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita ku-
vikila Pasaka, Yesu kachola
Betania hakae ya Lazalo,
munhu ija yazusigwe ku-
lawa mkudanganhika.
2 Wamtelekela mandia
ga ichungulo, Mata kakala
yowataza kugomela. Lazalo
kakala imwe wa wanhu
wakalile hameza na Yesu.
3 Abaho, Maliamu ka-
sola nyhupa ya mavuta
ga kunung'hila ga hela
bwando gatendigwe na
nado, kamwitila Yesu mmag-
ulu, abaho, kamuhangusa
na mvili zake. Mnung'ho
unogile wa gamavuta gaja
ga kunung'hila wenela
mng'anda yose.
4 Mwanahina imwe wa
Yesu, yokemigwa Yuda
Isikalioti ayo yamuhonzile
Yesu, kalonga,
5 “Habali mavuta gano
ga kunung'hila sambi-
gaguzigwe zipatikane hela
za kuliha kitumetume cha
mulao umwe giladi wag-
weleligwe wakumbulu?”
6 Kalonga vino si kamba
kowonela bazi wakumbulu,
ila kwavija kakala m'bavi.
Heyo iyo yakalile yopapa
umkoba wa izihela na
kakala yokwiba kulawa
himo.
7 Ila Yesu kalonga,
“Mulekeni! Lekeni yageke
mavuta higo mbaka zua da
mazisi gangu.
8 Wakumbulu munao
mazua gose, ila nie sikala
namwe mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando
wahulika kamba Yesu
kakala mkiwambo cha
Betania, avo wachola kuja
sio tu kumulola Yesu ila
vivija kumulola Lazalo,
ayo Yesu yamzusile kulawa
mkudanganhika.
10 Avo wakulu wa wakulu
wa nhambiko weka zundo
da kumkoma Lazalo vivija,
11 kwavija sama ya
gaja gatendigwe kumwake,
Wayahudi bwando wawalema
hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu
bwando wezile Kulusona
lwa Pasaka wahulika kamba
Yesu kokwiza Yelusalemu.
13 Avo wasola mitambi
ya mitende walawa wa-
chola kum'bokela, kuno
wenula dizwi, wolonga,
“Yatogolwe Mulungu! Mu-
lungu mmoteze ayo yokwiza
mtwaga da Mndewa! Mu-
lungu mmoteze Mndewa wa
Islaeli!”
14 Yesu kam'vika mwana
mhunda, na kukwela

uchana yake, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,
15 “Sambiudumbe, gweye ki-
wambo cha Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo
wa mhunda mdodo.”
16 Wanahina zake hawa-
gatangile gano kipigiti
kija, ila Yesu viyayen-
zigwe, wakumbukila kamba
Nyandiko Zing'alile zilonga
gano na avo gatendigwa
gano sama yake.
17 Wanhu wakalile na
Yesu kipigiti viyamkemile
Lazalo kulawa mdipanga
na kumzusa kulawa mku-
danganhika wagendelela
kugapeta gaja galawilile.
18 Wanhu bwando wa-
chola kum'bokela, kwavija
wakala wahulike kamba ka-
tenda mzonza uno.
19 Abaho, Mafalisayo
wakiilongela, “M'vona,
tuhumwa! Lola, ulumwengu
wose womkweleleza heyo!”

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu
waja wacholile Yelusalemu
kutambika kipigiti cha Ulu-
sona lwa Pasaka wakala
Wagiliki.
21 Wachola ha Filipo,
yakalile mwenekae wa
Betisaida ako Galilaya,
wamulongela, “Mndewa,
tolonda kumona Yesu.”
22 Filipo kachola kumulon-
gela Endelea, na awo wabili
wachola kumulongela Yesu.
23 Yesu kawalongela,
“Kipigiti cha nie, Mwana wa
Munhu, kuyenzigwa kivika.
24 Nowalongela ikweli,
kamba nzele ya ngano haila-
gale hasi na kudanganhika,
yosigala kuwa imwe. Ila
ihadanganhika, yolela nzele
bwando.
25 Awo wounogela ugima
wao wowagiza, na awo
wowihila ugima wao muu-
lumwengu uno wowika
kuugima wa digunge.
26 Munhu yoyose
yolonda kunisang'hanikila
kolondigwa yang'holeleze
nie, kuja kunili na mtu-
migwa wangu vivija kowa
hiko. Tataangu ko-
muhishimila munhu yoyose
yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 “Moyo wangu una gio-
gio, nongeze? Nilonge,
‘Tata, sambiuleke mbuli zino
zinivikile?’ Bule, kwavija
niza sama ya mbuli zino.
28 Tata, udiyenzi twaga
jako!”
Abaho, dihulikwa dizwi
kulawa kuulanga, “Ni-
diyenzi, na nodiyenzi ka-
bili.”
29 Wanhu bwando
wakalile haja wadihulika
dizwi dija, na wanhu
wayagwe walonga ukala
mdumo. Wayagwe walonga,
“Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kalonga nayo!”
30 Ila Yesu kawalongela,
“Dizwi dino dihulikwe si
sama yangu nie, ila sama
yenu mweye.
31 Kino hicho kipig-
iti cha kutaguswa kwa
ulumwengu, na kipigiti kino

mtawala wa ulumwengu
uno kowingigwa.
32 Nihenuligwa uchana ku-
lawa muisi, nomkwega kila
munhu kumwangu.”
33 Mkulonga gano kala-
gusa ifa ilihi yondayadan-
ganhikile.
34 Adija ididale da wanhu
dimulongela, “Malagizo
getu gotulongela kamba
Kilisto kokala milongo
yose. Avo gweye kolongaze
kamba Mwana wa Munhu
kolondigwa yenuligwe
uchana? Mwana ino wa
Munhu iyo yalihi?”
35 Yesu kawalongela,
“Mulangaza wowa namwe
mkipigiti kidodo. Gendele-
leni kutembela mnzila imuli-
nayo kipigiti mulangaza
ung'hali namwe, giladi ziza
sambidiwavike. Kwavija
munhu yotembela mziza
hakutanga koyochola.
36 Utogoleni mulangaza
kipigiti u hamoja namwe,
giladi muwe wana wa
mulangaza.”

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga
gano, kasegela kachola
kuifisa.
37 Hamoja na kutenda mi-
zonza ino yose hameso gao,
hawamtogole,
38 avo gaja gayalongile
Muhokozi Isaya galawilila
kweli, yolonga,
“Mndewa, yalihi yautogole
usenga wetu?
Mhiko ya Mndewa
igubuligwa ha munhu
yalihi?”
39 Hawatogole, kwavija
vivija Isaya kalonga,
40 “Mulungu kagagubika
meso gao,
na kuzibumbuwaza
nzewele zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange
mnzewele zao,
giladi sambiwanihin-
dukile,
niwahonye.”
41 Isaya kagalonga gano
kwavija kayona yenzi ya
Yesu na kumulonga heyo.
42 Avo wanhu bwando
mmwanza wa wakulu
wa Wayahudi wamtogola.
Ila sama ya kuwadumba
Mafalisayo hawamtogole
hakimwagaia, kwavija wad-
umba sambiwawawinge
kulawa mng'anda ya nham-
biko.
43 Wanogelwa na
nhogolwa za wanhu
kubanza nhogolwa za Mu-
lungu.

*Mbuli za Yesu Zowata-
gusa Wanhu*

44 Yesu kenula dizwi ka-
longa, “Munhu yoyose yoni-
togola nie hanitogola nie ni-
iyeka, ila vivija komtogola
ayo yanhumile.
45 Munhu yoyose yonyona
nie vivija komona ayo yan-
humile.
46 Nie niza muulumwengu
kamba mulangaza, avo
munhu yoyose yonitogola
sambiyasigale mdiziza.
47 Kamba munhu yoyose
yahahulika usenga wangu
na kuuleka baho, simtagusa.
Kwavija nie sizile kuutagusa
ulumwengu ila kuukombola.

48 Kwavija awo wonilema
nie na kuulema usenga
wangu, kabaho yon-
dayawataguse. Mbuli
zinilongile zowa mulamula
hana idizua da ikimambuk-
izo.
49 Kwavija silongile kamba
vinilondile nie mwenyego,
ila Tata yanhumile iyo
yandagize gaja ga kulonga
na vija vondanigalonge.
50 Na nivitanga kamba
ndagizi zake zogala ugima
wa digunge. Avo kinilonga
nie kicho Tata chayanongele
nilonge."

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lu-
sona lwa Pasaka. Yesu
kavitanga kamba kipigiti
kivika cha heyo kuuleka
ulumwengu uno na kuchola
ha Tataake. Mazua gose
kakala yawanogele awo
wakalile wanhu zake muu-
lumwengu, na kawanogela
mbaka hakimambukizo cha
ugima wake.
2 Yesu na wanahina zake
wakala woja mandia ga
ichungulo. Mwenembago
kakala yeshile kwika mmoyo
wa Yuda, mwana wa Simoni
Isikalioti, ngelegeza za
kumuhonza Yesu.
3 Yesu kavitanga kamba
Tata kamgwaa vinhu vose,
na kamba keza kulawa ha
Mulungu na kakala yochola
ha Mulungu,
4 avo kenuka kulawa
haja hameza, kasegeza
kitambi chake cha kuigubika
mmaega, kaifunga na kitam-
bala mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi
mkiteleko, kasonga kuwanava
magulu ga wanahina zake
na kuwahangusa na ikitam-
bala kikalile mkigudi chake.
6 Keza ha Simoni Petulo,
Simoni Petulo kamulongela,
"Mndewa, gweye konda ku-
ganava magulu gangu?"
7 Yesu kamwidika, ka-
longa, "Kinitenda nie huki-
manya sambi baha, ila
kokimanya kumwande."
8 Petulo kamulongela,
"Bule, gweye huninava nie
magulu gangu!"
Yesu kamwidika, kalonga,
"Kamba sikunavile gweye,
hauli hamoja na nie."
9 Simoni Petulo kamwidika,
kalonga, "Mndewa, sio
magulu gangu geiyeka,
vivija ninave na makono na
pala jangu!"
10 Yesu kalonga, "Munhu
yogile kang'ala lukuli lose,
ila magulu gake gago
golondigwa kunavigwa.
Mweye mung'ala, ila si
mose."
11 Yesu kakala yam-
manyile munhu yalihi
yondayamuhonze, kileka
mana yalongile, "Si mose
mung'alile."
12 Yesu viyamambukize
kuwanava magulu gao,
kaigubika kabili kitambi
chake, abaho, kabwela haja
hameza hayakalile, abaho,
kawauza, "Mkimanya kija
kiniwatendele sambisambi?

13 Monikema nie Mkulufunzi na Mndewa, motenda goya, kwavija avo vivo nili.
14 Kamba nie na Mndewa wenu na Mkulufunzi wenu niwanava magulu genu, vivija na mweye molondigwa mkiinave magulu mwemwe kwa mwemwe.
15 Niwalagusila vija vondamtende, avo kwiza mtende kamba vija nie viniwatendele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala hali mkulu kum'banza mndewa wake, na mtumigwa hali mkulu kum'banza ija yamtumile.
17 Sambi mzitanga mbuli zino, momota ng'hani kamba muhazisang'hana.

18 "Siwalonga mweye mose, niwatanga awo iniwasagule. Ila Nyandiko Zing'alile zilonga, 'Munhu yadile mandia gangu kagaluka kuwa mdumuka wangu,' zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi kipigiti haganalawila, avo vondagalawile motogola kamba, 'Nie iyo heyo yokwiza.'
20 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yom'bokela munhu yoyose inimtumile konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie kom'bokela ayo yanhumile nie."

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe
(Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano, kona giogio ng'hani mmoyo wake, kalonga, "Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu konihonza."
22 Waja iwanahina wakiilola, wakanganya ng'hani wogelegeza yalihi Yesu iyamulongile.
23 Mwanahina imwe, ayo Yesu yaamnogele ng'hani, kakala yakalile behi na Yesu.
24 Simoni Petulo kamfunyiza yomulongela, "Muuze, yalihi yoomulonga mdidale jetu?"
25 Avo ija imwanahina kuno yomsagamila Yesu, kamuuza, "Mndewa, yalihi?"
26 Yesu kalonga, "Ayo yondanimgwelele kidanga kino cha mkate nihesha kukizanhika mkikalango." Avo kasola ikidanga kakizanhika na kumgwaa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti.
27 Kipigiti kikija Yuda viyasolile ikidanga cha umkate, Mwenembago kamwingila. Yesu kamulongela, "Chuugenda kutenda, kitende mbwisa!"
28 Haduhu munhu yoyose iyagwe haja hameza yavimanyile kamba habali Yesu kamulongela Yuda mbuli zino.
29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga umkoba wa izihela, wanahina wayagwe wagiza Yesu kamulongela yachole kugula vinhu vilondigwa mulusona, ama kuwagwelela kinhu wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha umkate, abaho,

kalawa hanze hima. Na ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sambisambi nie, Mwana wa Munhu, noyenzigwa, na Mulungu koyenzigwa mkubitila nie.

32 Kamba Mulungu kayenzigwa mkubitila Mwanage, na vivija Mulungu komuyenzi Mwanage mkubitila heyo mwenyego, na kotenda avo hima.

33 Wanangu, sikala namwe kipigiti kitali. Kwiza monizahila, ila nowalongela kamba viniwalongele Wayahudi, sambi vivija nowalongela na mweye, ‘Kunichola nie mweye hamdaha kwiza.’

34 Na sambisambi nowagwelela ndagizi ya isambi, ‘Muinogele.’ Kamba viniwanogele mweye, avo molondigwa muinogele.

35 Kamba muhainogela, wanhu wose wovitanga kamba mweye mwa wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, “Kochola kwahi, Mndewa?”

Yesu kamwidika, yolonga, “Hudaha kunikweleleza kunichola nie sambisambi, ila koniwinza mazua ga hamwande.”

37 Petulo kamuuza, “Mndewa, habali sidaha kukukweleleza sambisambi? Nie nhogola kudanganhika sama yako!”

38 Yesu kamwidika, yolonga, “Kolonga kweli kamba kutogola kudanganhika sama yangu? Nokulongela ikweli, behi na nzogolo zikwika, konibela mianza midatu kamba hunimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, “Sambimnyunguale mmioyo yenu. Mtogoleni Mulungu, munitogole na nie.

2 Kuna magati bwando mng'anda ya Tataangu, nochola kuwatandila hanhu. Kamba sambiiwe avo, sambiniwalongele mweye gano.

3 Na nihachola kuwatandileni hanhu, nobwela niwasole niwagale kumwangu, avo mowa haja hanili nie.

4 Moitanga nzila ilongoze hanhu kunichola.”

5 Tomaso kamulongela, “Mndewa, hatukutangile kuuchola, avo toitangaze inzila?”

6 Yesu kamwidika, yolonga, “Nie iyo nzila, kweli, na ugima. Haduhu munhu yondayachole ha Tata kamba habitile kumwangu.”

7 Yesu kawalongela, “Avija vumunitanga nie sambisambi, vivija momtanga na Tataangu. Na songela kipigiti kino na kugendelela, mumtanga na mumona.”

8 Filipo kamulongela, “Mndewa, tulagusile Tata, kino kicho kinhu kitulonda.”

9 Yesu kamwidika, yolonga, “Nikala na mweye mkipigiti kino chose, ung'hali hunanitanga, Filipo? Munhu yoyose yanyonile nie kamona Tata. Habali ulonga, ‘Tulagusile Tata’?”
10 Yesu kawalongela wanahina zake, “Hamtogola kamba nie na mgati ya Tata na Tata ka mgati yangu? Mbuli ziniwalongele sizilongile na udaho wangu mwenyego. Ila Tata yokala mgati yangu kotenda sang'hano yake.
11 Nihalonga nie na mgati ya Tata, na Tata ka mgati yangu, nitogoleni. Kamba hamulonda kutogola gano, zitogoleni sang'hano zinitenda.
12 Nowalongela ikweli, awo wonitogola nie vivija wozitenda sang'hano zinitenda nie, na wozitenda sang'hano ng'hulu kubanza zino, kwavija nochola ha Tata.
13 Na chochose chondampule mtwaga jangu, nokitenda, avo Tata yayenzigwe kubitila Mwana.
14 Kamba muhanipula kinhu chochose mtwaga jangu, nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 “Kamba muhaninogela nie, mozigoga ndagizi zangu.
16 Nompula Tata, na heyo kowagwelela Ija iyagwe wa Kuwataza, yondayakale na mweye milongo yose.
17 Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu haudaha kum'bokela, kwavija haumona ama kumtanga. Ila mweye momtanga, kwavija kokala na mweye na kowa mgati yenu.
18 “Nihachola, siwaleka ukiwa, nowabwelela.
19 Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu haunyona, ila mweye monyona. Kwavija nowa na ugima, na mweye mowa na ugima.
20 Zua dija vondadivike movitanga kamba nie na mgati ya Tata, na mweye mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.
21 “Awo wozitogola ndagizi zangu na kuzigoga, wawo wanogelwe na nie. Na awo woninogela nie wonogelwa na Tataangu, na nie nowanogela na kuigubula kumwao.”
22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga, “Mndewa, vilihi uigubule kumwetu na sio kuulumwengu?”
23 Yesu kamulongela, “Munhu yoyose yoninogela nie kogagoga mafundo gangu. Tataangu komnogela, na nie na Tataangu tokwiza kumwake na kukala na heyo.
24 Munhu yoyose yoleka kuninogela nie hagagoga mafundo gangu. Na mbuli zino zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata yanhumile.
25 “Niwalongela gano kipigiti ning'hali na mweye.

26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo
Loho wa Mulungu, Tata yon-
dayamgale mtwaga jangu,
kowafundiza kila kinhu na
kuwakumbusa mbuli zose
ziniwalongele.
27 “Tindiwalo nowalekela,
tindiwalo kulawa kumwangu
nowagwelela. Sidilava
kamba ulumwengu vu-
ulava. Sambimdumbe ama
kudungwadungwa mmioyo
yenu.
28 Munihulika nie
vunilongile, ‘Nosegela,
ila nobwela kumwenu.’
Kamba muhaninogele,
muhadeng'helele kwavija
nochola ha Tata, kwavija
Tata mkulu kubanza nie.
29 Niwalongela gano kipig-
iti kino mbuli zino hazi-
nalawila, giladi zihalawila,
mtogole.
30 Silongelela ng'hani
namwe kwavija mtawala wa
ulumwengu uno kokwiza.
Heyo kabule mhiko za
kunihuma nie,
31 ila ulumwengu
wolondigwa uvitange
kamba nomnogela Tata.
Kino kicho kilamso notenda
vinhu vose voyonilonda nie
nitende.
“Inukeni, tuchole.”

15

*Yesu Iyo Mzabibu wa Ik-
weli*

1 Yesu kawalongela
wanahina zake, “Nie iyo
mzabibu wa ikweli, na
Tataangu iyo imulimi.
2 Kila tambi dili mgati
yangu dilekile kulela,
kodikanha. Na kila tambi
dilela, kodifagilila giladi
ding'ale na kulela ng'hani.
3 Mweye mwisha
kung'alizwa na mafundo
ganiwafundize.
4 Kaleni mgati yangu,
na nie nokala mgati yenu.
Kamba vija tambi vidileka
kulela dihakala diiyeka,
kamba hadikalile mumz-
abibu, vivija na mweye
hamdaha kulela kamba
hamkalile mgati yangu.
5 “Nie iyo mzabibu, na
mweye mwa matambi. Awo
wokala mgati yangu, na nie
nihakala mgati yao, wolela
ng'hani. Kwavija mweye
hamdaha kutenda mbuli
yoyose kamba hamkalile
mgati yangu nie.
6 Munhu yoyose yoleka
kukala mgati yangu kok-
wasigwa hanze kamba
tambi na kuholola. Matambi
kamba gano gokunzanywa
na kwasigwa hamoto na
kusomigwa.
7 Kamba muhakala mgati
yangu na mbuli zangu zi-
hakala mgati yenu, puleni
kinhu chochose kimulonda,
mogweleligwa.
8 Tataangu koyenzigwa
mmbuli ino, avija mweye
muhalela mujo bwando, na
mowa wanahina zangu.
9 Nie niwanogela mweye
kamba Tata viyaninogele
nie. Kaleni mdinoge jangu.
10 Kamba muhazigoga
ndagizi zangu, mokala
mdinoge jangu, kamba
nie vinizigogile ndagizi
za Tataangu na kukala
mdinoge jake.

11 “Niwalongela mweye
gano giladi deng'ho jangu
dikale mgati yenu na
deng'ho jenu divikizwe.
12 Ndagizi yangu iyo ino,
‘Muinogele kamba nie vini-
wanogele mweye.’
13 Haduhu munhu yali na
noge kulu kubanza dino, da
munhu kuulava ugima wake
sama ya wambwiga zake.
14 Na mweye mowa wamb-
wiga zangu muhatenda gaja
ganiwalagiza.
15 Siwakema mweye
watumigwa, kwavija watu-
migwa hawagatanga gaja
goyotenda mkulu wao. Ila
nowakema mweye wamb-
wiga, kwavija niwalongela
vinhu vose vinivihulike
kulawa ha Tata.
16 Mweye hamunisagule
nie, ila nie iyo niwasag-
ule mweye na kuwalag-
iza mchole mkalele mujo
bwando, mujo uja won-
daukale milongo yose. Avo
Tata kowagwelela cho-
chose chondampule mtwaga
jangu.
17 Avo nowalagiza vino,
‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba
ulumwengu uhawehila,
m'vimanye kamba usonga
kunihila nie tanhu.
19 Kamba mweye muhaw-
ile wa ulumwengu uno,
ulumwengu uhawanogele
kamba wanhu zake. Ila
niwasagula mweye kulawa
muulumwengu, na mweye
vumuli si wa ulumwengu
uno, kino kicho kilamso
ulumwengu uwehila.
20 Kumbukileni gaja
ganiwalongele, ‘Nyakadala
hali mkulu kum'banza
mtawala wake.’ Kamba
wanhu wahanigaza nie,
vivija wowagaza na mw-
eye. Kamba wahagagoga
mafundo gangu, vivija
wogagoga mafundo genu.
21 Ila wowatendela gano
gose sama ya twaga jangu,
kwavija hawamtanga ayo
yanhumile nie.
22 Maza sizile kulonga
nao, sambiwawe na vilozo.
Ila sambisambi wabule cha
kuiyalalila m'vilozo vao.
23 Munhu yoyose yoni-
hila nie vivija komwihila na
Tataangu.
24 Maza sitendile
sang'hano zija hazina-
tendigwa na munhu yoyose
mmwao, sambiwawe na
vilozo. Ila sambisambi
wazona na tose watwihila,
nie na Tataangu.
25 Gano galawilila giladi
gavikizwe gaja gandikigwe
Mmalagizo gao, golonga,
‘Wanihila bila kilamso.’
26 “Vondayeze Ija wa
Kuwataza, ayo yondaniwa-
galile kulawa ha Tata, Loho
wa ikweli yolawa ha Tata,
kozilonga mbuli zangu nie.
27 Na mweye vivija
molondigwa mzilonge mbuli
zangu, kwavija mkala na nie
songela haichanduso.

16

1 “Niwalongela mweye
gano giladi sambimwage.

2 Mowingigwa kulawa
mzing'anda za nhambiko,
na kipigiti chokwiza munhu
yahawakoma mweye ko-
gelegeza kamba kotenda
gamnogele Mulungu.
3 Wowatendela mw-
eye mbuli zino kwavija
hawamtangile Tata ama nie.
4 Ila niwalongela gano
mweye, giladi kipigiti hicho
kihavika cha hewo kuzi-
tenda mbuli zino mokum-
bukila kamba nisha kuwa-
longela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

"Siwalongele mbuli zino
haichanduso, kwavija nikala
namwe.
5 Ila sambisambi nochola
ha heyo yanhumile, hata
avo haduhu munhu yoyose
mmwanza wenu yambuzile,
'Kwahi kuuchola?'
6 Ila kwavija niwalongela
mbuli zino, mioyo yenu ina
giogio.
7 Ila nowalongela ikweli,
vinoga ng'hani kumwenu
vija vinichola, kwavija
kamba sicholile, Ija wa
Kuwataza heza kumwenu.
Ila kamba nihachola, nom-
gala kumwenu.
8 Na yeheza, koulagusila
ulumwengu kamba uho-
nyela mmbuli ya vilozo,
uhonyela mgaja goyolonda
Mulungu, na uhonyela
mnhaguso ya Mulungu.
9 Uhonyela mkutenda
vilozo, kwavija uleka kuni-
togola nie,
10 uhonyela mkuleka ku-
gagoga gaja goyolonda Mu-
lungu, kwavija nochola ha
Tata, ako kondamuleke kun-
yona kabili,
11 na uhonyela mnh-
aguso,* kwavija mtawala wa
ulumwengu uno kataguswa
kamala.
12 "Nna mbuli bwando
za kuwalongela, ila mkipig-
iti kino hamdaha kugagoga
gose.
13 Ila ayo Loho wa ik-
weli yeheza, kowalongoza
muikweli yose. Kwavija ha-
longa gaja goyolonda heyo
mwenyego, ila kolonga gaja
gose goyohulika, na kowa-
longela mbuli zose zikwiza.
14 Koniyenzi nie, kwav-
ija kozisola mbuli zangu na
kuwapetela mweye.
15 Gose gayalinago
Tataangu, gangu nie, kino
kicho kilamso cha nie
kulonga Loho kosola mbuli
zangu nie na kuwapetela
mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 "Kisigala kipigiti kidodo
hamunyona, na kipigiti ki-
dodo hamwande monyona."
17 Wanahina zake
wayagwe wakiiuza, "Mbuli
ino nhegulo yake choni,
ahaja hayatulongele, 'Kisi-
gala kipigiti kidodo hamun-
yona, na kipigiti kidodo
hamwande monyona,' na
'Kwavija nochola ha Tata'?"
18 Walonga, "Mbuli ino
nhegulo yake choni ahaja

* **16:11** Hano ***uhonyela mnhaguso*** nhegulo yake *wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.*

hayalongile, ‘Kipigiti kidodo’? Hatukitanga choyolonga!”

19 Yesu kavitanga kamba walonda kumuuza mbuli ino, avo kawalongela, “Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija vinilongile, ‘Mkipigiti kidodo hamunyona, na abaho, mkipigiti kidodo monyona’?

20 Nowalongela ikweli, molila na kugegemeza, ila ulumwengu wodeng'helela. Mweye mokona giogio, ila giogio jenu dogaluka ndeng'helelo.

21 Mtwanzi yahawa mumgayo wa kulela kokona usungu, kwavija kipigiti chake kivika. Ila mwana yahavumbuka, koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho da kuvumbuka mwana muulumwengu.

22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio, ila nobwela kabili kumwenu na mioyo yenu yomema ndeng'helelo, haduhu munhu yondayaisegeze.

23 “Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowalongela ikweli, Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu.

24 Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mtwaga jangu, puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 “Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.

26 Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga kamba nie nompula Tata sama yenu.

27 Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie na mtogola kamba nilawa ha Mulungu.

28 Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata.”

29 Abaho, wanahina zake wamulongela, “Sambisambi kolonga utobola, bila kwika mahala.

30 Sambisambi tuvitanga kamba kila kinhu kukitanga, na hulonda munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu.”

31 Yesu kawalongela, “Sambisambi mtogola?

32 Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose vondampwililike, kila munhu na kumwake, na monileka nie niiyeka. Ila sikala niiyeka, kwavija Tata ka hamoja na nie.

33 Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala mgati yangu. Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo! Nie niuhuma ulumwengu!”

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize
kulonga gano, kalola uchana
kuulanga, kalonga, “Tata,
kipigiti kivika. Umuyenzi
Mwanago, giladi Mwana
yakuyenzi gweye.
2 Kwavija kumgwelela
udaho mwa wanhu wose,
awo yondayawagwelele
ugima wa digunge, wanhu
awo yuumgwelele.
3 Na ugima wa digunge
uwo uno, wakutange gw-
eye Mulungu wiyeka uli wa
ikweli, na wamtange Yesu
Kilisto yuumtumile.
4 Nikugalila yenzi muu-
lumwengu mkuimambukiza
sang'hano yuungwelele ni-
itende.
5 Avo, Tata, uniyenzi
haulongozi wako na yenzi
kamba iija inikalile nayo
kipigiti vinikalile nagwe
kipigiti ulumwengu hau-
nalumbigwa.
6 “Nikutenda gweye twaga
jako ditangigwe na awo
yuungwelele kulawa muu-
lumwengu. Wakala wanhu
zako, kungwelela nie, na
waigoga mbuli yako.
7 Sambisambi wavitanga
kamba vinhu vose vuung-
welele vilawa kumwako.
8 Niwagwelela mbuli
zuungwelele nie, na wazi-
bokela. Wavitanga kamba
nie nilawa kumwako, na
watogola kamba gweye iyo
unhumile.
9 “Nowatambikila. Siu-
tambikila ulumwengu, ila
awo yuungwelele, kwavija
wano wanhu zako.
10 Wose inilinao nie, wako
gweye, na wose uulinao gw-
eye, wangu nie. Na nie
mhata yenzi kubitila hewo.
11 Na sambisambi sili
muulumwengu tena, ila
hewo wa muulumwengu.
Nie nokwiza kumwako. Tata
Ung'alile! Wemilize na
twaga jako, twaga diung-
welele nie, giladi wawe
kinhu kimwe kamba nie na
gweye vituli kinhu kimwe.
12 Kipigiti vinikalile na
hewo, niwemiliza na mhiko
za twaga jako, twaga diung-
welele nie. Niwakikiwiza,
na haduhu hata imwe
yapotele, ila ija imwe yalum-
biligwe kupotela, giladi
Nyandiko Zing'alile zivikile.
13 Na sambisambi nok-
wiza kumwako, ila nozi-
longa mbuli zino kipigiti
ning'hali muulumwengu,
giladi ndeng'helelo yangu
imeme mgati yao.
14 Niwagwelela mbuli
yako, na ulumwengu uwe-
hila, kwavija hewo sio wa
ulumwengu, kamba vija nie
vinili sio wa ulumwengu.
15 Sikupula gweye
uwalave muulumwengu,
ila kinilonda kumwako
uwemilize kulawa ha Mwen-
embago.
16 Hewo sio wa ulumwengu,
kamba vija nie vinili sio wa
ulumwengu.
17 Wang'alize na kweli
yako. Mbuli yako iyo kweli.
18 Kamba gweye vuunhu-
mile nie muulumwengu, na
nie niwatuma hewo muu-
lumwengu.
19 Noing'aliza sama yao,
giladi na hewo vivija
wang'alizwe kwelikweli.

20 “Siwatambikila wano
weiyeka, ila vivija awo
wondawanitogole kubitila
usenga kulawa mwa wano.
21 Nowatambikila giladi
wose wawe kinhu kimwe.
Tata! Kamba gweye vuuli
mgati yangu nie na nie vinili
mgati yako gweye, na hewo
vivija wawe mgati yetu
tweye, giladi ulumwengu
utogole kamba gweye iyo
unhumile.
22 Niwagwelela yenzi
kamba iija yuungwelele nie,
giladi wawe kinhu kimwe
kamba vija gweye na nie
vituli kinhu kimwe.
23 Nie na mgati yao na
gweye kwa mgati yangu,
giladi wawe kinhu kimwe
kabisa, na ulumwengu
uvitange kamba gweye iyo
unhumile, na kuwanogela
kamba vuuninogele nie.
24 “Tata! Nolonda
wano yuungwelele wakale
hamoja na nie haja hon-
danikale, giladi wayone
yenzi yangu yuungwelele,
kwavija gweye kuninogela
nie songela ulumwengu
haunalumbigwa.
25 Tata Ulibule Uzenzele-
ganye! Ulumwengu hauku-
tanga, ila nie nikutanga, na
wano wakutanga kamba gw-
eye iyo unhumile.
26 Nie iyo niditendile wa-
ditange twaga jako, na no-
gendelela kutenda avo, gi-
ladi vija vuuninogele nie
uwanogele na hewo, avo na
nie vivija niwe mgati yao.”

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga
mbuli zino, kasegela heyo
na wanahina zake na ku-
loka bonde dikemigwa Kidu-
loni. Haja hakala na hanhu
ha kuhumulila, avo Yesu
na wanahina zake wengila
haja.
2 Yuda, ija yomuhonza
Yesu, kahatanga hanhu haja
kwavija mianza bwando
Yesu kakala yoiting'hanila
na wanahina zake haja.
3 Avo Yuda kachola hanhu
haja ha kuhumulila hamoja
na asikali wa Kiloma na
wemilizi wa Ing'anda ya
Mulungu, watumigwe na
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo.
Wakala na mizele kuno
wagogile taa na miwenge.
4 Yesu kuno yovitanga
vinhu vose vikalile vilonda
kumulawilila heyo, kakwen-
huka haulongozi kawauza,
“Yalihi imumzahila?”
5 Wamwidika, “Yesu wa
Nazaleti.”
Kalonga, “Nie iyo.”
Yuda, ija yomuhonza Yesu,
kakala bahaja yemile nao.
6 Yesu viyawalongele, “Nie
iyo,” wabwela kuchugu,
wagwa hasi.
7 Abaho, Yesu kawauza ka-
bili, “Yalihi imumzahila?”
Wamulongela, “Yesu wa
Nazaleti.”
8 Yesu kawalongela,
“Nisha kuwalongela, ‘Nie
iyo.’ Kamba mweye mo-
nizahila nie, walekeni wano
wayagwe wachole na zao.”

9 Kalonga vino giladi gaja
gayalongile gavikile, “Tata,
waja ungwelele haduhu hata
imwe inimwagize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile
na zele, kadisomola na
kumkanha gwiti da ukulume
Maliko, nyakadala wa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nham-
biko.
11 Yesu kamulongela
Petulo, “Bweza zele jako
haja hadikalile! Kokwa-
giza nie sing'wela kikasi
cha mgayo chayangwelele
Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa
Waloma na mkulu wao na
wemilizi wa Ng'anda ya
Mulungu wamgoga Yesu
wamfunga,
13 tanhu wamgala ha
Anasi, yakalile tata mkwe
yake Kayafa, yakalile Mkulu
wa Wakulu wose wa Nham-
biko mulao uja.
14 Kayafa iyo yakalile
yawalongele wakulu wa
Wayahudi kamba vinoga
munhu imwe yadanganhike
sama ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na
mwanahina iyagwe wamk-
weleleza Yesu. Kwavija
ija imwanahina iyagwe
kakala yatangigwe goya na
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, avo kengila na
Yesu mulubuga lwa mgati
ya idikonhi da ing'anda ya
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko,
16 na Petulo kasigala hanze
behi na ulwivi lwa idikonhi.
Abaho, ija imwanahina
iyagwe, yakalile yatangigwe
goya na Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, kabwel-
eganya hanze kulonga na
mndele yakalile mwimilizi
wa ulwivi, na kumwingiza
Petulo mgati ya idikonhi.
17 Ija imndele yokwimiliza
ulwivi kamulongela Petulo,
“Na gweye vivija kwa
mwanahina wa munhu ija?”

Petulo kamwidika, “Nie
sili mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na
beho waja iwanyakadala na
iwemilizi wabwinha moto
wa misizi, wakala wokota.
Petulo na heyo vivija kakala
yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kamuuza Yesu
mbuli ya wanahina zake na
mafundo gake.
20 Yesu kamwidika,
“Mazua gose nikala nilonga
na wanhu wose hakimwa-
gaia, mafundo gangu gose
nifundiza mzing'anda za
nhambiko na Kung'anda ya
Mulungu amuja Wayahudi
wose mowaiting'hana. Si-
longile kinhu chochose
mkuifisa.
21 Avo habali uniuzagiza
nie? Wauze awo wakalile

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

wonhegeleza, wagatanga
ganilongile."
22 Yesu viyalongile gano,
mwimilizi imwe yakalile
haja kamtoa kofi na ku-
mulongela, "Kodahaze
kumulongela kamba avo
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko!"
23 Yesu kamwidika, yo-
longa, "Kamba nilonga
kinhu chochose kihile,
kilonge kinhu hicho. Ila
kamba silongile kinhu kihile
mmbuli zinilongile, habali
unhoa?"
24 Abaho, Anasi kamgala
ha Kayafa Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, kuno
Yesu yang'hali yadazigwe
nzabi.

*Petulo Kom'bela Yesu Ka-
bili*
*(Mat. 26:71-75; Mlk.
14:69-72; Luk. 22:58-62)*
25 Kipigiti Petulo yang'hali
yemile haja yokota moto,
wanhu wayagwe wamulon-
gela, "Gweye huli imwe wa
wanahina zake munhu ija?"
Petulo kabela, kalonga,
"Nie sio."
26 Nyakadala imwe wa
Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, ndugu yake
munhu ija yakanhigwe gwiti
jake na Petulo, kamuuza,
"Nie sikonile gweye na heyo
haja hanhu ha kuhumulila?"
27 Kabili Petulo kabela, yo-
longa, "Sio nie." Na bahaja
nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
*(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk.
15:1-5; Luk. 23:1-5)*
28 Imitondo ng'hani
Yesu kasoligwa kulawa
kung'anda ya Kayafa
wamgala kuding'anda da
kindewa da Pilato, mndewa
wa Yudea kulawa Loma.
Wakulu wa Wayahudi
hawengile mding'anda da
kindewa, kwavija wadumba
kuinyolodosa, kamba viili
nzoela yao, giladi waije
Pasaka.
29 Avo Pilato, mkulu wa
isi ya Loma, kalawa hanze,
kawauza, "Choni chumum-
tagusila munhu ino?"
30 Wamwidika, "Kamba
yahakalile bule mbuli ihile,
sambitumgale kumwako."
31 Pilato kawalon-
gela, "Msoleni mwemwe
wenyego, mkamtaguse
kamba malagizo genu viga-
longa."
Wamulongela, "Tweye
hatulongeligwe kumtagusa
munhu yoyose kudangan-
hika."
32 Gano galawilila giladi
kuzitenda mbuli za Yesu zi-
lawilile, haja hayailongile ifa
yondayafe.
33 Pilato kabweleganya
mding'anda da kindewa na
kumkema Yesu, kamuuza,
"Gweye iyo Mndewa wa
Wayahudi?"
34 Yesu kamwidika, "Mbuli
ino yuuniuza yolawa
kumwako, ama wanhu
wayagwe wakulongela
mbuli zangu nie?"
35 Pilato kamwidika, "Kok-
wagiza nie na Muyahudi?
Wanhu zako mwenyego
na wakulu wa wakulu
wa nhambiko wakugalile

kumwangu. Kutenda
choni?”
36 Yesu kalonga, “Undewa
wangu si wa ulumwengu
uno. Kamba undewa wangu
uhawile wa ulumwengu
uno, wemilizi zangu wa-
hagombile kunigombeleza
sambinigogigwe na wakulu
wa Wayahudi. Ila undewa
wangu sio wa hano!”
37 Avo Pilato kamuuza,
“Avo, gweye kwa mndewa?”
Yesu kamwidika, “Gweye
iyo ulonga kamba nie iyo
mndewa. Nivumbuka sama
ya mbuli ino, na sama
ya mbuli ino niza muu-
lumwengu kuilonga ikweli.
Munhu yoyose yali muikweli
konhegeleza.”
38 Pilato kamuuza, “Ikweli
iyo ilihi?”

*Yesu Kotaguswa Kudan-
ganhika*
*(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-
20; Luk. 23:13-25)*

Abaho, Pilato kabwele-
ganya hanze ha Wayahudi,
na kuwalongela, “Nie sonile
mbuli yoyose ya kumta-
gusila.
39 Ila kwavija muna
nzoela ya nie kuwafungulila
mfungigwa imwe kipigiti
cha Pasaka, avo molonda
niwafungulile Mndewa wa
Wayahudi?”
40 Wamwidika mkuguta
nyangi, “Sambiutufungulile
heyo! Tufungulile Balaba!”
Balaba kakala m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza
Yesu yagogigwe na kulan-
higwa.
2 Asikali watenda mkungo
wa mizomola na kumwik-
ila mditwi jake. Abaho
wam'vaza kanzu da zam-
balau,
3 na wamwizila mianza
bwando womtendela mzi-
haka, wolonga, “Kwa mpile,
Mndewa wa Wayahudi!” na
kumtoa makofi mkihanga.

4 Pilato kalawa hanze
mwanza uyagwe, na kuwa-
longela waja iwanhu,
“Loleni, nowalavileni hanze
munhu ino m'vitange kamba
sonile mbuli yoyose ya
kumtagusila.”
5 Avo Yesu kalawa hanze
yavalile kanzu da zambalau
na mkungo wa mizomola
mditwi. Pilato kawalongela,
“Loleni, munhu mwenyego
ino hano!”
6 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko na iwemilizi wa
Ing'anda ya Mulungu viwa-
monile, waguta, wolonga,
“Muwambe mumsalaba!
Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawalongela, “Nie
sonile mbuli ya kumtagusila,
avo msoleni mwemwe mka-
muwambe mumsalaba.”
7 Wayahudi wamulongela,
“Tweye tuna lagizo, na sama
ya lagizo hijo kolondigwa
yadanganhike, kwavija kai-
longa heyo ka Mwana wa
Mulungu.”

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo.

8 Pilato viyahulike gano,
kagendelela kona bwem-
bwe.*
9 Kabweleganya mgati ya
iding'anda da kindewa na
kumuuza Yesu, “Kwahi kuu-
lawa gweye?”

Ila Yesu hamwidike.
10 Pilato kamulongela,
“Hunilongela? Huvitanga
kamba nie nna udaho wa
kukufungula na vivija nna
udaho wa kukuwamba
mumsalaba?”
11 Yesu kamwidika, “Gw-
eye sambiuwe na udaho
kumwangu nie kamba sam-
biugweleligwe na Mulungu.
Avo munhu yangelile nie
mmakono gako kana vilozo
vikulu ng'hani.”

12 Songela kipigiti kija,
Pilato kageza kumfungula
Yesu, ila Wayahudi wagen-
delela kutoa nyangi, wo-
longa, “Kamba uhamfun-
gula munhu ino, gweye huli
mbwiga wa Kaisali.† Munhu
yoyose yokiikema mndewa
kom'beza Kaisali!”
13 Pilato viyahulike
mbuli zino, kamulava Yesu
kunze, abaho, heyo kakala
mkigoda cha nhaguso,
hanhu hokemigwa, “Bugano
da Mabwe,” ama Mkieblania
wohakema, “Gabbata.”
14 Dikala zua da msasalo
wa wiki ya Pasaka, kamba
saa sita imisi. Pilato
kawalongela Wayahudi,
“Mndewa wenu ino hano!”
15 Wenula lwangi, womu-
longela, “Mkome! Mkome!
Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawauza, “Molonda
nie nimuwambe mumsalaba
mndewa wenu?”

Wakulu wa wakulu wa
nhambiko wamwidika,
“Tweye twabule mndewa
iyagwe ila Kaisali.”
16 Abaho, Pilato kamgela
Yesu mmakono gao waka-
muwambe mumsalaba.

*Yesu Kowambigwa Mum-
salaba*
*(Mat. 27:32-44; Mlk.
15:21-32; Luk. 23:26-43)*

Avo wamsola Yesu,
17 kuno yapapile msal-
aba wake heyo mwenyego,
kachola “Hanhu ha Fulu
da Pala” aho hakemigwe
Mkieblania, “Goligota.”
18 Haja baho wamuwam-
bile, na vivija wawawamba
wanhu wayagwe wabili,
imwe mkono wake wa
ukumoso na imwe mkono
wake wa ukulume, na Yesu
hagatigati yao.
19 Pilato kalagiza
chandikwe kibao kikigwe
uchana ya umsalaba, ki-
longa, “YESU WA NAZALETI,
MNDEWA WA WAYAHUDI.”
20 Wayahudi bwando
wakisoma, kwavija hanhu
hayawambigwe Yesu hakala
si kutali kulawa haki-
wambo. Kija ikibao kikala
chandikigwe Mkieblania,
Mkilatini, na Mkigiliki.
21 Wakulu wa wakulu wa
nhambiko wa Wayahudi
wamulongela Pilato, “Sam-
biwandike ‘Mndewa wa
Wayahudi,’ ila uhandike,
‘Munhu ino kalonga, nie iyo
Mndewa wa Wayahudi.’ ”

† **19:12** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

22 Pilato kawedika,
yolonga, “Kinyandike,
nyandika.”

23 Asikali viweshile ku-
muwamba Yesu mumsalaba,
wasola vivalo vake na ku-
vigola m'vifumvugulu vine,
kila imwe na kifumvugulu
chake. Vivija wasola ikanzu
ilukigwe dimwe kwa dimwe
bila lusilili lwa kushonigwa
koneka.
24 Waja iwaasikali wakii-
longela, “Sambituidege, na
tuitoele kula tulole yalihi
yondayaipate.” Galaw-
ilila gano giladi kuzi-
tenda Zinyandiko Zing'alile
zivikile, zilonga,

“Waigolela vivalo vangu
wenyego kwa
wenyego
na kuitoela kula kanzu
yangu.”

Vino vivo iwaasikali viwa-
tendile.

25 Behi na umsalaba wa
Yesu wakala wemile ma-
maake Yesu, na lumbu ja
mamaake Yesu, na Maliamu
mtwanzi wa Kiliopa, na
Maliamu wa kiwambo cha
Magidala.
26 Yesu viyamonile ma-
maake na ija imwanahina
yamnogele yemile hamg-
wazo wake, kamulongela
mamaake, “Mama, ino iyo
mwanago.”

27 Abaho, kamulongela ija
imwanahina, “Ino iyo ma-
maako.” Songela kipigiti
kija, ija imwanahina kam-
sola kachola kukala nayo
ukae yake.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu kavitanga kamba
kipigiti kino kila kinhu ki-
mala, na giladi yazitende
Zinyandiko Zing'alile zilaw-
ilile kweli, kalonga, “Nokona
ng'hilu.”‡

29 Na haja kukala na
kikonha kimemile divai
ya ugwadu, avo wazabika
siponji mkikonha cha idivai,
waika isiponji mulumango
lwa hisopo, wawinula
mbaka hamulomo wake.
30 Yesu kaing'wa idivai na
kulonga, “Imala!”

Abaho, kaidulika na ku-
danganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

31 Avija vidikalile zua
da msasalo wa Pasaka, na
zua da ikabili dikala Zua
kulu da Mhumulo, wakulu
wa Wayahudi hawalondile
waja iwanhu walekigwe
mmisalaba kipigiti cha
Zua da Mhumulo. Avo
wampula Pilato yalagize
gabenigwe magulu ga
wanhu wawambigwe mum-
salaba. Abaho wawahumu-
luse hasi.
32 Avo asikali weza na
kubena magulu ga munhu
wa ichanduso, yakalile
yawambigwe mumsalaba
hamoja na Yesu, abaho ija
wa ikabili.
33 Ila viwavikile ha Yesu,
wam'vika yeshile kudan-
ganhika, avo magulu gake
hawagabenile.

‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21.

34 Ila asikali imwe ka-
muhoma Yesu mulubavu na
mgoha wake, na bahaja
ulawa mulopa na mazi.
35 Munhu yonile gano
galawilile kagalonga, giladi
na mweye vivija mtogole.
Na gaja gayalongile kalonga
kweli, na heyo kavimanya
kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila
giladi Zinyandiko Zing'alile
zivikile, “Haduhu hata
luzege lwake lumwe lon-
dalubenigwe.”§
37 Na kuna Nyandiko
ziyagwe Zing'alile zilonga,
“Womulola ayo iwamto-
bole.”*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile
yolawa kukiwambo cha
Alimataya, kampula Pilato
yalusole lukuli lwa Yesu.
Usufu kakala mwanahina
wa Yesu, ila kakala yoifisa,
kwavija kakala yowadumba
wakulu wa Wayahudi. Pilato
kamulongela yakalusole,
avo Usufu kachola ku-
lusegeza.
39 Nikodemo, ayo haichan-
duso yakalile yacholile ik-
ilo kumulola Yesu, kachola
na Usufu na kibweta cha
vinung'hanung'ha va mane-
mane na ubane vikalile na
nzamo ya kilo malongo ma-
datu.
40 Wanhu wano wabili
walusola lukuli lwa Yesu,
na kulugela msanda na
ivinung'hanung'ha, kamba
viwatendaga Wayahudi
mkusasala lukuli na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe
kukala na hanhu ha kuhu-
mulila, hanhu haja hakala
na panga da sambi hadi-
nazikigwa munhu yoyose.
42 Kwavija dikala zua da
Wayahudi da msasalo wa
Zua da Mhumulo, na kwav-
ija dija idipanga dikala behi,
walwika lukuli lwa Yesu
haja.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da
mwanduso wa wiki,* usiku
haunakucha goya, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala
kachola kudipanga, kavika
idibwe dikalile hamulomo
wa idipanga disegezigwa.
2 Kakimbila kachola
ha Simoni Petulo na ha
ija imwanahina iyagwe
ayo Yesu yamnogele na
kuwalongela, “Wamsegeza
Mndewa haja hadipanga, na
hatukutangile kuwamwik-
ile!”
3 Abaho, Petulo na ija
imwanahina iyagwe wa-
chola kudipanga.
4 Wose wabili wakim-
bila, ila ija imwanahina
iyagwe kakimbila ng'hani
kum'banza Petulo na kumu-
longola kuvika kudipanga.

§ **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.
* **20:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

5 Kainamila na kusungulila mgati, kayona isanda,
ila hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile
kuchugu chake, kavika na
kengila dimwe kwa dimwe
mdipanga. Kavona ivitam-
bala va isanda viwasile haja,
7 vivija na ikitambala
kikalile kizingilizwe mdipala
da Yesu. Hakikalile hamoja
na isanda ila kikunzigwa na
kiinega kutali na isanda.
8 Abaho, ija imwanahina
iyagwe yavikile haichan-
duso kudipanga na heyo
kengila mgati, kalola na
kutogola.
9 Wakala hawanazimanya
Zinyandiko Zing'alile zilonga
kamba kolondigwa yazuke
kulawa mkudanganhika.
10 Abaho, waja iwanahina
wabweleganya mkae zao.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze
ya idipanga yolila. Kuno
yang'hali yolila, kainamila
kalola mgati mwa idipanga,
12 na kawona wasenga
wabili wa Mulungu wa
kuulanga wavalile miguo
mizelu, wakala haja
halukalile lukuli lwa Yesu,
imwe kuna iditwi na imwe
kuna gamagulu.
13 Wamuuza, “Gweye mt-
wanzi, habali ulila?”
Kedika, yolonga, “Wamsegeza
Mndewa wangu, na siku-
tangile kuwamwikile!”
14 Abaho, kahinduka, ka-
mona Yesu yemile bahaja, ila
havimanyile kamba kakala
Yesu.
15 Yesu kamuuza, “Gweye
mtwanzi, habali ulila? Yalihi
yuumzahila?”
Kuno yokwagiza kakala
msang'hanika wa haja
ihanhu ha kuhumulila, avo
kamulongela, “Mndewa,
kamba gweye iyo umsegeze,
nongela kwahi kuumwikile
nichole nikamsole.”
16 Yesu kamulongela,
“Maliamu!”
Kamuhindukila na ku-
longa Mkieblania, “Lab-
boni!” Nhegulo yake,
“Mkulufunzi.”
17 Yesu kamulongela,
“Sambiuninanahile kwavija
sinachola uchana ha Tata.
Ila genda ha wanahina
zangu uwalongele kamba
nie nobweleganya ha
Tataangu na Tata wenu, Mu-
lungu wangu na Mulungu
wenu.”
18 Avo Maliamu wa
kiwambo cha Magidala
kachola kuwalongela
wanahina kamba kamona
Mndewa, na kuwalongela
gaja gose gayamulongele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Ikala ichungulo ya zua
da mwanduso wa wiki,†
na wanahina wakala wait-
ing'hane hamoja na kuno
nyivi za ing'anda zikala
zihindigwe, kwavija wakala
wowadumba wakulu wa

† **20:19** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

Wayahudi. Abaho, Yesu keza
na kwima hamoja na hewo,
kalonga, “Tindiwalo diwe
hamoja namwe.”
20 Viyeshile kulonga
gano, kawalagusila makono
gake na lubavu lwake.
Waja iwanahina wakala
wamemile ndeng'helelo
viwamonile Mndewa.
21 Yesu kawalongela kabili,
“Tindiwalo diwe hamoja
namwe. Kamba vija Tata
viyanhumile nie, avo na nie
nowatuma.”
22 Abaho, kawahuzila na
mhumuzi yake, kawalon-
gela, “Bokeleni Loho wa Mu-
lungu.
23 Kamba muhavigela
kumgongo vilozo va wanhu,
vogeligwa kumgongo. Na
kamba hamuvigelile kum-
gongo, havigeligwa kum-
gongo.”

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja
wanahina longo dimwe na
wabili yokemigwa Tomaso,
twaga diyagwe Ubasa,
kakala haduhu viyezile Yesu.
25 Avo waja iwanahina
wayagwe wamulongela,
“Tumona Mndewa!”
Tomaso kawalongela,
“Kamba sonile ng'hovu za
misumali mmakono gake
na kwika kidole changu
mzing'hovu zake na mkono
wangu mulubavu lwake,
sitogola kamba kazuka!”
26 Vigabitile mazua saba
wanahina zake waiting'hana
kabili mng'anda, na Tomaso
kakala baho. Nyivi zikala
zihindigwe, ila Yesu keza na
kwima na hewo, kalonga,
“Tindiwalo diwe hamoja
namwe.”
27 Abaho, kamulongela
Tomaso, “Ika kidole chako
na ugalole makono gangu,
abaho, golosa mkono wako
uwike mulubavu lwangu.
Sambiudungwedungwe
mmoyo, ila utogole.”
28 Tomaso kamulongela,
“Mndewa wangu na Mu-
lungu wangu.”
29 Yesu kamulongela, “Gw-
eye kutogola kamba nizuka
kwavija kunyona. Wamota
ng'hani awo wondawatogole
bila kunyona.”

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

30 Mizonza yaatendile
Yesu hameso ga wanahina
zake ilekile kwandikigwa
mkitabu kino ikala bwando.
31 Ila gano gandikigwa gi-
ladi mtogole kamba Yesu iyo
Kilisto, Mwana wa Mulungu,
na mkutogola gano muupate
ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

1 Abaho, Yesu kawalawilila
wanahina zake mwanza
uyagwe Kudilamba da
Tibelia. Vino vivo
viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na
Tomaso yakemigwe Ubasa,
na Natanieli ayo yakalile
yolawa Kana ako Galilaya,
na wana wa Zebedayo, na
wanahina wayagwe wabili
wa Yesu wakala hamoja.

3 Simoni Petulo kawalongela wayage, “Nie nochola kuloa somba.”

Wamulongela, “Na tweye tokwiza.” Avo walawa wachola kwingila mngalawa, ila ikilo ija hawapatile kinhu.

4 Imitondo ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa igamazi, ila wanahina zake hawamtangile kamba kakala heyo.

5 Kawauza, “wambwiga zangu, muna somba?”

Walonga, “Twabule.”

6 Kawalongela, “Tandeni nhando yenu ng'ambu ya ukulume ya ingalawa, na mokonza.” Avo waitanda inhando na hawadahile kuikwega waibweze mngalawa, kwavija wawonza somba bwando.

7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele kamulongela Petulo, “Kumbe Mndewa!” Petulo viyahulike kumbe Mndewa, kaizinga mkigudi kivalo chake cha kuigubika, na kuzumha mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake.

8 Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwekwesa inhando imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa muisi inyalile, ikala kamba meta mia.

9 Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana yake kukala somba na mkate.

10 Abaho, Yesu kawalongela, “Ngalileni somba kidogo wumonzile sambisambi.”

11 Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kunyalile inhando imemile somba wakulu mia imwe na malongo matano na wadatu. Wakala somba bwando hata avo inhando haidegeke.

12 Yesu kawalongela, “Izoni mje.” Haduhu hata mwanahina imwe yagezile kumuuza, “Gweye iyo yalihi?” kwavija wavitanga kamba kakala Mndewa.

13 Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela, abaho, katenda vivija na isomba.

14 Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila wanahina zake songela hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie kubanza wano wayagwe viwoninogela?”

Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nokunogela.”

Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.”

16 Yesu kamulongela mwanza wa ikabili, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie?”

Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie nokunogela.”

Yesu kamulongela, “Imiliza ng'hondolo zangu.”

17 Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela?”

Petulo kona giogio avija
Yesu viyamuuzile mwanza
wa ikadatu, “Koninogela?”
Avo kamulongela Yesu, “Mn-
dewa, gweye kugamanya
gose. Na kuvimanya kamba
nokunogela!”
Yesu kamulongela, “Wag-
welele mandia ng'hondolo
zangu.
18 Nokulongela ikweli,
vuukalile mmhale, kukala
ukiifunga mkwiji na ku-
chola kokose kuulondile
kuchola. Ila uhalala,
kogogolosa makono gako na
munhu iyagwe kokufunga
na kukusola yakugale hanhu
hukulondile kuchola.”
19 Mkulonga gano, Yesu
kalagusa ifa ilihi Petulo
yondayafe na yondaimgalile
yenzi Mulungu. Abaho, ka-
mulongela, “Nikweleleze.”

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka
kuchugu kamona ija
imwanahina Yesu iyamno-
gele kowakweleleza. Ino
iyo munhu ija yakalile behi
na Yesu viwakalile woja
mkate wa ugima na iyo
yalongile, “Mndewa, yalihi
yondayakuhonze?”
21 Petulo viyamuwene, ka-
muuza Yesu, “Mndewa, vil-
ihi na ino?”
22 Yesu kamwidika,
“Kamba nihalonda yakale
mbaka niheza, ikudwan-
zaze? Nikweleleze!”
23 Avo mbuli zenela mwa
wanahina wa Yesu kamba
mwanahina ino hadangan-
hika. Ila Yesu halongile vija
kamba hadanganhika, ila
kalonga, “Kamba nihalonda
yakale mbaka niheza, ikud-
wanzaze?”
24 Heyo iyo ija imwanahina
yazilongile mbuli zino, na
vivija iyo yazandike, na
tuvimanya kamba gaja
gayalongile kalonga kweli.

Kimambukizilo

25 Na kuna mbuli
bwando ziyagwe zaya-
tendile Yesu. Kamba zose
zihandikwe, nokwagiza
kamba ulumwengu wose
sambiudahe kuvipapa iv-
itabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).
3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).

4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna
ikitabu changu cha ichan-
duso, nyandika mbuli zose
ziyatendile Yesu na kufun-
diza songela mwanduso wa
sang'hano yake
2 mbaka zua dija diya-
soligwe kuchola kuulanga,
viyeshile kulava malagizo
kubitila Loho wa Mulungu
ha iwatumigwa iyawasag-
ule.
3 Mkipigiti cha mazua mal-
ongo mane songela viyadan-
ganhike, Yesu kawalawilila
watumigwa zake mianza
bwando giladi yawatende
watogole kamba kakala
mgima. Wamona, na
heyo kawalongela mbuli za
Undewa wa Mulungu.
4 Na viyaiting'hane nao,
kawalagiza yolonga vino,
"Sambimsegele Yelusalemu,
ila beteni ija inhunza
iniwalongele, nhunza iyekile
kilagano Tataangu.
5 Yohana kabatiza na
mazi, ila mazua madodo
hamwande, mweye mo-
batizigwa na Loho wa
Mulungu."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto
viwaiting'hane hamoja, wa-
muuza Yesu, "Mndewa, kino
kicho kipigiti chondauwab-
wezele undewa Waislaeli?"
7 Ila Yesu kawalongela,
"Kipigiti na msimu wa
mbuli hizo va mmakono
ga Tataangu. Mweye, sio
sang'hano yenu kukitanga
kipigiti na msimu wa mbuli
hizo vondazilawilile.
8 Ila Loho wa Mulungu
vondayawezile, mobokela
mhiko, na mowapetela
wanhu mbuli zangu zimzi-
wene mkiwambo cha
Yelusalemu, muisi yose
ya Yudea na Samalia, na
hata hakimambukizo cha
ulumwengu."
9 Viyamambukize kulonga
avo, kasoligwa uchana ku-
ulanga, na wose wamulola
mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali
wolola kuulanga kipigiti
Yesu viyakalile yochola,
wedukila wanhu wabili
wavalile vivalo vizelu wema
behi na hewo.
11 Walonga, "Mweye
wanhu wa Galilaya, habali
mwimile hano na kulola ku-
ulanga? Yesu ino yasoligwe
kulawa hamwenu kuchola
kuulanga, kobweleganya
mwanza uyagwe kamba

vivija vimmuwene yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda
(Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wabwela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati da uchana, kuwakalile wokala Petulo, Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso, Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda mwana wa Yakobo.
14 Wano wose wakala wogendelela kuiting'hana hamoja kutambika, hamoja na watwanzi wayagwe, na Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo kema ha wanhu wamtogole Kilisto wakalile waiting'hane, dale jose dikala wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi zimulonga Yuda, yawalongoze awo wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija kasaguligwa yasang'hanike msang'hano ino.”
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziyapatile mzisang'hano zake zihile, kagwa hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka hanze.
19 Wanhu wose wa Yelusalemu waihulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa kumwao waukema mgunda uwo Akelidama, nhegulo yake “Mgunda wa Mulopa.”

20 Petulo kagendelela kulonga, “Kwavija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,

‘Ng'anda yake ikale bila kinhu,
na mgati yake sambiyakale munhu yoyose.’*

Vivija yandikigwa,

‘Munhu iyagwe yasole hanhu ha sang'hano yake.’†

21 “Avo kolondigwa yasaguligwe munhu imwe kulawa mmwanza wa wanhu wakalile hamoja na tweye mkipigiti chose vitukalile na Mndewa Yesu,
22 songela Yesu viyabatizigwe na Yohana, mbaka zua dija Yesu viyasoligwe kulawa kumwetu kuchola uchana kuulanga. Na munhu imwe mdidale jao kowa msindila wa mzuso wake hamoja na tweye.”

23 Avo wasagula matwaga ga wanhu wabili, Usufu, yakemigwe Balisaba yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Yusto, na Matia.

---

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25. † **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

24 Abaho, watambika, wa-
longa, “Mndewa, gweye koi-
tanga mioyo ya wanhu wose,
avo tulagusile yalihi muna
iwanhu wano wabili yuum-
sagule
25 giladi yasole sang'hano
ino ya kitumigwa ayo
iyailekile Yuda na kunhu
kuyailumbile nako.”
26 Na viwasagule, kula im-
ulagalila Matia, avo na heyo
kongezigwa muna ididale da
watumigwa wa Kilisto longo
dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

1 Vidivikile zua da Pen-
tekoste, wanhu wose wamto-
gole Kilisto wakala wait-
ing'hane hanhu hamwe.
2 Baho kiza kidinhilo
kulawa kuulanga kilingile
na m'bumo wa kukuzumbi,
na kumemeza ng'anda yose
iwakalile wakalile.
3 Abaho, wona vinhu
vilingile kamba ndimi za
moto ziigolile na kukala
hachana ya kila munhu
yakalile haja.
4 Wose wamemezwa Loho
wa Mulungu,* wasonga
kulonga lonzi za wanhu
wayagwe kamba Loho
viyawadahize kulonga.
5 Na ako Yelusalemu
kukala na Wayahudi
wakalile womtogola Mu-
lungu, wakalile wolawa
muisi zose za ulumwengu.
6 Viwahulike mbuli zino,
dale kulu da wanhu di-
iting'hana. Wose wakan-
ganya, kwavija kila munhu
kawahulika wolonga muu-
lonzi wake mwenyego.
7 Wakanganya ng'hani
na kulonga, “Wanhu wose
wano wolonga si wanhu wa
Galilaya?
8 Avo, vilihi tweye kila
munhu mmwanza wetu
kowahulika wolonga muu-
lonzi wake mwenyego?
9 Wayagwe wenekae wa
Palitia, Media, na Elamu,
na wayagwe wenekae
wa Mesopotamia, Yudea,
Kapadokia, na wayagwe
wolawa Ponto na Asia,
10 Fligia na Pamfilia,
Misili na ng'ambu za Li-
bia behi na Kilene, na
wahenza wayagwe kulawa
mdiwambo da Loma,
11 na Wayahudi wose
na waja waitogole dini
ya Kiyahudi, na wayagwe
wanhu kulawa Kilete na
Alabu. Na tweye towahu-
lika vowolonga sang'hano
ng'hulu ziyatendile Mulungu
muulonzi wetu wenyego!”
12 Wose wakanganya
na kwazanywa, wakiiuza,
“Mbuli ino nhegulo yake
choni?”
13 Ila wanhu wayagwe
wawaponeza wolonga,
“Wanhu wano wakoligwa!”

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema
hamoja na watumigwa wa
Kilisto longo dimwe na

* **2:4** ***Wamemezwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

imwe, kenula dizwi kalonga, "Wayahudi wayangu
na wanhu wose mkala
Yelusalemu, tegelezeni goya,
giladi muitange mbuli ino.
15 Wanhu wano hawakoligwe
kamba vimgelegeza mweye,
kwavija sambi saa ndatu
imitondo.
16 Ila, mbuli ino iyo
ilongigwe na muhokozi
Yoeli,

17 'Mulungu kalonga, muna
gamazua ga kimambukizo,
kila munhu nomwitila
Loho wangu.

Wanenu wa kimbigalo
na wa kitwanzi
wohokola,
wasongolo zenu wokona
nzozi,
na wavyele zenu wolota.

18 Ona, vivija na watumigwa
zangu wose, wakimbigalo na wakitwanzi,
nowetila Loho wangu
mmazua higo,
na hewo wohokola.

19 Notenda mizonza uchana
kuulanga,
na vilaguso hasi muisi,

kowa na mulopa, moto, na
yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa
ziza,
na mulenge wowa
mdung'hu kamba
mulopa,
kipigiti hadinalawila
zua dija kulu dili na
yenzi da kwiza kwa
Mndewa.
21 Abaho, munhu yoyose
yondayatambike mtwaga da Mndewa,
kokomboligwa.'†
22 "Mweye wanhu wa Islaeli, tegelezeni mbuli zino.
Yesu wa Nazaleti iyo munhu
yakalile na udaho wa kiungu ugubuligwe kumwenu
na mizonza, mbuli za mkanganyo, na vilaguso viyatendile Mulungu kumwenu
kubitila heyo, kamba vumtanga.
23 Munhu ino kalavigwa kamba viyalondile
Mulungu na viyatangile
songela mwaka, na mweye
mumkoma mkuwalekela
wanhu wehile wamuwambe
mumsalaba.
24 Ila Mulungu kamzusa,
kamkombola kulawa muna
gamasungu ga kudanganhika, kwavija havidahike ifa
imgoge.
25 Kwavija Daudi kalonga
yomulonga heyo,
'Nimona Mndewa haulongozi wangu mazua
gose,
kwavija kokala ng'ambu
ya mkono wangu wa
ukulume giladi sambinigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu
wodeng'helela,
na lulimi lwangu lotoa
lukenze lwa ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho
yangu kuzimu,
na humuleka Munhu
wako Yang'alile yole
mdipanga.

† **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32.

28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala hamoja na nie.'‡
29 "Ndugu zangu Waislaeli, ndekeni niwalongele bila kudumba mbuli zimpatile tata wetu Daudi. Heyo kadanganhika na kuzikigwa, na panga jake da bahano kumwetu mbaka lelo.§
30 Ila kwavija Daudi kakala muhokozi, kavitanga kamba Mulungu kamduilila kamba munhu imwe kulawa mulukolo lwake Daudi komwika mkigoda chake cha undewa.
31 Daudi kagatanga gaja gose Mulungu gayalondile kutenda, avo kalonga mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
'Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdipanga.'
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na tweye tose tukala wasindila wa mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono wa ukulume wa Mulungu, na kum'bokela Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na kutwitila gano gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
35 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako."'*
36 "Wanhu wose wa Islaeli wolondigwa kuvitanga kamba Yesu ino immuwambile mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba Mndewa na Kilisto!"
37 Abaho, wanhu viwahulike vino, wahomigwa mmioyo yao, wamuuza Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe, "Ndugu zetu, tutende choni?"
38 Petulo kawalongela, "Kila munhu mmwanza wenu yaleke vilozo vake na kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi msegezeligwe vilozo venu, na kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.
39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu mweye, na sama ya wanenu, na sama ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo yake sama ya kila munhu yakemigwe na Mndewa Mulungu wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe bwando na kuwagong'ondeza, yolonga, "Ikomboleni kulawa muna inhaguso yondaize ya wanhu wa mulelo uno wihile!"
41 Wanhu wautogole usenga wake wabatizigwa, na zua dija wongezeka kamba wanhu alufu ndatu.
42 Kipigiti chose wakala wobokela mafundo kulawa ha watumigwa wa Kilisto,

‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11. § **2:29** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno.* * **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

wakala hamoja, waumogola mkate, na kutambika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkanganyo zitendigwa kubitila watumigwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwembwe.
44 Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala hamoja na kuigolela vinhu vao.
45 Wakala woguza mali na vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu yoyose yakalile bule kinhu.
46 Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate, waiting'hana mzikae zao na waja mandia mkudeng'ha na mioyo ing'alile.
47 Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa na wanhu wose. Mazua gose Mndewa kongeza mheta ya ididale da wanhu wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo, mkipigiti cha kutambika, Petulo na Yohana wakala wochola Kuing'anda ya Mulungu.
2 Na kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela viyavumbuke. Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu mazua gose na kwikigwa hana ulwivi lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe "Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha wanhu wakalile wokwingila Muing'anda ya Mulungu.
3 Viyawawene Petulo na Yohana wokwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kawapula wamgwelele kinhu chochose.
4 Petulo kamulola ng'hani na Yohana katenda vivija, abaho, Petulo kamulongela, "Tulole tweye!"
5 Avo kawalola, kuno yotamanila kupata kinhu kulawa kumwao.
6 Ila Petulo kamulongela, "Nie nabule feza ama zahabu, ila nokugwaa kija nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti, wime utembele!"
7 Abaho, kamgoga na mkono wake wa ukulume, kamwinula. Na bahaja magulu na ng'ongo zake zigangamala.
8 Kazumhazumha na magulu gake na kasonga kutembela. Abaho, kengila muna Ing'anda ya Mulungu hamoja na hewo, kuno yotembela na kuzumhazumha na kumuyenzi Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela na kumuyenzi Mulungu,
10 wamtanga kamba munhu ija iyo yakalile yopula behi na Ulwivi Lunogile lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya ng'hani na wazanywa na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile
yowananahila Petulo na
Yohana, wanhu wose
wakimbila na kuilundiza
hanhu hakemigwe "Lubuga
lwa Selemani," na kukan-
ganya ng'hani.
12 Petulo viyagawene
gano, kawalongela, "Mweye
Waislaeli, habali mkanganya
mbuli ino? Habali mtulola
ng'hani tweye kamba vija
udaho wetu wenyego ama
sang'hano zetu zinogile
zizo zimtendile munhu ino
yatembele?
13 Mulungu wa wahenga
zetu Ablaham, Isaka, na
Yakobo kamuyenzi mtu-
migwa wake Yesu. Ila
mweye mumgela mmakono
ga wanhu wali na udaho, na
mmulema hameso ga Pilato,
hata haja Pilato viyalondile
kumulekesa.
14 Mweye mmulema
Munhu Yang'alile na Yal-
ibule Uzenzeleganye, na
mulonda mulekeseligwe
munhu iyagwe yakalile
yokoma wanhu.
15 Mumkoma ija yakalile
chanduso cha ugima, ila Mu-
lungu kamzusa kulawa mku-
danganhika, na tweye twa
wasindila wa mbuli ino.
16 Munhu ino yummona
na kumtanga, katendigwa
kuwa mgima na nhamanila
ili mtwaga da Yesu.
Nhamanila ili mditwaga da
Yesu iyo imuhonyile kamba
vummona.
17 "Sambi, ndugu zangu,
nivitanga kamba mweye
mtenda ubozi uno, kamba
viwatendile wakulu zenu.
18 Ila vino Mulungu vivo
viyagavikize gaja gaya-
hokole kubitila wahokozi
zake wose, yolonga kamba
Kilisto wake kokwiza ku-
gaya.
19 Avo, lekeni vilozo
venu, mumgalukile Mu-
lungu, giladi vilozo venu
visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha
kuhumula kulawa ha Mn-
dewa, na kuwagalila Kilisto
iyawasagulile yokemigwa
Yesu.
21 Heyo kolondigwa
yasigale kuulanga mbaka
vondakivike kipigiti cha
vinhu vose kutendigwa
kuwa vinhu va sambi,
kamba Mulungu viyalongile
umwaka kubitila wahokozi
zake wang'alile.
22 Kwavija Musa ka-
longa, 'Mndewa Mulungu
wenu kowenulila muhokozi
kamba nie, kulawa imwe
wa wanhu zenu wenyego.
Molondigwa kutegeleza
kinhu chochose chon-
dayawalongele.
23 Munhu yoyose yon-
dayaleme kumtegeleza
muhokozi hiyo kobag-
uligwa kulawa mwa
wanhu zake mwenyego na
kubanangigwa.'*
24 Na wahokozi wose,
songela Samweli mbaka
waja wezile kuchugu chake,
wazihokola mbuli zilawilila
mmazua gano.

---

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19.

25 Mweye mwa wana wa
wahokozi waja na mgeligwa
mdilagano dija Mulungu
diyailagane na wahenga
zenu, kamba viyamulongele
Ablaham, 'Kubitila mulelo
wako, wanhu wose wali
muisi womotezwa.'†
26 Avo, Mulungu viyamzusile
mtumigwa wake, tanhu
kamgala kumwenu, giladi
yawamoteze mkuwatenda
mweye muleke mbuli zenu
zihile."

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

1 Petulo na Yohana vi-
wakalile wang'hali wo-
longa na wanhu, wakulu
wa nhambiko na mkulu
wa wemilizi wa Ing'anda
ya Mulungu hamoja na
*Masadukayo wayagwe
wavika.
2 Wagevuzika ng'hani
kwavija Petulo na Yohana
wakala wowafundiza
wanhu kamba Yesu kazuka,
kinhu kilagusa kamba
wanhu wadanganhike
wozuka kulawa mkudan-
ganhika.
3 Avo wawagoga Petulo
na Yohana, na kwavija
ikala ichungulo, wawagela
mkifungo mbaka imitondo
iyagwe.
4 Ila wanhu bwando
wauhulike usenga uja
wamtogola Mulungu, na
mheta ya wambigalo
yongezeka wavika wanhu
alufu tano.
5 Zua diyagwe wakulu wa
Wayahudi, wavyele, na wa-
fundiza Malagizo ga Musa
waiting'hana Yelusalemu.
6 Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko yokemigwa
Anasi kakala haja, na
Kayafa, na Yohana, na Alek-
izanda, na wanhu wayagwe
wakalile wa mulango wa
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko.
7 Wawasola Petulo na
Yohana waweka haulongozi
wao, wasonga kuwauza,
"Mweye mtenda mbuli zino
na mhiko zilihi na mditwaga
da munhu yalihi?"
8 Petulo, kuno yamemile
Loho wa Mulungu,
kawedika, "Mweye wakulu
na wavyele wa Islaeli!
9 Kamba tuhauzigwa lelo
mmbuli ija inogile yaaten-
deligwe munhu ija yakalile
mbetembete na vija viyaho-
nyigwe,
10 na vitangike kumwenu
mweye na wanhu wose
wa Islaeli kamba munhu
ino yemile haulongozi
wenu kuno yali mgima,
kahonyigwa na mhiko za
twaga da Yesu Kilisto wa
Nazaleti immuwambile
mumsalaba, ayo Mulungu
iyamzusile kulawa mwa
wanhu wadanganhike.
11 Yesu hiyo yolongigwa
muna Zinyandiko Zing'alile,
'Dibwe dilemigwe na
wazenzi

† **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4.

* **4:1** ***Masadukayo*** wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike.

digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.'†

12 Ukombola haulawa ha munhu yoyose iyagwe, kwavija haduhu twaga diyagwe muisi yose wagweleligwe wanhu giladi tukomboligwe kubitila twaga hijo."

13 Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwawawene Petulo na Yohana wolonga bila kudumba na kuno hawasomile na hawakalile na ubala wowose, wakanganya ng'hani, na kuvitanga kamba wakala hamoja na Yesu.

14 Ila viwamuwene ija imunhu yahonyigwe kema hamoja na hewo, wakala wabule da kulonga.

15 Avo, wawalongela walawe hanze ya Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na hewo wasigala weiyeka wasonga kuilongela wenyego.

16 Wakiiuza, "Tuwatende choni wanhu wano? Kwavija kila munhu yokala Yelusalemu kovitanga kamba mzonza uno wa kukanganya utendeka, na tweye hatudaha kuibela mbuli ino.

17 Ila, giladi mbuli ino sambiyenele ng'hani mwa wanhu, tuwagomese sambiwalonge na munhu yoyose mditwaga dino."

18 Avo wawakema mng'anda mwanza uyagwe, wawazuma sambiwalonge ama kufundiza mditwaga da Yesu.

19 Ila Petulo na Yohana wawedika, "Lamuleni mwemwe wenyego kamba kilihi kinogile hameso ga Mulungu, kamba kuwategeleza mweye ama kumtegeleza Mulungu?

20 Kwavija tweye hatudaha kuleka kulonga mbuli zija zituziwene na kuzihulika."

21 Viwamambukize kuwalongela mbuli za kuwadumbiza, wawalekesa wachole. Hawayonile mbuli ya kuwasunila kwavija wanhu wose wakala womuyenzi Mulungu sama ya mbuli ija ilawilile.

22 Na munhu ija yahonyigwe kakala mkulu wa milao kubanza malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtambikila Mulungu Yawagangamize

23 Viwalekesigwe, Petulo na Yohana wabwela ha wanhu zao, wawasimulila mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele.

24 Na hewo viwahulike mbuli hiyo, wailumba mkumtambikila Mulungu, walonga, "Mndewa, gweye iyo ulumbile isi, ulanga, bahali, na vinhu vose vili mgati mwao.

25 Kulonga na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa muhenga wetu Daudi mtumigwa wako,

† **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika mizundo ya bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja
giladi wamuleme Mndewa na Kilisto wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pilato waiting'hana na Wamhazi hamoja na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila ugima wa Mtumigwa wako Yang'alile Yesu, yuumsagule.
28 Watenda gaja gaulamule na mhiko na moyo wako umwaka, kamba golondigwa galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela bwembwe, uwatende watumigwa zako wazipete mbuli zako bila kudumba.
30 Golosa mkono wako uwahonye wanhu, na utende mizonza, vilaguso, na mikanganyo mditwaga da Mtumigwa wako Yang'alile Yesu."
31 Viwamambukize kutambika, hanhu haja hawakalile waiting'hane hatigisika, na wose wamemezigwa Loho wa Mulungu.* Wose wasonga kuzipeta mbuli za Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

32 Wanhu wose wamtogole Kilisto wakala na moyo umwe na loho imwe. Hakukalile na munhu yalongile kamba kinhu chochose yali nacho kamba kinhu chake mwenyego, ila wanhu wose waigolela vinhu viwakalile navo.
33 Watumigwa wa Kilisto wawapetela wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mulungu kawamoteza motelo bwando.
34 Hakukalile na munhu yoyose hana ididale jao yakalile bule kinhu. Kwavija wanhu wose wakalile na migunda ama ng'anda waviguza, abaho, wagala zihela ziwapatile,
35 na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto, abaho, waigolela kila munhu kamba viyalondigwe kupata.
36 Kukala na Mulawi imwe, mwenekae wa Sipulo, twaga jake Usufu, ayo watumigwa wa Kilisto wamkemile Banaba, nhegulo yake, "Munhu yowasegezela wanhu giogio."
37 Na heyo kakala na mgunda wake, kauguza, abaho, kazisola zihela na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto.

5

Anania na Safila

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2. § **4:27** ***Helode Antipa*** katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. * **4:31** ***Wamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

1 Kukala na munhu imwe
yakemigwe Anania, hamwe
na mtwanzi wake Safila,
na hewo vivija waguza
mgunda.
2 Kuno mtwanzi wake
yovitanga, Anania kabag-
ula hela ziyagwe kazifisa,
abaho, zisigale kawagwelela
watumigwa wa Kilisto.
3 Abaho, Petulo kamu-
longela, "Anania, habali
umulekile Mwenembago
yawingile moyo wako,
na kum'vwizila Loho wa
Mulungu mkufisa zihela
ziyagwe ziupatile mkuguza
mgunda?
4 Vuukalile ung'hali
haunaguzwa, haukalile
wako? Na vuukalile
uguzigwe, zihela ziupatile
hazikalile zako? Habali
kugelegeza vihile mmoyo
wako na kutenda mbuli
ino? Hum'vwizile munhu,
ila kum'vwizila Mulungu!"
5 Anania viyahulike hivo,
kagwa hasi, kadanganhika.
Wanhu wose waihulike
mbuli ino wadumba ng'hani.
6 Wamhale weza,
waluzingiliza lukuli lwake
muna isanda, abaho,
walulava hanze, na ku-
luzika.
7 Vigabitile kamba masaa
madatu, mtwanzi wake
kengila, kuno hatangile gaja
galawilile.
8 Petulo kamuuza, "Ni-
longele, zino zizo zi-
hela zimpatile mkuguza
mgunda wenu?" Na heyo
kamwidika, "Ona, zizo
zino."
9 Petulo kamulongela,
"Vino habali gweye na
mbigalo wako mwitogolela
kumgeza Loho wa Mndewa?
Tegeleza, wanhu wacholile
kumzika mbigalo wako wa
hana ulwivi, na gweye vivija
wokusola."
10 Bahaja Safila kagwa hasi
ha magulu ga Petulo, kadan-
ganhika. Waja iwamhale
viwengile wam'vika yeshile
kudanganhika, wamulava
kunze, abaho, wamzika
habehi na mbigalo wake.
11 Wanhu wose wamto-
gole Kilisto na wanhu wose
wayagwe waihulike mbuli
hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto
watenda vilaguso na mikan-
ganyo bwando mwa wanhu.
Na wanhu wose wamtogole
Kilisto wakala woiting'hana
hamoja Muing'anda ya Mu-
lungu hana Ulubuga lwa Se-
lemani.
13 Wanhu walekile kum-
togola Kilisto wadumba
kuilumba na hewo, hata
avo wanhu wawagwaa
nhogolwa ng'hulu.
14 Ila mheta ya watwanzi
na wambigalo wamtogole
Mndewa yongezeka ng'hani.
15 Na wanhu wakala
wowagala watamu mnzila
na kuwatambalika mzisazi
na mmikeka giladi Petulo
yahabita, walau sisila jake
diwakwase watamu.
16 Wanhu bwando weza
kulawa m'viwambo vizun-
guluke Yelusalemu, wawa-
gala watamu zao na
wanhu wavagaligwe na
vinyamkela, na wose waho-
nyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo.

18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo.

19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela,

20 "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno."

21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.

Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa.

22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile,

23 walonga, "Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatum'vikile munhu yoyose mng'anda!"

24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa wakulu wa nhambiko viwahulike mbuli ino, wazanywa ng'hani wogelegeza choni chondakilawilile hamwande.

25 Abaho, munhu imwe keza kawalongela, "Tegelezeni, waja iwanhu imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya Mulungu wofundiza wanhu."

26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake wachola muna Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawagala lugaluga, kwavija wadumba wanhu sambiwawatoe na mabwe.

27 Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kawauza,

28 "Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mditwaga dino? Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu, na sambi molonda kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija."

29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika, walonga, "Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu.

30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye imumkomile mkumuwamba mumsalaba.

31 Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa ukulume, kawa Kilangizi na Mkombola,

giladi yawatende wanhu
wa Islaeli waleke vilozo
vao, na vilozo vao vigeligwe
kumgongo.
32 Tweye twa wasindila wa
mbuli zino, hamoja na Loho
wa Mulungu wagweleligwe
wanhu wose wamtogole Mu-
lungu.”

33 Wanhu wose wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi
viwahulike hivo, wona lu-
sango ng'hani, na walonda
kuwakoma.
34 Ila Mfalisayo imwe
twaga jake Gamalieli, mfun-
diza Malagizo ga Musa
yakalile yohishimilwa na
wanhu wose, kema haulon-
gozi wa Ikitala Kikulu cha
Isi ya Wayahudi, kalagiza
kamba waja watumigwa
wa Kilisto wekigwe hanze
mkipigiti kidodo.
35 Abaho, kawalongela,
“Mweye Waislaeli wayangu,
iteganyeni ng'hani na
kija kimulonda kuwatenda
wanhu wano!
36 Kwavija kipigiti kija
kukala na munhu imwe
twaga jake Teuda, heyo
kakiitenda kamba munhu
mkulu na kubanza wanhu
mia nne wakiilumba hamoja
na heyo. Ila kakomigwa,
na wanhu zake wose wap-
wililika, na mbuli zake
hazigendelele.
37 Kulawa ino, kalawilila
Yuda munhu wa Galilaya
mkipigiti cha kupetigwa
wanhu, na munhu ino na
heyo kawalundiza wanhu,
abaho, wamkweleleza. Ila
na heyo vivija kakomigwa,
na wanhu zake wapwililika.
38 Avo, nowalongela,
sambimuwatende kinhu
chochose wanhu wano,
walekeseni wachole! Kwav-
ija, kamba mbuli ino ama
sang'hano ino iwoitenda
ilawa ha wanhu, haigen-
delela,
39 ila kamba ilawa
ha Mulungu, hamdaha
kuibananga. Sambim-
woneke kamba mogomba na
Mulungu!”

Avo watogola mbuli zake.
40 Avo wawakema
mng'anda waja watumigwa
wa Kilisto, wawalanha
mbalati, na wawagomesa
sambiwafundize mwanza
uyagwe mditwaga da Yesu,
abaho, wawalekesa wac-
hole.
41 Na hewo wasegela
kulawa haulongozi wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi kuno wodeng'ha
kwavija Mulungu kona
kamba walumba kugeligwa
kinyala sama ya twaga da
Yesu.
42 Mazua gose hawalekile
kufundiza mzikae zao na
Kung'anda ya Mulungu, na
kuwapetela wanhu Usenga
Unogile kamba Yesu iyo
Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu
wamtogole Kilisto viwakalile
wokongezeka, Wayahudi
wa Kigiliki wakala wowat-
wanganikila Wayahudi
wa Kieblania kwavija
vizuka wao waisemwigwa

mkugoleligwa mandia
gawaigolelaga kila zua.
2 Avo watumigwa wa
Kilisto longo dimwe na
wabili wawakema hamoja
wanhu wose wamtogole
Kilisto, wawalongela, “Hav-
ilumbile tweye tuleke
kuwapetela wanhu Usenga
wa Mulungu tululukile
sang'hano ya kugola man-
dia.
3 Avo, ndugu zetu, sag-
uleni wanhu saba kulawa
kumwenu wotangigwa
kamba sang'hano zao
zinoga, wanhu wamemile
Loho wa Mulungu,
na wanhu wali na
ng'hungwe, giladi tuwag-
welele sang'hano ino.
4 Ila, tweye tosang'hanikila
kutambika na kuupeta
Usenga wa Mulungu.”

5 Mbuli ino iwanogeza
wanhu wose wakalile wait-
ing'hane, avo wamsagula
Stefano, munhu yali na
nhamanila na yamemezigwe
Loho wa Mulungu, na
Filipo, Polokolo, Nikanoli,
Timoni, Palimena, na Niko-
lao munhu wa wambo da
Antiokia yakalile yengile
muna idini ya Kiyahudi.
6 Wanhu wano wagaligwa
haulongozi wa watumigwa
wa Kilisto, na hewo watam-
bika na kuwekila makono
wowamoteza.

7 Avo Usenga wa Mu-
lungu ugendelela kwenela
mdiwambo da Yelusalemu.
Mheta ya wanhu wau-
togole igendelela ng'hani
kongezeka, na wakulu wa
nhambiko bwando waito-
gola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Ste-
fano, kamgwelela bazi na
mhiko za kutenda mbuli
za mkanganyo na mizonza
mikulu mwa wanhu.
9 Ila wanhu wayagwe
wa ng'anda ya nhambiko
ikemigwe Ng'anda ya Nham-
biko ya Wanhu Wailegehe,
wakalile walawile Kilene na
Alekizandalia, na wayagwe
kulawa Kilikia na Asia,
wanhu wano wasonga
kuibamilila na Stefano.
10 Ila walemelwa
kumuhuma sama ya
ng'hungwe yaali nayo na
kwavija viyalongozigwe na
Loho wa Mulungu viyakalile
yolonga.
11 Abaho, wawaswagiza
wanhu wayagwe walonge,
“Tumuhulika Stefano yo-
longa mbuli za kumuliga
Musa na kumuliga Mu-
lungu.”
12 Avo wawadinhiza
wanhu, wavyele, na wafun-
diza Malagizo ga Musa, na
hewo wamcholela Stefano,
wamgoga na kumgala hau-
longozi wa Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi.
13 Wawagala wasindila wa
uvwizi walonga, “Munhu
ino haleka kuhalonga vihile
Hanhu Hang'alile ha Mu-
lungu na Malagizo ga Musa.
14 Kwavija tumuhulika yo-
longa kamba Yesu wa Naza-
leti kohabananga hanhu
hano, na kugalema Malagizo
gatugweleligwe na Musa.”

15 Wanhu wose wakalile
Mkitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi wam'bunhulila
meso Stefano, wachona
kihanga chake kikala kamba
kihanga cha msenga wa
Mulungu wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kamuuza,
"Mbuli ino kweli?"
2 Stefano kalonga, "Ndugu
zangu na tata zangu,
nhegelezeni nie, Mulungu
wa yenzi kamulawila
muhenga wetu Ablaham
viyakalile Mesopotamia
yang'hali hanahamila muisi
ya Halani.
3 Mulungu kamulongela,
'Ilawe isi yako na lukolo
lwako, uchole hana iisi yon-
danikulagusile.'*
4 Avo Ablaham kasegela
kulawa muisi ya Kaldayo
na kuchola kukala Halani.
Tataake viyadanganhike,
Mulungu kamsegeza na
kumgala kuna iisi ino
yumkala mweye sambi.
5 Hano Mulungu hamg-
welele Ablaham uhazi hata
mgulu umwe wa isi. Ila
Mulungu keka kilagano na
heyo kamba heyo na lukolo
lwake lose londalwize wog-
weleligwa isi ija hata kamba
kipigiti kija Ablaham kakala
kabule mwana.
6 Mulungu kamulongela
vino, 'Lukolo lwako lokala
ukazi wa uhenza kuisi ya
wanhu wayagwe, na wo-
tendigwa kuwa nyakadala
na kugazwa milao mia nne.'
7 Mulungu kalonga,
'Noisuna isi ija yondai-
wasang'hanize hewo kamba
nyakadala, na ikwisha
wosegela kulawa muisi ija
na kunitambikila nie hano.'†
8 Abaho, Mulungu kamg-
waa Ablaham lagano da
kumbi. Avo Ablaham
kamulela Isaka, abaho,
kamwingiza kumbi mdizua
da nane, na Isaka kamulela
Yakobo, na Yakobo kawalela
waja longo dimwe na wabili,
wahenga zetu.
9 "Kwavija wana wa
Yakobo wakala wamonela
migongo Usufu, avo
wamguza kamba nyakadala
kuna iisi ya Misili. Ila
Mulungu kakala na heyo,
10 avo kamkombola ku-
lawa mmigayo yake yose.
Kamgwelela ng'hungwe na
kumtenda yawe munhu
yatogoligwe hameso ga
Falao, mndewa wa Misili,
avo kamtenda yawe mkulu
wa Misili na ng'anda yose ya
Falao.
11 Abaho, nzala mpa-
manho iigubika isi yose ya
Misili na Kanaani, nzala
igalile mgayo mkulu, na
tata zetu hawadahile kupata
vakuja.
12 Yakobo viyahulike
kamba kukala na vakuja
kuna iisi ya Misili, kawa-
tuma wanage, tata zetu,
wachole Misili mmwanza
wao wa ichanduso.

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1. † **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

13 Mmwanza wao wa ikabili, Usufu kaitambula ha
wandugu zake, na Falao ka-
lutanga mulango wa Usufu.
14 Abaho, Usufu kawatuma
wasenga wachole kumkema
tataake Yakobo na lukolo
lwake lose, na mheta yao
ikala malongo saba na
watano.
15 Abaho, Yakobo kachola
Misili, ako heyo na tata zetu
kuwadanganhikile.
16 Ng'huli zao zibwezigwa
Shekemu na kwikigwa muna
dipanga diyagulile Ablaham
kulawa mwa wana wa
Hamoli muisi ya Shekemu
na mheta ya hela.

17 "Kipigiti cha Mulungu
kukivikiza kilagano chake
ha Ablaham vikikwenhuke,
mheta ya wanhu zetu muisi
ya Misili yongezeka ng'hani.
18 Abaho, mndewa iyagwe
yakalile hamtangile Usufu
kawa mtawala wa isi ya Mis-
ili.
19 Kawekila mizundo
na kuwatendela gehile
wahenga zetu na kawashu-
lutiza wavase ving'hele vao
giladi vidanganhike.
20 Kino kicho kipigiti
chayavumbuke Musa, heyo
kakala mwana yanogile
ng'hani. Mkipigiti cha
milenge midatu kaleligwa
mng'anda ya tataake.
21 Viyalavigwe hanze, mn-
dele wa Falao kamsola na
kumulela kamba mwanage.
22 Musa kakala yafun-
dizwe ng'hungwe zose
za Wamisili, na kakala
na udaho mkulonga na
mzisang'hano.
23 "Musa viyakalile na mi-
lao malongo mane, kalamula
yachole kuwatembelela
wandugu zake Waislaeli
yone vija viwakalile wo-
tendigwa.
24 Kamona imwe wa
Waislaeli kotendeligwa
ukengemeno na Mmisili,
avo kamgombela ija yakalile
yotendeligwa ukengemeno,
abaho, kam'bwelezela ija
Mmisili na kumkoma.
25 Musa kagiza ndugu
zake wovitanga kamba
Mulungu kamgala heyo
kwiza kuwakombola hewo,
ila hawavitangile.
26 Zua da ikabili keza
ha Waislaeli wayagwe
wakalile wogomba, kageza
kuwalumba, yolonga, 'Mw-
eye mwa wandugu, ha-
bali mulonda kuilumiza
wenyego kwa wenyego?'
27 Ila ija yakalile yomten-
dela ukaini miyage kamkun-
hiza Musa kumgwazo na
kulonga, 'Yalihi yakutendile
gweye uwe mndewa na mu-
lamula wetu?
28 Kolonda kung'homa
nie kamba vuumkomile ija
Mmisili mayo?'‡
29 Musa viyahulike vija,
kakimbilila muisi ya Midi-
ani, ako kuyakalile ukazi wa
uhenza, na ako kapata wana
wabili wakimbigalo.
30 "Viibitile milao malongo
mane, msenga wa Mulungu
wa kuulanga kamulawilila
Musa mkitutua kikwaka

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14.

mkiwala behi na Gongo da
Sinai.
31 Viyagawene gano
kakanganya ng'hani mmeso
gake, kakwenhuka behi
yalole goya, kahulika dizwi
da Mndewa,
32 'Nie iyo Mulungu wa
watata zako, Mulungu
wa Ablaham, Isaka, na
Yakobo.'§ Musa kagudema
kuno yokona bwembwe na
hagendelele kulola mwanza
uyagwe.
33 Abaho, Mndewa kamu-
longela, 'Vula ng'hwabasa
zako, kwavija hanhu
aho hawimile ha hanhu
hang'alile.
34 Kweli niwona ukaini
uwotendelwa wanhu zangu
muisi ya Misili. Niwahulika
vija vowogugumila, avo ni-
humuluka giladi niwakom-
bole. Avo niza nikutume
ubweleganye Misili.'*
35 "Ino iyo Musa iija wa-
mulemile mkulonga mbuli
zino, 'Yalihi yakutendile gw-
eye kuwa mndewa na mula-
mula?' Katumigwa na Mu-
lungu mwenyego yawe mn-
dewa na mkombola wao ku-
bitila msenga wa Mulungu
wa kuulanga yamulawilile
mkitutua.
36 Kawalava Waislaeli
muisi ya Misili, na mmilao
malongo mane kotenda
mbuli za mkanganyo na
vilaguso muisi ya Misili na
kuna Ibahali Indung'hu na
muluwala.
37 Ino iyo Musa ayo
yawalongele Waislaeli, 'Mu-
lungu kowenulila muhokozi
kulawa mwa wanhu zenu
kamba viyeninule nie.'†
38 Heyo iyo yakalile na
mting'hano wa wanhu wa
Islaeli muluwala. Kakala
na wahenga zetu kipigiti
msenga wa Mulungu wa
kuulanga viyalongile nayo
hana Idigongo da Sinai, kazi-
bokela mbuli zili na ugima
na kutugwelela tweye.
39 "Wahenga zetu
walema kumtegeleza, avo
wamsung'hiza kumgwazo,
na mmioyo yao wakala
wabweleganye Misili.
40 Avo wamulongela
Haloni, 'Tutendele mizimu
yondaitulongoze kwavija
Musa yatulongoze kulawa
muisi ya Misili hatuvitanga
gamulawilile.'‡
41 Kipigiti kija wa-
tenda wegu dilingile na
mwanang'ombe. Wamulav-
ila nhosa na kutenda lusona
wokidumba kija kitendigwe
na makono gao.
42 Ila Mulungu kawaleka
na kuwatenda wachole
kutambikila zua, mulenge,
na nhondo kamba vija
viyandikigwe muna ikitabu
cha wahokozi,
'Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mun-
davile nhosa na kuny-
hinjila wang'onyo
milao malongo mane
vumkalile kuluwala?

§ **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6. * **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1.

Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno
mpapile hema ya mulungu wenu Moleki,
na nhondo ya mulungu
wenu Lefani,
miwegu imuitendile giladi muitambikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali
kubanza Babeli.’§
44 “Wahenga zetu wakala
na hema da usindila muluwala. Itendigwa kamba
Mulungu viyamulongele
Musa kamba vija viyalagusiligwe.
45 Viwadibokele hema
dija kulawa ha watata zao,
watata zetu kuno wolongozwa na Yoshua, wengila
nayo kipigiti viwaisolile
iisi ya Wamhazi Mulungu
yaawawingile haulongozi
wao. Isigala muisi mbaka
kipigiti cha Daudi,
46 ayo yageligwe bazi da
Mulungu na kupula yamzengele ng'anda Mulungu wa
Yakobo.
47 Ila Selemani iyo
yaizengile ng'anda ya Mulungu.
48 “Ila Mulungu Mkulu
Ng'hani hakala mng'anda
izengigwe na wanhu, kamba
muhokozi viyolonga,
49 ‘Mndewa kolonga, Ulanga
kicho kigoda changu
cha undewa,
na isi kicho kigoda
cha kwikila magulu
gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele nie?
Ama kwahi hondauwe
ukazi wangu?
50 Sio mkono wangu utendile
vinhu vino vose?’*
51 “Mweye wanhu muli
na singo ndala, mulekile
kwingila kumbi mmioyo
yenu na mmagwiti genu,
mazua gose mom'bamilila
Loho wa Mulungu kamba
wahenga zenu viwatendile!
52 Muhokozi yalihi
hagazigwe na wahenga
zenu? Wawakoma hata waja
wahokole kwiza kwa Munhu
Yalibule Uzenzeleganye.
Na mweye mmuhonza na
kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo
m'bokele lagizo kulawa
ha wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, na hata ivo
hamdigogile!”

Stefano Kotoigwa Mabwe

54 Viwahulike mbuli zino,
wona lusango ng'hani na
kumgegedulila meno gao
Stefano.
55 Ila Stefano, kuno
yamemile Loho wa Mulungu, kalola uchana kuulanga kayona yenzi ya
Mulungu na Yesu yemile
kumkono wa ukulume wa
Mulungu.
56 Kalonga, “Lola, nokona
ulanga uvuguka na Mwana
wa Munhu kema kumkono
wa ukulume wa Mulungu!”
57 Viwahulike gano,
waziwa magwiti gao na
kuguta nyangi ng'hani, na
wose hamoja wam'vamhila,

§ **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25. * **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

58 wamkwekwesa wa-
mulava hanze ya idiwambo
na kusonga kumtoa na
mabwe. Kipigiti kikija,
wasindila weka vivalo vao
hamagulu ga mmhale imwe
yakemigwe Sauli.
59 Viwakalile womtoa,
Stefano katambika yolonga,
"Mndewa Yesu, ibokele
loho yangu." 60 Abaho,
kafugama mavindi na
kwinula dizwi yolonga,
"Mndewa, sambiuwapetele
kilozo kino." Viyalongile
vino, kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya
kukomigwa kwa Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo
mkulu ulawilila mwa wanhu
wamtogole Kilisto ako
Yelusalemu, na wanhu wose
wapwililika wakimbilila
ng'ambu za Yudea na
Samalia. Ila watumigwa
wa Kilisto weiyeka iwo
wasigale.
2 Wanhu wa Mulungu
wamzika Stefano na ku-
mulilila ng'hani.
3 Ila Sauli kasonga
kuwagaza wanhu wamto-
gole Kilisto, kengila ng'anda
kwa ng'anda, yowalava
wose, watwanzi na wambi-
galo, na kuwagela mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipo

4 Waja wapwililike wa-
chola kila hanhu waupeta
Usenga Unogile.
5 Filipo kahumulukila mdi-
wambo dili muisi ya Samalia
na kuwapetela wanhu mbuli
za Kilisto.
6 Dale da wanhu
vidimuhulike Filipo na vija
viwonile mizonza iyatendile,
wagategeleza goya gaja
gayatendile.
7 Na vinyamkela wakalile
wawavagale wanhu bwando
wawalawa kuno woguta
nyangi ng'hani, na wanhu
bwando wakalile waholole
na walemale wahonyigwa.
8 Avo kukala na ndeng'ha
ng'hulu mdiwambo dija.
9 Kukala na munhu imwe
yakemigwe Simoni yakalile
yotenda uhawi mdiwambo
hijo, na kuwazanya wanhu
wa isi ya Samalia, na
kuitenda kamba heyo iyo
munhu mkulu.
10 Wanhu wose, wadodo
na wakulu, wamtegeleza
goya walonga, "Munhu ino
iyo mhiko ya Mulungu
ikemigwa, 'Mhiko Ng'hulu.'
"
11 Na hewo wamtegeleza
goya, kwavija mkipigiti kitali
kakala yowazanya ng'hani.
12 Ila viwamtogole Filipo
viyakalile youpeta Usenga
Unogile wa Undewa wa Mu-
lungu na twaga da Yesu
Kilisto, wose wabatizigwa,
wambigalo na watwanzi.
13 Na Simoni mwenyego
katogola, kabatizigwa, na
kakala yokiilongoza na Fil-
ipo. Abaho, kakanganya mi-
zonza na mbuli za mkan-
ganyo zikalile zotendeka.
14 Na watumigwa wa
Kilisto wakalile Yelusalemu,

viwahulike kamba wanhu
wa Samalia wautogola
Usenga wa Mulungu, wawa-
tuma Petulo na Yohana.
15 Viwavikile, wawatam-
bikila ha Mulungu giladi
wabokele Loho wa Mulungu.
16 Kwavija Loho wa Mu-
lungu kakala hanamuhumu-
lukila munhu yoyose mdi-
dale jao, ila wakala waba-
tizigwe mditwaga da Mn-
dewa Yesu diiyeka.
17 Abaho, Petulo na
Yohana wawekila makono
gao, na hewo wabokela Loho
wa Mulungu.

18 Simoni viyawene kamba
wanhu wabokela Loho
wa Mulungu mkwikilwa
makono na watumigwa
wa Kilisto, avo, kageza
kuwagwelela hela Petulo na
Yohana yolonga,
19 "Nigweleleni na nie
udaho uno, giladi munhu
yoyose yondanimwikile
makono gangu, yabokele
Loho wa Mulungu."

20 Ila Petulo kamwidika,
"Udanganhike gweye
hamoja na hela zako,
kwagiza nhunza ya Mulungu
yoguligwa na hela!
21 Kwabule hanhu hohose
muisang'hano ino, kwavija
moyo wako haumnogeze
Mulungu.
22 Avo, ukileke kilozo kino
na umtambikile Mndewa,
siku kokugela kumgongo
mkukala na ngelegeza
kamba ino mmoyo wako.
23 Kwavija nokona
kumema migongo na kwa
mkifungo cha mbuli zihile."

24 Simoni kedika, kalonga,
"Nitambikileni ha Mndewa,
giladi mbuli zose zimu-
longile sambizinivike."

25 Petulo na Yohana vi-
wamambukize kulonga gaja
gawonile na kuwapetela
wanhu Usenga Unogile,
wabwela Yelusalemu, na
kuupeta Usenga Unogile
muna iviwambo bwando va
Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa
wa kuulanga kamulongela
Filipo, "Isasale, uchole
ng'ambu ya kusi kubitila
nzila ya kiwala, ihumuluka
kulawa Yelusalemu mbaka
Gaza."
27 Avo, Filipo kaisasala ku-
chola, na viyakalile mnzila,
kaiting'hana na kibohola wa
Etiopia, yakalile mkulu wa
ngama yose ya Kandake, Ma-
likia wa Etiopia. Munhu ino
kakala yacholile Yelusalemu
kutambika.
28 Viyakalile yakalile
mdikwama yobwela ukae,
kakala yosoma kitabu cha
muhokozi Isaya.
29 Loho wa Mulungu ka-
mulongela Filipo, "Dikwen-
hukile kwama dija uilongoze
najo."
30 Abaho, Filipo kadikim-
bilila dikwama, na ka-
muhulika munhu yosoma
kitabu chandikigwe na
muhokozi Isaya. Filipo
kamuuza, "Vino kugatanga
ago guusoma?"
31 Na heyo kedika,
"Nodahaze kuvitanga, bila

munhu kunilongoza?” Avo
kamgoneka Filipo yakwele
uchana yakale hamoja na
heyo.
32 Na hanhu hayakalile
yosoma handikigwa vino,
“Kalongozigwa kamba
ng'hondolo yochola
kuchinjigwa,
na kamba vija mwana
ng'hondolo yanya-
male haulongozi wa
imunhu yomkanha
mijusu,
na heyo halongile mbuli
yoyose.
33 Kageligwa kinyala na
kakala bule munhu
wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima
lukolo lwake?
Kwavija ugima wake
usegezigwa muisi.”*
34 Mkulu ija kamuuza Fil-
ipo, “Nilongele, muhokozi
ino kolonga mbuli za munhu
yalihi? Kolonga mbuli zake
mwenyego ama za munhu
iyagwe?”
35 Abaho, Filipo ka-
songela Mzinyandiko zizija
Zing'alile, kumpetela Usenga
Unogile wa Yesu.
36 Viwakalile mnzila
wochola, wavika hanhu
hakalile na mazi, na ija
imkulu kalonga, “Hano
hana mazi, avo kinhu
chaki kinigomesa ndeke
kubatizigwa?”
37 Filipo kamulongela,
“Kamba kotogola mmoyo
wako wose, kodaha kuba-
tizigwa.”
Na heyo kedika, kalonga,
“Ona, notogola kamba Yesu
iyo Mwana wa Mulungu.”
38 Mkulu hiyo kalagiza dik-
wama dime, abaho, wose
wabili wahumuluka wengila
mgamazi, na heyo Filipo
kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile
mmazi, baho Loho wa Mn-
dewa kamnyamula Filipo,
na ija imkulu hamuwene
mwanza uyagwe, avo ka-
gendelela na mwanza wake
kuno yodeng'ha.
40 Filipo kedukila ka Azoto,
na viyakalile mnzila kakala
youpeta Usenga Unogile
m'viwambo vose mbaka
viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

1 Kipigiti kikija, Sauli
yang'hali yowadumbiza
na kugelegeza kuwakoma
wanahina wa Mndewa.
Kachola ha Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko,
na
2 kupula lupwilili lwa
kumtenda yatambulwe
muna zing'anda zose za
nhambiko ako kudiwambo
da Damaski, giladi ya-
hawavika, wambigalo ama
watwanzi woiwinza Nzila
hiyo ya Mulungu, yawagoge
na kuwabweza Yelusalemu.
3 Sauli viyakalile mnzila
behi na kuvika Damaski,
kedukila mulangaza kulawa
kuulanga ummwemwesa
ng'ambu zose.

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

4 Kagwa hasi, kahulika
dizwi dilonga, “Sauli, Sauli!
Habali ungaza?”
5 Sauli kauza, “Gweye kwa
munhu waki, Mndewa?”
Na heyo kedika, “Nie iyo
Yesu, ija gweye umgaza.
6 Ila wime, wingile mdi-
wambo, ako kolongeligwa
chuulondigwa kutenda.”
7 Wanhu wakalile
mmwanza umwe na Sauli
wema haja bila kulonga
mbuli kuno wokanganya,
wadihulika dija didizwi, ila
hawamuwene munhu.
8 Sauli kenuka, ila
viyananule meso gake,
honile kinhu. Avo wamgoga
mkono wamulongoza
mbaka mdiwambo da
Damaski.
9 Kakala hadahile kulola
mmazua madatu, na kakala
hadahile kuja ama kung'wa
kinhu chochose.
10 Ako Damaski kukala
na mwanahina imwe
yakemigwe Anania. Mn-
dewa kamulongela kinhu
mnzozi, kamkema, “Ana-
nia!”
Anania kedika, “Iyo nie,
Mndewa.”
11 Mndewa kamulongela,
“Winuke uchole kung'anda
ya Yuda kubitila nzila
ikemigwa Nzila Igoloke, uka-
muuze munhu yokemigwa
Sauli, mwenekae wa Taliso,
kwavija heyo kotambika.
12 Na heyo muna inzozi
kamona munhu, yokemigwa
Anania, keza kamwik-
ila makono gake uchana
yake, giladi yadahe kulola
mwanza uyagwe.”
13 Ila Anania kedika, “Mn-
dewa, nizihulika mbuli za
munhu ino mwa wanhu
bwando na mbuli zose zi-
hile ziyawatendele wanhu
zako wang'alile muisi ya
Yelusalemu.
14 Na heyo keza hano yali
na udaho kulawa ha wakulu
wa wakulu wa nhambiko
kuwagoga wanhu wose
wotambika mditwaga jako.”
15 Ila Mndewa kamu-
longela, “Genda, kwavija
munhu ino iyo kia changu
kinisagule giladi yadipape
twaga jangu ha Wamhazi,
wandewa zao, na ha wanhu
wa Islaeli.
16 Na nie nomulagusila
vija voyolondigwa kugaya
ng'hani sama ya twaga
jangu.”
17 Avo, Anania kachola
kengila muna ing'anda.
Abaho, kamwikila makono
gake Sauli, kamulongela,
“Ndugu yangu Sauli, Mn-
dewa Yesu mwenyego, yaku-
lawilile mnzila yuubitile,
kanilagiza giladi udahe
kulola mwanza uyagwe
na umemezwe Loho wa
Mulungu.”*
18 Bahaja vinhu kamba
vigome vilagala kulawa
mmeso ga Sauli, na kadaha
kulola kabili. Kema, abaho,
kabatizigwa.
19 Na viyamambukize kuja
mandia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu
Usenga Unogile Mdiwambo

* **9:17** ***Umemezwe Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *ugweleligwe Loho wa Mulungu.*

da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na wanahina ako Damaski.
20 Baho kasonga kuwapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.
21 Wanhu wose wamuhulike wakanganya, na kuuza, "Munhu ino si ija yakalile yowagaza waja wakalile wodikema twaga dino hiko Yelusalemu? Na hezile hano giladi yawagoge na kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa nhambiko?"
22 Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa Damaski mkulonga kamba Yesu iyo Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo giladi wamkome Sauli.
24 Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi za idiwambo giladi wamkome.
25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mumgelo na kumuhumulusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, ila wose wamdumba, hawatogole kamba kweli heyo kakala mwanahina.
27 Ila Banaba kamsola na kumgala ha watumigwa wa Kilisto. Kawalongela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na Mndewa viyalongile na Sauli viyakalile mmwanza wake, na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu Usenga Unogile mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba.
28 Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka Yelusalemu yose kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da Mndewa bila kudumba.
29 Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza kumkoma.
30 Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino, wamsola Sauli wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala mditindiwalo muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia. Na kubitila Loho wa Mulungu, wageligwa mhiko na kukula mkumnogela Mndewa, na mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola kuwatembelela na wanhu wa Mulungu wakalile wokala Lida.
33 Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile yaholole, munhu hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti cha milao minane.
34 Petulo kamulongela, "Enea, Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke, utandike lusazi lwako." Baho Enea kenuka.
35 Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea, wamtogola Mndewa.

36 Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa twaga jake Tabita, nhegulo yake Mkigiliki Dolikasi, munhu yakalile na sang'hano zinogile na kuwagwelela vinhu wakumbulu.
37 Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadanganhika, na lukuli lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana.
38 Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa, avo wanahina viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha Lida, wamulagizila wanhu wabili na kumulongela, “Wize mbwisa kumwetu.”
39 Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, kagaligwa gati da uchana. Vizuka wose wema behi nayo kuno wolila na kumulagusila ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na hewo.
40 Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama mavindi, katambika. Abaho, kalugalukila luja ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo kananula meso gake, na viyamuwene Petulo, kenuka kakala.
41 Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema wanhu wamtogole Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi wao kuno yali mgima.
42 Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu bwando wamtogola Mndewa.
43 Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae ha munhu imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe twaga jake Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma dikemigwa “Dale da Italia.”
2 Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala wanhu wa nhambiko, na wakala womdumba Mulungu. Kakala yowagwelela vinhu awo wakalile bule vinhu na kumtambikila Mulungu mazua gose.
3 Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozi. Kamona na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga yomwizila na kulonga, “Kolinelio!”
4 Kolinelio kamulola kuno yokona bwembwe, abaho, kamuuza, “Kuna choni, Mndewa?”
Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nhambiko zako na nhosa zako zuuwagwelele wakumbulu zivika uchana na kuwa ukumbuso ha Mulungu.
5 Avo uwatume wanhu wachole Yopa wakamkeme munhu imwe twaga jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni msindika mikwembe, ng'anda yake ya behi na ibahali.”

7 Ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga viyasegele, Ko-
linelio kawakema nyakadala
zake wabili na asikali
imwe yakalile yamno-
gele Mulungu yakalile
yomsang'hanikila heyo.
8 Kawalongela mbuli zose
zilawilile, abaho, kawalagiza
wachole Yopa.

9 Zua da ikabili mkipigiti
cha kamba saa sita vi-
wakalile mmwanza wao,
wakwenhukila ikiwambo,
Petulo kakwela mkiswili
kutambika.
10 Kona nzala ng'hani,
kasulukila kinhu cha
kuja. Na mandia vi-
gakalile gosasaligwa kapata
kigumbizi.
11 Kawona ulanga
uvuguka, na kinhu kilingile
kamba guo kulu dikala di-
humuluswa hasi digogigwe
mng'ambu zake nne.
12 Mgati yake kukala na
wang'onyo wose wali na
migulu mine, waja wotam-
bala na ndege wa kuulanga.
13 Abaho, kahulika dizwi
domulongela, "Petulo,
lamuka uchinje, uje!"

14 Ila Petulo kalonga,
"Bule, Mndewa, nie sinakuja
ng'hone ama kinhu cho-
chose kinyolodoke."

15 Dizwi dimulongela
mwanza wa ikabili, "Sam-
biuvikeme ng'hone vinhu
vinogezwe na Mulungu."
16 Mbuli ino ilawilila mi-
anza midatu, na baho kija
ikinhu kilingile kamba guo
kulu kisoligwa kubwela ku-
ulanga.
17 Petulo viyakalile yo-
gelegeza nhegulo ya inzozi
ija, waja wanhu watumigwe
na Kolinelio walawilila.
Wakala wouza kuili ng'anda
ya Simoni kuno wemile
haulongozi wa ulwivi.
18 Wakemelela, wauza,
"Hana muhenza hano
yokemigwa Simoni Petulo?"
19 Petulo viyakalile
yang'hali yogelegeza nheg-
ulo ya inzozi ija, Loho wa
Mulungu kamulongela, "Si-
moni, hana wanhu wadatu
wokuzahila.
20 Avo wime na uhumu-
luke hasi. Sambiusinhe
kuchola hamoja na hewo,
kwavija nie iyo niwalagize."
21 Petulo kahumuluka
hasi kawalongela, "Nie
iyo munhu yumumzahila.
Mwiza kuwinza choni?"
22 Waja wanhu walonga,
"Kolinelio, mkulu wa dale
da asikali mia wa Loma,
katulagiza. Ino iyo munhu
yalibule uzenzeleganye,
munhu yomdumba Mu-
lungu, na yodumbigwa na
Wayahudi wose. Msenga
wa Mulungu wa kuulanga
kamulongela kamba, gweye
uchole kung'anda yake
giladi yahulike kija chondau-
longe."
23 Abaho, Petulo kawabokela
na kuwengiza mng'anda na
kuwagwelela uwaso haja.

Zua diyagwe Petulo ka-
songa mwanza hamoja na
hewo, na ndugu wayagwe
kulawa Yopa wailongoza
hamoja na heyo.
24 Zua da ikabili wavika
mdiwambo da Kaisalia, ako

Kolinelio kuyakalile yowa-
beta hamoja na ndugu zake
na wambwiga zake yaakalile
yawagoneke.
25 Petulo viyakalile behi
kwingila mng'anda, Ko-
linelio kam'bokela na
kumfugamila mavindi
yomtambikila.
26 Ila Petulo kamwin-
ula, kalonga, “Inuka, nie
mwenyego na munhu tu.”
27 Petulo kagendelela
kulonga na Kolinelio, na
viyengile mng'anda kajona
dale kulu da wanhu wailun-
diza.
28 Kawalongela, “Mw-
eye movitanga kamba
Muyahudi yoyose kagome-
sigwa na Malagizo ga Musa
kuilumba na Mmhazi ama
kumtembelela. Ila Mulungu
kanizuma kamba sambin-
imkeme munhu yoyose keha
ama kanyolodoka.
29 Vumunikemile, silemile
kwiza. Avo nouza, mbuli
ilihi yumunikemele?”
30 Kolinelio kedika,
“Mazua mane gabitile
mkipigiti kamba kikino cha
saa tisa, nikala mng'anda
yangu nitambika. Baho
munhu yakalile yavalile
vivalo vinang'hazika kema
haulongozi wangu
31 na kulonga, ‘Kolinelio!
Mulungu kaihulika nham-
biko yako na kuzikumbuka
nhunza zako ziuwagwelele
wakumbulu.
32 Mulagize munhu ya-
chole Yopa ha munhu
yokemigwa Simoni yokemigwa
Petulo. Heyo kokala mu-
ing'anda ya Simoni msindika
mikwembe, yokala behi na
bahali.’
33 Avo, hima niwalagiza
wanhu kumwako, na gw-
eye kutenda goya vuwizile.
Avo wose twabaha haulon-
gozi wa Mulungu kutegeleza
mbuli yoyose yaakulagize
Mndewa utulongele tweye.”

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga
kulonga, “Sambi nivitanga
kamba Mulungu halola ki-
hanga cha munhu.
35 Ila wanhu wa isi yoyose
womdumba heyo na ku-
tenda ganogile, kowatogola.
36 Moitanga imbuli yai-
galile Mulungu ha wanhu
wa Islaeli, kuno youpeta
Usenga Unogile ugala tindi-
walo kubitila Yesu Kilisto,
yali Mndewa wa wanhu
wose.
37 Mkitanga kija kilaw-
ile muisi yose ya Yudea,
kusongela Galilaya, Yohana
viyeshile kuwapetela wanhu
usenga wake wa ubatizo.
38 Mumtanga Yesu wa
Nazaleti, vija Mulungu
viyamsagule kubitila Loho
wa Mulungu na mhiko.
Kachola kila hanhu, yotenda
mbuli zinogile na kuwaho-
nya wanhu wose wakalile
wagogigwe na mhiko za
Mwenembago, kwavija
Mulungu kakala hamoja na
heyo.
39 Tweye twa wasindila wa
mbuli zose ziyatendile muisi
ya Wayahudi na Yelusalemu.
Na hewo wamkoma mku-
muwamba mumsalaba.

40 Ila Mulungu kamzusa
zua da ikadatu na kumtenda
yoneke.
41 Honeke na wanhu wose,
ila na wasindila wakalile
wasaguligwe na Mulungu.
Wasindila awo iwo tweye
tukalile tudile na kung'wa
hamoja na heyo, viyeshile
kuzuka kulawa mkudangan-
hika.
42 Katulagiza tuwapetele
wanhu Usenga Unogile na
kusindila kamba Yesu iyo
yasaguligwe na Mulungu
yawe mulamula wa wanhu
wagima na wadanganhike.
43 Wahokozi wose wolava
usindila wa mbuli zake,
kamba kila munhu yamto-
gole heyo, vilozo vake vo-
geligwa kumgongo kubitila
twaga jake."

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile
yang'hali yolonga mbuli
zino, Loho wa Mulungu
kawahumulukila wanhu
wose wakalile woutegeleza
uusenga.
45 Wayahudi wamtogole
Kilisto wezile hamoja na
Petulo wakanganya, avija
Wamhazi vivija viwetiligwe
nhunza ya Loho wa Mu-
lungu.
46 Kwavija wawahu-
lika wolonga ulonzi wa
mkanganyo na kumuyenzi
Mulungu. Abaho, Petulo
kalonga,
47 "Wanhu wano wabokela
Loho wa Mulungu kamba
tweye vitubokele. Vino
hana munhu yoyose yodaha
kuwagomesa sambiwaba-
tizigwe na mazi?"
48 Avo kalagiza kamba
wabatizigwe mditwaga
da Yesu Kilisto. Abaho,
wamuyalalila Petulo yakale
na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziya-tendile mwa Wanhu Wamto-gole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto
na wanhu wamtogole
Kilisto wakalile muisi
yose ya Yudea wahulika
kamba Wamhazi na hewo
waubokela Usenga wa
Mulungu.
2 Avo, Petulo viyacholile
Yelusalemu, wanhu wamto-
gole Kilisto wakalile wengile
kumbi wam'bamilila,
3 walonga, "Habali gweye
wingile mng'anda ya wanhu
walekile kwingila kumbi na
kuja na hewo?"
4 Avo, Petulo kasonga
kuwasimulila vinhu vose
lumosilumosi.
5 "Nikala mdiwambo da
Yopa notambika, mhata
kigumbizi nyona nzozi. Ny-
ona kinhu kilingile kamba
guo kulu dikalile dihumu-
luswa hasi kulawa kuulanga
digogigwe mng'ambu zake
nne na dikala dihumulukila
hanhu hanikalile.
6 Nidilola goya mgati
yake, nyona wang'onyo wa
muisi wali na migulu mine,
wang'onyo wa kumuhulo,
wang'onyo wotambala, na
ndege wa kuulanga.

7 Abaho, nihulika dizwi
dinilongela, 'Petulo, gan-
damuka uchinje, uje!'
8 Ila nie nilonga, 'Bule, Mn-
dewa, nie sinakuja ng'hone
ama kinhu chochose kiny-
olodoke.'
9 Ila dizwi kulawa ku-
ulanga dinidika mwanza
wa ikabili, 'Sambiukikeme
ng'hone ama kinyolodoka
kinhu chochose chayakino-
geze Mulungu.'
10 Mbuli ino ilawilila
mianza midatu, abaho,
vinhu vose vikwenhigwa
kabili kubwela kuulanga.
11 Kipigiti kikija wanhu
wadatu, wakalile watu-
migwe kumwangu ku-
lawa Kaisalia, wema kuna
ing'anda inikalile nikala.
12 Loho wa Mulungu
kanilongela nichole na hewo
sambinisinhe. Wandugu
wano sita vivija wachola
hamoja na nie, twingila
muna ing'anda ya ija
imunhu yatulagize.
13 Katulongela vija viya-
monile msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga yemile
mng'anda yake na kulonga,
'Mtume munhu yachole
Yopa yamgale hano Simoni
yokemigwa Petulo,
14 kokugwelela usenga, na
kubitila usenga hiwo, gw-
eye hamoja na wanhu wa
ng'anda yako yose wokom-
boligwa.'
15 Na vunisongile kulonga,
Loho wa Mulungu kawahu-
mulukila na kukala uchana
yao kamba viyatuhumu-
lukile uchana yetu tweye
haichanduso.
16 Avo ng'humbuka gaja
gayalongile Mndewa kamba,
'Yohana kakala yobatiza
na mazi, ila mweye mo-
batizigwa na Loho wa
Mulungu.'
17 Avo kamba Mulungu
kaweng'ha nhunza iija
iyatugwelele tweye kipigiti
vitumtogole Mndewa Yesu
Kilisto, nie iyo munhu
waki hata nim'bamilile
Mulungu?"
18 Viwahulike gano,
wanyamala wamuyenzi
Mulungu wolonga, "Avo
Mulungu kawagwelela hata
Wamhazi bazi da kuleka
vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile
wapwililike kipigiti cha
mgayo ulawilile kipigiti
chayakomigwe Stefano wa-
chola isi za kutali za Foinike,
Sipulo, na Antiokia woupeta
Usenga mwa Wayahudi
weiyeka.
20 Ila mmwanza wao
wakala wanhu wayagwe
kulawa Sipulo na Ki-
lene wachola kudiwambo
da Antiokia na kusonga
kulongelela na Wagiliki,
wowapetela Usenga Unogile
wa Mndewa Yesu.
21 Mkono wa Mndewa
ukala hamoja na hewo, na
wanhu bwando watogola na
kugalukila kuyali Mndewa.
22 Mbuli zino zihulikwa
na wanhu wamtogole Kilisto
wakalile Yelusalemu, avo
wamtuma Banaba yachole
kudiwambo da Antiokia.

23 Viyavikile na kona
vija Mulungu viyawamoteze
wanhu, kadeng'ha na
kuwagong'ondeza wose wa-
gendelele kukala muikweli
ya Mndewa na mioyo yao
yose,
24 kwavija heyo kakala
munhu yali na moyo un-
ogile yamemile Loho wa Mu-
lungu na nhamanila. Na
wanhu bwando wamtogola
Mndewa.
25 Abaho, Banaba kachola
Taliso kumzahila Sauli,
26 na viyamuwene, kam-
gala kudiwambo da An-
tiokia. Avo mmulao wose
Banaba na Sauli wakala
wokiiting'hanila na wanhu
wamtogole Kilisto na ku-
fundiza wanhu bwando ako
kudiwambo da Antiokia. Na
wanahina baho wasongile
kukemigwa Wakilisto haja
Antiokia.
27 Muna ikipigiti kino wa-
hokozi kulawa Yelusalemu
weza Antiokia.
28 Imwe mmwanza wao
yokemigwa Agabo kema na
kuhokola kubitila Loho wa
Mulungu yolonga kamba
nzala mpamanho yogubika
ulumwengu wose, na gano
galawilila kipigiti Klaudio
viyakalile Mndewa.
29 Wanahina waitogolela
kulava vinhu kila munhu
viyadahile na kuwagwelela
wanhu wamtogole Kilisto
wakalile wokala Yudea.
30 Wagatenda gano, abaho,
wawagwaa Banaba na Sauli
wavigale vija viwasangile ha
wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa
Helode Agilipa wa ichan-
duso* kawagoga wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto
giladi yawagaze.
2 Kamsola Yakobo, ndugu
yake Yohana, na kumkoma
na zele.
3 Viyawene kamba mbuli
ino iwanogela Wayahudi,
kagendelela kumgoga na
Petulo. Mbuli zino zilawilila
mkipigiti cha Lusona lwa
Mikate Ilibule Mela.
4 Viyeshile kumgoga
Petulo kamgela mkifungo,
kamwika mmakono ga
madale mane ga asikali, na
kila dale dikala na asikali
wane, wamwimilize. Helode
kakala yogelegeza kumulava
hanze mwa wanhu kipig-
iti Ulusona lwa Pasaka†
luhamala.
5 Avo Petulo kemilizwa
mding'anda da kufungila
wanhu, ila wanhu wamto-
gole Kilisto wagangamala
kumtambikila Mulungu
sama yake.

*Petulo Kofunguligwa Ku-
lawa Mkifungo*

6 Ikilo ya kuchela imi-
tondo ya zua diyalondile
Helode kumulava hanze
mwa wanhu, Petulo kakala
yawasile hagatigati ya
asikali wabili kuno ya-
fungigwe minyolo mibili, na
wemilizi wakala wogonelela
wokwimiliza ulwivi lwa

* **12:1** ***Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso*** kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu. † **12:4** ***Pasaka*** nhegulo yake *kubita uchana.*

iding'anda da kufungila wanhu.
7 Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza umwemwesa muja mdigati, kamkwasa mulubavu na kumulamusa, abaho, kamulongela, “Inuka mbwisa!” Na bahaja iminyolo imulagala kulawa mmakono gake.
8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Vala vivalo vako na ng'hwabasa zako.” Na Petulo katenda vija vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Izinge guo jako unikweleleze.”
9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi.
10 Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa wa kuulanga kamuleka Petulo.
11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela mwenyego, “Sambi nivitanga kamba Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanikombole kulawa mmakono ga Helode na kulawa mgaja gose gowokala wotamanila Wayahudi galawilile.”
12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola kung'anda ya Maliamu, mamaake Yohana, ayo yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako wanhu bwando kuwakalile waiting'hane wotambika.
13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele yokemigwa Loda keza kumulola munhu yobwenga ulwivi.
14 Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha ng'hani kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na kuguta yolonga, “Petulo ka halwivi.”
15 Wamulongela, “Gweye kuna luwege.” Viyagendelele kugangamiza kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, “Siku kowa msenga wa Mulungu wa kuulanga yali hamoja nayo.”‡
16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule ulwivi na kumona heyo, wakanganya ng'hani.
17 Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale na kuwagondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa mding'anda da kufungila wanhu, kalonga, “Mulongeleni mbuli zino

‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

Yakobo na wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto." Abaho,
kasegela kachola hanhu
hayagwe.
18 Viivikile imitondo,
kukala na mkomemkome
mmwanza wa asikali,
wolonga, "Kinhu chaki
kimulawilile Petulo?"
19 Helode kalagiza wanhu
wamzahilile Petulo kila
hanhu ila hawamonile. Avo
kawatuma wanhu wawauze
goya waja iwaasikali,
abaho, kalagiza wakomigwe.
Abaho, Helode kasegela
Yudea kachola kukala
Kaisalia.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa
ichanduso kawonela lu-
sango wanhu wa miwambo
ya Tilo na Sidoni, avo
wanhu wa Tilo na Sidoni
waiduganya hamoja wac-
hole kuiting'hana nayo. Avo
wamuyalalila Blasto, mkulu
wa ng'anda da kindewa
da Helode, wachole na
heyo ha Helode Agilipa
wa ichanduso kumgwila
mavindi kwavija isi yao
yopata mandia kulawa
muisi ya Helode.
21 Zua diwasagule kuit-
ing'hana vidivikile, Helode
kavala miguo yake ya
kindewa, kakala mkigoda
chake cha undewa na
kuwapetela wanhu.
22 Wanhu wakala woguta,
wolonga, "Dizwi dino da
mulungu, na sio dizwi da
munhu."
23 Kwavija Helode
hamuyenzile Mulungu,
bahaja msenga wa Mndewa
wa kuulanga kamtoa, kagwa
hasi, kadigwa na masango,
na kudanganhika.
24 Ila Usenga wa Mulungu
ugendelela kwenela na
kukula.
25 Abaho, Banaba na Sauli
viwamambukize sang'hano
yao, wasegela Yelusalemu,
wamsola na Yohana ayo
vivija yakalile yokemigwa
Maluko.

13

*Banaba na Sauli Wosag-
uligwa na Kutumigwa*

1 Mdidale da wanhu
wamtogole Kilisto ako kudi-
wambo da Antiokia kukala
na wahokozi na wakulu-
funzi wakalile wokemigwa
Banaba, Simioni yakalile na
twaga diyagwe dikemigwa
Munhu Mtitu, Lukio munhu
wa Kilene, Manaeni yakalile
yakulile mding'anda da
Mndewa Helode Antipa, na
Sauli.
2 Viwakalile womtambik-
ila Mndewa na kufunga,
Loho wa Mulungu kalonga,
"Nibagulileni Banaba na
Sauli sama ya sang'hano
iniwakemele."
3 Avo viwamambukize
kufunga na kutambika,
wawekila makono gao na
kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa
na Loho wa Mulungu wabita
mkiwambo cha Seleusia, ku-
lawa haja wakwela mmeli
wachola kukisiwa cha Sip-
ulo.
5 Viwavikile mdiwambo
da Salamisi, waupeta

Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.

6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu.

7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu.

8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija.

9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima

10 na kulonga, “Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye?

11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu, na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua.”

Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze.

12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu.

14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi.

15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, “Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge.”

16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, “Mweye wanhu wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu, nhegelezeni!

17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu.

18 Kawazaganya mmilao
malongo mane muluwala,
19 na kaibananga mitala
saba ya Kanaani na kuwag-
welela wanhu zake isi zao
kamba uhazi wao.
20 Mbuli zino zose zisola
kamba milao mia nne na
malongo matano.

"Vugabitile gano, Mu-
lungu kawagwelela wala-
mula mbaka kipigiti cha
muhokozi Samweli.
21 Abaho, wanhu walonda
mndewa, na Mulungu
kawagwelela Sauli mwanage
Kishi, wa mtala wa Ben-
jamini, yakalile yatawale
milao malongo mane.
22 Viyamsegeze Sauli, kam-
tenda Daudi yawe mndewa
wao. Mulungu kalonga
vino yomulonga Daudi,
'Nimpata Daudi mwana wa
Yese, munhu inimnogele,
yondayagatende gose gan-
imulonda heyo yagatende.'
23 Kulawa mulukolo lwa
munhu ino Mulungu kam-
gala Mkombola, Yesu, muisi
ya Islaeli, kamba viyekile ki-
lagano.
24 Yesu viyakalile hana-
songa sang'hano yake,
Yohana kaupeta usenga
wa kuleka vilozo na kuba-
tizigwa mwa wanhu wose
wa Islaeli.
25 Yohana viyamambukize
sang'hano yake, kalonga,
'Mweye mokwagiza nie
iyo munhu yalihi? Nie
sio munhu ija imumta-
manila kwiza, ila heyo
kokwiza hachugu changu,
ayo ng'hwabasa zake nie
silondigwa kuzifungula.'

26 "Ndugu zangu, wana wa
Ablaham, na mweye wanhu
mumtambikila Mulungu
mulekile kuwa Wayahudi,
usenga uno wa ukombola
tugaliligwa tweye!
27 Wanhu wa Yelusalemu
na wakulu zao wa isi
hawamtangile Yesu ama
kuzitanga mbuli za wa-
hokozi. Hata avo mkum-
tagusa Yesu kudanganhika,
wazitenda mbuli zino za
wahokozi ziwosoma Mazua
gose ga Mhumulo zivikile.
28 Hata kamba hawonile
kilamso kimulumbile heyo
kudanganhika, wamulon-
gela Pilato yamtaguse ifa.
29 Viwamambukize ku-
tenda mbuli zose zayandik-
iligwe heyo, wamuhumu-
lusa hasi kulawa mumsalaba
na kumtambalika mdipanga.
30 Ila Mulungu kamzusa
kulawa mkudanganhika,
31 na mazua bwando
kakala yokoneka na awo
wakalile wotembela nayo
kulawa Galilaya mbaka
Yelusalemu. Awo sambi iwo
wasindila mwa wanhu wa
Islaeli.
32 Tuwagalila Usenga Un-
ogile awo Mulungu uwaila-
gane na wahenga zetu,
33 katuvikizila tweye,
wana zao, mkumzusa
Yesu. Vivija, kamba vija
viyandikigwe mzabuli ya
ikabili ilonga,

'Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.'*

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.

34 Ikweli ya kamba, Mulungu
kamzusa Yesu kulawa mku-
danganhika, sambiyadan-
ganhike kabili, ilongwa
muna zimbuli zino,
'Nowagwelela motelo
zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.'†
35 Avo vivija kalonga mzab-
uli iyagwe,
'Humuleka Munhu wako
Yang'alile yolele mdi-
panga.'‡
36 Kwavija Daudi viyamalile
kusang'hanikila mbuli za
Mulungu mwa wanhu wa
mulelo wake mwenyego,
kadanganhika, kazikigwa
hamoja na wahenga zake,
na lukuli lwake lolela
mdipanga.
37 Ila munhu ija Mulungu
iyamzusile holile.
38 Avo, ndugu zangu, mbuli
ino na itangike kumwenu
kamba mkubitila Yesu
mpeteligwa kugeligwa kum-
gongo kwa vilozo.
39 Mkubitila Yesu iino,
kila munhu yotogola
kosegezelwa vilozo vose, vija
havidahike kusegezigwa na
Malagizo ga Musa.
40 Avo teganyeni, gaja
gandikigwe mkitabu cha wa-
hokozi sambigawalawilile
mweye.
41 'Loleni mweye mtenda
mzihaka, kanganyeni
na mdanganhike!
Kwavija mmazua genu,
nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yon-
damuleke kuitogola,
hata kamba munhu ya-
hawalongela!'§"

42 Paulo na Banaba vi-
wakalile wolawa hanze,
wanhu wawayalalila wazi-
longe mbuli zino kabili
Mdizua diyagwe da Mhu-
mulo.
43 Mting'hano wa ing'anda
ya nhambiko vuuigolile,
Wayahudi bwando na waja
Iwamhazi watogole kuwa
Wayahudi wawakoleleza
Paulo na Banaba. Paulo na
Banaba wawayalalila wa-
gendelele kukala mngekewa
ya Mulungu.

44 Zua diyagwe da Mhu-
mulo, wanhu behi na wose
wa mdiwambo dija wait-
ing'hana kutegeleza Usenga
wa Mndewa.
45 Ila Wayahudi viwawene
bwando da wanhu, wona
migongo, wasonga kulonga
mbuli za ufukuzi, kuno woz-
ibeza mbuli zoyokala yo-
longa Paulo.
46 Abaho, Paulo na Banaba
wose wabili wenula dizwi
walonga bila kidumbo
wolonga, "Ilondigwa kamba,
Usenga wa Mulungu
ulondigwa tanhu upetigwe
kumwenu. Ila muulema
na kulamula mwemwe
wenyego kukala kutali na
ugima wa digunge, avo
tweye sambi towahindukila
Wamhazi.
47 Kwavija Mndewa ka-
tushulutiza tweye yolonga,
'Niwatenda mweye muwe

† **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3. ‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10. § **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5.

mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.'* "

48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola Kilisto.

49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose.

50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija.

51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza na kuchola Ikonio.

52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila kudumba, na Wayahudi bwando na Wamhazi wamtogola Mndewa.

2 Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa wawaswagiza Wamhazi na kuzigela usungu ngelegeza zao giladi wawaleme Paulo na Banaba.

3 Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa Mndewa bila kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli ya ngekewa yake mkulava bule vilaguso na mikanganyo itendeke kubitila hewo.

4 Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe wakala ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.

5 Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi na wakulu zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na mabwe.

6 Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo wakimbilila Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi ziwazunguluke,

7 na haja wagendelela kuupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

8 Kuja Listila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela hayavumbuke, na kakala hadahile kutembela hata mwanza umwe.

9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga. Paulo kamulola ng'hani, kona kamba kakala na nhamanila ya kuhonyigwa,

10 avo Paulo kenula dizwi yolonga, "Ima na magulu gako!" Bahaja ija imunhu kazumha na kusonga kutembela.

* **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

11 Wanhu viwonile gaja
gayatendile Paulo, waguta
muulonzi wa Kilikaonia,
“Miungu ilumbile kamba
wanhu ituhumulukila!”
12 Banaba wamkema Zeu,
na Paulo wamkema Helime,
kwavija kakala iyo yolonga
mbuli zose.
13 Mkulu wa nhambiko
wa mzimu ukemigwa Zeu,
ayo ng'anda yake ikalile
hanze ya idiwambo, kagala
ng'ombe na mkungo wa
malua halwivi lwa idi-
wambo, heyo na ididale da
wanhu walonda kuwalav-
ila nhosa watumigwa wa
Kilisto.
14 Ila watumigwa wa
Kilisto Banaba na Paulo
viwahulike gano, wadega
vivalo vao na hima walopola
walawa hanze na kukim-
bilila hagatigati ya didale da
wanhu, abaho, wenula dizwi
walonga,
15 “Mweye wanhu, habali
mtenda mbuli zino? Tweye
vivija twa wanhu tu kamba
mweye! Tuwagalila mw-
eye Usenga Unogile, tuwa-
longela mweye mgaluke ku-
lawa mmbuli zino zilibule
kinhu na mmuhindukile Mu-
lungu yali na ugima, yalum-
bile ulanga na isi na bahali
na vinhu vose vili himo.
16 Umwaka Mulungu
kawaleka wanhu wose wa-
chole mnzila zao wenyego.
17 Hata avo kalagusa
usindila wa kulagusa vija
viyakalile baho. Kawala-
gusila mweye unozi wake
mkuwagwaa mvula ku-
lawa kuulanga na ndigwa
mmisimu yake, kawag-
waa mandia bwando na
kuwamemeza ndeng'ha
mmioyo yenu.”
18 Hamoja na mbuli zino
ikala vidala kudizuila idi-
dale da wanhu sambidi-
walavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa
mdiwambo da Antiokia na
Ikonio weza haja na kud-
iswagiza ididale da wanhu.
Abaho, wamtoa na mabwe
Paulo, wam'bulula, wa-
mulava hanze ya idiwambo,
wagiza kadanganhika.
20 Ila wanahina vi-
wamzunguluke, kenuka na
kubweleganya mgati ya
idiwambo. Imitondo iyagwe
heyo na Banaba wasegela
wachola Delibe.

*Kubweleganya Mdi-
wambo da Antiokia Muisi ya
Silia*

21 Waupeta Usenga Un-
ogile mdiwambo dija
na kuwapata wanahina
bwando, abaho, wabwel-
eganya wachola Listila,
Ikonio, na kudiwambo da
Antiokia.
22 Haja wawagangamiza
imioyo wanahina na kuwag-
ong'ondeza kamba wa-
gendelele kukala muin-
hamanila, wolonga,
“Tolondigwa tubitile mi-
gayo bwando kileka mana
twingile Muundewa wa
Mulungu.”
23 Paulo na Banaba
wawasagulila wavyele
mmadale gose ga wanhu
wamtogole Kilisto. Na
mkutambika na kufunga

waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo nhamanila
yao muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia
wengila Pamfilia,
25 na viwaupetile Usenga
Unogile kuja Pega, wachola
Atalia,
26 kulawa Atalia wab-
weleganya mdiwambo da
Antiokia, ahaja hawawekile
mngekewa ya Mulungu
sama ya sang'hano ija
iwamambukize.
27 Viwavikile wawakema
hamoja wanhu wamtogole
Kilisto na kuwalongela
mbuli zose Mulungu ziya-
tendile kubitila hewo na vija
viyawavugulile Wamhazi
lwivi lwa nhamanila.
28 Wakala haja mazua
bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa
Yudea wakala wowafun-
diza wanhu wamtogole
Kilisto, wolonga, "Kamba
hamwingile kumbi kamba
viyafundize Musa, havi-
dahika mweye kukom-
boligwa."
2 Mbuli ino iwa-
tenda Paulo na Banaba
waibamilile nao na kuiuza-
giza nao ng'hani. Avo Paulo
na Banaba wasaguligwa,
hamoja na wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto, wachole
Yelusalemu ha watumigwa
wa Kilisto na wavyele
wakawauze mbuli ino.
3 Wanhu wamtogole
Kilisto wawatuma, na
viwakalile wochola ku-
bitila Foinike na Samalia,
wawalongela avija Wamhazi
viwautogole Usenga wa Mn-
dewa. Mbuli zino ziwatenda
wanhu wose wamtogole
Kilisto wadeng'he ng'hani.
4 Viwavikile Yelusalemu,
wabokelwa na wanhu
wamtogole Kilisto, wa-
tumigwa wa Kilisto, na
wavyele. Wawasimulila
gose gayatendile Mulungu
kubitila hewo.
5 Abaho, wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto wakalile
ng'ambu ya Mafalisayo
wema na kulonga, "Wam-
hazi wolondigwa wen-
gizigwe kumbi na wagaw-
inze Malagizo ga Musa."
6 Watumigwa wa Kilisto
na wavyele waiting'hana
wailole goya mbuli ino.
7 Viwagendelele ng'hani
kulongelela, Petulo kenuka
na kuwalongela, "Ndugu
zangu, movitanga kamba
mazua gabitile Mulungu
kanisagula nie kulawa
mmwanza wenu niwapetele
Wamhazi Usenga Unogile
giladi wahulike na watogole.
8 Na Mulungu, yoitanga
mioyo ya wanhu, kalagusa
kamba kawatogola mkuwag-
welela Loho wake, kamba
viyatendile kumwetu.
9 Mkuing'aliza mioyo yao
na nhamanila, katutenda tw-
eye na hewo tuilinge.
10 Avo habali mulonda
kumgeza Mulungu mkuwek-
ila wanahina nila msingo
ayo wahenga zetu ama tw-
eye hatuidaha kuipapa?
11 Si vivo! Totogola
kamba tokomboligwa ku-

bitila ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu, kamba vija hewo
viwokomboligwa."
12 Wanhu wose wait-
ing'hane haja wanyamala,
wawategeleza Paulo na Ban-
aba viwakalile wowalongela
vilaguso na mikanganyo
Mulungu iyatendile mwa
Wamhazi kubitila hewo.
13 Viwamambukize ku-
longa, Yakobo kalonga,
"Ndugu zangu, nhegelezeni!
14 Simoni Petulo ka-
tusimulila avija tanhu Mu-
lungu viimnogele kuwasola
wanhu kulawa mwa Wam-
hazi sama ya twaga jake.
15 Mbuli za wahokozi
zoigondanya na mbuli ino
kamba vizandikwe,
16 'Zihamala mbuli zino,
nobweleganya,
na kudizenga kabili
hema da Daudi
dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja
hadibanangigwe, na
kudinula.
17 Avo wanhu wose wasigale
wamzahile Mndewa,
hamoja na Wam-
hazi wose, awo
wakemigwe mtwaga
jangu,
kolonga Mndewa ya-
tendile mbuli zino,'*
18 zitangigwe songela
mwaka.
19 "Avo, vino vivo nilamule
kamba, sambituwagaze
Wamhazi wamtogole Mu-
lungu,
20 ila tuwandikile kamba
wakale kutali na vakuja
vilavigwe nhosa ha miwegu,
ugoni, kuja nyama ifile
mkubotigwa, na kuja na
kung'wa mulopa.
21 Kwavija Musa kapetwa
m'viwambo vose songela
mwaka na mwaka, na mbuli
zake zisomigwa mzing'anda
za nhambiko Mmazua gose
ga Mhumulo."

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa
Kilisto na wavyele na wanhu
wose wamtogole Kilisto
walamula kuwasagula
wanhu kulawa mmwanza
wao, wawatume wachole
kudiwambo da Antiokia
hamoja na Paulo na Banaba.
Avo wawasagula wanhu
wabili, Yuda, yakalile na
twaga da ikabili dikemigwa
Balisaba, na Sila, wakalile
vilangizi wa wanhu wamto-
gole Kilisto.
23 Wawagwelela na lup-
wilili luno lwandikigwe
vino,
"Tweye watumigwa wa
Kilisto na wavyele, wan-
dugu zenu, ha Wamhazi
wamtogole Kilisto ako
kudiwambo da Antiokia,
na muisi za Silia na Kilikia.
Towalamsa.
24 Tuhulika kamba kuna
wanhu walawa kunze ya
gaja gatufundize bila kulon-
geligwa na tweye walonga
mbuli za kuwagaza na kuz-
izungulusa ngelegeza zenu,
25 avo wose tuitogolela
kuwasagula wanhu tuwa-
tume kumwenu na wamb-

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

wiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima
wao sama ya Mndewa wetu
Yesu Kilisto.
27 Avo tuwatuma Yuda
na Sila awo wenyego wowa-
longela na mulomo wao
mbuli zino zitwandike.
28 Imnogela Loho wa
Mulungu na tweye sam-
bituwadikwe kinhu kiyagwe
chochose hanze ya malagizo
gano,
29 kamba muleke kuja
vakuja vilavigwe nhosa ha
miwegu, muleke kuja na
kung'wa mulopa, muleke
kuja nyama ibotigwe, na
muleke ugoni. Kamba
muhainega na vinhu vino,
motenda goya. Tokiibona."

30 Waja wanhu watu-
migwa wachola kudiwambo
da Antiokia, viwavikile
wawakema hamoja wanhu
wamtogole Kilisto na kuwag-
welela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile,
wadeng'helela sama ya
Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala
wahokozi walonga mbuli
bwando za kuwagangamiza
na kuwagela mhiko wanhu
wamtogole Kilisto.
33 Wakala haja kipigiti
kiguhi, abaho, wanhu
wamtogole Kilisto wawab-
weza na tindiwalo ha awo
wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa
kukala haja.

35 Ila Paulo na Banaba
wasigala mdiwambo da An-
tiokia, hamoja na wanhu
wayagwe bwando wafun-
diza na kuupeta Usenga wa
Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo
hamwande Paulo kamulon-
gela Banaba, "Na tubwel-
eganye kuchugu tuwatem-
belele wanhu wose wamto-
gole Kilisto m'viwambo
vose kutuupetile Usenga wa
Mndewa tukawalole vija
vowogendelela."
37 Banaba kalonda kum-
sola Yohana, yakalile na
twaga diyagwe dikemigwa
Maluko, wachole wose,
38 Ila Paulo kalema kwav-
ija Yohana vivija yokemigwa
Maluko kakala yawalekile
Pamfilia na kulema kugen-
delela na hewo msang'hano.
39 Avo wakala woki-
ibamilila ng'hani mbaka
waigola. Banaba kamsola
Maluko wengila mmeli na
kuchola Sipulo.
40 Ila Paulo kasag-
ula kuchola na Sila, na
wanhu wamtogole Kilisto
wawatambikila wachole na
ngekewa ya Mulungu.
41 Kachola kubitila isi
za Silia na Kilikia yowa-
gangamiza wanhu wamto-
gole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe
na Listila, kuyakalile
yokala mwanahina imwe
yakemigwe Timoteo. Kakala
mwana wa mtwanzi wa
Kiyahudi Yamtogole Kilisto,
ila tataake kakala Mgiliki.

2 Wanhu wamtogole
Kilisto wa Listila na Ikonio
wanogezwa ng'hani na
Timoteo.
3 Paulo kamulonda Timo-
teo yachole nayo mmwanza
wake, kamsola kamwingiza
kumbi sama ya Wayahudi
wakalile wokala hiko, kwav-
ija wose wavitanga kamba
tataake kakala Mgiliki.
4 Viwakalile wobita mmi-
wambo ija, wawagwaa
wanhu malagizo galav-
igwe na watumigwa wa
Kilisto na wavyele wa
hiko Yelusalemu, giladi
wagagoge.
5 Avo wanhu wamto-
gole Kilisto wagendelela
kugangamala muna in-
hamanila, na kila zua mheta
yao yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila
muisi ya Fligia na Galatia,
kwavija Loho wa Mulungu
kawagomesa sambiwaupete
Usenga wa Mulungu muisi
ya Asia.
7 Viwavikile muimbaka ya
isi ya Misia, wageza kuchola
isi ya Bitinia, ila Loho wa
Yesu kawagomesa.
8 Avo, wabitila Misia,
wahumuluka mbaka mdi-
wambo da Toloa.
9 Mkipigiti cha ikilo Paulo
kona nzozi. Kamona munhu
wa isi ya Makedonia kema
na kumuyalalila yomu-
longela, “Wize Makedonia
ukatutaze!”
10 Paulo viyaiwene nzozi
hiyo, kipigiti kikija tuisas-
ala kuchola Makedonia,
kwavija Mulungu katukema
tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka
na meli dimwe kwa dimwe
mbaka Samotilake, imitondo
yake tuvika Neapoli.
12 Kulawa haja tuchola
mbaka Filipi, wambo kulu
muisi ya Makedonia, dikalile
koloni da Waloma. Tukala
haja mazua madodo.
13 Mdizua da Mhumulo
tulawa hanze ya ulwivi
lwa idiwambo tuchola
kumgwazo wa ulwanda,
kutugelegeze kamba ako
kukala na hanhu ha ku-
tambikila. Tukala hasi na
kulongelela na watwanzi
wakalile wailundize haja.
14 Mtwanzi imwe
yakemigwe Lidia, yakalile
yochuluza vivalo va hela
bwando kulawa mdi-
wambo da Tiatila, yakalile
yomtambikila Mulungu,
katutegeleza. Mndewa
kauvugula moyo wake,
kagabokela gaja gakalile
golongigwa na Paulo.
15 Heyo na wanhu wa
kung'anda yake viwa-
batizigwe, katugoneka
yotuyalalila yolonga, “Ihawa
munyona kamba nie nimto-
gola Mndewa, izoni mkale
mng'anda yangu.” Abaho,
katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile
tochola hanhu ha ku-
tambikila, tumting'hana
nyakadala wa kitwanzi
yakalile na kinyamkela
wa ulaguzi. Nyakadala

hiyo kakala yowagwelela
hela bwando wakulu zake
kulawa mzisang'hano zake
za ulaguzi.
17 Mndele ino kamuwinza
Paulo na tweye, kenula
lwangi kalonga, “Wanhu
wano wawo watumigwa wa
Mulungu Mkulu Ng'hani!
Wowapeteleni nzila ya
kukomboligwa!”
18 Na katenda vino
mmazua bwando, ila Paulo
kona lusango, kahinduka na
kumulongela ikinyamkela,
“Mtwaga da Yesu Kilisto,
nokulonda umulawe mndele
ino!” Na kipigiti kikija ija
ikinyamkela kamulawa.

19 Iwakulu zake viwawene
kamba tamanilo jao da ku-
pata hela dimala, wawagoga
Paulo na Sila na kuwakwek-
wesa mbaka kuna disoko
haulongozi wa wanhu wali
na udaho.
20 Wawagala ha walamula
walonga, “Wambo jetu
dibanangigwa sama ya
Wayahudi wano.
21 Wozipeta nzoela
zigomesigwe na malagizo
getu kuzibokela ama kuzi-
winza, kwavija tweye twa
wenekae wa Loma.”
22 Dale da wanhu diki-
ilumba na kuwavamhila,
na iwalamula walagiza
wavuligwe vivalo vao,
abaho, walanhigwe mbalati.
23 Viweshile kuwalanha
ng'hani, wawagela mki-
fungo, na mwimilizi wa
ing'anda ya kifungo kalag-
izigwa yawemilize goya.
24 Na heyo viyabokele nda-
gizi ino, kawagela mdigati
da mng'anda, na kuwadaza
gamagulu na mhikwi.
25 Viivikile kilo kikulu
Paulo na Sila wakala
wotambika na kumwimbila
Mulungu nyila za kumto-
gola, na wanhu wayagwe
wakalile wafungigwe na
hewo wakala wowategeleza.
26 Bahaja ulawilila
mgudemo mkulu wa isi,
hata msingi wa ing'anda ya
kifungo utigisika. Baho nyivi
zose za ing'anda ya kifungo
zivuguka, na minyolo ikalile
iwafungile ikongoloka.
27 Ija imwimilizi wa
ing'anda ya kifungo kala-
muka, na viyawene zinyivi
za ing'anda ya kifungo
zivuguka, kasomola zele
jake na kulonda kukiikoma
kwavija kagelegeza kamba
wanhu wakalile mkifungo
wakimbila.
28 Ila Paulo kenula dizwi
kalonga, “sambiuikome
mwenyego! Tweye tose twa
bahano!”
29 Viyamkemile munhu
yagale viwenge, ija imwim-
ilizi wa ing'anda ya iki-
fungo kakimbilila mng'anda,
kailagaza haulongozi wa
gamagulu ga Paulo na Sila
kuno yogudema.
30 Abaho, kawalava hanze
kawauza, “Wandewa, nhen-
deze giladi nikomboligwe?”
31 Wamwidika, “Mtogole
Mndewa Yesu, kokom-
boligwa gweye na wanhu
wali mng'anda yako.”
32 Abaho, wampetela
Usenga wa Mndewa, heyo na
wanhu wose wali mng'anda
yake.

33 Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola
Paulo na Sila kawasuluza
vilonda vao, baho heyo na
wanhu wose wali mng'anda
yake wabatizigwa.
34 Kawasola, kawagala
kung'anda yake, na kuwag-
welela mandia. Heyo na
wanhu wose wali mng'anda
yake wadeng'ha ng'hani,
kwavija wamtogola Mu-
lungu.
35 Imitondo iyagwe, wala-
mula wawalagiza wakulu
wa asikali wa Loma, wa-
longa, "Walekeseni waja
wanhu wachole."
36 Ija imwimilizi wa
ing'anda ya kifungo kamu-
longela Paulo, "Walamula
walagiza kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze, mchole mditindiwalo."
37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, "Hatutendile mbuli yoyose ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na kutugela mkifungo kamba tweye twa wenekae wa wambo da Loma. Na sambi wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka weze watulekese wenyego."
38 Wakulu wa asikali
wawalongela walamula
mbuli zino, na hewo vi-
wahulike kamba Paulo na
Sila wakala wenekae wa
Loma, wadumba.
39 Weza wawayalalila, na
viweshile kuwalava hanze,
wawalongela wahalawe
mdiwambo dija.
40 Paulo na Sila viwalawile
mkifungo, wachola hakae ya
Lidia, viweshile kuiyona na
wanhu wamtogole Kilisto,
wawagangamiza, abaho,
wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

1 Paulo na Sila viwabitile
m'viwambo va Amfipolia
na Apolonia, wavika Tesa-
lonike, kukalile na ng'anda
ya nhambiko ya Wayahudi.
2 Paulo, kamba viya-
tendaga, kengila mng'anda
ya nhambiko, mkipig-
iti cha Mazua madatu
ga Mhumulo kalongelela
na Wayahudi kulawa
Mzinyandiko Zing'alile,
3 kawapetela na kuwala-
gusila kamba Kilisto
kagazigwa na kuzuka
kulawa mkudanganhika.
Paulo kalonga, "Yesu, ino
iniwapetele mweye mbuli
zake, iyo Kilisto."
4 Wayahudi wayagwe
watogola na kuilumba na
Paulo na Sila, watenda
mheta ya Wagiliki wamdum-
bile Mulungu iwa ng'hulu,
na watwanzi bwando wali
na udaho.
5 Ila Wayahudi wona
migongo, wawasola wanhu
wehile kulawa mdisoko,
watenda dale na kusonga
kutenda mbuli zihile mdi-
wambo. Waivamhila
ng'anda ya Yasoni, kuno
wowazahila Paulo na Sila
giladi wawagale haulongozi
wa didale da wanhu.
6 Ila viwawahonyile,
wamkwekwesa Yasoni na

wanhu wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa idiwambo, walonga, “Wanhu wano wagala ndwagi muulumwengu wose na sambi wa hano,
7 na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli zilemigwe na malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa iyagwe, yokemigwa Yesu.”
8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da wanhu wenula hebohebo kulu.
9 Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako Beloya. Viwavikile hiko, wengila muna ing'anda ya nhambiko.
11 Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza kubanza wanhu wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga mmioyo yao, na mazua gose wakala wozigelegeza ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija zilongigwe na Paulo na Sila zikala mbuli za kweli.
12 Wanhu bwando mmwanza wao watogola, ng'haning'hani watwanzi wali na matwaga na wambigalo bwando wa Kigiliki.
13 Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo koupeta Usenga wa Mulungu ako Beloya, wachola hiko na kusonga kutenda kiyahiyahi na kudivuluga didale da wanhu.
14 Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yachole mhwani, ila Sila na Timoteo wasigala Beloya.
15 Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala mbaka Atene, abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo kamba Sila na Timoteo wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo wake ugevuzika ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile miwegu.
17 Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko, na mazua gose kakala yokiibamilila hadisoko hamoja na wanhu wose wakalile hano.
18 Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga Waepikulio na Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga, “M'bozi ino kolonda kulonga choni?” Na wayagwe walonga, “Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli za mizimu ya wahenza.” Walonga vino kwavija Paulo kakala youpeta Usenga Unogile wa Yesu na mbuli ya mzuso wa wanhu.

* **17:7** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

19 Abaho, wamsola Paulo
wamgala ha wakulu wa ik-
itala cha Aleopago, walonga,
"Tolonda kuitanga mbuli ino
ya mafundo ga sambi guu-
longa.
20 Kwavija mbuli ziyagwe
zituhulike zigala mkanganyo
mmagwiti getu, avo tolonda
kuzitanga nhegulo za mbuli
zino."
21 Wenekae wose wa Atene
na wahenza wakalile hiko
waleka sang'hano zao zose
ila wakala wosimulila na
kutegeleza mbuli za sambi.
22 Paulo kema haulongozi
wa ikitala cha Aleopago
kalonga, "Wanhu wa Atene,
nokona kamba mweye
mwa wanhu muigogile dini
ng'hani.
23 Vinikalile nizungu-
luka mdiwambo jenu na
kulola goya hanhu ham-
tambikila, nyona kilingo
kimwe cha kulavila nhosa
chandikigwa, 'Ha Mulungu
yalekile kutangigwa.' Avo,
heyo yumumtambikila bila
kumtanga, iyo niwapetela
mbuli zake.
24 Mulungu yautendile
ulumwengu na vinhu vose
vili mgati yake, iyo Mn-
dewa wa ulanga na isi,
heyo hakala mzing'anda
zizengigwe na makono ga
wanhu.
25 Heyo hasang'hanikiligwa
na makono ga wanhu kamba
vija kolonda kinhu kulawa
kumwao, kwavija heyo
mwenyego iyo yowagwelela
wanhu ugima, yowatenda
wahumule na kuwagwelela
vinhu vose.
26 Kulawa munhu imwe
kazitenda ng'holo zose za
wanhu giladi wakakale isi
yose, vivija kalamula kipigiti
kikigwe sama yao na hanhu
hondawakale.
27 Mulungu katenda vino
giladi wanhu wamzahile,
hata mkum'babasababasa,
giladi wamone, ila Mulungu
halikutali na munhu yoyose
mmwanza wetu.
28 Kamba viyalongile
munhu imwe,

'Mgati mmwake tweye
tokala, totembela, na
towa wagima.'

Kamba watunga nyila zenu
wayagwe viwalongile,

'Tweye twa wanage.'

29 Kwavija tweye twa wana
wa Mulungu, havilumbile
kugelegeza kamba Mulungu
yali kuulanga ka kamba
zahabu ama zuma ama
dibwe, vinhu visongoligwe
na kuhambigwa na wanhu.
30 Umwaka Mulungu kakala
kamba vija hawonile ubozi
uno uwatendile wanhu. Ila
sambi kowalagiza wanhu
wose wa kila hanhu waleke
vilozo vao.
31 Kwavija keka zua don-
dayawalamule wanhu wose
wali muulumwengu bila ku-
lola kihanga cha munhu ku-
bitila munhu imwe yamsag-
ule. Mulungu kawagubulila
wanhu wose mbuli ino
mkumzusa munhu iyo
kulawa mkudanganhika!"
32 Avo viwahulike Paulo
yolonga mbuli ya kuzuka,
wayagwe wasonga kutenda
zihaka, ila wayagwe wa-
longa, "Tolonda tukuhulike

mwanza uyagwe mmbuli ino.”
33 Avo Paulo kawaleka mk-
itala, kachola.
34 Wanhu wayagwe
wailumba na Paulo, wato-
gola. Mmwanza wao kakala
Dionisio yakalile munhu
wa kitala cha Aleopago, na
mtwanzi imwe yakemigwe
Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

1 Vigamalile gano, Paulo
kasegela Atene kachola
kudiwambo da Kolinto.
2 Ako kam'vika Muyahudi
imwe twaga jake Akuila,
mwenekae wa isi ya Ponto,
yakalile na kipigiti kiguhi
songela viyavikile kulawa isi
ya Italia hamoja na mtwanzi
wake yakemigwe Pilisila,
kwavija Mndewa Klaudio
kakala yalagize kamba
Wayahudi wose wasegele
wambo da Loma. Paulo
kachola kuwalola,
3 na kwavija hewo wakala
wogongomanya mahema
ga kuguza kamba heyo,
avo Paulo kakala nao,
yosang'hanika hamoja na
hewo.
4 Mazua gose ga Mhu-
mulo kakala yoibamilila
na Wayahudi na Wagiliki
mzing'anda za nhambiko,
yogeza kuwatenda wamto-
golele gaja goyowalongela.
5 Sila na Timoteo vi-
wavikile kulawa isi ya Make-
donia, Paulo kasonga kuu-
peta Usenga Unogile kipigiti
chose yolava usindila ha
Wayahudi kamba Yesu iyo
Kilisto.
6 Viwam'bezile na ku-
muliga, kakung'unha vivalo
vake, kawalongela, “Mulopa
wenu na uwe mmapala genu
wenyego! Nie nabule mbuli
haulongozi wa Mulungu.
Songela sambi nowacholela
Wamhazi.”
7 Abaho, kahalawa hanhu
haja, kachola hakae ya
munhu imwe Mmhazi,
twaga jake Tito Yusto,
munhu mwende wa Mu-
lungu. Ng'anda yake ikala
ibakane na ing'anda ya
nhambiko.
8 Kilisipo, yakalile mkulu
wa ng'anda ya nham-
biko, kamtogola Mndewa
hamoja na wanhu wose
wali mng'anda yake, na
wanhu bwando kulawa
Kolinto wamuhulike Paulo
wamtogola Mulungu na
wabatizigwa.

9 Ikilo imwe Mndewa ka-
mulongela Paulo mnzozi, ka-
longa, “sambiudumbe, ila
gendelela kupeta, sambiun-
yamale,
10 kwavija nie mwenyego
na hamoja na gweye,
na haduhu munhu yon-
dayadahe kukuvamhila na
kukulumiza, kwavija mdi-
wambo dino nnao wanhu
bwando.”
11 Avo Paulo kakala hiko
mulao umwe na milenge
sita, yowafundiza wanhu
Usenga wa Mulungu.

12 Galio viyakalile mkulu
wa isi ya Akaya, Wayahudi
waifunga hamoja, wamgoga
Paulo na kumgala kukitala.

13 Walonga, “Munhu ino
kowatenda wanhu wamtam-
bikile Mulungu muinzila
hailagizwe na malagizo.”
14 Paulo viyakalile behi
na kulonga, Galio kawa-
longela Wayahudi, “Kamba
mweye Wayahudi muhamta-
guse munhu ino na mbuli
ihile ama ya uzenzeleganye,
nihatogole kuwategeleza.
15 Ila avija mbuli ino vuili
mbuli ya mbuza za mbuli na
matwaga na malagizo genu
wenyego, galoleni mwemwe
wenyego. Nie sidaha kuwa
mulamula wa mbuli zino!”
16 Avo kawawinga walawe
mkitala.
17 Abaho, wose wamgoga
Sositene, yakalile mkulu wa
ing'anda ya nhambiko na
kumtoa haulongozi wa iki-
tala. Ila Galio hasang'hanike
na chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela
kukala mdiwambo da
Kolinto mazua bwando,
abaho, kawalaga wanhu
wamtogole Kilisto, kachola
kuisi ya Silia hamoja na
Pilisila na Akuila. Kipigiti
hanasegela mdiwambo da
Kenikilea, kabea mvili zake
sama ya kiduilo kiyaiduile.
19 Viwavikile mdiwambo
da Efeso, Paulo kawaleka
hiko, heyo kengila muna
ing'anda ya nhambiko,
kaibamilila na Wayahudi.
20 Viwamulondile yakale
na hewo mkipigiti kitali,
heyo hanogelwe.
21 Ila viyakalile yowalaga
kalonga, “Ihamnogela Mu-
lungu, nobwela kabili
kumwenu.” Kakwela mmeli
kasegela mdiwambo da
Efeso.
22 Viyavikile mdiwambo
da Kaisalia, kachola kudi-
wambo da Yelusalemu
kuwalamsa wanhu wamto-
gole Kilisto, abaho, kachola
kudiwambo da Antiokia.
23 Kakala hiko mazua
madodo, abaho, kasegela
kachola yobita kiwambo
kimwe mbaka kiyagwe
yobitila isi za Galatia na
Fligia, yowagangamiza
wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na
Muyahudi imwe twaga jake
Apolo, munhu wa wambo
da Alekizandalia, keza mdi-
wambo da Efeso. Kakala
munhu yali na udaho wa ku-
longa, na kakala yozitanga
goya Nyandiko Zing'alile.
25 Kakala yafundizigwe
Nzila ya Mndewa, na kakala
yolonga kuno yogangamiza
gaja goyolonga, na kuwa-
fundiza wanhu mbuli za
Yesu vija vuzilondigwa, ila
kaitanga mbatiza ya Yohana
iiyeka.
26 Kasonga kulonga bila
kudumba muna ing'anda
ya nhambiko. Ila Pilisila
na Akuila viwamuhulike,
wamsola wamgala hakae
yao wamsambulila goya
Nzila ya Mulungu.
27 Apolo viyalondile
kuchola kuisi ya Akaya,
wanhu wamtogole Kilisto

wamgangamiza, wawandikila lupwilili giladi wanhu wa Akaya wam'bokele. Viyavikile hiko, kawataza ng'hani waja watogole kubitila ngekewa ya Mulungu,
28 kwavija kawahuma Wayahudi haulongozi wa wanhu, kuno yogangamiza kubitila Mzinyandiko Zing'alile kamba Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da Kolinto, Paulo kabitila mziisi za mgati kachola kudiwambo da Efeso. Haja kawavika wanhu wamtogole Kilisto,
2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto, mum'bokela na Loho wa Mulungu?” Wamwidika, “Bule, hata kuhulika kamba hana Loho wa Mulungu hatunahulika.”
3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa ubatizo ulihi?”
Wamwidika, “Ubatizo wa Yohana.”
4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa Yohana ukala ubatizo wa kuleka vilozo, yowalongela wanhu wamtogole ija yondayeze hachugu chake, na heyo iyo Yesu.”
5 Viwahulike gano, wabatizigwa mditwaga da Mndewa Yesu.
6 Abaho, Paulo kawekila makono gake, na Loho wa Mulungu kawahumulukila, wasonga kulonga ulonzi wa sambi na kupeta Usenga ulawile ha Mulungu.
7 Mheta yao ikala kamba wambigalo longo dimwe na wabili.
8 Paulo kengila muna ing'anda ya nhambiko na kulonga bila kudumba mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila na wanhu na kuwatenda wazitogole mbuli za Undewa wa Mulungu.
9 Ila wanhu wayagwe wakala wadala, walema kutogola, na kuilonga vihile Inzila ija haulongozi wa wanhu. Avo Paulo kawaleka, kawasola wanahina na kuibamilila nawo kila imitondo muna dibugano da kufundizila da Tilano.
10 Mbuli zino zigendelela mkipigiti cha milao mibili, avo wanhu wose wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagiliki, wauhulika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya kukanganya kubitila makono ga Paulo,
12 hata vidanga va vivalo va kuihangusila mhome na vivalo viyagwe va sang'hano vilawile mulukuli lwake, wagaliligwa watamu na hewo wahonyigwa, na waja wakalile na vinyamkela viwalawa.
13 Wayahudi wayagwe wakalile wozunguluka kuno na kuno wowinga vinyamkela, wageza kudikema twaga da Yesu mwa awo wavagalwe na vinyamkela, wolonga, “Mtwaga da Yesu, ija yopetigwa

na Paulo, nowalagiza mu-
lawe.”
14 Watendile gano wakala
wana saba wa Muyahudi
imwe, yakalile Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko,
yakalile yokemigwa Skeva.
15 Ila ija ikinyamkela
kawedika, kawalongela,
“Yesu nomtanga na Paulo
nomtanga, ila mweye mwa
wanhu waki?”
16 Abaho, munhu ija
yavagaligwe na kinyamkela
kawavamhila na kawahuma
wose. Na hewo wana wa
Skeva wakimbila kulawa
muna ing'anda ija kuno wali
mwazi na kulumizigwa.
17 Mbuli ino vuitangike
na Wayahudi na Wagiliki
wakalile wokala mdiwambo
da Efeso, wose wona bwem-
bwe, na twaga da Mndewa
Yesu diyenzigwa.
18 Na wanhu bwando
wamtogole Kilisto weza
haulongozi wa wanhu na
kuyalalila mbuli zao zihile
ziwatendile,
19 Wanhu bwando,
wakalile wahawi, wagala
vitabu vao na kuvisoma
moto haulongozi wa wanhu.
Viwapetile mheta ya zihela
zigulile ivitabu vija ivikila
kamba vidanga alufu ma-
longo matano (50,000) va
hela.*
20 Avo Usenga wa Mn-
dewa ubwililika na ukala na
mhiko ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo
kalamula kuchola kudi-
wambo da Yelusalemu mku-
bitila isi za Makedonia na
Akaya. Kalonga, “Nihavika
hiko, vivija nolondigwa
nichole kudiwambo da
Loma.”
22 Avo, kawatuma Timoteo
na Elasto, wakalile womtaza,
wachole Makedonia, kipig-
iti heyo viyakalile muisi ya
Asia, mkipigiti kitali kidogo.
23 Kipigiti hicho kulawilila
hebohebo kulu mdiwambo
da Efeso sama ya Nzila ya
Mndewa.
24 Kukala na munhu
imwe muhunzi yokemigwa
Demetilio, yakalile yotenda
miwegu ya ng'anda ya
mulungu wa kitwanzi
yakemigwe Atemi kulawa
mmadini ga feza. Sang'hano
iwatendile wasang'hana
zake wapate hela bwando.
25 Heyo kawakema
hamoja wasang'hana wose,
hamoja na wanhu wayagwe
wakalile wosang'hana
sang'hano kamba hiyo,
kawalongela, “Mweye
wanhu, movitanga kamba
tweye topata hela bwando
sama ya sang'hano ino.
26 Na molola na kuhulika
avija Paulo viyawaswagize
na kuwagiza wanhu bwando
hano Efeso. Na sio tu hano
Efeso ila muisi yose ya Asia.
Kolonga kamba miungu ija
itendigwe na makono ga
wanhu si miungu.
27 Sio tu kamba sang'hano
yetu ino yobanangika, ila

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

vivija ng'anda ya mulungu
wa kitwanzi yokemigwa
Atemi yozabuzwa, na
mulungu heyo mwenyego
yotambikilwa muisi yose ya
Asia na ulumwengu mgima,
kosegezeligwa ukulu wake."
28 Viwahulike vino, wage-
vuzika, wasonga kuguta
nyangi, wolonga, "Atemi wa
Waefeso iyo mkulu!"
29 Wambo jose dikala
mkiyahiyahi. Wawag-
oga Gayo na Alistaliko,
wenekae wa Makedonia
wakalile mmwanza umwe
na Paulo, na wakimbila nao
hamoja wengila hanhu ha
kuchezela.
30 Paulo kalonda kwingila
mdidale, ila wanahina
wamgomesa.
31 Wakulu wayagwe wa isi
ya Asia, wakalile wambwiga
zake, wamgalila usenga
wamuyalalila kamba sam-
biyailaguse mwenyego mk-
wingila hanhu ha kuchezela.
32 Kipigiti hicho wayagwe
wakala wobwatila kino na
wayagwe wakala wobwatila
kija, kwavija mting'hano uja
ukala utibuke, hata wanhu
behi na wose mmwanza wao
hawakitangile kilamso cha
hewo kuiting'hana hamoja.
33 Wayahudi wamsung'hiza
Alekizanda haulongozi wa
ididale, na wanhu wayagwe
wa mdidale wakala
wom'bwatiza heyo. Avo
Alekizanda kawahungila
mkono giladi yaigombele
haulongozi wa ididale da
iwanhu.
34 Ila vuwamtangile
kamba heyo kakala
Muyahudi, wose hamoja
waguta nyangi mkipigiti cha
kamba masaa mabili, wo-
longa, "Atemi wa Waefeso
iyo mkulu!"
35 Na mkulu wa ikiwambo
viyawanyamaze wanhu, ka-
longa, "Mweye wanhu wa
Efeso, munhu yalihi hano
yalekile kuvitanga kamba
wambo da Efeso dijo mwim-
ilizi wa ng'anda ya Atemi
mkulu na wegu jake dilagale
kulawa kuulanga?
36 Avija mbuli zino vuzili
hazidahika kubeligwa,
molondigwa munyamale,
sambimulopole kutenda
kinhu chochose.
37 Wanhu wano imuwa-
galile hano hawebile kinhu
chochose kulawa mng'anda
ya mulungu ama kumu-
longa mulungu wetu mbuli
za ufukuzi.
38 Avo, kamba Demetilio
na wasang'hana zake wana
mbuli na munhu yoyose, vi-
tala vabaho, na wakulu wa
viwambo wabaho, na wa-
gale mbuli zao hiko wakata-
guse.
39 Kamba muna mbuli
iyagwe imulonda kuigala,
yolamulwa hana ikitala.
40 Kwavija todaha ku-
tagusigwa sama ya mza-
himzahi ulawilile lelo, avija
vukili haduhu kilamso
kiloleka chondatukilonge
kisongeze mzahimzahi
uno."
41 Viyamambukize ku-
longa gano, kaulaga umt-
ing'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo kawakema wanahina, na viyamalile kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela kachola isi ya Makedonia.
2 Kachola kubitila isi zija, kalonga mbuli bwando yowagangamiza wanhu, hakimambukizo, kavika Ugiliki,
3 ako kakala milenge midatu. Viyakalile yoifunganya kuchola isi ya Silia, kavitanga kamba Wayahudi wakala wamwikile zundo, avo kalamula kubwela mkubitila isi ya Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo, kulawa mdiwambo da Beloya, na Alistaliko na Sekundo kulawa mdiwambo da Tesalonike, na Gayo kulawa mdiwambo da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa muisi ya Asia, na Timoteo.
5 Wanhu wano walongola na wotubeta kudiwambo da Toloa.
6 Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, tukwela meli kulawa Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika Toloa. Ako tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa wiki, tuiting'hana hamoja giladi tuumogole mkate. Kwavija Paulo kalonda kuchola imitondo iyagwe, avo kawapetela wanhu na kugendelela kulongelela nao mbaka kilo kikulu.
8 Kukala na viwenge bwando vokwaka mdigati da uchana haja hatukalile tuiting'hane.
9 Mmhale imwe yakemigwe Yutiko kakala yakalile mdizonzo da ing'anda kipigiti Paulo viyakalile yogendelela kulongelela. Yutiko kakala yasongile kukukila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi kulawa muigolofa ya ikadatu uchana, abaho, wamdondola kuno yeshile kudanganhika.
10 Paulo kahumuluka hasi, kamwinamila na kamkumbatila, kalonga, “Sambimgaye, mgima!”
11 Abaho, Paulo kakwela kabili kudigati uchana, kaumogola mkate kaja, abaho, kagendelela kulongelela nawo mbaka ulukwili, abaho, kachola.
12 Wanhu wamsola ija immhale wamgala hakae yake yali mgima, na mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

13 Paulo kasegela haja kachola kudiwambo da Aso na magulu, kwavija kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile tukamsole, avo tweye tulongola kukwela meli, tuchola Aso.
14 Viyatuvikile ako Aso, kakwela muna imeli

* **20:7** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

itukalile, abaho, tuchola
mdiwambo da Mitilene.
15 Kulawa hiko tusonga
mwanza, na zua da ikabili
tuvika behi na kisiwa cha
Kio. Na zua da ikadatu
tuvika kisiwa cha Samo, na
zua da ikane tuvika Mileto.
16 Paulo kalamula kugen-
delela na mwanza wake
bila kubitila mdiwambo da
Efeso, giladi sambiyakaw-
ilile muisi ya Asia. Kwav-
ija kakala yosulukila kuvika
Yelusalemu mdizua da Pen-
tekoste kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

17 Kulawa Mileto, Paulo
katuma usenga uchole kudi-
wambo da Efeso yowakema
wavyele wa wanhu wamto-
gole Kilisto giladi wait-
ing'hane na heyo.
18 Viwavikile kawalon-
gela, “Mwemwe wenyego
movitanga vija ving'halile
na mweye songela zua da
mwanduso vinivikile muisi
ya Asia.
19 Nimsang'hanikila Mn-
dewa na wende mkulu,
na mahozi, na migayo
iniiting'hane nayo kubitila
mizundo ya Wayahudi.
20 Movitanga kamba silek-
ile kuwapetela mweye kinhu
chochose kinogile, ila nifun-
diza haulongozi wa wanhu
na kulawa ng'anda imwe
mbaka ng'anda iyagwe,
21 niwapetela Wayahudi
hamoja na Wagiliki kamba
wamuhindukile Mulungu
mkuleka vilozo na kumto-
gola Mndewa wetu Yesu.
22 Na sambi, nochola
Yelusalemu, nilongozwa na
Loho wa Mulungu, sikitanga
chondakinilawilile hiko.
23 Ila Loho wa Mulungu
kangwelela usindila mmi-
wambo yose kamba kifungo
na migayo vonibeta.
24 Ila siugesa ugima
wangu kamba kinhu cha
kuigodela ng'hani, ila nogesa
kumambukiza mkimbilo
wangu na kumambukiza
sang'hano Mndewa Yesu
iyanigwelele nie, sang'hano
ya kuupeta Usenga Unogile
uli na ngekewa ya Mulungu.
25 “Na sambi nivitanga
kamba, haduhu munhu
yoyose wa kumwenu
mmwanza wa awo inibitile
kumwao niupeta Undewa
wa Mulungu, yondayanyone
nie kabili.
26 Avo, lelo nowalon-
gela kamba, nie nabule
mbuli mnhaguso ya munhu
yoyose.
27 Kwavija silekile
kuwapetela gaja gose yoga-
londa Mulungu.
28 Iloleni wenyego kwa
wenyego na mdilole na idi-
dale jose Loho wa Mulungu
yawekile mweye mdilole
goya. Muwemilize wanhu
wa Mulungu wamtogole
Kilisto, yawapatile na mu-
lopa wa Mwanage.
29 Novitanga kamba nie ni-
hasegela, mbwizi womwiz-
ileni na kuleka kujonela bazi
didale.
30 Hata kulawa mmwanza
wenu, wolawila wanhu
wondawalonge mbuli za
uvwizi giladi wawagize

wanahina na kuwatenda
wawawinze hewo.
31 Avo muiteganye, mkum-
bukile kamba mkipigiti cha
milao midatu imisi na ik-
ilo, silekile kumzuma kila
munhu mmwanza wenu na
mahozi.

32 “Na sambi noweka
mmakono ga Mulungu na
mmbuli ya ngekewa yake,
yondaiwagangamize na
kuwagwelela uhazi wose
awo wang'alizwe.

33 Nie silondile kusola hela
ama zahabu ama vivalo va
munhu yoyose.

34 Mweye wenyego movi-
tanga kamba nisang'hana na
makono gangu mwenyego,
giladi mhate vinhu
vinilonda nie hamoja na
wayangu inilinao.

35 Mzimbuli zose zino
zinitendile niwalagusila
kamba mkusang'hanika
sang'hano ngaga kamba
zino, tolondigwa kuwag-
welela vinhu wakumbulu,
tukumbukile mbuli za
Mndewa Yesu mwenyego,
yolonga, ‘Vinoga ng'hani
kulava, kubanza kubokela.’
”

36 Paulo viyamambukize
kulonga gano, kafugama
mavindi hamoja na hewo
wose, katambika.

37 Wanhu wose wamulililа
Paulo, na kumkumbatila na
kumnonela.

38 Kiwagelile giogio
ng'hani kikala mbuli zake
ziyalongile kamba hawa-
chona kabili kihanga chake.
Abaho, wamsindikiza
mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila
mmeli, tuchola dimwe kwa
dimwe tuvika kukisiwa cha
Kosi, na imitondo iyagwe tu-
chola kisiwa cha Lode, na
kulawa haja tuchola kuk-
isiwa cha Patala.

2 Hiko tuvika meli ichola
isi ya Foinike, twingila na
kuchola.

3 Vituchonile kisiwa cha
Sipulo na kubita ng'ambu
ya kusi, tugendelela na
mwanza wetu mbaka isi
ya Silia. Twiza kwima
mdiwambo da Tilo, aho meli
yetu ikala ihumulusa mizigo.

4 Haja tuwavika wanahina,
tukala nao mazua saba.
Mkubitila Loho wa Mulungu
wamuyalalila Paulo sam-
biyachole kudiwambo da
Yelusalemu.

5 Ila kipigiti chetu chose
cha kukala haja vukimalile,
tusegela na kugendelela na
mwanza wetu. Wanahina
wose na watwanzi zao na
wana zao watusindikiza
mbaka hanze ya idiwambo
kuna imhwani, tufugama
mavindi tutambika.

6 Vitumambukize kuilaga,
tukwela muimeli, na hewo
wabwela ukae yao.

7 Tugendelela na mwanza
wetu m'bahali kulawa Tilo
na kugela nanga mdiwambo
da Tolemai, ako tuwalamsa
wanhu wamtogole Kilisto na
kukala na hewo zua dimwe.

8 Imitondo iyagwe
tusegela tuchola kudi-
wambo da Kaisalia twingila
mng'anda ya Filipo yakalile
mpeta Usenga Unogile

yakalile mmwanza wa
wanhu saba wasaguligwe
kugola mandia.
9 Kakala na wandele wane
wakalile wagane wakalile na
nhunza ya uhokozi.
10 Vitukalile haja mazua
bwando, muhokozi imwe
yokemigwa Agabo keza ku-
lawa isi ya Yudea.
11 Keza hatuli tweye kau-
sola mkwiji wa Paulo kai-
funga mwenyego mmakono
na mmagulu gake na
umkwiji, na kulonga,
“Loho wa Mulungu ko-
longa vino, ‘Vino vivo
Wayahudi wa Yelusalemu
vondawamfunge munhu
mwene mkwiji uno na
kuwagwelela Wamhazi.’ ”
12 Vituhulike mbuli zino
tweye na wanhu wakalile
haja, tumuyalalila Paulo
sambiyachole Yelusalemu.
13 Abaho, Paulo kedika ka-
longa, “Kinhu chaki kim-
tenda, molila na kunibo-
goyola umoyo? Kwavija
nie niitanda sio kufungigwa
tu ila hata kudanganhikila
Yelusalemu sama ya twaga
da Mndewa Yesu.”
14 Avija viyalemile ku-
tutegeleza, tunyamala, ila
tulonga, “Gaja goyolonda
Mndewa gatendeke.”
15 Vugamalile mazua gano,
tuisasala na kusonga ku-
chola Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe ku-
lawa Kaisalia vivija wachola
hamoja na tweye, watu-
gala kung'anda ya Mnasoni
ako kutukalile. Mnasoni
kakala munhu kulawa Sip-
ulo na kakala mmwanza wa
wanahina wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu,
wandugu zetu wamtogole
Kilisto watubokela na
ndeng'helelo.
18 Imitondo iyagwe Paulo
kachola hamoja na tweye
kumtembelela Yakobo, na
wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize
kuwalamsa, Paulo kasonga
kuwasimulila lumosilumosi
mbuli ziyatendile Mulungu
mwa Wamhazi kubitila
sang'hano yake.
20 Viwahulike mbuli
zino wamuyenzi Mulungu,
abaho, wamulongela, “Ku-
vona, ndugu yetu, maalufu
mangahi ga Wayahudi
watogole na wose waja
wagagogile ng'hani Malagizo
ga Musa.
21 Walongeligwa mbuli
zako kamba kofundiza
Wayahudi wose wokala
hamoja na Wamhazi, wa-
muleme Musa uwalongela
sambiwawengize kumbi
wana zao na sambiwawinze
nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose
wohulika kamba kwiza.
23 Avo tenda kino chon-
datukulongele, hana wambi-
galo wane hano waiduile.
24 Wasole wanhu wano
uilumbe nao mnzoela zao
za kuing'aliza, na ulihe hela
za kubea mvili zao. Avo
wanhu wose wovimanya
kamba gaja gawalongeligwe
gokulonga gweye gakala
uvwizi, na gweye mwenyego

kogawinza Malagizo ga
Musa.
25 Ila awo Wamhazi
wamtogole Kilisto tuwandik-
ila vija vitulamule kamba
wolondigwa waleke kuja
vakuja vilavigwe nhosa
ha miwegu, waleke kuja
mulopa, waleke kuja nyama
ilawile mwa mng'onyo
yabotigwe, na waleke
ugoni."

26 Imitondo iyagwe Paulo
kawasola waja iwanhu na
kuing'aliza heyo mwenyego
hamoja na hewo. Abaho, ka-
chola nao Kung'anda ya Mu-
lungu na kulonga vija kipig-
iti cha ung'alizo wao von-
dakimale na nhosa yondai-
tendeke mwa kila munhu
mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga
mazua saba ga ung'alizo
vikikalile behi kwisha,
Wayahudi kulawa Asia
wamona Paulo Muing'anda
ya Mulungu. Wadiswagiza
idale jose da wanhu na
kumgoga.

28 Watoa nyangi wolonga,
"Mweye wambigalo wa Is-
laeli! Tutazeni! Ino iyo
munhu yowafundiza wanhu
wose kila hanhu sambiwa-
tende nzoela za wanhu zetu
na sambiwagawinze Malag-
izo getu ga Musa na sam-
biweze hanhu hano. Sio
gano tu, ila kawagala Wag-
iliki Kung'anda ya Mulungu
na kunyolodosa Hanhu hano
Hang'alile."

29 Kwavija haichanduso
wamona Tulofimo munhu
kulawa mdiwambo da Efeso
hamoja na heyo mdiwambo,
avo wagiza kamba Paulo
kamgala Kung'anda ya
Mulungu.

30 Avo wanhu wose
wa mdiwambo wenuka,
wose hamoja wakimbilila
Kung'anda ya Mulungu
kulawa ng'ambu zose.
Wamgoga Paulo wamkwek-
wesa na kumulava hanze
ya Ing'anda ya Mulungu,
na kipigiti kikija mizivi
ya Ing'anda ya Mulungu
ihindigwa.

31 Viwalondile kumkoma,
mbuli zija zim'vikila mkulu
wa madale gose ga asikali
wa Loma kamba wanhu
wose wa mdiwambo da
Yelusalemu wakala mumza-
himzahi.

32 Kipigiti kikija kawasola
asikali na wakulu wa
madale ga asikali mia na
kukimbilila kudikalile didale
da wanhu. Waja iwanhu
wakalile mumzahimzahi
viwamonile ija imkulu na
asikali zake, waleka kumtoa
Paulo.

33 Ija imkulu kamcholela
na kumgoga Paulo na kula-
giza yafungigwe na minyolo
mibili. Abaho, kauza kamba
ija kakala munhu yalihi na
choni chayatendile.

34 Wanhu wayagwe wa-
longa vino na wayagwe
walonga vija. Avo avija
ija imkulu viyaihonyile
ikweli ya mbuli ija sama
ya umzahimzahi, kalagiza
kamba Paulo yageligwe
muingome.

35 Paulo viyavikile mzingwandala, mzahimzahi ukala
mkulu ng'hani avo kapapigwa na asikali.
36 Dija ididale da wanhu
dikalile dimkweleleza digendelela kutoa nyangi dilonga,
“Yakomigwe!”

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na
kwingizwa muingome, kamuuza ija imkulu, yolonga,
“Nikulongele kinhu?”

Ija imkulu kamuuza, “Gweye kodaha kulonga Kigiliki?
38 Gweye sio Mmisili
ija yasongeze muhindumuhindu na kuwalongoza
wanhu makaini alufu nne kuluwala?”
39 Paulo kamwidika yolonga, “Nie na Muyahudi
kulawa Taliso muisi ya Kilikia, nie na mwenekae wa
wambo dimwe kulu ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge
na wanhu wano.”
40 Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na kudihungila
mkono ididale da wanhu, wose viwanyamale kawalongela muulonzi wa Kieblania.

22

1 “Ndugu zangu na
watata zangu, tegelezeni uyalazi wangu unilonga
sambisambi haulongozi wenu!”
2 Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania,
wagendelela kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.
3 “Nie na Muyahudi
nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo dino da Yelusalemu,
nikala mwanahina wa Gamalieli. Nifundizigwa
Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile
ng'hani Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli
mweye lelo.
4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata
kuwakoma. Niwagoga watwanzi na wambigalo na
kuwagela mkifungo.
5 Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko na Kitala chose cha wavyele wodaha
kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao
nibokela lupwilili niwagalile wandugu zao wali Damaski,
avo nichola ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto
kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu
(Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 “Vunikalile mnzila behi
na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila
mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie.
7 Nigwa hasi, abaho,
nihulika dizwi donilongela, ‘Sauli, Sauli! Habali
unigaza?’
8 Niuza, ‘Kwa nani gweye,
Mndewa?’ Kedika kalonga, ‘Nie iyo Yesu wa Nazaleti ayo
uyumgaza.’
9 Waja wayangu inikalile
nao wajona idimwemwe,

ila hawaditangile idizwi
dikalile dilonga na nie
dilawa ha munhu yalihi.
10 Niuza, 'Nitendeze,
Mndewa?' Na Mndewa
kanilongela, 'Gandamuka
uchole Damaski, na haja
kolongeligwa gaja gose
gaulondigwa kutenda.'
11 Wayangu inikalile nao
wanigoga mkono wani-
longoza mbaka Damaski,
kwavija unang'hazi wa
idimwemwe unikoma
gameso.
12 "Munhu imwe
yokemigwa Anania keza
kunilola. Kakala munhu wa
Mulungu, yakalile yokala
kamba vugalonda Malag-
izo, yakalile yohishimilwa
ng'hani na Wayahudi wose
wakalile wokala haja.
13 Kema hamgwazo wangu
na kulonga, 'Ndugu yangu
Sauli, ulole kabili!' Na kipig-
iti kikija nilola kabili na ni-
mona heyo.
14 Abaho, kalonga, 'Mu-
lungu wa watata zetu
kakusagula gweye ugatange
goya goyolonda, na kumona
Munhu Yalibule Uzenzele-
ganye, na kuhulika mbuli
kulawa mmulomo wake.
15 Gweye kowa msindila
wake mwa wanhu wose
mmbuli zino ziwonile na
kuzihulika.
16 Avo habali ukawa? Gan-
damuka ubatizigwe na uleke
kutali vilozo vako. Mku-
tenda vino kodikema twaga
da Mndewa.'

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 "Vunibwelile Yelusalemu
na kipigiti vunikalile nitam-
bika Kung'anda ya Mulungu,
mhata kigumbizi,
18 nimona Mndewa
yolonga, 'Hima, segela
Yelusalemu mbwisa, kwav-
ija hawautogole usindila
wako wondaunilonge nie.'
19 Nidika, nilonga, 'Mn-
dewa, wanhu wano wav-
imanya kamba nichola
mzing'anda zose za nham-
biko niwagela mkifungo na
kuwasuna awo wakutogole
gweye.
20 Na kipigiti mulopa
wa msindila wako Stefano
vuwitike, nikala bahaja
nimile, kuno nideng'hela
kija kitendeke na kugoga
vivalo va awo wakalile
womkoma.'
21 Abaho, Mndewa kani-
longela, 'Genda, kwavija
nokugala kutali kuisi ya
Wamhazi.' "
22 Dija ididale da wanhu
dimtegeleza Paulo mbaka
viyalongile mbuli ino.
Abaho, waguta nyangi
wolonga "Yakomigwe!
Halondigwa kugendelela
kuwa mgima!"
23 Na viwakalile woguta
nyangi na kwasa vivalo vao
na kwasa timbwisi uchana,
24 ija imkulu wa madale
gose ga asikali kalagiza
Paulo yasoligwe, yengizigwe
muingome. Kawalongela
wamulanhe, abaho, wa-
muuze goya giladi wavi-
manye habali wanhu wakala
wobwata kamba vino sama
yake.
25 Viwakalile womgolosa

giladi wamulanhe, Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma yemile haja, "Vivo vilagizwe mweye mmulanhe mwenekae wa Loma hata kamba vilozo havoneke kumwake?"
26 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma viyahulike vino, kachola ha ija imkulu wa madale gose ga asikali na kumulongela mbuli ino. Kamuuza, "Kotendaze? Kwavija munhu ino mwenekae wa Loma!"
27 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kachola ha Paulo na kumuuza, "Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?"
Paulo kedika, "Ona, nie na mwenekae wa Loma."
28 Abaho, ija imkulu kalonga, "Nie niliha hela bwando giladi nhogoligwe kuwa mwenekae wa Loma."
Paulo kedika, kalonga, "Ila nie mhata wenekae wa kuvumbuka Loma."
29 Waja wakalile wolonda kumuuzagiza, himahima wanyelenhuka. Ija imkulu, vivija kadumba, kwavija kavitanga kamba Paulo kakala mwenekae wa Loma na heyo kakala yamdazile na minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa madale gose ga asikali viyalondile kukimanya kilamso cha Paulo kutagusigwa na Wayahudi, kamfungula na kulagiza wakulu wa wakulu wa nhambiko na wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala Paulo hasi na kumwimiza haulongozi wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi na kulonga, "Ndugu zangu, mazua gose nikala na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile haulongozi wa Mulungu mbaka zua da lelo."
2 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anania kawashulutiza waja wakalile behi na Paulo, wamtoe kofi mmulomo.
3 Paulo kamulongela, "Mulungu kokusuna gweye, gweye ulingile kamba kiwambaza kibakigwe chokaa!* Kukala aho unilamule nie kamba Malagizo ga Musa vugalonga, ila gweye mwenyego kogabemenda Malagizo ga Musa mkuwashulutiza wanhu wanitoe nie!"
4 Awo wakalile wemile behi na Paulo walonga, "Komuliga Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yasaguligwe na Mulungu?"
5 Paulo kedika, kalonga, "Ndugu zangu, sivimanyile kamba heyo kakala Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwavija yandikigwa, 'Sambiumulonge vihile

* **23:3** ***Kiwambaza kibakigwe chokaa*** nhegulo yake *ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye.*

mtawala wa wanhu zako.'†
"
6 Paulo viyawene
kamba wayagwe wakala
Masadukayo na wayagwe
wakala Mafalisayo, kenula
dizwi muja Mkitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi,
yolonga, "Ndugu zangu,
nie na Mfalisayo mwana
wa Mafalisayo. Ningila
mumgayo sama ya tamanilo
jangu da kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike."
7 Viyalongile gano,
mbamila izuka hagatigati ya
Mafalisayo na Masadukayo,
avo mting'hano uigola.
8 Masadukayo wolonga
kamba haduhu kuzuka
kwa wanhu wadanganhike
na haduhu wasenga wa
Mulungu wa kuulanga na
haduhu loho, ila Mafalisayo
wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu,
na wafundiza Malagizo ga
Musa wayagwe wakalile
Mafalisayo wema na
kubamila ng'hani, wolonga,
"Hatonile mbuli yoyose
ihile yaatendile munhu
ino! Siku loho ama msenga
wa Mulungu wa kuulanga
kalonga na heyo!"
10 Bwato dija dikula
mbaka ija imkulu wa
madale gose ga asikali
kakala yodumba siku Paulo
womdega vidangavidanga.
Avo kawalagiza asikali zake
wachole kudidale kumsola
na mhiko kulawa hagatigati
yao na kumwingiza mgati ya
ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema
behi yake na kumulongela,
"Sambiudumbe! Kamba vu-
ulavile usindila wangu kuja
Yelusalemu, avo kolondigwa
vivija uulave usindila mdi-
wambo da Loma."

Zundo da Kumkoma Paulo

12 Imitondo iyagwe
Wayahudi wayagwe wait-
ing'hana, na kwika zundo
da kuifunga wenyego
mkuiduila kamba hawaja
ama kung'wa mbaka
wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wa-
banzile malongo mane wek-
ile zundo dino.
14 Wachola ha wakulu
wa wakulu wa nhambiko
na wavyele na kulonga,
"Tweye tuifunga wenyego
mkuiduila sambituje ama
kung'wa kinhu chochose
mbaka tumkome Paulo.
15 Avo mweye hamoja na
Ikitala chose Kikulu cha Isi
ya Wayahudi molondigwa
mmulongele ija imkulu wa
madale gose ga asikali yam-
gale Paulo haulongozi wenu,
mkiitenda kamba molonda
mkitange goya kilamso cha
mbuli yake. Na tweye
toisasala kumkoma kipigiti
hanavika hano."
16 Ila mwana wa lumbu
jake Paulo viyahulike zundo
dija, kengila muingome na
kumulongela Paulo.
17 Abaho, Paulo kamkema
imwe wa iwakulu wa asikali
mia wa Loma na kumu-
longela, "Msole mmhale
ino umgale ha imkulu wa

† **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

madale gose ga asikali, kana
kinhu cha kumulongela."
18 Ija imkulu wa asikali
mia wa Loma kamsola
kamgala ha ija imkulu wa
madale gose ga asikali, ka-
longa, "Paulo, ija yageligwe
mng'anda, kanikema na ku-
nilongela nimgale mmhale
ino kumwako, kana kinhu
cha kukulongela."
19 Ija imkulu wa madale
gose ga asikali kamsola ija
immhale mkumgoga mkono
kamgala hamgwazo na ku-
muuza, "Kolonda kunilon-
gela choni?"
20 Ija immhale kalonga,
"Wakulu wa Wayahudi wai-
longela kamba, wakulongele
gweye umgale Paulo haulon-
gozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi mayo, na hewo
wokiitenda kamba wolonda
wakitange goya kilamso cha
mbuli yake.
21 Ila sambiumgale
kumwao kwavija wanhu
kubanza malongo mane
wom'beta mnzila wamkome
mkumsinhukiza. Waiduila
kamba hawaja, hawang'wa
mbaka wamkome Paulo.
Sambisambi woisasala
wokubeta gweye uwato-
golele gaja gawakupulile."
22 Avo ija imkulu wa
madale gose ga asikali
kamulongela, "sambiumu-
longele munhu yoyose
kamba kunilongela mbuli
ino." Abaho, kamuleka
yachole.

*Paulo Kogaligwa ha Fe-
liksi, Mtawala wa Yudea*

23 Abaho, ija imkulu wa
madale gose ga asikali,
kawakema asikali zake
wabili wakalile wakulu
wa asikali mia wa Loma,
kawalongela, "Ifunganyeni
msegele saa ndatu ikilo
mchole Kaisalia na asikali
mia mbili, hamoja na asikali
sabini wa falasi na asikali
mia mbili wayagwe wa
migoha.
24 Vivija kalava falasi sama
ya Paulo, giladi yasoligwe
mditindiwalo yachole ha Fe-
liksi, mtawala wa isi ya
Yudea."
25 Kandika lupwilili luno,
26 "Nie Klaudio Lisiasi,
ha mtawala wa Yudea Fe-
liksi, nokulamsa.
27 Munhu ino kakala ya-
gogigwe na Wayahudi na
wakala wolonda kumkoma.
Ila niza na asikali zangu na
kumkombola, kwavija nivi-
manya kamba munhu ino
mwenekae wa Loma.
28 Nilonda kuvitanga
kamba habali womtagusa,
avo nimgala kuna Ikitala
chao Kikulu cha Isi ya
Wayahudi.
29 Nyona kamba kakala
yataguswe sama ya Malag-
izo gao, ila hatendile kinhu
chochose kilumbile heyo ku-
danganhika ama kugeligwa
mkifungo.
30 Vunilongeligwe
kamba kowa na zundo da
kumkoma munhu ino, nim-
gala kumwako himahima.
Na niwashulutiza waja
womtagusa vivija weze
kusimulila hameso gako kija
chowomtagusila."

31 Avo waja iwaasikali
wamsola Paulo na kumgala
Antipatili ikilo, kamba vija
viwalongeligwe.
32 Imitondo iyagwe
wawaleka waja iwaasikali
wa falasi wagendelele na
Paulo, ila asikali wa magulu
wabweleganya kuingome.
33 Viwavikile Kaisalia,
wamgwelela mndewa ulup-
wilili, na vivija wamwika
Paulo mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalu-
somile ulupwilili, kauza
ng'ambu ilihi kuyakalile
yolawa Paulo, na viyav-
imanyile kamba kakala
yolawa Kilikia,
35 kalonga, "Noitegeleza
mbuli yako kipigiti waja
wokutagusa wahavika
hano." Abaho, kalagiza
kamba Paulo yemilizwe
mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua
matano, Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko
yokemigwa Anania, keza
Kaisalia hamoja na wavyele
wayagwe na munhu ya-
gatangile goya malagizo
yokemigwa Tatulo. Wagala
mbuli yao womtagusa Paulo
ha mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tat-
ulo kasonga kumtagusa.
"Mkulu Feliksi, tukala tu-
deng'hela tindiwalo mkipig-
iti kitali muundewa wako na
udaho wako wa kulola kutali
kugala ugaluko muisi ino.
3 Toibokela mbuli ino kila
hanhu na mkipigiti chose na
tokuheweza ng'hani.
4 Ila giladi sambinikudon-
heze ng'hani, nokuyalalila
kamba utwazaganye,
ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka
iyo msongeza ndwagi,
kosongeza mzahimzahi
mwa Wayahudi muu-
lumwengu wose. Heyo iyo
kilangizi wa mbaguko ya
Wanazaleti.
6 Na vivija kainyolodosa
Ing'anda ya Mulungu, avo
tumgoga.
7 Ila Lisiasi, ija imkulu
wa madale gose ga asikali,
keza na mhiko ng'hulu, kam-
sola kulawa mmakono getu,
kuno yowashulutiza waja
womtagusa, weze kumwako
gweye.
8 Uhamuuzagiza goya, gw-
eye mwenyego kozimanya
mbuli zose zitumtagusile ku-
lawa kumwake."
9 Na Wayahudi vivija
wailumba hamoja mnh-
aguso ija, wosindila kamba
mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Hau-longozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile
kidole Paulo giladi yalonge,
Paulo kalonga, "Novimanya
kamba gweye kwa mula-
mula muisi ino mmilao
bwando, avo mkudeng'ha
noigombeleza.
11 Gweye kuvitanga
kamba mazua longo dimwe
na mabili gabitile, nichola
Yelusalemu kutambika.

12 Wanhu wonitagusa hawanivikile nie ni-
ibamilila na munhu yoyose
Kung'anda ya Mulungu
ama niwading'hula wanhu
mng'anda ya nhambiko ama
hanhu hohose mdiwambo.
13 Na hawadaha kulagusa
kamba mbuli zowonita-
gusila nie kumwako sam-
bisambi kamba za kweli.
14 Ila nie notogola kamba
nomtambikila Mulungu wa
tata zetu kamba imwe
wa wanhu wa Nzila ija
hewo iwoikema mbaguko.
Notogola vinhu vose vito-
golwa na Malagizo na vija
vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo
ha Mulungu ilinga na
nhamanila iwalinayo hewo
wenyego, notogola kamba
kuna mzuso wa wanhu wa
namna mbili, walekile kuwa
vizenzeleganye na awo wali
vizenzeleganye.
16 Avo mazua gose noiy-
oha kutenda udaho wangu
wa kusambula gehile na
ganogile ung'ale haulongozi
wa Mulungu na haulongozi
wa wanhu.
17 "Vunikalile haduhu
mkipigiti cha milao bwando,
nichola Yelusalemu kuwag-
welela nhunza wanhu zangu
na kulava nhosa.
18 Kipigiti vunikalile
nitenda gano, wanivika
Kung'anda ya Mulungu
nimambukiza nzoela ya
kuing'aliza. Hakukalile
na dale da wanhu ama
hebohebo.
19 Ila kukala na Wayahudi
kulawa muisi ya Asia awo
wolondigwa kwiza hano
haulongozi wako wagale
nhaguso zao kamba wana
mbuli yoyose ya kunita-
gusila.
20 Ama wano wali hano
wenyego na walonge
mbuli ilihi ihile iwayonile
kumwangu, kipigiti vu-
nikalile nimile haulongozi
wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi.
21 Ila kinhu kimwe
kinilongile na dizwi kulu
vunikalile haulongozi wao,
'na kinhu hicho kikala
mbuli ya kuzuka kwa
wanhu wadanganhike ayo
inigwelele mbuli mbaka
nima haulongozi wako lelo.'
"
22 Abaho, Feliksi yakalile
yalongeligwe goya mbuli
za Nzila ija, kaukomeleza
umting'hano uja mkulonga,
"Kipigiti Lisiasi mkulu wa
madale gose ga asikali
yeheza, noilamula mbuli
yenu."
23 Abaho, kamulagiza
asikali, mkulu wa asikali
mia wa Loma, yamwike
Paulo hasi ya wimilizi,
ila yagweleligwe ulegeho
kidogo na kuwaleka wamb-
wiga zake wamgwelele
vinhu voyolonda.

*Paulo Haulongozi wa Fe-
liksi na Dulusila*

24 Mazua madodo
hamwande Feliksi keza na
mtwanzi wake yokemigwa
Dulusila, yakalile Muyahudi.
Kamkema Paulo, wamtegeleza
viyakalile yoilonga vija
vowolondigwa kumtogola
Kilisto Yesu.

25 Paulo viyalongelele
nawo yopeta kuleka uzen-
zeleganye, na kuinega na
vinhu viyagomese Mulungu,
na nhaguso yondaize, Feliksi
kadumba na kulonga, “Basi
segela sambiugendelele,
nihapata nafasi nokukema.”
26 Ila munda kwa munda
kakala yotamanila kamba,
siku Paulo komgwelela
hongo. Avo kamkema mi-
anza bwando na kulongelela
nayo.
27 Vuibitile milao mibili,
Polikio Festo kasaguligwa
kusola hanhu ha Feliksi na
kuwa mtawala wa Yudea.
Ila kwavija Feliksi kalonda
yanogelwe na Wayahudi, ka-
muleka Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua ma-
datu songela Festo viyavikile
muisi ya Kaisalia, kafunga
mwanza kulawa haja ka-
chola Yelusalemu,
2 ako wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wakulu wa
Wayahudi wamcholela na
kumtagusa Paulo kumwake.
3 Wamuyalalila Festo
yawataze kumgala Paulo
Yelusalemu, kwavija hewo
waisasala kum'vamhila na
kumkoma Paulo kipigiti
yang'hali mnzila.
4 Avo Festo kedika, “Paulo
kokwimilizwa ako Kaisalia,
na nie mkipigiti kiguhi no-
chola hiko.
5 Walekeni wakulu zenu
wayagwe wachole na nie
Kaisalia, na kamba katenda
kinhu chochose kihile,
wamtaguse.”
6 Festo kakala hamoja
na hewo kamba mmazua
manane ama longo dimwe,
abaho, kachola Kaisalia. Zua
diyagwe kakala mkigoda
cha nhaguso mkitala, abaho,
kalagiza Paulo yagaligwe.
7 Paulo viyavikile,
Wayahudi walawile Yelusalemu
wamzunguluka, wasonga
kumtagusa nhaguso bwando
ng'hulung'hulu azo zilekile
kulagusa kweli mgati yake.
8 Paulo mkuigombela,
kalonga, “Nie sitendile
chochose kihile Mmala-
gizo ga Wayahudi, ama
Kung'anda ya Mulungu, ama
ha Kaisali.”*
9 Ila Festo kuno yolonda
kuwataza Wayahudi, kamu-
longela Paulo, “Kolonda ku-
chola Yelusalemu, ako ukata-
guswe mzimbuli zino hau-
longozi wangu?”
10 Paulo kedika, kalonga,
“Nie nokwima hano haulon-
gozi wa ikitala cha Kaisali,
hano hanilondigwa kuta-
guswa. Kamba vija mweye
wenyego vumuvitangile
goya kamba siwatendele
Wayahudi mbuli yoyose
ihile.
11 Avo kamba nyoneka
kamba nitenda mbuli ihile
ilumbile nie kudanganhika,
sidaha kuikimbila ifa. Ila,
kamba nhaguso iwanitaguse
Wayahudi wano ihawa ya
uvwizi, haduhu munhu yon-
dayanigele mmakono gao.

* **25:8** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Noigala kumwande mbuli
ino ha Kaisali."
12 Avo Festo, viyeshile ku-
longelela na wanhu wa ik-
itala, kamwidika Paulo, ka-
longa, "Kuigala kumwande
mbuli yako ha Kaisali, avo
uchole ha Kaisali."

*Paulo Haulongozi wa Ag-
ilipa na Benike*

13 Vigabitile mazua
madodo, Mndewa Agilipa†
na Benike wavika Kaisalia
kumulamsa Festo.
14 Na viwakalile hiko
mazua bwando, Festo
kamsimulila Mndewa Ag-
ilipa mbuli ya nhaguso ya
Paulo, kalonga, "Hano hana
munhu yalekigwe mkifungo
na Feliksi.
15 Vinyholile Yelusalemu,
wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele
wa Wayahudi wamtagusa
kumwangu, na waniyalalila
nimtaguse na kusunigwa.
16 Ila nie niwalongela
kamba, vino sio viwa-
tendaga Waloma, kumgela
mmakono ga wanhu munhu
yatagusigwe ihawa yang'hali
hanaiting'hana na wanhu
wamtaguse meso kwa meso,
na kulondigwa yaigombele
mzimbuli zoyotagusigwa.
17 Avo viwaiting'hane
hano, nie siikawize imbuli,
ila imitondo iyagwe nikala
mkigoda cha nhaguso na
kulagiza munhu hiyo ya-
galigwe.
18 Wanhu wamtaguse vi-
wemile, hawalavile nhaguso
yoyose ihile kamba vinige-
sile.
19 Ila mbuli iwakalile
nayo ikala kuibamilila
mmbuli za nhamanila yao
wenyego, na mmbuli ya
munhu imwe yadanganhike
yokemigwa Yesu ayo Paulo
yaamulongile mgima.
20 Sivitangile vija von-
daniipate ikweli ya mbuli
ino, avo nimulongela Paulo
kamba kotogola kuchola
Yelusalemu yakatagusiligwe
kuja mmbuli ino.
21 Ila Paulo kaigala
kumwande mbuli ino,
kapula yekigwe mkifungo
na mbuli yake ilamuligwe
na Kaisali.‡ Avo nilagiza
yakale mkifungo mbaka
vondanimgale ha Kaisali."

22 Agilipa kamulongela
Festo, "Nolonda nimuhu-
like munhu ino nene
mwenyego."

Festo kamwidika, kalonga,
"Mayo, komuhulika."

23 Imitondo iyagwe Ag-
ilipa na Benike weza na
ndeng'ho ng'hulu, wengila
mdigati da mting'hano kuno
wailongoze na wakulu wa
wemilizi na wakulu wa idi-
wambo. Abaho, Festo kalag-
iza Paulo yagaligwe.
24 Festo kalonga, "Mndewa
Agilipa na wanhu wose
muli hano hamoja na
tweye, mmona munhu ino.
Wayahudi wose wa ako
Yelusalemu na Wayahudi wa
hano waniyalalila na kuguta

† **25:13** ***Mndewa Agilipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ **25:21** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

nyangi kamba munhu ino
halondigwa kuwa mgima.
25 Ila nie siyonile
mbuli yoyose ihile yaa-
tendile ilumbile heyo
kukomigwa. Ila kwavija
heyo mwenyego kalonda
nhaguso yake igaligwe
hamwande itegelezwe na
Kaisali, na nie nilamula
kumgala.
26 Ila mmbuli ya munhu
ino, nie nabule cha
kumwandikila Kaisali. Avo
nimgala hano haulongozi
wenu mweye mose na
ng'haning'hani haulongozi
wako gweye Mndewa Ag-
ilipa, avo tuhesha ku-
muuzagiza, nipate mbuli ya
kwandika.
27 Kwavija havilumbile
kumgala mfungigwa bila
kulagusa nhaguso yake
yootagusigwa."

26

*Paulo Koigombela Hau-
longozi wa Mndewa Agilipa*

1 Agilipa kamulon-
gela Paulo, "Kotogozigwa
kuigombela." Avo Paulo
kagolosa mkono wake na ku-
songa kuigombela yolonga
vino.
2 "Mndewa Agilipa! Nokiy-
ona munhu yali na mhome
inogile mdizua da lelo
kwima haulongozi wako
na kuigombela sama ya
mbuli zose zinitagusigwe na
Wayahudi.
3 Hasa kwavija gweye
kozitanga goya nzoela za
Wayahudi na mbamila zao,
avo nokuyalalila unhegeleze
mkunyazaganya.
4 "Wayahudi wose
wautanga ukazi wangu
songela ving'halile mmhale,
songela ha umwanduso wa
ugima wangu muisi yangu
mwenyego na vivija kuja
Yelusalemu.
5 Wonitanga mkipigiti
kitali, na kamba wahalonda
wodaha kulava usindila,
kamba songela haichanduso
nikala imwe wa wanhu wai-
gogile ng'hani nhamanila
yetu, nikala Mfalisayo.
6 Na sambi nima hano
lelo notaguswa sama ya
nhamanila yangu Mulungu
yaailagane na wahenga zetu.
7 Kino kicho kilagano
kitamanilwe koneka na
mitala yetu longo dimwe na
mibili kivikile, kileka mana
womtambikila Mulungu
misi na kilo na nhamanila
ng'hulu. Avo mndewa,
Wayahudi wonhagusa sama
ya nhamanila ino.
8 Habali mweye hamdaha
kutogola kamba Mulungu
kowazusa wanhu wadan-
ganhike?
9 "Vivija na nie niswa-
gizigwa mmoyo wangu
kamba nolondigwa kutenda
gose kamba vunidahile
kudilema twaga da Yesu wa
Nazaleti.
10 Vino vivo nitendile
kuja Yelusalemu. Nibokela
udaho kulawa ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko, na
niwagela mkifungo wanhu
bwando wa Mulungu. Na vi-
watagusigwe kudanganhika,
nie vivija nigongomela.

11 Mianza bwando nichola
kuna zing'anda za nhambiko
kuwagaza, na niwashulutiza
wailonge nhamanila ino
mbuli za ufukuzi. Nikala
niwehile ng'hani, hata
nichola kuna imiwambo ya
isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe
(Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 “Sama ya mbuli ino
nichola Damaski, kuno nili
na udaho na ndagizi kulawa
ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko.
13 Mndewa, mkipigiti
cha imisi vinikalile mnzila,
nyona mulangaza kulawa
kuulanga, umwemwesa
kubanza mulangaza wa zua,
unizunguluka nie hamoja
na waja wakalile mmwanza
umwe na nie.
14 Tweye tose tulagala
hasi, na nihulika dizwi
dinilongela muulonzi wa
Kieblania, ‘Sauli, Sauli,
habali unigaza? Koi-
lumiza mwenyego kuz-
ibweza kuchugu mbuli
zangu kamba ng'ombe yoib-
welezela kuitoa teke fimbo
ya munhu yomchunga.’
15 Na nie nimuuza, ‘Mn-
dewa, gweye iyo yalihi?’ Na
Mndewa kedika, ‘Nie iyo
Yesu, gweye umgaza.
16 Ila gandamuka wime
na magulu gako, kwavija
nikulawilila gweye nikusag-
ule uwe mtumigwa wangu
na msindila wa mbuli zangu
ziuwene na zija zondaniku-
lagusile.
17 Nokukombola kulawa
mmakono ga wanhu wa Is-
laeli na mmakono ga Wam-
hazi ha awo kondanikugale.
18 Ukawavugule meso
gao giladi wahinduke ku-
lawa mdiziza, wagalukile
kuna umulangaza na ku-
lawa mmhiko za Mwen-
embago na kumgalukila
Mulungu, giladi vilozo
vao vigeligwe kumgongo
na wagweleligwe hanhu
hawali awo wang'alizwe
mkunitamanila nie.’

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

19 “Avo, Mndewa Agilipa,
nie siidulukile bule nzozi ija
ilawile kuulanga.
20 Ila tanhu nisonga
kuwapetela wanhu wa
Damaski, abaho, wanhu
wa Yelusalemu na muisi
yose ya Yudea, vivija na
ha Wamhazi. Niwapetela
kamba waleke vilozo vao na
wam'bwelele Mulungu, na
sang'hano zao zizo zondazi-
laguse kamba waleka vilozo
vao.
21 Sama ya mbuli
ino, Wayahudi wangoga
Kung'anda ya Mulungu, na
walonda kung'homa.
22 Ila Mulungu kan-
gombeleza kileka mana
nili mgima mbaka zua da
lelo, na avo nima hano
kuulava usindila wangu ha
wanhu wadodo na wakulu.
Kinhu kinilonga kilinga na
kija kiyalongile Musa na
wahokozi kamba chokwiza
kulawilila,
23 kamba Kilisto kolondigwa
tanhu yagaye na yawe wa

mwanduso kuzuka kulawa
mkudanganhika, giladi
yaupete mulangaza wa
ukombola ha wanhu zake
mwenyego na ha Wamhazi."

24 Paulo viyakalile yogen-
delela kuigombela, Festo
kadang'hila, kabwata yo-
longa, "Paulo, kuna moyo!
Kusoma ng'hani kuusomile
kukugela kibozi!"

25 Ila Paulo kedika, "Nab-
ule kibozi, Mndewa! Ila no-
longa kinhu cha kweli, kuno
nili na nzonzi zangu.

26 Kwavija Mndewa Ag-
ilipa, kuzitanga mbuli zino,
na nie nodaha kulonga
bila kudumba, kwavija
novitanga kamba haduhu
hata mbuli imwe mzimbuli
hizo iulekile kuitanga, kwav-
ija mbuli ino haitendeke
mkifiso.

27 Mndewa Agilipa, vino,
kowatogola wahokozi wa
umwaka? Novitanga kamba
kowatogola."

28 Agilipa kamulongela
Paulo, "Kokwagiza kamba
mkipigiti kino kiguhi kodaha
kunitenda nie nimtogole
Kilisto?"

29 Paulo kamwidika,
"Kiwe kipigiti kiguhi ama
kitali, ila nomtambikila
Mulungu kamba sio gweye
wiyeka, ila hata waja wose
wonitegeleza nie lelo wa-
galuke wawe kamba vunili
nie, ila sambiwafungilizwe
minyolo ino."

30 Abaho, Mndewa Ag-
ilipa, mkulu wa ikiwambo,
Benike, na waja wose
wakalile hamoja nao wema.

31 Viwacholile, wailongela,
"Munhu ino hatendile
mbuli yoyose ihile ya
kumtenda yatagusigwe ifa
ama kugeligwa mkifungo."

32 Agilipa kamulongela
Festo, "Munhu ino yahalekesigwe kamba yahalekile kuigala hamwande mbuli yake ha Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tuk-
wele meli tuchole mbaka
Italia, Paulo hamoja na wa-
fungigwa wayage wageligwa
mmakono ga Yulio yakalile
mkulu wa asikali mia wa
Loma, yakalile yalawile mdi-
dale da Asikali wa Mndewa
wa Loma.

2 Tukwela muimeli kulawa
Adulamiti, ikalile ichola
kuna zibandali za isi ya Asia,
tuchola. Alistaliko, munhu
wa isi ya Makedonia kulawa
Tesalonike, kakala hamoja
na tweye.

3 Imitondo iyagwe tuvika
Sidoni. Yulio kamtendela
ganogile Paulo, kamtogolela
yachole kuwalola wamb-
wiga zake, wakamgwelele
vinhu viyalondile.

4 Kulawa hiko tugendelela
na mwanza, na kwavija
beho dikala dobuma di-
isung'hiza imeli kuchugu,
avo tubita ng'ambu iyagwe
ya ikisiwa cha Sipulo ikalile
bule beho.

* **26:32** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

5 Na vituikanhize ibahali
ya isi za Kilikia na Pamfilia,
tuvika mkiwambo cha Mila,
muisi ya Likia.
6 Na ako mkulu ija wa
asikali mia wa Loma kaivika
meli ya Alekizandalia ikalile
ichola Italia, avo katuk-
weleza himo.
7 Tugendelela na mwanza
mholemhole mmazua
bwando na mkuigagahiza
ng'hani, tuvika mkiwambo
cha Nido, na kwavija beho
dituzuila sambitugendelele
na mwanza kuna ing'ambu
ija, avo tuchola kubitila
ng'ambu ya kisiwa cha
Kilete behi na Lasi ya
Salimone, kukalile bule
beho.
8 Tuigagahiza kubita
muimhwani ya Kilete tuvika
hanhu hokemigwa Bandali
Iholile behi na kiwambo cha
Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na
mwanza ukala wodumbiza
ng'hani kwavija Mazua ga
Kufunga gakala gabitile, avo
Paulo kawalongela vino,
10 "Ndugu, nokona
mwanza uno wodumbiza na
wokwagiza vinhu bwando.
Na si kwagiza mizigo na
imeli iiyeka, ila vivija hata
kwagiza ugima wetu."
11 Ila mkulu ija wa
asikali mia wa Loma, ha-
gategeleze gaja gayamulon-
gele Paulo, ila kagategeleza
gaja gayakalile yolonga ija
yakalile yoilongoza imeli na
ija mwene imeli.
12 Avija bandali ija vi-
ikalile hainogile mkipigiti
cha kihuhe, wanhu bwando
mmwanza wao walamula
kugendelela na mwanza
wavike Foinike giladi wakale
haja mkipigiti cha kihuhe.
Ino ikala bandali ya Kilete,
ilola hagatigati ya kusi na
uswelo wa zua, na hagatigati
ya kasikazi na uswelo wa
zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya
kusi vudisongile kubuma
mholemhole, waja wanhu
wagiza kamba wamhisa
kiwalondile. Avo waing'ola
inanga na kuchola wobitila
mumgwazogwazo wa iba-
hali ya Kilete.
14 Ila vikikalile hakinabita
kipigiti kitali, kukuzumbi
dikemigwa "Kukuzumbi da
Hagatigati ya Kasikazi na
Ulawilo wa Zua" diza ku-
lawa mkisiwa.
15 Meli isoligwa na
dikukuzumbi na havidahike
kuilongoza kudikalile di-
lawa dikukuzumbi, avo
tuileka na kukwekwesigwa
na dikukuzumbi.
16 Vitubitile ng'ambu
ilibule kukuzumbi ya kisiwa
kidodo kikemigwa Kauda,
tugaya ng'hani kudaha
kuileweleza ingalawa ikalile
ifungigwe na kukwenhigwa
na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa
muna imeli, wazibitiza nz-
abi hasi ya imeli na kuifunga
imeli hamoja nganganga.
Wodumba sambiwanamate
mdifumvugulu da misenga
kuna imhwani ya isi ya
Libia, avo wagahumulusa
matanga, na kuileka imeli
isoligwe na ubeho.

18 Kukuzumbi dija digendelela, avo imitondo iyagwe, wasonga kwasa mmazi imizigo ibanzile mmeli.

19 Na zua da ikadatu wasonga kwasa via va imeli vibanzile na makono gao wenyego.

20 Mkipigiti cha mazua bwando, hatonile zua ama nhondo, na kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani. Hakimambukizo, nhamanila ya tweye kukomboligwa ipotela.

21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi wao kalonga, "Mweye wanhu, muhagategeleze gaja ganongile, kamba sambitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi uno na hasala ino sambivituvike.

22 Ila sambi nowayalalila, gangamaleni! Kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayadanganhike, ila meli iiyeka iyo yondaibanangike.

23 Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo nie nili munhu wake, na ayo inimtambikila na kumsang'hanikila, kakala yemile behi na nie,

24 kalonga, 'Paulo, sambiudumbe, kolondigwa wime haulongozi wa Kaisali.* Mulungu muunozi wake kowimiliza ugima wako gweye na awo wose uuchola nao.'

25 Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha Mulungu kamba gano gayanilongele golawilila kamba viyanilongele.

26 Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe."

27 Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya kamba wakala wali behi na isi inyalile.

28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo madatu.

29 Kwavija wadumba meli sambiikibwengeze mgamabwe, avo wahumulusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo ivike.

30 Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi wa imeli,

31 Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake, "Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa."

32 Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa, abaho, waileka ichole.

33 Viikalile behi na imitondo, Paulo kawag-

* **27:24** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

ong'ondeza wose waje mandia. Kalonga, “Lelo zua da longo dimwe na nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila mandia, hamdile kinhu chochose.
34 Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa wagima, kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayagize luvili lwake kulawa mpala jake.”
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate, kamgwelela Mulungu hewela haulongozi wao wose, kaumogola, na kasonga kuja.
36 Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.
37 Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia mbili na malongo saba na sita.
38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza mibahasha ya ngano kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani ili na msanga unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba vihadahike.
40 Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzifungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna uusukani, na kwika tanga dimwe haulongozi giladi beho diikwekwese imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.
41 Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na kudidimila mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli inamata na haidahile kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu ikala ibeneke vidangavidanga sama ya kisindo cha mawimbi.
42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose, giladi sambiwakogelele na kukimbila.
43 Ila kwavija ija imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda kumuhonya Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo kawalagiza waja wose wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile.
44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala kikemigwa Malita.
2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga kutoa.
3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi

na kamulumiza na kuninila
mumkono wake.
4 Wanhu wa ikisiwa
kija viwamonile nyoka
yoninila mumkono wake,
wailongela, “Kwa vovose
munhu ino kowa mkoma
wanhu. Hata kamba kakom-
boligwa kulawa m'bahali,
mulungu wetu wa kitwanzi
yokemigwa Haki haumuleka
yawe mgima.”
5 Ila Paulo kamkung'unhila
hamoto ija inyoka na
hamulumize hanhu.
6 Wanhu wagelegeza
kamba kolulumuka ama
yahalagale hasi chanyoya
na kudanganhika. Ila
viwabetile mkipigiti kitali na
kuleka kona kinhu chochose
kimulawilile, avo wagaluka
na kulonga kamba heyo
kakala mulungu.
7 Behi na haja kukala na
mgunda wa mkulu imwe wa
kisiwa kija yakemigwe Pub-
lio. Katubokela goya na ku-
tugala kumwake, na mkipig-
iti cha mazua madatu, katu-
tendela ganogile ng'hani.
8 Tataake Publio kakala
mtamu wa homa na kuhala,
avo kawasa mulusazi. Paulo
kachola kumulola, kamtam-
bikila, kamwikila makono
gake na kamuhonya.
9 Vugalawilile gano, vivija
watamu wose wasigale mk-
isiwa kija weza na kuho-
nyigwa.
10 Watugwelela vinhu
bwando, na vitulondile ku-
chola, wengiza mmeli vinhu
vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge mi-
datu, tusonga mwanza na
meli ya wambo da Alekizan-
dalia ikemigwe, “Miungu
Ubasa.” Meli ikalile hak-
isiwa kija mkipigiti chose
cha kihuhe.
12 Tuvika mdiwambo da
Salakusa, tukala haja mazua
madatu.
13 Na kulawa haja, tugen-
delela na mwanza na kuvika
mdiwambo da Lejimu. Na
imitondo iyagwe beho dis-
onga kubuma kulawa kusi,
na mmazua mabili tuvika
mkiwambo kikemigwa Pute-
oli.
14 Haja tuwavika wanhu
wamtogole Kilisto, awo wat-
ulondile tukale na hewo
mazua saba, na, abaho, tu-
vika Loma.
15 Na wanhu wamtogole
Kilisto wakalile haja vi-
wahulike kamba tokwiza,
wafunga mwanza mtali,
wavika Kudisoko da Apio
na Ng'anda Ndatu za
Kuwasa Wahenza. Paulo
viyawawene, kamgwaa
Mulungu hewela na ka-
gangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo
da Loma, Paulo katogolelwa
kukala yeiyeka na asikali
yakalile yomwimiliza.
17 Vigabitile mazua ma-
datu, Paulo kawakema
hamoja wakulu wa
Wayahudi. Viwaiting'hane
hamoja, kawalongela,
“Ndugu zangu, hata kamba
sitendile kinhu chochose
kihile mwa wanhu ama
mnzoela za wahenga zetu,

nigogigwa kuja Yelusalemu
na kugeligwa mmakono ga
Waloma.
18 Viweshile kuniuzag-
iza, walonda kunilekesa,
kwavija hayoneke mbuli
yoyose ihile ilumbile nie
kutagusigwa ifa.
19 Ila Wayahudi vi-
wailemile mbuli ino, nishul-
utizwa kuigala mbuli yangu
ha Kaisali.* Hata kamba
nikala bule nhaguso ya
kuwatagusa wanhu wa isi
yangu.
20 Mkilamso kino, ni-
wakema mweye giladi
niwalongele mweye ik-
weli ya mbuli ino kamba,
nifungigwa na mnyolo
kamba vino, sama ya acho
wanhu wa Islaeli chowoki-
tamanila."
21 Na hewo wamulongela,
"Tweye hatubokele lupwilili
lolose kulawa Yudea lulonga
mbuli zako, na haduhu hata
munhu imwe kulawa mwa
wandugu zetu Wayahudi
yezile hano kulonga mbuli
yako yoyose, ama kukulonga
gweye vihile.
22 Ila tolonda kuhulika
kulawa kumwako vija
vuugelegeza, kwavija tweye
tovitanga kamba kila hanhu,
wanhu woilonga vihile
nhamanila ino."
23 Viwasagule zua da
kuiting'hana nayo, wanhu
bwando wamwizila hana
ing'anda yaakalile yokala.
Kusongela imitondo mbaka
ichungulo, Paulo kawalon-
gela na kuwapetela mbuli
za Undewa wa Mulungu na
kuwagong'ondeza mbuli za
Yesu Kilisto muna Gamala-
gizo ga Musa na kulawa
mmbuli za wahokozi.
24 Wanhu wayagwe wa-
gatogola gaja gayakalile yo-
longa, ila wayagwe hawa-
gatogole.
25 Avo waibamilila
wenyego kwa wenyego,
na viwakalile wosegela,
Paulo kakomeleza mku-
longa ulonzi uno, "Loho
wa Mulungu kawalongela
ikweli ahaja hayawalongele
wahenga zenu kubitila
muhokozi Isaya,
26 kalonga,
'Genda ukawalongele
wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila
ham'vitanga,
kulola molola, ila
ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano
wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda
sambigahulike,
na meso gao waf-
ing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalo-
lile,
na magwiti gao gahahu-
like,
wahavitangile mmioyo
yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'† "
28 "Avo nolonda m'vitange
kamba, ukombola wa Mu-
lungu ugaligwa ha Wam-
hazi. Na hewo wohulika!"
29 Paulo viyeshile ku-
longa gano, Wayahudi

* **28:19** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.* † **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

wachola kuno wokiiuza
mbuli bwando wenyego kwa
wenyego.
30 Mkipigiti cha milao
mibili yose, Paulo kakala
muna ing'anda yaapangile
mwenyego, na kawabokela
wanhu wose wezile kumu-
lola.
31 Kazipeta mbuli za Un-
dewa wa Mulungu na ku-
fundiza mbuli za Mndewa
Yesu Kilisto bila kudumba,
na hagomesigwe na munhu
yoyose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, “Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.” Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile wa Mulungu,

2 uyekile kilagano
umwaka kubitila wahokozi
zake Mzinyandiko Zing'alile.
3 Usenga uja umulonga
Mwanage, Yesu Kilisto, ayo
mmbuli ya kiunhu yakalile
yolawa mulukolo lwa Daudi,
4 na vija viyali na ung'azi
ulawa ha Mulungu kala-
gusigwa na mhiko ng'hulu
kuwa Mwana wa Mulungu
kipigiti viyazusigwe kulawa
mkudanganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu
kanigwelela ngekewa na
utumigwa wa Kilisto giladi
niwapetele wanhu wa isi
zose giladi watogole na
kumtogola heyo, giladi
twaga jake diyenzigwe.
6 Vivija na mweye
mwa mmwanza wa waja
wakemigwe kuwa wanhu
wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye
wanhu wose wa wambo da
Loma, mnogelwe na Mu-
lungu na mkemigwe kuwa
wanhu zake mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo ku-
lawa ha Mulungu Tata wetu
na kulawa ha Mndewa Yesu
Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza
Mulungu wangu kubitila
Yesu Kilisto sama yenu
mweye mose, kwavija
nhamanila yenu yopetigwa
muulumwengu wose.
9 Mulungu, inim-
sang'hanikila na moyo
wangu wose mkuupeta
Usenga Unogile wa Mwan-
age, iyo msindila wangu vija
viniwakumbukila mweye
mazua gose
10 muna zinhambiko
zangu. Kipigiti chose notam-
bika ha Mulungu, vihamno-
gela, yanidahize kwiza
kumwenu sambisambi.
11 Kwavija nosulukila
ng'hani niwone, giladi
niwagwelele nhunza ya mu-
loho giladi mgangamizwe.
12 Nie nolonda tu-
igangamize, nhamanila
yenu inigangamize nie,
na nhamanila yangu iwa-
gangamize mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda
m'vitange kamba mianza
bwando nilonda kwiza
kumwenu, ila nizuiligwa.
Nilonda mmwanza wenu ni-
watende wanhu wamtogole
Kilisto, kamba viniwatendile
mmwanza wa Wamhazi
wayagwe.
14 Kwavija nolondigwa
kuwasang'hanikila wanhu
wose, Wagiliki na wanhu
hawali Wagiliki, wanhu wali
na nzewele na walibule
nzewele.
15 Avo, vivija nolonda
kuupeta Usenga Unogile
kumwenu mweye mkala
hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala
Usenga Unogile, kwav-
ija uwo mhiko ya Mu-
lungu iwakombola wanhu
wose woutogola, tanhu ha
Wayahudi, na vivija ha
Wamhazi.
17 Kwavija Usenga Unogile
wogubula vija Mulungu
viyowatenda wanhu kuwa
bule uzenzeleganye kubitila

nhamanila songela haichanduso mbaka hakimambukizo, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu ayo yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha wanhu walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile, awo woigubika ikweli na wiho wao.

19 Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli za Mulungu wafunuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa kumwao.

20 Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu ziifisile, nhegulo yake mhiko zake za digunge na uungu wake, zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela.

21 Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mulungu ama kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa kiziza.

22 Wokiiyona wabala, ila wabule nzewele,

23 na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na kusonga kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama ndege ama wang'onyo wali na magulu mane ama nyoka.

24 Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisulukilwa na mioyo yao na kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli za kinyala mzing'huli zao.

25 Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitambikila na kuvisang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu, na kuleka kumtambikila Mulungu yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa mazua gose! Amina.

26 Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze sulukila zao zigela kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula nzila za kuilumba zilumbigwe na Mulungu na kuilumba vija Mulungu havilumbile.

27 Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na watwanzi na kuisulukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo watenda mbuli zigela kinyala na wambigalo wayao na kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.

28 Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mulungu kawaleka mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli hazilondigwe kutendigwa.

29 Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu va wanhu, na kunogelwa na gehile. Wamema migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile. Wodeta,

30 wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu,

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

wamema maligo, magoda,
na matopa. Wamema mbuli
zihile na hawawahishimila
waja wawalelile.
31 Wabozi, vizenzeleganye,
wabule noge, na wabule
bazi.
32 Wovitanga kamba lagizo
da Mulungu dolonga kamba
wanhu wotenda mbuli
kamba zino wolondigwa
wadanganhike. Hata avo,
si kamba wazitenda mbuli
hizo tu, ila hata kuwatogola
wanhu wayagwe wozitenda
mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

1 Avo haduhu kuigombela
hata uhawile munhu yal-
ihi ihawa komtagusa uvwizi
miyago, kwavija vuubitiza
nhaguso ha miyago, kokiita-
gusa mwenyego, kwavija na
gweye kotenda gagaja gaya-
tendile heyo.
2 Tovitanga kamba nh-
aguso ya Mulungu mwa awo
wotenda vinhu kamba avo
ikala muikweli.
3 Ila gweye, munhu,
uwatagusa waja wotenda
mbuli kamba zino ihawa na
gweye mwenyego kotenda
mbuli zizo, kogelegeza
kodaha kuikimbila nhaguso
ya Mulungu?
4 Ama kodizabuza bwando
da ugoli wa unozi wake na
mwazaganyo wake? Huvi-
manya kamba unozi wa Mu-
lungu wokulongoza gweye
uleke vilozo?
5 Ila sama ya udala wa
moyo wako na vija vuuli
na moyo wa kulema kuleka
vilozo, kokiimemekezela lu-
sango gwegwe mwenyego
kuna dizua da lusango aho
nhaguso ya Mulungu ilibule
uzenzeleganye vondaigubu-
ligwe.
6 Kwavija Mulungu ko-
muliha kila munhu kamba
vija viyasang'hanike.*
7 Awo wokwazaganya
mkutenda ganogile wozahila
yenzi, hishima, na ugima,
Mulungu kowagwelela
ugima wa digunge.
8 Wanhu wayagwe woza-
hila mbuli zao wenyego
na awo woilema ikweli na
kuzikweleleza mbuli zihile,
Mulungu kowonela lusango
na ng'hasilika.
9 Kuja kowa na mgayo
na kugazika ha wanhu
wose wotenda gehile, tanhu
Wayahudi, abaho Wamhazi.
10 Ila Mulungu kowagwaa
yenzi na hishima na tindi-
walo wanhu wose wotenda
ganogile, tanhu Wayahudi,
abaho Wamhazi.
11 Kwavija Mulungu hasag-
ula wa kumnogela.
12 Wanhu wose walozile
bila kugatanga Malagizo
ga Musa wokwangama
hata kamba hawagatangile
Gamalagizo, na wose
walozile mkugatanga Malag-
izo wotagusigwa na Gamala-
gizo.
13 Kwavija si kamba awo
wogahulika Malagizo wawo
walibule uzenzeleganye

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

hameso ga Mulungu, ila
waja wagagogile Malagizo
wawo wapetigwe kamba
wabule uzenzeleganye.
14 Hata Wamhazi, awo
walibule Malagizo ga Musa,
yokoneka kamba wagatanga
Malagizo ahaja vowa-
gawinza bila kufundizwa
na munhu, hata kamba
hawanagahulika.
15 Yolagusa kamba gaja
golondigwa na Malagizo
gandikwa mmioyo yao, na
udaho wao wa kusam-
bula gehile na ganogile
vivija wolava usindila,
na ngelegeza zao kipigiti
kiyagwe zowatagusa na
kipigiti kiyagwe zowakiki-
wiza.
16 Mbuli zino zolawilila
mdizua dija Mulungu von-
dayazitaguse ngelegeza zi-
fisike za wanhu kubitila Yesu
Kilisto kamba Usenga wangu
Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema
mwenyego Muyahudi, na
kogatamanila Malagizo ga
Musa na kuigodela uhamoja
na Mulungu,
18 kamba vija kugatanga
gaja goyolonda, na kugato-
gola gaja ganogile, kwavija
kulagizigwa na Gamalagizo
ga Musa.
19 Kokwagiza kamba
gweye kwa kilangizi wa
vimbugumbugu, mulangaza
mwa awo wali mdiziza,
20 mkulufunzi wa wabozi,
na mfundiza wana. Kokwag-
iza kamba kunago Malagizo
gali na ilimu na kweli.
21 Gweye uwafundiza
wanhu wayagwe, ha-
bali hukiifundiza gw-
eye mwenyego? Gweye
uwapetela wanhu sambi-
webe, habali gweye kok-
wiba?
22 Gweye ulonga kamba
wanhu sambiwatende
ugoni, habali gweye kotenda
ugoni? Gweye uihila mi-
wegu, habali gweye kokwiba
kulawa mzing'anda zao?
23 Gweye ukiitopela Mala-
gizo ga Musa, habali gweye
komzabuza Mulungu mku-
gakeng'enha Malagizo?
24 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Twaga da Mulungu do-
fukuligwa hagatigati ya
Wamhazi sama yenu mw-
eye.”†
25 Kwingila kumbi kololwa
kamba muhagagoga Mala-
gizo ga Musa, ila kamba
muhagakeng'enha Gamalag-
izo ga Musa, kwingila kumbi
kumwenu kogaluka kuleka
kwingila kumbi kamba
Wamhazi.
26 Kamba awo walekile
kwingila kumbi wahagagoga
Malagizo ga Musa, kuleka
kwingila kumbi haku-
petigwa kamba kwingila
kumbi kamba viwali wanhu
wa Mulungu?
27 Awo walekile kwingila
kumbi da lukuli ila wog-
agoga Malagizo ga Musa

† **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.

wokutagusa gweye hata
kamba kunago Gamalagizo
gandikigwe na kwingila
kumbi, kwavija kogak-
eng'enha Gamalagizo ga
Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa
Muyahudi mkuvumbuka
ama mkwingila kumbi
kwiyeka.
29 Munhu kowa Muyahudi
wa kweli kamba ya-
hawa Muyahudi kulawa
mgati, ihawa moyo wake
wingizigwa kumbi, na
sang'hano ino yotendigwa
na Loho wa Mulungu, na
sio na Malagizo gandikigwe.
Munhu kamba ino kobokela
nhogolwa kulawa ha Mu-
lungu, na sio kulawa ha
wanhu.

3

1 Muyahudi kana kinhu
chaki kibanzile? Ama kuna
kinhu chaki cha kuigodela
mwa munhu yengizigwe
kumbi?
2 Kuna vinhu bwando va
kuigodela! Tanhu, Mulungu
kawagwelela Wayahudi
usenga wake.
3 Yowaze kamba wayagwe
mmwanza wao wabule
nhamanila? Kuwa bule
nhamanila kuwali nako
komtenda Mulungu yawe
kizenzeleganye?
4 Bule! Hata kamba kila
munhu yahawa m'vwizi,
Mulungu havwiza. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,

"Giladi upetigwe kamba
kwabule uzenzele-
ganye mzimbuli zako,
na kuhuma muinhaguso
yako."*

5 Kamba mbuli zetu zihile
zosimulila lumosilumosi vija
Mulungu viyalibule uzenzel-
eganye, tulongeze? Tu-
longe Mulungu kotenda vi-
hile voyotugalila tweye lu-
sango lwake? Hano nolonga
kiunhu.
6 Bule! Ihawile hivo, Mu-
lungu yahadahile vilihi kuu-
tagusa ulumwengu?
7 Ila ihawa uvwizi wangu
woisang'hanikila yenzi ya
Mulungu mkuitenda ikweli
yake itangigwe ng'hani, ha-
bali ning'hali nidukumizwa
kamba mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba
wanhu wayagwe vowotu-
longa vihile mkutulonga
kamba tweye tulonga, "Leka
tutende gehile giladi geze
ganogile"? Walumba kuta-
gusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

9 Avo tulongeze? Tw-
eye Wayahudi tunoga
kubanza wanhu wayagwe?
Bule! Kwavija tweye tose
twisha kutagusigwa, wose,
Wayahudi na Wamhazi twa
hasi ya mhiko za vilozo.
10 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,

"Haduhu munhu yal-
ibule uzenzeleganye,
haduhu hata munhu
imwe,

* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4.

11 haduhu munhu yomtanga Mulungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu hata munhu imwe.†
13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso gao."§

19 Sambi tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalonga waja wali hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe na Mulungu.

20 Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woilavila usindila.
22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage,
23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu.
24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto.
25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa

† **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** ***Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe*** nhegulo yake *Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.* § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1. * **3:22** ***Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto*** yodaha kutapitigwa kamba *kubitila wende wa Yesu Kilisto.*

kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka.
26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.
27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola.
28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa.
29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi.
30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija.
31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu?
2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.
3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”*
4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.
5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.
6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.
7 “Wamota waja udulu wao
ugeligwe kumgongo,
na awo wasegezelwe
vilozo vao!
8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!”†
9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, “Nhamanila

* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2.

ya Ablaham iyo imtendile
yawe bule uzenzeleganye.”
10 Kipigiti chaki mbuli
ino imulawila Abla-
ham? Viyakalile yang'hali
hanakwingila kumbi
ama viyeshile kwingila
kumbi? Imulawila kipigiti
hanakwingila kumbi, na sio
kipigiti viyeshile kwingila
kumbi.
11 Heyo kabokela kilaguso
cha kwingila kumbi kamba
utango wa kuwa bule
uzenzeleganye kuyakalile
nao kubitila nhamanila
kipigiti viyakalile yang'hali
hanakwingila kumbi. Avo
heyo iyo tata wa waja
wose wotogola bila kwingila
kumbi, giladi wapetigwe
kamba wabule uzenzele-
ganye.
12 Na heyo vivija iyo tata
wa awo wengile kumbi,
sio awo wengile kumbi tu,
ila awo vivija wotembela
mkuiwinza nhamanila ija
yaakalile nayo tata wetu
Ablaham kipigiti viyakalile
hanakwingila kumbi.

*Kilagano cha Mu-
lungu Chobokelwa Kubitila
Nhamanila*

13 Kwavija kilagano Mu-
lungu chayailagane na Abla-
ham na lukolo lwake, kamba
hewo wouhala ulumwengu,
hakizile ha Ablaham ama ha
lukolo lwake kubitila Mala-
gizo ga Musa, ila sama ya
kuwa bule uzenzeleganye
kwizile kubitila nhamanila.
14 Kwavija kamba waja
wogatamanila Malagizo
ga Musa wao wahazi,
nhamanila izabuka na
ikilagano si kinhu.
15 Kwavija Malagizo ga
Musa gago gogala lusango
lwa Mulungu. Ila hanhu
halibule Malagizo ga Musa,
haduhu udulu wa Malagizo.
16 Avo, kilagano chokwiza
kubitila nhamanila, giladi
kilavigwe bule kamba
nhunza ya Mulungu mwa
lukolo lose lwa Ablaham.
Sio tu ha awo wogagoga
Malagizo ga Musa, ila vivija
ha awo wali na nhamanila
kamba ya Ablaham. Kwavija
heyo iyo tata wa tweye tose.
17 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Nikutenda gweye uwe tata
wa isi bwando.”‡ Kilagano
hicho kinoga haulongozi wa
Mulungu yaamtamanile, ayo
yowagwelela ugima wanhu
wadanganhike na kuvikema
vinhu vilihaduhu viwe baho.
18 Ablaham katamanila
mbuli hazidahike kuta-
manilwa, katogola kok-
wiza kugaluka tata wa isi
bwando, na kawa avo,
kamba viyalongeligwe, “Avo
kowa na wana bwando.”§
19 Nhamanila yake
haihungule hata haja
viyalugelegeze lukuli lwake
mwenyego, lukalile behi
na kudanganhika kwavija
kakala na milao kamba mia,
na vija viyamgelegeze Sala
ayo yakalile bule sambo.
20 Haduhu kinhu chochose

‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5. § **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5.

kimtendile yasinhe kukitogola kilagano cha Mulungu,
ila kagendelela kuwa na
mhiko mnhamanila yake
kuno yomuyenzi Mulungu,
21 yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda
gaja gayailagane.
22 Avo, sama ya nhamanila
yake, “Kapetigwa kuwa
munhu yalibule uzenzeleganye.”*
23 Ila mbuli ilonga,
“Kapetigwa,” handikiligwe
heyo yeiyeka,
24 ila vivija sama yetu
tweye, tondatupetigwe
kuwa wanhu walibule
uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile Yesu
Mndewa wetu kulawa
mkudanganhika.
25 Heyo kalavigwa giladi
yadanganhike sama ya
vilozo vetu, na kuzuswa
kulawa mkudanganhika
giladi tutendigwe wanhu
walibule uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe
kamba twabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu
kubitila nhamanila, tuna
tindiwalo na Mulungu
kubitila Mndewa wetu Yesu
Kilisto,
2 ayo yatutendile tupate
nzila kubitila nhamanila
mbaka kwingila mngekewa
ino itwimile nayo sambi. Na
todeng'ha mditamanilo da
yenzi ya Mulungu.
3 Sio higo geiyeka, ila
vivija toideng'hela migayo
yetu kwavija tuvitanga
kamba mgayo wogala
mwazaganyo,
4 na mwazaganyo
woigangamiza nhogolwa
inogile, na nhogolwa inogile
yodigangamiza tamanilo da
ukombola wetu.
5 Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija
Mulungu katwitila noge jake
mmioyo yetu kubitila Loho
wa Mulungu yaatugwelele
tweye.
6 Vitukalile twabule
mhiko, Kilisto keza mkipigiti
kitogoligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi.
7 Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu
yalibule uzenzeleganye. Ila
vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu
yanogile.
8 Ila Mulungu kotulagusila
tweye noge jake, avija Kilisto
viyadanganhike sama yetu
tweye, kipigiti vitukalile
tung'hali na vilozo!
9 Avo, avija vitupetigwe
kuwa bule uzenzeleganye
kubitila mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani
kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila heyo!
10 Tukala wadumuka wa
Mulungu, ila katutenda
kuwa wambwiga zake
kubitila ifa ya Mwanage.
Avija vitupetigwe kuwa
wambwiga zake Mulungu,
yolagusa kotukombola

* **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

ng'hani kubitila ugima wake
Kilisto!
11 Ila sio higo geiyeka, ila
vivija todeng'ha mgati mwa
Mulungu kubitila Mndewa
wetu Yesu Kilisto, na kubitila
heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo
vingila muulumwengu ku-
bitila munhu imwe, na
ifa iza kubitila vilozo, avo
ifa yenela mwa wanhu
wose, kwavija wanhu wose
watenda vilozo.
13 Vilozo vikala baho muu-
lumwengu songela Malagizo
ga Musa haganalavigwa, ila
vilozo havipetigwe kipigiti
vikukalile haduhu Malagizo.
14 Ifa itawala songela
kipigiti cha Adamu mbaka
kipigiti cha Musa, ifa
iwatawala hata waja
wakalile hawatendile vilozo
va kugadulukila Malagizo,
kamba viyatendile Adamu,
ayo yalingile na Kilisto
yondayeze.
15 Ila nhunza ya Mulungu
hailingile kamba kilozo cha
Adamu, kwavija kamba
wanhu bwando wadan-
ganhika kubitila kilozo
cha munhu imwe, avo
chowa kiasi kikulu ng'hani
cha ngekewa ya Mulungu
yondaize sama ya ngekewa
ya munhu imwe yokemigwa
Yesu Kilisto, iwetikila wanhu
bwando!
16 Nhunza ya Mulungu
hailingile na malawililo ga
kilozo cha munhu imwe.
Kwavija nhaguso iwinza
kilozo kimwe na igala
msuno. Ila nhunza ya
Mulungu iwinza vilozo
bwando na iwatenda wanhu
kuwa bule uzenzeleganye.
17 Kwavija sama ya kilozo
cha munhu imwe Adamu,
ifa itawala wanhu bwando.
Avo chowa kipigiti kikulu
ng'hani chondawatawale
awo wabokele ngekewa ya
Mulungu na nhunza ya
kuwa bule uzenzeleganye
awo wokala mkuvihuma
vilozo, kubitila ifa ya munhu
ino, Yesu Kilisto.

18 Avo, malawililo ga
kilozo cha munhu imwe
gakala nhaguso mwa wanhu
wose, avo vivija malawililo
ga sang'hano ya munhu
imwe yalibule uzenzele-
ganye yowatenda wanhu
wose wapetigwe kamba
wanhu walibule uzenzele-
ganye, ija igala ugima mwa
wanhu wose.
19 Kwavija kubitila udulu
wa munhu imwe, wanhu
bwando watendigwa wawe
na vilozo, avo vivija kubitila
wende wa munhu imwe,
wanhu bwando watendigwa
wawe bule uzenzeleganye.

20 Malagizo ga Musa
vugezile, vilozo vongezeka.
Ila hanhu vilozo havongezeke,
ngekewa ya Mulungu
yokongezeka ng'hani.
21 Avo, kamba vija vilozo
vuvitawale na kugala ifa,
avo vivija na ngekewa ya
Mulungu yotawala kubitila
kuwa bule uzenzeleganye,
ako kutulongoza tweye ku-
ugima wa digunge kubitila
Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake?
2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo?
3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake?
4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.
5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo.
6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo.
7 Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo.
8 Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo.
9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala.
10 Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu.
11 Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.
12 Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu.
13 Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba awo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via vilibule uzenzeleganye.
14 Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo!

16 Ham'vitanga kamba
muhailava wenyego ha
munhu yoyose kuwa
nyakadala, mweye mwa
nyakadala wa munhu
ija imuilavile kumwake?
Mdaha kuwa nyakadala
wa vilozo viwalongoza
kuna iifa, ama mdaha
kuwa wende wa Mulungu
kuwalongoza kulibule uzen-
zeleganye?
17 Ila Mulungu ya-
hewezigwe, kwavija mkala
nyakadala wa vilozo, ila
mgaluka wende kulawa
mmioyo na kugawinza
mafundo gamfundizigwe.
18 Mkomboligwa kulawa
m'vilozo, na mgaluka
nyakadala wa mbuli zilibule
uzenzeleganye.
19 Nolonga ulonzi wa
kiunhu sama ya udaho
mdodo umulinao. Kamba
vija vum'vilavile vipindi
venu viwe nyakadala wa
vilozo na kuutenda wiho
ubanze, avo sambi vilaveni
viwe nyakadala wa mbuli
zilibule uzenzeleganye zon-
daziwatende mng'ale.
20 Vumkalile nyakadala
wa vilozo, mkala muilegehe
kulawa mzimbuli zilibule
uzenzeleganye.
21 Avo, kinhu chaki
chumpatile mkipigiti kija ku-
lawa mzimbuli zumzonela
kinyala sambi? Kwavija
malawililo ga mbuli zija
gakala ifa.
22 Ila sambi mkomboligwa
kulawa m'vilozo na mgaluka
nyakadala wa Mulungu.
Kinhu chumpatile kicho
ung'azi, na malawililo gake,
ugima wa digunge.
23 Kwavija kitumetume
cha vilozo kicho ifa, ila
nhunza ya Mulungu iyo
ugima wa digunge kubitila
Yesu Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga
na wanhu wogatanga
goya Malagizo ga Musa.
Ham'vitanga kamba Mala-
gizo gomfunga munhu
kipigiti cha ugima wake tu?
2 Kamba vija mtwanzi
yasoligwe kofungigwa na
malagizo kipigiti mbigalo
wake yang'hali mgima. Ila
mbigalo wake yahadangan-
hika, kafunguligwa kulawa
mmalagizo ga kusola na
kusoligwa.
3 Kokemigwa mgoni
kamba yahasoligwa na mbi-
galo iyagwe kipigiti mbigalo
wake yali mgima. Ila kamba
mbigalo wake yahadangan-
hika, kafunguligwa kulawa
mdilagizo dija, na heyo
hakemigwa mgoni, hata
kamba yahasoligwa na
mbigalo iyagwe.
4 Vivija na mweye, ndugu
zangu, mdanganhika mm-
buli ya Malagizo ga Musa
kubitila lukuli lwa Kilisto,
giladi muwe wanhu wa
munhu iyagwe, heyo yazuk-
ile kulawa mkudanganhika
giladi tumulelele mujo
Mulungu.
5 Vitukalile tukala ukazi
wa kulongozigwa na ng'huli
zetu, sulukila zetu za vilozo

ziswagizwe na Malagizo
ga Musa, zisang'hanika na
vipindi vetu zilela mujo
ugala ifa.
6 Ila sambi tufunguligwa
kulawa Mmalagizo ga
Musa, tudanganhika mm-
buli zija zitufungile, gi-
ladi tweye sambituwe
nyakadala wa Malagizo ga
umwaka gandikigwe, ila
tuwe nyakadala muukazi wa
sambi wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba
Malagizo ga Musa gago
vilozo? Si vivo! Kamba
kuhakalile haduhu Malagizo
ga Musa, sambinivitange
vilozo. Sambinivitange
kamba kusulukila vinhu va
wanhu kukala vilozo kamba
Gamalagizo ga Musa sam-
bigalonge, "Sambiusulukile
vinhu va wanhu."*
8 Ila vilozo vipata nzila
muindagizi ino kwinula
sulukila zose zihile mgati
yangu. Kwavija kamba
kuhawile haduhu Malagizo
ga Musa, vilozo vihadangan-
hike.
9 Kipigiti kimwe nikala
bila kugatanga Malagizo ga
Musa. Ila indagizi viizile,
vilozo vipata ugima,
10 na nie nidanganhika.
Na ndagizi iija ilongigwe yo-
gala ugima, kumwangu nie
igala ifa.
11 Kwavija vilozo vipata
hanhu muindagizi ija,
vinivwizila, na kubitila
ndagizi hiyo ving'homa.
12 Avo, Malagizo ga Musa
gang'ala, na indagizi ija
ing'ala na yabule uzenzel-
eganye na inoga.
13 Kija kinogile kinigalila
nie ifa? Si vivo! Vikala
vilozo vigalile ifa mgati
yangu kubitila kija kinogile,
giladi vilozo voneke kuwa
vilozo. Na kubitila indagizi
ija, vilozo voneke kuwa viha
ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Mala-
gizo ga Musa simbuko jake
loho, ila nie si munhu wa
muloho, niguzigwa na kuwa
nyakadala hasi ya vilozo.
15 Sigatanga gaja go-
nitenda. Kwavija gaja
gonilonda kugatenda, siga-
tenda. Ila gaja gonigehila
kugatenda, nogatenda.
16 Na ihawa nogatenda
gaja gonilema kugatenda,
notogola kamba Gamalagizo
ga Musa ganoga.
17 Avo, sio nie mwenyego
nigatenda gano, ila kilozo
kili mgati yangu.
18 Novitanga kamba
haduhu kinhu kinogile
kikala mgati yangu, mu-
lukuli lwangu. Kwavija
nolonda kugatenda ganogile,
ila sidaha kugatenda.
19 Kwavija sigatenda
ganogile gonilonda kuga-
tenda, ila gehile gonilema
kugatenda, gago nigatenda.

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

20 Ihawa nogatenda gaja
gonilema kugatenda, sio nie
nigatenda higo, ila vilozo
vikala mgati yangu.
21 Avo, nivitanga kamba
nzoela ino yosang'hanika,
nihalonda kugatenda
ganogile, gehile gokwima
haulongozi wangu.
22 Kwavija mgati yangu
nogadeng'helela malagizo ga
Mulungu.
23 Ila nokona nzoela
ziyagwe zosang'hanika
m'vipindi va lukuli lwangu.
Nzoela hizo zogomba na
nzoela za nzonzi zangu
na zonitenda nie niwe
mfungigwa wa malagizo
ga vilozo gosang'hanika
m'vipindi vangu.
24 Nie munhu mkiwa! Yal-
ihi yondayanikombole ku-
lawa mulukuli luno lwa ku-
danganhika?
25 Mulungu yahewezigwe
yogatenda gano kubitila
Yesu Kilisto Mndewa wetu!
Avo, nie mwenyego mzin-
zonzi zangu na nyakadala
wa malagizo ga Mulungu, ila
mulukuli na nyakadala wa
malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

1 Avo, sambi haduhu nh-
aguso mwa wanhu waja
wailumbile hamoja na Yesu
Kilisto.
2 Kwavija kubitila Yesu
Kilisto, mhiko za Loho
wa Mulungu zili na
ugima zinikombola kulawa
mmhiko za vilozo na ifa.
3 Malagizo ga Musa
galemelwa kutukombola
tweye sama ya udonhi wa
ng'huli zetu. Avo Mulungu
kagatenda gaja galemelwe
kutendigwa na Malagizo ga
Musa. Kamtuma Mwanage
mwenyego mulukuli kamba
ng'huli zitulinazo tweye wa-
tenda vilozo. Na mulukuli
luja Mulungu kakipeta
kimambukizo cha vilozo vi-
tutawale tweye mkumulava
Mwanage kamba nhosa
sama ya vilozo vetu,
4 giladi mbuli zilibule
uzenzeleganye zilondeka
na Gamalagizo ga Musa
zivikile mgati yetu tweye
tulekile kutamanila lukuli,
ila tumtamanile Loho wa
Mulungu.
5 Wanhu waja wose
wokala mkuluwinza lukuli,
nzonzi zao zogelegeza gaja
golulonda lukuli. Na waja
wose wokala mkumuwinza
Loho wa Mulungu, nzonzi
zao zogelegeza gaja goy-
olonda Loho ija.
6 Kuzitenda ngelegeza
zenu zigelegeze mbuli za
lukuli, kogala ifa. Ila
kuzitenda ngelegeza zenu
zigelegeze mbuli za Loho wa
Mulungu, kogala ugima na
tindiwalo.
7 Sama ya kilamso kino,
nzonzi zitamanila lukuli
zoibamilila na Mulungu,
kwavija zogadulukila malag-
izo ga Mulungu, na hazidaha
kugatogola.
8 Wanhu wolongozwa na
sulukila za lukuli hawadaha
kugatenda gaja gomnogela
Mulungu.

9 Ila mweye hamulon-
gozigwa na lukuli, ila
molongozigwa na Loho wa
Mulungu, kwavija Loho
wake kokala mgati yenu. Na
munhu yoyose yalibule Loho
wa Kilisto, heyo si munhu
wa Kilisto.
10 Ila kamba Kilisto ya-
hakala mgati yenu, hata
kamba ng'huli zenu zi-
hadanganhika sama ya
vilozo, Loho wa Mulungu
kowagwelela mweye ugima
kwavija mtendigwa wanhu
walibule uzenzeleganye na
Mulungu.
11 Ihawa Loho wake ayo
yamzusile Yesu kulawa
mkudanganhika kokala
mgati yenu, heyo yamzusile
Yesu Kilisto kulawa mku-
danganhika vivija kozig-
welela ugima ng'huli zenu
zibanangika kubitila Loho
wake, ayo yokala mgati
yenu.

12 Avo, ndugu zangu, tow-
ilwa, ila si mkukala mku-
longozwa na gaja golulonda
lukuli.
13 Kwavija kamba mokala
mkulongozigwa na lukuli,
modanganhika. Ila kamba
mokala mkulongozigwa
na Loho wa Mulungu,
mozikoma sang'hano za
lukuli, na mowa wagima.
14 Kwavija wose awo wo-
longozigwa na Loho wa Mu-
lungu, wao wana wa Mu-
lungu.
15 Kwavija Loho ija Mu-
lungu iyawagwelele mweye
hawatenda mweye muwe
nyakadala na kuwagela
bwembwe, ila mum'bokela
Loho wake yowatenda
muwe wana wa Mulungu.
Na kubitila heyo tomkema,
“Aba,” nhegulo yake “Tata.”
16 Loho wa Mulungu
kosindila hamoja na loho
zetu kamba tweye twa wana
wa Mulungu.
17 Na kamba tweye twa
wana, twa wahazi, twa wa-
hazi wa Mulungu, na tohala
hamoja na Kilisto, kamba
tugazika hamoja nayo giladi
vivija tuyenzigwe hamoja
nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo
ya kipigiti kino haihile
ng'hani uhailinga na yenzi
yondatugubuliligwe tweye.
19 Kwavija vinhu vose
vilumbigwe vobeta mkusu-
lukila ng'hani kuno vita-
manila wana wa Mulungu
kufunuligwa.
20 Kwavija vinhu
vilumbigwe viwa si kinhu,
si mkulonda venyego, ila
kamba vija viyalondile ayo
yavilumbile. Ila kuna
tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe
venyego vokwiza kukom-
boligwa kulawa m'vifungo
vake va kubanangika na
kugaligwa kuna iyenzi
ya ulegeho wa wana wa
Mulungu.
22 Kwavija tovitanga
kamba mbaka kipigiti kino*

* **8:22** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

vinhu vose vilumbigwe
vogugumila na usungu
kamba uja wa kulela
mwana.
23 Na si vinhu vilumbigwe
viiyeka vigugumila, ila na
tweye wenyego, tuli na mal-
imbuko ga Loho wa Mu-
lungu, togugumila munda
kwa munda kipigiti tubeta
kutendigwa wana wa Mu-
lungu, ukombola wa ng'huli
zetu.
24 Kwavija tukomboligwa
mditamanilo dino. Ila
tamanilo dija dikoneka si
tamanilo. Kwavija yalihi
yotamanila kija ikinhu
yeshile kuwa nacho?
25 Ila ihawa totamanila
kinhu tuleka kuchona, toki-
beta na mwazaganyo.
26 Vivija Loho wa Mulungu
kotutaza muudonhi utuli-
nao, kwavija hatuvitanga
kutambika kamba vija
vitulondigwa kutambika,
ila Loho wa Mulungu
kotambika sama yetu tweye
mkugugumila mmbuli hazi-
dahika kulongeka.
27 Na Mulungu, yogalola
gali mmioyo ya wanhu, koz-
itanga ngelegeza za Loho
wake, kwavija Loho wake
kotambika sama ya wanhu
wa Mulungu kamba vija voy-
olonda Mulungu.
28 Tovitanga kamba Mu-
lungu kowatendela ganogile
awo iwamnogele mzimbuli
zose, awo iyawakemile sama
ya gaja goyolonda.
29 Kwavija waja Mulungu
yawatangile songela mwaka,
vivija kawasagula walinge
kamba Mwanage, giladi
Mwanage yawe chaudele wa
mulango mkulu.
30 Na waja yawasagule,
kawakema. Na waja
yawakemile, kawapeta
kamba wabule uzenzele-
ganye. Na waja yawapetile
kamba wabule uzenzele-
ganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli
zino? Kamba Mulungu ka
ng'ambu yetu, yalihi yon-
dayadahe kuibamilila na tw-
eye?
32 Heyo yalekile kumfisa
Mwanage, ila kamulava
sama yetu tweye tose. Avo,
vivija kolekaze kutugwelela
vinhu vose hamoja na
Mwanage?
33 Yalihi yondayagale
nhaguso yoyose mwa
awo yawasagule Mulungu?
Mulungu mwenyego iyo
yawatendile wawe bule
uzenzeleganye.
34 Yalihi yondayatutaguse?
Haduhu, kwavija Yesu
Kilisto kadanganhika sama
yetu na kazusigwa kawa
mgima sama yetu, na kakala
kumkono wa ukulume wa
Mulungu, yotutambikila
tweye!
35 Yalihi yondayatubag-
ule na noge da Kilisto?
Mgayo, ama ukumbulu,
ama kugazigwa, ama nzala,
ama kuwa bule vivalo, ama
mmwangalo, ama zele?
36 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Sama yako gweye, todan-
ganhika misi ngima,

tupetigwa kamba
ng'hondolo yolondigwa
kuchinjigwa.”†
37 Bule, mzimbuli zino zose,
tweye tubanziliza kuhuma
kubitila heyo yatunogele.
38 Kwavija notogola kamba
si ifa, ama ugima, ama
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ama vinyamkela,
ama vinhu vili sambi,
ama vinhu vondavize, ama
mhiko zozose,
39 ama ulumwengu wa
uchana, ama ulumwengu
wa hasi, ama kinhu cho-
chose muna ivinhu vose
vilumbigwe chondakidahe
kutubagula na noge da
Mulungu ha Yesu Kilisto
Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na si-
longa uvwizi kwavija nie na
hamoja na Kilisto, na udaho
wangu wa kusambula gehile
na ganogile hamoja na Loho
wa Mulungu vosindila mbuli
zino.
2 Moyo wangu umema
usungu mkulu na giogio
dilibule nziga
3 sama ya wanhu
zangu, wandugu zangu wa
Kiyahudi kwavija kamba
nihadahile, nilonda nie
mwenyego nihadukumizwe
na kusegezigwa kulawa ha
Kilisto kamba mkutenda
vino wahakomboligwe.
4 Wanhu wa Islaeli,
watendigwe wana, wag-
weleligwe yenzi ya Mu-
lungu, wagweleligwe
malagano, wagweleligwe
Malagizo ga Musa, wag-
weleligwe mhome ya kum-
tambikila Mulungu, na
wagweleligwe vilagano.
5 Hewo wao vilangizi, na
kulawa kumwao kalawilila
Kilisto mmbuli ya lukuli.
Na Mulungu, ayo yotawala
vinhu vose, yayenzigwe mi-
longo yose! Amina.

6 Si kamba Usenga wa
Mulungu uhumwa. Kwav-
ija si wanhu wose wolawa
mulukolo lwa Waislaeli wao
Waislaeli kweli.
7 Sio wose wolawa
mulukolo lwa Ablaham
wanage Ablaham kwavija
Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Kubitila Isaka, lukolo lwako
lokemigwa.”*
8 Nhegulo yake iyo ino, sio
wana wa lukuli wa Abla-
ham wali wana wa Mu-
lungu, ila wana wa kilagano
wao wopetigwa kamba lulo
lukolo lwa Ablaham.
9 Kwavija vino vivo ik-
ilagano vikilonga, “Kamba
kipigiti kikino mulao ukwiza
nobweleganya, na Sala kowa
na mwana mbigalo.”†

10 Sio gano geiyeka, kinhu
kilingile na kino kimulaw-
ilila Lebeka ahaja viyap-
atile inda ya wana wabili
kulawa ha mbigalo imwe,
yokemigwa Isaka tata wetu.

† **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22. * **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14.

11 Hata viwakalile hawanavumbuka, ama
hawanatenda kinhu cho-
chose kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile
Mulungu kumsagula yap-
atikane,
12 sio sama ya gaja gaya-
tendile, ila kubitila lukemo
lwake, Lebeka kalongeligwa,
“Mkulu komsang'hanikila
mdodo.”‡
13 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Yakobo nimnogela, ila Esau
nimwihila.”§
14 Avo, tulongeze? Kuna
uzenzeleganye ha Mulungu?
Si vivo!
15 Kwavija kamulongela
Musa, “Nomgela kumgongo
ayo inimulonda kumgela
kumgongo, na nomonela
bazi ayo inimulonda ku-
monela bazi.”*
16 Avo, haitamanila vija
viyosulukila munhu ama
vija viyokiiyoha, ila yota-
manila bazi da Mulungu.
17 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zomulonga Falao,
“Nikwinula sama ya kula-
gusa mhiko zangu mgati
yako, giladi twaga jangu
dipetigwe kila hanhu
muisi.”†
18 Avo, Mulungu komonela
bazi, munhu yoyose
yoolonda kumonela bazi,
na komgela moyo udala,
munhu yoyose yoolonda
kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Ha-
bali Mulungu yang'hali yotu-
longa? Yalihi yodaha ku-
gadulukila gaja goyolonda?”
20 Ila gweye iyo munhu
yalihi hata um'bamilile
Mulungu? Kinhu kitendigwe
kimulongele ayo yakitendile,
“Habali kunitenda nie
kamba vino?”‡
21 Vino muumbi hadaha
kulamula kuumba kulawa
mditonge dimwe da ulongo
kia kimwe kisinyo, na kia
kiyagwe cha sang'hano za
mazua gose?
22 Vivija hata kamba
Mulungu kana udaho wa
kulagusa lusango lwake
na mhiko zake, ila heyo
kowazaganya ng'hani awo
yoowonela lusango, awo
walumbile kubanangigwa.
23 Na ihawile vilihi
kamba katenda gano giladi
yatende ugoli wa yenzi
yake utangigwe mwa awo
wapatile bazi jake, awo
yawatandile yenzi yake,
24 na hata tweye
yatukemile, sio kulawa ha
Wayahudi weiyeka, ila vivija
kulawa ha Wamhazi?
25 Kamba viyalongile
muna ikitabu cha Hosea,
“Waja wakalile si wanhu
zangu
nowakema, ‘Wanhu
zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela

‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3. * **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19. † **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16. ‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9. § **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23.

nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§
26 Na hanhu hahaja hawa-
longeligwe, ‘Mweye
sio wanhu zangu,’
bahaja wokemigwa,
‘wana wa Mulungu
yali na ugima.’ ”*
27 Na Isaya kenula dizwi yoi-
longa Islaeli, kalonga, “Hata
kamba mheta ya wana
wa Waislaeli yowa kamba
misenga ya mumgwazo wa
ibahali, ila wondawakom-
boligwe wowa wadodo,
28 kwavija Mndewa koitenda
nhaguso yake muisi mbwisa
na kuimambukiza.”†
29 Kamba Isaya viyahokole,
yolonga, “Kamba Mndewa
Mwene Udaho sambiy-
atulekele wana, tuhaw-
ile kamba Sodoma, na
tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wam-
hazi, awo walekile kuzahila
kuwa bule uzenzeleganye,
wasegezeligwa uzenzele-
ganye kubitila nhamanila.
31 Ila Waislaeli, wakalile
woiyoha mkuzahila kuwa
bule uzenzeleganye mku-
gawinza Malagizo ga Musa,
hawapatile kuwa bule
uzenzeleganye.
32 Habali hawapatile?
Kwavija hawakuzahile
kubitila nhamanila, ila
kubitila kugagoga Malagizo
ga Musa. Waikwangwala
hana didibwe da kuikwala.
33 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Lola! Ako Sayuni nokwika
dibwe
dondadiwatende wanhu
waikwale,
dibwe dondadiwatende
walagale.
Ila munhu yoyose yon-
dayamtogole hageligwa
kinyala.”§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya
moyo wangu na nhambiko
yangu ha Mulungu nolonda
wanhu wa Islaeli wakom-
boligwe!
2 Kinidaha kulonga mm-
buli ya wanhu wano icho
kino, kamba wokiiyoha
ng'hani kumzahila Mu-
lungu. Ila vija viwomzahila,
hawamzahila na nzewele.
3 Kwavija hawaitangile
nzila ya kuwa bule uzenzele-
ganye ilawa ha Mulungu, ila
wozahila kutenda mbuli zao
wenyego, avo hawatogole
kulongozigwa na nzila ya
Mulungu ya kuwatenda
wawe bule uzenzeleganye.
4 Kwavija Kilisto kakigala
ikimambukizo cha Malagizo
ga Musa, giladi wanhu wose
wotogola wapetigwe kuwa
bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa
bule uzenzeleganye ilawa
mkugagoga Malagizo ga
Musa, Musa kandika vino,

* **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.
§ **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16.

"Munhu yoyose yogagoga
malagizo gali Mmalagizo ga
Musa kowa mgima kubitila
Malagizo higo."*
6 Ila mbuli ya kuwa bule
uzenzeleganye, ikwiza ku-
lawa mnhamanila, yolonga,

"sambiulonge mmoyo wako,
'Yalihi yondayakwele
mbaka kuulanga?'†
nhegulo yake, kumuhu-
mulusa hasi Kilisto.

7 Ama sambiulonge,
'Yalihi yondayahumu-
luke mbaka kuzimu?'‡
nhegulo yake, kumwin-
ula Kilisto kulawa
mkudanganhika."

8 Ila Nyandiko Zing'alile
zolongaze? "Usenga wa
Mulungu wa habehi nagwe,
mmulomo wako na mmoyo
wako."§ Uno uwo usenga
wa nhamanila utuwapetela
wanhu.
9 Kwavija kamba uhato-
gola na mulomo wako
kamba Yesu iyo Mndewa
na kutogola mmoyo wako
kamba Mulungu kamzusa
kulawa mkudanganhika,
kokomboligwa.
10 Kwavija munhu ya-
hatamanila mmoyo wake
kopetigwa kamba kabule
uzenzeleganye, na munhu
yahatogola na mulomo wake
kokomboligwa.
11 Nyandiko Zing'alile
zolonga, "Munhu yoyose
yomtamanila hageligwa
kinyala."*
12 Kwavija Muyahudi
na Mmhazi haduhu
yam'banzile miyage.
Wana Mndewa imwe, na
iyo Mndewa wa wose,
yowamemeza motelo wose
awo womkema.
13 Kwavija, "Munhu
yoyose yodikema twaga da
Mndewa kokomboligwa."†
14 Avo wodahaze
kumkema ayo walekile
kumtogola? Na wodahaze
kumtogola ayo walekile
kumuhulika? Na wodahaze
kumuhulika bila munhu
kuwapetela?
15 Na wodahaze kuupeta
Usenga Unogile kamba
hawatumigwe? Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, "Ganoga ng'hani
magulu ga awo wougala
Usenga Unogile!"‡
16 Ila sio wose wautogole
Usenga Unogile. Kwavija
Isaya kalonga, "Mndewa,
yalihi yautogole usenga
wetu?"§
17 Avo, nhamanila mwan-
duso wake kuhulika, ku-
uhulika Usenga Unogile wa
Kilisto.
18 Ila nouza, hewo
hawahulike? Si vivo,
wahulika,

* **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. ‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1.

"Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu."*
19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,
"Nowatenda mweye mwone migongo
mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lusango
na isi ija ilibule nzewele."†
20 Isaya kagangamiza kulonga,
"Nyoneka na awo walekile kunizahila,
na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula."‡
21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
"Imisi ngima nigolosa makono gangu
kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu."§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini.
2 Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija viyawataguse Waislaeli ha Mulungu?
3 "Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu."*
4 Ila Mulungu kamwidika vilihi? "Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi."†
5 Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila ngekewa ya Mulungu.
6 Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane. Kwavija kamba usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.
7 Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja wasaguligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala.
8 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi,
giladi meso gao sambigadahe kulola

* **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21. ‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18. ‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10.

na magwiti gao sambi-
gadahe kuhulika,
mbaka zua dino.”‡
9 Na Daudi kolonga,
“Sona zao zigaluke tanzi na
mtego,
lwingila na msuno
ulingile na gaja gawa-
tendile!
10 Meso gao gageligwe ziza
giladi sambiwadahe
kulola,
na migongo yao iveduke
milongo yose!”§
11 Avo nowauza, Wayahudi
waikwala na kugwa hasi
kabisa? Si vivo! Ila sama
ya vilozo viwatendile, ukom-
bola uchola ha Wamhazi,
avo kuwatenda Waislaeli
wone migongo.
12 Vilozo va Wayahudi vi-
gala ugoli muulumwengu,
na ukumbulu wao wa mu-
loho ugala ugoli ha Wam-
hazi. Avo, Wayahudi wa-
haibokela nhunza ya ukom-
bola wa Mulungu, wogala
ugoli mkulu ng'hani muu-
lumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

13 Nowalongela mweye
Wamhazi, kwavija nie
na mtumigwa wa Kilisto
ha Wamhazi, noiyenzi
sang'hano yangu
14 giladi niwatende wanhu
wa isi yangu mwenyego
wone migongo, na niwakom-
bole wayagwe mmwanza
wao.
15 Ihawa kulemigwa
kumwao kutenda ulumwengu
uilumbe na Mulungu, avo
yowaze aho vondawato-
goligwe? Yowa ugima ha
awo wadanganhike.
16 Kamba kidanga cha
ichanduso cha mkate kilav-
igwe ha Mulungu king'ala,
avo mkate wose usigale
ung'ala. Na kamba mizizi
ing'ala, na gamatambi
gang'ala.
17 Ila kamba matambi
gayagwe ga mzaituni
gakanhigwa, na mweye,
muli matambi ga mzaituni
muhulo, muombekigwe
hanhu hagakalile matambi
gaja gakanhigwe na sambi
moja ugoli wa mzizi wa
mzaituni,
18 avo sambimgazabuze
matambi ago gakalile gakan-
higwe. Kamba muhagaz-
abuza, mgelegeze kamba sio
mweye muugogile umzizi,
ila umzizi uwo uwagogile
mweye.
19 Gweye kolonga,
“Matambi gakanhigwa gi-
ladi nie niombekigwe.”
20 Ona, vivo ili! Ila
wakanhigwa sama ya
kuleka kutogola kumwao,
ila gweye kwima kubitila
nhamanila. Avo sam-
biuitope, ila udumbe.
21 Kwavija kamba Mu-
lungu hagalekile matambi
gali si ga kuombeka, siku na
gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu
na ukali wa Mulungu. Ukali
wa Mulungu mwa awo
watendile vilozo, ila unovu
wa Mulungu kumwenu ulav-
igwa ihawa mogendelela

§ **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

kukala muunovu wake. Ila
kamba si hivo, vivija na
mweye mokanhigwa.
23 Na hata Wayahudi,
kamba wahagaluka na
kutogola, woombekigwa,
kwavija Mulungu kana
udaho wa kuwaombeka
kabili.
24 Kwavija kamba mkan-
higwa kulawa mumzaituni
muhulo, na muombekigwa
mumzaituni kae uli na
simbuko diyagwe, vobuha
ng'hani matambi gano ga
mzaituni kae kuombekigwa
kabili kumzaituni ku-
gakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda
muitange nyong'onyo ino gi-
ladi sambimgelegeze kamba
muna nzewele ng'hani
kubanza vimuli. Udala
wa mioyo ya wanhu wa
Waislaeli haugendelela, ila
womalila haja mheta yose
ya Wamhazi vondaize ha
Mulungu.
26 Avo Waislaeli wose
wokomboligwa, kamba
viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
"Mkombola kokwiza kulawa
Sayuni,
na kuusegeza umhazi
kulawa mulukolo lwa
Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu
dondaniilagane nawo,
kipigiti vondani-
wasegezele vilozo
vao."*
28 Kwavija waulema Usenga
Unogile, Wayahudi wawa
wadumuka wa Mulungu
sama yenu mweye Wam-
hazi. Ila kwavija Mulungu
kawasagula Wayahudi,
wawa mbwiga zake sama ya
wahenga zao.
29 Kwavija nhunza ya Mu-
lungu na lukemo lwake hav-
igaluka.
30 Umwaka, mweye Wam-
hazi, mkala mumdulukile
Mulungu, ila sambi m'bokela
bazi jake sama ya udulu wa
Wayahudi.
31 Avo na hewo Wayahudi
sambi womdulukila Mu-
lungu, giladi kubitila bazi
da Mulungu dim'bokele
mweye Wamhazi, na hewo
Wayahudi vivija wadi-
bokele.
32 Kwavija Mulungu kawa-
funga wanhu wose mki-
fungo cha udulu, giladi ya-
wonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na
bwando da ugoli,
ng'hungwe na ilimu!
Yalihi yodaha kupeta
ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzi-
tanga nzila zake?
34 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Kwavija yalihi yozitanga
ngelegeza za Mn-
dewa?
Ama yalihi yondayawe
mulangulizi wake?†

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34.
† **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?”‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose vabaha sama yake, na vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na imnogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli.

2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa wa sambi mnzewele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.

3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu.

4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe,
5 na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyage.

6 Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo,

7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize,

8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.

9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile.

10 Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego.

11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkumsang'hanikila Mndewa.

12 Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose.

13 Muwasangile vinhu
wanhu wa Mulungu wali
wakumbulu, na mazua
gose sulukileni kuwatendela
wahenza ganogile.
14 Wamotezeni awo
wowagaza mweye. Wamotezeni,
na sambimuwadukumize.
15 Deng'heni na awo
wodeng'ha, na lileni na awo
wolila.
16 Muilumbe mwemwe
kwa mwemwe. Sam-
bimuitope, ila igogeni na
wanhu wali hasi yenu, sam-
bimgelegeze kamba muna
nzewele ng'hani kubanza
vija vumuli.
17 Sambimmulihe munhu
yoyose dihile kwa dihile,
ila gezeni kutenda ganogile
hameso ga wanhu wose.
18 Tendeni jojose didahika
giladi mkale mditindiwalo
na wanhu wose.
19 Mbwiga zangu, sam-
bimuibwelezele gehile, ila
lulekeni lusango lwa Mu-
lungu lusang'hanike, kwav-
ija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, “ ‘Nie iyo yon-
danim'bwelezele munhu
gehile, nie noliha,’ kolonga
Mndewa.”*
20 Ila, “Kamba mdumuka
wako yahawa na nzala,
mgwelele mandia yaje, na
yahawa na ng'hilu, mg-
welele kinhu cha kung'wa
yang'we. Kwavija mkutenda
vino, komwikila ming'hea ya
moto mpala jake.”†
21 Sambiuhumigwe na
gehile, ila ugahume gehile
mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

1 Kila munhu sambiyaidu-
lukile silikali itawala, kwav-
ija haduhu silikali haikigwe
na Mulungu. Silikali zose
zitawala sambi zikigwa na
Mulungu.
2 Avo yoyose yoidulukila
silikali kokidulukila kija
kisaguligwe na Mulungu,
na waja wose woidulukila
woigalila nhaguso hewo
wenyego.
3 Kwavija watawala
hawawadumbiza awo wo-
tenda ganogile, ila mwa awo
wotenda gehile. Kolonda
sambiuwe na bwembwe
haulongozi wa mtawala?
Avo tenda ganogile, na
gweye kopata nhogolwa
kulawa kumwake,
4 kwavija hewo wao
watumigwa wa Mulungu
wowasang'hanikila mweye
ganogile. Ila kamba uha-
tenda gehile, udumbe, kwav-
ija watawala hawamwin-
ulila munhu zele bila
kilamso. Hewo wao
watumigwa wa Mulungu,
woluvikiza lusango lwa
Mulungu ha watenda gehile.
5 Avo, kolondigwa
kuwahishimila watawala,
sio tu sama ya lusango
lukwiza, ila sama ya udaho
wa kusambula gehile na
ganogile.
6 Kwavija kino kicho
kilamso cha mweye kuliha
kodi, kwavija watawala

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35.
† **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22.

womsang'hanikila Mulungu,
awo wolava kipigiti chao
chose mkutawala.
7 Mgweleleni kila
munhu choyolondigwa
kugweleligwa. Muwila kodi,
yagweleligwe kodi, munhu
wa ushulu, yagweleligwe
ushulu, munhu yolondigwa
kuhishimilwa, yahishim-
ilwe, na munhu yolondigwa
kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na
munhu yoyose, ila kinhu
kimulondigwa kuwilwa ki-
cho kino, inogeleni wenyego
kwa wenyego, kwavija
ayo yowanogela wayagwe
kagavikiza Malagizo ga
Musa.
9 Kwavija ndagizi zi-
longa, "sambiutende ugoni,
sambiukome, sambiwibe,
sambiusulukile vinhu va
miyago,"* na ndagizi zose
ziyagwe za hasi ya ndagizi
ino imwe ilonga, "Mno-
gele munhu wa habehi
nagwe kamba vukiinogela
mwenyego."†
10 Noge hadimtendela
gehile munhu wa habehi
nagwe. Avo noge dogavikiza
Malagizo ga Musa.

11 Na mkitange kipigiti ki-
tulinacho. Kipigiti kivika
cha mweye kulamuka ku-
lawa muutulo. Kwavija
ukombola wetu ukwenhuka
ng'hani kubanza vitusongile
kutogola.
12 Kilo kigendelela ng'hani,
na misi ikwenhuka. Avo
tuzike hamgwazo sang'hano
za ziza, na kuvala via va
kuiimilizila va mulangaza.
13 Tukale ukazi wa kui-
hishimila kamba wanhu wa
imisi, sambituwe wamelo na
sambitung'we ugimbi, sam-
bituwe wagoni na washalati,
sambitugombe na kuiyonela
migongo.
14 Ila mum'vale Mndewa
Yesu Kilisto, sambimzik-
weleleze sulukila zihile za
ng'huli zenu mkutenda vija
vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na
nhamanila ndodo, ila sam-
bimuibamilile nao sama ya
ngelegeza zao.
2 Nhamanila ya munhu
imwe yomtogoza kuja vinhu
vose, ila munhu iyagwe yali
na nhamanila hainakangala
koja mboga za matepo
geiyeka.
3 Munhu yoja vinhu vose
sambiyamzabuze ayo yoleka
kuja vinhu vose, na munhu
yoleka kuja vinhu vose,
sambiyamtaguse munhu ayo
yoja vinhu vose, kwavija
Mulungu kamtogola.
4 Avo gweye kwa munhu
yalihi hata umtaguse mtu-
migwa wa munhu iyagwe?
Mndewa wake mwenyego
iyo yondayalamule kamba
yadahe ama yalemelwe. Na

* **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha kumtenda yeme.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza kamba mazua gose galinga. Kila munhu yawinze vija nzonzi zake vuzimulongoza.

6 Awo womtambikila Mulungu mdizua kisinyo, wotenda avo sama ya kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja vakuja vose, woja sama ya kumuhishimila Mndewa, kwavija womgwelela Mulungu hewela. Na awo woleka kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mndewa na kumgwelela Mulungu hewela.

7 Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kuwa mgima mkulonda mwenyego, na vivija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kudanganhika mkulonda mwenyego.

8 Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na ihawa todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima ama todanganhika, tweye twa wanhu wa Mndewa.

9 Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa wa wose wadanganhike na wali wagima.

10 Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza ndugu yako? Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa kigoda cha nhaguso cha Mulungu.

11 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

“Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola
kamba nie iyo Mulungu.’ ”*

12 Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake mwenyego ha Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila zigalule nzewele zako, uleke kwika kikwangwazi ama king'hwaso mnzila ya ndugu yako.

14 Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu kamba haduhu kinhu chochose kinyolodoke kihawa chenyego. Ila kamba munhu yahakigelegeza kamba kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha munhu hiyo.

15 Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuuja, hauli mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija chuuja kwavija Kilisto kadanganhika sama yake.

16 Avo sambimtogole kija kimgelegeza kamba kinoga kilongigwe kamba kiha.

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

17 Kwavija Undewa wa
Mulungu sio kuja na
kung'wa, ila kuwa bule
uzenzeleganye, tindiwalo,
na ndeng'ha mgati ya Loho
wa Mulungu.
18 Kwavija munhu yoyose
yomsang'hanikila Kilisto
muinzila ino, kotenda
gamnogele Mulungu na
kutogoligwa na wanhu.

19 Avo tuiyohe ng'hani
kutenda gaja gondagatu-
longoze kuditindiwalo, na
kuigangamiza wenyego kwa
wenyego.
20 Sambiuibanange
nhamanila yaaikile Mu-
lungu mgati ya munhu
sama ya mandia. Mandia
gose ganoga, ila havilumbile
munhu kuja kinhu chochose
kimtenda miyage yagwile
m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka
kuja nyama, ama kung'wa
divai, ama kutenda kinhu
chochose chondakim-
tende ndugu yako yagwile
m'vilozo.
22 Chochose chuutogola
mzimbuli zino kikale ha-
gatigati yako mwenyego na
Mulungu. Kamota munhu
ayo yoleka kuidukumiza
mwenyego sama ya kija
choyokitogola.
23 Ila munhu yosinhasinha
sama ya kija choyolonda
kuja basi sambiyaje, yahaja
kotenda vilozo, kwavija kab-
ule nhamanila ya kinhu kija
choyoja. Na kinhu chochose
kitendeka bila nhamanila
chowa kilozo.

15

*Wanogele Wayagwe, Sam-
biuinogele Mwenyego*

1 Tweye tuli na mhiko
tolondigwa kuwataza mbuli
ziwahumwile waja walibule
mhiko, na sambituinogele
tweye wenyego.
2 Kila munhu mmwanza
wetu yamtendele ganogile
munhu wa habehi yake
mnia inogile ya kum-
gangamiza.
3 Kwavija hata Kilisto
hakiinogele mwenyego,
ila kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Maligo gaja gawakuligile
gweye, ganigwila nie.”*
4 Vinhu vose vandikigwe
umwaka vandikigwa giladi
vitufundize tweye, giladi ku-
bitila mwazaganyo na ku-
gangamizwa na Nyandiko
Zing'alile tuwe na tamanilo.
5 Na Mulungu, ayo
yolava mwazaganyo na ku-
gangamizwa, yawagwelele
loho ya kuilumba hamoja
wenyego kwa wenyego,
kipigiti vumumkoleleza Yesu
Kilisto,
6 giladi mose hamoja
mmuyenzi Mulungu na Tata
wa Mndewa wetu Yesu
Kilisto na dizwi dimwe.

*Usenga Unogile ha Wam-
hazi*

7 Avo mwibokele wenyego
kwa wenyego, kamba Kilisto
viyawabokele mweye, sama
ya yenzi ya Mulungu.
8 Kwavija nowalongela
kamba Kilisto keza kamba

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9.

mtumigwa wa Wayahudi
kulagusa kamba Mulungu
kabule uzenzeleganye
m'vilagano viyavitendile ha
wahenga zao,
9 giladi Wamhazi wa-
muyenzi Mulungu sama
ya bazi jake. Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
"Avo nokutogola mdidale da
Wamhazi,
na kwimba nyila za
kudiyenzi twaga
jako."†
10 Vivija zolonga,
"Deng'heni, Wamhazi,
hamoja na wanhu
zake!"‡
11 Na vivija,
"Wamhazi wose, mmuyenzi
Mndewa.
Na wanhu wose,
mmuyenzi heyo!"§
12 Vivija Isaya kolonga,
"Kolawila munhu kulawa
mulukolo lwa Yese,
ayo yondayenuke
yawatawale Wam-
hazi,
na hewo womtamanila
heyo."*
13 Mulungu wa tamanilo
yawamemeze ndeng'ha
yose na tindiwalo kamba
vija vimumtamanila, giladi
mmemezwe na tamanilo
kubitila mhiko za Loho wa
Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

14 Ndugu zangu, nie
mwenyego notogola kamba
mweye wenyego mmema
unovu, na mmemezwa ilimu
yose, na modaha kuifundiza
wenyego kwa wenyego.
15 Niwandikila mweye
kuno nikiidandaya mmbuli
ziyagwe kamba kuwakum-
busa kabili, sama ya bazi
diyangwelele Mulungu
16 da kuwa msang'hana
wa Yesu Kilisto ha Wam-
hazi, msang'hano ya ukulu
wa nhambiko ya kuupeta
Usenga Unogile wa Mu-
lungu, giladi Wamhazi wawe
nhosa itogolwe na Mulungu,
ing'alizwe na Loho wake.
17 Avo, kubitila Yesu
Kilisto, nna kilamso cha
kuitopela sang'hano yangu
ha Mulungu.
18 Sigeza kulonga kinhu
chochose ila kija kiyatendile
Kilisto kubitila nie mkuwa-
longoza Wamhazi wamto-
gole Mulungu kubitila gaja
ganilongile na kugatenda,
19 kubitila mhiko za
vilaguso na mikanganyo,
kubitila mhiko za Loho
wa Mulungu. Avo kulawa
Yelusalemu mbaka viwambo
vose vizunguluka Ililiko,
niupeta ng'hani Usenga
Unogile wa Kilisto.
20 Sulukila yangu mazua
gose ikala kuupeta Usenga
Unogile hanhu Kilisto
hanatangigwa, giladi sam-
binizenge hayasongile
kuzenga munhu iyagwe.

† **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49.
‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43.
§ **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

21 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Awo wakalile hawanalon-
geligwa mbuli zake,
womona,
na awo wakalile
hawanamuhulika,
womtanga.”†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

22 Kino kicho kilamso cha
nie kugomesigwa mianza
bwando kwiza kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu
hayagwe muisi ino ha nie
kusang'hanika, na avija
vinikalile nisulukila mmilao
bwando kwiza kumwenu,
24 nogelegeza kutenda avo
kipigiti vondanichole muisi
ya Sipania. Notamanila
kuwatembelela mweye von-
danibitile aho. Tuhesha
kukala hamoja mkipigiti ki-
dodo, munisangile sama ya
mwanza wangu.
25 Ila, sambi nochola
Yelusalemu kuwasang'hanikila
wanhu wa Mulungu.
26 Kwavija wanhu wamto-
gole Kilisto wali muisi
za Makedonia na Akaya
wanogelwa kuwasangila
wakumbulu wamtogole
Kilisto wali Yelusalemu.
27 Wanogelwa kutenda
vino, kweli walondigwa
kuwatendela vino. Kwavija
Wayahudi wawagwelela
Wamhazi vinhu vao va
muloho, na Wamhazi
wolondigwa kuwagwelela
Wayahudi motelo zao
zowopata muulumwengu.
28 Avo nihaimam-
bukiza sang'hano ino,
na kuwavikizila kija
kisangigwe, nosonga
mwanza wa kuchola Sipania
nibitila kumwenu.
29 Novitanga kamba ni-
heza kumwenu, nokwiza na
motelo bwando za Kilisto.
30 Ndugu zangu, noway-
alalila mditwaga da Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto na
mdinoge da Loho wa Mu-
lungu, mwilumbe na nie
mumgayo wangu mkunita-
mbikila ha Mulungu.
31 Tambikeni kamba
nikomboligwe kulawa ha
wanhu walekile kumtogola
Kilisto ako Yudea, na
kamba sang'hano yangu ako
Yelusalemu itogoligwe na
wanhu wa Mulungu wali
hiko,
32 giladi vihamnogela Mu-
lungu, nize kumwenu na
ndeng'ha, na mhate kuhu-
mula hamoja na mweye.
33 Mulungu wa tindiwalo
yakale na mweye mose. Am-
ina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

1 Nomwika mmakono
genu lumbu jetu Foibe, she-
masi wa wanhu wamtogole
Kilisto ako mdiwambo da
Kenikilea.
2 M'bokeleni mditwaga
da Mndewa, kamba
vowolondigwa kutenda
wanhu wa Mulungu
wang'alile, mgweleleni
kinhu chochose choyolonda
kulawa kumwenu, kwavija

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

kawataza wanhu bwando
hamoja na nie mwenyego.
3 Walamseni Pilisila
na Akuila, wasang'hana
wayangu msang'hano ya
Yesu Kilisto,
4 awo wauhonzile ugima
wao sama yangu nie. Sio
nie niiyeka niwaheweza, ila
vivija na Wamhazi wose
wamtogole Kilisto.
5 Vivija walamseni wanhu
wamtogole Kilisto awo woit-
ing'hana mng'anda yao.

Mulamseni mbwigaangu
Epaineto, ayo yakalile wa
mwanduso kum'bokela
Kilisto muisi ya Asia.
6 Mulamseni Maliamu, ayo
yawasang'hanikile mweye
ng'hani.
7 Mulamseni Enduloniko
na Yunia, Wayahudi
wayangu wakalile mk-
ifungo hamoja na nie,
awo watangigwe ng'hani
mmwanza wa watumigwa
wa Kilisto, na hewo wanilon-
gola nie mkumtogola Kilisto.
8 Mulamseni Ampiliato,
mbwigaangu muuhamoja na
Mndewa.
9 Mulamseni Alibano,
msang'hana mietu hamoja
na Kilisto, na mbwigaangu
Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo
yatogoligwe na Kilisto.
Walamseni awo wali
mng'anda ya Alistobulo.
11 Mulamseni Muyahudi
miyangu Helodiana. Walam-
seni awo wamtogole Mn-
dewa wali mng'anda ya
Nakiso.
12 Walamseni Tu-
lufena na Tulufosa, awo
wosang'hanika sama ya
Mndewa. Mulamseni
mbwigaangu Pesisi, ayo
yasang'hanike ng'hani sama
ya Mndewa.
13 Mulamseni Lufo, yasag-
uligwe na Mndewa, mulam-
seni na mamaake, ayo vivija
yakalile kamba mamaangu.
14 Mulamseni Asinikilito,
Filegoni, Helime, Patuloba,
Helima, na ndugu wamto-
gole Kilisto wali hamoja nao.
15 Mulamseni Filologo,
Yulia, Nelea na lumbu
jake, na Olimpa, na wanhu
wose wamtogole Kilisto wali
hamoja nao.
16 Ilamseni wenyego
kwa wenyego na mnonelo
ung'alile. Madale gose ga
wanhu wamtogole Kilisto
gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, noway-
alalila kamba mwitiganye
na awo wogala mbagu na
ving'hwaso mzinzila zenu,
mkugahindula mafundizo
gamfundizigwe. Mwinege
nawo.
18 Kwavija wanhu kamba
hiwo hawamsang'hanikila
Mndewa wetu Kilisto,
ila wosang'hanikila gaja
gowosulukila wenyego.
Muulonzi unyilibuke
na mbuli za kunogeza,
woivwizila mioyo ya wanhu
wali na ngelegeza ndodo.
19 Kila munhu kahulika
mmbuli ya wende umulinao,
avo nodeng'ha sama yenu.
Nolonda muwe na nzewele
mmbuli ya gaja ganogile, ila

muwe wabozi mmbuli ya
gaja gehile.
20 Mulungu wa tindiwalo
mbwisa komuhonda Mwen-
embago hasi ha magulu
genu.
Ngekewa ya Mndewa wetu
Yesu Kilisto iwe hamoja na
mweye.
21 Timoteo, msang'hana
miyangu, kowalamsa, na
Lukio, na Yasoni, na Sosi-
pata, Wayahudi wayangu.
22 Nie Tatio, nyandike lup-
wilili luno, nowalamsa mdit-
waga da Mndewa.
23 Gayo, mwenekae wangu
na wanhu wose wamtogole
Kilisto, kowalamsa. Elasto,
mwika hela wa idiwambo,
na ndugu yetu Kwato
wowalamsa.
24 Ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu Kilisto iwe
hamoja na mweye mose.
Amina.*

*Nhambiko ya Kimambuk-
izo ya Kumuyenzi Mulungu*

25 Yenzi yose imcholele
Mulungu yali na udaho wa
kuwagela mweye mhiko
kubitila Usenga wangu
Unogile na kumpeta Yesu
Kilisto na kubitila lugubulo
lwa nyong'onyo ifisigwe
songela mwaka.
26 Ila sambi igubuligwa ku-
bitila Nyandiko Zing'alile za
wahokozi na kubitila nda-
gizi ya Mulungu wa di-
gunge itendigwa itangigwe
na Wamhazi wose, giladi
wanhu wose wamtogole na
kumtegeleza heyo.
27 Ha Mulungu, yeiyeka
yali na nzewele, yayenzigwe
milongo yose kubitila Yesu
Kilisto! Amina.

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu
wangu mazua gose sama
yenu, sama ya ngekewa ya
Mulungu iyawagwelele mw-
eye kubitila Yesu Kilisto.
5 Mkuilumba hamoja
na Kilisto mgaluka wagoli
m'vinhu vose, muulonzi
wose na ilimu yose,
6 kwavija usindila wetu
mmbuli ya Kilisto woneka
mgati yenu.
7 Avo hamuhungukilwe
nhunza yoyose ya mu-
loho mbaka kipigiti kino
vum'beta na sulukila ku-
funuligwa kwa Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
8 Vivija heyo iyo yon-
dayawagele mhiko mbaka
hakimambukizo, giladi sam-
bimuwe na mbuli mdizua
dija da kubwela Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
9 Mulungu kozindilila
mbuli zake, na heyo iyo
yawakemile muwe na udugu
na mwanage, Yesu Kilisto
Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye,
ndugu zangu, mditwaga
da Mndewa wetu Yesu
Kilisto, kamba mweye mose
muitogolele gaja gomulonga
giladi sambikuwe na mbagu
mmwanza wenu, avo mui-
goge ng'hani mnzewele na
mngelegeza.
11 Kwavija wanhu kulawa
mulango wa Kloe wanon-
gela kamba kuna ngomba
mmwanza wenu, mweye
ndugu zangu.
12 Kinilonga nie icho kino,
kila munhu kolonga jake.
Ino kolonga, “Nie wa Paulo,”
iyagwe, “Nie wa Apolo,”
iyagwe, “Nie wa Petulo,” na
iyagwe, “Nie wa Kilisto.”
13 Kilisto kaigola? Paulo
iyo yawambigwe mumsal-
aba sama yenu? Mweye
m'batizigwa mditwaga da
Paulo?
14 Nomuheweza Mulungu
kamba sim'batize munhu
yoyose mmwanza wenu ila
Kilisipo na Gayo,
15 avo haduhu munhu yon-
dayadahe kulonga kamba
m'batizigwa mditwaga
jangu.
16 Ona! Vivija niuba-
tiza mulango wa Stefana, ila
sivitanga kamba nim'batiza
munhu iyagwe.
17 Kwavija Kilisto handag-
ize nie kubatiza. Ila kanda-
giza kuupeta Usenga Un-
ogile, si na mbuli zili na
ng'hungwe ya kiunhu, gi-
ladi msalaba wa Kilisto sam-
biusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa
ifa ya Kilisto mumsalaba
wokoneka ubozi ha awo
wopotela, ila ha tweye
tukomboligwe, usenga hiwo
uwo mhiko ya Mulungu.
19 Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile,
“Noibananga ng'hungwe ya
wabala,

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

na noibumbuwaza
nzewele ya wene
nzewele.”*
20 Kakwahi munhu ija yali
m'bala? Kakwahi mfundiza
Malagizo ga Musa? Kakwahi
yali na mbamila mkipigiti
kino? Mulungu kaitenda
ng'hungwe ya ulumwengu
uno iwe ubozi!
21 Kwavija Mulungu
mng'hungwe yake ka-
tenda sambividahike wanhu
kumtanga heyo mkubitila
ng'hungwe yao wenyego. Ila
mnzila ya usenga utuupeta,
awo woukema, “ubozi,” Mu-
lungu kasagula kuwakom-
bola awo wotogola.
22 Wayahudi wolonda mi-
zonza giladi watogole,
na Wagiliki wozahila
ng'hungwe.
23 Ila tweye tompeta Kilisto
yawambigwe mumsalaba,
mbuli ili king'hwaso mwa
Wayahudi na ubozi mwa
Wamhazi.
24 Ila ha awo wakemigwe na
Mulungu, wose, Wayahudi
na Wagiliki, Kilisto iyo
mhiko ya Mulungu na
ng'hungwe ya Mulungu.
25 Kwavija kija kikoneka
kuwa ubozi wa Mulungu
kicho ubala kubanza
ng'hungwe ya wanhu, na
kulegela kwa Mulungu
kowa mhiko ng'hulu ng'hani
kubanza mhiko za wanhu.
26 Ndugu zangu, gelegezeni
vija vumkalile kipigiti
vumkemigwe na Mu-
lungu. Si wanhu bwando
mmwanza wenu mkalile
wabala kuvikila ubala
wa kiunhu, na si wanhu
bwando mkalile na mhiko,
na si wanhu bwando mkalile
wagoli.
27 Ila Mulungu kagasagula
gaja ulumwengu ugogesa
kamba ga ubozi giladi
kuwagela kinyala iwa-
bala, na kagasagula gaja
ulumwengu ugogesa kamba
galegela giladi kuwagela
kinyala waja wali na mhiko.
28 Mulungu kavisagula
vinhu vili hasi ng'hani
na vizabuzwe na wanhu
muulumwengu uno, vinhu
vilibule nhogolwa giladi ku-
vibananga vija vikoneka na
wanhu kuwa na nhogolwa
muulumwengu uno.
29 Avo munhu sam-
biyaitope haulongozi wa
Mulungu.
30 Sama ya Mulungu mw-
eye muilumba hamoja na
Yesu Kilisto, ayo sama yetu
tweye yagaluke ng'hungwe
kulawa ha Mulungu, na
katutenda tuwe bule uzen-
zeleganye, na kutung'aliza,
na kutukombola.
31 Avo kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Munhu yoyose yahalonda
kuitopa, yaitope mgati ya
Mndewa.”

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti
vunizile kumwenu kuipeta
ikweli ya Mulungu iifisile,
silongile mmahala ama
m'vitega.
2 Kipigiti kiguhi kinikalile
na mweye, nizitenda

ngelegeza zangu sambizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo yawambigwe mumsalaba.

3 Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na kuno nigudema.

4 Usenga wangu na mafundo gangu hagakalile na ng'hungwe ya kiunhu ama mbuli zilimwilile, ila gakala na utango wa mhiko za Loho wa Mulungu,

5 giladi nhamanila yenu sambiikale mng'hungwe ya wanhu, ila mmhiko za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

6 Hata avo noupeta usenga uli na ng'hungwe ha awo wakangale muloho. Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno ama za watawala wa ulumwengu uno awo wohuha.

7 Ng'hungwe iniipeta iyo ng'hungwe ya Mulungu ifisike, ayo iyeshile kuisagula sama ya yenzi yetu songela ulumwengu haunalumbigwa.

8 Haduhu mtawala yoyose wa ulumwengu uno yaitangile ng'hungwe ino. Kamba wahaitangile, sambiwamuwambe mumsalaba Mndewa wa iyenzi.

9 Ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowagomela awo wamnogele."

10 Ila mbuli zino Mulungu katugubulila tweye kubitila Loho wake. Kwavija Loho wake kozahila vinhu vose, hata mbuli za Mulungu ziifisile.

11 Kwavija haduhu munhu mmwanza wa wanhu yozitanga ngelegeza za miyage, ila loho wa munhu ija yali mgati yake iyo yodaha kuzitanga. Vivija haduhu munhu yozitanga ngelegeza za Mulungu ila Loho wa Mulungu.

12 Tweye hatum'bokele loho wa ulumwengu uno, ila tum'bokela Loho yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja gayatugwelele Mulungu.

13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli hazilingile na zija zifundizwa na ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija zifundizigwa na Loho wa Mulungu, zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa Mulungu mwa awo wali na Loho wa Mulungu.

14 Munhu yoyose yalibule Loho wa Mulungu hadaha kubokela nhunza zilawa ha Loho wa Mulungu. Kwavija kumwake heyo za kamba ubozi na hadaha kuzitanga, kwavija zomanyigwa muloho.

15 Munhu yoyose yali na Loho wa Mulungu kodaha kuvitagusa vinhu vose, ila heyo mwenyego hataguswa na munhu yoyose.

16 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Yalihi yozimanya ngelegeza
za Mndewa?
Yalihi yodaha kumg-
welela heyo masala?”
Ila tweye tozitanga mbuli
zino, kwavija tuna ngelegeza
za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vu-
nikalile hamoja na mweye
sidahile kulonga na mweye
kamba wanhu wa muloho,
ila kamba wanhu wa
ulumwengu, kamba wana
wadodo muinhamanila ya
Ukilisto.
2 Niwang'weza matombo,
na sio mandia gazamile,
kwavija mkala hamnavikila
kuja mandia gazamile. Na
hata sambi mng'hali ham-
navikila kuja mandia gaza-
mile,
3 kwavija mng'hali wanhu
wa ulumwengu uno.
Kamba kuna migongo na
kugomba wenyego kwa
wenyego, gano hagala-
gusa kamba mweye mwa
wanhu wa ulumwengu uno,
mkala kamba wanhu wa
ulumwengu?
4 Ihawa imwe mmwanza
wenu kolonga, “Nie wa
Paulo,” na iyagwe, “Nie wa
Apolo,” mweye si wanhu wa
ulumwengu uno?
5 Tuhagaleka gano gose,
niwauze, Apolo iyo yalihi?
Na Paulo iyo yalihi? Tweye
twa watumigwa wa Mu-
lungu, awo wawalongoze
mweye kutogola. Kila
munhu mmwanza wetu
kosang'hana sang'hano
yaamgwelele Mndewa kui-
tenda.
6 Nie nihanda mbeyu,
Apolo kagelela mazi, ila
Mulungu iyo yokuza.
7 Ayo yohanda na ayo yo-
gelela mazi wose si kinhu, ila
Mulungu yeiyeka youtenda
ukule.
8 Ayo yohanda na ayo
yogelela mazi wose wali
kinhu kimwe, na kila
munhu kobokela kitume-
tume kilinga na sang'hano
iyatendile.
9 Kwavija tweye twa
wasang'hana wa Mulungu,
tusang'hanika hamoja, na
mweye mwa mgunda wa
Mulungu.

Vivija mweye mwa
ng'anda ya Mulungu.

10 Sama ya bazi da
Mulungu diyangwelele nie,
niuzenga msingi kamba
mzenzi yali galu, na munhu
iyagwe kozenga uchana
yake. Ila kila munhu
yateganye vija voyozenga.
11 Kwavija haduhu munhu
yodaha kwika msingi
uyagwe mbali na uja wishile
kwikigwa, na msingi hiwo
uwo Yesu Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose
yahazenga mumsingi uno
na zahabu, ama madini ga
feza, ama mabwe ganogile
ng'hani, ama mbao, ama mi-
jani, ama mibelege,
13 sang'hano yake
yokoneka kipigiti zua don-
dayabwele Kilisto von-

dadiigubule. Kwavija
mdizua dija moto woigubula
sang'hano ya kila munhu,
na kuupima unovu wa
sang'hano ya kila munhu.
14 Kamba kija kizengigwe
uchana ya umsingi hak-
ilukule, ija yazengile
kobokela nhunza.
15 Ila sang'hano ya
munhu yoyose ihalukula,
ija yazengile kopata hasala,
ila heyo mwenyego kokom-
boligwa kamba munhu
yahonyokwe kubitila uja
umoto.
16 Ham'vimanyile kamba
mweye mwa Ng'anda ya
Mulungu na kamba Loho
wa Mulungu kokala mgati
yenu?
17 Avo kamba munhu
yoyose yahaibananga
Ng'anda ya Mulungu, Mu-
lungu kom'bananga munhu
ija. Kwavija Ng'anda ya
Mulungu ing'ala, na mweye
wenyego mwa Ng'anda ya
Mulungu.
18 Sambiuibunyike
mwenyego. Kamba uhagiza
kamba kwa m'bala muu-
lumwengu uno, kolondigwa
ugaluke m'bozi, giladi uwe
m'bala wa ikweli.
19 Kwavija ng'hungwe
ya ulumwengu uno iyo
ubozi haulongozi wa Mu-
lungu. Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Kawanamata iwabala
muubala wao,”
20 na Mzinyandiko
ziyagwe Zing'alile zolonga,
“Mndewa kavimanya kamba
ngelegeza za wanhu wabala,
si kinhu.”
21 Avo munhu sam-
biyaitopele kinhu choy-
odaha kutenda munhu.
Kwavija vinhu vose venu
mweye,
22 kamba Paulo ama Apolo
ama Petulo ama ulumwengu
ama ugima ama ifa ama
kipigiti kino ama kipigiti kik-
wiza. Gano gose genu mw-
eye,
23 na mweye wa Kilisto, na
Kilisto wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa
kutugelegeza tweye tuli
watumigwa wa Kilisto,
kamba wanhu watogoligwe
kugweleligwa vinhu va
Mulungu viifisile.
2 Kinhu kimwe kilondigwa
ha watumigwa wano ki-
cho kino, wolondigwa sam-
biwawe vizenzeleganye.
3 Ila kumwangu nie
nna vinhu vidodo ng'hani
vinilondigwa kutagusigwa
na mweye, ama na kitala
chochose cha kiunhu, na
hata siitagusa mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusam-
bula gehile na ganogile
ung'ala, ila dino hadinitenda
niiyone kamba nabule
vilozo kabisa. Mndewa iyo
yondayanhaguse.
5 Avo sambimumtaguse
munhu yoyose kamba
kipigiti hakinavikila, beteni
mbaka Mndewa yeheza.
Heyo kogeka mmulangaza
gaja gaifisile mdiziza, na
kozigubula ngelegeza za
mioyo ya wanhu. Mkipigiti

hicho kila munhu kobokela
nhogolwa yolondigwa ku-
pata kulawa ha Mulungu.
6 Avo, ndugu zangu,
mbuli zino nizilinganyiza
na nie na Apolo sama yenu
giladi muifundize kumwetu
nhegulo ya ulonzi uno
ulonga, “Sambim'banze gaja
gandikigwe,” giladi munhu
yoyose mmwanza wenu
sambiyaitopele munhu
imwe na kumzabuza munhu
iyagwe.
7 Yalihi yawatendile
mweye kuwa wakulu wa
waenu? Si heyo Mulungu
yawagwelele vinhu vose
vumulinavo? Avo habali
muitopa kamba vija vimuli-
navo hamgweleligwe na
Mulungu?
8 Mokwagiza mwisha
kwing'higwa vinhu vose vu-
mulonda? Mwisha kugaluka
wagoli? Mwisha kugaluka
wandewa hata kamba tweye
hatuli wandewa? Vihanogile
muhawile wandewa kweli
giladi na tweye tuwe wan-
dewa hamoja na mweye.
9 Kwavija kumwangu
yokoneka kamba Mulungu
katwika tweye watumigwa
wa Kilisto wa hanhu haiki-
mambukizo, kamba wanhu
watagusigwe kudanganhika
haulongozi wa wanhu
kamba kinhu cha kulagusila
ulumwengu mgima, wanhu
na wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.
10 Tweye twa wabozi
sama ya Kilisto, ila mweye
mwa wabala mkuilumba na
Kilisto! Tweye tulegela, ila
mweye muna mhiko! Tweye
tozabuzwa, ila mweye
mohishimilwa!
11 Mbaka kipigiti kino
cha sambi tuna nzala na
ng'hilu,* tovala vikumbi,
totoigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mku-
sang'hanika na makono
getu wenyego, na tuhaduku-
mizwa, tweye towamoteza.
Tuhagazigwa, tweye tok-
wazaganya.
13 Tuhalongigwa vi-
hile, tokwidika mmbuli
zinogile. Mbaka kipigiti
kino† tugaluka unyolodo wa
muisi ino na uvuludu wa
ulumwengu!
14 Nowandikila gano sio
kamba nolonda kuwatenda
mweye mone kinyala, ila
nowazuma kamba wanangu
iniwanogele.
15 Hata kamba muhawa
na wemilizi alufu longo
dimwe muukazi wenu wa
kuilumba hamoja na Kilisto,
ila mwabule watata bwando,
kwavija nie nigaluka tata
wenu mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu kubitila Usenga
Unogile.
16 Avo nowayalalila, ten-
deni kamba vunitenda nie.
17 Sama ya mbuli ino
nomgala Timoteo kumwenu,
mwanangu inimnogele na
yalibule uzenzeleganye
mkuilumba na Mndewa.
Heyo kowakumbusa ukazi
wangu unikala hamoja

* **4:11** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **4:13** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

na Yesu Kilisto, ulingile
na gaja ganifundiza mwa
wanhu wamtogole Kilisto
kila hanhu.
18 Wanhu wayagwe
mmwanza wenu wakiitopa
kwavija wagiza kamba siza
kumwenu.
19 Ila nokwiza kumwenu
sambisambi kamba vi-
hamnogela Mndewa, abaho
nogatanga, sio gaja tu
gowolonga wanhu wano
wali na matopa, ila vivija
nozitanga mhiko ziwalinazo.
20 Kwavija Undewa wa
Mulungu hauli mmbuli zoy-
olonga munhu, ila vivija
mzisang'hano za mhiko.
21 Monogelwa nize na
choni? Nize na mbalati ama
na noge na moyo uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli
zilonga kamba kuna ugoni
hagatigati yenu, ugoni wa
namna hiyo haunakoneka
hata mwa Wamhazi, munhu
kutenda ugoni na mtwanzi
wa tataake.
2 Na hata avo moitopa!
Hamulondigwa kusuda-
gala, na ija yatendile
gano yasegezwe kulawa
mmwenu?
3 Hata kamba sili hamoja
namwe mulukuli, ila na
hamoja namwe mngelegeza.
Kamba vija nikala baho,
nisha kumtagusa
4 mtwaga da Mndewa
wetu Yesu Kilisto munhu
yatendile gano. Muhait-
ing'hana hamoja, na nie
na hamoja namwe muloho,
na mhiko za Mndewa wetu
Yesu zowa hamoja na tweye.
5 Abaho molondigwa
mum'bagule munhu ino ku-
lawa mmwanza wa wanhu
wamtogole Kilisto, mumg-
welele Mwenembago, giladi
lukuli lwake lubanangigwe,
na loho yake ikomboligwe
mdizua dija vondayeze
Mndewa Yesu.
6 Havinogile mweye
kuitopa! Muutange ulonzi
ulonga, “Mela dodo dotenda
tonge jose da ngano kululu-
muka.”
7 Segezeni mela da
umwaka da vilozo giladi
muwe tonge da ngano da
sambi dilibule mela kamba
vija vimuli. Kwavija Kilisto,
Mwana Ng'hondolo wetu
wa Pasaka, kesha kulavigwa
nhosa.
8 Kamba lusona lwa
Pasaka vulukalile lu-
tendigwa na mkate ulibule
mela, avo natukale ukazi wa
bila mela da mwaka, mela
da vilozo na mbuli zihile, ila
tuwe na ukazi ulibule mela,
ukazi wa kuleka vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili
lwangu lubitile kamba, sam-
bimuiduganye na wanhu
wagoni.
10 Si kamba sam-
bimuiduganye na wanhu wa
ulumwengu uno wali wag-
oni ama wali wagila ama
wabokonyi ama watambik-
ila miwegu, kwavija kamba
ihawile vino muhalondigwe
msegele muulumwengu
uno.
11 Ila sambi nie
nowandikila kamba, sam-

bimuiduganye na munhu
yoyose yokiikema munhu
yamtogole Kilisto na kuno
kotenda ugoni ama mgila
ama yotambikila miwegu
ama mwene maligo ama
mng'wa ugimbi ama
m'bokonyi. Munhu kamba
ino hamulondigwa hata kuja
nayo.
12 Sang'hano yangu sio
kuwatagusa awo walekile
kumtogola Kilisto. Mw-
eye molondigwa muwata-
guse awo wamtogole Kilisto.
13 Mulungu kowala-
mula awo walekile kum-
togola Kilisto. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa, “Muwingeni munhu
yehile yalawe mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose
mmwanza wenu ya-
hagomba na munhu miyage
yamtogole Kilisto, kodaha
vilihi kuchola ha walamula
wa Kimhazi na kuleka
kuchola ha wanhu wa
Mulungu wang'alile?
2 Ham'vitangile kamba
wanhu wamtogole Kilisto
wawo wondawaula-
mule ulumwengu? Na
kamba mweye moulamula
ulumwengu, vilihi hamdaha
kulamula mbuli ndodo?
3 Ham'vitangile kamba
tweye towalamula wasenga
wa Mulungu wa kuulanga?
Kamba vihawa vino modaha
ng'hani kulamula mbuli za
ugima uno!
4 Avo kamba muhagomba
mmbuli zino ndodo, habali
mzigala ha wanhu walekile
hata kuhishimilwa hagati-
gati ya wanhu wamtogole
Kilisto wawalamule?
5 Nogalonga gano giladi ni-
wagele kinyala. Vino kweli
haduhu hata munhu imwe
mmwenu yali na ng'hungwe
ya kulamula ngomba mwa
wanhu wamtogole Kilisto?
6 Kinhu cha kukanganya,
munhu yamtogole Kilisto
komgala munhu miyage
yamtogole Kilisto kukitala
na kuwatenda Wamhazi
walamule mbuli yake!

7 Kweli mbuli zino za
wanhu wamtogole Kilisto
wenyego kwa wenyego
kuitagusila m'vitala zola-
gusa vija vimuhumwile
kabisa. Havinogile ng'hani
mweye kutendelwa gehile?
Havinogile ng'hani mweye
kubokonywa vinhu venu?
8 Kinhu cha kukanganya,
mweye wenyego movwiza
na kutenda gehile, na mo-
gatenda gano mwa wanhu
waenu wamtogole Kilisto!
9 Ham'vitangile kamba
wanhu wotenda gehile
hawauhala Undewa wa
Mulungu? Sambimuibun-
yike wenyego. Wagoni, na
watambikila miwegu, na
wafutuzi, na wenekuigona
wambigalo kwa wambigalo,
na wambigalo wotenda
uchuluzi wa kugonigwa,
10 na wabavi, na wag-
ila, na wang'wa ugimbi,
na wavwizi, na vizenzele-
ganye, haduhu hata imwe

mmwanza wa wanhu wano
yondayauhale Undewa wa
Mulungu.
11 Na wayagwe mmwanza
wenu mkala kamba vino,
ila msuluzwa, abaho,
mung'alizwa na mtendigwa
wanhu walibule uzenzele-
ganye mtwaga da Mndewa
Yesu Kilisto na Loho wa
Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga,
"Haduhu kinhu kili mwiko
kumwangu." Ila sio vinhu
vose vinoga. Nie nodaha
kulonga, "Haduhu kinhu kili
mwiko kumwangu." Ila nie
sitogola kuwa nyakadala wa
kinhu chochose.
13 "Mandia sama ya inda,
na inda sama ya mandia."
Ila Mulungu kovibananga
vose vibili. Lukuli halu-
lumbigwe sama ya ugoni,
ila lulumbigwa sama ya Mn-
dewa, na Mndewa sama ya
lukuli.
14 Na mhiko zake Mulungu
kotuzusa tweye kulawa
mkudanganhika, kamba
viyamzusile Mndewa wetu
kulawa mkudanganhika.
15 Ham'vitangile kamba
ng'huli zenu vivo vipindi va
lukuli lwa Kilisto? Nivisole
vipindi va Kilisto nivilumbe
hamoja na mtenda ugoni
ndwanga? Havidahika!
16 Ham'vitangile kamba
ayo yokiilumba mwenyego
na mtenda ugoni ndwanga
ka hamoja na heyo mu-
lukuli? Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, "Na
wabili wano wowa lukuli
lumwe."*
17 Ila ayo yokiilumba
mwenyego na Mndewa ka
hamoja na heyo muloho.
18 Ukimbileni ugoni.
Vilozo vose viyagwe voyo-
tenda munhu va hanze
ya lukuli lwake, ila munhu
yotenda ugoni koloza mu-
lukuli lwake mwenyego.
19 Ham'vimanyile kamba
ng'huli zenu zizo Ng'anda ya
Loho wa Mulungu yali mgati
yenu, ayo yumum'bokele
kulawa ha Mulungu? Na
sio ng'huli zenu mweye
wenyego.
20 Kawagula na beyu
ng'hulu. Avo mmuyenzi
Mulungu na ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

1 Avo tanhu tuzilole mbuza
zija zimunyandikile.
Vinoga mbigalo sambiya-
sole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli
bwando za ugoni, kila mbi-
galo na yawe na mwehe
wake mwenyego, na kila mt-
wanzi na yawe na mbigalo
wake mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele
mwehe wake gaja goyo-
londigwa kutendeligwa
mng'anda, na vivija mwehe
yatende vivo ha mbigalo
wake.

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24. * **7:1** ***Sambiyasole mtwanzi*** nhegulo yake *sambiyawase na mtwanzi.*

4 Mwehe kabule udaho
mulukuli lwake mwenyego,
ila mbigalo wake, vivija mbi-
galo kabule udaho mulukuli
lwake mwenyego, ila mwehe
wake.
5 Sambimuiime, ila kamba
muitogolela kwika kipigiti
kiguhi cha kuinega giladi
mpate kutambika, abaho
m'bwele hamoja kabili,
giladi Mwenembago sam-
biyawengize m'vitega sama
ya kuhumwa kuizuila.

6 Nowalongela gano si
kamba shuluti, ila kamba
vinigelegeza nie.
7 Ila vinilonda nie wanhu
wose wawe kamba vinili
nie. Ila kila munhu kana
nhunza yake yaagweleligwe
na Mulungu, ino kana ino,
na iyagwe kana ija.

8 Mmbuli ya awo wali
wagane na vizuka nolonga
kamba vihanogile kumwao
kukala ugane kamba vinili
nie.
9 Ila kamba hawadaha
kuizuila, basi nawasole ama
kusoligwa, kwavija vinoga
kusola ama kusoligwa
kubanza kulukula na usu da
ugoni.

10 Mwa wanhu wasolile
ama wasoligwe, nowag-
welela ndagizi ino, sio
ndagizi yangu ila ndagizi
ya Mndewa kamba, mwehe
sambiyamwase mbigalo
wake,
11 ila kamba yahamwasa,
kolondigwa yakale bila ku-
soligwa, ama yabwezigwe
kumzengo na mbigalo wake.
Na mbigalo sambiyamwase
mwehe wake.

12 Mwa wasigale nolonga
vino, hano nolonga nie sio
Mndewa, kamba mbigalo
yamtogole Kilisto kana
mwehe yalekile kumtogola
Kilisto, na ija imwehe
katogola kukala na heyo,
sambiyamwase.
13 Na kamba mtwanzi
yamtogole Kilisto kana
mbigalo yalekile kumtogola
Kilisto, na ija imbigalo
katogola kukala na heyo,
sambiyamwase.
14 Kwavija mbigalo
yalekile kumtogola Kilisto
kong'alizwa kubitila mwehe
wake yamtogole Kilisto, na
mwehe yalekile kumtogola
Kilisto kong'alizwa kubitila
mbigalo wake yamtogole
Kilisto. Kamba vihalekile
kuwa vino, wanenu wa-
hawile kamba wana wa
Wamhazi. Ila sama ya
mbuli ino, watogoligwa na
Mulungu.
15 Ila kamba ija yalek-
ile kumtogola Kilisto ya-
hamwasa miyage yamtogole
Kilisto, muleke yamwase.
Ila mmbuli kamba ino
mbigalo yamtogole Kilisto
ama mtwanzi yamtogole
Kilisto hazuilwa. Mulungu
katukema tukale mditindi-
walo.
16 Kovitangaze gweye,
mwehe umtogole Kilisto,
kamba siku komkombola
mbigalo wako? Ama
kovitangaze gweye, mbigalo
umtogole Kilisto, kamba siku
komkombola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu
mmwanza wenu yagen-
delele kukala kamba
Mndewa viyamulondile
yakale, na kamba Mulungu
viyamkemile. Dino dijo lag-
izo jangu dinifundiza mwa
wanhu wose wamtogole
Kilisto.
18 Kamba munhu ya-
hakemigwa kuno yeshile
kwingila kumbi, sam-
biyazahile kuisegeza
ng'hovu yake ya kwingila
kumbi. Na kamba
munhu yahakemigwa
kuno hanakwingila kumbi,
halondigwa kwingila kumbi.
19 Kwingila kumbi ama
kuleka kwingila kumbi si
kinhu, ila kinhu kilondigwa
kuzigoga ndagizi za Mu-
lungu.
20 Kila munhu yasigale na
hali yaakalile nayo mkipigiti
viyakemigwe na Mulungu.
21 Gweye kukala nyakadala
kipigiti vuukemigwe na
Mulungu? Haduhu mbuli!
Ila kamba uhawa na nzila
ya kutenda giladi uilegehe,
tenda avo.
22 Kwavija munhu
yakalile nyakadala kipigiti
viyakemigwe na Mndewa,
heyo ha Mndewa ka munhu
yailegehe, vivija heyo
yakalile yailegehe kipigiti
viyakemigwe, ka nyakadala
wa Kilisto.
23 Kilisto kawagula mweye
na beyu ng'hulu, avo sam-
bimgaluke nyakadala wa
wanhu.
24 Ndugu zangu, muhali
yoyose imkemigwe sigaleni
na Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane
imnyandikile. Nabule
ndagizi kulawa ha Mndewa,
ila nolava ngelegeza zangu
kamba munhu yoneligwe
bazi na Mndewa, nig-
weleligwe mhome ya kuto-
golwa.
26 Sama ya migayo ili
sambi, vinoga mweye mkale
kamba vimuli.
27 Kusola mwehe? Sam-
biulonde kumwasa. Huna-
sola? Sambiuzahile mwehe.
28 Ila kamba uhasola,
hutendile vilozo, na kamba
mndele yahasoligwa, ha-
tendile vilozo. Ila nolonda
mgatange gano, kamba
awo wosola na kusoligwa
wokwiza kugaya ng'hani
muulumwengu uno, ila
nie nolonda sambigawavike
gano.
29 Ndugu zangu, nhegulo
yake choni mbuli ino?
Nhegulo yake iyo ino, kamba
kisigala kipigiti kidodo.
Avo songela kipigiti kino
na kugendelela, awo wali
na watwanzi wolondigwa
wakale kamba vija wabule
watwanzi,
30 awo wolila wakale
kamba vija wabule giogio,
awo wodeng'ha wakale
kamba vija hawadeng'ha,
awo wogula vinhu wakale
kamba vija wabule kinhu,

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake *Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.*

31 na awo wosang'hanika
na vinhu va ulumwengu
sambiwavinanahile.† Kwav-
ija ulumwengu uno ukoneka
sambi haukala gunge na
gunge.
32 Nowalonda mweye
sambimgaye mkugelegeza
mmioyo. Mmwanza wa
wanhu wamtogole Kilisto,
mbigalo yali mgane kogaya
mkugelegeza mbuli za Mn-
dewa, vija vondayamnogeze
Mndewa.
33 Ila mbigalo yali na
mwehe kogaya mkugelegeza
mbuli za ulumwengu
uno, vija vondayamnogeze
mwehe wake,
34 avo ngelegeza zake
zokiigola mianza mibili.
Vivija na mtwanzi yali
mgane ama mhambe, ko-
gaya mkugelegeza mbuli
za Mndewa, kwavija kosu-
lukila yamnogeze Mndewa
mulukuli na muloho. Ila
mtwanzi yasoligwe ko-
gaya mkugelegeza mbuli
za ulumwengu uno, vija
vondayamnogeze mbigalo
wake.
35 Nolonga gano sama
ya kuwataza mweye, si
kamba nolonda niwekile
king'hwaso, ila nolonda
mkale muinzila imnogele
Mulungu ya kumtambikila
Mndewa nhambiko ilibule
mbagu.
36 Kamba munhu ya-
hagesa kamba hatenda
vinogile ha mhambe
yolonda kumsola, na kamba
ngelegeza zake zose za ha
ija imhambe, na kogesa
kamba kolondigwa yamsole,
nayamsole. Hatenda vilozo,
wolondigwa waisole.
37 Ila kamba munhu
bila kushulutizwa kagim-
bula kumsola ija imhambe
kulawa mngelegeza zake
mwenyego, na kuzihuma
ngelegeza zake mwenyego,
avo kotenda vinogile ya-
haleka kumsola.
38 Avo ayo yondayamsole
mkasano wake kotenda
vinogile, ila ayo yogimbula
kumsola mkasano wake
vivija na heyo kotenda
vinogile ng'hani.
39 Mtwanzi ka mkifungo
cha mbigalo wake kipig-
iti mbigalo wake yang'hali
mgima, ila kamba mbigalo
wake yahadanganhika, kai-
legeha na kodaha kusoligwa
na munhu yoyose yoomu-
londa, muladi yawe munhu
yamtogole Kilisto.
40 Mngelegeza zangu
vihanogile kumwake kukala
ugane. Na nogelegeza
kamba na nie vivija nna
Loho wa Mulungu.

8

*Mbuza ya Kuilavila Mi-
wegu Nhosa ya Nyama*

1 Avo tuilole mbuza ija im-
nyandikile ya nyama ilav-
igwe nhosa ha miwegu.

Tuvitanga kamba tweye
tose tuna ilimu, ila ilimu
yotutenda tuwe na matopa,
ila noge dogela mhiko.
2 Munhu yokwagiza koi-
tanga goya mbuli, hanai-
tanga kamba vija voy-
olondigwa kuitanga.

3 Ila munhu yomnogela
Mulungu, kotangigwa na
Mulungu.
4 Avo tuilole mbuli ya kuja
nyama ilavigwe nhosa ha
miwegu. Tuvitanga kamba
wegu si kinhu kabisa muu-
lumwengu uno, na haduhu
Mulungu iyagwe ila imwe
yeiyeka.
5 Hata kamba hana ija
ikemigwa mizimu, kamba
kuulanga ama muisi, kweli
hana mizimu bwando na
wandewa bwando,
6 ila tweye tuna Mu-
lungu imwe yeiyeka, Tata,
yalumbile vinhu vose, na
sama yake heyo tweye tuna
ugima. Na hana Mndewa
imwe yeiyeka, Yesu Kilisto,
mkubitila heyo vinhu vose
vilumbigwa, na mkubitila
heyo tweye tuna ugima.
7 Ila si wanhu wose
woitanga kweli ino.
Wanhu wayagwe wakala
woisang'hanikila miwegu
avo mbaka lelo* wahaja
nyama wogelegeza kamba
woja nyama ija iwakalile
woilava nhosa ha miwegu,
na kwavija udaho wao
wa kusambula gehile na
ganogile mdodo, wony-
olodoka.
8 Ila mandia hagatuk-
wenhusa behi na Mulungu,
tuhaleka kuja hatwasa
kinhu chochose, na tuhaja
hatupata kinhu chochose.
9 Teganyeni, sang'hano
za ulegeho umulinao,
sambizigaluke king'hwaso
ha awo wanyekile muin-
hamanila.
10 Kamba munhu yali na
udaho mdodo wa kusam-
bula gehile na ganogile
kokona gweye uli na ilimu
ino uja mng'anda ya mi-
wegu, kokwagiza mbuli ino
haimgela mhiko yagendelele
kuja vakuja vija vilavigwe
nhosa ha miwegu?
11 Avo ndugu yako ino yali
na udaho mdodo wa kusam-
bula gehile na ganogile, ayo
Kilisto yadanganhike sama
yake, kopotela sama ya ilimu
yako.
12 Kamba uhawatendela
vilozo na kuwagela milonda
wanhu waenu wamtogole
Kilisto, wali na udaho
mdodo wa kusambula gehile
na ganogile, kumtendela
vilozo Kilisto.
13 Avo kamba kija kinija
chomtenda ndugu yangu
yengile m'vilozo, basi noleka
kuja nyama giladi sam-
binimtende heyo yatende
vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili
mtumigwa wa Kilisto? Nie
simonile Mndewa wetu
Yesu? Mweye hamuli
malawililo ga sang'hano
yangu inimsang'hanikile
Mndewa?
2 Hata kamba nie sili
mtumigwa wa Kilisto mwa
wanhu wayagwe, ila nie
na mtumigwa wa Kilisto

* **8:7** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

kumwenu. Kwavija mweye
mwa kilaguso cha utumigwa
wangu mkuilumba hamoja
na Mndewa.
3 Ino iyo mbuli yon-
daniwalongele awo won-
dawanibeze.
4 Tweye hatulumbile
kugweleligwa vakuja na
vinhu va kung'wa sama ya
sang'hano yetu?
5 Tweye hatulumbile
kuilongoza na mwehe
yamtogole Kilisto mmianza
yetu kamba watumigwa
wayagwe wa Kilisto na
wandugu wa Mndewa na
Petulo viwatendile?
6 Ama nie na Banaba
twiyeka iwo tulondigwa tu-
sang'hanike wenyego mm-
buli za ugima wetu?
7 Yalihi yosang'hanika na
sang'hano ya uasikali bila
kulonda maliho? Yalihi
yali na mgunda wa zabibu
yoleka kuja mujo wake?
Yalihi yali na dale da
ng'hondolo yoleka kung'wa
matombo gake?

8 Nie nolonga gano mn-
gelegeza za kiunhu? Malag-
izo ga Musa hagalonga gago?
9 Kwavija yandikigwa
Mmalagizo ga Musa kamba,
“sambiumfunge ng'ombe
mulomo kipigiti yahahugusa
muhindi mkuubojaga.” Avo
hano Mulungu kolonga
mbuli ya ng'ombe?
10 Kweli hano Mulungu
halonga mbuli zino sama
yetu? Kweli mbuli zino
zandikigwa sama yetu.
Kwavija mulimi na ayo
yohuna wolondigwa wa-
tende vino mkutamanila
kuigolela fungu da vakuja.
11 Kamba tuhahanda
mbeyu inogile ya muloho
mmwenu, yowa mbuli
ng'hulu kamba tuhahuna
vinhu va mulukuli kulawa
mmwenu?
12 Kamba watumigwa
wayagwe wa Mulungu
wolondigwa kutazigwa na
mweye, avo tweye hatu-
londigwa ng'hani kutazigwa
na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa,
twazaganya kila kinhu gi-
ladi sambitwike ving'hwaso
muna inzila ya Usenga Un-
ogile wa Kilisto.
13 Ham'vimanyile kamba
awo wosang'hanika Kung'anda
ya Mulungu wopata vakuja
vao kulawa himo? Na awo
wosang'hanika na kulava
nhosa hakilingo cha kulavila
nhosa wopata fungu kulawa
m'vinhu vija vilavigwa
nhosa?
14 Vivija, Mndewa kalagiza
kamba awo woupeta Usenga
Unogile wolondigwa wata-
manile kupata vinhu va ku-
lutenda lukuli lupate ugima
kulawa Muusenga Unogile.

15 Hata avo haduhu
hata mbuli imwe ini-
isang'hanikile mmwanza wa
mbuli zino zinilumbile nie
kuzipata. Na sandike gano
giladi nitamanile kamba
munitendele nie mbuli
zino. Vinoga nie nidan-
ganhike kubanza munhu
yanisegezele nafasi yangu ya
kuitopa.
16 Hata avo nihaupeta
Usenga Unogile, sidaha

kuitopa, kwavija nishulutizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona!

17 Kamba nihaisagule sang'hano ino mkulonda mwenyego, nihatamanile maliho. Ila kamba siisagule mkulonda mwenyego, noitenda kamba sang'hano yangu yaanondile Mulungu niitende.

18 Avo maliho gangu choni? Maliho gangu igo gano, mhome ya kuupeta Usenga Unogile bila kulonda kinhu, bila kulola gaja ganilondigwa kupata msang'hano yangu ya Usenga Unogile.

19 Hata kamba nie sili nyakadala wa munhu yoyose, ila noitenda nene mwenyego niwe nyakadala wa wanhu wose, giladi nimgalile wanhu bwando Kilisto kamba vihadahika.

20 Mwa Wayahudi, nikala kamba Muyahudi giladi niwagale Wayahudi ha Kilisto. Mwa awo wowinza Malagizo ga Musa, nikala kamba imwe wa awo wowinza Malagizo ga Musa, hata kamba nie sigawinza Malagizo ga Musa, giladi niwagale ha Kilisto awo wowinza Malagizo ga Musa.

21 Mwa awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, nikala kamba munhu yalekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, hata kamba nie sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga Mulungu, kwavija nie nifungigwa na Malagizo ga Kilisto, giladi niwagale ha Kilisto awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa.

22 Mwa awo wanyekile muinhamanila, nikala kamba munhu yanyekile, giladi niwagale ha Kilisto awo wanyekile. Nigaluka vinhu vose mwa wanhu wose, giladi mnzila yoyose wayagwe wakomboligwe.

23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na nie mhate fungu da motelo zake.

24 Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando wokimbila, ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kimbileni kamba avo, giladi mgweleligwe nhunza.

25 Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu bwando. Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza ibanangika, ila tweye totenda vino giladi tugweleligwe nhunza yondaikale milongo yose.

26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila kutamanila kinhu. Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa ng'honde ubeho.

27 Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala wangu, giladi nihawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda
mkumbuke kamba wahenga
zetu wose wakala hasi ya
wimilizi wa dija idiwingu,
na wose waikanhiza Ibahali
Indung'hu.
2 Wose wakala waba-
tizigwe mgati ya dija idi-
wingu na ija ibahali giladi
wawe wanahina wa Musa.
3 Wose waja mandia
gagaja ga muloho,
4 na kung'wa ung'waji
uuja wa muloho, kwavija
wang'wa mazi galawile
mdidibwe dija da muloho
ditembele hamoja na hewo,
na dibwe dija dikala Kilisto.
5 Ila hata avo wanhu
bwando mmwanza wao Mu-
lungu hanogelwe na hewo,
avo mitufi yao ipwililika
muluwala.
6 Avo mbuli zino zose
zizo kilingilo chetu tweye
cha kutuzuma sambitusu-
lukile vinhu vihile kamba
viwatendile hewo,
7 na vivija sambitu-
tambikile miwegu kamba
viwakalile wotenda wanhu
wayagwe mmwanza wao,
kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Wanhu wakala hasi woja
na kung'wa, abaho, wenuka
wacheze."
8 Na sambitutende ugoni
kamba wayagwe mmwanza
wao viwatendile, na sama
ya mbuli ino wanhu alufu
malongo mabili na ndatu
(23,000) mmwanza wao
wadanganhika mdizua
dimwe.
9 Sambitumgeze Mn-
dewa,* kamba wayagwe
mmwanza wao viwatendile,
na sama ya mbuli ino
wadanganhika mkulumizwa
na nyoka.
10 Na sambimtwanganike
kamba wanhu wayagwe
mmwanza wao viwatendile,
na sama ya mbuli ino
wakomigwa na msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa
ubananzi.
11 Mbuli zino zose zi-
walawilila wahenga zetu
kamba vilingilo ha wanhu
wayagwe, na mbuli zino
zandikigwa kamba nzuma
kumwetu tweye. Kwavija
tokala mkipigiti kino kili
behi na isota.
12 Avo kamba muhagiza
mwima goya, mteganye
sambimugwe.
13 Haduhu ving'hwaso
viwapatile mweye ila vija
viwapataga wanhu wose.
Na Mulungu haisemwaga
kilagano chake, hawaleka
mweye mpate ving'hwaso
kubita vija vumdaha. Ila
muhapata ving'hwaso, Mu-
lungu kotenda nzila ya
kulawila, giladi mdahe
kuvihuma.
14 Avo, mbwiga zangu
wanogelwa, ikimbileni
nhambiko ya miwegu.
15 Nolonga na wanhu
wali na nzewele, lamuleni
wenyego gano gonilonga.
16 Tuhamuheweza Mu-
lungu sama ya kikasi kuna
imeza ya Mndewa, hatu-
ilumba hamoja na mulopa
wa Kilisto? Na tuhaumogola

* **10:9** ***Mndewa*** mnyandiko ziyagwe zomkema *Kilisto.*

umkate, hatuilumba hamoja
na lukuli lwa Kilisto?
17 Kwavija kuna mkate
umwe, tweye tose hata
kamba twa bwando, twa
lukuli lumwe, kwavija tweye
tose tuja mkate umwe.

18 Wagelegezeni wanhu
wa Islaeli, awo woja vinhu
vilavigwe nhosa. Wabule
uhamoja na ikilingo cha
kulavila nhosa?
19 Kinilonda kulonga icho
kino. Kinhu kilavigwa nhosa
ha miwegu kina unozi? Ama
miwegu ina unozi?
20 Si vivo, ila nhosa ya
wamhazi yolavigwa ha
vinyamkela sio ha Mulungu,
na nie silonda mweye muwe
na uhamoja na vinyamkela.
21 Hamdaha kung'wela
kikasi king'welagwa
mmandia ga Mndewa
kuno mking'wela kikasi
king'welagwa mnhambiko
ya vinyamkela. Vivija
hamdaha kuja mmeza ya
mandia ga Mndewa kuno
muja mmeza ya mnhambiko
ya vinyamkela.
22 Ama tolonda tuwinule
wivu wa Mndewa? Tweye
tuna mhiko kubanza heyo?

23 Mweye molonga,
“Vinhu vose havigomeswe,”
ila nie nolonga, “Sio kila
kinhu kinoga.” Mweye
molonga, “Vinhu vose hav-
igomeswe,” ila nie nolonga,
“Sio kila kinhu chozenga.”
24 Munhu yoyose sam-
biyagese mbuli zake
mwenyego yeiyeka, ila
yagese na mbuli za wayage.
25 Dieni kinhu chochose
kiguzigwa hasoko, sam-
bimwinule mbuza kulawa
muudaho wenu wa kusam-
bula gehile na ganogile.
26 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, “Isi na
vose viimemeze va Mn-
dewa.”

27 Kamba Mmhazi ya-
hawagoneka mkaje mandia,
na mweye mtogola ku-
chola, dieni chochose chon-
dayawagomele sambimwin-
ule mbuza kulawa muudaho
wenu wa kusambula gehile
na ganogile.
28 Ila kamba munhu
yahawalongela kamba,
“Nyama ino ilavigwa nhosa
ha miwegu,” sambimuije
nyama ija, sama ya ija
yawalongele na sama ya
udaho wa kusambula gehile
na ganogile,
29 kinilonga nie, udaho
wa ija imunhu iyagwe
wa kusambula gehile na
ganogile na sio udaho wenu
mweye.

Avo habali ulegeho
wangu ulamulwe na udaho
wa kusambula gehile na
ganogile wa munhu iyagwe?
30 Kamba nihamuheweza
Mulungu sama ya mandia,
habali nidununzwe sama
ya mandia ganimuhewezela
Mulungu?

31 Avo muhaja ama
muhang'wa ama muhatenda
kinhu chochose, tendeni
gose muyenzi ya Mulungu.
32 Sambimsongeze
king'hwaso ha munhu
yoyose, ha Wayahudi ama

ha Wagiliki ama ha wanhu
wamtogole Mulungu,
33 kamba nie vinigeza
kuwatendela ganogile
wanhu wose, mmbuli zose
vinitendile. Kwavija nie
sizahile nhogolwa yangu
mwenyego, ila nhogolwa
ya wanhu bwando, giladi
wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie
vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye
kwavija vumng'humbuka
nie m'vinhu vose, na vija
vumgagoga mafundo gangu,
kamba vija viniwafundize.
3 Avo nowalonda mweye
m'vitange kamba Kilisto iyo
ditwi da kila mbigalo, mbi-
galo iyo ditwi da kila mt-
wanzi, na Mulungu iyo ditwi
da Kilisto.
4 Mbigalo yoyose yotam-
bika ama yohokola kuno
ditwi jake digubikigwe
komgela kinyala Kilisto, ayo
yali ditwi.
5 Na mtwanzi yoyose
yotambika ama yohokola
bila kugubika ditwi jake
komgela kinyala mbigalo
wake, ayo yali ditwi, kwavija
kowa kamba mtwanzi
yabeigwe.
6 Kamba mtwanzi hagu-
bika ditwi jake, nayakan-
higwe mvili zake. Na kamba
ihawa kinyala mtwanzi
kukanhigwa mvili zake ama
kubeigwa, basi yagubike
ditwi jake.
7 Mbigalo halondigwa
kugubika ditwi jake kwavija
heyo iyo sisila na yenzi ya
Mulungu, ila mtwanzi iyo
yenzi ya mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo
halumbigwe kulawa mwa
mtwanzi, ila mtwanzi
kalumbigwa kulawa mwa
mbigalo.
9 Vivija mbigalo halumbigwe
sama ya mtwanzi, ila
mtwanzi iyo yalumbigwe
sama ya mbigalo.
10 Sama ya mbuli ino na
sama ya wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, mt-
wanzi kolondigwa yawe na
kigubiko mditwi jake ku-
lagusa kamba ka hasi ya
udaho wa mbigalo wake.
11 Ila mwa wanhu wa Mn-
dewa, mtwanzi havidahika
kuwa yeiyeka bila mbigalo,
na mbigalo havidahika
kuwa yeiyeka bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi
viyalawile mwa mbigalo,
vivija na mbigalo kaleligwa
na mtwanzi. Ila vinhu vose
volawa ha Mulungu.
13 Lamuleni wenyego,
vinoga mtwanzi kumtam-
bikila Mulungu kuno yalek-
ile kugubika ditwi jake?
14 Vija Mulungu viyalum-
bile vinhu haiwafundiza
mweye kamba mbigalo
yahawa na mvili nhali
koigela kinyala mwenyego,
15 ila kamba mtwanzi ya-
hawa na mvili nhali, hiyo
iyo yenzi yake. Kwavija
mtwanzi kagweleligwa mvili
nhali giladi ziwe kigubiko.
16 Ila kamba munhu

yoyose yahalonda tu-
ibamilile mmbuli ino,
nolonda nilonge vino, tweye
twabule nzila iyagwe ya
kutambika, mmwetu tweye
ama mwa wanhu wamtogole
Mulungu.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino,
silonda niwatogole, kwavija
mmating'hanilo genu ga
nhambiko motenda gehile
bwando kubanza ganogile.
18 Mosi nilongeligwa
kamba muhaiting'hana mw-
eye kamba wanhu wamto-
gole Kilisto, moibagula
mwemwe kwa mwemwe, na
nie kidogo notogola.
19 Haduhu mbuli,
kolondigwa kuwe na mbagu
mmwenu giladi yoneke
kamba yalihi mmwenu
yamtogole Mulungu kulawa
mmoyo.
20 Muhaiting'hana hamoja,
kija kimja sio mandia ga Mn-
dewa.
21 Kwavija muhaja, kila
munhu kogendelela kuja
mandia gake mwenyego,
avo wayagwe wa nzala, na
wayagwe wakoligwa!
22 Kwani mwabule kae
za kudila na kung'wela?
Ama mowazabuza wanhu
wamtogole Mulungu na
kuwagela kinyala awo wal-
ibule kinhu? Niwalongele
choni? Niwatogole mmbuli
ino? Hata siwatogola.
23 Kwavija gano ganiwa-
fundize mweye nigabokela
kulawa ha Mndewa. Mn-
dewa Yesu ikilo ija yaa-
honzigwe, kasola mkate,
24 kamuheweza Mulungu,
kaumogola na kulonga,
“Uno uwo lukuli lwangu
lulavigwe sama yenu, ten-
deni vino mkunikumbukila
nie.”
25 Vivija, viweshile kuja,
kasola ikikasi na kulonga,
“Kikasi kino kicho lagano
da isambi disindiligwa na
mulopa wangu, tendeni
vino kila vondamung'we
mkunikumbukila nie.”
26 Kwavija kila vondamje
mkate uno, na kuking'wela
kikasi kino, moibwililisa ifa
ya Mndewa mbaka von-
dayeze.
27 Avo munhu yoyose
yondayaje mkate uno wa
Mndewa ama kuking'wela
kikasi chake mnzila ileka
kumuhishimila heyo, kaloza
kilozo cha kuja lukuli
na kung'wa mulopa wa
Mndewa.
28 Avo munhu kolondigwa
yaigelegeze mwenyego
kipigiti hanakuja umkate na
kuking'wela ikikasi.
29 Kwavija munhu yoyose
yoja na kung'wa bila
kuimanya nhegulo ya lukuli
lwa Mndewa, koja na
kung'wa nhaguso yake
mwenyego.
30 Kino kicho kilamso
wanhu bwando mmwanza
wenu wonyolila na watamu,
na wayagwe mmwanza
wenu wadanganhika.
31 Ila tanhu tuhaigelegeza
wenyego, hatwingila mnh-
aguso ya Mulungu.

32 Ila totagusigwa
na kusunigwa na Mn-
dewa, giladi sambitwingile
mnhaguso hamoja na
ulumwengu.
33 Avo, ndugu zangu,
muhaiting'hana hamoja kuja
mandia ga Mndewa, ibeteni.
34 Kamba munhu kana
nzala kolondigwa yakaje
ukae yake, giladi muhait-
ing'hana hamoja sambim-
mambukizile kutagusigwa.
Na vondanize, nowalongela
ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu,
nolonda mkumbuke mbuli
ya nhunza kulawa ha Loho
wa Mulungu.
2 M'vitanga kamba
vumkalile Wamhazi,
m'bulunyigwa na kwag-
izwa mkutambikila miwegu
ilibule na ugima.
3 Avo nowalongela mweye
kamba, haduhu munhu
yolonga kubitila Loho wa
Mulungu kamba "Yesu
kadukumizwa," na haduhu
munhu yodaha kulonga,
"Yesu iyo Mndewa," kamba
kabule Loho wa Mulungu.
4 Kuna nhunza bwando,
ila Loho imwe yozilava.
5 Kuna sang'hano bwando
za kusang'hana, ila Mndewa
imwe.
6 Kuna nzila bwando za
kusang'hanika, ila Mulungu
imwe yosang'hanika mnzila
zino zose mwa wanhu wose.
7 Avo kila munhu kog-
weleligwa lugubulo lwa
Loho wa Mulungu, giladi tu-
itaze wenyego kwa wenyego.
8 Munhu imwe kog-
weleligwa udaho wa
kulonga mbuli zili na
ng'hungwe kubitila Loho
wa Mulungu, na iyagwe
kogweleligwa mbuli ya ilimu
na Loho iija imwe.
9 Na munhu iyagwe
kogweleligwa nhamanila
na Loho iija, na iyagwe
kogweleligwa nhunza ya
kuhonya watamu na Loho
iija imwe.
10 Na munhu iyagwe
kogweleligwa nhunza ya
kutenda mizonza, na iyagwe
kogweleligwa nhunza ya
kuhokola. Munhu iyagwe
kogweleligwa nhunza ya ku-
tanga kamba loho ino ilawa
ha Mulungu ama ilawa
kuyagwe, na munhu iyagwe
kogweleligwa nhunza ya
kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo, na munhu iyagwe
kogweleligwa nhunza ya
kutapita nhegulo ya gaja
galongigwe.
11 Loho wa Mulungu
yeiyeka iyo yotenda gano
gose, na heyo iyo yolamula
nhunza ilihi yamgwelele
munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi
lumwe, ila luna vipindi
bwando, na vipindi vose
va lukuli, hata kamba va
bwando, ila va lukuli lumwe,
avo vivo luli na lukuli lwa
Kilisto.

13 Vivija na tweye, hata
kamba tuhawa Wayahudi
ama Wamhazi, tuhawa
nyakadala ama wailegehe,
tose tubatizigwa na Loho wa
Mulungu mulukuli lumwe,
na tose tung'wezigwa Loho
iija imwe.

14 Lukuli halutendigwe na
kipindi kimwe, ila vipindi
bwando.
15 Kamba mgulu uhalonga,
“Kwavija nie sili mkono, nie
sili wa lukuli,” mkilamso hi-
cho kweli hauwa kipindi cha
lukuli?
16 Na kamba gwiti diha-
longa, “Kwavija nie sili siso,
nie sili wa lukuli,” mkilamso
hicho kweli hadiwa kipindi
cha lukuli?
17 Kamba lukuli lose
luhawile siso, munhu ya-
hahulike vilihi? Na kamba
lukuli lose luhawile gwiti,
munhu yahanusile vilihi?

18 Ila Mulungu kavika
goya vipindi mulukuli,
kila kipindi kimwe kamba
viyalondile kikale.

19 Kamba vose vihaw-
ile kipindi kimwe, lukuli
luhawile kwahi?
20 Kamba viili, mulukuli
kuna vipindi bwando, ila
lukuli lumwe.
21 Siso hadidaha kuulon-
gela mkono, “Sikulonda!”
Na ditwi hadidaha kugalon-
gela magulu, “Siwalonda!”
22 Ila vija ivipindi va lukuli
vikoneka vabule mhiko
volondigwa ng'hani.

23 Na vipindi vija vi-
tugelegeza kamba vab-
ule hishima, tovigwelela
hishima ng'hulu, na vipindi
vija vilibule unovu, tovig-
waa unovu ng'hani,

24 awo vipindi vetu
vinogile haviulonda. Ila
Mulungu kavika hamoja
vipindi vose va lukuli na
kuvigwaa hishima ng'hulu
vipindi vilibule unozi,

25 giladi sambikulawilile
m'bagum'bagu mulukuli. Ila
vipindi va lukuli volondigwa
viitamanile kipindi kimwe
na kiyagwe.

26 Kamba kipindi kimwe
kihalumwa, vipindi vose
volumwa hamoja nacho,
na kamba kipindi kimwe
kihahishimilwa, vipindi
vose vodeng'ha hamoja
nacho.

27 Avo mweye mose mwa
lukuli lwa Kilisto, na kila
munhu mmwanza wenu iyo
kipindi chake.

28 Na mwa wanhu
wamtogole Kilisto Mulungu
kaweka, mosi watumigwa
wa Kilisto, abaho wahokozi,
abaho wafundiza, abaho
wali na nhunza ya mizonza
na vivija awo wali na
nhunza ya kuhonya, abaho
awo wali na nhunza ya
kuwataza wayagwe, na
awo wali na nhunza ya
kuwalongoza wayagwe, na
awo wolonga ulonzi wa
mkanganyo.

29 Wano wose watumigwa
wa Kilisto? Ama wose wa-
hokozi? Ama wose wafun-
diza? Ama wose wotenda
mizonza?
30 Wose wana nhunza ya
kuhonya? Wose wolonga
ulonzi wa mkanganyo?

Wose wotapita nhegulo ya
gaja galongigwe?
31 Ila sulukileni ng'hani
nhunza zili ng'hulu.

Na nie nowalagusila nzila
inogile goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga
ulonzi wa kiunhu na wa
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ila kamba nab-
ule noge, nie na kamba
zuma didesa ama debe ditoa
nyangi.
2 Na hata nihawa na
nhunza ya uhokozi na
kuzitanga nyong'onyo zose
na ilimu zose, na kamba
nihawa na nhamanila idaha
kuhamiza migongo, ila
kamba nabule noge, nie si
kinhu.
3 Kamba nihalava vinhu
vangu vose na kuwagwaa
wakumbulu, na kuilukuza
lukuli lwangu hamoto, ila
kamba nabule noge, nie
sipata kinhu.
4 Noge domtenda munhu
yazaganye, yawe na moyo
unogile, sambiyawe na
migongo, sambiyawe na
matopa,
5 sambiyawe na kibuli,
sambiyazahile mbuli zake
mwenyego, sambiyone
lusango himahima, sam-
biyalundize gehile.
6 Noge hadimtenda
munhu yadeng'helele gehile,
ila domtenda munhu
yadeng'helele mbuli ya
kweli.
7 Noge domtenda munhu
sambiyadonhe, sam-
biyaileke nhamanila, yata-
manile mbuli zose, na
yazaganye mbuli zose.
8 Na noge dabule nziga,
ila uhokozi womala, nhunza
ya kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo yomala, na ilimu zose
zobita.
9 Kwavija gatumanyile
madodo, na nhunza yetu ya
uhokozi yogubula madodo.
10 Ila kija kimemekezwe
kihavika, kili hindi
chosegela.
11 Vunikalile mwana
mdodo, nikala nilonga
kamba mwana mdodo,
nigelegeza kamba mwana
mdodo, nigesa kamba
mwana mdodo, ila vu-
nikulile, nizileka mbuli zose
za haudodo.
12 Sambisambi tolola ila
hatulola goya, tolola kamba
munhu yolola mkiwowo,
abaho, tokwiza kulola
kihanga kwa kihanga. Sam-
bisambi novitanga hadodo,
abaho, nokwiza kuvitanga
ng'hani, kamba vija nie
vinitangigwa ng'hani.
13 Na sambisambi visi-
gala vinhu vino vidatu,
nhamanila, tamanilo, na
noge. Ila kikulu kubanza
vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na
kuiyoha sama ya nhunza
za muloho, ng'haning'hani
nhunza ya uhokozi.

2 Kwavija munhu yoyose
yolonga ulonzi wa mkan-
ganyo, hawalongela wanhu
ila komulongela Mulungu.
Kweli haduhu munhu yoga-
manya goyolonga, ila kozi-
longa nyong'onyo kubitila
Loho wa Mulungu.
3 Ila kila munhu yohokola
kolonga na wanhu mbuli za
kuwagela mhiko, na kuwa-
gangamiza, na kuwabweza
imioyo.
4 Munhu yolonga ulonzi
wa mkanganyo koigela
mhiko mwenyego, ila
munhu yohokola kowagela
mhiko wanhu wamtogole
Kilisto.
5 Nolonda kila munhu
mmwanza wenu yalonge
ulonzi wa mkanganyo, ila
vihanogile ng'hani kamba
muhahokole. Kwavija
uhokozi wowa mkulu
kubanza ulonzi wa mkan-
ganyo, kamba munhu
iyagwe hatapite gaja ga-
longigwe muulonzi wa
mkanganyo giladi wanhu
wose wamtogole Kilisto
wafundizigwe.
6 Avo, ndugu zangu,
kamba niheza kumwenu na
kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo, kinhu chaki kinogile
chondampate, kamba siwa-
galile lugubulo ama ilimu
ama uhokozi ama mafundo?
7 Hata mbuli ya vinhu
vilibule ugima vilava dizwi
kamba vija filimbi ama
bango, munhu koumanyaze
wila utoigwa kamba mililo
haiinegile?
8 Na kamba mha-
lati haililile goya, yalihi
yondayaisasale yachole
kung'hondo?
9 Vivija na mweye muha-
longa ulonzi uleka ku-
tangigwa, munhu kovi-
tangaze gaja gamulonga?
Kwavija mowa kamba vija
molonga na ubeho.
10 Kweli kuna lonzi
bwando muulumwengu, na
haduhu hata imwe ilibule
nhegulo yake.
11 Kamba siimanyile
nhegulo ya kinhu choy-
olonga munhu, basi nie
nowa kamba muhenza ha
munhu ija yolonga, na
heyo kowa kamba muhenza
kumwangu.
12 Avo na mweye. Kwavija
mosulukila kupata nhunza
za muloho, iyoheni ng'hani
mzipate nhunza zija ziwa-
gangamiza wanhu wamto-
gole Kilisto.
13 Sama ya mbuli ino,
munhu yoyose yolonga
ulonzi wa mkanganyo
yatambike giladi yapate
udaho wa kutapita gaja
goyolonga.
14 Kwavija kamba ni-
hatambika mkulonga ulonzi
wa mkanganyo, loho
yangu vivija yotambika,
ila nzewele zangu hazipata
kinhu.
15 Avo nhendeze? No-
tambika muloho yangu na
vivija notambika mnzewele
zangu. Nokwimba muloho
yangu na vivija nokwimba
mnzewele zangu.
16 Kamba uhamuyenzi
Mulungu muloho yako
iiyeka, kodahaze munhu

yokiiyona ka mmwanza wa
awo hawamanyile chochose
kulonga “Amina” vija vu-
umgwaa Mulungu hewela
kipigiti hagamanya gaja
gaulonga?
17 Kweli gweye komgwaa
Mulungu hewela vinogile,
ila munhu iyagwe hapata
kinhu.
18 Nomuheweza Mulungu
kwavija nie nolonga ulonzi
wa mkanganyo ng'hani
kubanza mweye mose.
19 Ila mwa wanhu wamto-
gole Kilisto, vonoga nie
nilonge mbuli tano zitangika
za kuwafundiza wanhu
wayagwe kubanza kulonga
mbuli alufu longo dimwe
muulonzi wa mkanganyo.
20 Ndugu zangu, lekeni
kugelegeza kamba wana
wadodo. Mzimbuli zihile
muwe wana wadodo, ila
mngelegeza zenu muwe
wakulu.
21 Mzinyandiko Zing'alile
yandikigwa vino, Mndewa
kolonga,
“Mkubitila wanhu wolonga
ulonzi wa kihenza,
na mmilomo ya wa-
henza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawan-
itegeleza.”
22 Avo kulonga ulonzi wa
mkanganyo kowa kilaguso
ha awo walekile kumtogola
Kilisto na sio ha awo wamto-
gole Kilisto, ila uhokozi sama
ya awo wamtogole Kilisto na
sio sama ya awo walekile
kumtogola Kilisto.
23 Avo kamba wanhu wose
wamtogole Kilisto wahait-
ing'hana hamoja na kila
munhu yalonge muulonzi
wa mkanganyo, na wanhu
wayagwe hawazimanyile
mbuli zino ama wanhu
walekile kumtogola Kilisto
wehengila, hawalonga
kamba muna moyo?
24 Ila kamba munhu yalek-
ile kumtogola Kilisto ama
munhu hazitangile mbuli
zino kengila na kum'vika
kila munhu yohokola, na
koneka na gose goyohulika
kamba kana vilozo na kuta-
guswa na gose goyohulika,
25 na gaja gaifisile mmoyo
wake gagubuligwa. Avo
kogwa hasi na kumtambik-
ila Mulungu na dizwi kulu
na kulonga haulongozi wa
wanhu, “Kweli Mulungu ka
hamoja na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinhambiko

26 Tulongeze basi, ndugu
zangu! Muhaiting'hana
hamoja, munhu imwe
yembe wila, iyagwe ya-
fundize, iyagwe yalave
lugubulo, iyagwe yalonge
ulonzi wa mkanganyo, na
iyagwe yaitapite nhegulo ya
gaja galongigwe. Na mbuli
zino zose zitendeke sama
ya kuwagela mhiko wanhu
wamtogole Kilisto.
27 Kamba munhu yaha-
longa ulonzi wa mkanganyo,
basi walonge wabili ama
wadatu, sambiwabanze,
tena walonge imweimwe,
na munhu iyagwe yatapite
nhegulo ya gaja galongigwe.
28 Kamba haduhu mtapita,
munhu ija yolonga ulonzi

wa mkanganyo kolondigwa
yanyamale mgati ya wanhu
wamtogole Kilisto ila yakii-
longele heyo mwenyego na
Mulungu.
29 Wahokozi wabili
ama wadatu walonge, na
wayagwe wagalole goya gaja
galongigwe.
30 Na kamba munhu
yakalile hasi kagubuliligwa
mbuli, basi ija imunhu
yakalile yohokola haichan-
duso yanyamale.
31 Kwavija molondigwa
muhokole imweimwe giladi
kila munhu yafundizigwe na
kugangamizwa.
32 Loho za wahokozi
zowahulika wahokozi,
33 kwavija Mulungu hali
Mulungu wa uvuludusi, ila
ka Mulungu wa tindiwalo.
Kamba viili mwa wanhu
wose wang'alile wamtogole
Kilisto,
34 watwanzi wolondigwa
wanyamale mzinhambiko.
Hawalondigwa walonge.
Ila wolondigwa wategeleze
kamba Malagizo ga Musa
vugalonga.
35 Kamba wahalonda
kutanga goya mbuli, na
wawauze wambigalo zao
ukae yao, kwavija kinyala
ng'hani mtwanzi kulonga
mnhambiko.
36 Mokwagiza Usenga
wa Mulungu usongela
kumwenu? Ama Usenga wa
Mulungu uvika kumwenu
mwiyeka?
37 Kamba munhu ya-
haigesa kamba heyo
muhokozi, ama kana mhiko
za moloho, nayatogole
kamba kino kinimwandik-
ilani mweye nyandika
ndagizi kulawa ha Mndewa.
38 Ila kamba munhu ya-
haizabuza mbuli ino, na
heyo mwenyego kozabuzwa.
39 Avo, ndugu zangu, su-
lukileni ng'hani kuhokola,
na sambimgomese kulonga
ulonzi wa mkanganyo.
40 Ila mbuli zino zose
zitendeke vinogile kamba
vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

1 Avo, ndugu zangu,
nolonda niwakumbuse
Usenga Unogile uniwapetele,
awo umuubokele na amo
nhamanila yenu muimile.
2 Mokomboligwa sama ya
Usenga uno Unogile, kamba
muhazigoga goya mbuli zini-
wapetele. Kamba si vivo,
nhamanila yenu yaga.
3 Kwavija nie niwagwelela
mweye gaja ganogile ng'hani
ganibokele. Kilisto kadan-
ganhika sama ya vilozo vetu
kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga.
4 Kazikigwa na mdizua
da ikadatu kazusigwa
kamba viyandikigwe muna
Zinyandiko Zing'alile.
5 Kamulawilila Petulo,
abaho na wanahina zake
longo dimwe na wabili.
6 Abaho kipigiti kikija
kawalawilila wanhu mia
tano na malagalila, wakalile
wanahina zake, wayagwe
mmwanza wao wang'hali
wagima mbaka kipigiti kino,

ila wayagwe wadanganhika
wamala.*
7 Abaho kamulawilila
Yakobo, abaho mwa watu-
migwa wose wa Kilisto.
8 Hakimambukizo, kan-
dawilila nie, kamba
munhu yavumbuke mnzila
haizoeleke.
9 Kwavija nie na mdodo
ng'hani muna umnhongo wa
watumigwa wa Kilisto, na
silumbile hata kukemigwa
mtumigwa kwavija ni-
wagaza wanhu wamtogole
Mulungu.
10 Ila sama ya ngekewa
ya Mulungu, niwa vino
vinili, na ngekewa yake
kumwangu hayagile bule,
kwavija nisang'hanika
kuwabanza watumigwa
wose wa Kilisto, sio na
udaho wangu nie ila
ngekewa ya Mulungu ikalile
mgati yangu.
11 Avo kamba nie ama
hewo, kino kicho kitupetile,
na kino kicho kimtogole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa
kamba Kilisto kazusigwa
kulawa mkudanganhika,
vilihi wanhu wayagwe
mmwanza wenu walonge
haduhu kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike?
13 Kamba haduhu
kuzuswa kwa wanhu
wadanganhike, na Kilisto na
heyo hazusigwe.
14 Na kamba Kilisto
hazusigwe, Usenga Unogile
utuupeta mduhu kinhu, na
nhamanila yetu si kinhu.
15 Kihile ng'hani, toneka
kamba tweye twa wasindila
wa uvwizi wa Mulungu,
kwavija tumulonga Mu-
lungu kamzusa Kilisto
kulawa mkudanganhika,
kumbe hamzusile kamba
kweli wadanganhike
hawazusigwa.
16 Avo kamba wadan-
ganhike hawazusigwa, basi
Kilisto na heyo hazusigwe.
17 Na kamba Kilisto
hazusigwe, nhamanila yenu
si kinhu, mng'hali m'vilozo
venu.
18 Na awo wadanganhike
kuno womtamanila Kilisto
wapotela.
19 Kamba tomtamanila
Kilisto muna uugima uno
wa muulumwengu wiyeka,
tolondigwa toneligwe bazi
kubanza wanhu wose.
20 Ila kweli Kilisto
kazusigwa kulawa mku-
danganhika, waichanduso
kuzusigwa mmwanza wa
awo wadanganhike.
21 Kamba vija ifa vuizile
kubitila munhu, vivija na
kuzuswa kwa wadangan-
hike kwiza kubitila munhu
iyagwe.
22 Kamba vija wose
wakalile hamoja na Adamu
viwadanganhike, vivija na
awo wali hamoja na Kilisto
wotendigwa kuwa wagima.
23 Ila kila munhu
kozusigwa mnzamu yake,
Kilisto kowa waichanduso,
abaho awo wamtogole
Kilisto wozusigwa mkipigiti

* **15:6** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

vondayeze.
24 Abaho, ikimambukizo
cha ulumwengu chokwiza,
Kilisto kozihuma tawala
zose, udaho wose, na
mhiko zose za muloho, na
kuugela Undewa mmakono
ga Mulungu Tata.
25 Kwavija Kilisto
kolondigwa yatawale mbaka
Mulungu vondayawahume
wadumuka zake wose na
kuweka hasi ya magulu
gake.
26 Mdumuka wa kimam-
bukizo kubanangigwa kowa
ifa.
27 Kwavija "Mulungu
kavika vinhu vose hasi ya
magulu gake." Mbuli zija
zilonga kamba, "Kila kinhu"
kikigwa hasi yake, si kamba
na Mulungu mwenyego
yekile vinhu vose hasi ya
Kilisto ka hasi yake Kilisto.
28 Vinhu vose vihekigwa
hasi ya utawala wa Kilisto,
avo Mwana mwenyego
kokiika hasi ya Mulungu,
ayo yavikile vinhu vose
hasi ya Kilisto, na Mulungu
mwenyego yawe uchana ya
vinhu vose.
29 Avo kamba haduhu
kuzuswa kwa wanhu
wadanganhike, wotendaze
wanhu waja wabatizigwe
sama ya wandugu zao
wadanganhike? Kamba
wanhu wadanganhike
hawazusigwa, habali wanhu
wobatizigwa sama yao?
30 Na tweye, habali tuigela
mdihonzolomo wenyego
mazua gose?
31 Mazua gose, na mdi-
hekaheka da kudanganhika,
ndugu zangu! Kiniitopela
kumwenu mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto Mn-
dewa wetu kicho kinhenda
nie nilonge vino.
32 Kamba vunikala
nigomba na ming'onyo ya
mmuhulo† kuja Efeso sama
ya kilamso cha kiunhu,
choni kimhatile, kamba
wanhu wadanganhike
hawazusigwa? "Natuje na
kung'wa, kwavija mayo
todanganhika."
33 Sambim'bunyikigwe,
"Wambwiga wehile wobananga
nhogolwa inogile."
34 Bweleni mngelegeza
zenu kamba vija vi-
ilondigwa, na muleke ku-
tenda vilozo. Kwavija kuna
wanhu wayagwe mmwanza
wenu hawammanyile Mu-
lungu. Nogalonga gano
giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza,
"Wanhu wadanganhike
wozusigwa vilihi? Na
kamba wahazusigwa, wok-
wiza na ng'huli zilihi?"
36 Wabozi mweye! Muha-
handa mbeyu muisi hayota
mbaka tanhu idanganhike.
37 Uhahanda, huhanda
lukuli londaloneke, ila
kohanda mbeyu, mbeyu ya
ngano ama kinhu kiyagwe.
38 Ila Mulungu koigwelela
lukuli luyalondile mwenyego,
na kila mbeyu koigwelela
lukuli lwake.

† **15:32** ***Ming'onyo ya mmuhulo*** nhegulo yake *wanhu wa Efeso.*

39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao, wang'onyo wana ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na somba wana ng'huli zao.

40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi.

41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.

42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja halubanangika,

43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila lozusigwa na mhiko.

44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho.

45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, “Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima.” Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima.

46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho lukuli lwa muloho.

47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga.

48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.‡

49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.

51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka

52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka.

53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika.

54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

Zing'alile wowa kweli,
ulonga, “Ifa imezigwa na
mhuma.”
55 Ifa, ili kwahi mhuma
yako? Ifa, uli kwahi usungu
wako?
56 Ifa yopata mhiko za ku-
lumiza kulawa m'vilozo, na
vilozo vopata mhiko kulawa
Mmalagizo ga Musa.
57 Ila hewela zim'vikile
Mulungu, ayo yatugwelele
mhuma kubitila Mndewa
wetu Yesu Kilisto.

58 Avo, ndugu zangu
wanogelwa, nanahileni,
sambimtigiswe na kinhu
chochose, mazua gose
ilaveni mmioyo ing'alile
kuitenda sang'hano ya Mn-
dewa, kwavija m'vimanya
kamba kusang'hanika kum-
sang'hanika sama ya Mn-
dewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa
kuwasangila wanhu wa Mu-
lungu ako Yelusalemu, ten-
deni kamba vuniwalongele
watende wanhu wamtogole
Kilisto kuja kuisi ya Galatia.

2 Mdizua da mwanduso
wa kila wiki,* kila munhu
yeke hamgwazo kiasi cha
hela kulingana na vija
viyopata, avo niheza sam-
bikuwe na msango wowose
wondautendeke.

3 Abaho, nihavika, nowag-
welela mhwilili za kuwatam-
bula wanhu waja imuwasag-
ule kugala nhunza zenu
Yelusalemu.
4 Kamba vihanoga nie ku-
chola na hewo, basi tochola
tose.

Ngelegeza za Paulo

5 Nokwiza kumwenu mku-
bitila muisi ya Makedonia,
kwavija nolondigwa nibitile
Makedonia.
6 Siku nokala na mw-
eye kidogo ama mkipigiti
chose cha kihuhe, giladi
mnhaze mmwanza wangu
kokose kunichola.
7 Silonda kukiiyona
namwe sambisambi kuno
nibita nzila, kwavija no-
tamanila kukala namwe
mkipigiti kitali kamba
vihamnogela Mulungu.
8 Ila nogendelela kukala
hano mdiwambo da Efeso
mbaka zua da lusona lwa
Pentekoste,
9 kwavija nipata kipigiti
kinogile cha kusang'hanika,
ila hana wanhu bwando
wonibeza.
10 Kamba Timoteo yeheza
kumwenu, loleni kamba
haduhu kinhu chochose
chondakimdumbize kipig-
iti chondayawe na mw-
eye, kwavija koisang'hana
sang'hano ya Mndewa
kamba vija vunitenda nie.
11 Avo munhu yoyose sam-
biyamzabuze, ila msindik-
izeni mditindiwalo giladi
yabwele kumwangu, mana
nomulolela heyo na wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

12 Tuilole mbuli ya Apolo.
Nimuyalalila ng'hani yeze
kumwenu hamoja na wan-
dugu wayagwe, ila halondile
kwiza kipigiti kino, ila kok-
wiza yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni
mnhamanila, gangamaleni,
muwe na mhiko.
14 Tendeni mbuli zose
mdinoge.

15 Muutanga mulango
wa Stefana wakala wanhu
wamtogole Kilisto waichan-
duso kuja kuisi ya Akaya,
na wasagula wenyego
kuwasang'hanikila wanhu
wa Mulungu. Ndugu zangu,
nowayalalila,
16 wategelezeni wanhu
kamba wano na kila
munhu yoilumba na hewo
muisang'hano na ku-
sang'hanika hamoja na
hewo.
17 Ninogelwa ng'hani avija
viwavikile kina Stefana na
Fotunata na Akaiko, kwavija
wanigwelela vinhu vinihо-
nyile kulawa kumwenu,
18 kwavija wausuluza
moyo wangu na vivija mioyo
yenu. Wanhu kamba wano
wolondigwa kutambuligwa.

19 Wanhu wamtogole
Kilisto muna iisi ya Asia
wowalamsa. Akuila na
Pilisila hamoja na wanhu
wamtogole Kilisto woit-
ing'hana mng'anda yao
wowalamsa ng'hani mdit-
waga da Mndewa.
20 Wandugu wose hano
wowalamsa. Ilamseni
wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika
ndamsa ino na mkono
wangu mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose
yoleka kumnogela Mndewa,
yadukumizwe.
“Malanata!” Mndewa
wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa
Yesu iwe hamoja na mweye.
24 Noge jangu diwe na
mweye mose mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokiigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na

manogelwa ga Mulungu, na
kulawa ha Timoteo ndugu
yetu.

Nowandikila wanhu
wamtogole Kilisto wali mdi-
wambo da Kolinto, hamoja
na wanhu wose wang'alile
muisi yose ya Akaya.

2 Ngekewa na tindiwalo
kulawa ha Mulungu Tata
wetu na kulawa ha Mndewa
Yesu Kilisto viwe hamoja
namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa
Mulungu na Tata wa Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto, Tata
mwene bazi na Mulungu wa
kubweza wanhu mioyo mm-
buli zose.
4 Ayo iyo yotubweza
imioyo mmigayo yetu yose,
giladi tudahe kuwabweza
mioyo awo wali mmigayo
yoyose, tuwabweze imioyo
kamba vivija Mulungu
viyatubwezile tweye imioyo.
5 Kamba vija mgayo
wa Kilisto vuutukweleleza
muugima wetu, avo vivija
mkubitila Kilisto tobanza
kubwezigwa imioyo.
6 Kamba tuhagaya, togaya
giladi mweye m'bwezigwe
imioyo na kukomboligwa.
Na kamba tuhabwezigwa
imioyo, tobwezigwa imioyo
giladi mweye m'bwezigwe
imioyo, kuwagalila mweye
mwazaganyo wa migayo iija
itugaya tweye.
7 Nhamanila yetu
kumwenu haitigisika, kwav-
ija tuvitanga kamba vimuli
hamoja na tweye mmigayo
yetu, vivija mowa hamoja na
tweye mkubwezigwa mioyo.
8 Ndugu zangu, hatulonda
mweye sambimuitange mi-
gayo ija ituiting'hane nayo
muisi ya Asia. Tukala mum-
gayo mkulu ng'hani kubanza
vija vitudaha kwazaganya,
mbaka nhamanila ya kuwa
wagima ipotela.
9 Kweli mmioyo yetu
tugelegeza kamba tubokela
nhaguso ya ifa. Ila gano
galawilila giladi sambi-
tuitamanile wenyego ila
tumtamanile Mulungu ayo
yowazusa wanhu wadan-
ganhike.
10 Katukombola kulawa
mmwangalo wa kudangan-
hika na kokwiza kutukom-
bola. Twika nhamanila
yetu mwa heyo kamba
kogendelela kutukombola,
11 kamba vumtutaza na
nhambiko zenu. Abaho,
wanhu bwando walave
hewela sama yetu sama ya
ngekewa itugweleligwe ku-
bitila inyidiko ya nhambiko
za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa,
udaho wetu wa kusambula
gehile na ganogile wolava
usindila kamba tukala
muulumwengu uno, na
ng'haning'hani vituilum-
bile hamoja na mweye,
mkung'ala na mmioyo
inogile kulawa ha Mulungu.
Tugatenda gano si na
ng'hungwe ya ulumwengu
uno ila na ngekewa ya
Mulungu.

13 Kwavija tweye hatwandika mbuli yoyose ayo
mweye hamuidaha kuisoma
ama kuimanya, na nie
notamanila kamba,
14 vija vumtumanyile
tweye kidogo, mokwiza
kutumanya goya kuna
idizua dondayabwele Mn-
dewa Yesu, kuja mweye
kondamuitopele tweye,
na tweye kondatuitopele
mweye.

15 Kwavija nikala ni-
umanyile udaho wenu
wa kuzigoga mbuli na
nhamanila yenu, nigelegeza
kuwatembelela mweye
tanhu giladi mmote mianza
mibili.
16 Nigelegeza kuwatem-
belela mweye kipigiti niha-
chola kuisi ya Makedonia na
kipigiti nihabwela Makedo-
nia, abaho, mweye munigale
mwanza wangu wa kuchola
muisi ya Yudea.

17 Kipigiti vunikalile
nigelegeza gano, mokwagiza
sigelegeze goya? Ama
nigelegeza kamba wanhu
wa muulumwengu wolonga
“Ona” kuno mmoyo wo-
longa “Ndema”?
18 Ila kweli kamba Mu-
lungu kabule uzenzele-
ganye, mbuli yetu kumwenu
sio “Ona” mmulomo na
mmoyo “Ndema.”
19 Kwavija Mwana wa Mu-
lungu, Yesu Kilisto, yakalile
yopetwa kumwenu na Sila,
Timoteo, na nie mwenyego
hakalile “Ona” mmulomo na
“Ndema” mmoyo, ila mwa
heyo mazua gose “Ona.”

20 Kwavija bila kulola mi-
anza mingahi ya vilagano
Mulungu viyailagane na tw-
eye, gose gowa “Ona” ku-
bitila Kilisto. Na kubitila
heyo “Amina” ilongigwa, na
tweye toilonga muyenzi ya
Mulungu.
21 Mulungu iyo yotutenda
tweye na mweye tugangа-
male mkuilumba hamoja na
Kilisto. Katusagula
22 mkutugela utango wa
kulagusa kamba tweye twa
wanhu zake na kwika Loho
wake mmioyo yetu kamba
kingilambago kikigwe sama
ya gaja gondageze.
23 Nomkema Mulungu
kamba msindila wangu,
kamba sibweleganye ka-
bili hiko Kolinto kwavija
nilema kwiza kuwalumiza
mkuwakomhokela na lu-
sango.
24 Si kamba tolonda
tuwashulutize gaja gamu-
londigwa kutamanila, ila
tosang'hanika na mweye na
deng'ho jenu, kwavija sama
ya nhamanila munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi
zangu kamba sifunga
mwanza uyagwe wa kwiza
kuwalumiza.
2 Kwavija kamba ni-
hawagela giogio mweye, yal-
ihi yasigale yondayanitende
nie nideng'he, kamba si
mwemwe iniwagelile giogio.
3 Kileka mana niwandikila
lupwilili luja, giladi niheza
sambingeligwe usungu na
awo wolondigwa kunitenda
nie nideng'he, kwavija

nhamanila yangu ng'hulu kumwenu mweye mose kamba, ndeng'ho yangu yowa ndeng'ho ya mweye mose.
4 Kwavija niwandikila lupwilili luja kuno nili na mgayo mkulu na usungu mmoyo na mahozi bwando. Si kamba nilonda kuwagela giogio, ila nilonda m'vimanye avija vuniwanogele mweye ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile giogio nie niiyeka, ila kawagela giogio mweye mose. Silonda mbuli ino itunizwe kubanza viili.
6 Nhaguso yondayatagusigwe na wanhu bwando yomkolela munhu ija.
7 Avo molondigwa mumgele kumgongo na kum'bweza umoyo, giladi sambiyagendelele kuwa na giogio dibanzilize.
8 Avo nowayalalila kamba mmulagusile kamba kweli mumnogela.
9 Niwandikila mweye lupwilili luja kwavija nilonda kuwageza nivitange kamba mwa wende mmbuli zose.
10 Kamba muhamgela kumgongo munhu yoyose, nie vivija nomgela kumgongo. Na kamba nihakigela kumgongo kinhu chochose, nigela kumgongo hameso ga Kilisto sama yenu,
11 giladi Mwenembago sambiyatubanze ubala, kwavija tuzimanya ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, nivika Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu,
13 hata avo nikala nabule tindiwalo mmoyo, kwavija haja sim'vikile ndugu yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi ya Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu ayo mazua gose yotulongoza kuna imhuma kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na kubitila tweye tuli manung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa vinung'hanung'ha va Kilisto mwa awo wakomboligwe na mwa awo wopotela.
16 Mwa awo wapotele tweye twa bundo da munhu yadanganhike digala ifa, ila mwa awo wakomboligwe tweye twa vinung'hanung'ha vigala ugima. Na yalihi yondayaidahe sang'hano ino?
17 Kwavija tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mulungu tubita ng'anda kwa ng'anda kamba viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba hamoja na Kilisto tolonga kamba wanhu walibule uzenzeleganye, kamba wanhu tutumigwe na Mulungu na twima haulongozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego kabili? Ama tulonde mhwilili za usindila kamba viwatendaga wanhu wayagwe kwiza kumwenu ama kulawa kumwenu?

2 Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu lwandikigwe mmioyo yetu, lutangigwa na kusomigwa na wanhu wose.

3 Mulagusa kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto, lawililo da sang'hano yetu, lwandikigwe na Loho wa Mulungu mwene ugima na sio na wino, na halwandikigwe mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.

4 Togalonga gano kwavija tuna nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila Kilisto.

5 Si kamba tweye twa magalu wa kutenda kinhu chochose tweye wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu,

6 ayo yatutendile tweye tuwe wasang'hana magalu wa lagano da isambi, sio wa malagizo gandikigwe, ila wa malagizo ga Loho wake. Kwavija malagizo gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa Mulungu kogala ugima.

7 Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe na kuwa helufi uchana ya vidanga va mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka kipigiti vigalavigwe. Hata kamba unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa uvulala, ukala na mhiko ng'hulu ng'hani hata wanhu wa Islaeli hawadahile kukilola kihanga chake. Kamba Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na mhiko, geza na yenzi iija,

8 sang'hano ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi ng'hani kubanza gaja?

9 Kamba Malagizo gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo sang'hano ino ya Loho wa Mulungu isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi ng'hulu ng'hani kubanza gaja?

10 Kwavija gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule yenzi uhalinganya na yenzi ng'hulu ya nzila ino ya sambi.

11 Na kamba gaja gavulale gakala gezile na yenzi, avo ija ikala milongo yose ina yenzi ng'hulu ng'hani!

12 Avo kwavija tuna tamanilo kamba dino, totenda bila kudumba.

13 Tweye hatuli kamba Musa yekile kiziweziwe mkihanga chake kuwatenda Waislaeli sambiwamulole ng'hani kipigiti unang'hazi vuuvulala.

14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa, kwavija mbaka kipigiti kino Lagano da Umwaka dihasomigwa, kiziweziwe kikija chogendelela kusigala bahaja. Kiziweziwe kija hakisegezwe, kwavija Kilisto yeiyeka iyo yodaha kukisegeza.

15 Hata lelo wahagasoma Malagizo ga Musa, kiziweziwe king'hali kigubika

nzonzi zao.
16 Ila munhu yoyose
yahamuhindukila Mndewa,
kiziweziwe chosegezigwa.
17 Avo Mndewa iyo Loho,
na hanhu hali na Loho wa
Mndewa kuna ulegeho.
18 Na tweye tuli na
vihanga vilibule kiziweziwe
tose tolagusa yenzi ya
Mndewa, tugaluzwa na
kuwa kamba heyo na kug-
weleligwa yenzi ikongezeka
mazua gose, ilawa ha
Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

1 Mulungu sama ya bazi
jake katugwelela tweye
sang'hano ino tuitende, avo
hatudonha.
2 Tokwika hamgwazo
sang'hano zose za kifiso
na zija zigela kinyala,
hatusang'hanika na uzenzel-
eganye, na vivija hatutibu-
liza mbuli za Mulungu na
uvwizi. Tolonga ikweli
iiyeka hameso ga Mulungu,
giladi tuilaguse wenyego
kuudaho wa kusambula
gehile na ganogile wa kila
munhu.
3 Kamba Usenga wetu
Unogile utuupeta ufisigwa,
ufisigwa ha awo wopotela.
4 Mmbuli ya wanhu wano,
mulungu wa ulumwengu
uno kazigela umbugumbugu
nzonzi za wanhu walekile
kumtogola Kilisto, giladi
sambiwone mulangaza wa
Usenga Unogile wa yenzi ya
Kilisto, ayo yalingile kabisa
na Mulungu.
5 Kwavija tweye hatuzipeta
mbuli zetu wenyego, ila
tozipeta mbuli za Yesu
Kilisto yali Mndewa, na
tweye kamba nyakadala
zenu sama ya Yesu.
6 Kwavija iyo Mulungu
yalongile, “Mulangaza
naubung'hule mdiziza,”
katenda mulangaza wake
ubung'hule mmioyo yetu,
katugwelela mulangaza wa
ilimu ya yenzi ya Mulungu
mkihanga cha Yesu Kilisto.
7 Ila tuna ngama ino ili
mzinongo kulagusa kamba
mhiko ng'hulu zose zolawa
ha Mulungu na sio kumwetu
tweye.
8 Tobanizigwa ng'ambu
zose, ila hatubanangigwa.
Tokona bwembwe, ila
nhamanila yetu haipotela.
9 Togazigwa, ila hat-
ulekigwa twiyeka. Totoigwa,
ila hatudanganhika.
10 Mazua gose ng'huli zetu
zogendelela kupapa ifa ya
Yesu, giladi ugima wa Yesu
vivija woneke mng'huli zetu.
11 Kwavija tweye tuli wag-
ima mazua gose tolavigwa
tudanganhike sama ya Yesu,
giladi ugima wake ugubu-
ligwe muna zing'huli zetu
zino za kubanangika.
12 Avo, ifa yosang'hanika
mgati yetu, ila ugima
wosang'hanika mgati yenu.
13 Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, “Nitogola, avo
nilonga.” Na tweye vivija
tutogola muloho iija wa
nhamanila, na avo tolonga,

14 kwavija tuvitanga
kamba ayo yamzusile Mn-
dewa Yesu kuwa mgima,
vivija kotuzusa na tweye
hamoja na Yesu, na kutusola
tweye hamoja na mweye na
kutugala kuukazi wake.
15 Gano gose gatendeka
sama yenu mweye, avo
wanhu bwando ng'hani
wavitange vija ngekewa ya
Mulungu vuili, giladi wa-
muheweze na kumuhishim-
ila heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata
kamba unhu wetu wa kunze
womala, ila unhu wetu wa
mgati wotendigwa wa sambi
kila lelo.
17 Na mgayo uno utugaya
mdodo na wa kipigiti kiguhi
wotugalila yenzi ng'hulu na
ya digunge, yenzi ng'hulu
ng'hani kuubanza umgayo.
18 Meso getu hagalola mi-
gayo ituyona sambi, ila yenzi
ija ileka koneka. Kwav-
ija vinhu vija vikoneka va
kipigiti kiguhi, ila vinhu vija
havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya
kamba kipigiti hema dino
ditukala mgati yake* diha-
banangika, tuna ng'anda ku-
lawa ha Mulungu, ng'anda
ya gunge na gunge ili kuu-
langa, ng'anda haizengigwe
na makono ga wanhu.
2 Kwavija mdihema dino
tokugulila, tusulukila ku-
vazigwa ukazi wetu wa
kuulanga,
3 kwavija tuhavazigwa
lukuli lwa ukazi uno wa
kuulanga, hatoneka kamba
twabule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli
mdihema dino, tokugulila
na kukandamizigwa, kwav-
ija hatulonda kuvuligwa
ng'huli zetu za muisi, ila
tolonda kuvazigwa ukazi
wetu wa kuulanga, giladi
zija zing'huli zidanganhika
zimezigwe na ugima.
5 Mulungu iyo yatusasale
tweye sama ya mbuli
ino, na katugwelela Loho
wake kamba kingilambago
kikigwe sama ya gaja
gondageze.
6 Avo mazua gose tweye
tugangamala na tuvitanga
kamba kipigiti chose ki-
tukala mng'anda muna
ulukuli luno twa kutali na
Mndewa.
7 Tweye tokala mn-
hamanila, na sio mkulola na
meso.
8 Tweye tugangamala na
tunogelwa ng'hani kusegela
mulukuli na kukala kuikae
yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo su-
lukila yetu kutenda gamno-
gele heyo ihawa twa mkae
zetu za lukuli ama hatuli
mkae zetu za lukuli.
10 Kwavija tose tolondigwa
toneke haulongozi wa
ikigoda cha nhaguso cha
Kilisto, haja kila munhu
kobokela hesa yake kulawa
mmbuli zija zayatendile
kipigiti viyakalile mulukuli,
kamba ganoga ama geha.

* **5:1** ***Hema*** nhegulo yake *ng'huli zetu za muno muisi.*

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa. Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa goya na Mulungu, na notamanila kamba vivija tumanyigwa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.

12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego mwanza wa ikabili kumwenu, ila towagwelela kilamso cha kuitopa sama yetu, giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.

13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.

14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala, kwavija tutogola kamba munhu imwe kadanganhika sama ya wanhu wose, avo wanhu wose wadanganhika.

15 Na kadanganhika sama ya wanhu wose, giladi awo wali na ugima sambiwakale mkuinogela wenyego, ila wakale mkumnogela heyo yadanganhike sama yao na yazusigwe kabili sama yao.

16 Avo songela kipigiti kino na kugendelela, tuleka kumulinganyiza munhu mkumulola na meso ga kiunhu. Hata kamba mwanza umwe tumulinganyiza Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila sambi hatumulinganyiza kamba vija.

17 Avo kamba munhu yoyose yahawa mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka ga sambi.

18 Gano gose gatendigwa na Mulungu, ayo yamtumile Kilisto kutenda tindiwalo hagatigati yetu na heyo mwenyego, na katugwelela sang'hano ya kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

19 Mulungu katenda tindiwalo hagatigati yake mwenyego na ulumwengu kubitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwatendile wanhu, na katugwelela usenga wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

20 Avo tutumigwa tulonge sama ya Kilisto, kamba vija Mulungu viyowagong'ondeza mweye kubitila tweye. Towayalalila mweye sama ya Kilisto, kamba muwe mbwiga wa Mulungu.

21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mulungu tulibule uzenzeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu, towayalalila mweye m'bokele ngekewa ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule.

2 Kwavija heyo kolonga,
“Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.

Mdizua da ukombola,
niwataza.”*
Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola, dino dijo zua da ukombola!

3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya munhu yoyose giladi sang'hano yetu ya kuupeta Usenga Unogile sambiilemigwe.

4 Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa kamba tweye twa watumigwa wa Mulungu, mkwazaganya, mkugaya, mkubitila mbuli ngaga, na muukazi wa kudungwadungwa,

5 mkusunigwa, mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo, mkusang'hanizwa sang'hano ngaga, mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.

6 Toitogola wenyego kamba tweye twa wanhu wa Mulungu muung'azi wetu, mnzewele zetu, mkwazaganya, muunhu wetu unogile, mgati ya Loho wa Mulungu, na mdinoge dilibule uzenzeleganye,

7 muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko za Mulungu. Tukala na via va kuiimilizila vili si va uzenzeleganye mumkono wa ukulume sama ya kuitoa na mumkono wa ukumoso sama ya kuigombela.

8 Tohishimilwa na kuleka kuhishimilwa, toligigwa na kutogoligwa. Tokoneka kamba wavwizi, ila tolonga ikweli.

9 Tokoneka kamba wanhu walekile kutangigwa, ila totangigwa na wanhu wose. Tokoneka kamba todanganhika, ila kamba vumtona, togendelela kuwa wagima. Tokoneka kamba totoigwa, ila hatudanganhika.

10 Tokoneka kamba wanhu wene usungu, ila mazua gose todeng'helela. Tokoneka kamba wakumbulu, ila towatenda wanhu bwando wawe wagoli. Tokoneka kamba twabule kinhu, ila tuna kila kinhu.

11 Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu mweye Wakolinto, na tugubula mioyo yetu ng'hani kumwenu.

12 Sio tweye tulemile kulagusa noge kumwenu, ila mweye iwo mulemile kulagusa noge kumwetu.

13 Sambisambi nolonga kamba vija mweye mwa wanangu, tulagusileni ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo tweye kumwenu. Gubuleni ng'hani mioyo yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na Wamhazi. Kwavija hana umbwiga ulihi mwa wanhu walibule uzenzeleganye na waja wene uzenzeleganye? Ama ziza na mulangaza vodahikaze kukala hamoja?

15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja ulihi? Ama vodahikaze munhu yamtogole

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8. † **6:15** ***Beliali*** nhegulo yake *Mwenembago.*

Kilisto yawe na umbwiga na
munhu yalekile kumtogola Kilisto?
16 Uhamoja ulihi uli
Mng'anda ya Mulungu na
miwegu? Kwavija tweye twa
Ng'anda ya Mulungu yali na
ugima. Kamba vija Mulungu
viyalongile,
"Nokala na hewo
na kutembela hagatigati
yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu
zangu."‡
17 Mndewa kolonga,
"Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu cho-
chose kinyolodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa
wanangu wakitwanzi
na wakimbigalo,
kolonga Mndewa
Mwene Mhiko."*

7

1 Mbwiga zangu, kwavija
tuna mbuli zino Mulungu
zayailagane na tweye, na-
tuing'alize wenyego kulawa
m'vinhu vose vulutenda
lukuli na loho vinyolodoke,
natung'ale ng'alang'ala
mkukala ukazi wa kum-
dumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo
yenu. Tweye hatumtendele
gehile munhu yoyose ama
kumwagiza munhu yoyose
ama kum'bulunya munhu
yoyose.
3 Si kamba nolonga gano
niwataguse mweye. Kamba
vunilongole kulonga, mweye
mwa mmioyo yetu, tukale
hamoja ama tudanganhike
hamoja.
4 Nnayo nhamanila
ng'hulu ng'hani mmwenu,
noitopa ng'hani sama yenu.
Ngangamizwa ng'hani.
Muna imigayo yetu yose,
ndeng'helelo yangu ibanza.
5 Kwavija vutuvikile muisi
ya Makedonia, hatuhumule,
ila tugazigwa ng'ambu zose,
ndwagi kulawa kunze na
bwembwe mgati yetu.
6 Ila Mulungu, yowa-
gangamiza imioyo wanhu
wadonhile, katugangamiza
tweye imioyo ahaja hayezile
Tito,
7 na sio tu vija viyezile,
ila vivija vija vumum-
gangamize. Katulongela vija
vumulonda kuiting'hana na
nie na vija vumkona giogio
ng'hani na vija vumuisas-
ale kunigombela nie, avo
nna ndeng'helelo ng'hulu
kubanza mazua gose.
8 Kwavija, hata kamba
lupwilili lwangu luwatenda
mwone giogio, siiyalala.
Hata ihawa niiyalala, basi
niiyalala ahaja vinyonile
kamba lupwilili lwangu
luwalumiza, ila luwalumiza
mkipigiti kidodo.
9 Ila sambi nodeng'ha, si

‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

kwavija viniwatendile mweye muwe na giogio, ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke vilozo venu. Giogio dija diza na mkono wa Mulungu, avo hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile.

10 Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda munhu yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola, avo haduhu usungu mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio disongezwa na ulumwengu dogala ifa.

11 Loleni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mulungu vidiwatendile mweye muiyohe ng'hani mkutenda mbuli, muigombeleze, muilaguse kamba hamuhonyele, sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona nie, mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya kona kamba mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.

12 Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike sama ya munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu yatendeligwe gehile, ila nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija vumuilavile sama yetu tweye.

13 Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.

Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na mweye mose.

14 Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli.

15 Na noge jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno mumgudemela.

16 Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voyolondigwa Kulava

1 Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia.

2 Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila mkulava vinhu vao, hata kamba wakala wakumbulu ng'hani.

3 Nowalongela ikweli kamba walava vinhu bwando kamba viwadahile kulava, na hata kubanziliza vija viwadahile. Na walava kwa hiali yao wenyego.

4 Watupula ng'hani mkutuyalalila mmbuli ya

kuwasangila wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea.
5 Na tena watenda mbuli ng'hulu ng'hani kubanza vija vitutamanile, tanhu, wailava wenyego ha Mndewa, abaho kumwetu tweye, kamba vija Mulungu viyawalondile kutenda.
6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu.
7 Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.

8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda niigeze ikweli ya noge jenu mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha.
9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba kakala mgoli, ila sama yenu mweye kagaluka mkumbulu, giladi kubitila ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.

10 Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo.
11 Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni kulingana na vija vimulinavo.
12 Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.

13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye mpate mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.
14 Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo.
15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ayo yakunzanye vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani.”*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye kamba nia iija inilinayo nie.
17 Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa hiali yake mwenyego.
18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose wamtogole Kilisto

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

sama ya sang'hano yake ya
kuupeta Usenga Unogile.
19 Na sio gano tu, ila kasag-
uligwa na wanhu wamtogole
Kilisto giladi yatembele na
tweye kipigiti vitugala nhosa
ako Yelusalemu, nhosa itu-
sangize sama ya kumuyenzi
Mndewa mwenyego na ku-
lagusa sulukila yetu ya ku-
sanga.
20 Hatulonda munhu yatu-
longe vihile mmbuli ino ya
nhunza itusangiza.
21 Kwavija tolondigwa
kugatenda ganogile, sio tu
hameso ga Mulungu, ila
vivija hameso ga wanhu.
22 Na tweye hamoja na
hewo tomulagiza ndugu
yetu, ayo itumgezile mianza
bwando na kuyona sulukila
iyalinayo mmbuli bwando.
Na sambi kana nia ibanzile
ng'hani kubanza mazua gose
sama ya nhamanila ng'hulu
yaali nayo kumwenu.
23 Kamba munhu ya-
hauza vituli nie na Tito,
mulongeleni kamba heyo
ka munhu wangu wa behi,
yosang'hanika hamoja na
nie mkuwataza mweye. Na
kuna wandugu wayagwe
wa hamoja na heyo watu-
migwe na wanhu wamtogole
Kilisto, na wogala hishima
ha Kilisto.
24 Avo walagusileni wanhu
wano kamba muwanogela
ng'hani na kilamso chetu
cha kuitopela mweye, giladi
wanhu wamtogole Kilisto
wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandik-
ila mweye mbuli ya msango
ugaligwe ha wanhu wa
Mulungu mdiwambo da
Yelusalemu.
2 Kwavija sulukila yenu
ya kuwataza wanhu ni-
itanga, na nie nikala niitopa
sama ya sulukila ino ha
wanhu wamtogole Kilisto
wali muisi ya Makedonia,
niwalongela kamba mweye
wanhu wamtogole Kilisto
wali muisi ya Akaya mkala
muisasale kulava songela
mulao ubitile, na sulukila
yenu ino iwatigisa wanhu
bwando mmwanza wao.
3 Ila nowagala wandugu
zetu wano giladi kuitopa
kumwetu sama yenu mm-
buli ino sambiiwe bule,
ila muisasale, kamba vini-
longile vija vimuli.
4 Kwavija munhu yoyose
wa isi ya Makedonia yeheza
na nie na kuwavika mw-
eye hamunaisasala, tweye
tokona kinyala kikulu, ila
mweye mokona kinyala
kikulu ng'hani, kwavija
vitwikile nhamanila ng'hulu
kumwenu.
5 Avo nigelegeza kamba
ilondigwa kuwayalalila
wandugu wano wanilongole
kwiza kumwenu, giladi
waisasale kulava nhunza
yenu ng'hulu imuilagane
kulava. Abaho yowa
isasaligwa kipigiti nihavika
na yolagusa kamba molava
kwavija molonda kulava na
sio molava mkushulutizwa.
6 Kumbukileni kamba

munhu yohanda mbeyu
ndodo kohuna vakuja vi-
dodo, na munhu yohanda
mbeyu bwando kohuna
vakuja bwando.
7 Kila munhu yalave kija
chayalamule mmoyo wake
kulava, sio na shuluti ama
na giogio, kwavija Mulungu
komnogela munhu yolava
mkudeng'ha.
8 Na Mulungu kodaha
kuwagwelela mweye vinhu
bwando, giladi m'vinhu
vose m'vipigiti vose mpate
vinhu vose vimulonda, na
msang'hano yoyose inogile
momemezelwa.
9 Kamba vija viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,

"Kapwililisa, kawagwelela
wakumbulu,
moyo wake unogile
wabule nziga."*

10 Na Mulungu yolava
mbeyu ha mwene kuhanda
na mkate sama ya mandia,
vivija kokwiza kulava na
kongeza makano genu ga
mbeyu na kongeza mahuno
genu ga kuwa bule uzenzel-
eganye.
11 Mazua gose kowa-
tenda muwe wagoli giladi
m'vipigiti vose mulave,
avo wanhu bwando wom-
uheweza Mulungu sama
ya vinhu vija vimulav-
ile vawabokele kulawa
kumwetu.
12 Kwavija sang'hano ino
imuitenda sio tu kuwagolela
vinhu wanhu wa Mulungu,
ila vivija mokongeza ng'hani
vilamso va kumuheweza
Mulungu.
13 Kubitila sang'hano ino
imuitenda, wanhu wom-
uyenzi Mulungu kubitila
wende umulinao sama ya
kuutogola Usenga Unogile
wa Kilisto na kubitila mioyo
yenu ya kuwasangila hewo
hamoja na wayagwe wose.
14 Na mnhambiko zao
zowawatambikila mweye,
wowatambikila na noge
kulu ng'hani, sama ya
ngekewa ng'hulu Mulungu
iyawagwelele mweye.
15 Hewela im'vikile Mulungu
sama ya nhunza yake ileka
kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo,
nowayalalila na mwaza-
ganyo na uhozi wa Kilisto.
Nie nilongigwa nokiihumu-
lusa hasi kipigiti nihawa
na mweye kihanga kwa
kihanga, ila nowafaluk-
ila kipigiti nihawa kutali
namwe.
2 Nowayalalila mweye
kamba niheza silonda
kulagusa ukengemeno
unigelegeza mkuwafalukila
awo wogelegeza kamba
totenda mbuli za muu-
lumwengu.
3 Kweli tokala muu-
lumwengu, ila hatutenda
ng'hondo kamba wanhu wa
ulumwengu vowotenda.
4 Kwavija via vetu va
ng'hondo sio via va muu-
lumwengu, ila vina mhiko

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

za Mulungu za kubananga
vinhu vili na mhiko. To-
bananga mbamila
5 na ving'hwaso vose va
matopa gose vinuka sama
ya kuilema ilimu ya Mu-
lungu, na tozigoga ngelegeza
zose na kuzitenda zimtogole
Kilisto.
6 Mweye muhesha kuwa
wende kabisa, tweye twisha
kuisasala kuwatagusa
wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi
wa meso genu. Kamba kweli
mweye mwa wanhu wa
Kilisto, ikumbuseni mbuli
ino, kamba mweye vimuli
wanhu wa Kilisto, vivija na
tweye vivo tuli.
8 Kwavija sona kinyala
hata kamba noitopa ng'hani
kidogo sama ya udaho wetu
uyatugwelele Mndewa gi-
ladi tuwenule mweye na sio
kuwagwisa hasi.
9 Nie silonda koneka
kamba nolonda niwagele
bwembwe na mhwilili
zangu.
10 Kwavija wolonga, “Mh-
wilili zake zina mhiko na
zizama, ila heyo mwenyego
kanyeka na mbuli zake si
kinhu.”
11 Wanhu kamba wano
wolondigwa wavimanye
kamba gaja gatulonga
mulupwilili kipigiti tuli
haduhu, vivija togatenda
kipigiti tuhawa baho.
12 Hatudaha kukala mdi-
dale dimwe ama kuilinga
na wanhu waja wokiitopa
wenyego. Ila wahaipima
wenyego kwa wenyego,
na kuilinga wenyego
kwa wenyego, hawala-
gusa kamba wana nzonzi
zinogile.
13 Tweye havidahika
kuitopa kubanza zimbaka,
ila tosigala mulubuga Mu-
lungu luyatugwelele, lubuga
luvikile mbaka kumwenu.
14 Kwavija vituwavikile
mweye, tukala hatunaloka
zimbaka zetu za kuitopa,
tukala waichanduso kwiza
kumwenu na Usenga Un-
ogile wa Kilisto.
15 Hatuitopa sama ya
sang'hano zitendigwe na
wanhu wayagwe kubanza
zimbaka ziyatwikile Mu-
lungu, ila kitutamanila tw-
eye kicho kino, nhamanila
yenu vuigendelela kukula,
lubuga lwetu lwa sang'hano
mmwenu lokongezeka
ng'hani.
16 Avo toupeta Usenga
Unogile mziisi zili kutali
namwe bila kuitopela
sang'hano zimalile ku-
tendigwa mulubuga lwa
munhu iyagwe.
17 Kamba vija viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
“Munhu yokiitopa, na
yakiitope mmbuli ya gaja
gayatendile Mndewa.”*
18 Kwavija sio awo woki-
itopa wenyego kamba we-
sha kutogoligwa, ila wato-
goligwe iwo hiwo Mndewa
yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye
muubozi wangu mdodo.
Nyazaganyeni!
2 Nowonela migongo,
migongo ya Mulungu,
kwavija niilagana namwe
msoligwe na mbigalo imwe,
nimgwelele Kilisto muwe
kamba mhambe hanawasa
na mbigalo kumwake.
3 Ila nodumba kamba
vija nyoka viyam'vwizile
Hawa na ubala wake, nzonzi
zenu zokwagizwa kulawa
muna ikweli na ung'azi wa
kuilumba na Kilisto.
4 Kwavija kamba munhu
yoyose yeheza na kumpeta
Yesu iyagwe na sio ino
itumpetile tweye, na mw-
eye mom'bokela goya, na
mom'bokela loho iyagwe
mbali na ija imum'bokele, na
moubokela usenga uyagwe
mbali na uja umuutogole.

5 Nokwagiza nie sili
mdodo ng'hani kubanza
wano wakemigwe "watu-
migwa wakulu wa Kilisto."
6 Nie si munhu nifun-
dizigwe kulonga, ila nna
ilimu. Twika kweli ino
hakimwagaia kumwenu
mmbuli zose.

7 Nitenda vilozo avija vini-
ihumuluse hasi mwenyego
giladi mweye mwinuligwe
uchana, kwavija niupeta
Usenga Unogile wa Mulungu
kumwenu bila maliho?
8 Kamba vija niwabokonya
wanhu wayagwe wamtogole
Kilisto mkubokela misango
yao giladi niwasang'hanikile
mweye.
9 Na kipigiti vinikalile
na mweye na vinikalile
bule kinhu, simtamanile
munhu yoyose, kwavija
wanhu wamtogole Kilisto
walawile muisi ya Make-
donia wangwelela vinhu
vose vinilondile. Nie
mwenyego niitenda sam-
biniwatamanile mweye mm-
buli yoyose, na nogendelela
kutenda avo.
10 Kweli kamba kweli
ya Kilisto ili mgati yangu,
haduhu munhu muisi ya
Akaya yondayavudalize
kuitopa kuno kuniitopa.
11 Habali? Kwavija si-
wanogele mweye? Mu-
lungu kavimanya kamba ni-
wanogela.
12 Na kino kinitenda no-
gendelela kukitenda giladi
niwavudalize awo wozahila
kilamso cha kuitopa kamba
sang'hano yao ilinga kamba
yetu tweye.
13 Kwavija awo woki-
itopa kamba avo iwo
watumigwa wa Kilisto
wa uvwizi, watumigwa
vizenzeleganye, wokiigalula
wenyego woneke kamba
watumigwa wa Kilisto.
14 Ino sio mbuli ya mkan-
ganyo! Hata Mwenembago
kaigalula mwenyego kamba
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga wa mulangaza.
15 Avo sio mbuli ya mkan-
ganyo kamba na watumigwa
zake vivija wahaigalula
wenyego kamba watumigwa
walibule uzenzeleganye.
Hakimambukizo, wolihigwa
gaja galingile na sang'hano
zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sambiyagelegeze kamba nie na m'bozi, ila yahagelegeza avo, yanitogole nie kamba m'bozi giladi na nie vivija niitope kidogo.

17 Kija kinilonga sambi sio kija Mndewa chaalondile nie nilonge. Mmbuli ino ya kuitopa nolonga kamba munhu m'bozi.

18 Kwavija wanhu bwando wokiitopa kamba viwotenda wanhu wa ulumwengu, avo na nie nokiitopa.

19 Mweye wenyego mwa wabala ng'hani, kileka mana mowazaganya goya wabozi!

20 Modaha kumwazaganya munhu yoyose yowagela muunyakadala, ama yowabokonya vinhu venu, ama yowabulunya, ama yokiitenda heyo kuwa mkulu kumwenu, ama yowatoa kofi mdikanza.

21 Nokona kinyala nolonga kamba tukala tunyekile ng'hani mmbuli zino!

Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela kinhu, nolonga kamba vija m'bozi, na nie vivija nodaha kuitopela kinhu kija.

22 Hewo Waeblania? Na nie vivija na Mueblania. Hewo Waislaeli? Na nie vivija na Muislaeli. Hewo walawa lukolo lwa Ablaham? Na nie vivija nolawa lukolo lwa Ablaham.

23 Hewo watumigwa wa Kilisto? Nolonga kamba munhu yali na luwege. Nie na mtumigwa wa Kilisto yanogile ng'hani. Nisang'hana sang'hano ndala ng'hani, mianza bwando nigeligwa mkifungo, mianza bwando nilanhigwa ng'hani, nisungulila ifa mianza bwando.

24 Kwa Wayahudi nilanhigwa mianza mitano mbalati malongo mane kulava imwe,

25 mianza midatu nitoigwa na mbalati, mwanza umwe nitoigwa na mabwe, mianza midatu nibenekelwa na ngalawa, ikilo na misi nikala nikogelela m'bahali.

26 Mmianza yangu bwando nikala mmwangalo wa mizanda, na nikala mmwangalo wa mibokonyi, nikala mmwangalo wa wanhu wa isi yangu mwenyego, na mmwangalo wa wanhu wa isi ziyagwe. Nikala mmwangalo wa wanhu wa m'viwambo, na mmwangalo wa muluwala, na mmwangalo wa bahali na mmwangalo kulawa mwa wanhu wavwizile kumtogola Kilisto.

27 Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na mianza bwando nigonelela. Nikala na nzala na ng'hilu. Mianza bwando nikala bule mandia, nikala bule hanhu ha kuwasa, na nikala bule vivalo.

28 Na uhaleka mbuli zose ziyagwe, mazua gose na mdihekaheka da kija kinilondigwa kutenda sama ya wanhu wose wamtogole Kilisto.

29 Kamba munhu ya-

halegela, na nie vivija
nolegela. Kamba munhu
yahalongozigwa kutenda
vilozo, na nie nokona giogio.
30 Kamba nihalonda ni-
itope, basi noitopela vinhu
vija vilagusa haja hanilegele.
31 Mulungu na Tata
wa Mndewa Yesu, ayo
yolondigwa kuyenzigwa
milongo yose, kovimanya
kamba nie sivwiza.
32 Mdiwambo da Damaski,
mkulu yali hasi ya mndewa
Aleta kawimiliza ulwivi lwa
idiwambo da Damaski giladi
yanigoge nie.
33 Ila nihumuluswa
mkigelo kubitila mdizonzo
da kiwambaza na kuho-
nyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele
kuitopa. Hata kamba
haduhu kinhu kinipata,
ila nogendelela kulonga
mbuli zayanilagusile na
kunigubulila Mndewa.
2 Nimtanga munhu imwe
yamtogole Kilisto yakalile
milao longo dimwe na mine
ibitile yasoligwe kugaligwa
uchana ng'hani kuulanga.
Sivimanyile kamba kakala
mulukuli ama hanze ya
ulukuli, ila Mulungu kovi-
manya.
3 Nobwelela kulonga, sivi-
manyile kamba munhu ino
kakala mulukuli ama hanze
ya ulukuli, ila Mulungu kovi-
manya,
4 kakala yasoligwe uchana
Kupaladiso, kahulika vinhu
havidahika kulongwa,
vinhu avo haduhu munhu
yolondigwa kubwelela ku-
longa.
5 Avo sama ya munhu
ino nokiitopa, ila sikiitopa
sama ya nene mwenyego, ila
nokiitopa sama ya udonhi
wangu.
6 Ila kamba nihalonda
kuitopa, siwa m'bozi, kwav-
ija nolonga ikweli. Ila sigen-
delela kuitopa giladi munhu
sambiyanyongezele gaja
ganilonga na kubanziliza
gaja gayahulike kumwangu
ama gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda
nie sambinibanze kuitopa
sama ya vinhu bwando
va mkanganyo vinyonile,
nigweleligwa mwiba mu-
lukuli lwangu, msenga wa
Mwenembago, kundumiza
nie.
8 Nitambika, nimuyalalila
Mndewa mianza midatu
yausegeze umwiba uno
mulukuli lwangu.
9 Ila kanilongela,
“Ngekewa yangu yokwenela,
kwavija mhiko zangu
zosang'hanika ng'hani haja
hali na unyondenyonde.”
Avo nokiitopa na ku-
deng'helela ng'hani sama
ya unyondenyonde wangu,
giladi mhiko za Kilisto zikale
na nie.
10 Kino kicho kilamso
cha nie kunogelwa na
unyondenyonde, maligo,
kugazigwa, migayo, na
mbuli ndala sama ya Kilisto.
Kwavija kipigiti nihawa
nyondenyonde, baho nopata
mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mwenyego, ila mweye iwo munitenda niwe hivo. Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe "watumigwa wakulu wa Kilisto," hata kamba nie si kinhu.

12 Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela utango kamba nie na mtumigwa wa Kilisto. Kwavija mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli za mkanganyo na mizonza bwando kumwenu.

13 Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye na kinitendile mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, siwatamanile mweye mngwelele hela. Nigeleni kumgongo sama ya mbuli ino ihile!

14 Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa ikadatu, na silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda sio vinhu venu, ila nowalonda mweye. Kwavija wana hawalondigwa kuwekila ngama watata zao na wamama zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana zao.

15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho na kuilava nie mwenyego sama yenu mweye. Kamba nihawanogela mweye ng'hani, mweye moninogela nie kidogo?

16 Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha kulonga kamba nie nikala m'bala, na niwanamata mweye na uvwizi.

17 Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja iniwatumile kumwenu?

18 Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze na ndugu iyagwe. Tito kawabulunya kinhu chochose? Nie hamoja na heyo hatulongozigwe na Loho imwe, na sang'hano zetu hazilingane?

19 Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala tulonga mbuli za kuigombeleza haulongozi wenu. Si vivo, ila tweye tolonga kamba Kilisto voyolonda tulonge haulongozi wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu kitutenda tweye, totenda sama ya kuwazenga mweye.

20 Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija vunilonda nie, na monivika nie sio vija vumulonda mweye. Nodumba siku hiko kuna ngomba, migongo, lusango, kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta, matopa, na mding'humding'hu.

21 Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu konhenda nie nihole haulongozi wenu, na nokona giogio sama ya wanhu bwando watendile vilozo umwaka na hawalekile vilozo vao va ugoni, ushalati, na sulukila zihile ziwakalile nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

1 Uno owa mwanza wangu
wa ikadatu kwiza kumwenu.
Kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga, “Kila nhaguso
yolondigwa igangamizwe na
usindila wa wasindila wabili
ama wadatu.”*
2 Niwazuma nisha awo
watendile vilozo mazua
gabitile na wayagwe wose,
nowazuma kipigiti kino
kinili haduhu, kamba vin-
hendile kipigiti kinikalile
baho mwanza wangu wa
ikabili kwiza kumwenu.
Kamba niheza kabili,
nowatagusa bila kuwonela
bazi,
3 kwavija mosulukila kona
kamba Kilisto viyolonga
mgati yangu. Heyo halegele
viyawasang'hanikile mw-
eye, ila kana mhiko
mmwanza wenu.
4 Kwavija heyo kakala
yawambigwe mumsal-
aba kuno yalegele, ila
sambi kokala na mhiko
za Mulungu. Na tweye
vivija tulegela mkuilumba
hamoja na Kilisto, ila
tuhawasang'hanikila mw-
eye, tokala hamoja na heyo
kubitila mhiko za Mulungu.
5 Iloleseni wenyego
mwone kamba mokala
mnhamanila. Mkiigeze
wenyego. Hamona kamba
Yesu Kilisto ka mgati
yenu? Kamba hamona, basi
muhumwa kitega kino!
6 Ila notamanila kamba
mweye movitanga kamba
tweye hatuhumwile.
7 Tuwatambikila ha Mu-
lungu giladi sambimtende
kinhu chochose kihile. Si
kamba tweye toneke kamba
tuvihuma ivitega, ila mw-
eye mtende gaja ganogile,
hata kamba tweye tokoneka
tuhumwa.
8 Kwavija tweye hatudaha
kutenda kinhu chochose cha
uvwizi, ila tu kili na kweli.
9 Kwavija todeng'ha kipig-
iti tuhalegela na mweye
muhawa na mhiko. Kino
kicho kinhu kituwatambik-
ila mweye, kamba sam-
bimuhungule hanhu.
10 Avo nowandikila mbuli
zino kipigiti nili kutali
na mweye, giladi niheza,
sambiniwe mkali mkuu-
sang'hanikila udaho uyanig-
welele Mndewa niwenule
mnhamanila zenu, na sio
kuwalagaza hasi.
11 Hakimambukizo, ndugu
zangu, nolaga. Sambimkale
mzanyamzanya, tegelezeni
gaja ganiwalongela, muwe
na ngelegeza zimwe, mkale
mditindiwalo. Na Mulungu
yali na noge na tindiwalo
yakale na mweye.
12 Ilamseni wenyego
kwa wenyego na mnonelo
ung'alile.
13-14 Wanhu wose wa Mu-
lungu wowalamsa mweye.
Ngekewa ya Mndewa Yesu
Kilisto, noge da Mulungu, na
udugu wa Loho wa Mulungu
viwe namwe wose.

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na

kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile.

5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu, ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile,

7 awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto.

8 Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga yahawapetela Usenga uyagwe Unogile mbali na uno utuupeta tweye, nayadukumizigwe.

9 Kamba vutwishile kulonga, na sambi nolonga kabili, kamba munhu yoyose yahawapetela Usenga Unogile mbali na uja umuubokele, munhu hiyo yadukumizigwe.

10 Mkulonga vino nolonda wanhu wanhogole ama Mulungu yanhogole? Ama nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba nihalondile kuwanogeza wanhu, sambiniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda m'vitange, Usenga Unogile uniupetile sio kinhu kitendigwe na munhu.

12 Siubokele kulawa ha munhu yoyose, ama kufundizigwa, ila niubokela kubitila lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.

13 Mweye muhulika mbuli zangu kipigiti cha umwaka vinikalile mnhamanila ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza ng'hani wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza kuwabananga.

14 Nie nikala Muyahudi niigogile nhamanila yangu ng'hani kuwabanza Wayahudi bwando wa mkamo wangu, na nikala

nikiiyohile ng'hani kuzigoga
nzoela za wahenga zetu.
15 Ila Mulungu kanisag-
ula nie songela sinavum-
buka na kung'hema nie ku-
bitila ngekewa yake. Na
viyalamule
16 kumgubula mwanage
kumwangu, giladi nim-
pete heyo mwa Wamhazi,
silondile masala kulawa ha
munhu yoyose,
17 ama kuchola Yelusalemu
kuiting'hana na awo wani-
longole kuwa watumigwa
wa Kilisto. Ila hima nichola
muisi ya Alabia, na abaho
nibwela mdiwambo da
Damaski.
18 Abaho, milao midatu
ibitile, nyhola Yelusalemu
kumtembelela Petulo, na
nikala na heyo mazua longo
dimwe na matano.
19 Ila simonile mtumigwa
yoyose iyagwe wa Kilisto ila
Yakobo, mdodo wake Mn-
dewa.
20 Nowalongela ikweli
haulongozi wa Mulungu
kamba gano ganiwandikila
sio uvwizi.
21 Abaho, nichola kuna zi-
isi za Silia na Kilikia.
22 Kipigiti hicho wanhu
wamtogole Kilisto wali
muisi ya Yudea wakala
hawananimanya mkunyona
mkihanga.
23 Ila wahulika wanhu
wayagwe wolonga kamba,
“Munhu ija yakalile
yotugaza, sambi koipeta
nhamanila iyakalile yolonda
kuibananga.”
24 Na wamuyenzi Mulungu
sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo
dimwe na mine nibwele-
ganya kabili Yelusalemu,
kipigiti kino nikala hamoja
na Banaba, vivija tumsola
na Tito.
2 Nichola kuja kwav-
ija Mulungu kanigubulila
kamba nolondigwa nichole.
Abaho niwagwelela Usenga
Unogile waubitile, Usenga
uja unikalile niupeta mwa
Wamhazi. Ila nigatenda
gano kubitila mting'hano
wa kifiso na vilangizi,
kwavija nikala nidumba
kamba kija kinitendile ama
kija kinigendelela kutenda
sambikipotele na mkimbilo
wangu uwe jaga bule.
3 Hata Tito yakalile Mgi-
liki, yakalile hamoja na nie,
hashulutizwe kwingizigwa
kumbi,
4 hata avo wanhu
wayagwe walonda wamwingize
kumbi. Kwavija wanhu
wavwizile kumtogola Kilisto
wakiingiza kinyemela
hatukalile kuusepa ulegeho
utulinao mkuilumba hamoja
na Yesu Kilisto giladi watu-
tende kuwa nyakadala zao.
5 Ila hatuwatogole hata ki-
dogo, giladi ikweli ya Usenga
Unogile usigale mgati yenu
mazua gose.
6 Ila waja woneke kuwa
vilangizi, hawanyongezele
mbuli yoyose. Hawan-
itendele kinhu chochose
kiyagwe, kwavija Mulungu

hatagusa mkulola kiwiliwili
cha hanze.
7 Ila wona kamba nig-
weleligwa sang'hano ya
kuupeta Usenga Unogile ha
Wamhazi, kamba vija Petulo
viyagweleligwe sang'hano
ya kuupeta Usenga uno ha
Wayahudi.
8 Kwavija Mulungu
yakalile yosang'hanika
msang'hano ya Petulo
kamba mtumigwa wa
Kilisto mwa Wayahudi,
vivija kakala yosang'hanika
msang'hano yangu kamba
mtumigwa wa Kilisto mwa
Wamhazi.
9 Yakobo, Petulo, na
Yohana, awo woneke
kuwa vilangizi, viwaitangile
nhunza inigweleligwe,
watugwelela mkono wa
ukulume nie na Banaba ku-
lagusa kamba twa hamoja.
Watogola kamba tweye
tuchole ha Wamhazi na
hewo wachole ha Wayahudi.
10 Watulonda tutende
kinhu kimwe, sam-
bituwasemwe wakumbulu
mdidale jao, kinhu kinikalile
nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile
mdiwambo da Antiokia,
nim'bamilila kihanga kwa
kihanga kwavija kakala
yotenda gehile ng'hani.
12 Kipigiti wanhu wa-
tumigwe na Yakobo
hawanavika, kakala yoja na
Wamhazi wamtogole Kilisto.
Ila viwavikile, kasonga kuib-
weza kuchugu na kuibagula
kulawa ha Wamhazi kwavija
kakala yowadumba awo
wakalile mdidale da awo
wawashulutize Wamhazi
wengizigwe kumbi.
13 Na Wayahudi wayagwe
wamtogole Kilisto wailumba
na udelenya wa Petulo,
avo sama ya udelenya wao
wamwagiza hata Banaba.
14 Vinyonile kamba
hawakalile wotenda
galingile na ikweli ya Usenga
Unogile, nimulongela Petulo
haulongozi wa hewo wose,
“Gweye kwa Muyahudi,
ila kokala kamba Mmhazi
na sio kamba Muyahudi.
Vilihi kabili kowashulutiza
Wamhazi wazigoge nzoela
za Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi
wa kuvumbuka na sio
“Wamhazi wali na vilozo,”
kamba viwokemigwa na
Wayahudi wayagwe.
16 Tweye tuvitanga kamba
munhu hapetigwa kuwa
mwende wa Mulungu mku-
gagoga Malagizo ga Musa,
ila muinhamanila mgati ya
Yesu Kilisto. Avo na tweye
vivija twika nhamanila
yetu mgati ya Yesu Kilisto
giladi tutendigwe kuwa
wende kubitila nhamanila
mgati ya Kilisto, na sio
mkugagoga Malagizo ga
Musa, kwavija mkuga-
goga Malagizo ga Musa
haduhu yondayapetigwe
kuwa mwende wa Mulungu.
17 Kamba vija vituzahila
kuwa wende wa Mulungu

mkuilumba hamoja na
Kilisto, yowa usindila kamba
tweye wenyego tokoneka
kuwa wene vilozo kamba vi-
wali Wamhazi, avo tulonge
kamba Kilisto kowatenda
wanhu watende vilozo? Si
vivo kabisa!
18 Kamba nihakizenga ka-
bili kija kinibomole, noila-
gusa kamba nie kweli no-
tenda gehile.
19 Kwavija kubitila Mala-
gizo ga Musa nidanganhika
sama ya Malagizo higo,* gi-
ladi niwe na ugima sama
ya Mulungu. Nidanganhika
hamoja na Kilisto mumsal-
aba wake,
20 na sio nie nili na
ugima, ila Kilisto iyo yong-
welela ugima mgati yangu.
Ukazi unikala mulukuli
luno, nokala mnhamanila
ya kumtogola Mwana wa
Mulungu, ayo yaninogele nie
na kuilava heyo mwenyego
sama yangu.
21 Nie siilema ngekewa
ya Mulungu, kwavija kamba
kuwa bule uzenzeleganye
kuyalinao Mulungu kwiza
kubitila Malagizo ga Musa,
basi Kilisto kadanganhika
bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia
wabozi! Yalihi yawalogile?
Kwavija nie niwapetela goya
vija Yesu Kilisto viyadangan-
hike mumsalaba.
2 Nolonda munilongele
kinhu kimwe, m'bokela
Loho wa Mulungu mkuga-
goga Malagizo ga Musa ama
mkuuhulika Usenga Unogile
na kuutogola?
3 Mweye mwa wabozi
kamba vino? Msonga kukala
ukazi wa kuilumba na Loho
wa Mulungu, habali sambi
molonda kukala ukazi wa
kutamanila nzonzi zenu?
4 Vino kugaya kumgayile
sama ya Usenga Unogile,
mgaya bule? Kamba mbuli
zenyego vivo zili, kweli
mgaya bule.
5 Mulungu kowagwelela
mweye Loho wake na
kutenda mizonza mmwenu
kwavija mgagoga Malagizo
ga Musa ama kwavija
muutogola Usenga Unogile
wa Yesu Kilisto?
6 Tumgelegeze Ablaham,
kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga, “Ablaham kam-
togola Mulungu, avo
kapetigwa kamba munhu
yalibule uzenzeleganye.”*
7 Avo m'vimanye kamba
awo womtogola Mulungu
wawo lukolo lwa Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola
kuulongozi na kona kamba
Mulungu kowatenda Wam-
hazi kuwa wende sama ya
nhamanila yao. Mulungu
kaulonga Usenga uno Un-
ogile ha Ablaham, yolonga,
“Wamhazi wose womotezwa

* **2:19** ***Kudanganhika sama ya Malagizo higo*** nhegulo yake *kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa.* * **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18.

kubitila gweye.”†

9 Sama ya kilamso kino,
awo wekile nhamanila
yao mwa Kilisto wom-
otezwa, kamba vija Abla-
ham viyamotezwe sama ya
nhamanila yake.

10 Kwavija waja wose
wogendelela kugatamanila
Malagizo ga Musa kuwa-
tenda watogoligwe na Mu-
lungu wa muna indukumiza, kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yalekile
kuzigoga na kuziwinza mbuli zose zandikigwe
mkitabu cha Malagizo ga Musa kodukumizwa na
Mulungu.”‡

11 Kweli kabisa, haduhu
munhu yondayapetigwe
kuwa kabule uzenzeleganye
haulongozi wa Mulungu
mkugagoga Malagizo ga
Musa, kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, “Munhu
yalibule uzenzeleganye
kokala mnhamanila.”§

12 Na Malagizo ga Musa
hagatamanila nhamanila.
Ila Nyandiko Zing'alile
zolonga, “Munhu yoyose yo-
gatenda gose gali Mmalagizo
ga Musa kowa na ugima
kubitila Malagizo higo.”*

13 Kilisto katukombola
kulawa muna inhaguso
ya Gamalagizo ga Musa.
Kipigiti viyatumbikwe mum-
salaba, kadukumizwa sama
ya mbuli zetu zihile, kwavija
yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, “Munhu yoyose
yatumbikwe mum'biki
kadukumizigwa.”†

14 Yesu Kilisto katukom-
bola tweye giladi motelo
zija Mulungu zayailagane na
Ablaham, Mulungu yawag-
welele Wamhazi kubitila
Yesu Kilisto, giladi mkubitila
nhamanila tubokele Loho
wa Mulungu, ayo Mulungu
yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta
niwalongele mbuli zilingile
na gaja gatutendaga mazua
gose. Wanhu wabili wa-
haitogolela mbuli, haduhu
munhu yondayagabene gaja
gawaitogolele ama kongeza
kinhu muimbuli ija.

16 Mulungu kamwikila
kilagano Ablaham na lukolo
lwake, Nyandiko Zing'alile
hazilonga, “Na ng'holo
zake,” kamba wanhu
bwando, ila zolonga, “Na
lukolo lwake,” nhegulo yake
munhu imwe, na munhu
hiyo iyo Kilisto.‡

17 Kinilonda kulonga icho
kino, Malagizo ga Musa,
gezile milao mia nne na ma-
longo madatu hamwande,
hagadaha kudibenhusa
hamgwazo lagano dikigwe
haichanduso na Mulungu

‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

na kusegeza kilagano cha Mulungu.

18 Kwavija kamba nhunza ya Mulungu yotamanila Gamalagizo ga Musa, basi havidahika kutamanila kilagano. Ila Mulungu muunovu wake kamgwaa Ablaham nhunza kubitila kilagano.

19 Avo Malagizo ga Musa gakala na sang'hano il-ihi? Malagizo ga Musa gongezigwa mdilagano gi-ladi kulagusa nhegulo ya vilozo, na ikala isang'hanika mbaka kipigiti viyezile Kilisto, ayo wa lukolo lwa Ablaham, Mulungu yekile kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile hagatigati ya Mulungu na wanhu.

20 Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na wanhu wa mmadale ma-bili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka, hakalile na munhu wa hagatigati kipigiti viyamgwelele Ablaham ki-lagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa gokiibamilila na vilagano va Mulungu? Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo gawabokele wanhu gahadahile kuwa-tenda wapate ugima, wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane mkugagoga Malagizo higo.

22 Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose wa mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija itulongeligwe kamba togweleligwa ku-bitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wogweleligwa awo won-dawatogole.

23 Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa wa Malagizo ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija vuigubu-ligwe.

24 Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa ku-tulongoza mbaka viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa Mulungu kubitila nhamanila.

25 Avo sambi nhamanila iza, Malagizo ga Musa gab-ule udaho wa kutulongoza.

26 Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

27 Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja na Kilisto, mowa kamba Kilisto mwenyego.

28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yailegehe, mbigalo ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa kinhu kimwe mkuilumba na Yesu Kilisto.

29 Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, avo mw-eye mwa lukolo lwa Abla-ham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano cha Mu-lungu chayailagane na Abla-ham chowa chenu.

4

1 Kinilonda kulonga icho
kino, muhazi kipigiti yali
mdodo, kalinga kamba
nyakadala, hata kamba heyo
iyo mwene vinhu vose.
2 Heyo ka hasi ya wemilizi
na walezi mbaka kipigiti
kikigwe na tataake.
3 Avo vivija na tweye, vi-
tukalile wadodo twingizigwa
muunyakadala hasi ya
ulongozi wa loho yotawala
ulumwengu uno.
4 Ila kipigiti kilondigwe
vikivikile, Mulungu kam-
tuma Mwanage muu-
lumwengu. Kaleligwa na
mtwanzi, kakala hasi ya
Malagizo ga Musa,
5 giladi yatukombole tw-
eye tose tukalile hasi ya
Malagizo ga Musa, giladi
tutendigwe kuwa wana wa
Mulungu.
6 Na kwavija mweye
mwa wana zake, Mulungu
kamgala Loho wa Mwanage
mmioyo yetu, yotutenda
tweye tulile, “Aba!” Nhegulo
yake “Tata!”
7 Avo mweye hamuli
nyakadala wa loho ija
yotawala ulumwengu uno,
ila mwa wana, na kwavija
mweye mwa wana wa Mu-
lungu, Mulungu kawatenda
mweye vivija muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti
vumkalile hamunamtanga
Mulungu, mkala nyakadala
wa vinhu vikalile si miungu.
9 Ila sambi mumtanga Mu-
lungu, ama mmbuli ziyagwe
Mulungu kowatanga mw-
eye, modahaze kubwele-
ganya kabili kuna ziloho
zinyekile zilibule kinhu?
Habali molonda kuwa
nyakadala zao mwanza wa
ikabili?
10 Mng'hali mogoga mazua
kisinyo, milenge, misimu, na
milao.
11 Nodumba kamba
sang'hano iniisang'hane
sama yenu iwa bule.
12 Ndugu zangu, noway-
alalila mweye mkale kamba
nie vinikala muulegeho ku-
lawa mzimbuli zino, kwavija
nie nigaluka kamba mw-
eye Wamhazi, muulegeho
kulawa Mmalagizo gose ga
Musa. Mweye hamuni-
tendele mbuli yoyose ihile
kipigiti vinikalile waichan-
duso kuwapetela mweye
Usenga Unogile.
13 M'vitanga kamba sama
ya utamu niwapetela mweye
Usenga Unogile mwanza wa
ichanduso.
14 Hata kamba utamu
wangu ukala mbuli ngaga
kumwenu, ila mweye hamu-
nizabuze ama kunilema,
ila munibokela kamba vija
nikala msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, kamba
vija nikala Yesu Kilisto
mwenyego.
15 Mkala na ndeng'ha!
Avo choni kiwalawilile?
Nolonda nilonge kamba,
kamba muhadaha mgalave
meso genu mngwelele nie.
16 Sambi nie nigaluka
mdumuka wenu sama ya

kuwalongela mweye ikweli?
17 Wanhu waja wolonda
kuuhindula Usenga Unogile
wa Kilisto, wosulukila
ng'hani wawapate mweye,
ila si kwa mbuli zinogile.
Kinhu chowolonda kuwa-
tenda mweye mwinege na
nie, giladi muwe na sulukila
iija mgati yao kamba hewo
viwali nayo mgati yenu.
18 Vinoga kuwa na sulukila
ya kutenda ganogile mkipig-
iti chose, na sio tu mkipigiti
nie nihawa hamoja na mw-
eye.
19 Wanangu wanogelwa!
Mwanza uyagwe nokona
usungu wa kulela mwana
sama yenu, mbaka mgaluke
kuwa wanahina wa kweli
wa Kilisto.
20 Nolonda ng'hani kukala
na mweye sambisambi,
na nogalula dizwi jangu,
kwavija nodungwadungwa
ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mu-
londa kukala hasi ya Mala-
gizo ga Musa, hamgahulika
Gamalagizo ga Musa vuga-
longa?
22 Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile
kamba Ablaham kakala
na wana wabili, mwana
imwe kaleligwa na mtwanzi
yakalile nyakadala, na
mwana iyagwe kaleligwa na
mtwanzi yailegehe.
23 Mwana yavumbuke na
mtwanzi nyakadala kavum-
buka kamba viwovumbuka
wana wayagwe, ila mwana
yavumbuke na mtwanzi yai-
legehe kavumbuka sama ya
kuvikiza kilagano cha Mu-
lungu.
24 Watwanzi wano wabili
wawa kamba kilingilo cha
malagano mabili. Lagano
dimwe dolawa Kudigongo
da Sinai, dino dijo lagano
da Hajili, na dolela wana
wondawawe nyakadala.
25 Avo Hajili kalinga na
Gongo da Sinai dili muisi
ya Alabia, na kalinga na
wambo da Yelusalemu ya
lelo, kwavija ka muun-
yakadala hamoja na wan-
age.
26 Ila Sala kalinga na
Yelusalemu ili kuulanga,
iilegeha, na heyo kalinga na
mamaetu.
27 Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile,
"Deng'helela gweye mt-
wanzi ulibule sambo,
gweye hulelile
mwana.
Toa nyangi na ulile
ng'hani mkudeng'ha
gweye hulanzile
usungu wa kulela
mwana!
Kwavija mtwanzi mgane
kowa na wana
bwando
kum'banza ija yali na
mbigalo."*
28 Avo, ndugu zangu,
mweye mwa wana wa
Mulungu sama ya kilagano
chake kamba viyakalile
Isaka.
29 Ila kamba viikalile kipig-
iti kija, mwana yavumbuke
kamba viwovumbuka wana

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1.

wayagwe kamgaza mwana
yavumbuke kamba Loho wa
Mulungu viyalondile, avo na
kipigiti kino vivo ili.
30 Ila Nyandiko Zing'alile
zolongaze? Zolonga,
“Muwinge mtwanzi nyakadala
na mwanage, kwavija
mwana wa mtwanzi
nyakadala havidahika
kuhala hamoja na mwana
wa mtwanzi yailegehe.”†
31 Avo, ndugu zangu, tw-
eye hatuli wana wa mtwanzi
yali nyakadala, ila twa wana
wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola,
avo kaleni muilegehe, sam-
bimuigele wenyego kabili
mkifungo cha unyakadala
wa Malagizo ga Musa.
2 Tegelezeni! Nie,
Paulo, nowalongela kamba
muhatogola kwingizigwa
kumbi, Kilisto kowa si kinhu
kabisa kumwenu.
3 Nolonga kabili ha kila
munhu yotogola kwingila
kumbi kamba kolondigwa
yagagoge Malagizo gose ga
Musa.
4 Mweye mulondile kuwa
wende wa Mulungu mku-
bitila kugagoga Malagizo ga
Musa muisegeza wenyego
kulawa ha Kilisto, muihonya
ngekewa ya Mulungu.
5 Kumwetu tweye,
tamanilo jetu kamba Mu-
lungu kotupeta kamba
twabule uzenzeleganye
hamoja na heyo. Vino vivo
tubeta na mhiko ya Loho
wa Mulungu yosang'hanika
kubitila nhamanila yetu.
6 Kwavija tuhailumba
hamoja na Yesu Kilisto,
kwingila kumbi ama
kuleka kwingila kumbi si
kinhu kipetigwa, ila kinhu
kipetigwa nhamanila iwa-
tenda mweye muwanogele
wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya
mkuilumba hamoja na
Kilisto, avo yalihi yawag-
omese muleke kuigoga kweli
ino?
8 Uswagizi uno haulaw-
ile ha Mulungu, ayo
yawakemile mweye.
9 Fundizo dino da uvwizi
dilinga kamba mela dodo di-
tenda tonge jose dilulumuke.
10 Nie sidungwadungwa
mmoyo sama yenu
mkuilumba hamoja na Mn-
dewa kamba hamgelegeza
mbali na vunigelegeza nie.
Ila munhu yoyose yowa-
tenda mweye muwegele
kotagusigwa na Mulungu.
11 Ila, ndugu zangu, habali
nie ning'hali nigaya kamba
ning'hali nipeta kamba
wanhu wolondigwa wengile
kumbi? Kamba ihawa vino
basi ving'hwaso vilawilile
sama ya usenga wangu wa
mbuli ya msalaba wa Kilisto
vihasegezwe.
12 Nolonda kamba waja
wowagudemeza, awo
wolonda kuwabananga
mweye mkuwengiza kumbi,
waibanange wenyego.

† **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

13 Mweye, ndugu zangu,
mkemigwa giladi mkale
muulegeho, ila sambimuu-
galule ulegeho uno kamba
uwo nafasi ya kutenda
gaja golusulukila lukuli,
ila noge diwatende mweye
muisang'hanikile wenyego
kwa wenyego.
14 Kwavija Malagizo gose
ga Musa gavikizwa muinda-
gizi imwe, ilonga, “Mnogele
munhu wa mmabehi nagwe
kamba vuukinogela gweye.”
15 Ila kamba muhaiga-
gadula na kuija kamba
wang'onyo wa kumuhulo,
loleni sambimuibanange
wenyego kwa wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

16 Avo nolonga, kaleni
mkulongozigwa na Loho
wa Mulungu, mkutenda
hivo hamdaha kuziwinza
sulukila za lukuli.
17 Kwavija gaja gosuluk-
ilwa na lukuli goibamilila
na gaja golondigwa na
Loho wa Mulungu, na gaja
gosulukilwa na Loho wa
Mulungu goibamilila na
gaja golondigwa na lukuli.
Gano mabili goibamilila,
giladi gawazuile kutenda
gaja gamulonda.
18 Ila kamba muhalon-
gozwa na Loho wa Mulungu,
hamuli hasi ya Malagizo ga
Musa.
19 Sang'hano za lukuli zizo
zino, ugoni, unyolodosi, uvu-
ludusi,
20 kutambikila miwegu,
uhawi, kuihila, uhasanyi,
migongo, lusango, ndwagi,
kuuigola, kuibeza,
21 wivu, kukoligwa, ku-
tenda sona za kuja na
kung'wa ugimbi chaka,
na vinhu vilingile kamba
hivo. Nowalongela kamba
viniwalongele haichanduso,
kamba, awo wotenda mbuli
kamba zino havidahika ku-
uhala Undewa wa Mulungu.
22 Ila zino zizo mbuli zi-
lawa Muloho wa Mulungu,
noge, deng'ho, tindiwalo,
mwazaganyo, moyo kunoga,
unozi, kuwa bule uzenzele-
ganye,
23 uhozi, na kuizuila ku-
tenda mbuli zihile. Haduhu
malagizo mzimbuli kamba
zino.
24 Na awo wali wanhu
wa Yesu Kilisto waluwamba
lukuli mumsalaba hamoja
na sulukila na ngelegeza
zake zihile.
25 Tuhakala mkumta-
manila Loho wa Mulungu,
vivija tutogole kulongozwa
na Loho wa Mulungu.
26 Avo sambituitope ama
kuidwanza wenyego kwa
wenyego ama kuiyonela
migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

1 Ndugu zangu, kamba
munhu mmwanza wenu
koneka yotenda vilozo,
mweye mose mtenda
gaja goyolonga Loho wa
Mulungu, molondigwa
mum'bweze munhu hiyo
mholemhole mnzila igoloke.

Ila teganyeni na mweye
vivija sambimgezigwe.
2 Ipapileni mibahasha
wenyego kwa wenyego,
mkutenda vino mogavikiza
malagizo ga Kilisto.
3 Kamba munhu ya-
hakiiyona kinhu, kumbe
heyo si kinhu, koivwizila
mwenyego.
4 Kila munhu na yailole
sang'hano yake mwenyego,
kamba inoga basi na
yaitopele sang'hano ija
iyatendile bila kuilinga
na sang'hano ya munhu
iyagwe,
5 kwavija kila munhu
kolondigwa kudipapa ba-
hasha jake mwenyego.
6 Awo wobokela mafundo
ga Usenga wa Mulungu
wolondigwa wasangile
vinhu vose vinogile ha
wakulufunzi zao.
7 Sambimuivwizile, Mu-
lungu haponezwaga, kwav-
ija chochose chondauhande
kicho chondauhune.
8 Uhahanda mulukuli, ko-
huna ubananzi kulawa mu-
lukuli. Ila kamba uhahanda
muloho, kohuna ugima wa
digunge kulawa muloho.
9 Avo sambitudonhe ku-
tenda ganogile, kwavija
tokwiza kuhuna mumsimu
wake kamba hatubwelile
kukisogo.
10 Avo tuhapata nafasi,
tuwatendele ganogile
wanhu wose, ng'haning'hani
awo wali mmulango wa
wanhu wamtogole Kilisto.

*Ndagizi na Ndamsa za Ki-
mambukizo*

11 Loleni vinyandika na
helufi ng'hulu na mkono
wangu mwenyego!
12 Wanhu wowashulutiza
mweye mwingile kumbi
iwo waja wolonda woneke
wanoga mmbuli za mu-
lukuli. Na wotenda vino
sama ya kinhu kimwe,
kamba sambiwagaye sama
ya ifa ya Kilisto mumsalaba.
13 Hata waja wengile
kumbi hawagagoga Malag-
izo ga Musa, ila wolonda
mweye mwingile kumbi
giladi waitopele kwingila
kumbi kumwenu.
14 Nie nabule kinhu
chochose cha kuitopela,
ila msalaba uyawambigwe
Mndewa wetu Yesu Kilisto.
Kubitila msalaba uno, ni-
upeta ulumwengu kamba
vija wisha kudanganhika,
na mmbuli ya ulumwengu,
nie nipetigwa kamba vija
nidanganhika.
15 Kwingila kumbi ama
kuleka kwingila kumbi si
kinhu kipetigwa, ila kinhu
kipetigwa kuwa munhu wa
sambi.
16 Tindiwalo na bazi vikale
na awo wose wodiwinza la-
gizo dino, na Islaeli ya Mu-
lungu, nhegulo yake “wanhu
wa Mulungu.”
17 Kusongela sambi na
kugendelela, munhu sam-
biyangaze, kwavija nizipapa
ng'hovu za Yesu mulukuli
lwangu.
18 Ndugu zangu, ngekewa
ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe na loho zenu.
Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa

Yesu Kilisto, yasaguligwe na
manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa
Mulungu wang'alile wali
mdiwambo da Efeso,*
wanahina wa Kilisto wal-
ibule uzenzeleganye.

2 Ngekewa na tindiwalo
kulawa ha Mulungu Tata
wetu na kulawa ha Mndewa
Yesu Kilisto viwe hamoja
namwe.

Motelo za Muloho
Mkuilumba Hamoja na
Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa
Mulungu na Tata wa Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto,
ayo yotumoteza tweye
mkuilumba hamoja na
Kilisto na motelo zose za
muloho muulumwengu wa
kuulanga,

4 kamba vija viyatusag-
ule tweye mkuilumba
hamoja na Kilisto songela
ulumwengu haunalumbigwa,
giladi tung'ale na sambituwe
na mbuli yoyose ihile
hameso gake.

Sama ya noge jake

5 Mulungu kesha kulamula
mwenyego kamba kubitila
Yesu Kilisto katutenda tuwe
wanage, vino vivo vimno-
gele mwenyego.

6 Tumuyenzi Mulungu
sama ya ngekewa ya yenzi
yake, na sama ya nhunza ya
bule iyatugwelele tweye ku-
bitila Mwanage mnogelwa.

7 Mkuilumba na heyo,
tukomboligwa kubitila mu-
lopa wake,† vilozo vetu
vigeligwa kumgongo, kamba
vija vuuli ugoli wa ngekewa
yake

8 uyatugwelele tweye bila
mhima.

Na ng'hungwe zose na
utango wose,

9 Mulungu katenda tui-
tange nyong'onyo ya no-
gelwa yake kamba vija
viyanogeligwe mwenyego
kugatenda kubitila Kilisto.

10 Kilondigwa kutendeka
icho kino, mkipigiti kito-
goligwe Mulungu kovikun-
zanya vinhu vose kumwake,
vinhu vili kuulanga na vili
muisi viwe hasi ya kilangizi
imwe Yesu Kilisto.

11 Sama ya kuilumba
hamoja na Kilisto, Mu-
lungu katusagula tuwe
wanhu zake mwenyego
songela haichanduso,
na katenda vinhu vose
visang'hanike kamba
viyalondile mwenyego,

12 giladi kamba tweye,
Wayahudi, tulongole kwika
tamanilo jetu ha Kilisto,
tukale mkuitogola yenzi
yake.

13 Na mweye Wamhazi
vivija mgaluka wanhu wa
Mulungu kipigiti vimuhulike
usenga wa ikweli, Usenga
Unogile wa ukombola wenu.
Vimumtogole Kilisto, Mu-
lungu kawekila utango wake
wa kulagusa kamba mweye
mwa wanhu zake mkuwag-
welela Loho wa Mulungu
yekile nao kilagano.

---

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mdiwambo da Efeso.*** † **1:7** ***Kubitila mulopa wake*** nhegulo yake *kubitila ifa yake mumsalaba.*

14 Loho wa Mulungu iyo kingilambago kamba tweye tubokele gaja Mulungu gayekile kilagano ha wanhu zake, na mbuli ino yotugangamiza kamba Mulungu kolava ulegeho ha wanhu zake. Tumtogole Mulungu sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila Yesu na vija vumuwanogela wanhu wa Mulungu, na sama ya kilamso kino
16 silekile kumgwaa hewela Mulungu sama yenu, kamba viniwakumbuka mzinhambiko zangu.
17 Nogendelela kutambika kamba Tata yali na yenzi, ayo yali Mulungu wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele Loho wa Mulungu yali na ng'hungwe na lugubulo, giladi mumtange goya.
18 Vivija notambika kamba nzonzi zenu zigubuligwe giladi mditange tamanilo diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli wa motelo ziyekile kilagano ha wanhu zake.
19 Na notambika kamba muitange mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule mhima sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino isang'hanika mgati yetu ya kamba vija mhiko ija ng'hulu
20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha kumzusa Kilisto kulawa mkudanganhika na kumwika kumkono wake wa ukulume kuulanga.
21 Kilisto kotawala haja na kuwa uchana ya watawala wose wa kuulanga, wali na udaho na mhiko, na wandewa, na kila twaga ditambuligwa, sio muulumwengu uno wiyeka, ila vivija na ulumwengu ukwiza.
22 Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo yawe kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu wamtogole Kilisto,
23 awo wali lukuli lwake, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali heyo, ayo yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdanganhike muloho sama ya udulu wenu na vilozo
2 vum'vitendile umwaka mkuwinza mbuli zihile za ulumwengu uno na kumuwinza mtawala wa vinyamkela yali kuulanga, loho yosang'hanika sambi mwa wanhu wadulu.
3 Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza sulukila za ng'huli zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli zetu na nzewele zetu. Tukala wanhu tulumbile kutagusigwa kwavija Mulungu kakala yotonela lusango sama ya vilozo vetu, kamba wanhu wose wayagwe.
4 Ila sama ya ukulu wa noge jake kumwetu, Mulungu, ayo yamemile bazi,

5 katutenda kuwa wagima
kipigiti viyamzusile Kilisto
kulawa mkudanganhika
hata kamba tukala tudan-
ganhike sama ya vilozo
vetu. Mkomboligwa sama
ya ngekewa ya Mulungu.
6 Na Mulungu katuzusa
tweye kulawa mkudan-
ganhika hamoja na Kilisto
na kutwika hamoja na
heyo kuna uulumwengu wa
kuulanga kwavija tuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
7 Katenda vino giladi
mmilelo ikwiza yalaguse
ngekewa yake ng'hulu
iyaitendile mkipigiti kino
kubitila mdinoge diyatu-
lagusile tweye mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto.
8 Kwavija mkomboligwa
sama ya ngekewa ya Mu-
lungu kubitila nhamanila,
na si malawililo ga
sang'hano zenu, ila nhunza
kulawa ha Mulungu,
9 sio malawililo ga
sang'hano, avo munhu
yoyose sambiyaitope.
10 Kwavija tweye twa
uumbi wa Mulungu, tu-
lumbigwe mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto giladi
tutende sang'hano zinogile,
zitandigwe na Mulungu
songela mwaka sama yetu
giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe
kamba umwaka mweye
mkala Wamhazi mkuleligwa
na kukemigwa "wanhu
walekile kwingila kumbi" na
waja wakiikemile wenyego
"wengile kumbi," kumbi
da lukuli ditendigwe na
makono ga wanhu.
12 Sambimuisemwe
kamba kipigiti kija mweye
mkala hamunam'bokela
Kilisto. Hampetigwe kuwa
wenekae wa Islaeli, na
mkala wahenza mmalagano
Mulungu gayailagane na
wanhu zake. Mkala mwab-
ule tamanilo muulumwengu
na mwabule Mulungu.
13 Ila sambi muilumba
hamoja na Yesu Kilisto.
Mweye umwaka mkalile
kutali na Mulungu, sambi
mgaligwa habehi na heyo
kubitila mulopa wa Kilisto.
14 Kwavija Kilisto
mwenyego katugalila
tindiwalo mkuwatenda
Wayahudi na Wamhazi
wawe hamoja. Na ku-
bitila ifa yake mumsalaba
kakibena kija ikiwambaza
kikalile kiwabagule na
kuwatenda wawe wadu-
muka.
15 Kagasegeza Malagizo
ga Musa hamoja na nda-
gizi zake na shalia zake.
Kaditenda tindiwalo mwa
Wayahudi na Wamhazi.
Kaitendela heyo mwenyego
dale dimwe da sambi ku-
lawa mmadale gano mabili,
16 giladi madale gose
mabili yagalumbe mulukuli
lumwe na kugaduganyiza na
Mulungu kubitila ifa yake
mumsalaba, na udumuka
wetu ukalile hagatigati yetu
udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na ku-
upeta Usenga Unogile wa
tindiwalo ha wanhu wose,

kumwenu mweye Wamhazi
mkalile kutali na Mulungu,
na ha Wayahudi wakalile
behi na heyo.
18 Kwavija sama ya
gaja Kilisto gayatendile
kumwetu, tweye tose tupata
nzila ya kuchola ha Tata ku-
bitila Loho iija wa Mulungu.
19 Avo, mweye hamuli wa-
henza ama wabita nzila,
ila mweye mwa wenekae
hamoja na wanhu wa Mu-
lungu, na vivija mweye mwa
wanhu wa kae ya Mulungu.
20 Mzengigwa uchana
hana umsingi uwo wa-
tumigwa wa Kilisto na
wahokozi, na Yesu Kilisto
mwenyego iyo dibwe da ku-
tamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.
21 Mkuilumba hamoja na
Kilisto ng'anda yose yoki-
igoga hamoja na kwinuka na
kugaluka Ng'anda ing'alile
ya Mulungu ikigwe sama ya
Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja
na Kilisto mweye Wam-
hazi vivija mozengigwa
hamoja na kugaluka hanhu
hoyokala Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie,
Paulo, na mfungigwa wa
Yesu Kilisto sama yenu
mweye Wamhazi.
2 Nokona muhulika vija
Mulungu sama ya ngekewa
yake viyangwelele nie
sang'hano ino niitende sama
yenu,
3 na vija nyong'onyo vi-
igubuligwe kumwangu ku-
bitila lugubulo, kamba vin-
ishile kuyandika kidogo.
4 Na muhalusoma lupwilili
luja, modaha kuvitanga vija
viniimanya nyong'onyo ya
Kilisto,
5 ilekile kutangigwa na
wanhu wa milelo ibitile
kamba viili sambi, avija
viigubuligwe na Loho wa
Mulungu ha watumigwa
wa Mulungu wang'alile na
wahokozi.
6 Ino iyo inyong'onyo,
kamba kubitila Usenga
Unogile Wamhazi wohala
hamoja na Waislaeli, wowa
lukuli lumwe na wobokela
hamoja kilagano mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
7 Mulungu kanitenda niwe
mtumigwa wa kuupeta
Usenga Unogile na nhunza
kisinyo iyangwelele nie
kubitila sang'hano ya mhiko
yake.
8 Hata kamba nie na
munhu mdodo kubanza
wanhu wose wa Mulungu,
nhunza ino nigweleligwa
giladi niwapetele Wamhazi
ugoli wa Kilisto ulibule
mbaka,
9 na kuwatenda wanhu
wose wone vija ny-
ong'onyo ya Mulungu iifisile
vuisang'hanika. Mulungu,
ayo yalumbile vinhu vose,
kaifisa nyong'onyo yake
milao yose ibitile.
10 Nia yake ikala vino,
kubitila wanhu wamtogole
Kilisto, ng'hungwe ya Mu-
lungu, ili ya namna zose,
sambi itendigwa itangigwe

na watawala na wali na
udaho muulumwengu wa
kuulanga.
11 Mulungu katenda
kamba vija viyalondile heyo
mazua gose kubitila Yesu
Kilisto Mndewa wetu.
12 Mkuilumba na heyo
na kubitila nhamanila mgati
yake, tomkwenhukila Mu-
lungu mkuilegeha na bila
kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba
sambimdonhe sama ya mi-
gayo yangu hano. Nie no-
gaya sama yenu, avo yowa-
galila hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino
nofugama mavindi haulon-
gozi wa Tata,
15 ayo yalumbile kila
kinhu cha kuulanga na cha
muisi.
16 Notambika kamba,
kamba vija vuuli ugoli
wa yenzi yake, yadahe
kuwagangamiza na mhiko
kubitila Loho wake muunhu
wenu wa mgati,
17 giladi Kilisto yakale
mmioyo yenu kubitila
nhamanila. Na notambika
kamba muwe na mizizi na
kugangamizwa mdinoge,
18 giladi mweye hamoja na
wanhu wose wa Mulungu
muwe na mhiko za kutam-
bula vija noge da Kilisto
vidili gazi na tali, na vija
vidicholile uchana na vija
vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da
Kilisto dibanza nzewele za
wanhu wose, giladi sam-
bimuhungule hanhu kamba
viyali Mulungu.
20 Yayenzigwe heyo Mu-
lungu, ayo kubitila mhiko
zake zisang'hanika mgati
yetu yodaha kusang'hana
mbuli ng'hulu ng'hani
kubanza gaja gose gotudaha
kugapula ama kugagelegeza.
21 Mulungu yayenzigwe
mwa wanhu wamtogole
Kilisto na ha Yesu Kilisto
kubitila milelo yose, milongo
yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa
sama ya Mndewa, avo,
nowayalalila mkale ukazi
ulondigwa na lukemo lwenu
lumkemigwe.
2 Mazua gose sam-
bimuitope na muwe wanhu
waholile, mwazaganye, na
kuinogela wenyego kwa
wenyego.
3 Tendeni vija vumdaha
kuutenda uhamoja wenu wa
Muloho wa Mulungu ugen-
delele mkuifunga na tindi-
walo.
4 Hana lukuli lumwe na
Loho imwe wa Mulungu,
kamba vija vumkemigwe
na Mulungu mditamanilo
dimwe da lukemo lwenu
Mulungu luyawakemele.
5 Hana Mndewa imwe
yeiyeka, nhamanila imwe,
ubatizo umwe,
6 Mulungu imwe na Tata
wa wanhu wose, ayo yali
uchana ya vinhu vose na
kubitila vinhu vose na mgati
ya vose.
7 Ila kila munhu
mmwanza wetu kabokela

nhunza kisinyo kamba
Kilisto viyamgwelele.
8 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,

“Viyakwelile uchana
ng'hani,
kakwela hamoja na
wanhu bwando wa-
gogigwe.
Kawagwelela wanhu
nhunza.”

9 Vija viilongwa, “Kilisto kak-
wela uchana,” nhegulo yake
choni? Nhegulo yake tanhu
Kilisto kahumuluka mbaka
hasi ng'hani muisi.
10 Heyo yahumuluke iyo iija
yakwelile uchana ya ulanga
wose giladi yavimemeze
vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto
ziyawagwelele wanhu
wamtogole heyo. Wanhu
wayagwe kawasagula kuwa
watumigwa wa Kilisto,
na wayagwe kuwa wa-
hokozi, na wayagwe kuwa
wapeta Usenga Unogile, na
wayagwe kuwa wachunga
na wayagwe kuwa waku-
lufunzi wa Usenga wa
Mulungu.
12 Katenda vino giladi
yawatande wanhu wa
Mulungu sama ya sang'hano
yake, giladi lukuli lwa Kilisto
luzengigwe,
13 mbaka na tweye tose
vondatuuvikile uhamoja wa
nhamanila na kuwa na il-
imu ya Mwana wa Mulungu,
na kuwa wanhu wakangale,
na kuleka kuhungula hanhu
kamba viyali Kilisto.
14 Avo hatuwa tena kamba
wana wadodo, tukunhizwa
kuno na kuno na kuhem-
beluswa na kila beho da
mafundo, ubala wa wanhu
muuzenzeleganye, na mm-
buli zao za uvwizi.
15 Ila mkulonga ikweli
mdinoge, tokula mzimbuli
zose na kuvikila kuwa
kamba Kilisto, ayo yali ditwi
da wanhu wamtogole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose
lukiilumbe na kuigoga
hamoja na vipindi vose
viyagwe. Kila kipindi
kihasang'hanika vinogile,
cholutenda lukuli lukule
na kuizenga lwenyego
mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na
kuwagong'ondeza mditwaga
da Mndewa, sambimkale
ukazi kamba vowokala
Wamhazi, mkuwinza
ngelegeza zao zihile.
18 Nzonzi zao zigeligwa
ziza, na wekigwa kutali na
ugima wa Mulungu sama ya
ubozi uli mgati yao na udala
wa mioyo yao.
19 Wanhu walibule
kinyala, wekiingiza wenyego
mzimbuli zihile na kutenda
vinhu vose vihile bila
kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifun-
zile mmbuli ya Kilisto!
21 Muhulika mbuli za Yesu,
na mfundizwa kweli kulawa
kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu
wa umwaka awo umemile
vilozo, na ulekeni ukazi
wenu wa umwaka awo uwa-
banange mweye mkuwen-
giza muuvwizi na sulukila
ya ugoni.

23 Mtendigwe wa sambi
mngelegeza za nzonzi zenu,
24 na muuvale unhu
wa sambi, ulumbigwe na
kuwa kamba Mulungu,
unhu wa kweli, ulibule
uzenzeleganye na ung'alile.
25 Avo, kila munhu
mmwanza wenu yaleke
uvwizi na yalonge kweli ha
miyage, kwavija tweye tose
twa vipindi va lukuli lumwe.
26 Kamba muhawa na
lusango, sambimtende
vilozo. Zua sambidiswe
kuno mng'hali na lusango.
27 Sambimumgwelele
Mwenembago nafasi.
28 Awo wose wokwiba
waleke ubavi wao, ila
wasang'hanike ng'hani na
makono gao wenyego, giladi
wapate kinhu cha kumgwaa
mkumbulu.
29 Milomo yenu sam-
biilave mbuli zihile, ila
mbuli zinogile sama ya
kuwazenga wanhu wayagwe
mnhamanila, kulingana na
vija vowolonda, giladi waja
wotegeleza wagangamizwe.
30 Sambimumgele giogio
Loho wa Mulungu, kwavija
Loho ija iyo utango wa
Mulungu wikigwe kumwenu
kulagusa kamba mweye
mwa wanhu zake mbaka
zua dija Mulungu von-
dayawakombole.
31 Segezeni usungu wose,
lusango lose, nyangi zose, na
kuilonga vihile kose, hamoja
na kuilondela gehile.
32 Muwe na mioyo in-
ogile na kwiyonela bazi
wenyego kwa wenyego,
na kila munhu yamgele
kumgongo miyage kamba
vija Mulungu viyawagelile
mweye kumgongo kubitila
Kilisto.

5

*Kukala Muna Umu-
langaza*

1 Avo, mwigeni Mulungu,
kamba wana wanogelwa,
2 na mkale ukazi wa
kuinogela, kamba Kilisto
viyatunogele tweye na kuki-
ilava mwenyego sama yetu
kamba nhunza inung'hila
goya na nhosa imnogela
Mulungu.
3 Ila ugoni na mbuli
zozose zihile ama ugila
sambivipetigwe mmwanza
wenu, kwavija mbuli zino
hazilondigwa kutendeka
mmwanza wa wanhu wa
Mulungu.
4 Na sambikuwe na mbuli
zigela kinyala ama mbuli za
ubozi ama mbuli za miselezo
zilekile kulumba, ila mumg-
welele hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba
haduhu munhu mgoni ama
munhu yotenda mbuli zihile
ama munhu yosulukila
vinhu bwando, nhegulo
yake munhu yoitambikila
miwegu, yondayauhale
Undewa wa Kilisto na wa
Mulungu.
6 Munhu sambiyawavwiz-
ile na mbuli za uvwizi,
kwavija sama ya mbuli
zino lusango lwa Mulungu
lowezila waja wose woleka
kumtegeleza.
7 Avo sambimuiduganye
na hewo.

8 Kwavija umwaka mkala
mdiziza da vilozo, ila
sambi mwa mmulangaza wa
kuwa bule uzenzeleganye
mkuilumba na Mndewa.
Mkale kamba wana wa
mulangaza.
9 Kwavija malawililo ga
mulangaza gago gano, un-
ovu wose, kuwa bule uzen-
zeleganye kose, na kweli
yose.
10 Zahileni gaja goyomno-
gela Mndewa.
11 Sambimtende mbuli za
ziza zileka kulela mujo, ila
zifisuleni.
12 Kwavija kinyala hata
kugalonga gaja gotendeka
kinyele na wanhu woleka
kuzigoga mbuli za Mulungu.
13 Ila chochose kifisuligwe
na mulangaza chokoneka
vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo
utenda kila kinhu choneke.
Avo, kileka mana ilongwa,

"Lamuka mzimbuli za Mu-
lungu, gweye uwasile
mzimbuli za vilozo,
uzuke kulawa mkudan-
ganhika,
na Kilisto kokumwemwe-
sela."

15 Muiteganye vija
vumkala. Sambimkale
kamba wanhu walibule
ng'hungwe, ila mkale kamba
wanhu wali na ng'hungwe.
16 Kila kipigiti kimuli-
nacho tendeni ganogile
ng'hani, kwavija kipigiti
kino kiha.
17 Avo, sambimuwe
wabozi, ila mkitange kija
Mulungu choyolonda mw-
eye mkitende.
18 Sambimkoligwe na
divai, kwavija kukoligwa
kowengiza mzimbuli zihile,
ila mmemezigwe na Loho
wa Mulungu.
19 Mkiimbile wenyego kwa
wenyego na zabuli, nyila
za kumtogola Mulungu, na
nyila za muloho. Mwim-
bileni na kumuheweza Mn-
dewa mmioyo yenu.
20 Mazua gose mumg-
welele hewela Mulungu
tata sama ya mbuli zose
mditwaga da Mndewa wetu
Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe
mwende ha miyage sama ya
hishima ya Kilisto.
22 Kila mtwanzi yawe
mwende ha mbigalo wake
kamba viyali mwende ha
Mndewa.
23 Kwavija mbigalo iyo
pala da mtwanzi wake,
kamba vija Kilisto viyali
pala da wanhu wamtogole
Kilisto. Na heyo iyo Mkom-
bola wa wanhu wamtogole
Kilisto, awo wali lukuli
lwake.
24 Na kila mtwanzi na
yawe mwende ha mbigalo
wake mzimbuli zose kamba
vija wanhu wamtogole
Kilisto viwali wende ha
Kilisto.
25 Na gweye mbigalo, mno-
gele mtwanzi wako kamba
vija Kilisto viyawanogele
wanhu wamtogole heyo na
kukiilava mwenyego sama
yao.

26 Katenda vino giladi
yawatende wanhu wamto-
gole Kilisto wang'ale mmoyo
na wang'ale mulukuli,
wasuluzwe na mazi na
kung'alizwa na mbuli ya
Mulungu.
27 Katenda vino giladi
yaitendele heyo mwenyego
wanhu wamtogole heyo
wanogile na walibule nyela
ama mikunzo ama vilozo
viyagwe vovose. Ila wawe
wanhu wang'alile na wal-
ibule mbuli yoyose ihile.
28 Na kila mbigalo yamno-
gele mtwanzi wake kamba
voyolunogela lukuli lwake.
Munhu yomnogela mt-
wanzi wake kokiinogela
mwenyego.
29 Kwavija haduhu munhu
yoyose yolwihila lukuli
lwake, ila kolugwaa mandia
na kulutendela vululonda,
kamba Kilisto voyowaten-
dela wanhu wamtogole
heyo,
30 kwavija tweye twa
vipindi va lukuli lwake.
31 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na ma-
maake na kuilumba na
mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe."*
32 Kuna nyong'onyo
ng'hulu ng'hani igubuligwe
Mnyandiko ino Ing'alile, na
vino vivo viyali Kilisto na
wanhu wamtogole heyo.
33 Ila kila munhu
mmwanza wenu kolondigwa
yamnogele mtwanzi
wake kamba viyokinogela
mwenyego, na mtwanzi
kolondigwa yamuhishimile
mbigalo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wa-
tegelezeni watata zenu na
wamama zenu kwavija
mweye mwa wanhu wa
Mndewa, kwavija vino vivo
vilondigwa.
2 "Muhishimile tataako na
mamaako," ino iyo indagizi
ya ichanduso ili na kilagano,
3 "giladi upate motelo na
ukale kipigiti kitali muisi."
4 Mweye watata, sam-
bimuwagele lusango wa-
nenu, ila muwalele
mkuwazuma na malagizo ga
Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni
wende ha wandewa zenu
wali hano muisi mkuwad-
umba na mkuwagudemela
na mmoyo ugoloke, kamba
vija vimumsang'hanikila
Kilisto.
6 Sambimtende gano kipig-
iti wahawa baho tu, giladi
wawanogeleni. Ila kamba
nyakadala wa Kilisto, ten-
deni gaja goyomnogela Mu-
lungu kulawa mmioyo yenu.
7 Sang'haneni sang'hano
zenu na moyo ugoloke,
kamba vija momsang'hanikila
Mndewa na sio wanhu,
8 kuno m'vitanga kamba
Mndewa komgwelela

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

nhunza munhu yoyose
sama ya kinhu chochose
kinogile choyotenda, yawe
nyakadala ama munhu
yailegehe.

9 Na mweye wanhu muli
na nyakadala, watendeleni
vinogile nyakadala zenu.
Sambimuwadumbize, ila
m'vitange kamba mweye
mose muna Mndewa imwe
ayo yali kuulanga, na heyo
halola kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

10 Hakimambukizo,
mgangamale mkuilumba
hamoja na Mndewa na
muudaho wa mhiko zake.
11 Valeni via vose va kui-
imilizila vumgweleligwe na
Mulungu giladi mdahe ku-
uhuma ubala wa Mwenem-
bago.
12 Kwavija tweye hatu-
tenda ng'hondo na wanhu
wa ulumwengu uno, ila
totenda ng'hondo na
watawala, na wali na udaho,
na wali na mhiko za ziza za
ulumwengu uno, na dale da
vinyamkela dili kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino,
valeni via vose va kuiim-
ilizila viyawagwelele Mu-
lungu, giladi mdahe kwima
mkipigiti cha kulawilila
mbuli zihile, na ng'hondo
ihesha, mgangamale.

14 Avo mkale muisasale,
kweli iwe kamba lukumbulu
lwa kuifunga mchuno, kuwa
bule uzenzeleganye kuwe
kamba kuvala koti da zuma
mmhambaga,
15 na kuisasala kuupeta
Usenga Unogile wa tindi-
walo kuwe kamba vilatu
mmagulu genu.
16 Hamoja na gano gose,
papeni nhamanila kamba
ngao, ayo yondaiwatende
mdahe kuizima misale
ikwaka moto kulawa ha
Mwenembago.
17 Ubokeleni ukombola
uwe kamba kofia da zuma,
na Usenga wa Mulungu, awo
uli kamba zele diyawag-
welele Loho wa Mulungu.
18 Tambikeni kubitila Loho
wa Mulungu mazua gose
mnhambiko zose na kupula.
Gendeleleni kutambika bila
kudonha na muhatambika
sambimuleke kuwatambik-
ila wanhu wose wa Mu-
lungu.
19 Vivija na nie munita-
mbikile, giladi nihalonda
kulonga basi Mulungu
yangwelele cha kulonga,
nilonge bila kudumba na ku-
gagubula gaifisile Muusenga
Unogile,
20 awo unhendile nie kuwa
msenga, hata kamba sam-
bisambi na mkifungo. Tam-
bikeni giladi nidahe kuu-
peta bila kidumbo kamba
vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu
mnogelwa na mtumigwa
yalibule uzenzeleganye
muisang'hano ya Mndewa.
Kowalongela mbuli zangu
zose, giladi na mweye vivija
m'vitange vija vinili na kija
kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu
sama ya mbuli zino,

m'vitange vija vituli na
vivija yawagangamize mw-
eye mioyo yenu.
23 Tindiwalo diwe ha
wanhu wose wamtogole
Kilisto, na noge hamoja
na nhamanila kulawa ha
Mulungu Tata na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu
iwe hamoja na wanhu wose
womnogela Mndewa wetu
Yesu Kilisto mdinoge dilibule
nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

* **1:1** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

3 Nomuheweza Mulungu
wangu sama yenu kipigiti
chose nowagelegeza mweye.
4 Mzinhambiko zangu zose
nowatambikila mweye mose
mkudeng'ha,
5 kwavija mkala hamoja
na nie mkuupeta Usenga
Unogile wa Kilisto songela
mwanza wa ichanduso
vumuuhulike Usenga uno
mbaka kipigiti kino.†
6 Novimanya kamba
Mulungu, ayo yasongeze
sang'hano ino inogile mgati
yenu, koigendeleza mbaka
yaimambukize mdizua don-
dayabwele Kilisto Yesu.
7 Vinoga kumwangu nie
kuwagelegeza mweye mose
kamba vinitenda, kwavija
mweye mwa mmoyo wangu.
Mweye mose msang'hanika
hamoja na nie muisang'hano
inogile yaangwelele Mu-
lungu, sang'hano ya kuu-
gombeleza Usenga Unogile
na kuugangamiza, kipigiti
kino vunili mkifungo na
kipigiti vinikalile niilegehe.
8 Mulungu iyo msindila
wangu vija viniwanogela na
vija viniwasulukila mweye
mose na noge dilawa ha
Yesu Kilisto.
9 Na ino iyo nhambiko
yangu, kamba noge jenu
jongezeke ng'hani, na mgen-
delele kukula muilimu na
muutango,
10 avo mdahe kusagula
gaja ganogile, giladi kuna
dizua dondayabwele Kilisto
sambimuwe na mbuli ihile
na mng'ale.
11 Mmemezwe mbuli
zilibule uzenzeleganye azo
ziza kubitila Yesu Kilisto
sama ya yenzi na nhogolwa
za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

12 Ndugu zangu, nolonda
mweye m'vimanye kamba
gano ganilawilile nie gan-
haza nie kweneza Usenga
Unogile,
13 kwavija wanhu wose
hano hamoja na wemilizi
wa iding'anda da kindewa
wovitanga kamba nigeligwa
mkifungo kwavija nie na
msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie
kugeligwa mkifungo, wanhu
bwando wamtogole Kilisto
hano wagangamazwa
ng'hani, na woupeta Usenga
Unogile bila kudumba.
15 Wanhu wayagwe
woupeta Usenga Unogile
kwavija wonyonela migongo
na uhasanyi na nie, ila
wayagwe woupeta Usenga
Unogile wa Kilisto na nia
inogile.
16 Wanhu wano wompeta
Kilisto sama ya noge, kwav-
ija wavitanga kamba nis-
aguligwa giladi niugombele
Usenga Unogile.
17 Ila waja wa ichanduso
wompeta Kilisto sama
ya kulonda watogolwe
na wanhu, mmoyo wao
hawagesa ganogile ila
wolonda kuutenda mgayo

† **1:5** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

wangu ubanze kipigiti vinili
muno mkifungo.
18 Haduhu mbuli! Kilisto
yahapetigwa mnzila zozose
zija, nie nodeng'ha, kamba
mngelegeza zihile ama mn-
gelegeza zinogile. Nogen-
delela kudeng'ha,
19 kwavija novitanga
kamba kubitila nhambiko
zenu na Loho wa Yesu Kilisto
yahanitaza, nokomboligwa.
20 Kwavija nosulukila
ng'hani na kutamanila
kamba sigeligwa kinyala,
ila nogendelela kulonga
bila kudumba sama ya
Kilisto, kamba vinitendile
kipigiti kibitile. Na nota-
manila kamba ugima wangu
womgalila hishima Kilisto,
kamba nihawa mgima ama
nihadanganhika.
21 Kwavija kumwangu nie
Kilisto iyo ugima wangu, na
ifa iyo nyongeza yangu.
22 Ila ihawa nogendelela
kuwa mgima, notenda
mbuli zinogile ng'hani,
na sikitanga kinhu kilihi
chondanisagule.
23 Nie nogazigwa na vinhu
vibili, nosulukila kudangan-
hika nichole kukala hamoja
na Kilisto, kwavija mbuli ino
inoga ng'hani kumwangu.
24 Ila vinoga ng'hani nie
kusigala kuwa mgima sama
yenu mweye.
25 Mbuli ino iyo innta-
manila, novitanga kamba
nogendelela kusigala muisi
na kugendelela kukala na
mweye mose, giladi mpate
kudeng'ha na kukula mn-
hamanila,
26 avo vija vondaniwe
hamoja na mweye ka-
bili, mopata kilamso
cha kuitopela mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu sama
ya gaja goyotenda kubitila
nie.
27 Avo kinhu kilondigwa
icho kino, mkale kamba
vuulonda Usenga Unogile
wa Kilisto, avo kamba ni-
heza na kuiting'hana namwe
kabili ama nihahulika mbuli
zenu, novimanya kamba
monanahila na nia imwe
moiyoha hamoja sama
ya nhamanila ya Usenga
Unogile.
28 Sambimuwadumbe
wadumuka zenu. Kino
kicho kilaguso kamba hewo
wokwiza kubanangwa, na
mweye mokwiza kukom-
boligwa. Na Mulungu kowa-
tenda mweye muhume.
29 Kwavija Mulungu
kawagwelela nafasi ya
kumsang'hanikila Kilisto na
sio kumtogola kwiyeka, ila
vivija kugaya sama yake.
30 Avo mwingila muna
ing'hondo hamoja na nie,
ng'hondo iija inikalile
nigomba nie kipigiti kibitile,
na kamba vumuhulika
ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba
hamoja na Kilisto uwatenda
mweye muwe na mhiko,
na noge jake dowabweza
moyo mweye. Muilumbe na
Loho wa Mulungu, na muwe

wanhu wanogile na muiy-
onele bazi wenyego kwa
wenyego.
2 Avo itendeni ndeng'helelo
yangu ivikizwe mkuwa
na ngelegeza imwe, noge
dimwe, moyo umwe, na nia
imwe.
3 Sambimtende mbuli
yoyose mkuinogeza mioyo
yenu iiyeka ama mkuitopa
bule, ila muihunganikile
mkuwagelegeza waenu
wanoga kubanza mweye
wenyego.
4 Kila munhu mmwanza
wenu sambiyalole gaja
gamnogele heyo, ila vivija
yalole gaja gowonogela na
wayage.
5 Ngelegeza zenu
zolondigwa zilinge kamba
ngelegeza zayakalile nazo
Yesu Kilisto.
6 Kilisto, ayo yakalile
yalingile kamba Mu-
lungu,
ila hagesile vija
viyalingile kamba Mu-
lungu kamba kinhu
cha kukigesa ng'hani.
7 Ila heyo mwenyego ka-
galeka gose,
na kugaluka kamba
nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu
wayagwe,
na koneka kamba
munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumu-
lusa hasi, na kakala
mwende ha Mulungu
mbaka kudanganhika,
hata kudanganhika
mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula
uchana ng'hani,
na kumgwelela twaga
kulu kubita matwaga
gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, ku-
ulanga na muisi na
hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole
kamba Yesu Kilisto iyo
Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu
Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu,
mkala munitegeleza mazua
gose vinikalile baho, vinoga
ng'hani kunitegeleza kipigiti
kino vinili haduhu. Mam-
bukizeni ukombola wenu
mkusang'hanika mkudumba
na mkugudema,
13 kwavija Mulungu
mazua gose kosang'hanika
mgati yenu, mkuwagwelela
mweye sulukila na mhiko
ya kutenda gaja gomnogela
heyo.
14 Tendeni mbuli zose
bila kutwanganika ama
kuibamilila,
15 giladi sambimuwe na
mbuli na munhu na kung'ala
kamba wana wa Mulungu
walibule uzenzeleganye, wo-
nang'hazika kamba nhondo
za kuulanga muulumwengu
umemile wanhu wehile na
wene vilozo.
16 Ugogeni ng'hani Usenga
uli na ugima, avo mdizua
dondayabwele Kilisto,
noitopa kamba sikimbile
mkimbilo wa bule na
sang'hano yangu haikalile
jaga bule.

17 Ila hata kamba nowagiza ugima wangu mkugidwa kamba ung'waji ulavigwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa, kamba nhosa zimulava ha Mulungu mnhamanila. Na nolonda mweye mose mdeng'he hamoja na nie.
18 Na mweye vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa, nomtuma Timoteo kumwenu hima, giladi yahabwela yanisindimule umoyo na mbuli zenu.
20 Nabule munhu iyagwe kamba heyo yali na ngelegeza kamba zinilinazo nie yondayawagwelele gaja gomulonda mweye.
21 Kwavija wayagwe wasigale wozahila gaja gawanogele wenyego na sio gaja gamnogele Yesu Kilisto.
22 Mweye wenyego movitanga vija Timoteo viyailaguse mwenyego kalumba, avija viyasang'hanike na nie kamba mwana na tataake mkuupeta Usenga Unogile.
23 Avo nogesa kumtuma kumwenu haja tu hondanigatange gaja gondaganilawililе nie hano.
24 Na nie nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti kiguhi nie mwenyego nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga kum'bweza kumwenu ndugu yangu Epaflodito, msang'hana miyangu na asikali miyangu, ayo vivija yali mtumigwa wenu, ayo imumtumile kumwangu yeze kunzahilila vinhu vinilonda.
26 Kwavija kasulukila ng'hani kuwona mweye mose. Na kakala na giogio kwavija muhulika kamba heyo kakala mtamu.
27 Kweli kakala yolumwa, behi na kudanganhika. Ila Mulungu kamonela bazi, na sio kamba kamonela bazi heyo yeiyeka ila na nie, sambimhate usungu uchana ya usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo kumwenu, nokona muhamona kabili modeng'helela, na nie kudungwadungwa kumwangu komala.
29 M'bokeleni na noge da wanhu wamtogole Kilisto na ndeng'ha ng'hulu, na muwahishimile wanhu wali kamba heyo.
30 Kwavija kakala mmabehi kudanganhika sama ya sang'hano ya Kilisto, na kalonda kuwagiza ugima wake giladi yanhaze mbuli zija mweye wenyego zimulemelwe kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

1 Hakimambukizo, ndugu zangu, deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa. Sidonha kuwandikila mweye kinhu kikija mwanza wa ikabili, notenda vino kuikikiwiza nhamanila yenu.

2 Iteganyeni na umbwa,
wanhu waja wotenda mbuli
zihile, awo wogong'ondeza
mbuli za kukanha lukuli bila
kilamso chochose.
3 Kwavija tweye iwo
twingila kumbi da ikweli,
tweye tutambika kubitila
mhiko za Loho wa Mulungu,
tweye tudeng'ha mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto,
tulekile kwika nhamanila
yetu mulukuli,
4 hata kamba nie
mwenyego nna kilamso cha
kulutamanila lukuli. Kamba
munhu yoyose yogelegeza
kamba kana kilamso cha
kulutamanila lukuli, nie
nibanza.
5 Nie ningila kumbi kipigiti
vinikalile na mazua manane
songela vinivumbuke, nie
na munhu wa Islaeli wa
kuvumbuka, kulawa mtala
wa Benjamini, Mueblania
nivumbuke Mueblania.
Muna imbuli ya kugagoga
Malagizo ga Musa, nikala
Mfalisayo.
6 Niiyoha ng'hani
kuwagaza wanhu wamto-
gole Kilisto. Kamba munhu
kowa bule uzenzeleganye
mkugagoga Malagizo ga
Musa, nie sihonyele cho-
chose.
7 Ila mbuli zija zose
zinizipetile kamba zinoga,
sambi nozipeta kamba
jaga bule sama ya gaja
gayatendile Kilisto.
8 Si gano geiyeka, ila
nokona vinhu vose kamba
jaga bule, uhavilinga na
ukulu wa nhunza ya kum-
tanga Kilisto Yesu Mndewa
wangu. Sama yake nivasa
vinhu vose na kuvona
kamba uvuludu, giladi
nimpate Kilisto,
9 na kuilumba hamoja na
heyo kabisa. Na silonda
kuitenda mwenyego kuto-
goligwa na Mulungu kubitila
kugatogola Malagizo ga
Musa, na sambi niwa
munhu nilibule uzenzele-
ganye kubitila nhamanila
mkuilumba hamoja na
Kilisto kuwa bule uzenzel-
eganye kulawa ha mulungu
kwiza kubitila nhamanila.
10 Nolonda kumtanga
Kilisto na kuilanza mhiko
ng'hulu imzusile heyo
kulawa mkudanganhika.
Nolonda kugaya na heyo
na kudanganhika kamba
viyadanganhike heyo,
11 giladi mnzila imwe ama
iyagwe nize kulanza mzuso
wa kulawa mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba
nisha kubokela gaja gose
ganilonda ama nivika
kuja kunilondigwa ku-
vika, ila noiyoha giladi
mhate kuhuma na kubokela
nhunza yangu, kamba vija
Kilisto Yesu viyamhatile nie
niwe wake.
13 Ndugu zangu, siki-
igelegeza mwenyego kamba
nisha kugapata gaja gose
ganilonda, ila kinhu kini-
tenda icho kino, kuisemwa
gabitile na kuiyoha kutenda
ganogile kukivikila kija kili
haulongozi.
14 Noiyoha ng'hani kukim-
bilila kuja kunilondigwa
kuvika, giladi mhate nhunza
ilawa uchana kuulanga,

nhunza ayo Mulungu
kubitila Yesu Kilisto iy-
otukemela.
15 Avo tweye tose tukan-
gale muloho tuwe na
ngelegeza zilingane, na
kamba ngelegeza zenu
ziigola mkinhu chochose,
kinhu kino vivija Mulungu
kowagubulileni.
16 Vovose vondaiwe, natu-
gendelele kuulongozi mnzila
iija ituikweleleze mbaka
kipigiti kino.*
17 Ndugu zangu, ng'holelezeni
nie, ifunzeni kulawa mwa
awo wowinza mbuli zetu
zitutendile sama yenu.
18 Kwavija kamba vija
vinikalile niwalongela
umwaka, na sambi nowa-
longela kabili na mahozi,
wanhu bwando wokala
kamba wadumuka wa ifa ya
Kilisto mumsalaba.
19 Kimambukizo chao kuzi-
mu, wotambikila kija kisu-
lukilwa na ng'huli zao, woki-
igodela vinhu vigela kinyala,
ngelegeza zao za m'vinhu va
muisi.
20 Ila tweye uwenekae
wetu wa kuulanga. Na
tobeta mkusulukila ng'hani
Mkombola wetu kulawa
kuulanga, hiyo Mndewa
Yesu Kilisto.
21 Kozigalula ng'huli zetu
zino zibanangika na kuzi-
tenda zilinge kamba lukuli
lwake mwenyego luli na
yenzi, na kubitila mhiko
iija vivija kodaha kuvitenda
vinhu vose vikale hasi yake
mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, ini-
wanogele na iniwasulukila
ng'hani kuwona, nanahileni
ha Mndewa, kwavija mw-
eye iyo ndeng'ha yangu na
mkungo unibokele sama ya
sang'hano yangu.
2 Yuodia na Sintike
nowayalalila, mweye kamba
ndugu mkuilumba hamoja
na Kilisto mambukizeni
m'vutem'vute wenu.
3 Nokulongela gweye, uli
munhu wangu wa habehi,
wataze watwanzi wano,
kwavija wasang'hanika
ng'hani hamoja na nie
kuweneza Usenga Unogile,
hamoja na Kilementi na
wasang'hana wayangu
wayagwe, awo matwaga gao
gandikigwe mkitabu cha
ugima cha Mulungu.
4 Deng'heni mkuilumba
hamoja na Mndewa mazua
gose. Nowalongela kabili,
deng'heni.
5 Uhozi wenu utangike na
wanhu wose, kwavija Mn-
dewa ka mmabehi kwiza.
6 Sambimdungwedungwe
na kinhu chochose, ila mn-
hambiko zenu zose mpu-
leni Mulungu gaja gomu-
londa na mazua gose mpu-
leni na mioyo ya hewela.
7 Na tindiwalo da Mu-
lungu, dibanza ilimu zose
za wanhu, doigwaa upile
mioyo yenu na nzonzi zenu
mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto.

* **3:16** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

8 Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi zenu zimeme mbuli zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa nhogolwa, mbuli zimemile kweli, mbuli za kuhishimilwa, zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa na wanhu, na zili na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na vilumbile kuhishimilwa.
9 Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile, na zim'bokele, na zimuhulike, na zimziwene kulawa kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha Mulungu diwe hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa, kweli mkala munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya kulagusa kamba mkala munigelegeza, hakimambukizo lelo mulagusa kabili vija vumunigelegeza nie.
11 Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie niifundiza kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa na vinhu bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya kwiguta na hali ya kuwa na nzala, hali ya kuwa na vinhu bwando na hali ya kuwa bule kinhu.
13 Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo yangu.
15 Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso ga Usenga Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu wanhu wamtogole Kilisto wowose wakalile hamoja na nie mkunigwelela vinhu sama ya sang'hano yangu ila mweye mwiyeka.
16 Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike viniwalondile mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza umwe.
17 Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila nolonda mweye m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile zimtendile.
18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na kubanziliza, sambi nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha Epaflodito vummulagize yangalile. Nhunza zilinga kamba nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa imnogela Mulungu na kuitogola.
19 Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa muugoli wa yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila Kilisto Yesu.
20 Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Walamseni wanhu wose wa Mulungu wali hamoja na Yesu Kilisto. Wanhu wamtogole Kilisto wali hamoja na nie wowalamsa.

22 Wanhu wose wang'alile
wowalamsa, ng'haning'hani
waja wali mding'anda da
Kaisali.*
23 Ngekewa ya Mndewa
Yesu Kilisto iwe na loho
zenu. Amina.

* **4:22** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa

Yesu Kilisto, yasaguligwe na
manogelwa ga Mulungu, na
lolawa ha ndugu yetu Timo-
teo.
2 Towandikila wanhu
wang'alile na walibule
uzenzeleganye mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto wali
mdiwambo da Kolosai.
Ngekewa na tindiwalo ku-
lawa ha Mulungu Tata wetu
viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza
Mulungu Tata wa Mndewa
wetu Yesu Kilisto kipigiti
tuhawatambikila mweye.
4 Kwavija tuhulika
nhamanila yenu mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu na
noge dimulinajo ha wanhu
wose wa Mulungu,
5 noge dilawa mtamanilo
jenu da vinhu vinogile Mu-
lungu viyawekile kuulanga.
Muwa na tamanilo dino
songela vumuhulike kweli
ya Usenga Unogile mwanza
wa ichanduso.
6 Usenga uno Unogile
wizile kumwenu wok-
wenela muulumwengu
wose. Wolela mujo kila
hanhu mkugalula wanhu,
kamba vija vuuwagalule
mweye songela zua da
mwanduso vumuhulike na
kuitanga kweli ya ngekewa
ya Mulungu.
7 Muifundiza mmbuli
ya ngekewa ya Mu-
lungu kulawa ha Epafla,
msang'hana mietu itumno-
gele, msang'hana wa Kilisto
yalibule uzenzeleganye
yosang'hanika sama yetu.
8 Na heyo iyo yatulon-
gele mbuli ya noge dimg-
weleligwe na Loho wa Mu-
lungu.
9 Avo, songela vituhulike
vino, hatulekile kuwatam-
bikila, na kuno tumulongela
Mulungu yawamemeze
mweye ilimu ya mbuli
zimnogele heyo kubitila
ng'hungwe na ilimu volawa
ha Loho wake.
10 Na totambika vino giladi
mkale kamba vija voyolonda
Mndewa na kumnogeza
heyo mmbuli zose, kuno
mulela mujo msang'hano
zose zinogile na kukula
muilimu ya Mulungu.
11 Mulungu yawaganga-
maze na mhiko zose zilawa
mmhiko za yenzi yake, giladi
mdahe kwazaganya mbuli
zose bila kudonha kuno
mdeng'ha.
12 Na mmuheweze Mu-
lungu mkudeng'ha, ayo
yawatendile mulumbe
kupata uhazi Mulungu
uyawekile wanhu zake
muundewa wa mulangaza.
13 Kwavija heyo katukom-
bola kulawa mmhiko za ziza
na kutugala kuna uundewa
wa Mwanage iyamnogele,
14 ayo yotukombola na
kuvigela kumgongo vilozo
vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da
Mulungu yoleka koneka,
chaudele na mkulu wa
vinhu vose vilumbigwe na
Mulungu.
16 Kwavija kubitila heyo
Mulungu kavilumba vinhu

vose va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija mhiko za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake.

17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake.

18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose.

19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto.

20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose viilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.

21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza.

22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sambimpalasuke kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto.

25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila hanhu kumwenu.

26 Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka na milelo bwando, ila sambi igubuligwa mwa wanhu zake.

27 Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazi vivija wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo, kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino yowagwelela tamanilo da kuhala yenzi yake.

28 Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto, towazuma wanhu wose, na kuwafundiza wanhu wose

na ng'hungwe yose iyatugwelele Mulungu. Tolonda tuwagale haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule hanhu muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto.
29 Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu zose zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye, na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya waja wose walekile kunimanya nie mkunyona mkihanga.
2 Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe mmioyo na kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli wose wa ilimu na kuitanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali Kilisto mwenyego,
3 mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.
4 Nowalongela mweye gano giladi munhu sambiyawavwizile na mbuli zilimwilile.
5 Kwavija hata kamba na kutali na mweye mulukuli, ila na hamoja na mweye muloho, na ninogelwa ng'hani kuwona vija vumkala kamba viilondigwa na nhamanila yenu mwa Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto kamba Mndewa, gendeleleni kumkweleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile ng'hani mmwake heyo, muizenge mgati yake, na mgangamale muinhamanila kamba vumfundizigwe. Na mmemezwe na mioyo ya hewela.

8 Loleni! Munhu sambiyawanamate kubitila mbuli zake zilibule kinhu na za uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na kulawa mmhiko za loho wa ulumwengu uno na sio kulawa ha Kilisto.
9 Mulungu kokala mgati ya Kilisto,
10 na mweye muwa wanhu walekile kuhungula hanhu kubitila kuilumba kumwenu na Kilisto, ayo yali mkulu wa loho zose zitawala na zili na udaho.

11 Mkuilumba hamoja na Kilisto mwingizigwa kumbi, sio kumbi dija dingizigwa na wanhu, ila kumbi dingizigwa na Kilisto, disegeza vilozo vose.
12 Vum'batizigwe, mzikigwa hamoja na Kilisto, na mzuka na heyo kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu yamzusile heyo kulawa mkudanganhika.
13 Umwaka mkala mdanganhike sama ya vilozo venu kwavija vilozo venu vikala havinasegezwa. Avo sambi Mulungu kawagwaa ugima hamoja na Kilisto. Kavigela kumgongo vilozo vetu vose.
14 Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na kuzisegeza

mkuzigongomela mumsalaba.
15 Mkutenda vino, kawasegezela mhiko watawala wa muloho na wene udaho. Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu wose kubitila kuhuma kuyahumile mumsalaba.
16 Avo munhu sambiyawataguse sama ya kija chumja ama chumng'wa ama sama ya kuleka kugasamhukila mazua ga sona za Wayahudi, kamba vija sona za mwandamo wa mulenge ama sona za Zua da Mhumulo.
17 Vinhu vino vose vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego iyo ikweli.
18 Sambimmuleke munhu yoyose yawataguse mkuwagong'ondeza mmbuli za kuwa wende wa uvwizi ama kutambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wolonga wagweleligwa nzozi mmbuli zino ngelegeza zao zimemile vilozo zowatenda waitope,
19 na waleka kugendelela kumgoga Kilisto ayo yali pala da lukuli. Hasi ya wimilizi wa Kilisto lukuli lose lopata mandia na kuilumba hamoja m'vipindi na vifundo vake na lokula kamba voyolonda Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja na Kilisto, na mkomboligwa kulawa mmakono ga vinyamkela wotawala ulumwengu uno. Habali mkala kamba vija mng'hali wanhu wa muulumwengu uno? Habali mzigoga ndagizi kamba vija,
21 “Sambiugoge kino!” “Sambiulanze kija!” “Sambiukwase kija!”?
22 Ndagizi zino zose zikigwa sama ya vinhu vibanangika, nazo zose zimema ndagizi za wanhu na mafundo gao.
23 Kweli ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe kwavija zimema mbuli zilibule mzihaka kamba vija kuishulutiza kuwatambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza ng'hani ng'huli, ila zabule mhiko za kuzihuma sulukila za lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto, avo gazahileni gaja gali uchana, ako Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Undewa kumkono wa ukulume wa Mulungu.
2 Gelegezeni gali uchana na sio gali hasi.
3 Kwavija mweye mdanganhika mulukuli luno, ila ugima wenu wa ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mulungu.
4 Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli, na kipigiti vondayoneke muulumwengu, na mweye vivija mokoneka hamoja na heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila
zose za muisi zigendelela
kusigala mgati yenu. Lekeni
mbuli za ugoni, unyolodo,
sulukila ya ugoni, sulukila
ya kutenda mbuli zihile, na
sambimuwe wagila, kwavija
ugila uwo nhambiko ya mi-
wegu.
6 Sama ya mbuli zino
lusango lwa Mulungu
lowezila waja wose woleka
kumtegeleza.
7 Mweye vivija mtem-
bela mnzila zino, kipig-
iti vumkalile wanhu wa
ulumwengu uno.
8 Ila sambi molondigwa
kuzileka mbuli zino
zose, ng'hasilika, lusango,
ngelegeza zihile, kuilonga
vihile, na mbuli zihile
kulawa mmilomo yenu.
9 Sambimuivwizile
wenyego kwa wenyego,
kwavija mweye muuvula
unhu wa umwaka na
sang'hano zake,
10 na muuvala unhu wa
sambi, awo uwatenda kuwa
wa sambi kipigiti vumgen-
delela kuifunza mbuli za
muumbi wenu na kuwa
kamba heyo.
11 Muugima uno wa
sambi, haduhu Mgiliki
ama Muyahudi, yengile
kumbi ama yalekile kwingila
kumbi, mulungwana ama
mshenzi, nyakadala ama
yailegehe. Kilisto iyo kila
kinhu na ka mgati yetu tose.
12 Avo kwavija mweye
mwa wanhu msaguligwe
na Mulungu, mng'alile
na mnogelwe ng'hani na
Mulungu, avo ivazeni bazi,
moyo unogile, kuwa bule
makulu, kuhola mmoyo, na
mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego
kwa wenyego, na kamba
ihalawilila munhu kana
mbuli na miyage, mki-
igele kumgongo. Igeleni
kumgongo kamba Mulungu
viyawagelile mweye kum-
gongo.
14 Uhaleka gano gose,
ivazeni noge ajo divifunga
hamoja vinhu vino vose
muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa
ha Kilisto ditawale mmioyo
yenu, avija mweye vumuli
vipindi va lukuli lumwe
mkemigwa mkale mditindi-
walo. Na muwe wanhu wa
kulava hewela.
16 Usenga Unogile wa
Kilisto umeme ng'hani
mgati yenu, mkuifundiza
wenyego kwa wenyego na
kuizuma na ng'hungwe yose.
Mwimbileni Mulungu na
kumuheweza mmioyo yenu,
mkwimba zabuli, nyila
za nhogolwa, na nyila za
muloho.
17 Chochose chumtenda
ama chumulonga, tendeni
mditwaga da Mndewa Yesu,
mmuheweze Mulungu Tata
wetu kubitila heyo.

*Ukazi wa Wanhu Wamto-
gole Kilisto*

18 Kila mtwanzi yawe
mwende ha mbigalo
wake, kwavija vino vivo
vilondigwa kutendigwa na
wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamno-
gele mtwanzi wake na sam-
biyamkomhokele.

20 Mweye wana, wa-
tegelezeni waja wawalelile
mmbuli zose, kwavija vino
vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sam-
bimuwagevuze wanenu,
bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wa-
tegelezeni watawala zenu
wa muisi mmbuli zose sio
tu kipigiti viwowalola mw-
eye giladi wawatogole, ila
mkunogelwa mmoyo kuno
mumdumba Mulungu.
23 Chochose chumtenda
kitendeni na moyo wenu
wose, kwavija mom-
sang'hanikila Mndewa na
sio wanhu.
24 Kwavija m'vitanga
kamba mokwiza kubokela
kija Mndewa kiyailagane
kamba nhunza yenu. Kwav-
ija Kilisto iyo Mtawala wa
ikweli imumsang'hanikila.
25 Munhu yoyose yotenda
gehile kolihigwa gagaja
galingile na gaja gehile
gayatendile, kwavija Mu-
lungu hakilola kihanga cha
munhu.

4

1 Na mweye watawala,
watendeleni ganogile
nyakadala zenu, kwavija
movitanga kamba na mweye
vivija muna Mtawala kuu-
langa.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutam-
bika, na kipigiti vumu-
tambika, muiteganye na
kumuheweza Mulungu.
3 Na vivija tutambikileni
na tweye, giladi Mulungu
yaluvugule lwivi sama ya
usenga wetu, avo tuipete ny-
ong'onyo ya Kilisto, kwavija
sama ya nyong'onyo hiyo nie
na mkifungo.
4 Tambikeni giladi niipete
goya nyong'onyo ija kamba
vunilondigwa niipete.
5 Muwe wabala mkukala
hamoja na awo walek-
ile kumtogola Kilisto,
kila nafasi yondamuipate
isang'hanikileni goya.
6 Mazua gose ulonzi wenu
umeme ngekewa na umeme
munyu, giladi m'vitange
kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa
na mtumigwa yalibule uzen-
zeleganye muisang'hano
ya Mndewa, kowalongela
mbuli zangu zose.
8 Nomtuma kumwenu
sama ya mbuli zino,
m'vitange vija vituli na
vivija yawagangamize mw-
eye mioyo yenu.
9 Kokwiza hamoja na
Onesimo, ndugu yetu
itumnogele na yalibule
uzenzeleganye ayo yali
mwenekae wa isi yenu.
Weheza, wowalongela vinhu
vose vilawilile hano.
10 Alistaliko, yali mk-
ifungo hamoja na nie,
kowalamsa, na Maluko,
mwana wa mjombaake
Banaba, vivija kowalamsa.
Mulongeligwa mwisha
mbuli za Maluko, yahavika
kumwenu, m'bokeleni.
11 Na Yesu, yokemigwa
Yusto, kowalamsa. Wano
wao Wayahudi weiyeka

mmwanza mwa wasang'hana wayangu sama ya Undewa wa Mulungu, na hewo waugangamiza moyo wangu.

12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa Kilisto Yesu, kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani kuwatambikila mweye. Heyo kowatambikila ha Mulungu giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula hanhu, na mdahe kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu.

13 Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika ng'hani sama yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia na awo wali mdiwambo da Hielapoli.

14 Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.

15 Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila mng'anda yake.

16 Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wagweleleni wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome, na mweye vivija mulusome lupwilili kulawa Laodikia.

17 Mulongeleni Alikipo, “Imambukize sang'hano yuugweleligwe na Mndewa.”

18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Sambimuisemwe minyolo yangu.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza yose.

3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.

4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake,

5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye.

6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani, muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu.

7 Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto wa muisi za Makedonia na Akaya.

8 Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu muisi za Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila yenu ya kumtamanila Mulungu itangigwa. Avo hatulonda kulonga chochose mmbuli ino.

9 Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vimtubokele vinogile na vija vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli yali na ugima.

10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza kumwetu kumwenu hakukalile jaga bule,

2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na kuligigwa mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu wetu tuwapetela Usenga Unogile hamoja na ving'hwaso bwando vikalile haja.

3 Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya uzenzeleganye ama nia ihile ama kulonda kumnamata munhu yoyose,

4 ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta

Usenga Unogile. Hatulonda
kuwanogeza wanhu, ila
tolonda kumnogeza Mu-
lungu, ayo yoilolesa mioyo
yetu.
5 Kamba vum'vimanya
na Mulungu iyo msindila
wetu, hatwizile na mbuli za
kuhembekeza ama kuitenda
mbwiga zenu giladi tupate
hela zenu.
6 Hatuzahila nhogolwa ku-
lawa ha wanhu, sio kulawa
kumwenu, ama kulawa ha
munhu yoyose,
7 hata kamba tweye
twa watumigwa wa Kilisto
tuhadahile kulonda vinhu
kulawa kumwenu, ila tweye
tukala tuholile kipigiti
vitukalile na mweye, kamba
vija mama voyowalela
wanage.
8 Tuwanogela ng'hani
kileka mana tutogole sio tu
kuwapetela Usenga Unogile
kulawa ha Mulungu ila hata
kuulava ugima wetu sama
yenu, kwavija mweye muwa
ndugu kumwetu.
9 Ndugu zetu, kweli
muisemwa vija vitu-
sang'hanike na kugaya
ng'hani! Tusang'hanika
misi na kilo giladi sambi-
tumtamanile munhu yoyose
mmwanza wenu kipigiti
vitukalile tuupeta Usenga
Unogile wa Mulungu.
10 Mweye mwa wasindila
zetu, na Mulungu vivija
msindila wetu kipigiti vi-
tukalile mmwenu mweye
wanhu mumtogole Kilisto,
vija vituli wanhu wang'alile,
tulibule uzenzeleganye, na
tulibule mbuli ihile.
11 Kwavija movitanga
kamba tweye tumtendela
kila munhu mmwanza wenu
kamba tata voyowatendela
wanage mwenyego.
12 Tuwagangamiza, na
kuwabweza moyo, na
kuwayalalila mkale ukazi
wa kumnogeza Mulungu,
ayo yowakema Muundewa
wake na muyenzi yake.
13 Na tweye vivija
tomgwelela Mulungu
hewela kwavija vu-
muubokele usenga wa Mu-
lungu, umuuhulike kulawa
kumwetu, hamuubokele
kamba usenga wa munhu,
ila kamba vuuli usenga wa
Mulungu, awo usang'hanika
mgati yenu mweye mumto-
gole Kilisto.
14 Kwavija mweye, ndugu
zetu, kija kiwalawilile
mweye kicho kiwalawilile
wanhu wa Mulungu wamto-
gole Yesu Kilisto muisi
ya Yudea. Mgaya mgayo
umwe ulawa ha wanhu
zenu wenyego, kamba vija
wanhu wamtogole Kilisto
muisi ya Yudea viwagazigwe
na wanhu zao wenyego,
Wayahudi,
15 awo wamkomile Mn-
dewa Yesu na wahokozi wa
umwaka na kutugaza na
tweye vivija. Womgevuza
Mulungu na kuihasanya na
wanhu wose,
16 mkuiyoha kutugomesa
tweye kulonga na Wam-
hazi giladi Wamhazi sambi-
wakomboligwe. Mkutenda
vino mazua gose, woilundik-
ila vilozo vao. Ila hakimam-
bukizo lusango lwa Mulungu

lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na sio mmoyo, tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona meso kwa meso.
18 Kwavija tulonda kwiza kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo, nilonda kwiza mianza bwando, ila Mwenembago katuzuila.
19 Kwavija tamanilo jetu choni, ama ndeng'ha yetu choni, ama mkungo wetu choni wa kukiitopela haulongozi wa Mndewa wetu Yesu kipigiti vondayeze? Sio mweye?
20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya, tulamula kusigala mdiwambo da Atene twiyeka.
2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu na msang'hana mietu msang'hano ya Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, yawagele mhiko na kuwagangamiza mweye mnhamanila yenu,
3 giladi munhu yoyose sambiyatigiswe na migayo ino. Mweye movitanga goya kamba migayo ikigwa sama yetu tweye tose.
4 Kwavija kipigiti vitukalile hamoja na mweye, tuwalongela kamba tokwiza kugazigwa. Avo ilawilila kamba vutuwalongele.
5 Sama ya kilamso kino, vinilemelwe kuizuila, nimtuma Timoteo giladi niitange nhamanila yenu. Nidumba kamba siku Mwenembago kawageza, na kamba yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga bule.
6 Ila Timoteo kabwela sambisambi kulawa kumwenu, katugalila mbuli zilimwilile ziilonga nhamanila yenu na noge jenu. Katulongela kamba mazua gose motukumbuka mkudeng'ha, na kamba mosulukila kutona, kamba vija na tweye vitusulukila kuwona mweye.
7 Avo, ndugu zetu, mkugazika na kugaya kumwetu kose, tugangamizwa mmbuli yenu sama ya nhamanila yenu.
8 Kwavija sambi todaha kuhumula goya ihawa mogendelela kugangamala mkuilumba hamoja na Mndewa.
9 Hatudaha kumuheweza Mulungu vija viilondigwa sama yenu, avija viyaibwezile ndeng'ha yetu yose itukalile tuigelegeza haulongozi wa Mulungu wetu sama yenu mweye.
10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani giladi tuiyone kabili meso kwa meso na kuwagwaa kija kihunguke muinhamanila yenu.
11 Avo Mulungu Tata wetu

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

na Mndewa wetu Yesu
watutendele nzila ya kwiza
kumwenu.
12 Mndewa yaditende noge
jenu jongezeke na diwe
bwando ha kila munhu
mmwanza wenu na ha
wanhu wayagwe, kamba
vija tweye vituli na noge
bwando kumwenu.
13 Mndewa yaigangamize
mioyo yenu giladi sam-
bimuwe na mbuli na munhu
na muwe wanhu wang'alile
haulongozi wa Mulungu
wetu na Tata wetu kipigiti
Mndewa wetu Yesu Kilisto
yeheza hamoja na wanhu
zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

1 Hakimambukizo, ndugu
zetu, tuwafundiza vija
vimulondigwa kukala giladi
mumnogeze Mulungu, na
msonga kukala ukazi uno
wa kumnogeza Mulungu.
Avo towayalalila na kuwag-
ong'ondeza mditwaga da
Mndewa Yesu kamba mgen-
delele ng'hani kutenda vino.
2 Kwavija mozitanga nda-
gizi zija zituwagwelele ku-
bitila udaho wa Mndewa
Yesu.
3 Mulungu kowalonda
mweye muwe wanhu
wang'alile na sambimtende
ugoni kabisa.
4 Kila mbigalo kolondigwa
yavitange kukala na mt-
wanzi wake muung'azi na
hishima,
5 sio mkusulukila ugoni
kamba Wamhazi walekile
kumtanga Mulungu.
6 Mmbuli ino munhu
sambiyamtendele gehile
miyage yamtogole Kilisto
ama kum'bulunya. Mndewa
kowatagusa wanhu sama
ya vilozo vose kamba vino,
kamba vitwishile kuwalon-
gela na kuwazuma.
7 Mulungu hatukemile tu-
tende vilozo, ila tuwe wanhu
wang'alile.
8 Avo munhu yoyose
yogalema mafundo gano
hamulema munhu, ila
komulema Mulungu yowag-
welele mweye Loho wake.
9 Mmbuli ya noge ha
munhu yamtogole Kilisto
miyago, twabule kilamso
cha kuwaandikila, kwavija
mweye wenyego mfun-
dizigwa na Mulungu kuki-
inogela wenyego kwa
wenyego.
10 Kweli muwanogela
ng'hani wanhu wose wamto-
gole Kilisto wali muisi ya
Makedonia, ndugu zetu,
hata avo towayalalila, mgen-
delele ng'hani kuwanogela.
11 Nia yenu iwe ino, mkale
ukazi wa kuleka kugomba
na wanhu, mgelegeze
mbuli zenu wenyego na
kusang'hanika na makono
genu, kamba vituwalagize,
12 giladi ukazi wenu wa
mazua gose utogoligwe na
wanhu wa kunze giladi
sambimumtamanile munhu
yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga
mbuli ya wanhu wadanganhike, giladi sambimuwe
na giogio kamba wanhu
wayagwe walibule tamanilo.
14 Totogola kamba
Yesu kadanganhika na
kuzusigwa, na totogola
kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na
Yesu waja wose wadanganhike kuno womtogola Yesu.
15 Towafundiza mbuli
zino kulawa ha Mndewa
mwenyego, kamba, tweye
tuli wagima, tweye tusigale
mbaka vondayeze Mndewa,
hatuwalongola waja wose
wadanganhike.
16 Kwavija Mndewa
mwenyego kohumuluka
kulawa kuulanga na lwangi
lukulu na dizwi da msenga
mkulu wa Mulungu wa
kuulanga hamoja na dizwi
da mhalati ya Mulungu, na
wanhu wadanganhike kuno
womtogola Kilisto tanhu
wozuka.
17 Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonyamuligwa muna gamawingu
hamoja na hewo tuiting'hane na Mndewa kuulanga. Avo tokala hamoja na
Mndewa mazua gose.
18 Avo igangamizeni
wenyego kwa wenyego na
mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

1 Ndugu zetu, mmbuli
ya kipigiti na msimu wa
mbuli zino zose vondazilawilile, twabule kilamso cha
kuwandikila.
2 Kwavija movitanga goya
kamba Zua da Mndewa
dokwiza kamba vija m'bavi
voyokwiza mkipigiti cha
ikilo.
3 Kipigiti wanhu vowolonga, “Hana tindiwalo na
upile,” baho ubananzi hondauwezile mkuwasinhukiza
kamba vija usungu wa
kulela mwana vuumwizila
mtwanzi yali na inda, na
hawadaha kunyelenhuka.
4 Ila mweye, ndugu,
hamuli mdiziza avo zua
dino hadiwasinhusa kipigiti
vondadize kamba m'bavi.
5 Mweye mose mwa wana
wa mulangaza na wana wa
imisi. Tweye hatuli wana wa
ikilo ama wa ziza.
6 Avo sambituwase utulo
kamba vowowasa wanhu
wayagwe, tukale meso na
tuwe na nzonzi zetu.
7 Kwavija waja wose
wowasa, wowasa ikilo,
na waja wose wokoligwa,
wokoligwa ikilo.
8 Ila tweye tuli wa imisi,
tuwe na nzonzi zetu, tuivale
nhamanila na noge kamba
kikoti cha zuma mmhambaga, na tamanilo da ukombola kamba kofia da zuma.
9 Kwavija Mulungu hatusagule tweye tugaye mulusango lwake, ila tupate
ukombola kubitila Mndewa
wetu Yesu Kilisto,
10 ayo yadanganhike sama
yetu, giladi kipigiti vondayeze, kamba tuhawa wagima ama tuhadanganhika,
tupate kukala hamoja nayo.

11 Avo igangamizeni
wenyego kwa wenyego na
kuigela mhiko wenyego kwa
wenyego, kamba vumtenda
sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile
waja wose wosang'hanika
ng'hani mmwenu, awo wali
wakulu zenu muukazi wa
kumsang'hanikila Mndewa
na wowazuma.
13 Wahishimileni ng'hani
mdinoge sama ya sang'hano
zowotenda. Mkale
mditindiwalo wenyego kwa
wenyego.
14 Ndugu, towayalalila,
wazumeni waja wose
wali wakoka, muwagangamize wali na bwembwe, watazeni walibule
mhiko, na mmwazaganye
kila munhu.
15 Teganyeni, munhu
yoyose sambiyalihe dihile
kwa dihile, ila mazua
gose zahileni kukiitendela
ganogile wenyego kwa
wenyego na hata wanhu
wayagwe.
16 Deng'heni mazua gose,
17 tambikeni bila kudonha,
18 longeni hewela mmbuli
zose, kwavija gano gago
goyolonda Mulungu kulawa kumwenu mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
19 Sambimum'vulalize
Loho wa Mulungu.
20 Sambimzizabuze mbuli
za wahokozi,
21 ila vigezeni vinhu vose
mwone kamba usenga uno
ulawa ha Mulungu. Gagogeni ganogile,
22 mwinege na kila mbuli
ihile.
23 Mulungu mwenyego,
ayo yali chanduso cha
tindiwalo, yawang'alize
mweye mose. Loho zenu,
mioyo yenu, na ng'huli zenu
sambiviwe na mbuli na
munhu yoyose mkipigiti cha
kubwela Mndewa wetu Yesu
Kilisto.
24 Heyo yawakemile mweye kabule uzenzeleganye,
na heyo kogatenda gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose
na mnonelo ung'alile.
27 Nowalagiza mditwaga
da Mndewa kamba mulusome lupwilili luno haulongozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu Kilisto iwe
hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha
Paulo, Sila, na Timoteo.
Towandikila wanhu
wamtogole Kilisto wali
mdiwambo da Tesalonike,
mkuilumba hamoja na
Mulungu Tata wetu na
Mndewa Yesu Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo
kulawa ha Mulungu Tata
wetu na kulawa ha Mndewa
Yesu Kilisto viwe hamoja
namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

3 Ndugu zetu, mazua gose
tolondigwa kumgwelela
Mulungu hewela sama
yenu. Vinoga tweye kutenda
avo, kwavija nhamanila
yenu yokula ng'hani, na
noge diyalinajo kila munhu
mmwanza wenu ha miyage
dokongezeka.
4 Kino kicho kilamso cha
tweye kuitopela mweye
ha wanhu wayagwe wa
Mulungu wamtogole Kilisto.
Towalongela hewo vija
vimwazaganya na vija
vimgendelela kuwa na
nhamanila, hata kamba
mobitila migayo bwando na
kugazika ng'hani.

5 Gano gose golagusa
kamba nhaguso ya Mulungu
yabule uzenzeleganye,
abaho mopetigwa kamba
molondigwa kwingila
Muundewa wa Mulungu,
awo mweye mgazigwa sama
yake.
6 Mulungu kabule uzenzel-
eganye. Kowaliha migayo
waja wose wowagaza mw-
eye,
7 na kuwagwelela mhu-
mulo mweye mgazigwa,
hamoja na tweye. Gano
golawilila kipigiti Mndewa
Yesu yahafunuligwa kulawa
kuulanga muumoto ukwaka
hamoja na wasenga zake wa
Mulungu wa kuulanga wali
na mhiko.
8 Kowasuna waja wose
walekile kumtanga Mulungu
na walekile kuutogola
Usenga Unogile wa Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
9 Wosunigwa msuno wa
ubananzi wa digunge na
kwikigwa kutali na kihanga
cha Mndewa na yenzi ya
mhiko zake,
10 mdizua dondayeze
kubokela yenzi na hishima
kulawa ha wanhu zake
wose, awo wamtogole
heyo. Mweye vivija mowa
mmwanza wao, kwavija
muutogola usenga uja
utuwalongele mweye.
11 Kino kicho kilamso cha
tweye kuwatambikila mw-
eye mazua gose. Towatam-
bikila ha Mulungu wetu gi-
ladi yawatende mulumbe
kukala ukazi uyawakemele
mweye. Kubitila mhiko zake
yadahe kuzivikiza sulukila
zenu zose sama ya unovu na
kuimambukiza sang'hano ya
nhamanila yenu.
12 Totambika vino giladi
twaga da Mndewa wetu Yesu
diyenzigwe mgati yenu, na
mweye mgati yake, kamba
vija viili ngekewa ya Mu-
lungu wetu na Mndewa Yesu
Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa
Mndewa wetu Yesu Kilisto
na kuting'hanizwa kumwetu
kuwa hamoja na heyo,
ndugu zangu, nowayalalila,
2 sambimdungwedungwe
himahima mngelegeza zenu
ama mkusinhuswa na awo
wolonga Zua da Mndewa
diza disha, sambimuwa-
tegeleze, hata kamba wa-
halonga kamba wana nzozi
za muloho, lugubulo, ama

lupwilili lolose kulawa
kumwetu.
3 Munhu yoyose sam-
biyawavwizile mnzila
yoyose, kwavija zua dija
hadiza mbaka uhasanyi
mkulu wize tanhu, na
ija Imtenda Gehile ya-
funuligwe, ayo Mulungu
yondayam'banange.
4 Heyo kolema na kukiin-
ula mwenyego mmbuli ya
kila kinhu kikemigwa Mu-
lungu ama kitambikiligwa,
giladi yakike uchana Mu-
ing'anda ya Mulungu, yoki-
ipeta mwenyego kamba iyo
Mulungu.
5 Muisemwa kamba niwa-
longela mbuli zino kipigiti
ving'halile hamoja na mw-
eye?
6 Na sambi mokitanga
kija kimkikiwiza heyo,
giladi yafunuligwe mkipigiti
kilondigwa.
7 Kwavija ija Imtenda
Gehile kosang'hanika, ila
ija yokikiwiza sambi kogen-
delela kutenda avo mbaka
vondayasegezigwe.
8 Abaho, ija Imtenda
Gehile kofunuligwa, ila
Mndewa Yesu yeheza,
komkoma na mhumuzi
ya mulomo wake na
kum'bananga na unang'hazi
wa wizilo wake.
9 Ija Imtenda Gehile
yeheza, mhiko kulawa
ha Mwenembago zomtaza
kutenda mbuli bwando
za uvwizi, kamba vija
mizonza, vilaguso, mbuli za
mkanganyo,
10 na wiho wa namna
zose mkuwavwizila waja
wopotela. Wopotela kwavija
walema kuinogela ikweli
giladi wakomboligwe na
Mulungu.
11 Avo, Mulungu kowa-
tenda wavwiziligwe ng'hani,
na hewo woutogola uvwizi
uno.
12 Abaho wotagusigwa
sama ya kuzinogela mbuli
zihile kubanza kuitogola
ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mno-
geligwe na Mndewa, tweye
mazua gose tolondigwa
kumuheweza Mulungu
sama yenu, kwavija songela
haichanduso Mulungu
kawasagula mweye gi-
ladi mkomboligwe kubitila
sang'hano ya ung'azi ya
Loho wa Mulungu na
kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema
kuukombola kubitila
Usenga Unogile utuupetile
kumwenu, giladi msangile
muna iyenzi ya Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
15 Avo, ndugu zetu, ganga-
maleni na kugagoga gaja
gamafundo tuwafundize tw-
eye, ihawa na mulomo ama
na lupwilili lwetu.
16 Avo Mndewa wetu
Yesu Kilisto mwenyego
na Mulungu Tata wetu,
ayo yatunogele tweye na
kubitila ngekewa yake
kotugangamiza mazua gose
na tamanilo dinogile,
17 yaigangamize mioyo
yenu na kuwagela mhiko

giladi mdahe kulonga na
kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu
zetu, tutambikileni, giladi
Usenga Unogile wenele
himahima na uhishimilwe
kokose kondauchole kamba
viikalile kumwenu.
2 Vivija tambikeni gi-
ladi twimilizwe kulawa
mmakono ga wanhu wo-
tenda gehile na wanhu we-
hile, kwavija sio kila munhu
komtamanila Mulungu.
3 Ila Mndewa kabule
uzenzeleganye, kowa-
gangamiza na kuwemiliza
sambimwingile mmakono
ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela
tamanilo kulu mgati yenu,
na tweye togelegeza kamba
motenda na mogendelela
kutenda gaja gose gatuwa-
longele.
5 Mndewa kowalongoza
mweye muna ilimu ng'hulu
ya noge da Mulungu dilav-
igwe na Kilisto.

*Nzuma ya Kuleka Ku-
sang'hanika*

6 Ndugu zetu, mditwaga da
Mndewa wetu Yesu Kilisto,
towalagiza kamba mwinege
na wandugu wose wali
wakoka na waja woleka
kukala ukazi wa kuwinza
mafundo gaja gamgabokele
kulawa kumwetu.
7 Kwavija mwemwe
wenyego movitanga vija
vimulondigwa kuwinza vija
vitutenda tweye. Tweye
hatukalile wakoka kipigiti
vitukalile na mweye.
8 Hatudile mandia ga
munhu yoyose bila ku-
muliha, ila mkugaya
na kudonha ng'hani tu-
sang'hanika ikilo na imisi
giladi sambitutamanile
kinhu cha munhu yoyose
mmwanza wenu.
9 Tutenda vino sio kwavija
hatulondigwe kutazigwa, ila
giladi kuwagwelela mweye
kilingilo cha kukweleleza.
10 Kwavija hata vitukalile
na mweye, tuwagwelela
ndagizi ino, “Kamba
munhu yoyose yoleka ku-
sang'hanika, sambimumg-
welele kinhu cha kuja.”
11 Kwavija tuhulika kamba
wanhu wayagwe mmwanza
wenu wakoka. Hawalonda
kusang'hanika, ila sang'hano
yao kwingilila sang'hano za
wanhu wayagwe.
12 Wanhu kamba hiwo
towalagiza na kuwayalalila
mditwaga da Mndewa Yesu
Kilisto wasang'hanike bila
kuilonga vihile giladi wapate
mandia gao wenyego.
13 Ila mweye, ndugu, sam-
bimdonhe kutenda ganogile.
14 Kamba munhu yoyose
yolema kuubokela usenga
utuutuma kumwenu mulup-
wilili luno, muloleni
goya munhu ayo. Sam-
bimuilumbe nayo giladi
yone kinyala.
15 Ila sambimumgelegeze
kamba mdumuka, ila
mumzume kamba ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

16 Mndewa wa tindiwalo
mwenyego yawagwelele
tindiwalo mianza yose na
mzinzila zose. Mndewa
yawe hamoja na mweye
mose.
17 Nie, Paulo, nokwandika
ndamsa ino na mkono
wangu mwenyego. Uno uwo
utango mzimhwilili zangu
zose. Vino vivo vinyandika.
18 Ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu Kilisto iwe
hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa
Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu
Mkombola wetu na Kilisto
Yesu tamanilo jetu.
2 Nokwandikila gweye,
Timoteo, mwanangu wa
ikweli mnhamanila.
Ngekewa, bazi, na tindi-
walo kulawa ha Mulungu
Tata na kulawa ha Kilisto
Yesu Mndewa wetu viwe
hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia, usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza mafundo ga uvwizi, avo uwagomese.

4 Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga vigala bamila. Mbuli zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iiyeka.

5 Kilamso cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye.

6 Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugalukila ulonzi ulibule kinhu.

7 Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatanga gaja gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.

8 Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu kogasang'hanikila viilondigwa.

9 Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na watenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama zao, sama ya wakomaji,

10 wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi, ama waja wose wotenda kinhu chochose kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli,

11 golawa Muusenga Unogile wa yenzi ya Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mndewa wetu, ayo yanigwelele mhiko sama ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela kwavija kanyona nie kamba nabule uzenzeleganye na kanisagula nie sama ya sang'hano yake,

13 hata kamba umwaka nikala nimfukulila na kumgaza na kumuliga. Ila sambi kanyonela bazi kwavija nitenda hivo bila kuvitanga, na nikala ning'hali sinakwika nhamanila yangu kumwake.

14 Ngekewa bwando za Mndewa wetu zitigwa kumwangu na kanitenda nie nimtogole heyo na kuwanogela wanhu wayagwe kwavija nie niilumba hamoja na Kilisto Yesu.

15 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa, kamba “Kilisto Yesu keza muulumwengu kuwakombola wene vilozo,” na nie niloza ng'hani kubanza wose.

16 Ila Mulungu kanyonela
bazi, giladi kubitila nie,
nilozile ng'hani kubanza
wose, Kilisto Yesu yalaguse
mwazaganyo wake ulibule
nziga kamba kilingilo ha
wanhu waja wondawamto-
gole na kubokela ugima wa
digunge.
17 Ha Mndewa wa di-
gunge, yalibule nziga,
yoleka koneka, yali Mulungu
yeiyeka, yenzi na hishima
viwe kumwake milongo
yose. Amina.
18 Mwanangu, Timoteo,
nokugwelela ndagizi zino
kamba vija mbuli za uhokozi
zihokoligwe umwaka ziku-
longa gweye, giladi mkuzi-
winza mbuli hizo udahe
kugomba ngomba inogile,
19 mkuzigoga nhamanila
na udaho ung'alile wa
kusambula gehile na
ganogile. Ila wanhu
wayagwe waulema udaho
wao wa kusambula gehile
na ganogile, avo wayagiza
nhamanila yao.
20 Mmwanza wao wakala
Himenayo na Alekizanda, ni-
walavile ha Mwenembago
giladi wafundizigwe waleke
kumfukulila Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose,
nowayalalila kamba kupula,
kutambika, kuwatambikila
wanhu wayagwe, na kulava
hewela vitendeke sama ya
wanhu wose,
2 sama ya wandewa, na
waja wose wali na udaho, gi-
ladi tukale mditindiwalo na
bila kugomba mkumnogela
Mulungu na ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino in-
oga, na imnogeza Mulungu
Mkombola wetu,
4 ayo yolonda wanhu wose
wakomboligwe na wapate
kuitanga ikweli.
5 Kwavija hana Mulungu
imwe, na hana imwe yodaha
kuwalumba wanhu wose
hamoja na Mulungu, nayo
iyo Kilisto Yesu,
6 ayo yaulavile ugima
wake giladi yawakombole
wanhu wose. Mbuli ino
ilavigwa usindila mkipigiti
kilondigwe.
7 Kino kicho kilamso cha
Kilisto kunisagula nie kuwa
mtumigwa wake giladi niu-
pete Usenga Unogile na kui-
fundiza nhamanila ya ikweli
ha Wamhazi. Sivwiza, ila
nolonga ikweli.
8 Hanhu hohose hawait-
ing'hane wanhu wamtogole
Kilisto nolonda wambigalo
watambike, wambigalo
wekigwe mmakono ga
Mulungu wadahe kwin-
ula makono gao mkutam-
bika bila lusango ama
kuibamilila.
9 Vivija nolonda watwanzi
wavale vinogile na kwa
hishima, wavale vivalo
vilondigwa kuvaligwa na
watwanzi, sio mkukutika
mvili za hela bwando ama
kuvala zahabu ama lulu ama
vivalo va hela bwando
10 ila na sang'hano
zinogile, kamba viilondeka
na watwanzi watogole
kumtambikila Mulungu.
11 Mtwanzi kolondigwa

yaifundize kunyamala na
kuwa na moyo wa kuihu-
mulusa.
12 Simtogoza mtwanzi ku-
fundiza ama kuwa na udaho
kwa mbigalo. Mtwanzi
kolondigwa yanyamale.
13 Kwavija Adamu iyo ya-
songile kuumbigwa, abaho
Hawa.
14 Adamu sio iyo yavwizi-
iligwe. Ila mtwanzi iyo
yavwiziligwe na kugaluka
munhu yali na vilozo.
15 Ila Mulungu kowakom-
bola watwanzi kulawa
m'vilozo vao kubitila
kulela wana, ihawa wogen-
delela kukala mnhamanila,
mdinoge, muung'azi,
hamoja na kuleka kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli,
kamba munhu yahalonda
kuwa kilangizi wa wanhu
wamtogole Kilisto, kosuluk-
ila sang'hano inogile.
2 Avo kilangizi wa
wanhu wamtogole Kilisto
kolondigwa sambiyawe
na mbuli na munhu,
yawe mbigalo wa mtwanzi
imwe, yadahe kukiizuila,
yakiitawale mwenyego,
yahishimilwe. Kolondigwa
yawabokele wahenza
mng'anda yake, na yadahe
kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na
divai, sambiyawe munhu
wa kufafalika, ila yawe
munhu yaholile, sambiyawe
na kiyahiyahi, ama munhu
wa kunogela hela.
4 Kolondigwa yaichunge
goya ng'anda yake na kona
kamba wanage womtegeleza
na hishima ilondigwa.
5 Ihawa munhu havi-
tanga vija viyolondigwa
kuichunga goya ng'anda
yake, kodahaze kuwachunga
wanhu wamtogole Kilisto?
6 Sambiyawe munhu
yamtogole Kilisto mkipigiti
kiguhi, giladi sambiyaitope
na kugwila mnhaguso ija
yondayaibokele Mwenem-
bago.
7 Vivija kolondigwa yawe
na nhogolwa inogile na
wanhu wa kunze, gi-
ladi sambiyawe na mbuli
na munhu na kugwila
mumtego uja Mwenem-
bago uyawikile sama ya
kuwanamata wanhu kipigiti
vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi*
wawe wanhu wa kuhishim-
ilwa, sambiwawe videlenya,
sambiwakoligwe na divai,
ama sambiwanogelwe na
hela ya uzenzeleganye.
9 Wolondigwa kuigoga
ng'hani ikweli ya nhamanila
na udaho ung'alile wa
kusambula gehile na
ganogile.
10 Tanhu wolondigwa
wagezigwe, na wahakoneka
kamba wabule mbuli zi-
hile, wasang'hanike kamba
mashemasi.

* **3:8** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

11 Vivija na watwanzi
zao,† wolondigwa wawe
watwanzi wohishimilwa,
sambiwawalonge wanhu
vihile, ila wadahe kukiizuila
na kuwa bule uzenzeleganye
mzimbuli zose.
12 Shemasi kolondigwa
yawe mbigalo wa mtwanzi
imwe, na kolondigwa
yawachunge goya wanage
na wanhu wa mng'anda
yake.
13 Waja wasang'hanike
goya kamba mashemasi
wopata nhogolwa inogile
ng'hani na wodaha kulonga
bila kidumbo mnhamanila
yao mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza
kumwako sambisambi. Ila
nokwandika ndagizi zino
giladi
15 kamba nihakawa,
uvitange vija wanhu wali
mng'anda ya Mulungu
viwolondigwa kuwa, awo
wanhu wamtogole Kilisto,
wanhu wa Mulungu yali na
ugima, awo wali nguzo na
msingi wa ikweli.
16 Bila kudungwadungwa
mmoyo, kija kifisigwe mn-
hamanila yetu kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa
kiunhu,
kapetigwa na Loho wa
Mulungu kamba kab-
ule uzenzeleganye,
na koneka na wasenga
wa Mulungu wa kuu-
langa.
Kapetigwa hagatigati ya
Wamhazi,
katogoligwa muu-
lumwengu wose,
na kasoligwa uchana
muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu
kolonga bila kifiso kamba
mkipigiti cha kimambukizo
wanhu wayagwe woilema
nhamanila na kuwinza loho
za uvwizi na mafundizo
golawa ha vinyamkela.
2 Mafundizo kamba higo
gabwililiswa na videlenya
na wavwizi, wali na udaho
udanganhike wa kusambula
gehile na ganogile, kamba
usomigwe na zuma da moto.
3 Wowagomesa wanhu
sambiwasole na kuwala-
giza kamba sambiwaje
mandia gayagwe, mandia
gaja Mulungu yagalumbile
giladi gabokeligwe mkulava
hewela na waja wotogola na
kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu
kilumbigwe na Mulungu
kinoga, kuduhu kinhu cho-
chose kilemigwa ihawa ki-
bokeligwa mkulava hewela,
5 kwavija king'alizwa na
usenga wa Mulungu na mku-
tambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalag-
iza wanhu wamtogole
Kilisto mbuli zino, kowa
msang'hana yanogile wa

† **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba ***watwanzi zao*** wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

Kilisto Yesu, ufundizigwe
goya mmbuli ya usenga wa
nhamanila na mafundizo
ganogile gaja gaugawinzile.
7 Sambiugaye na usheha
wa kimhazi na simulizi
za uvwizi zilibule kinhu.
Ila uifunze mwenyego
kuwa munhu yomnogela
Mulungu.
8 Kwavija lukuli luhasang'hanika
losamhuka, ila sang'hano ya
kumtanga Mulungu inoga
ng'hani mzimbuli zose,
mkukigoga kilagano sama
ya ugima wa kipigiti kino na
ugima wa kipigiti kikwiza.
9 Ulonzi uno uwa kweli na
wolondigwa kutogoligwa.
10 Kino kicho kilamso
cha tweye kusang'hanika
ng'hani na kugendelela
kuiyoha, kwavija twika
tamanilo jetu ha Mulungu
yali na ugima, ayo yali
Mkombola wa wanhu wose,
na ng'haning'hani waja
womtogola.
11 Mbuli zino uzilagize na
kuzifundiza.
12 Munhu yoyose sam-
biyaubeze umhale wako,
ila sang'hano zako zoneke
zinoga hameso ga wanhu
wamtogole Kilisto muulonzi,
muukazi, mdinoge, mn-
hamanila, na muung'azi.
13 Iyohe kuzisoma
Nyandiko Zing'alile ha
wanhu wamtogole Kilisto,
giladi uwazume na kuwa-
fundiza mbaka kipigiti
vondanize.
14 Sambiuileke nhunza
yako iugweleligwe kubitila
usenga wa kihokozi kipig-
iti wavyele viwakwikile
makono gao.
15 Ugangamale ng'hani mz-
imbuli zino, na uzisang'hane
giladi wanhu wose wone vija
vuigendeleza nhunza yako.
16 Uichunge mwenyego na
mafundizo gako. Zigoge
ng'hani mbuli hizo, kwavija
ihawa kozisang'hana, koki-
ikombola gweye mwenyego
na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele
m'vyele, ila muyalalile
kamba vija yahawile tataako
mwenyego. Watendele
ganogile wamhale kamba
ndugu zako mwenyego,
2 watwanzi wavyele
kamba mama zako, na
wandele kamba lumbu zako,
na ung'azi wose.
3 Wahishimile vizuka awo
walibule wanhu wa kuwata-
manila.
4 Ila kamba kizuka
kana wana ama wazukulu,
tanhu wolondigwa kuifunza
kumsang'hanikila Mulungu
mkuwatendela ganogile
wanhu wa mulango wao
wenyego, na mkutenda
vino wowaliha watata na
wamama zao na wavyele
zao, kwavija vino vivo
vimnogela Mulungu.
5 Mtwanzi ayo yali kizuka
kweli, yalekigwe yeiyeka,
kokwika tamanilo jake ha
Mulungu na kugendelela
kutambika imisi na ikilo
na kumpula Mulungu giladi
yamtaze.

6 Ila kizuka yokala sama
ya kunogela mbuli zihile
kadanganhika hata kamba
yahawa mgima.
7 Wagwelele wanhu ndag-
izi zino giladi munhu yoyose
sambiyawe na mbuli na
munhu.
8 Ila kamba munhu yoyose
yoleka kuwagwelela ndugu
zake vinhu vowolonda, na
ng'haning'hani waja wali
mmulango wake, kaibela
nhamanila na munhu ayo
keha ng'hani kubanza Mm-
hazi.
9 Sambiumwike kizuka
mumsululu wa vizuka
kamba hanavikila milao
malongo sita, na yakalile
yasoligwe mwanza umwe.
10 Yawe kotangigwa goya
sama ya sang'hano zinogile,
kamba kulela wana,
kuwabokela wanhu, kuwa-
suluza magulu ga wanhu wa
Mulungu, kuwataza wanhu
wali na migayo, na kukiilava
mwenyego kwa namna zose
kutenda sang'hano zinogile.
11 Ila vizuka wandele sam-
biuwagele mumsululu wa
vizuka. Kwavija sulukila zao
za lukuli zihabanza ng'hani
kubanza kumsang'hanikila
Kilisto, wolonda kusoligwa
kabili.
12 Avo wokiigalila nhaguso
wenyego, kwavija wakibena
kilagano chao cha mwan-
duso.
13 Vivija wokiifundiza
kuwa wakoka na kwanga
kulawa kae ino na kwingila
kae iyagwe. Na hawawa
tu wakoka, ila wodeta
na kusimulila mbuli za
wanhu, mkulonga mbuli zija
hawalondeke kuzilonga.
14 Avo nihanogelwe vizuka
wandele wasoligwe, walele
wana, na kuzichunga goya
kae zao giladi mdumuka
wao sambiyapate hanhu ha
kulonga vihile.
15 Kwavija vizuka wandele
wayagwe wahinduka wesha
na kumuwinza Mwenem-
bago.
16 Ila kamba mtwanzi
yoyose yamtogole Kilisto
yahawa na vizuka mmu-
lango wake, kolondigwa
yawataze mwenyego gi-
ladi wanhu wamtogole
Kilisto sambiwadonhezwe.
Wanhu wamtogole Kilisto
wolondigwa wadahe
kuwataza vizuka awo wali
vizuka wa ikweli.
17 Wavyele awo wozilon-
goza goya sang'hano za
wanhu wamtogole Kilisto
wolondigwa kubokela ki-
tumetume mianza mibili,
ng'haning'hani waja wo-
tenda sang'hano ya kuupeta
Usenga Unogile na kufun-
diza.
18 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, “sam-
biumfunge ng'ombe mu-
lomo kipigiti yahahugusa
muhindi mkuubojaga,”* na
“Wasang'hana wolondigwa
wagweleligwe kitumetume
chao.”†
19 Sambiutogole kubokela
nhaguso imtagusa m'vyele

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4.
† **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

ila iwe igaligwa na wasindila
wabili ama wadatu.
20 Waja wogendelela ku-
tenda vilozo wakomhokele
haulongozi wa wanhu wose,
giladi wavyele wayagwe
wadumbe.
21 Haulongozi wa Mulungu
na Kilisto Yesu na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
wasaguligwe, nokulagiza
kamba uzigoge ndagizi
zino. Mtendele kila munhu
ganogile, sambiumnogele
munhu ino na kumwihila
munhu iyagwe.
22 Sambiutende mbwisa
kumwikila munhu makono
sama ya kumsang'hanikila
Mndewa. Sambiuki-
igele m'vilozo va wanhu
wayagwe. Uiteganye sam-
biukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi
geiyeka, ila ung'we divai
kidogo sama ya inda yako
na vitamu viukugula mianza
bwando.
24 Vilozo va wanhu
wayagwe vokoneka sam-
bisambi, na vowalongola
kuchola kuinhaguso. Ila
vilozo va wanhu wayagwe
vokoneka hamwande.
25 Na vivija, sang'hano
zinogile zokoneka. Na
hata sang'hano zija zinogile
zileka kukoneka hazidaha
kufisika.

6

1 Nyakadala wose
wolondigwa kuwahishimila
wandewa zao giladi twaga
da Mulungu na mafundizo
gake sambigalongigwe vi-
hile.
2 Waja wali na wan-
dewa wamtogole Kilisto
sambiwaleke kuwala-
gusila hishima, kwav-
ija hewo wao ndugu.
Ila wawasang'hanikile
hata vinogile ng'hani,
kwavija wanhu wopata
vinhu bwando kulawa
mzisang'hano zao wao
wanhu wamtogole Kilisto na
wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na
kuzigangamiza.
3 Munhu yoyose yofundiza
mafundizo gayagwe, ko-
galema mafundizo ganogile
ga kumtanga Mulungu,
mafundo ga Mndewa wetu
Yesu Kilisto,
4 munhu hiyo kana
matopa na haduhu kinhu
choyokitanga. Kana
ngelegeza zihile za kusu-
lukila kuibamilila na kui-
hasanya na wanhu sama
ya nhegulo ya mbuli,
avo kosongeza migongo,
kugomba, kuilonga vihile,
kuigelegeza vihile,
5 na kuibamilila hagatigati
ya wanhu wali na ngelegeza
zihile na walibule ikweli
mgati yao. Wanhu wano
wogelegeza kamba kum-
tanga Mulungu iyo nzila ya
kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu
komtenda munhu yawe
mgoli ng'hani, ihawa kok-
wiguta na kija kiyali nacho.

7 Kwavija hatwizile na
kinhu chochose muu-
lumwengu, na hatudaha
kulawa na kinhu chochose.
8 Ila kamba tuhawa na
mandia na vivalo, hatu-
londigwa kusulukila vinhu
viyagwe.
9 Ila wanhu waja wolonda
kuwa wagoli wogwila
mkugezigwa na kunamata
mumtego wa Mwenembago.
Wogogigwa na sulukila
bwando za ubozi na za
kulumiza, azo ziwatenda
wanhu wengile mzimbuli
zihile na za ubananzi.
10 Kwavija kuzinogela hela
kicho chanduso cha mbuli
bwando zihile. Na wanhu
wayagwe mkutamanila hela
waileka nhamanila na kuki-
ihoma wenyego na usungu
mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa
Mulungu, inege na mbuli
zino zose zihile. Iyohe
kukala ukazi wa kuwa bule
uzenzeleganye, kukala ukazi
wa kumnogela Mulungu,
kuwa na nhamanila, noge,
mwazaganyo, na kuhola
moyo.
12 Gomba ngomba
inogile ya nhamanila.
Unanahile ugima wa di-
gunge uukemeligwe uuto-
gole kulawa mmoyo haulon-
gozi wa wasindila bwando.
13 Haulongozi wa Mu-
lungu, ayo yowagwelela
ugima wanhu wose, na
haulongozi wa Kilisto Yesu,
ayo viyakalile yosindila
haulongozi wa Pontio Pilato
kaiyalala vinogile, nokulag-
iza
14 uzigoge ndagizi zino bila
uzenzeleganye ama kuwa
na mbuli na munhu mbaka
vondayagubuligwe Mndewa
wetu Yesu Kilisto,
15 ayo Mulungu yon-
dayamgale mkipigiti chake
mwenyego. Mulungu
yamotezwe, yali Mtawala
yeiyeka, Mtawala wa
watawala wa isi na Mndewa
wa wandewa.
16 Heyo iyo yeiyeka yali
na ugima wa digunge,
yokala mgati ya mulangaza
haudahika kukwenhuk-
ilwa, na haduhu munhu
yamuwene ama yadahile
kumona. Hishima na udaho
viwe kumwake mazua gose.
Amina.
17 Walagize waja wali
wagoli muulumwengu uno
wa sambi kamba sambi-
wakiitope ama kutamanila
vinhu vao, avo vileka kuta-
manilwa, ila wamtamanile
Mulungu, ayo yotugwelela
vinhu vose giladi tuvi-
deng'helele.
18 Walagize watende
ganogile, wawe wagoli mku-
tenda sang'hano zinogile,
wawe na moyo unogile,
na watogole kuwasangila
wanhu wayagwe vinhu vao.
19 Mkutenda vino, wokiik-
ila wenyego ngama kamba
msingi unogile sama ya
kipigiti kikwiza, giladi
waunanahile ugima uja uli
ugima wa ikweli.
20 Timoteo, imiliza kija
chuugweleligwe. Inege na
mbamila zilekile kumnogela

Mulungu na ngelegeza zi-
hile, mkuhonyela zikemigwa
“Ilimu.”
21 Wayagwe waileka
nhamanila yao mkuzitogola
mbuli zino. Ngekewa ya
Mulungu iwe hamoja na
mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na

udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnhambiko zangu.

4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili.

5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie notogola kamba na gweye kunayo.

6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambiuikome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu.

7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe, ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe, ama sambiunyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisasale kugaya hamoja na nie sama ya Usenga Unogile.

9 Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale ukazi ung'alile. Katenda vino si sama ya gaja gatutendile, ila kwavija vino vivo vimnogele mwenyego. Ngekewa ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela ulumwengu haunalumbigwa.

10 Ila sambisambi ngekewa ino igubuligwa kumwetu kubitila kwiza kwa Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo kazimambukiza mhiko za ifa, na kubitila Usenga Unogile kaugubula ugima wa digunge.

11 Mulungu kanisagula nie kuwa mpeta Usenga Unogile, mtumigwa wa Kilisto, na mkulufunzi.

12 Kino kicho kilamso cha nie kugazika. Ila sikona kinyala kwavija nimtanga heyo inimtamanila, na notogola kamba heyo kodaha kukiimiliza kija kinigweleligwe mbaka zua dija dondayabwele Mndewa.

13 Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli zinikufundize, ziwe kamba ningo ya gweye kuikweleleza, na usigale muinhamanila na mdinoge jetu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

14 Vigogeni vinhu vinogile vumgweleligwe mkutazigwa na Loho wa Mulungu yokala mgati yetu.

15 Kuvitanga kamba Figela na Helimogene hamoja na wanhu wose muisi ya Asia wandeka.

16 Mndewa yawaonele bazi wanhu wali mng'anda ya Onesifolo, kwavija Onesifolo mianza bwando kausuluza moyo wangu, na honile kinyala sama yangu nie avija vinikalile mkifungo.

17 Kipigiti viyavikile mdiwambo da Loma, hima

kasonga kunizahila mbaka kanyona.
18 Mndewa yamonele bazi mdizua dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga goya mianza mingahi iyanitazile nie mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe mngekewa ija Mulungu iyokugwelela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
2 Gasole mafundo gaja gaunihulike nie nifundiza haulongozi wa wanhu bwando, na uwagwelele wanhu walibule uzenzeleganye awo wondawadahe kuwafundiza wayagwe.
3 Wazaganye migayo hamoja na nie kamba asikali yanogile wa Kilisto Yesu.
4 Haduhu asikali yosang'hanika na mbuli za wanhu hawali asikali, ila kolonda kumnogeza mkulu wake.
5 Mkimbila yokimbila mumkimbilo wa wanhu bwando hadaha kugweleligwa nhunza kamba hazigogile ndagizi.
6 Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa yawe wa ichanduso kubokela fungu jake da vakuja.
7 Kigelegeze kino kinilonga, kwavija Mndewa kokugwaa udaho wa kuzitanga mbuli zino zose.
8 Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe kulawa mkudanganhika, ayo yakalile wa lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifundiza Muusenga Unogile unikalile niupeta.
9 Kwavija niupeta Usenga Unogile, nogaya na hata kufungigwa na minyolo kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya Mulungu haifungigwa.
10 Avo nochazaganya kila kinhu sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, giladi na hewo vivija wapate ukombola awo wiza kubitila Kilisto Yesu na kugala yenzi ya digunge.
11 Ulonzi uno wa ikweli,
"Kamba tuhadanganhika hamoja na heyo,
vivija towa wagima hamoja na heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwazaganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,
heyo kosigala kuwa bule uzenzeleganye,
kwavija heyo hadaha kuibela mwenyego."

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako mbuli zino, na uwazume haulongozi wa Mulungu kamba sambiwagombe sama ya mbuli. Ngomba kamba zino hazimzenga munhu yoyose ila zowabananga waja wozitegeleza.
15 Iyohe giladi utogoligwe hameso ga Mulungu, kamba msang'hana

yalekile kugeligwa kinyala
na sang'hano yake, na uwe
munhu yofundiza Usenga
wa kweli ya Mulungu
vinogile.
16 Kala kutali na mbuli zili
si za Mulungu na mbuli za
kibozi, kwavija mbuli hizo
zowalongoza wanhu wawe
kutali ng'hani na Mulungu.
17 Mafundizo gano ga
kamba londa dikwenela
lukuli lose. Wanhu wabili
wakalile wofundiza mbuli
zino wakala Himenayo na
Fileto.
18 Waileka nzila ya kweli
na kuitenda nhamanila ya
wanhu wayagwe wamtogole
Kilisto idungwedungwe
mkulonga kamba mzuso
ubita wisha.
19 Ila msingi ugangamale Mulungu uyawikile
haudahika kutigiswa, na
uchana ya msingi uno
zandikigwa mbuli zino,
"Mndewa kowatanga waja
wali wanhu zake,"* na,
"Wose wolonga kamba hewo
wa wanhu wa Mndewa
wolondigwa waleke kutenda
gehile."
20 Muna ing'anda ya mgoli
muna via bwando va namna
zose, viyagwe va madini
ga feza, viyagwe va zahabu, viyagwe va mibiki, na
viyagwe va ulongo. Viyagwe
vitendigwa sama ya vinhu
kisinyo, na viyagwe sama ya
vinhu vizoeleke mazua gose.
21 Vino vivo vondaiwe ha
munhu yoyose yoing'aliza
na kuwa kutali na vinhu
vose vihile, kowa kinhu
kitendigwe sama ya vinhu
kisinyo, kwavija kowa
na ukazi ung'alile na
kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na Mndewa
mmbuli zose zinogile.
22 Avo inege na sulukila
zihile za umhale, na iyohe
kukala ukazi wa kuwa bule
uzenzeleganye, nhamanila,
noge, na tindiwalo, hamoja
na awo womkema Mulungu
na mioyo inogile.
23 Ila uinege na mbamila
za kibozi na za kijinga,
kwavija gweye kuvitanga
kamba zimambukizilaga
muingomba.
24 Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa kugomba na
munhu. Ila kolondigwa
umnogele kila munhu, na
uwe mkulufunzi unogile uli
na mwazaganyo.
25 Uwe munhu yaholile
kipigiti vuuwagolosa waja
wokubeza, kwavija siku Mulungu koigalula mioyo ya
wanhu waja na kwiza kuitanga ikweli.
26 Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa
kulawa mumtego wa Mwenembago, ayo yawanamate
na kuwatenda watende gaja
goyolonda heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange
mbuli ino, Timoteo, kamba

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

kuna gamazua ga kimambukizo kowa na vipigiti vidala.
2 Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kunogela hela, wene kuitogola, wene matopa, na wene maligo. Hawawategeleza tata zao na mama zao, walibule hewela, wanyolodoke mmioyo,
3 walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo, wowalonga vihile wayao, woleka kuizuila, wakaini, na wokwihilwa na mbuli zinogile.
4 Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa wanhu wayagwe, wowa wene kulonda makulu, na wowa wene kunogelwa na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu.
5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano.
6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembeluswa na sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao ga uvwizi.
7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza kuitanga ikweli.
8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija wanhu wano waibamililа ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila.
9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya.
11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose.
12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa.
13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa.
14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize.
15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo

* **3:8** ***Yane na Yambile*** hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

kufundizigwa Nyandiko
Zing'alile, zikugwelele
ng'hungwe za kuubokela
ukombola awo wiza kubitila
nhamanila mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
16 Nyandiko zose Zing'alile
zina Loho wa Mulungu, na
zolumba kufundiza gaja gali
kweli, kukomhokela gehile,
kugolosa haveduke, na ku-
fundiza kukala ukazi ulibule
uzenzeleganye,
17 avo munhu wa Mulungu
yatimamie na yawe na vi-
hendo vose va kutenda kila
sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu
na haulongozi wa Kilisto
Yesu, ayo yondayawataguse
iwagima na wadanganhike,
na kwavija heyo kokwiza
kutawala kamba Mndewa,
nokulagiza,
2 uupete Usenga Unogile,
uisasale mkipigiti kilumbile
na mkipigiti hakilumbile,
fundiza, komhokela, na
gangamiza, na ufundize na
mwazaganyo mkulu.
3 Kipigiti chokwiza cha
wanhu kugalema mafundizo
ga ikweli, ila woziwinza
sulukila zao wenyego na
woilundikila wakulufunzi
bwando wondawawalongele
gaja gowosulukila hewo
kugahulika.
4 Wolema kuzitegeleza
mbuli za ikweli, na wosonga
kuzitegeleza simulizi za
uvwizi.
5 Ila gweye, uizuile mz-
imbuli zose, uyazaganye
migayo, tenda sang'hano
ya mpeta Usenga Unogile,
na ugatende gose gayakug-
welele Mulungu kamba
mtumigwa.
6 Kwavija nie kipigiti
changu kivika cha kulav-
igwa nhosa. Kipigiti cha
nie kusegela muulumwengu
uno kikwenhuka.
7 Nigomba ngomba in-
ogile, mkimbilo niumam-
bukiza, na nhamanila nisi-
gala nayo.
8 Na sambi nikiligwa
mkungo wa kuwa bule uzen-
zeleganye, awo Mndewa,
mulamula yalibule uzenzel-
eganye, wondayanigwelele
kuna dizua dondayabwele.
Ila sio nie niiyeka, ila vivija
na waja wose wakalile
wonogelwa kumona mkipig-
iti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize
kumwangu himahima,
10 kwavija Dema,
kanogelwa na ulumwengu
uno avo kanileka kachola
kudiwambo da Tesalonike.
Kilesike kachola muisi ya
Galatia, na Tito kachola
muisi ya Dalumatia.
11 Luka yeiyeka iyo yali
hamoja na nie. Msole
Maluko wize nayo, kwavija
heyo iyo yodaha kunitaza
muisang'hano yangu.
12 Nimtuma Tikiko yachole
kudiwambo da Efeso.
13 Uheza ngalila koti
jangu, dija dinidilekile
mmakono ga Kalipo mdi-
wambo da Toloa, vivija
nigalile na vitabu vangu,

ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.

14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile.

15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.

16 Mmwanza wangu wa ichanduso kugaligwa ha mulamula haduhu munhu yangombeleze, ila wanhu wose wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino.

17 Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko, avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa mnhaguso ya ifa.

18 Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na kunisola mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali mng'anda ya Onesifolo.

20 Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu.

21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali hakinavika.

Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto, wokulamsa.

22 Mndewa yakale na loho yako.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO

ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi nigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu.

2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa.

3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniu-

peta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele.

6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile.

7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzeleganye,

8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile, yawe na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila sambiyatende gehile.

9 Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe, giladi yadahe kuwagangamiza wayage mkuwapetela mafundo gali na mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.

10 Kwavija kuna wanhu bwando wabezi awo wolonga mbuli za kibozi na kuwavwizila wayao, hasa waja wowagong'ondeza wanhu wengile kumbi kileka mana wakomboligwe.

11 Wolondigwa wavudalizwe, kwavija sama ya mafundizo gao ga uvwizi wowagiza mulango wose. Wotenda gano sama ya kupata hela tu.

12 Hata imwe wa wanhu zao wenyego, ayo womkema muhokozi kulawa kisiwa cha Kilete, kawalonga hewo yolonga, “Wanhu kulawa Kilete wose wavwizi, wang'onyo wene ukaini, wakoka, na wabukanyaji.”

13 Na usindila uno una kweli mgati yake. Avo wakomhokele wanhu wamtogole Kilisto mkuwakalikila giladi wawe na nhamanila igangamale.

14 Sambiwagendelele kutegeleza usheha wa Wayahudi ama malagizo gatendigwe na wanhu ga awo wailemile ikweli.

15 Ha awo wang'alile, kila kinhu king'ala. Ila ha awo wanyolodoke na walekile kutogola, haduhu kinhu king'alile kumwao, kwavija nzewele zao na udaho

wao wa kusambula gehile na
ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mu-
lungu, ila sang'hano zao
zobela. Hawanogelwa na
wamema udulu, hawalum-
bile kutenda kinhu chochose
kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito,
kolondigwa ufundize gaja
gali mmafundizo gali na
mhiko.
2 Wafundize wavyele
wa kimbigalo waizuile,
walumbe kuhishimilwa,
na wawe na ng'hungwe.
Wagangamale mnhamanila,
mdinoge, na mkwazaganya.
3 Vivija wafundize
wavyele wa kitwanzi wakale
mnzila imnogele Mulungu,
sambiwawalonge wanhu
vihile ama kuwa nyakadala
wa ugimbi. Ila wawafundize
wandele zao gaja ganogile.
4 Wavyele wa kitwanzi
wolondigwa wawafundize
wandele zao wawanogele
wambigalo zao na wana zao,
5 waizuile, wang'ale,
wasang'hanike mkae zao,
wawe na moyo unogile, na
wawe wende ha wambigalo
zao, giladi Usenga wa
Mulungu sambiulongigwe
vihile.
6 Vivija walongeleni
mkuwayalalila wamhale
giladi waizuile.
7 Gweye uwe ningo mku-
tenda vinhu vose vinogile.
Mmafundizo gako, sambi-
uwe na uzenzeleganye, na
usegeze kinyala.
8 Fundiza ikweli giladi ma-
fundo gako sambigawe na
ving'hwaso, abaho munhu
yoyose yondayakubeze yone
kinyala, yawe bule kinhu
chochose kihile cha kutu-
longa tweye.
9 Wafundize nyakadala
wawe wende ha wandewa
zao na kuwanogeza mkila
kinhu, sambiwaibamilile
nao
10 ama kuwebila, ila
walaguse kamba mazua
gose hewo wanoga na
wabule uzenzeleganye,
giladi mnzila zose waga-
tende mafundo ga Mulungu
Mkombola wetu goneke
ganoga.
11 Kwavija ngekewa ya
Mulungu igala ukombola
igubuligwa ha wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotu-
fundiza kuleka kukala
ukazi wa kumgevuza Mu-
lungu, kuleka sulukila za
muulumwengu, na kukala
ukazi wa kuizuila, kuwa
bule uzenzeleganye, na
kumnogeza Mulungu muu-
lumwengu uno.
13 Kuno tobeta zua
dimotezwe ditutamanila,
kipigiti Mulungu wetu
Mkulu na Mkombola wetu
Yesu Kilisto vondayoneke na
yenzi yake.
14 Kailava mwenyego
sama yetu tweye gi-
ladi yatukombole kulawa
mmbuli zose zihile na
kuwang'aliza wanhu zake
sama yake mwenyego wawe

na sulukila ya kutenda
ganogile.
15 Avo mbuli zino zizo zon-
daufundize. Uwagangamize
wanhu na uwakomhokele
na udaho wako wose. Sam-
biumuleke munhu yoyose
yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu
wawe wende ha watawala
na wali na udaho na sambi-
wawadulukile, ila waisasale
kutenda mbuli zose zinogile.
2 Walongele sambiwamu-
longe vihile munhu yoyose,
sambiwagombe, ila wahole
na wawe na moyo unogile
ha wanhu wose.
3 Umwaka tweye wenyego
tukala wabozi, wadulu,
tupotele, na nyakadala wa
sulukila bwando zihile na za
uhondo wa muulumwengu.
Tukala ukazi wa kuilon-
dela gehile na mkuiyonela
migongo, wanhu wayagwe
watwihila, na tweye tuihila
wenyego kwa wenyego.
4 Ila unozi na noge da Mu-
lungu Mkombola wetu vu-
vigubuligwe,
5 katukombola, si sama
ya vinhu vinogile vitu-
tendile, ila sama ya bazi
jake. Katukombola kubitila
Loho wa Mulungu, ayo
yatutendile tuvumbuke
mwanza wa ikabili na
kutugalula kuwa wa sambi
mkutusuluza.
6 Mulungu katwitila Loho
wake* bila mhima kubitila
Yesu Kilisto Mkombola wetu,
7 giladi tupetigwe na Mu-
lungu kuwa wanhu wal-
ibule uzenzeleganye kubitila
ngekewa yake na kuwa wa-
hazi wa ugima wa digunge
utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si
za uvwizi.

Nokulonda gweye ugaza-
mize mafundo gano, giladi
awo wamtogole Mulungu
walamule wenyego kutenda
ganogile. Mafundo gano
ganoga na gomzenga kila
munhu.
9 Ila uinege na mbamila
za kibozi, simulizi za misul-
ulu ya wahenga, ngomba, na
kuisuna sama ya Malagizo
ga Musa. Mbuli zino haz-
izenga na za kibozi.
10 Munhu yoyose yogala
mbagu mmwanza wenu,
mzume mianza mibili,
abaho kamba hakuhulike,
muleke.
11 Uvitange kamba wanhu
kamba wano hawali muna
ikweli, na vilozo vao vowata-
gusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kum-
tuma Atema ama Tikiko
kumwako. Yahavika tu,
tenda vuudahile wize tu-
iting'hane kudiwambo da
Nikapoli, kwavija nokala
haja kipigiti chose cha
kihuhe.
13 Tenda vuudahile um-
taze Zena yagatangile goya
malagizo na Apolo giladi
wasonge mwanza wao,
na uwagwelele kila kinhu
chowolonda.

* **3:6** ***Mulungu katwitila Loho wake*** nhegulo yake *Mulungu katugwelela Loho wake.*

14 Na wanhu zetu wamtogole Kilisto waifundize kusang'hanika bila kushulutizwa na munhu, giladi wapate vinhu viwolonda mazua gose na sambiwakale bila kutenda sang'hano yoyose.

15 Wanhu wose wali hamoja na nie wokulamsa. Walamse mbwiga zetu mnhamanila.

Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu,

2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu,

5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu.

6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo

zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto.
7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka.
9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu.
10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo.
11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu tweye tose.
12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu.
13 Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie.
14 Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego, giladi kinhu chochose kinogile chuutenda, utende mkulonda mwenyego na sio mkushulutizwa.
15 Siku kino kicho kilamso cha Onesimo kuinega na gweye mkipigiti kidodo giladi ukale nayo mazua gose,
16 sio kamba nyakadala, ila kazama ng'hani kubanza nyakadala, kwavija heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani kumwangu nie. Sambi kolumba ng'hani kumwako gweye, kamba munhu na kamba ndugu mkuilumba hamoja na Mndewa.
17 Avo, ihawa konipeta nie kamba miyago, m'bokele heyo kamba vija vuuhanibokele nie.
18 Kamba kakutendela gehile, ama komuwila kinhu chochose, nie nokuliha.
19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na mkono wangu mwenyego, nie nokuliha. Ila sambiuisemwe kamba koniwila ugima wako.
20 Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usuluze moyo wangu.
21 Nokwandika lupwilili luno, kuno nitamanila kamba kotenda vija vinikulongela na hata kubanziliza.
22 Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati da wahenza, kwavija notamanila kamba Mulungu kozidika nhambiko zenu na konitenda nie nibweleganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

* **1:10** ***Onesimo*** dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake ***Kalumba.***

23 Epafla, mfungigwa
miyangu sama ya Kilisto
Yesu, kokulamsa.
24 Na Maluko, Alista-
liko, Dema, na Luka,
wasang'hana wayangu
vivija wokulamsa.
25 Ngekewa ya Mndewa
Yesu Kilisto iwe hamoja na
loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).

4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila bwando kubitila wahokozi,
2 ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila heyo, na yasaguligwe kuvihala vinhu vose.
3 Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na kalinga kabisa na vija viyali, yovitenda vinhu vose vigendelele kukala kubitila mbuli zake zili na mhiko. Viyamambukize kuvisegeza vilozo, kakala hanhu ha hishima kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu ng'hani kubanza wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kamba vidili twaga Mulungu diyamgwelele vidili kulu ng'hani kubanza matwaga gao.
5 Kwavija Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
Ama Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga kamba,
"Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu."†
6 Ila viyamgalile chaudele wake muulumwengu, kalonga,
"Wasenga zangu wose wa kuulanga wamtambikile heyo."‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa kuulanga, Mulungu kalonga,
"Mulungu kowatuma wasenga zake wa kuulanga kamba beho,
na kamba moto ukwaka."§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu kalonga,
"Undewa wako, gweye Mulungu, wokala milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila uzenzeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na kugehila gehile.
Avo Mulungu, Mulungu wako, kakusagula gweye uwe uchana ya wayago,

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.
† **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13.
‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43.
§ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4.

mkukubaka mavuta
gogala ndeng'ha.”*
10 Na vivija kalonga,
“Haichanduso, gweye Mn-
dewa, kuilumba isi,
na kuulumba ulanga
na makono gako
mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gw-
eye kosigala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vi-
valo.
Ila gweye kowa vivo mazua
gose,
na ugima wako wowa
bule nziga.”†
13 Mulungu hamulongele
msenga wake yoyose wa
kuulanga mbuli zino,
“Kala kumkono wangu wa
ukulume
mbaka vondaniweke
wadumuka zako
wawe
kamba kigoda cha kwik-
ila magulu gako.”‡
14 Avo wasenga wa
Mulungu wa kuulanga
iwo walihi? Hewo iwo
loho womsang'hanikila
Mulungu na watumigwa
na heyo kuwataza awo
wondawabokele ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge
ng'hani gaja gatuhulike
giladi sambituhembeluswe
kulawa muikweli ino.
2 Usenga upetigwe na
wasenga wa Mulungu wa
kuulanga ha wahenga zetu
woneka kuwa kweli, na
wose walekile kuukola ama
waja waudulukile wabokela
nhaguso iwalumbile.
3 Todahaze kuhonyokwa
kamba tuhauzabuza ukom-
bola mkulu kamba uno?
Ukombola awo Mndewa
yakalile waichanduso ku-
upeta, usindilwa kumwetu
tweye na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava
usindila mmbuli ino mku-
tenda mizonza bwando, vi-
laguso, na mbuli za mkan-
ganyo, na mkugola nhunza
ya Loho wa Mulungu kamba
viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile
wasenga zake wa kuu-
langa wawe watawala
wa ulumwengu ukwiza,
ulumwengu utuupeta.
6 Ila hana hanhu
Mzinyandiko Zing'alile
munhu imwe kamulongela
Mulungu,
“Munhu iyo kinhu chaki
hata umgese kamba
vino?
Mwana wa munhu ayo
yuumuhembekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda
yawe hasi ya wasenga
zako wa kuulanga,
kum'vaza mkungo wa
yenzi na hishima,
8 na kwika vinhu
vose hasi ya magulu
gake.”*

* **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1. * **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6.

Mkuvika vinhu vose hasi
yake, Mulungu halekile
kinhu chochose sambikiwe
hasi yake. Hata avo
mkipigiti kino hatuvona
vinhu vose kuwa hasi yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo
mkipigiti kidodo yekigwe
hasi ya wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, sambi
kavazigwa mkungo wa
yenzi na hishima sama ya
mgayo wa ifa, giladi sama
ya ngekewa ya Mulungu
kolondigwa yalanze ifa sama
ya wanhu wose.
10 Ilumba Mulungu, ayo
sama ya heyo na ku-
bitila heyo vinhu vose
vilumbigwa, yamtende Yesu
sambiyahungule hanhu
mnzila ya migayo, giladi
yawagale wanage bwando
kuna iyenzi yake. Kwavija
Yesu iyo mwanduso wa
ukombola wao.
11 Kwavija ayo yowang'aliza
na awo wong'alizwa wose
wana Tata imwe. Sama ya
mbuli ino Yesu hona kinyala
kuwakema hewo ndugu,
12 kamulongela Mulungu,

"Nodipeta twaga jako ha
ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu
wakutogole nokuto-
gola gweye na nyila."†

13 Na vivija, "Nok-
wika nhamanila yangu
kumwake."‡ Na vivija
kalonga, "Na hano hamoja
na iwana wayanigwelele
Mulungu."§

14 Avo, kwavija wana wa
Mulungu wana mulopa na
nyama, na Yesu vivija ka-
galuka na kuwa na mu-
lopa na nyama, avo kubitila
ifa yamuhume ayo yali na
mhiko za ifa, ayo yokemigwa
Mwenembago.
15 Na Yesu kawafungula
waja ugima wao wose
wikigwe muunyakadala
sama ya bwembwe da ifa.
16 Kwavija itangika kamba
hezile kuwataza wasenga
wa Mulungu wa kuulanga,
ila kulutaza lukolo lwa
Ablaham.
17 Avo, vinoga ng'hani
heyo kugaluka kamba
ndugu zake mmbuli zose,
giladi yawe Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
yali na bazi na nhamanila
msang'hano ya Mulungu,
na yailave mwenyego kuwa
nhosa ya kuwasegezela
wanhu vilozo vao.
18 Kwavija heyo mwenyego
kagaya kipigiti viyakalile
yogezigwa, avo kodaha
kuwataza awo wali
mkugezigwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mum-
togole Kilisto na mkemigwe
na Mulungu, mgelegezeni
Yesu, ayo Mulungu yam-
tumile kuwa Mkulu wa
Wakulu Wose wa Nhambiko
wa nhamanila ituilonga
mwa wanhu.

† **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18.

2 Kakala na nhamanila ha
Mulungu yamsagule heyo,
kamba Musa viyakalile na
nhamanila msang'hano yake
Mng'anda ya Mulungu.*
3 Munhu yozenga ng'anda
kobokela hishima bwando
kubanza ng'anda yenyego.
Vivija na Yesu kalumba kug-
weleligwa hishima ng'hulu
kubanza Musa.
4 Kwavija kila ng'anda
izengigwa na munhu, ila
Mulungu iyo mzenzi wa
vinhu vose.
5 Musa kakala mtumigwa
yalibule uzenzeleganye
Mng'anda ya Mulungu giladi
yazilonge mbuli zondazi-
longwe na Mulungu mazua
ga hamwande.
6 Ila Kilisto iyo Mwana
yalibule uzenzeleganye
Mng'anda ya Mulungu.
Na tweye twa ng'anda
yake kamba tuhananahila
ugangamalo wetu na
tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga
Loho wa Mulungu,
"Muhahulika dizwi da Mu-
lungu lelo,
8 sambimuitende mioyo
yenu kuwa midala
kamba wahenga zenu
viwakalile, avija vi-
wamdulukile heyo,
kipigiti kija viwakalile
muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu
kuwanigazile na ku-
nigeza,
hata kamba wakala
wazonile sang'hano
zangu mmilao mal-
ongo mane.
10 Kino kicho kilamso
niwonela lusango
mulelo uja, na ni-
longa,
'Mazua gose hawan-
itegeleza,
hawazigoga ndagizi
zangu.'
11 Avo nigevuzika na
kuiduila, nilonga,
'Hawengila muisi ya
mhumulo!' "†
12 Avo, ndugu zangu,
teganyeni, sambikuwe na
munhu mmwanza wenu
yondayawe na moyo wihile
na uleka kumtogola Mu-
lungu, awo wondaumtende
yamuleke Mulungu yali na
ugima.
13 Muigangamize wenyego
kwa wenyego mazua gose,
kipigiti ing'hali lelo, giladi
sambikuwe na munhu
mmwanza wenu yon-
dayavwiziligwe na vilozo
na kugeligwa udala giladi
yamdulukile Mulungu.
14 Kwavija kamba
tuhananahila mbaka haki-
mambukizo kamba vi-
tukalile haichanduso, tweye
towa wanhu tuli hamoja na
Kilisto.
15 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Kamba uhahulika dizwi da
Mulungu lelo,

* **3:2** ***Ng'anda ya Mulungu*** hano nhegulo yake *wanhu wa Mulungu.* † **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11.

sambiutende moyo
wako kuwa mdala,
kamba viwakalile
wahenga zenu
viwamdulukile Mulungu.”‡

16 Wanhu walihi wahulike
dizwi da Mulungu na kumdulukila? Si waja wose
wasegezwe muisi ya Misili
hasi ya ulongozi wa Musa?
17 Walihi Mulungu yakalile
na lusango nawo mmilao
malongo mane? Si waja wa-
tendile vilozo, awo wadan-
ganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mu-
lungu iyawaduilile kamba
hawengila muisi ya mhu-
mulo ako kondayawatende
wahumule, kamba si awo
wamdulukile?§
19 Avo tona kamba
hawadahile kwingila muisi
ya mhumulo kwavija
hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano
cha kwingila hanhu hake
ha kuhumulila king'hali,
tuteganye kamba munhu
yoyose mmwanza wenu
sambiyahumwe kwingila
hanhu haja.
2 Kwavija tuuhulika
Usenga Unogile kamba
viwauhulike hewo. Wauhu-
lika, ila hauwagwelele
nzamo, kwavija viwauhulike
hawautogole mnhamanila.
3 Avo tweye tutogole
tokwingila hanhu haja
ha kuhumulila, kamba
Mulungu viyalongile,
“Mulusango lwangu ni-
iduila,
‘Hawengila hanhu
hangu ha kuhu-
mulila!’ ”*
Mulungu kalonga mbuli ino
hata kamba sang'hano yake
ikala imalile songela kipigiti
chayaulumbile ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja
muna Izinyandiko Zing'alile
zodilonga zua da saba
kamba vino, “Mu-
lungu kahumula kutenda
sang'hano zake zose mdizua
da saba.”†
5 Na tena hana hanhu aho
hachana Mulungu kolonga,
“Hawengila hanhu hangu ha
kuhumulila!”‡
6 Kwavija awo umwaka
wauhulike Usenga Unogile
wahumwa kwingila sama
ya udulu wao, ila hanhu
ha Mulungu ha kuhumulila
hekigwa sama ya wanhu
kwingila.
7 Milao bwando hamwande
Mulungu keka zua diyagwe
na kadikema, “Lelo” ahaja
viyalongile kubitila Daudi,
kamba viilongigwe,
“Kamba lelo muhahulika
dizwi da Mulungu,
sambimtende mioyo
yenu kuwa midala.”§
8 Kwavija kamba Yoshua
yahawagwelele wanhu mhu-
mulo, Mulungu sambiya-
longe kamba zua diyagwe

‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35. * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. † **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2.

‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. § **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

da mhumulo ding'hali hadinakwiza.
9 Avo kuna kuhumula kuyagwe kwikigwe sama ya wanhu wa Mulungu.
10 Kwavija munhu yoyose yokwingila mmhumulo iyatulongele Mulungu vivija kolondigwa yahumule kutenda sang'hano zake, kamba Mulungu viyahumule kutenda sang'hano zake.
11 Avo natutende kila kitudaha twingile mmhumulo ija, giladi sambiyoneke munhu yoyose yondayahumwe mkuwinza udulu wa Waislaeli.
12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina ugima tena ina mhiko. Ina ukali kubanza zele jojose dikanha kuno na kuno, yohoma na kuvigola moyo na loho, na kuvigola vipindi na uloto. Ina udaho wa kutagusa ngelegeza na sulukila za moyo.
13 Haduhu kinhu chondakifisigwe haulongozi wa Mulungu, ila vinhu vose vogubuligwa na kwikigwa hauhalangwe haulongozi wa meso gake. Na tweye tose tolondigwa tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

14 Avo, avija vituli na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kubanza wose yengile kuulanga, Yesu Mwana wa Mulungu, natuinanahile ng'hani nhamanila ituilonga.
15 Kwavija Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo kautanga udonhi utulinao, kwavija heyo kabitila migayo yose itugaya tweye bila kutenda vilozo.
16 Avo natukikwenhukile kigoda cha undewa cha Mulungu wetu yali na ngekewa bila kudumba, giladi tubokele bazi na tupate ngekewa ya kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa wanhu, na Mulungu kamsagula yatende sang'hano zake sama yao, kulava nhunza na nhosa za kukoma wang'onyo giladi vilozo vigeligwe kumgongo.
2 Kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando, avo kodaha kuhola ha awo iwabozi na awo wotenda vilozo.
3 Na kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando avo kolondigwa yalave nhosa ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo vake mwenyego vivija na sama ya wanhu wayagwe.
4 Haduhu munhu yosagula mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila munhu kotendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko sama ya lukemo lwa Mulungu, kamba viyakalile Haloni.
5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego hishima ya kuwa

Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko. Ila Mulungu ka-
mulongela,
“Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.”*
6 Vivija kalonga hanhu
hayagwe,
“Kowa mkulu wa nhambiko
wa gunge na gunge,
kamba Melikizedeki.”†
7 Yesu viyakalile muu-
lumwengu uno, kakala
yotambika na kupula mku-
mulilila Mulungu na dizwi
kulu na mahozi ayo yo-
daha kumkombola kulawa
mkudanganhika. Mulungu
kamuhulika kwavija Yesu
kakala yomuhishimila Mu-
lungu.
8 Hata kamba kakala
Mwana wa Mulungu, kai-
fundiza wende kubitila gaja
gamgazile.
9 Viyagahumile gose, kawa
mwanduso wa ukombola wa
digunge ha awo womtogola.
10 Mulungu kamtenda
heyo yawe Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko
kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando
va kulonga mmbuli ino,
ila vidala kuwapetela
goya, kwavija mweye mwa
wadala kuhulika.
12 Kipigiti kino mw-
eye molondigwa mfun-
dize wanhu wayagwe, ila
mng'hali mulonda munhu
yawafundize mafundo ga
ichanduso ga usenga wa
Mulungu. Molondigwa
mung'we matombo na sio
mandia gazamile.
13 Munhu yoyose
yokong'ha yang'hali mdodo,
hamanya ganogile ama
gehile.
14 Mandia gazamile
gosasaligwa sama ya wanhu
wakangale, awo kubitila
mafundo wapata utango
wa kusambula gehile na
ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulon-
gozi kuna gamafundo gakan-
gale na tugaleke kuchugu
mafundo ga ichanduso ga
Kilisto. Sambitwike ka-
bili msingi wa mafundo ga
kuleka mbuli zihile, na kum-
togola Mulungu,
2 mafundo ga ubatizo,
kwikila makono, kuzuka
kwa wanhu wadanganhike,
na nhaguso ya digunge.
3 Na togatenda gano
kamba Mulungu yahatuto-
goza.
4 Kwavija awo wakalile
mmulangaza wa Mulungu
na kuzilanza nhunza za ku-
ulanga na kum'bokela Loho
wa Mulungu,
5 na kuulanza unozi wa
Usenga wa Mulungu na kuzi-
lanza mhiko za ulumwengu
ukwiza,
6 abaho, waileka
nhamanila, havidahika
kuwabweza giladi waleke
vilozo vao, kwavija hewo
wenyego womuwamba
kabili Mwana wa Mulungu

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

mumsalaba na kumgela
kinyala hauhalangwe.
7 Isi ija ing'wa mazi ga
mvula iitoela mazua gose,
na ija ilava mandia ha awo
wailimile, yobokela motelo
za Mulungu.
8 Ila isi ija yoteza miba
na mbigili haipetigwa, na ya
mdihonzolomo da kudukumizwa. Hakimambukizo,
yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata
kamba tuhalonga kamba
vino, si kamba totogola
kamba kuna mbuli zihile
zitendeka mmwenu, ila
totogola kamba motenda
mbuli zinogile zilawa
muukombola.
10 Mulungu kabule uzenzeleganye, na hadaha
kuisemwa sang'hano yenu
na noge dimmulagusile
vija vumuwatazile wanhu
zake na vija vumgendelela
kuwataza.
11 Na tweye tolonda
wose mmwanza wenu
mgendelele kuwanogela
wanhu wayagwe mbaka
Mulungu vondayawakeme,
giladi vinhu vumtamanila
mngelegeza vilawilile.
12 Hatulonda mweye
muwe wakoka, ila tolonda
muwege awo kubitila
nhamanila na mwazaganyo
wogahala ago gawailagane
na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile
kilagano na Ablaham,
kaiduila mkuitambula
heyo mwenyego, kwavija
kukala haduhu yali mkulu
kum'banza heyo giladi heyo
yaiduilile kumwake,
14 kalonga, “Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela lukolo lukulu.”*
15 Ablaham kazaganya,
avo kabokela kija Mulungu
kiyailagane nayo.
16 Wanhu woiduilila ija
yali mkulu kuwabanza
hewo, na kiduilo kija
chosindila kija kilongigwe
na kumambukiza mbamila
zose.
17 Vivija Mulungu
viyalondile kuwalagusila
wahazi gaja gawailagane na
heyo, kawalagusila kamba
heyo si wa kugalukagaluka,
kasindila mkuiduila.
18 Avo Mulungu kalava
vinhu vibili, tanhu kilagano
chake abaho kiduilo chake.
Vinhu vino vibili havigalukaga, kwavija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili haulongozi wetu.
19 Tuna tamanilo dino
dili kamba nanga ya ugima
wetu dili na mhiko na
kutamanilwa. Ikwingila
mgati ya Hanhu Hang'alile
ha Mulungu kubitila guo
ditungikigwe.
20 Avo Yesu katulongola
kwingila haja sama yetu.
Heyo katendigwa kuwa
Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko wa gunge na
gunge, kamba Melikizedeki.

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa nhambiko wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kaiting'hana na Ablaham kipigiti Ablaham viyakalile yobwela kulawa kuwahuma wandewa wane na kummoteza.

2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu kiyapatile. Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki ikala “Mndewa Yalibule Uzenzeleganye,” na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo yake iyo “Mndewa wa Tindiwalo.”

3 Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki ama tataake ama mamaake, haduhu munhu yoitambula mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo kalinga na Mwana wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko milongo yose.

4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamgwelela zaka ya vinhu viyapatile kulawa kung'hondo.

5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa nhambiko woshulutizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa mwa wanhu wa Islaeli, kulawa mwa wanhu zao wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo lwa Ablaham.

6 Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo yabokele vilagano kulawa ha Mulungu.

7 Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu kubanza ija yomotezwa.

8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na wanhu wali na ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya Melikizedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali na ugima wa digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga.

9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo yobokela zaka, kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham,

10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi kakala mgati ya lukuli lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake kakala hanavumbuka.

11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi wabule king'hwaso kwavija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu kubitila mnhongo uno, habali kukala kung'hali kulondigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni?

12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo wa ukulu wa nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko Mmalagizo ga Musa.

13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino

zimulonga, kolawa mumtala
uyagwe, na haduhu munhu
hata imwe kulawa mum-
tala wake yasang'hanike
sang'hano ya ukulu wa
nhambiko.
14 Itangika kamba Mn-
dewa wetu kalawa mumtala
wa Yuda, na Musa hamtam-
bule munhu yoyose kulawa
mumtala uno yawe mkulu
wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gab-
ule kifiso, kamba mkulu wa
nhambiko iyagwe yalingile
na Melikizedeki kalawilila,
16 ayo yatendigwe kuwa
mkulu wa nhambiko si
sama ya ndagizi ilawa
Mmalagizo ga Musa ilonga
kamba mkulu wa nhambiko
kolondigwa yalawe mu-
lukolo lwa Lawi kamba wa-
henga zake, ila katendigwa
na mhiko za ugima zilibule
nziga.
17 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Gweye
iyo mkulu wa nhambiko
ulibule nziga, mumnhongo
wa ukulu wa nhambiko wa
Melikizedeki."*
18 Ndagizi ya umwaka
ikigwa hamgwazo kwav-
ija ikala ikonhoke na
hailondigwa na wanhu.
19 Kwavija Malagizo ga
Musa hagatendile kinhu cho-
chose kiwebule king'hwaso.
Na sambi tamanilo dinogile
ng'hani kubanza dija da
umwaka divika, na kubitila
hijo tokwenhuka behi na
Mulungu.
20 Mbuli ino itendigwa na
kiduilo cha Mulungu, ila
wayagwe watendigwa kuwa
wakulu wa nhambiko bila
kiduilo chochose.
21 Ila Yesu katendigwa
kuwa mkulu wa nhambiko
na kiduilo, haja Mulungu
viyamulongele,
"Mndewa keka kilagano
mkuiduila,
na hagalula ngelegeza
zake.
'Gweye iyo mkulu wa nham-
biko ulibule nziga.' "†
22 Sama ya kiduilo kino,
Yesu kagaluka kingilambago
cha lagano dinogile ng'hani
kubanza dija da ichanduso.
23 Uhaleka gano, wakulu
wa nhambiko wa umwaka
wakala bwando, kwavija
wakala wodanganhika,
avo imwe yahadanganhika
kosaguligwa iyagwe giladi
yasole hanhu ha ija yadan-
ganhike.
24 Ila kwavija Yesu kokala
gunge na gunge, sang'hano
yake ya ukulu wa nhambiko
yokala milongo yose.
25 Avo heyo kodaha
kuwakombola kabisa awo
womcholela Mulungu ku-
bitila heyo, kwavija mazua
gose heyo kokala yowatam-
bikila hewo.
26 Kwavija ilumba tweye
tuwe na Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko kamba
ino, munhu yang'alile,
yalibule mbuli ihile, yalekile
kunyolodoswa na kinhu

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4. † **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

chochose, yali kutali na
vilozo, na yenuligwe uchana
kubanza ulanga.
27 Halingile na wakulu
wa wakulu wa nhambiko
wayagwe. Heyo halondigwa
tanhu kulava nhosa mazua
gose sama ya vilozo vake
mwenyego na abaho sama
ya vilozo va wanhu. Kalava
nhosa imwe, mwanza umwe
mkipigiti chake chose ahaja
viyailavile mwenyego.
28 Kwavija Malagizo ga
Musa gowasagula wanhu
wazabuzigwe wawe wakulu
wa wakulu wose wa nham-
biko, ila kiduilo kizile
hachugu cha Malagizo kim-
sagula Mwana, ayo yalekile
kuhungula hanhu milongo
yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

1 Kinhu kikulu mmbuli
zino zitulonga icho kino,
tuna Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko ayo
yakalile mumkono wa
ukulume wa ikigoda cha
undewa cha Mulungu yali
na yenzi kili kuulanga,
2 ayo yosang'hanika
Hanhu Hang'alile, mdihema
da ikweli da kuiting'hanila
diwambigwe na Mndewa, na
sio diwambigwe na munhu.
3 Wakulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko wasag-
uligwa walave nhosa ya
vinhu na nhosa ya kuch-
inja wang'onyo, avo na
Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko itulinayo vivija
kalondigwa yawe na kinhu
cha kulava.
4 Kamba yahawile muisi,
sambiyawe mkulu wa
nhambiko, kwavija kuna
wakulu wa nhambiko
wolava nhosa mkugawinza
Malagizo ga Musa vuga-
longa.
5 Wosang'hanika hana
Ihanhu Hang'alile Ng'hani,
aho kuli na mwigo na
sisila da kija kili kuulanga.
Kino kicho kilamso cha
Musa kuzumigwa viyakalile
behi na kudizenga dihema
da kuiting'hanila, yolon-
geligwa, “Lola utende kila
kinhu kamba vija vuula-
gusiligwe kuja kudigongo.”*
6 Ila sambi Yesu kag-
weleligwa sang'hano ya
ukulu wa nhambiko izamile
ng'hani kubanza yao hewo,
kamba vudili lagano diyekile
hagatigati ya Mulungu na
wanhu zake vudizamile
ng'hani kubanza Lagano
da Umwaka, kwavija dilola
ng'hani vilagano vinogile
ng'hani.
7 Kamba lagano dija
da ichanduso dihawile
bule ving'hwaso, sam-
bidilondigwe lagano da
ikabili.
8 Ila Mulungu kona gehile
mwa wanhu zake avo ka-
longa,
“Mazua gokwiza, kolonga
Mndewa,
vondaniditende lagano
da isambi na wanhu
wa Islaeli hamoja na
wanhu wa Yuda.

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40.

9 Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono kuwalava kulawa muisi ya Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
'Mtange Mndewa.'
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,
na siza kukumbukila vilozo vao."†
13 Mkudikema lagano dino "Lagano da Isambi," nhegulo yake iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnhambiko na vivija dikala na hanhu ha kutambikila hano muisi.
2 Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati da ichanduso kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza, na mikate ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino dikemigwa Hanhu Hang'alile.
3 Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili dikemigwe Hanhu Hang'alile Ng'hani,
4 dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha kufushila ubane na sanduku da lagano digubikigwe na zahabu. Sanduku dino da lagano dikala na kombe da zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni ikalile na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe ndagizi longo dimwe za lagano.
5 Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi* wali na yenzi wogubika hanhu ha kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila hatudaha kusimulila ng'hani mbuli zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe kamba vino, mazua gose wakulu wa nhambiko wengila mgati da ichanduso

† **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34.
* **9:5** ***Makelubi*** iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

kusang'hana sang'hano zao
za nhambiko.
7 Ila Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko iiyeka
yokwingila mgati da ika-
bili, na heyo kokwingila
mwanza umwe muna umu-
lao umwe, na kokwingila na
mulopa awo wondayaulave
sama yake mwenyego na
sama ya vilozo va wanhu
viwatendile bila kuvitanga.
8 Mmbuli ino Loho
wa Mulungu kotugubulila
kamba nzila ya kwingilila
Hanhu Hang'alile Ng'hani
haivuguke kipigiti hema da
kuiting'hanila da ichanduso
vudikalile dimile.
9 Ino iyo ningo ya kipigiti
kino kitulinacho. Yolagusa
kamba nhunza zikalile zilav-
igwa na wang'onyo wakalile
wachinjigwa havidahile
kung'aliza udaho wa wanhu
wa kusambula gehile na
ganogile,
10 ila ikala mbuli ilolile
ng'hani kuja na kung'wa na
sona bwando za kuing'aliza,
mbuli za lukuli zitendeke
mbaka kipigiti cha Mulungu
kuvitenda vinhu vose viwe
va sambi kivikile.
11 Ila Kilisto keza kamba
Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko wa vinhu
vinogile vija vili hano.
Hema da kuiting'hanila
doyosang'hanika mgati yake
kulu kubanza dija da ichan-
duso na dina vinhu vose,
hema dija haditendigwe
na munhu, na hadili muu-
lumwengu uno.
12 Kengila Hanhu
Hang'alile Ng'hani mwanza
umwe, na hengile na mulopa
wa menhe ama ng'ombe,
ila kengila na mulopa wake
mwenyego, avo kaugula
ukombola wa digunge sama
yetu.
13 Mulopa wa menhe na
ng'ombe na tozi da bogwa
da mwanang'ombe wonyun-
yiziligwa mwa awo wany-
olodoke na kuwang'aliza,
avo woneke wang'ala
mng'huli zao.
14 Kilisto, ayo kubitila
Loho wa digunge kailava
heyo mwenyego ha Mulungu
bila kuwa na kinhu kihile.
Mianza mingahi mulopa
wake woung'aliza udaho
wetu wa kusambula gehile
na ganogile kulawa mmbuli
zitugalila ifa, giladi tum-
tambikile Mulungu mwene
ugima?
15 Sama ya mbuli ino
Kilisto iyo mgombeleza wa
lagano da isambi, giladi
awo wakemigwe na Mu-
lungu wabokele kilagano
cha uhazi wa digunge,
kwavija Kilisto kadangan-
hika giladi kuwakombola
kulawa m'vilozo vitendeke
mdilagano da ichanduso.
16 Mmbuli ya lupwilili lwa
ugozi wa vinhu va munhu,
yolondigwa itangike kamba
munhu yandike lupwilili
luja kesha kudanganhika,
17 kwavija lupwilili lwa
ugozi wa vinhu lwabule
mhiko kipigiti munhu yal-
wandike yang'hali mgima,
ila lokwiza kupata mhiko
haja vondayadanganhike.
18 Kino kicho kilamso hata

lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa.
19 Kwavija Musa viyaipetile
kila ndagizi mwa wanhu
wose kulingana na vugalagize Malagizo ga Musa, kasola
mulopa wa ng'ombe na wa
menhe hamoja na mazi
na kukinyunyizila ikitabu
na kuwanyunyizila wanhu
wose, mkuvubika mijusu
midung'hu ya ng'hondolo na
matambi ga hisopo.
20 Kalonga, “Uno uwo mulopa wa lagano ajo Mulungu
diyawalagize mweye mdigoge.”†
21 Vivija Musa kavinyunyizila mulopa via vose
visang'hanike mnhambiko
na dihema.
22 Kweli kabisa kulingana
na Malagizo ga Musa, vinhu
behi na vose ving'alizwa
na mulopa, na bila mulopa
haduhu kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga
vinhu va kuulanga
volondigwa ving'alizwe na
nhosa kamba ino. Ila
vinhu va kuulanga venyego
volonda nhosa inogile
ng'hani.
24 Kwavija Kilisto hengile
Hanhu Hang'alile Ng'hani
hatendigwe na makono ga
wanhu, aho halingile kamba
hanhu hang'alile ng'hani ha
kuulanga, ila kengila kuulanga kwenyego, ako sambi
kema haulongozi wa Mulungu sama yetu.
25 Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko wa
Wayahudi kokwingila
Hanhu Hang'alile Ng'hani
kila mulao na mulopa
wa wang'onyo, ila Kilisto
hengile kuulanga kuilava
nhosa heyo mwenyego
mianza bwando,
26 ihawile hivo Kilisto
yahalondigwe kugaya mianza bwando songela kulumbigwa kwa ulumwengu.
Ila sambi kalawilila mwanza
umwe mkipigiti cha kimambukizo giladi yavisegeze
vilozo kubitila kuilava nhosa
heyo mwenyego.
27 Kamba vija munhu
viyolondigwa kudanganhika
mwanza umwe, imala abaho
nhaguso,
28 avo Kilisto kalavigwa
nhosa mwanza umwe giladi
yavisegeze vilozo va wanhu
bwando. Kokwiza mwanza
wa ikabili, si sama ya kuvisegeza vilozo va wanhu ila
kuugala ukombola ha awo
womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga
Musa gakala sisila da vinhu
vinogile vikwiza na sio
vinhu venyego. Sama ya
kilamso kino havidahika
kuwatenda wawe bule
vilozo awo womkwenhukila
Mulungu na nhosa zizija
ziibwelela bila kuziga mulao
kwa mulao havidahika
kusuluzwa!
2 Kamba wanhu wakalile
womtambikila Mulungu

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.

wakala wang'alizwe kweli
kulawa m'vilozo vao, sam-
biwaiyone wana vilozo, na
nhosa zose zihazigile.
3 Ila nhosa zino zowakum-
busa vilozo vao mulao kwa
mulao.
4 Kwavija mulopa wa
songolomi wa ng'ombe na
menhe haudaha kusegeza
vilozo.
5 Avo Kilisto viyezile muu-
lumwengu uno, kamulon-
gela Mulungu,
"Nhosa za kuchinja
wang'onyo na nhosa
za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele
lulo luulonda nikulav-
ile.
6 Hunogeligwe na nhosa za
kulukuza,
na hunogeligwe na
nhosa za kusegeza
vilozo.
7 Abaho nilonga, 'Nabaha,
Mulungu,
kugatenda gaja gakuno-
gele,
kamba vinyandik-
iligwe Mzinyandiko
Zing'alile.' "*
8 Tanhu kalonga, "Nhosa
za kuchinja wang'onyo na
nhosa za vinhu, nhosa
za kulukuza na nhosa za
kusegeza vilozo huzilonda
tena hunogelwe nazo," hata
kamba ving'hali vilavigwa
kulingana na Malagizo ga
Musa.
9 Abaho, kongeza, "Nabaha,
niza kusang'hana gaja
goulonda." Avo Mu-
lungu kosegeza Lagano da
Umwaka na hanhu hake
kokwika lagano da sambi.
10 Kwavija Yesu Kilisto
kasang'hana gaja gayamu-
londile Mulungu kutenda,
tweye tose tung'alizwa ku-
lawa m'vilozo kubitila nhosa
ya lukuli lwake ilavigwe
mwanza umwe sama ya
wanhu wose.
11 Kila mkulu wa nham-
biko kotenda sang'hano yake
kila zua, na kulava nhosa
iilingile mianza bwando,
ila nhosa zino hazidaha
kusegeza vilozo.
12 Ila Kilisto viyailavile
mwanza umwe nhosa imwe
ikala ilumbile milao yose
sama ya vilozo, kakala hasi
kumkono wa ukulume wa
Mulungu.
13 Songela kipigiti kija ko-
beta Mulungu yaweke wad-
umuka zake hasi ya magulu
gake.
14 Kwavija sama ya nhosa
imwe kawasuluza awo wa-
suluzwe vilozo vao.
15 Vivija na Loho wa Mu-
lungu kolava usindila wake
mmbuli ino. Tanhu kolonga,
16 "Dino dijo lagano dondan-
itende na hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu
mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi
zao," Mndewa ka-
longa.†
17 Abaho, kongeza, "Sikum-
bukila vilozo vao na mbuli
zao zihile."‡
18 Avo vilozo na mbuli zao zi-
hile vihageligwa kumgongo,

* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8. † **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33. ‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34.

nhosa ya kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugangamalo mkulu wa kwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya Yesu.
20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila ya sambi ilava ugima kubitila guo ditungikigwe Mng'anda ya Mulungu, ichola Hanhu Hang'alile Ng'hani.
21 Na avija vituli na mkulu wa nhambiko mkulu yotawala ng'anda ya Mulungu,
22 avo natumkwenhukile Mulungu na mioyo ilibule uzenzeleganye na nhamanila ituitangile goya, na mioyo yetu ing'alizwe kulawa muudaho wetu wihile wa kusambula gehile na ganogile, na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi gang'alile.
23 Natudigoge ng'hani tamanilo dituditogole bila kudungwadungwa, kwavija Mulungu itwikile nayo kilagano kabule uzenzeleganye.
24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswagiza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na kutenda ganogile.
25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba viwotenda wanhu wayagwe, ila natuigangamize, kamba vumkona zua da nhaguso da mmabehi.
26 Tuhagendelela kutenda vilozo giladi kuno twishile kuibokela ilimu ya kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose yondaisegeze vilozo,
27 ila kinhu kisigale kicho kino, kubeta na kingudemo nhaguso yondaize na moto ukalika awo wondauwalambite wadumuka wa Mulungu.
28 Munhu yoyose yagadulukile Malagizo ga Musa hameso ga wasindila wabili ama wadatu kakomigwa bila koneligwa bazi.
29 Mokwagiza nhaguso ng'hali kiasi gani yoolondigwa yaipate munhu yam'bojage Mwana wa Mulungu na magulu gake, ayo yaautendile mulopa wa lagano uja umng'aliza heyo uwe kamba kinhu haking'alile, na ayo yamuligile Loho wa Mulungu ayo yotonela bazi tweye?
30 Kwavija tumtanga ija yalongile, “Sang'hano ya kubwelezela si yenu mweye, ila yangu nie, noliha,”§ na vivija ilongigwa, “Mndewa kowatagusa wanhu zake.”*
31 Munhu kamba ino yahalagalila mmakono ga Mulungu yali na ugima, kodumba ng'hani!
32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye umwaka kipigiti vum'bokele Usenga wa Mulungu,

§ **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35.
* **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14.

mgazigwa na vinhu bwando,
ila mweye mgangamala.
33 Kipigiti kiyagwe mkala
muligigwa hameso ga
wanhu na kugazigwa, na
kipigiti kiyagwe hamudum-
bile kukala hamoja na awo
wawatendele mbuli hizo.
34 Muwonela bazi waja
wakalile mkifungo, na
vum'bokonywe vinhu venu,
mwazaganya mkudeng'ha,
kwavija m'vitanga kamba
mng'hali na vinhu bwando
va muloho vinogile ng'hani
vondavikale milongo yose.
35 Avo sambimuuleke
mgangamalo wenu kwavija
wowagalila nhunza ng'hulu.
36 Kwavija molondigwa
mwazaganye, giladi mga-
tende gaja gamnogele Mu-
lungu na kubokela gaja Mu-
lungu gayailagane namwe.
37 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,

"King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kok-
wiza,
na hakawilila.

38 Ila wanhu zangu wal-
ibule uzenzeleganye
wokala mnhamanila,
na munhu yoyose yob-
wela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo."†

39 Tweye hatuli mmwanza
wa awo wobwela kukisogo
ama awo wapotele, ila
twa mmwanza wa awo
wali na nhamanila na
wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo
yake iyo kweli ya kija kitutamanila na lugubulo lwa gaja gatuleka kugona.
2 Sama ya nhamanila wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.
3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu ulumbigwa na nhamanila kubitila mbuli ya Mulungu, avo gaja gotukona gatendigwa kulawa m'vinhu vileka koneka.
4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila Mulungu nhosa inogile kum'banza Kaini. Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye, na Mulungu mwenyego kazitogola nhosa zake. Kadanganhika, ila kubitila nhamanila yake, tokiifunza mbaka lelo.
5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sambiyadanganhike, ila kasoligwa na kugaligwa uchana ha Mulungu. Haduhu munhu yamonile kwavija Mulungu kamsola. Henoko kipigiti hanasoligwa, kapetigwa kamba munhu yamnogele Mulungu.
6 Haduhu munhu yodaha kumnogela Mulungu bila nhamanila, kwavija kila munhu yokwiza ha Mulungu kolondigwa yatogole kamba Mulungu kabaho na kowamoteza awo womzahila.

† **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

7 Nhamanila iyo imtendile
Nuhu yaihulike nzuma ya
mbuli zikwiza ziyalekile
kuzona. Kamtogola Mu-
lungu na kutenda safina
iyo imkombole heyo na mu-
lango wake, hakimambukizo
ulumwengu utagusigwa,
na Nuhu kapetigwa na
Mulungu kuwa mwende
sama ya nhamanila iyakalile
nayo.

8 Nhamanila iyo imtendile
Ablaham yatogole, ahaja
viyalongeligwe na Mulungu
yasegele yachole kuna iisi
iyamduilile kamba komg-
welela iwe uhazi wake.
Kasegela kulawa muisi yake
mwenyego bila kuvimanya
kuja koyochola.

9 Sama ya nhamanila Abla-
ham kakala muihema muisi
ya uhenza Mulungu iyek-
ile nayo kilagano. Vivija
milao ya hamwande Isaka
na Yakobo, awo wakalile
muihema kamba viyakalile
Ablaham, wabokela uhazi
kamba uno.

10 Kwavija Ablaham
kakala yobeta Wambo dili
na misingi ya digunge,
dibunigwe na kuzengigwa
na Mulungu.

11 Nhamanila iyo im-
tendile Ablaham yawe
tata, hata kamba kakala
m'vyele ng'hani na Sala
mwenyego ikala havidahika
kupata mwana. Kamtogola
Mulungu kamba kakivikiza
kilagano chake.

12 Hata kamba Ablaham
kakala m'vyele ng'hani,
kulawa munhu ino imwe
wavumbuka wanhu bwando
kamba nhondo za kuulanga
vuzilibule mheta, na kamba
misenga ya mumgwazo wa
ibahali viilibule mheta.

13 Wanhu wose wano
wadanganhika kuno wali
na nhamanila bila kubokela
kilagano chao, ila wachona
kilagano chao kutalitali na
kukideng'hela. Watogola
kamba hewo wakala wa-
henza na wabita nzila hano
muulumwengu.

14 Wanhu wolonga mbuli
kamba zino wolagusa
kamba wozahila isi yao
wenyego.

15 Hewo hawakalile
wogendelela kugelegeza
isi iwailekile. Kamba
wahatendile avo, wahabwel-
eganye.

16 Ila wakala woibeta isi
inogile ng'hani, isi ya kuu-
langa. Na Mulungu honile
kinyala kukemigwa Mu-
lungu wao, kwavija kawa-
tendela wambo dinogile
ng'hani kuulanga sama yao.

17 Nhamanila im-
tenda Ablaham yamulave
Isaka kipigiti Mulungu
viyamgezile. Ablaham
kakala imwe wa awo
wabokele kilagano, hata avo
katogola kumulava nhosa
mwanage yali yeiyeka,

18 hata kamba Mulungu
kamulongela, “Lukolo lu-
nikile kilagano nagwe kolu-
pata kubitila Isaka.”*

19 Ablaham kakala yo-
gelegeza kamba Mulungu
kodaha kumzusa munhu

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

kulawa mkudanganhika, na kamba vija viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudanganhika.

20 Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.

21 Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na kamtambikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya kutembelela.

22 Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongele Waislaeli wokwiza kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile behi na kudanganhika na kuwalongela vija vowolondigwa wamzike.

23 Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa wamfise heyo milenge midatu songela viyavumbuke kwavija wamona mwana ija kakala yanogile ng'hani, na hawadumbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa isi ya Misili.

24 Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile yaleme kukemigwa mwana wa biti Falao.

25 Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu kubanza kunogelwa na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi.

26 Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeligwa kinyala sama ya Kilisto kubanza kupata ugoli wose wa Misili, kwavija meso gake galola kuulongozi kuna inhunza ya kumwande.

27 Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila kudumba lusango lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo habwelile kuchugu kwavija kamona Mulungu ayo yoleka koneka na meso.

28 Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na ndagizi ya kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa Mulungu wa kuulanga yagweleligwe udaho wa kukoma sambiyawakome wana wa udele wa Waislaeli.

29 Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali Indung'hu kamba wobita muisi inyalile, ila Wamisili viwagezile kutenda avo, wadanganhikila mmazi.

30 Nhamanila iyo itendile konhi da wambo da Yeliko digwe, kipigiti wanhu viwamambukize kudizunguluka mazua saba.

31 Sama ya nhamanila Lahabu, ija imtwanzi yakalile yotenda ugoni ndwanga, hakomigwe na awo wamdulukile Mulungu kwavija kawabokela goya visepi.

32 Avo nilonge choni? Kipigiti kimala cha kuwapetela mbuli za Gidioni, Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli, na wahokozi,

33 awo kubitila nhamanila wazihuma ndewa, wasegeza uzenzeleganye, na wabokela

gaja gawailagane na Mulungu. Wainuniza milomo ya simba,

34 wauzima moto ukwaka, wahonyokwa na ng'hali za mizele, na udonhi wao ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene mhiko kuna ing'hondo na kuwahuma asikali wa isi za kutali.

35 Watwanzi wawabokela wanhu zao wadanganhike wazusigwe na kuwa wagima kabili.

Wanhu wayagwe wagazigwa, na walema kufunguligwa, giladi wapate mzuso unogile ng'hani.

36 Wayagwe watendeligwa uponela na kulanhigwa na hata kufungigwa na minyolo na kugeligwa mkifungo.

37 Wakomigwa mkutoigwa na mabwe, wakanhigwa na misumeno, wakomigwa na mizele, watembela kuno wavalile mikwembe ya menhe na ng'hondolo, wakala wakumbulu, wagazigwa, na watendeligwa gehile.

38 Wanhu wano wakala wanogile ng'hani na ulumwengu haulumbile kukala na wanhu wano. Wazungulukazunguluka muluwala na mmigongo, muna zimhango na mmikolongo ya isi.

39 Wanhu wano wose wapata nhogolwa inogile sama ya nhamanila yao, hata avo haduhu hata munhu imwe mmwanza wao yapatile kija kiwailagane na Mulungu.

40 Kwavija Mulungu kakala yogesa kinhu kinogile ng'hani sama yetu tweye, avo woleka kuhungula hanhu kipigiti vondatuleke kuhungula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu da wasindila kamba dino, avo natwike hamgwazo kila kinhu kituzuila na kila kilozo kitunamata himahima, na tukimbile na mwazaganyo mkimbilo Mulungu uyawikile haulongozi wetu.

2 Meso getu gamulole Yesu, heyo yawile waichanduso na waikimambukizo mnhamanila yetu. Sama ya deng'ho diyekiligwe kuja kuyakalile yochola, kawazaganya msalaba bila kugelegeza kinyala chake. Sambi kakala hasi kumkono wa ukulume wa kigoda cha undewa cha Mulungu.

3 Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi kamba uno kulawa mwa wanhu wene vilozo, giladi sambimdonhe na kubogoyoka umoyo.

4 Kuiyoha kumuiyoha sama ya kuvilema vilozo hamunaiyoha kuvikila kudanganhika.

5 Na muisemwa mbuli za kuwagangamiza Mulungu ziyawalongele mweye kamba wanage?

“Mwanangu, sambiuzabuze mulanho wa Mndewa, na sambiubogoyoke umoyo haja vondayakukomhokele.

6 Kwavija Mndewa komzuma
munhu yoyose yamnogele,
na komulanha munhu
yoyose iyomtogola
kuwa mwanage.”*
7 Yazaganyeni gaja gomgaya
kamba tata viyomtoa mwan-
age. Migayo yenu yolagusa
kamba Mulungu kowaten-
dela vija vilondigwa kuwa-
tendela wanage. Vino hana
mwana yalekile kulanhigwa
na tataake?
8 Kamba hulanhigwe kamba
viwali wana zake wose, basi
nhegulo yake gweye huli
mwanage wa ikweli, ila kwa
mwana wa halamu.
9 Tata zetu wa kiunhu wotu-
lanha na towahishimila, avo
tolondigwa tumuhishimile
ng'hani Tata wetu wa mu-
loho giladi tuwe na ugima!
10 Tata zetu wa kiunhu
watulanha mkipigiti kiguhi,
kamba viwonile vinoga
kumwao, ila Mulungu
kotulanha sama ya kutulon-
dela tweye ganogile, giladi
tuupate ung'azi wake.
11 Tuhalanhigwa, tokona
usungu mkipigiti kija na
sio umwilile. Ila kwa
vovose vija, kumwande
awo walanhigwe wohuna
nhunza ya kukala ukazi wa
kuwa bule uzenzeleganye
uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono
genu gadonhile, na gage-
leni mhiko mavindi genu
gogudema!
13 Gendeleleni kutembela
mnzila igoloke giladi yali
na mgulu ulemale sam-
biyasiguke ila yahonyigwe.†
14 Kaleni na wanhu wose
mditindiwalo, na mkale
ukazi ung'alile, kwavija
haduhu munhu yondaya-
mone Mndewa kamba
hakalile vino.
15 Teganyeni sam-
bim'bweleganye kuchugu
kulawa mngekewa ya Mu-
lungu. Munhu sambiya-
galuke m'biki wa usungu,
ukula na kusongeza migayo
bwando ilawa muna isumu
uulinayo.
16 Sambikuwe na munhu
mgoni ama yaleka kumno-
gela Mulungu kamba Esau,
ayo sama ya mandia ga
laka imwe, kaguza hanhu
ha uhazi wa kuvumbuka wa
ichanduso.
17 Kamba vum'vitangile,
hakimambukizo viyalondile
kuhala motelo zino,
kalemigwa, kwavija hapatile
nafasi ya kuvileka vilozo
vake, hata kamba kaizahila
na mahozi.
18 Mweye ham'bitile kuna
Idigongo da Sinai didaha
kukwasika, dikwaka moto,
na ham'bitile mdiziza,
ham'bitile mdigiogio na
mdikukuzumbi,
19 ham'bitile kuna imha-
lati ilila, na ham'bitile kuna
idizwi ajo wanhu wahadihu-
lika hawalonda kudihulika
kabili kamba wanhu wa Is-
laeli viwabitile.
20 Kwavija hawadahile
kwazaganya ndagizi iwag-

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12. † **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26.

weleligwe, ilonga, “Hata kamba mng'onyo yahakikwasa ikigongo, kolondigwa yatoigwe na mibwe mbaka yadanganhike.”‡

21 Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza ng'hani avo Musa kalonga, “Nie nogudema na nokona bwembwe!”§

22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya kuulanga, wambo da Mulungu mwene ugima, na m'bita mmaalufu kwa maalufu ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga mumting'hano umemile ndeng'helelo.

23 M'bita mdale da wana wa udele wa Mulungu, awo matwaga gao gandikigwe kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo yowatagusa wanhu wose, na m'bita muloho wa wanhu walibule uzenzeleganye yali kuulanga ayo sambi yatendigwe yaleke kuhungula hanhu.

24 M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi wa lagano da isambi, na m'bita mmulopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile kubanza mbuli za mulopa wa Abeli.

25 Avo, teganyeni, sambimuleme kumtegeleza ayo yolonga namwe. Awo walemile kumtegeleza ayo yawalongele usenga wa Mulungu muulumwengu hawahonyokwe, avo kamba na tweye tuhamuhindukila kisogo ayo yolonga kulawa kuulanga hatuhonyokwa.

26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila sambi keka kilagano yolonga, “Noitigisa isi mwanza wa ikabili na sio isi iiyeka ila vivija na ulanga.”*

27 Ulonzi uno ulonga, “mwanza wa ikabili,” wolagusa kamba vinhu vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa vosigala.

28 Avo natulave hewela, kwavija tobokela undewa uja haudaha kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimnogele na hishima na kidumbo.

29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu.

2 Sambimwisemwe kuwabokela wahenza mzikae zenu, kuna wanhu watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya.

3 Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa mkifungo hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija mogazigwa hamoja na hewo.

‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6. † **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24.

4 Kuisola na kuhishimilwe
na wanhu wose, na wat-
wanzi sambiwawe vizen-
zeleganye ha wambigalo
zao, na wambigalo vivija,
kwavija Mulungu kowata-
gusa wagoni na wanhu wose
washalati.
5 Sambimnogelwe na
hela, na mwenelwe na
kija kimulinacho, kwavija
Mulungu kalonga, “Siwaleka
mweye mwiyeka, na si-
wasa.”*
6 Avo tolonga bila
kudumba kamba,
“Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?”†
7 Wagelegezeni wakulu
zenu waja wawapete-
leni usenga wa Mulungu.
Gagelegezeni ganogile gose
gawatendile muugima wao,
na mwige nhamanila yao.
8 Yesu Kilisto iyo iija mayo,
lelo, na mazua gose.
9 Sambimuhembeluswe na
mafundo gogose gamulekile
kugatanga, kwavija vinoga
moyo ugeligwe mhiko na
ngekewa ya Mulungu na sio
na ndagizi za vakuja azo
zilekile kuwataza awo wozi-
goga.
10 Tweye tuna kilingo
cha kulavila nhosa acho
wakulu wa nhambiko
wosang'hanika mdihema da
kuiting'hanila hawatogozwa
kuja nhosa yoyose ilavigwa
mkilingo hicho.
11 Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko kougala
mulopa wa wang'onyo
Hanhu Hang'alile Ng'hani
giladi yaulave uwe nhosa ya
kusegeza vilozo, ila zing'huli
za iwang'onyo zolukuzwa
hanze ya ing'hambi.
12 Sama ya kilamso kino
Yesu vivija kadanganhika
hamgwazo wa idiwambo
giladi yawang'alize wanhu
kulawa m'vilozo vao na
mulopa wake.
13 Avo natuchole kuyali
heyo kunze ya ing'hambi, na
tusangile kinyala chake.
14 Kwavija hano muisi
twabule wambo dikala
gunge na gunge sama
yetu, avo tozahila wambo
dondadize.
15 Avo natugendelele ku-
mulavila Mulungu nhosa za
nhogolwa mazua gose ku-
bitila Yesu, malawililo ga
milomo itogole twaga jake.
16 Sambimwisemwe ku-
tenda ganogile na kuisangila
vinhu na waenu, kwavija
Mulungu konogelwa na
nhosa kamba zino.
17 Wategelezeni waja
wowalongoza na mtende
gaja gowolonga, kwav-
ija wogonelela sama
yenu kamba wanhu
wondawalave mheta za
sang'hano zao ha Mu-
lungu. Wategelezeni giladi
sang'hano yao iwe ndeng'ha,
na sambiiwe nhwanganiko
kumwao, kwavija kamba
wahatwanganika, havinoga
kumwenu.
18 Tutambikileni kwavija
tuvitanga kamba tuna udaho

* **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6.
† **13:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na tosulukila kutenda mbuli zinogile mazua gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambikile giladi Mulungu yanibweze hima kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila mulopa wake wa lagano da digunge,
21 yawagwelele mweye vinhu vose va kutenda gaja gamnogele, na kubitila Yesu Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila mtegeleze goya usenga uno wa kuwagangamiza, kwavija lupwilili luno luniwandikile hauli mtali.
23 Nolonda mweye m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo kalawa mkifungo. Kamba yahalopola kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza hamoja na wanhu wose wa Mulungu. Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.

Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu

wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya namna zose,
3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala mwazaganyo.
4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuhumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu chochose.
5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kogweleligwa.
6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno.
7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose kulawa ha Mndewa.
8 Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzimbuli zose zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto wali wakumbulu wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza mmioyo.
10 Na wanhu waja wamtogole Kilisto wali wagoli wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu viyowahumulusa mmioyo, kwavija munhu mgoli kodanganhika kamba lua da kumuhulo.
11 Kwavija zua dosimbuka na kuulukuza um'biki na keakea jake dikalika, malua gake golagala, na unozi wake wobanangika. Vivija mgoli kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwazaganya kipigiti yahagezigwa, kwavija yehesha kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima Mulungu yawekile kilagano wanhu waja womnogela heyo.
13 Munhu yahagezigwa, sambiyalonge, “Nogezigwa na Mulungu.” Kwavija Mulungu hadaha kugezigwa na mbuli zihile, na heyo mwenyego hamgeza munhu yoyose,
14 ila kila munhu kogezigwa mkuswagizwa na sulukila zake zihile, azo zimkwekwesa na kumwagiza.
15 Abaho, sulukila hizo zihakangala, zolongoza kuna ivilozo, na ivilozo vihakangala, volongoza kuna iifa.
16 Ndugu zangu wanogelwa, sambim'vwiziligwe!
17 Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile kuhungula hanhu volawa kuulanga, vohumuluka kulawa ha Tata,

yalumbile milangaza ya ku-
ulanga, ayo yoleka kugaluka
kamba sisila vidigaluka.
18 Kasagula kutulela
muugima wa digunge ku-
bitila usenga wa ikweli,
kamba tuwe malimbuko ga
vinhu vose viyalumbile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa,
muitange mbuli ino! Kila
munhu kolondigwa yahu-
like himahima, ila sam-
biyalopole kulonga ama
kuwa na lusango,
20 kwavija lusango lwa
munhu halugala ukazi wa
kuwa bule uzenzeleganye
uyousulukila Mulungu.
21 Avo, segezeni uvu-
ludusi wose na mbuli
zose zihile, ihumuluseni
haulongozi wa Mulungu
na kuubokela usenga uja
uhandigwe mmioyo yenu
udaha kuwakombola.
22 Ila sambimkiivwizile
wenyego mkuutegeleza
usenga wa Mulungu tu,
ila muwe wasang'hana wa
usenga uwo.
23 Munhu yoyose
youtegeleza Usenga Unogile
ila hatenda kamba vija
viulonga kalinga na munhu
yokilola kihanga chake
mkiwowo,
24 na yehesha kuilola
mwenyego, kochola na
mkipigiti kiguhi kokiisemwa
vija viyali.
25 Ila kamba uhadilola
goya lagizo dilekile kuhun-
gula hanhu ajo dikug-
welela ulegeho, na kamba
uhagendelela kugatenda
gaja gali mdilagizo dija na
hauisemwile gaja gauhulike,
Mulungu kokumoteza mm-
buli ija yuutenda.
26 Munhu yoyose
mmwanza wenu yokwagiza
kamba komsang'hanikila
Mulungu, ila hadaha kuki-
izuila mmbuli ya kija
choyolonga, nhamanila yake
yabule kinhu na kokiivwiz-
ila mwenyego.
27 Ino iyo nhamanila in-
ogile na ilekile kunyolodoka
haulongozi wa Mulungu
Tata, kamba kuwataza
wakiwa na vizuka mmigayo
yao, na kuiteganya wenyego
sambimnyolodoswe na
ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, moda-
haze kulonga kamba muna
nhamanila mkuilumba
hamoja na Mndewa wetu
Yesu Kilisto mwene yenzi
kuno mowanogela wanhu
wayagwe na wayagwe
mowehila?
2 Tutende keza munhu
mumting'hano wenu
yavalile kitindi cha zahabu
na vivalo vinogile, na
munhu iyagwe mkum-
bulu yavalile vivalo vifitile
kengila.
3 Ihawa molagusa hishima
ha ija imunhu yavalile
vivalo vinogile na ku-
longa, “Kala hano hanhu
hanogile,” ila momulongela
ija imkumbulu, “Ima haja,”

ama “Kala hasi ha magulu
gangu,”
4 mbagu ino hailagusa
kamba ulamuzi wenu wo-
longozwa na nia ihile?

5 Tegelezeni, ndugu zangu
wanogelwa! Mulungu
hawasagule wakumbulu wa
ulumwengu uno wawe wag-
oli mnhamanila? Hewo sio
awo wondawauhale undewa
uja Mulungu uyekile ki-
lagano na waja womnogela
heyo?
6 Ila mweye hamuwahishim-
ila wakumbulu. Sio wag-
oli wowagaza mweye na
kuwakwekwesa mkuwagala
m'vitala?
7 Hewo sio waja wodilonga
vihile twaga dinogile da Yesu
Kilisto dimgweleligwe?

8 Ihawa modivikiza lagizo
da Undewa wa Mulungu
dili Mzinyandiko Zing'alile
zilonga, “Mnogele munhu
wa habehi nagwe kamba
vuukinogela mwenyego,”*
motenda vinogile.
9 Ila kamba mowanogela
wanhu wayagwe na
wayagwe hamuwanogela,
motenda vilozo, na lag-
izo hijo dowapeta mweye
kamba wakeng'enha wa
malagizo.
10 Kwavija munhu yoyose
yogagoga Malagizo gose ga
Musa, ila yahaikwangwala
Mdilagizo dimwe, kopetigwa
kamba kahonyela mkugak-
eng'enha Malagizo gose.

11 Kwavija heyo ya-
longile, “sambiutende
ugoni,”† vivija kalonga,
“sambiukome.”‡ Na ihawa
hutenda ugoni ila kokoma,
kugaluka mkeng'enha Mala-
gizo higo.
12 Longeni na kutenda
kamba wanhu wondawata-
gusigwe na dilagizo dija
ditugalila ulegeho.
13 Kwavija nhaguso
yowabule bazi ha munhu
yoyose yalibule bazi. Ila
kamba muhawonela wanhu
bazi, Mulungu kowonela
mweye bazi kipigiti von-
dayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

14 Ndugu zangu, vino
vilumba kamba munhu ko-
longa kanayo nhamanila ila
hailagusa kubitila sang'hano
zake? Nhamanila kamba
hiyo yodaha kumkombola
munhu kulawa muinhaguso
ya Mulungu?
15 Tutende ndugu yako
kabule vivalo na kabule
mandia,
16 na gweye kolonga,
“Genda na tindiwalo, ukote
moto na kwiguta,” ila
humgwelela kinhu cho-
chose, kinhu chaki kinogile
chuutendile?
17 Vivija nhamanila iiyeka,
ihawa yabule sang'hano,
nhamanila yako haidaha
kutenda kinhu chochose.
18 Ila munhu kodaha
kulonga, “Gweye ku-
nayo nhamanila, nie nna

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17.

sang'hano.” Nilagusile nhamanila yako bila sang'hano, na nie nokulagusila nhamanila yangu kubitila sang'hano zangu.

19 Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga! Hata vinyamkela wotogola vivo na kugudema.

20 M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano jaga bule?

21 Muhenga wetu Ablaham hapetigwe kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyamulavile mwanage Isaka mkilingo cha kulavila nhosa?

22 Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake visang'hanika hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke kuhungula hanhu kubitila kija kiyatendile.

23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, “Ablaham kamtogola Mulungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzeleganye,”§ na heyo kakemigwa mbwiga wa Mulungu.

24 M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzeleganye kubitila kija choyotenda na sio kubitila nhamanila iiyeka.

25 Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga, kapetigwa kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyawabokele waja visepi na kuwalongela wachole kubitila nzila iyagwe.*

26 Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na nhamanila bila sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sambimuwe wakulufunzi, kwavija movitanga kamba tweye wakulufunzi totagusigwa nhaguso ng'hulu ng'hani.

2 Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa munhu yoyose hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo iyo munhu yalekile kuhungula hanhu, na kodaha kuluzuila lukuli lwake lose sambilutende gehile.

3 Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli zao kokose kutulonda.

4 Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola kokose koyolonda heyo yoilongoza.

5 Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.

Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu!

6 Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli

§ **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

zose zihile. Lulimi lulo
kipindi kimwe yeiyeka
kili mzing'huli zetu, ila
lolunyolodosa lukuli lose.
Lulimi lodaha kuulukuza
ugima wetu wose lusomigwa
lwenyego na moto ubwin-
higwa na kuzimu.
7 Munhu kodaha kuvifuga
na kesha kuvifuga vinhu
vose vilumbigwe na Mu-
lungu, wang'onyo na ndege,
nyoka na vinhu va m'bahali,
8 ila haduhu munhu
yodaha kulufuga lulimi.
Lulimi lwabule mhumulo
na lumema wiho, lumema
sumu igala ifa.
9 Kubitila lulimi tom-
togola Mndewa na Tata
wetu, na kubitila lulimi
towadukumiza wanhu awo
walumbigwe mkuilinga na
Mulungu.
10 Kulawa mmulomo
umwe molawa motelo na
ndukumiza. Ndugu zangu,
hailondigwa kuwa vino.
11 Nzokwe imwe yodahaze
kulava mazi gamwilile na
gausungu hamoja?
12 Ndugu zangu, mtini
wodahaze kulela zaituni,
ama mzabibu wodahaze
kulela tini? Vivija nzokwe
ya mazi gausungu haidaha
kulava mazi gamwilile.

*Ng'hungwe Kulawa Kuu-
langa*

13 Yalihi yali m'bala na
yali na ilimu mmwanza
wenu? Yalaguse ubala
wake na ilimu yake kubitila
ukazi wake unogile, kubitila
sang'hano zake zinogile
zitendeka mkuhola moyo
kwiza kulawa mng'hungwe.
14 Ila kamba mmioyo
yenu mna migongo, usungu,
na kuinogela wenyego,
sambimuitope mmbuli ino
ama kuibela ikweli.
15 Ng'hungwe kamba
hiyo hailawa kuulanga, ila
yolawa muulumwengu, ya
kiunhu, na ya Mwenem-
bago.
16 Kwavija hanhu hali
na migongo na kuinogela
mwenyego, vivija hana
ngomba na mbuli zose
zihile.
17 Ila ng'hungwe ilawa
kuulanga tanhu ing'ala,
abaho yonogelwa na tindi-
walo, ihola, yowagesa
wanhu wayagwe, imema
bazi, yolela mujo wa
mbuli zinogile, haim'bagula
munhu, na yabule uzenzele-
ganye.
18 Na waja wogala tindi-
walo wohanda mbeyu za
tindiwalo na kuhuna kuwa
bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi
mmwanza wenu volawa
kwahi? Havilawa mzisuluk-
ila zenu zitenda ng'hondo
mgati yenu?
2 Molonda vinhu, ila ham-
daha kuvipata, avo mokoma
giladi m'vipate. Movisu-
lukila ng'hani vinhu, ila
ham'vipata, avo mogomba
na kuitoa. Mwabule
vinhu vimulonda kwavija
hamumpula Mulungu.
3 Na muhapula, ham-
pata, kwavija mopula na

nia ihile. Mopula vinhu giladi muhavipata mtendele sulukila zenu.
4 Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga kamba wagoni, ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu kulinga na kuwa na udumuka na Mulungu? Munhu yoyose yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu kogaluka kuwa mdumuka wa Mulungu.
5 Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja vuzilongile kamba, “Loho ayo Mulungu yamwikile mgati yetu kana wivu ng'hani”?
6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile ng'hani. Kino kicho kilamso Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu kowabeza wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu waholile moyo.”*

7 Avo, iweni wende ha Mulungu. Mulemeni Mwenembago, na heyo kowakimbila.
8 Mkwenhukileni Mulungu, na heyo kowakwenhukila mweye. Suluzeni makono genu, mweye muli na vilozo, na ing'alizeni mioyo yenu, mweye videlenya!
9 Muwe na giogio, mgegemeze, na kulila. Daba jenu digaluke kuwa kililo, na ndeng'ha yenu iwe giogio kulu.
10 Ihumuluseni haulongozi wa Mndewa, na heyo kowagwelela hishima ng'hulu.
11 Ndugu zangu, sambimuilonge vihile wenyego kwa wenyego. Munhu yoyose yomulonga vihile ndugu yake ama kumtagusa kodilonga vihile lagizo da Undewa wa Mulungu na kuditagusa. Na kamba uhaditagusa idilagizo, hudigoga lagizo higo, ila koditagusa.
12 Mulungu iyo yeiyeka mulava malagizo na mulamula, ayo yodaha kukombola na kubananga. Ila gweye kwa munhu yalihi umtagusa munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

13 Tegelezeni, mweye mulonga, “Lelo ama mayo tochola mdiwambo dino ama wambo dija, tokala hiko kipigiti cha mulao umwe, totenda uchuluzi, na topata hela bwando.”
14 Mweye hamkitanga hata kija chondakilawile mayo. Ugima wenu uwo kinhu chaki? Kwavija mweye mulinga na kungugu dikoneka mkipigiti kiguhi, abaho dopotela.
15 Ila mulondigwa kulonga, “Ihawa manogelwa ga Mulungu, towa wagima na kutenda kino ama kija.”
16 Ila sambi mokiitopa na kuigoda. Matopa gose kamba gano haganogile.
17 Avo, munhu yoyose yogatanga ganogile goyolondigwa kugatenda, na kamba hagatenda gaja

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

goyolondigwa kugatenda, munhu hiyo kotenda vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama ya migayo yondamuipate.
2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu vidigwa na vimhungu.
3 Zahabu zenu na madini genu ga feza vigwa ng'hangaga. Na ng'hangaga ino yowa usindila wa mbuli zenu, na yozija ng'huli zenu kamba moto. Ila mokilundikila ngama mmazua gano ga kimambukizo.
4 Lola, vitumetume vimulemile kuwaliha wasang'hana wasengile migunda yenu vowalilila. Vililo va waja wahunile vingila mmagwiti ga Mndewa Mwene Udaho.
5 Ukazi wenu wa hano muisi umema sulukila ya kulonda vinhu vose vinogile na kuimemezela kila kinhu kimulonda. Muitenda wenyego mnenehe sama ya zua da kuchinjigwa.
6 Muwatagusa na kuwakoma wanhu walibule uzenzeleganye, awo walekile kuibamilila na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na mwazaganyo mbaka Mndewa vondayeze. Lola avija mulimi voyobeta mgunda wake ulele vakuja vili na ugoli mkulu, vija voyokwazaganya songela mvula za vuli mbaka masika.
8 Vivija na mweye mwazaganye. Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.
9 Ndugu zangu, sambimuitwanganikile wenyego kwa wenyego giladi sambimtagusigwe na Mulungu. Lola, mulamula ka mmabehi kwiza.
10 Ndugu zangu, wakumbukileni waja wahokozi wahokole mditwaga da Mndewa. Muwatende kamba ningo ya mwazaganyo kipigiti muhabitila mmigayo.
11 Kamba vum'vitanga, towapeta wamota ng'hani awo wazaganye mmigayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu na mwona vija hakimambukizo Mndewa viyamtendele ganogile. Kwavija Mndewa kamema bazi na unovu.
12 Ndugu zangu, hamoja na gano gose, sambimuiduile na ulanga ama na isi ama na kinhu chochose kiyagwe. “Ona” yenu na iwe ona, na “Ndema” yenu na iwe ndema, giladi sambimwingile muinhaguso.
13 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mumgayo? Kolondigwa yatambike. Hana munhu yoyose mmwanza wenu yodeng'ha? Yembe nyila za kumtogola Mulungu.
14 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mtamu? Kolondigwa

yawakeme wavyele wa
wanhu wamtogole Kilisto
wamtambikile na nhamanila
na kum'bakaza mavuta
mditwaga da Mndewa.
15 Na kamba wahatambika
mnhamanila, mtamu ija ko-
hona, na Mndewa komg-
welela ugima. Na kamba
katenda vilozo, vilozo vake
vogeligwa kumgongo.
16 Avo, iyalalileni vilozo
venu mwemwe kwa
mwemwe na kukiitambikila
wenyego kwa wenyego
giladi muhonyigwe. Nham-
biko ya munhu yalibule
uzenzeleganye ina mhiko
ng'hulu na yotenda mbuli
bwando.
17 Eliya kakala munhu
kamba vituli tweye. Katam-
bika mkuiyoha ng'hani
kamba mvula sambiitoe
muisi yake, nayo haitoile
mkipigiti cha milao midatu
na milenge sita.*
18 Abaho, katambika ka-
bili, na mvula itoa kulawa
kuulanga, na vinhu muisi
visonga kulela.
19 Ndugu zangu, kamba
munhu mmwanza wenu ya-
haileka ikweli na munhu
iyagwe yaham'bweza muik-
weli,
20 m'vitange kamba
munhu yom'bweza munhu
yali na vilozo kulawa mzim-
buli zake zihile, koikombola
loho ya munhu hiyo yali
na vilozo kulawa mkudan-
ganhika na kutenda vilozo
bwando va munhu hiyo
vigeligwe kumgongo.

---

* **5:17** ***Eliya*** kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO

PETULO ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.

2 Mulungu Tata kawatanga
mweye na kawasagula
songela mwaka, na Loho
wake kawatenda mweye
mng'ale, giladi mumtegeleze
heyo na msuluzwe na
mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo
bwando viwe hamoja
namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu,
Tata wa Mndewa wetu Yesu
Kilisto! Sama ya bazi jake
kulu katutenda tuleligwe
mwanza wa ikabili, na
kutugala kuditamanilo dili
na ugima kubitila mzuso
wa Yesu Kilisto kulawa
mkudanganhika,
4 avo, tololela kupata
motelo za ugoli zija Mulungu
zoyowekila wanhu zake,
motelo zoyowekila mweye
kuulanga, ako hazidaha
kola ama kubanangika ama
kuvulala.
5 Na kubitila nhamanila
yenu, Mulungu kowemiliza
mweye na mhiko zake
mbaka vondam'bokele
ukombola uno, awo
utandigwe na wondau-
gubuligwe na koneka na
wanhu wose mdizua da
ikimambukizo.
6 Deng'heni ng'hani mm-
buli ino, hata kamba
molondigwa kuwa na giogio
mkipigiti kidodo sama ya
migayo ya namna bwando
imgaya.
7 Migayo ino iza kula-
gusa vija nhamanila yenu
viigangamale. Hata zahabu,
ayo idaha kubanangika,
yogezigwa na moto, avo
vivija na nhamanila yenu
ayo inogile kubanza za-
habu yolondigwa kugezigwa
giladi idahe kwazaganya.
Abaho mobokela nhogolwa,
yenzi, na hishima kudizua
dondayabwele Yesu Kilisto.
8 Mumnogela heyo
hata kamba hammuwene.
Hata kamba hammona
sambi, mumtogola. Avo
mdeng'ha ndeng'ha ili na
yenzi, ndeng'ha haidahika
kusimulilwa,
9 kwavija nhunza ya kum-
togola heyo yowa ukombola
wa loho zenu.
10 Mmbuli ya ukombola
uno, wahokozi, waihokole
ngekewa ilondigwe kwiza
kumwenu, wahimbula
ng'hani mkuteganya.
11 Wageza kuzahila kamba
mbuli zino zolawilila
mkipigiti chaki na zolawilila
vilihi. Kino kikala kipig-
iti kiyakisagule Loho wa
Kilisto yakalile mgati yao,
mkuizuza migayo ija Kilisto
yondayaiyazaganye na yenzi
yondaize.
12 Mulungu kawalongela
wahokozi wano kamba
usenga wao haukalile sama
yao wenyego, ila sama
yenu mweye. Na sambi
Usenga uno Unogile up-
etigwa kumwenu na awo
wapetile mmhiko za Loho
wa Mulungu yatumigwe
kulawa kuulanga. Zino
zizo mbuli hata wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi
zenu. Mkale meso na kudika
tamanilo jenu jose mzi-
motelo zondamgweleligwe
mkipigiti Yesu Kilisto von-
dayeze.
14 Mweye kamba wende
wa Mulungu, sambimno-
gelwe na sulukila zihile
zumkalile nazo kipigiti
vumkalile wabozi.
15 Ila kamba Mu-
lungu yawasagule mweye
viyang'alile, na mweye
vivija mng'ale mzimbuli
zose zumtenda.
16 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Molondigwa
mng'ale kwavija nie
ning'ala."*
17 Kipigiti vumumtam-
bikila Mulungu momkema
heyo "Tata," ayo yowatagusa
wanhu wose bila kulola
kihanga cha munhu, ila
mkulola gaja gawatendile.
Avo, kaleni ukazi wa ku-
muhishimila heyo mmazua
genu gasigale.
18 Mweye mkomboligwa
kulawa mnzila za kibozi
zimuhalile kulawa ha wa-
henga zenu. Ila movitanga
kamba hamkomboligwe na
vinhu vibanangika kamba
feza ama zahabu,
19 ila mkomboligwa na
mulopa wa Yesu Kilisto uli
na ugoli mkulu, ayo yakalile
kamba Mwana Ng'hondolo
yalibule vilozo ama mbuli
ihile.
20 Heyo kasaguligwa
na Mulungu songela
ulumwengu haunalumbigwa,
na kagubuligwa mmazua
gano ga kimambukizo sama
yenu.
21 Kubitila Kilisto mum-
togola Mulungu, ayo
yamzusile Yesu kulawa mku-
danganhika na kumgwaa
yenzi, giladi nhamanila
yenu na tamanilo jenu viwe
ha Mulungu.
22 Mweye msuluzwa ku-
lawa m'vilozo venu kipigiti
vimuitogole ikweli, avo
molondigwa muinogele
wenyego kwa wenyego
kamba ndugu. Inoge-
leni ng'hani wenyego kwa
wenyego kulawa mmoyo.
23 Kwavija mweye
m'vumbuka mwanza wa
ikabili, sio na mbeyu
ibanangika, ila na mbeyu
ileka kubanangika, kubitila
Usenga wa Mulungu uli na
ugima na mwazaganyo.
24 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Wanhu wose walinga
kamba mijani,
na yenzi yao yose ilinga
kamba malua ga ku-
muhulo.
Imijani yohomba na
gamalua golagala,
25 ila Usenga wa
Mndewa wokwima
mazua gose."†
Usenga uno uwo Usenga Un-
ogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7.
† **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8.

1 Avo, lekeni mbuli zose
zihile, uvwizi, udelenya,
migongo, na kuwalonga
waenu vihile.
2 Kamba wana ving'hele,
gasulukileni matombo
ganogile ga muloho, giladi
kubitila matombo higo
mpate kukula muukombola.
3 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga, "Mweye
wenyego mulanza na kona
kamba Mndewa kanoga."
4 Izoni ha Mndewa, dibwe
dili na ugima dilemigwe
na wanhu kamba kinhu
bule, ila disaguligwa na
Mulungu kamba dibwe dili
na hishima ng'hulu.
5 Na mweye vivija,
mulinga na mabwe gali
na ugima, mzengigwa
muing'anda ya Mulungu
ya muloho tena mweye
mwa wakulu wa nham-
biko mung'alile. Kubitila
ugombelezi wa Yesu Kilisto
molava nhosa ya muloho ija
imnogela Mulungu.
6 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Nokwika dibwe da
hakingolobweda
mdiwambo da
Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na
hishima ng'hulu,
na munhu yoyose yo-
ditogola hageligwa
kinyala."*
7 Kumwenu mweye mto-
gola, dibwe dino dina ugoli
mkulu. Ila ha waja iwabezi,
dibwe dino dabule ugoli
wowose, kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Dibwe dilemigwe na
wazenzi,
sambi digaluka dibwe
da kutamanilwa
ng'hani kubanza
mabwe gose."†
8 Na Nyandiko ziyagwe
Zing'alile zolonga,
"Dibwe diwatenda wanhu
waikwale,
dibwe diwatenda hewo
wagwe."‡
Woikwala kwavija hawauto-
gole Usenga wa Mulungu,
na vino vivo vimnogele Mu-
lungu.
9 Ila mweye mwa wanhu
msaguligwe, wakulu wa
nhambiko wa Mndewa, isi
ing'alile, wanhu wa Mu-
lungu, msaguligwe kuzipeta
sang'hano za Mulungu,
ayo yawakemile mweye
kulawa mdiziza na kwingila
mmulangaza wake wa
mkanganyo.
10 Umwaka hamkalile
wanhu wa Mulungu, ila
sambi mwa wanhu zake.
Na umwaka hamditangile
bazi da Mulungu, ila sambi
mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

11 Mbwiga zangu
wanogelwa, mweye kamba
wahenza na wabita nzila
muulumwengu uno, noway-
alalila sambimziwinze su-
lukila za lukuli, azo zigomba
na loho zenu.
12 Kaleni ukazi unogile
hagatigati ya Wamhazi,

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14.

hata kamba wowatagusa
mweye kamba motenda
gehile, wazone sang'hano
zenu zinogile na wamuyenzi
Mulungu mdizua dondayeze
kuutagusa ulumwengu.
13 Sama ya Mndewa,
uhishimileni kila utawala
wa kiunhu. Mmuhishimile
mtawala, ayo yali na udaho
mkulu,
14 na watawala wadodo,
awo wasaguligwe na heyo
giladi wawasune waja
wotenda gehile na kuwag-
welela nhogolwa waja
wotenda ganogile.
15 Kwavija Mulungu
kowalonda mweye mzivu-
dalize mbuli za ubozi za
wanhu wabozi kubitila
mbuli zinogile zumtenda.
16 Kaleni kamba wanhu
wailegehe, ila sambimuu-
tende ulegeho wenu uwe
ngubiko ya kufisa mbuli
zihile. Kaleni kamba
nyakadala za Mulungu.
17 Muwahishimile wanhu
wose, na muwanogele
wanhu wamtogole Kilisto.
Mdumbeni Mulungu, na
mmuhishimile mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala,
iweni wende ha wandewa
zenu na kuwalagusila
hishima yose, sio ha wan-
dewa wanogile na waholile
mioyo weiyeka, ila vivija ha
awo iwakali.
19 Kwavija Mulungu kono-
gelwa na mweye muhatenda
gaja ganogile gomgatanga na
kwazaganya mbuli hazilum-
bile zondamtendeligwe.
20 Ihawa mokwazaganya
kipigiti muhatoigwa sama
ya kutenda mbuli zihile,
kinhu chaki chondampate?
Ila kamba muhagazika sama
ya kutenda mbuli zinogile
na kwazaganya, Mulungu
kowamoteza sama ya mbuli
hizo.
21 Kwavija mkemigwa
sama ya mbuli zino, mana
Kilisto vivija kagazika sama
yenu, kawalekela kilingilo,
giladi mumkweleleze heyo.
22 “Heyo hatendile vilozo,
na haduhu munhu yahu-
like mbuli za uvwizi kulawa
mmulomo wake.”§
23 Wanhu viwamuligile,
heyo ham'bwelezele ma-
ligo munhu yoyose, na
wanhu viwamgazile, heyo
hamgazile munhu yoyose.
Ila kadika tamanilo jake
ha Mulungu, mulamula
yalibule uzenzeleganye.
24 “Heyo mwenyego
kavipapa vilozo vetu” mu-
lukuli lwake mumsalaba, gi-
ladi mmbuli ya vilozo toneke
kamba tudanganhika, na
mmbuli zinogile toneke tuna
ugima. “Na kubitila ku-
toigwa kuyatoigwe mweye
muhona.”
25 Kwavija “mweye
mkala kamba ng'hondolo
wapotele,”* ila sambi
mum'bwelela Mchunga na
Mwimilizi wa loho zenu.

3

§ **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9. * **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi, muwe wende ha wambigalo zenu, giladi kamba munhu yoyose mmwanza wao hautogola Usenga Unogile, sang'hano zenu zowatenda hewo watogole. Hamulondigwa kulonga mbuli yoyose,

2 kwavija wozona sang'hano zenu vuzing'alile na za kuhishimika.

3 Kuihamba kumwenu sambimuihambe hanze heiyeka, mkukutika mvili na kuvala vinhu va zahabu na vivalo vinogile.

4 Ila, kuihamba kumwenu muihambe mgati, unozi uleka kuvulala wa loho ya uhozi na loho ya kuituza, awo uwo ugoli mkulu ng'hani hameso ga Mulungu.

5 Kwavija vino vivo viwaihambile watwanzi wang'alile wa umwaka wakalile womtamanila Mulungu. Hewo wakala wende ha wambigalo zao,

6 kamba Sala viyamtegeleze Ablaham na kumkema mndewa wake. Mweye mowa wanage ihawa motenda ganogile na kuleka kudumba kinhu chochose.

7 Vivija na mweye wambigalo, kaleni na watwanzi zenu na nzewele, wahishimileni kamba wanhu walibule mhiko na kamba wahazi hamoja na mweye wa nhunza ya ugima, giladi kinhu chochose sambikikikiwize nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose muwe na ngelegeza imwe. Muiyonele bazi, muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu, muwe na mioyo inogile, na kuihumulusa.

9 Sambimuilihe dihile kwa dihile ama ligo kwa ligo, ila iliheni na motelo, kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino giladi mzihale motelo.

10 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,

"Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.
11 Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudikweleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu walibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu waja wotenda gehile."*

13 Yalihi yondayawatende gehile, ihawa moiyoha mkutenda ganogile?

14 Ila hata kamba mogazigwa sama ya kutenda ganogile, mmota. Sambimdumbe kija chowodumba

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12.

hewo, na sambim-
dumbizwe.†
15 Ila mgweleleni Kilisto
hishima ng'hulu mmioyo
yenu, na mmuhishimile
heyo kamba Mndewa.
Kipigiti chose isasaleni
kumwidika kila munhu
yondayawauze mmbuli ya
tamanilo dimulinajo,
16 ila mtende avo na uhozi
na hishima. Muwe na
udaho unogile wa kusam-
bula gehile na ganogile,
giladi muhaligigwa, waja
wozilonga vihile sang'hano
zenu zinogile avija vimuli
wanahina wa Kilisto,
wageligwe kinyala sama ya
kija chowolonga.
17 Kwavija vinoga
kugazika sama ya ku-
tenda ganogile, ihawa vino
vivo vimnogela Mulungu,
kubanza kugazika sama ya
kutenda gehile.
18 Kwavija Kilisto kadan-
ganhika mwanza umwe
sama ya vilozo va wanhu
wose, munhu yalibule uzen-
zeleganye sama ya wanhu
wali na uzenzeleganye,
giladi yawagale mweye ha
Mulungu. Kadanganhika
mulukuli, ila katendigwa
kuwa mgima kubitila Loho
wa Mulungu,
19 na kubitila Loho ino,
vivija kachola kuupeta
Usenga Unogile ha loho zili
mkifungo.
20 Zino zikala loho za
wanhu waja walekile kum-
togola Mulungu kipigiti
Mulungu viyakalile yobeta
mkwazaganya, kipigiti cha
Nuhu viyakalile yozenga
meli yake. Wanhu kidogo
wakalile muimeli, wanhu
wanane weiyeka, wakom-
boligwa muna igamazi.
21 Na mazi gano galinga
na ubatizo uja uwakombola
mweye sambi. Hagasegeza
dikwe da lukuli, ila gawa
kilagano kitendigwe ha Mu-
lungu kulawa muudaho un-
ogile wa kusambula gehile
na ganogile. Kilagano ki-
wakombola mweye kubitila
mzuso wa Yesu Kilisto,
22 ayo yacholile kuulanga
na kukala ng'ambu ya
mkono wa ukulume‡ wa
Mulungu, yotawala wasenga
wose wa Mulungu wa
kuulanga, waja wali na
udaho kuulanga, na waja
wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto
kagazika mulukuli lwake, na
mweye vivija molondigwa
muigele mhiko na ngelegeza
iija iyakalile nayo heyo,
kwavija munhu yoyose
yogazigwa mulukuli sama
ya Kilisto, hatenda vilozo
kabili.
2 Avo, ukazi wenu usi-
gale wa kukala hano muisi
hamkala ukazi wa kusu-
lukila mbuli zihile za ki-
unhu, ila mokala ukazi wa
kuwinza manogelwa ga Mu-
lungu.

‡ **3:22** ***Ng'ambu ya mkono wa ukulume*** nhegulo yake *hanhu ha utawala na hishima.*

3 Kwavija umwaka mkipigiti kitali mkala ukazi wa
kutenda gaja Wamhazi
gawanogele kutenda. Mkala
ukazi wa kutenda ugoni, su-
lukila za ugoni, kukoligwa,
sona za kuja, sona za
kung'wa, na nhambiko za
miwegu.
4 Na sambi wamhazi
wokanganya vija mweye
vumuleka kuilumba hamoja
na hewo muukazi wao wa
kutenda mbuli zihile. Avo
wowalonga mweye vihile.
5 Ila wokwiza kulava
mheta hamwake heyo
yeshile kuisasala kuwata-
gusa iwagima na wadangan-
hike.
6 Kino kicho kilamso cha
Usenga Unogile kupetigwa
hata ha wanhu wadangan-
hike, giladi watagusigwe
mulukuli kamba vowota-
gusigwa wanhu wose. Up-
etigwa kumwao giladi ukazi
wao wa muloho wakale
kamba voyokala Mulungu.

*Wanhu wa Mulungu Vi-
wolondigwa Kuisang'hanikila
Nhunza ya Muloho*

7 Kimambukizo cha mbuli
zose cha mmabehi. Avo
muisasale na kuizuila, giladi
mdahe kutambika.
8 Tuhaleka gano gose,
muinogele ng'hani wenyego
kwa wenyego, kwavija noge
dogubika bwando da vilozo.
9 Mwigomele wenyego
kwa wenyego bila kutwan-
ganika.
10 Kila munhu kag-
weleligwa nhunza na Mu-
lungu, kulawa mnamna
bwando za nhunza zake
Mulungu. Avo zitendeni
nhunza hizo ziwataze
waenu.
11 Munhu yoyose yali
na nhunza ya kupeta,
kolondigwa yaupete Usenga
wa Mulungu. Munhu yoyose
yowataza wanhu wayagwe,
kolondigwa yawataze na
mhiko ziyagweleligwe na
Mulungu, giladi mzim-
buli zose nhogolwa yag-
weleligwe Mulungu kubitila
Yesu Kilisto. Yenzi na mhiko
viwe kumwake gunge na
gunge. Amina.

*Kugazika Kamba Munhu
Yamtogole Kilisto*

12 Mbwiga zangu, sam-
bimsinhuswe na migayo
yumgazika, kamba vija
kinhu cha mkanganyo
kilawilila kumwenu.
13 Ila deng'heni kamba mo-
bitila mmigayo ya Kilisto, gi-
ladi mdeng'he ng'hani kipig-
iti yenzi yake vondaigubu-
ligwe.
14 Kamba muhaligigwa
sama ya twaga da Kilisto,
mmota, kwavija Loho wa
yenzi, ayo yali Loho wa
Mulungu, kokala mgati
yenu.
15 Kamba munhu yoyose
mmwanza wenu kogazika,
sambiyagazike kwavija mko-
maji, m'bavi, mtenda gehile,
ama munhu yosang'hanika
na mbuli za wanhu
wayagwe.
16 Ila kamba munhu
yoyose yogazigwa sama
ya kumtogola Kilisto, sam-
biyone kinyala, ila ya-

muheweze Mulungu kwavija kadipapa twaga da Yesu.
17 Kwavija kipigiti kivika
cha nhaguso kusonga na
wanhu wa Mulungu. Na
ihawa nhaguso yosongela
kumwetu tweye, kimam-
bukizo chake chowaze
ha wanhu waja walekile
kuutogola Usenga Unogile
wa Mulungu?
18 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
"Kamba wanhu walibule
uzenzeleganye yowa
vidala kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi
wali na vilozo?"*
19 Avo, waja wogazigwa
kamba vija vuimnogele
Mulungu, wolondigwa
wakale hasi ya Muumbi
wao yalibule uzenzeleganye
na kugendelela kutenda
ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa
wanhu wamtogole Kilisto,
nowayalalila wavyele wa
wanhu wamtogole Kilisto
wali kumwenu. Nie na
msindila wa migayo ya
Kilisto, na nie na mmwanza
wa waja wondawengile
muna iyenzi ija yondaigubu-
lugwe. Nowayalalila mweye
2 muwe wachunga wa
dale diyawagwelele Mu-
lungu, mdichunge kulawa
mmoyo, kamba Mulungu
viyowalonda mweye mtende
na sio mkushulutizwa.
Tendeni sang'hano yenu sio
sama ya hela, ila kulawa
muisulukila ya kweli ya
sang'hano ino.
3 Sambimkiitende wan-
dewa mwa wanhu awo
mgweleligwe muwachunge,
ila muwe kamba ningo
mdidale hijo.
4 Na kipigiti Mchunga
Mkulu vondayeze, mobokela
mkungo wa yenzi uleka
kwagiza unang'hazi wake.
5 Vivija na mweye
wamhale, muwategeleze
wavyele wa wanhu wamto-
gole Kilisto. Mweye mose
molondigwa m'vale kivalo
cha kuwa wende giladi
muitaze wenyego kwa
wenyego, kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Mu-
lungu kowalema wanhu
wokiitopa, ila kowagwelela
ngekewa wanhu wali na
mioyo iholile."*
6 Muihumuluse haulon-
gozi wa Mulungu yali
na mhiko ng'hulu gi-
ladi yawagwelele hishima
ng'hulu mkipigiti choy-
olonda mwenyego.
7 Ikeni minyagunyagu
yenu yose kumwake, kwav-
ija heyo iyo Mchunga wenu.
8 Muizuile na mkale meso.
Mdumuka wenu Mwenem-
bago kozunguluka kamba
simba yokunguluma yomza-
hila munhu yammeze.
9 Mulemeni Mwenembago,
gangamaleni mnhamanila,
kwavija movitanga kamba
ndugu zenu muulumwengu

* **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31. * **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

wose wobitila mmigayo
kamba hiyo.
10 Na muhesha kugazika
mkipigiti kiguhi, Mu-
lungu wa ngekewa zose,
ayo yawakemile mweye
mwingile kuiyenzi yake
ya digunge mkuilumba
hamoja na Kilisto, heyo
mwenyego kowatenda
sambimuhungule hanhu,
kuwagangamiza, kuwagela
mhiko, na kuwatenda
mwime goya mnhamanila.
11 Mhiko iwe kumwake
heyo milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie
kwandika lupwilili luno,
ayo yali munhu yamtogole
Kilisto yalibule uzenzele-
ganye. Nilwandika lup-
wilili luno luguhi giladi
niwagangamize mweye na
kulava usindila kamba ino
iyo ngekewa ya ikweli ya
Mulungu. Mgangamale
muingekewa ino.
13 Wanhu wamtogole
Kilisto wali Babeli wasag-
uligwe hamoja na mw-
eye, wowalamsa, vivija
na Maluko, mwanangu
muinhamanila, kowalamsa.
14 Muilamse wenyego kwa
wenyego na noge da wanhu
wamtogole Kilisto.

Tindiwalo diwe hamoja na
mweye mose muli mgati ya
Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli mkulu kamba nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bule uzenzeleganye kualinao Mulungu wetu na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

2 Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila ilimu yenu ya mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda giladi tukale ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu yetu ya kumtanga heyo yatukemile tweye giladi twingile kuiyenzi yake na muunovu wake.

4 Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani na vinogile viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano hivo mwinege na sulukila zihile za ugoni zigala ubananzi zili muulumwengu, na mwize kuwa wanhu wa Mulungu.

5 Sama ya kilamso kino, muiyohe ng'hani kongeza unovu muinhamanila yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu,

6 muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila kumwenu yongezeni na mwazaganyo, mmwazaganyo wenu yongezeni na kumtanga Mulungu,

7 na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto, na mdinoge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto yongezeni na noge.

8 Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka mmwanza wenu, vowatenda mweye muwe wasang'hana na kuleka kulela mujo muilimu yenu ya kumtanga Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kimbugumbugu, na kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo vake va umwaka.

10 Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba mweye kweli mwa mmwanza wa wanhu mkemigwe na kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni mbuli zino, na mweye hamuileka nhamanila yenu.

11 Kwavija mkutenda vino, motogozigwa kwingila Muundewa wa digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

12 Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba mwisha kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele.

13 Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti ning'hali mgima.

14 Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika, kamba vija Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele.

15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi mzikumbukile mbuli zino mkipigiti chose nihesha kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala kipigiti vituwalongele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona yenzi yake na meso getu wenyego.

17 Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipigiti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino

iyo Mwanangu mnogelwa,
ninogelwa nayo!”*
18 Tweye wenyego tudi-
hulika dizwi dino dilawilile
kuulanga kipigiti vitukalile
na heyo hana ikigongo
king'alile.
19 Tweye tuna usenga
wa wahokozi ututenda
tweye tugangamale. Na
mweye motenda goya
muhautegeleza, kwavija
ulinga kamba kiwenge
kimulika mdiziza mbaka
imitondo, na Kilisto iyo
Nhondo ya Imitondo
imwemwesa mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose,
molondigwa m'vitange
kamba haduhu uhokozi
wa Nyandiko Zing'alile
wizile kulawa mzinzonzi za
muhokozi mwenyego.
21 Kwavija haduhu
uhokozi uhokoligwa kamba
voyolonda munhu, ila
wanhu wowa hasi ya udaho
wa Loho wa Mulungu
kipigiti viwoulonga usenga
ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wa-
hokozi wa uvwizi mmwanza
wa wanhu wa umwaka,
kamba vija vondakuwe na
wakulufunzi wa uvwizi
mmwanza wenu. Mkuifisa
wofundiza mafundo ga
uvwizi, hata kum'bela
Mndewa yawagulile, na
kuigalila wenyego ubananzi
wa kusinhukiza.
2 Hata avo, wanhu
bwando woziwinza mbuli
zao zihile, na sama ya
mbuli zowotenda, wanhu
wayagwe woilonga vihile
nzila ya ikweli.
3 Muisulukila ya kuilundik-
izila vinhu iwalinayo, waku-
lufunzi wano wa uvwizi
wowabulunya mweye ku-
bitila usheha wa uvwizi.
Nhaguso yao isha kupetigwa
songela mwaka, na hewo
hawakawa kubanangigwa.
4 Kwavija Mulungu ha-
wonele bazi wasenga wa
Mulungu wa kuulanga vi-
watendile vilozo, ila kawasa
kuzimu, kawafunga miny-
olo, na kuwagela mdiziza
kulu wobeta zua da nh-
aguso.
5 Mulungu hawonele bazi
ulumwengu wa umwaka, ila
kagala mmemelo wa mazi
mwa wanhu walekile kum-
togola Mulungu, ila Nuhu
yeiyeka iyo yakomboligwe,
ayo yapetile mbuli ya kuwa
bule uzenzeleganye, na
wanhu wayagwe saba.
6 Mulungu kaitagusa mi-
wambo ya Sodoma na Go-
mola mkuigela moto mbaka
kuwa mitozi, na kuitenda
iwe kilingilo cha kija chon-
dakiwalawilile Wamhazi.
7 Mulungu kamkombola
Loti, munhu yalibule uzen-
zeleganye, yageligwe giogio
kulu na sang'hano zihile za
wanhu wehile wamzungu-
luke.
8 Loti, munhu yalibule
uzenzeleganye, kakala

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

hagatigati yao, na zua
dimwe mbaka zua diyagwe
kagaya ng'hani mmoyo wake
viyaziwene na kuzihulika
sang'hano zao zihile.
9 Avo, Mndewa kovitanga
vija vondayawakombole
wanhu zake kulawa mmi-
gayo na vija vondayawasune
wanhu watendile gehile
mbaka zua da nhaguso,
10 ng'haning'hani wanhu
waja wowinza sulukila zao
zihile za lukuli na kuuz-
abuza udaho wa Mulungu.
Wakulufunzi wano wa
uvwizi woitopa na kuigoda,
na hawalagusa hishima
ha vinhu vilumbigwe na
Mulungu vili na yenzi vili
uchana. Ila woviliga.
11 Hata wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, awo
wali na mhiko ng'hani
na udaho mkulu kubanza
wakulufunzi wano wa
uvwizi, hawavitagusa vinhu
hivo vilumbigwe mkuvi-
longa vihile haulongozi wa
Mulungu.
12 Ila wanhu wano wokala
mkuwinza nzoela zao,
walinga kamba wang'onyo
wa kumuhulo woleligwa
giladi wagogigwe na
kukomigwa. Wokivamhila
na kukilonga vihile kinhu
chochose walekile kuk-
itanga. Wobanangigwa
kamba wang'onyo wa ku-
muhulo.
13 Wolihigwa migayo sama
ya imigayo iwasongeze.
Hewo wonogelwa kutenda
kinhu chochose hauha-
langwe mkipigiti cha imisi,
kinhu chondakizigutize su-
lukila za ng'huli zao. Wogela
kinyala na kugela nyela
viwoilumba hamoja na
mweye kuja mandia genu,
kuno wose wodeng'hela
nzila zao za uvwizi.
14 Wotenda ugoni na meso
gao, na sulukila yao ya
kutenda vilozo haimala.
Wowaswagiza wanhu wali
na nhamanila ndodo wa-
tende vilozo, na wafun-
dizigwa goya muisulukila
ya kuilundikizila vinhu.
Wokala hasi ya ndukumiza
ya Mulungu.
15 Waileka nzila igoloke,
watenda mbuli zihile mkui-
winza nzila ya Balaamu
mwana wa Beoli, ayo
yanogelwe na maliho ga
sang'hano zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa
na mhunda wake sama ya
mbuli zake zihile. Mhunda
kalonga na dizwi da kiunhu
na kumtenda Balaamu
yaleke mbuli zake za ubozi.*
17 Wanhu wano wawa
kamba nzokwe zilibule
mazi na kungugu dihem-
belusigwa na kukuzumbi.
Ziza kulu dikigwa sama yao.
18 Kwavija wokiitopa na
kulonga mbuli za ubozi, na
kubitila sulukila zao zihile
za lukuli wowanamata waja
wasongile kunyelenhuka
mkipigiti kiguhi kulawa ha
wanhu wokala ukazi wa
kutenda mbuli zihile.
19 Wowekila kilagano
cha kuilegeha, kuno hewo
wenyego wao nyakadala
wa mbuli zihile. Kwavija

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

munhu kowa nyakadala wa
kinhu chochose kimtawala.
20 Kwavija ihawa wazikim-
bila mbuli zihile za
ulumwengu kubitila ilimu
ya kumtanga Mndewa na
Mkombola wetu Yesu Kilisto,
abaho wahanamatwa na
kuhumigwa na hewo, ki-
mambukizo cha wanhu
wano chokwiha ng'hani
kubanza vija viwakalile
haichanduso.
21 Vihanogile kumwao
sambiwaitange nzila ilibule
uzenzeleganye, kubanza
kuitanga, abaho kuileka
ija indagizi ing'alile iwag-
weleligwe.
22 Ilawilila kumwao
kamba vija ulonzi wa ikweli
ulonga, "Umbwa koibwelela
midesi yake mwenyego," na
"Mtumbi yogezwe kobwel-
eganya kubimbilika muna
imitope."

3

*Kilagano cha Kwiza Mn-
dewa*

1 Mbwiga zangu, luno lulo
lupwilili lwangu lwa ika-
bili kumwenu. Mmhwilili
zose mbili nigeza kuzila-
musa ngelegeza zenu na
kuwakumbusa mbuli zino.
2 Nolonda mkumbuke
mbuli zija zilongigwe
umwaka na wahokozi
wang'alile, na ija indagizi
ya Mndewa na Mkombola
wetu imgweleligwe mweye
na watumigwa wa Kilisto
wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba
mmazua ga kimambukizo
wanhu wene mzihaka
wolawilila. Woiponeza
ikweli na kuwinza sulukila
zao wenyego.
4 Na hewo wolonga,
"Kailagana namwe kamba
kokwiza, ama vilihi? Kak-
wahi? Wahenga zetu
wesha kudanganhika, ila
kila kinhu kisigala vivija
kamba vikikalile haichan-
duso songela ulumwengu
viulumbigwe!"
5 Ila mkutenda giladi
waileka ikweli kamba
umwaka Mulungu kalava
ndagizi, na ulanga na isi
vilumbigwa. Isi ilumbigwa
kulawa mmazi na izungu-
lukwa na mazi,
6 na kubitila mmemelo wa
mazi higo, ulumwengu wa
kipigiti kija ukululigwa na
kubanangigwa.
7 Ila mmbuli iija ulanga
uno wa sambi na isi ino
ya sambi vikigwa sama ya
moto, vikigwa mbaka zua
dija da nhaguso na ubananzi
wa wanhu walekile kumta-
manila Mulungu.
8 Ila mbwiga zangu,
sambimuisemwe mbuli ino,
kamba ha Mndewa zua
dimwe kamba milao alufu
imwe, na milao alufu imwe
kamba zua dimwe.
9 Mndewa hakawa
kukivikiza kilagano chake
kamba wayagwe vowogelegeza.
Ila kowazaganya mweye,
kwavija halonda munhu
yoyose yapotele, ila kila
munhu yaleke vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa
dokwiza kamba m'bavi.
Ulanga wosegela na kidin-
hilo kikulu, na vinhu vili
mgati yake vobanangigwa
mkulukuzwa na moto, na isi

yosegela hamoja na vinhu
vose vili mgati yake.
11 Kwavija kila kinhu
chobanangigwa kamba vino,
molondigwa kuwa wanhu
wa vilihi? Molondigwa
kukala ukazi ung'alile na wa
kumtamanila Mulungu,
12 kipigiti vumdibeta Zua
dondayeze Mulungu, na ten-
deni vija vimdaha kuditenda
dize mbwisa, zua dondadiu-
tende ulanga usomigwe na
moto na kubanangigwa, na
vinhu va kuulanga volum-
buka na moto.
13 Ila tweye tololela uu-
langa wa sambi na iisi ya
sambi viyailagane na tweye,
ulumwengu umemile kuwa
bule uzenzeleganye kuyali-
nako Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu,
kipigiti vumbeta mbuli zino,
tendeni vumdaha giladi
muwe wanhu wang'alile
na mulibule nyela hameso
ga Mulungu na muwe na
tindiwalo na heyo.
15 Uloleni mwazaganyo
wa Mndewa wetu kamba
nafasi yowagwelela mw-
eye mdahe kukomboligwa,
kamba vija ndugu yetu
Paulo viyawandikile na
ng'hungwe ziyagweleligwe
na Mulungu.
16 Kokwandika vivo mz-
imhwilili zake zose, yo-
longa mbuli zino mgati
yake. Mzimhwilili zake
hana mbuli ziyagwe ndala
kuzitanga, na wanhu wabozi
na walekile kwima goya
wozipeta vihile, kamba
viwozipeta Mzinyandiko
ziyagwe Zing'alile. Avo woi-
galila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu,
sambi mwisha kuitanga
mbuli ino, avo teganyeni
giladi sambimsoligwe na
ubananzi wa wanhu wo-
tenda gehile na kulagala ku-
lawa hanhu henu hanogile
hamuli.
18 Ila mgendelele kukula
mngekewa na ilimu ya
kumtanga Mndewa na
Mkombola wetu Yesu Kilisto.
Yenzi iwe kumwake, kulawa
sambi na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa "Ginostiki." Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo itumuwene na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima.

2 Munhu ino ayo
yali ugima, kagubuligwa
kumwetu, na tumona. Na
sambi tompeta na kuwalon-
gela mweye kamba heyo iyo
ugima wa digunge. Kakala
na Tata, abaho kagubuligwa
kumwetu.
3 Towapetela mweye kija
kituchonile na kukihulika
giladi na mweye vivija
muilumbe hamoja na tweye.
Tweye twa hamoja na Tata
na Mwanage Yesu Kilisto.
4 Towandikileni mbuli
zino giladi deng'ho jetu
divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

5 Uno uwo usenga utuhu-
like kulawa ha Yesu Kilisto
na toupeta kumwenu kamba
Mulungu iyo mulangaza na
mgati yake mduhu ziza.
6 Kamba tuhalonga twa
hamoja na heyo na kuno
totembela mdiziza, tovwiza,
na hatutenda gaja gali kweli.
7 Ila kamba tuhatem-
bela mmulangaza, kamba
heyo viyali mmulangaza,
tuna uhamoja wa wenyego
kwa wenyego, na mu-
lopa wa Yesu, mwan-
age, wotung'aliza kulawa
m'vilozo vose.
8 Tuhalonga twabule
vilozo, toivwizila wenyego,
na mduhu kweli mgati yetu.
9 Ila kamba tuhavitogola
vilozo vetu haulongozi wa
Mulungu, heyo kana kweli
na kabule uzenzeleganye na
kotugela kumgongo vilozo
vetu na kotung'aliza kulawa
muuzenzeleganye wose
utulinao.
10 Kamba tuhalonga hatu-
tendile vilozo, tomtenda
heyo kuwa m'vwizi, na
mbuli yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

1 Wanangu, niwandikila
gano mweye giladi sambim-
tende vilozo. Ila munhu
yahatenda vilozo, tuna
munhu imwe yotugombela
ha Tata, iyo Yesu Kilisto
yalibule uzenzeleganye.
2 Heyo iyo nhosa ilavigwe
sama ya vilozo vetu, na sio
tu sama ya vilozo vetu tw-
eye, ila vivija sama ya vilozo
va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za
Mulungu, tovimanya kamba
tumtanga heyo.
4 Munhu yolonga, “Nim-
tanga,” ila hazigoga ndagizi
zake, m'vwizi, mduhu kweli
mgati yake.
5 Ila munhu yoyose ya-
haitogola mbuli yake, noge
da Mulungu dimemezigwa
kweli mgati yake. Vino vivo
vituitanga kamba twa mgati
yake.
6 Munhu yoyose yolonga
kamba ka mgati ya Mu-
lungu, kolondigwa yakale
kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, si-
wandikila ndagizi ya sambi
ila ndagizi ya umwaka
imkalile nayo songela
haichanduso. Ndagizi ino
ya umwaka iyo usenga
umuuhulike.

8 Hata avo nowandikila
ndagizi ya sambi, na ndagizi
hiyo iyo kweli ili mgati yake,
na ili mgati yenu, kwavija
ziza dobita na mulangaza
wa kweli wisha kumulika.

9 Munhu yoyose yokiiyona
ka mmulangaza na kuno
komwihila ndugu yake,
munhu iyo kang'hali mdiziza.
10 Munhu yoyose yomnogela ndugu yake kokala
mmulangaza na haduhu
kinhu chochose mgati yake
chondakiwe king'hwaso ha
ndugu yake.
11 Ila munhu yoyose
yomwihila ndugu yake
ka mdiziza, na kotembela
mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija ziza dimgela
umbugumbugu.

12 Nowandikila mweye
wana wadodo, kwavija
vilozo venu vigeligwa kumgongo kubitila twaga da
Yesu.
13 Nowandikila mweye
watata, kwavija mumtanga heyo, ayo yakalile
baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija
mmuhuma Mwenembago.

14 Nowandikila mweye
wana wadodo, kwavija
mumtanga Tata. Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo, ayo
yakalile baho songela
haichanduso. Nowandikila
mweye wamhale, kwavija
muna mhiko. Mbuli ya Mulungu yokala mgati yenu, na
mmuhuma Mwenembago.

15 Sambimuunogele
ulumwengu ama vinhu vili
muulumwengu, kwavija
awo wounogela ulumwengu,
kumnogela Tata mduhu
mgati yao.
16 Sulukila ya lukuli
na sulukila ya meso na
kuitopela ugoli uulinao,
vinhu vino vose vivo vinhu
va ulumwengu, na havilawa
ha Tata, ila volawa muulumwengu.
17 Na ulumwengu na sulukila yake yose vobita, ila
awo wogatenda goyolonda
Mulungu wokala milongo
yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota
ya mmabehi. Kamba
vumuhulike kamba ayo
yom'beza Kilisto kokwiza,
avo sambi wabeza Kilisto
bwando weza. Sama ya
mbuli ino tovitanga kamba
sota ya mmabehi.
19 Wanhu wano walawa
kumwetu, ila hawali wanhu
zetu. Kwavija kamba wahawile wanhu zetu, wahasigale hamoja na tweye,
ila kusegela kumwao kolagusa kamba mmwanza wao
haduhu yali munhu wetu.
20 Ila Kilisto kawetila
mweye Loho wa Mulungu,*
na mweye mose muitanga
kweli.
21 Nowandikila si kamba
hamuitangile kweli, ila
kwavija muitanga kweli na

* **2:20** ***Kawetila mweye Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.*

m'vitanga kamba haduhu
uvwizi ulawa muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi?
Munhu ija yolonga kamba
Yesu sio Kilisto. Munhu
kamba hiyo iyo yom'beza
Kilisto. Kom'beza Tata na
Mwana.
23 Kwavija waja wose
womulema Mwana vivija
womulema Tata, na awo
womtogola Mwana vivija
womtogola Tata.
24 Lekeni kija kimuhu-
like songela haichanduso
kikale mgati yenu. Kamba
kija kimuhulike songela
haichanduso kihakala mgati
yenu, avo na mweye mokala
mgati ya Mwana na mgati ya
Tata.
25 Na kino kicho kitu-
ilagane yatugwelele, yatug-
welele ugima wa digunge.
26 Niwandikileni mweye
mbuli zino sama ya awo
wogeza kuwagiza mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho
wa Mulungu iyamwitileni
Kilisto ikale mgati yenu, avo
hamulonda munhu yoyose
yawafundize. Ila loho yake
yowafundiza vinhu vose na
yowafundiza kweli na si
uvwizi. Kamba vija vii-
wafundize mweye umwaka,
kaleni mgati yake.
28 Avo, wana wadodo,
kaleni mgati yake giladi yah-
agubuligwa sambitudumbe
na sambitugwe kinyala
haulongozi wake kipigiti
vondayeze.
29 Kamba muhavitanga
kamba heyo kabule uzenzel-
eganye, movitanga kamba
kila munhu yalibule uzen-
zeleganye kaleligwa na
Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba
dino Tata diyatugwelele
tweye, kamba tukemigwe
wana wa Mulungu, na
vino vivo vituli. Kilamso
cha ulumwengu kuleka
kututanga tweye icho kino,
kwavija haumtangile heyo.
2 Wambwiga zangu, sambi
twa wana wa Mulungu,
na hatunavitanga vija von-
datuwe kulawa hano. Ila
tuvitanga kamba Kilisto
yahalawilila, towa kamba
heyo viyali, kwavija tomona
kamba viyali.
3 Na wanhu wose
wali na tamanilo dino
kumwake heyo woing'aliza
wenyego, wowa kamba heyo
viyang'alile.
4 Munhu yoyose yotenda
vilozo kogakeng'enha Mala-
gizo ga Mulungu, kwavija
vilozo nhegulo yake kugak-
eng'enha Malagizo.
5 Mweye m'vitanga kamba
Yesu kagubuligwa giladi
yavisegeze vilozo, na
mmwake heyo mduhu
vilozo.
6 Haduhu munhu yali
mgati yake yogendelela ku-
tenda vilozo, munhu yoyose
yogendelela kutenda vilozo
hamonile ama hamtangile
heyo.
7 Mweye wana wadodo,
munhu sambiyawavwizile,
munhu yoyose yotenda

mbuli zilibule uzenzeleganye hiyo kabule uzenzeleganye, kamba Kilisto viyalibule uzenzeleganye.

8 Kila munhu yotenda vilozo ka mwana wa Mwenembago, kwavija Mwenembago katenda vilozo songela haichanduso. Kilamso cha kugubuligwa Mwana wa Mulungu kikala kuibananga sang'hano ya Mwenembago.

9 Awo waleligwe na Mulungu hawatenda vilozo, kwavija mbeyu ya Mulungu yokala mgati yao. Hawatenda vilozo kwavija waleligwa na Mulungu.

10 Wana wa Mulungu na wana wa Mwenembago waigola mmbuli zino. Waja wose woleka kutenda mbuli zilibule uzenzeleganye na waja woleka kuwanogela ndugu zao hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike songela haichanduso, kamba toinogele wenyego kwa wenyego.

12 Sambituwe kamba Kaini yakalile munhu wa Mwenembago, na kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli. Habali yamkomile? Kwavija ndugu yake kakala na sang'hano zinogile, ila heyo kakala na sang'hano zihile.*

13 Avo, ndugu zangu, sambimkanganye kamba ulumwengu uhawehila mweye.

14 Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa na twingila muugima, kwavija toinogela. Munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake kokala muifa.

15 Munhu yoyose yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na mweye m'vitanga kamba mkomaji kabule ugima wa digunge mgati yake.

16 Vino vivo tuimanya nhegulo ya noge, Yesu Kilisto kaulava ugima wake sama yetu, na tweye tolondigwa tuulave ugima wetu sama ya ndugu zetu!

17 Kamba munhu yoyose kana vinhu na komona ndugu yake kabule kinhu na ija yali na vinhu hamonela bazi ija yalibule vinhu, noge da Mulungu dokalaze mgati yake?

18 Wana wadodo, na tuinogele, si mmulomo tu, ila muikweli na msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba tweye twa wanhu wa kweli na vino vivo vondatuwe bule kidumbo haulongozi wa Mulungu.

20 Kamba udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile uhatudukumiza, tovitanga kamba Mulungu mkulu kubanza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile, na kamba kakitanga kila kinhu.

21 Wambwiga zangu, kamba udaho wetu wa

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

kusambula gehile na
ganogile hautudukumiza,
hatuwabule kidumbo hau-
longozi wa Mulungu.
22 Na chochose kitupula
kumwake, tobokela, kwav-
ija tozigoga ndagizi zake na
kugatenda gaja gamnogele
heyo.
23 Ndagizi yake iyo
ino, tumtogole Mwanage
yokemigwa Yesu Kilisto
na tuinogele kamba vija
viyatulagize.
24 Awo wozigoga ndagizi
za Mulungu woilumba
hamoja na heyo, na heyo
koilumba hamoja na hewo.
Na vino vivo tuvimanya
kamba Mulungu koilumba
hamoja na tweye, kwavija
Loho wa Mulungu iyatug-
welele kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sam-
bimtogole kila loho, ila
igezeni loho ija mwone
kamba ilawa ha Mulungu
kwavija wahokozi bwando
wa uvwizi walawilila muu-
lumwengu.
2 Vino vivo vondamdahe
kumtanga Loho wa Mu-
lungu. Kila munhu yotogola
kamba Yesu Kilisto keza
mulukuli kana Loho wa
Mulungu,
3 ila kila munhu yolema
kumtogola Yesu, halawa ha
Mulungu. Ino iyo loho
wa m'beza Kilisto, ayo im-
muhulike kamba kokwiza,
na sambi kesha kuvika ka
muulumwengu.
4 Wana wadodo, mweye
mulawa ha Mulungu na
mwisha kuwahuma wa-
hokozi wa uvwizi, kwavija
yali mgati yenu mkulu
kubanza yali mgati ya
ulumwengu.
5 Hewo wa wanhu wa
ulumwengu, avo wolonga
gaja golawa muulumwengu
na ulumwengu wowa-
tegeleza.
6 Tweye twa wanhu
wa Mulungu, na munhu
yoyose yomtanga Mu-
lungu kotutegeleza, na
munhu yoyose yalekile
kuwa munhu wa Mulungu
hatutegeleza. Na vino vivo
tumtanga Loho wa ikweli na
loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuino-
gele, kwavija noge dolawa
ha Mulungu. Kila munhu
yali na noge kolawa ha
Mulungu na komtanga Mu-
lungu.
8 Munhu yoyose yalibule
noge hamtanga Mulungu,
kwavija Mulungu iyo noge.
9 Vino vivo Mulungu
viyalaguse noge jake
kumwetu, kamtuma Mwan-
age imwe yaleligwe yeiyeka
yeze muulumwengu giladi
tuwe na ugima kubitila
heyo.
10 Dino dijo noge, si kamba
tweye tumnogela Mulungu,
ila Mulungu katunogela tw-
eye na kamtuma Mwanage
yawe nhosa ya kusegeza
vilozo vetu.

11 Wambwiga zangu, kwavija Mulungu katunogela tweye, na tweye tolondigwa tuinogele wenyego kwa wenyego.

12 Haduhu munhu yamonile Mulungu, ila kamba tuhainogela wenyego kwa wenyego, Mulungu kokala mgati yetu, na noge jake domema mgati yetu.

13 Tuvitanga kamba tweye tokala mgati yake, na heyo kokala mgati yetu, kwavija katugwelela Loho wake.

14 Na tweye tumona na kulava usindila kamba Tata kamtuma Mwanage yawe Mkombola wa ulumwengu.

15 Mulungu kokala mgati ya awo wotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu.

16 Na tweye wenyego tovitanga na kutogola noge diyalinajo Mulungu kumwetu.

Mulungu iyo noge, na awo wali mgati ya idinoge wa mgati ya Mulungu, na Mulungu ka mgati yao.

17 Noge dovikizwa mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na kidumbo kuna dizua da nhaguso kwavija kamba vija viyali Kilisto na tweye vivo tuli muulumwengu uno.

18 Haduhu kidumbo mdinoge, ila noge dimemelele dowinga kidumbo, kwavija kidumbo chosang'hanika hamoja na nhaguso. Na munhu yoyose yali na kidumbo hanakala goya mdinoge.

19 Toinogela kwavija Mulungu kasonga kutunogela tweye.

20 Awo wolonga, “Tumnogela Mulungu,” na kipigiti kikija wowehila ndugu zao, wavwizi. Kwavija munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake yomona, hadaha kumnogela Mulungu yalekile kumona.

21 Kilisto katugwelela ndagizi ino ilonga, “Munhu yoyose yomnogela Mulungu vivija kolondigwa yamnogele ndugu yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu iyo Kilisto kowa mwana wa Mulungu, na kila munhu yomnogela Tata vivija kowanogela na wanage.

2 Vino vivo tuvitanga kamba towanogela wana wa Mulungu, mkumnogela Mulungu na kuzigoga ndagizi zake.

3 Kwavija noge da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndagizi zake, na ndagizi zake hazili ndala kumwetu.

4 Kwavija kila mwana wa Mulungu kouhuma ulumwengu. Na touhuma ulumwengu kubitila nhamanila.

5 Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija tu yotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na
mazi ga ubatizo wake na
mulopa wa ifa yake, hezile
na mazi tu, ila na mazi na
mulopa. Na Loho wa Mu-
lungu iyo yolava usindila,
kwavija Loho wa Mulungu
iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu
wolava usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi,
na mulopa, na wano wose
wadatu wolonga kinhu
kimwe.
9 Toutogola usindila wa ki-
unhu, ila usindila wa Mu-
lungu mkulu kubanza uja
wa kiunhu kwavija ulawa ha
Mulungu uyaulavile yomu-
longa Mwanage.
10 Munhu yoyose yomto-
gola Mwana wa Mulungu
kana usindila uno mmoyo
wake. Munhu yoyose
yoleka kumtogola Mulungu
komtenda Mulungu kuwa
m'vwizi, kwavija hautogole
usindila uyaulavile Mulungu
yomulonga Mwanage.
11 Na uno uwo usindila,
Mulungu katugwelela ugima
wa digunge, na ugima uno
wa mgati ya Mwanage.
12 Munhu yoyose yali
hamoja na Mwana kana
ugima. Munhu yoyose
yalekile kuwa hamoja na
Mwana wa Mulungu kabule
ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino
mweye mditogola twaga da
Mwana wa Mulungu, gi-
ladi m'vitange kamba muna
ugima wa digunge.
14 Uno uwo mgangamalo
utulinao mkumkwenhukila
Mulungu, kamba tuhapula
kinhu chochose kamba vija
vuvimnogele heyo, kotuhu-
lika.
15 Na kamba tuhavitanga
kamba tuhampula kinhu
chochose, kotuhulika, vivija
tuvitange kamba kotug-
welela kija kitumpula.
16 Kamba munhu yoyose
yahamona ndugu yake
kotenda kilozo kileka ku-
gala ifa, yamtambikile, na
Mulungu komgwelela ugima
munhu hiyo. Mbuli zino
nowalongela awo tu wo-
tenda vilozo vileka kugala
ifa. Hana vilozo vigala ifa,
silonga kamba mtambike
sama ya vilozo kamba vino.
17 Vilozo nhegulo yake
sang'hano zose zihile, na
hana vilozo vileka kugala
ifa.
18 Tuvitanga kamba
wanhu wose waleligwe na
Mulungu hawagendelela
kutenda vilozo, kwav-
ija Mwana wa Mulungu
kowemiliza, na Mwenem-
bago hadaha kuwalumiza.
19 Tuvitanga kamba tweye
twa wana wa Mulungu, na
ulumwengu mgima wolon-
gozwa na Mwenembago.
20 Tuvitanga kamba
Mwana wa Mulungu keza
na kutugwelela utango,
avo tumtanga Mulungu wa
ikweli, na tokala mgati yake
ayo yali kweli mkuilumba

hamoja na Mwanage, Yesu
Kilisto. Heyo iyo Mulungu
wa ikweli youlava ugima wa
digunge.
21 Wana wadodo, inegeni
na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha
Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi
yasaguligwe na Mulungu
hamoja na wanage,† awo
iniwanogele kwelikweli, na
sio nie tu, ila vivija wose
woitanga ikweli,

2 sama ya kweli ikala
mgati yetu na yowa na tw-
eye milongo yose.

3 Ngekewa, bazi, na tindi-
walo kulawa ha Mulungu

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:1** Hano ***mtwanzi*** nhegulo yake *dale da wanhu wamtogole Kilisto,* na ***wanage*** nhegulo yake *madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.*

Tata na kulawa ha Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize.

5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele.

6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.

7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto.

8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza yenu yose.

9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata na Mwana.

10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza mafundo gano, sambimum'bokele ama kumwingiza mzing'anda zenu.

11 Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike na wino mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulongelela na mweye kihanga kwa kihanga avo deng'ho jetu divikizwe.

13 Wana wa lumbu‡ jenu yasaguligwe na Mulungu wowalamsa.

‡ **1:13** ***Wana wa lumbu jenu*** nhegulo yake *didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.*

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.

2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile.

3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela kutembela muikweli.

4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako.

6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila giladi wagendelele na mwanza wao mnzila imnogele Mulungu.

7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

da Kilisto na hawatogole
kubokela msango wowose
kulawa ha Wamhazi.
8 Avo tolondigwa
kuwataza wanhu kamba
wano giladi tuilumbe
hamoja msang'hano yao ya
kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu
wamtogole Kilisto mbuli
ino, ila Diotilefe, ayo
yanogelagwa kuitenda ki-
langizi, hautogole udaho
utulinao.
10 Avo niheza nowalon-
gela gaja goyotenda, vija
voyokweneza mbuli za
uvwizi yotulonga tweye.
Sio higo tu, ila vivija
kolema kuwabokela wanhu
wamtogole Kilisto na hata
kuwagomesa waja walonda
kuwabokela na kuwawinga
walawe mumting'hano wa
wanhu wamtogole Kilisto.

11 Mbwigaangu, sambi-
wige gehile ila wige gaja
ganogile. Munhu yoyose
yotenda ganogile kalawa ha
Mulungu, na munhu yoyose
yotenda gehile hamonile
Mulungu.

12 Kila munhu komulonga
vinogile Demetilio, na kweli
yenyego vivo imulonga, na
tweye vivija tolava usindila
sama yake, na gweye kuvi-
tanga kamba usindila wetu
kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga
kuwandikileni, ila silonda
kuwandikileni na wino na
peni.
14 Kipigiti kidodo
hamwande notamanila kuit-
ing'hana namwe tulongelele
kihanga kwa kihanga.
15 Tindiwalo dikale
namwe.
Wambwiga zako wose
wokulamsa. Walamse
wambwiga zetu wose,
mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA

ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha
Yuda, nyakadala wa Yesu
Kilisto na mdodo wa Yakobo.
Nowandikila awo wakemigwe
na Mulungu Tata, ayo
yowanogela mweye na
kuwemiliza mweye mmakono
ga Yesu Kilisto.
2 Mulungu yawagwelele
bazi, tindiwalo, na noge
bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila
mweye mbuli ya ukombola utuusangila songela
haichanduso. Ila kipigiti
kikija nigelegeza tanhu
niwandikile mbuli za
kuwagangamiza mweye
mgendelele kuigombela
nhamanila ayo Mulungu
iyawagwelele wanhu zake
wose mwanza umwe.
4 Kwavija kuna wanhu
wandikiligwe nhaguso
ino milao bwando ibitile,

waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto.

5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walekile kumtogola.

6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso.

7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*

8 Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga.

9 Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga yokemigwa Mikaeli, kipigiti viyakalile yoibamilila na Mwenembago wogombela lukuli lwa Musa, hagezile kumdukumiza na kumulonga vihile, ila kalonga "Mndewa yakukomhokele."†

10 Ila wanhu wano wozilonga vihile mbuli zozose ziwalekile kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela yao, wowa kamba wang'onyo wa kumuhulo, avo wobanangigwa na mbuli hizo.

11 Wojona! Waigogile nzila ya Kaini, wakimbilila kupata ugoli kamba viyatendile Balaamu, na waibananga kamba Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡

12 Wanhu wano kamba minyela mzisona zenu za udugu wa Ukilisto, avija viwoja namwe bila kidumbo wokiidima wenyego. Hewo wa kamba mawingu galibule mazi gohembeluswa na beho, na wa kamba mibiki ilagaze mitepo yake, ilibule mujo, ifile mianza mibili, tena ing'oligwe.

13 Walinga na mawimbi makulu ga bahali, wolagusa kinyala chao kamba holovu da bahali. Walinga na nhondo zitembela, wageligwa ziza kulu da

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24. † **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35.

milongo yose sama yao.
14 Vino vivo Henoko
yakalile wa mulelo wa saba
kulawa Adamu viyahokole
yolonga, “Lola, Mndewa
kokwiza na wasenga zake
wang'alile wa kuulanga,
maalufu kwa maalufu,§
15 kumtagusa kila munhu
na kuweka hamgwazo
Wamhazi wose sama ya
sang'hano zao za kimhazi
ziwatendile muumhazi wao
na mmbuli zose zihile
ziwalongile Wamhazi wom-
ulonga heyo.”
16 Wanhu wano hawesha
kutwanganika na kuwadeta
wayao, na wowinza sulukila
zao za mbuli zihile. Wolonga
mbuli za matopa na kuwato-
gola wanhu giladi wapate
vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga
zangu iniwanogele ng'hani,
kumbukileni goya nzuma
ya watumigwa wa Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
18 Wawalongela “Kuna
gamazua ga ikimambuk-
izo, wolawilila waponela
wondawawinze sulukila zao
zihile za umhazi.”*
19 Wanhu wano wawo
wogala mbagu, wolongozwa
na sulukila zao za lukuli, na
wabule Loho wa Mulungu.
20 Ila mweye, mbwiga
zangu iniwanogele ng'hani,
izengeni mnhamanila yenu
ing'alile ng'hani na tam-
bikeni kubitila Loho wa
Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mu-
lungu, kuno mobeta bazi da
Mndewa wetu Yesu Kilisto
da kuwagala mweye kuna
ugima wa digunge.
22 Woneleni bazi awo
wodungwadungwa,
23 wayagwe wakomboleni
mkuwanyamula kulawa
mmoto wa nhaguso, na ha
wanhu wayagwe laguseni
bazi na bwembwe mmioyo
yenu, ila molondigwa mk-
ihile hata kivalo kinyolo-
doswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yo-
daha kuwatenda mweye
sambimgwe na kuweka
mweye kuna iyenzi yake
bila king'hwaso ila na
ndeng'helelo ng'hulu,
25 ha Mulungu yali yeiyeka
Mkombola wetu kubitila
Yesu Kilisto Mndewa wetu,
yenzi yose, ukulu, mhiko,
na udaho, vose vake heyo,
songela mwaka na sambi na
hata milongo yose. Amina.

§ **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

LUGUBULO LUYAGWELELIGWE YOHANA ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile

wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto, luyagweleligwe na Mulungu yawalagusile watumigwa zake mbuli zilonda kulawilila mbwisa. Kalutenda lutangigwe mkumtuma msenga wake wa kuulanga ha mtumigwa wake Yohana,
2 ayo yasindile mbuli zose ziyaziwene, nazo zizo usenga wa Mulungu na usindila wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma mbuli za uhokozi uno ha wanhu wamtogole Kilisto, na wamota wanhu waja wozihulika na kuzitogola mbuli zija zandikigwe mgati yake, kwavija kipigiti cha kulawilila mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, nowandikila madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*
Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu kulawa ha Mulungu, ayo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, na kulawa ha loho saba† zili haulongozi wa kigoda chake cha undewa,
5 na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo iyo msindila yalibule uzenzeleganye wa mbuli zino, yali wa mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, na mtawala wa wandewa wa ulumwengu.
Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutufungula kulawa m'vilozo vetu na mulopa wake.
6 Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nhambiko giladi tumsang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na mhiko viwe kumwake milongo yose! Amina.
7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na kila siso domona, na hata waja wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza sama yake.§ Avo vivo vondaiwe! Amina.
8 “Nie iyo Alufa na Omega,” nhegulo yake “Waichanduso na Waikimambukizo,” kolonga Mndewa Mulungu. “Nie iyo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, iyo Mwene Mhiko.”

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie na mmwanza wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate wanhu waja

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † **1:4** Hano ***loho saba*** nhegulo yake *Loho wa Mulungu,* na *namba saba* nhegulo yake *kuleka kuhungula hanhu.* ‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.
§ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

wondawengile muundewa
wake. Nikigwa mkisiwa
cha Patimo kwavija niupeta
usenga wa Mulungu na
ikweli ija Yesu yaigubule.
10 Nikala Muloho wa Mu-
lungu mdizua da Mndewa,
nihulika dizwi kulu hachugu
changu, kamba dizwi da
mhalati,
11 dilonga, “Wandike
mkitabu gaja gaugona na
ugagale ha madale saba ga
wanhu wamtogole Kilisto
wa miwambo ya Efeso, Sim-
ina, Peligamo, Tiatila, Sadi,
Filadelifia, na Laodikia.”
12 Vinihinduke nimulole
ija yakalile yolonga na nie,
nyona vinala saba va zahabu
va kwikila viwenge,
13 na hagatigati ya vinala
kukala na munhu yalingile
kamba Mwana wa Munhu,
yavalile kanzu tali divikile
mbaka hasi ha magulu gake,
na kuizingiliza lukumbulu
lwa zahabu mmhambaga
yake.*
14 Pala jake na mvili zake
zikala nzelu kamba sufu,
nzelu ng'hani. Meso gake
gakala kamba kiwenge cha
moto.
15 Magulu gake gakala
kamba shaba ibobodigwe
ng'hani, kamba vija shaba
ilawile muna umoto, na
dizwi jake dikala kamba
dizwi da mazi bwando.
16 Mumkono wake wa uku-
lume kagoga nhondo saba,
na kulawa mmulomo wake
kulawa zele dinoligwe kuno
na kuno. Kihanga chake
kinang'hazika kamba zua da
imisi.
17 Vinimuwene, nilagala
hamagulu gake kamba
munhu yadanganhike.
Abaho, kagolosa mkono
wake wa ukulume uchana
yangu, kalonga, “Sambi-
udumbe. Nie iyo Waichan-
duso na Waikimambukizo.
18 Nie iyo yali na ugima.
Nikala nidanganhike, ila
sambi na mgima milongo
yose! Nnavo vivugulilo va
ifa na kuzimu.†
19 Avo, wandike mbuli
zuuzonile, mbuli zili sambi
na mbuli zondazilawilile
hamwande.
20 Ino iyo nhegulo ya
nyong'onyo ya zija nhondo
saba zuuzonile mumkono
wangu wa ukulume, na
vija ivinala saba va zahabu
va kwikila viwenge. Zija
nhondo saba zizo wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
wa gaja madale saba ga
wanhu wamtogole Kilisto,
na vija ivinala saba va
zahabu va kwikila viwenge
vivo madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto.”

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

1 Kanilongela, “Yandika
lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto
wali Efeso.

* **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5. † **1:18** ***Vivugulilo*** nhegulo yake *utawala* mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

"Uno uwo usenga kulawa
ha ayo yazigogile nhondo
saba mumkono wake wa
ukulume, ayo yotembela ha-
gatigati ya ivinala saba va
zahabu va kwikila viwenge.
2 Nogatanga gaja gau-
tendile. Novitanga vija
vuusang'hanike ng'hani
na vija vuukwazaganye.
Novitanga kamba gweye hu-
daha kuwazaganya wanhu
wotenda gehile. Kuwageza
wanhu wokiitenda kuwa
watumigwa wa Kilisto ila
sio, na kuwatambula kamba
wavwizi.
3 Gweye kwazaganya mi-
gayo sama yangu, na hudon-
hile.
4 Ila nna mbuli kumwako.
Sambi huninogela nie
kamba vuukalile utenda
haichanduso.
5 Avo, gelegeza kulawa
haja haugwile! Nihindukile
nie na ukazitende sang'hano
zuutendile haichanduso.
Kamba hutendile hivo,
nokwizila kumwako na
kukisegeza kinala chako cha
kwikila ikiwenge kulawa
hanhu hakikalaga.
6 Ila kunayo mbuli imwe
inogile, kamba gweye kozi-
hila sang'hano za Wanikolai
kamba na nie vunizihila.
7 "Heyo yali na magwiti,
yahulike gaja Loho wa Mu-
lungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.

"Heyo yohuma, nomg-
welela udaho wa kuja mujo
wa m'biki ulava ugima uli
Mpaladiso ya Mulungu."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, "Yandika
lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto
wali Simina.
"Uno uwo usenga wake
heyo yali Waichanduso
na Waikimambukizo, ayo
yakalile yadanganhike, ila
sambi kawa mgima.
9 Noitanga migayo yako na
ukumbulu wako, ila gweye
kwa mgoli! Nogatanga ma-
ligo ga waja wolonga kamba
hewo wanhu wa Mulungu,
na sio wanhu wa Mulungu,
ila wanhu wa ng'anda ya
nhambiko ya Mwenembago.
10 Sambiudumbe migayo
yondaupate. Tegeleza,
Mwenembago kowagela
mkifungo wanhu wayagwe
mmwanza wenu giladi
yawageze, na mweye
mogazika mkipigiti cha
mazua longo dimwe. Sam-
biuwe kizenzeleganye, hata
kamba kuvikila kudangan-
hika, na nie nokugwelela
nhunza ya ugima.
11 "Heyo yali na magwiti,
yahulike gaja Loho wa Mu-
lungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, halu-
mizwa na ifa ya ikabili."*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, "Yandika
lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa

* **2:11** ***Ifa ya ikabili*** nhegulo yake *ifa ya muloho.*

wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.

"Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali na zele dinoligwe ng'hani kuno na kuno.

13 Nokutanga hanhu haukala, baho hanhu hoyotawala Mwenembago. Ila kudigoga ng'hani twaga jangu, na nhamanila yako haihunguke kumwangu, hata mmazua ga Antipa, msindila wangu yalibule uzenzeleganye, ayo yadanganhike hagatigati yenu, hanhu hoyokala Mwenembago.

14 Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako kunao wanhu wayagwe wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo yamfundize Balaki yawatendile wana wa Islaeli watende vilozo mkuwaswagiza kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu na kutenda ugoni.†

15 Vivija na mweye hana wanhu mmwanza wenu wogagoga mafundizo ga Wanikolai.

16 Avo, uleke vilozo vako, ila kamba hutendile hivo, nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna na wanhu hiwo na zele dilawa mmulomo wangu.

17 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.

"Heyo yohuma, nomgwelela mana iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela dibwe zelu dili na twaga da sambi jandikigwe uchana yake, ditangigwe na heyo yeiyeka yadibokele."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.

"Uno uwo usenga kulawa ha Mwana wa Mulungu, yali na meso kamba kiwenge cha moto, na yali na magulu kamba shaba ibobodigwe ng'hani.

19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako, nhamanila yako, sang'hano yako, na mwazaganyo wako. Novitanga kamba sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu ng'hani kubanza zija za mwanduso.

20 Ila nna mbuli kumwako, komwazaganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yokiikema mwenyego muhokozi. Kubitila mafundizo gake kowagiza watumigwa zangu giladi watende ugoni na kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu.

21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo vake, ila halonda kuleka ugoni wake.

22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo, na nowatenda waja wose watendile ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile ziwatendile na heyo.

† **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

23 Na nie nowakoma
wanahina zake. Abaho,
wanhu wose wamtogole
Kilisto wovitanga kamba
nie iyo niisakula mioyo na
ngelegeza za kila munhu,
na nie nomuliha kila munhu
mmwanza wenu kulingana
na vija viyatendile.
24 “Sambi nolonga na
wanhu wasigale mmwanza
wenu wali Tiatila, awo
walekile kugagoga mafun-
dizo ga uvwizi ga Yezebeli,
walekile kuifunza mbuli zija
wanhu wayagwe wozikema
‘Mbuli ziifisile za Mwenem-
bago.’ Nowalongela kamba
siwauza mbuli yoyose
iyagwe.
25 Ila igogeni ng'hani ija in-
hamanila imulinayo, mbaka
vondanize.
26 Waja wose wohuma,
awo wonitegeleza nie
mbaka hakimambukizo,
nowagwelela udaho wa
kuwatawala Wamhazi.
27 Wowatawala Wam-
hazi na fimbo ya zuma
na kuwabemenda kamba
nongo.‡
28 Hewo wowa na udaho
kamba uja uniubokele nie
kulawa ha Tataangu, na
vivija nowagwelela nhondo
ya imitondo.
29 “Heyo yali na magwiti,
yahulike gaja Loho wa Mu-
lungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.”

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, “Yandika
lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto
wali Sadi.

“Uno uwo usenga wa heyo
yali na Loho saba za Mu-
lungu na nhondo saba. Nozi-
tanga sang'hano zako. Novi-
tanga kamba gweye kudan-
ganhika, hata kamba kuna
twaga da kuwa na ugima.
2 Lamuka! Ugagangamize
gaja gasigale gali behi
na kudanganhika, kwavija
sang'hano zako zihungula
hameso ga Mulungu.
3 Avo gakumbukile ma-
fundo gaugabokele na gau-
gahulike, ugagoge ng'hani,
ugatogole na uiyalale. Ila
kamba hukala meso, nok-
wiza kamba m'bavi, na huk-
itanga kipigiti chondanize
kumwako.
4 Ila kuna wanhu kidogo
ako Sadi walekile kuvifitiza
vivalo vao na vilozo. Hewo
wotembela hamoja na
nie, kuno wavalile vivalo
vizelu, kwavija walumba
kutembela na nie.
5 Heyo yohuma, ko-
vazigwa vivalo vizelu kamba
hewo. Na nie sidisegeza
twaga jake kulawa mkitabu
cha ugima, ila noditogola
twaga jake haulongozi wa
Tataangu na haulongozi wa
wasenga zake wa kuulanga.

6 “Heyo yali na magwiti,
yahulike gaja Loho wa Mu-
lungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.”

‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.

“Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula ulwivi haduhu munhu yodaha kuluhinda, na yahaluhinda haduhu munhu yodaha kuluvugula.

8 Nogatanga gaja goutenda, na nikuvugulila ulwivi alo haduhu munhu yondayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na hunibelile.

9 Sambi kochona kija chondaniwatendele wanhu wa dale da Mwenembago, awo wokiikema kuwa wanhu wa Mulungu, ila wavwizi. Nowatenda wafugame mavindi haulongozi wa magulu gako. Abaho wovitanga kamba nie nikunogela.

10 Kwavija kugagoga mafundo gangu ga kuwa na mwazaganyo, vivija na nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha mgayo uja ukwiza muulumwengu wose wa kuwageza waja wokala muisi.

11 Nokwiza mbwisa. Igoge ng'hani ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo yondaugweleligwe.

12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo muna Ing'anda ya Mulungu wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana yake twaga da Mulungu wangu, na twaga da wambo da Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambi, uhumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake nojandika twaga jangu da sambi.

13 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.

“Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule uzenzeleganye na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na Mulungu.

15 Nozitanga sang'hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi ama wa moto. Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama uhawile wa moto.

16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama wa moto, avo nokudeka ulawe mmulomo wangu.

17 Gweye kolonga, ‘Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda kinhu chochose.’ Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa, munhu yolondigwa koneligwa bazi, mkumbulu,

kimbugumbugu, na huvalile vivalo.
18 Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu zahabu ilawile muna umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vivalo vizelu uvale giladi kugubika kinyala chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule dawa ya kugela mmeso gako, giladi udahe kulola.
19 Waja wose iniwanogela, nowakomhokela na kuwazuma. Avo ugangamale na uleke vilozo vako.
20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa hodi. Kamba munhu yoyose yodihulika dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie nokwingila mgati na toja hamoja.
21 Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kukala hamoja na nie mkigoda changu cha undewa, kamba vija nie mwenyego vinihumile, nikala hamoja na Tataangu mkigoda chake cha undewa.
22 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, nyona lwivi luvuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dinihulike kipigiti kibitile dinilongela mkukalika kamba mhalati, dilonga, “Izo kuno uchana, na nokulagusila kija chondakilawilile zihamala mbuli zino.”
2 Bahaja nikala Muloho, abaho nyona kigoda cha undewa kuulanga na munhu kakala uchana yake.
3 Na heyo yakikalile kakala yalingile kamba yasipi na akiki. Pinda da mulungu dilingile na zumalidi dikizunguluka kija ikigoda cha undewa.
4 Kuzunguluka ikigoda cha undewa kukala na vigoda va undewa malongo mabili na vine viyagwe, vikalilwe na wavyele malongo mabili na wane. Wakala wavalile vivalo vizelu na mikungo ya zahabu mmapala gao.
5 Mkigoda kija cha undewa mulawa mimwemwe, mizenze, na mdumo. Na viwenge saba vikala vokwaka haulongozi wa ikigoda cha undewa. Viwenge vino vivo loho saba zimsang'hanikila Mulungu.
6 Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na kinhu kilingile kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe ding'ala ng'hani.

Hagatigati ya ng'ambu zose nne za ikigoda cha undewa kukala na wene ugima wane, wali na meso kuulongozi na kuchugu.
7 Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba, waikabili kakala yalingile na ng'ombe mbigalo, waikadatu kakala na kihanga kamba cha munhu, na waikane kakala yalingile

na kimhungu yoguluka.
8 Na waja wene ugima
wane, kila imwe kakala na
mbawa sita, na wakala na
meso kila hanhu, hata muu-
vungu wa mbawa zao. Imisi
na ikilo hawalekile kulonga,
"Yang'alile, yang'alile,
yang'alile, iyo Mn-
dewa Mulungu
Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha,
na yondayeze."
9 Kipigiti chose wene
ugima wane wahamuyenzi,
wahamuhishimila, na wa-
hamuheweza Mulungu
yokala mkigoda cha un-
dewa, ayo yali na ugima wa
digunge,
10 waja wavyele malongo
mabili na wane wafugama
mavindi wainamila hau-
longozi wake heyo yokala
mkigoda cha undewa na
kumtambikila heyo yali na
ugima wa digunge. Waika
mikungo yao haulongozi
wa ikigoda cha undewa na
kulonga,
11 "Mndewa wetu na Mu-
lungu wetu, vinoga
kumwako
kubokela yenzi,
hishima, na mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba
vinhu vose,
na kubitila manogelwa
gako vilawilila na
vipata ugima."

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

1 Abaho nyona nzozi
iyagwe. Nyona kitabu
mumkono wa ukulume
wa heyo yakalile mkigoda
cha undewa, chandikigwe
ng'ambu zose kifungigwe
na vifungo saba. 2 Abaho,
nimona msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga yali na
mhiko yolonga na dizwi
kulu, "Yalihi yalumbile
kuvifungula ivifungo na
kukigubula ikitabu?"
3 Ila hakukalile na munhu
kuulanga, ama muisi, ama
hasi ya iisi, yalumbile
kukigubula ikitabu na
kukisoma.
4 Nilila ng'hani kwavija ha-
patikane munhu yalumbile
kukigubula ikitabu ama kuk-
isoma.
5 Abaho, imwe wa waja
wavyele kanilongela, "sam-
biulile! Lola, Simba ku-
lawa mtala wa Yuda, kulawa
lukolo lwa Daudi, kahuma
wadumuka zake. Heyo ko-
daha kuvifungula ivifungo
saba na kukigubula ikitabu."
6 Abaho, nimona Mwana
Ng'hondolo, yoneke kamba
kachinjigwa, yemile be-
hibehi na ikigoda cha
undewa, kazungulukwa
ng'ambu zose na waja
wene ugima wane na waja
iwavyele malongo mabili na
wane. Kakala na mhembe
saba na meso saba, gano
gago loho saba za Mulungu
zitumigwe muisi yose.
7 Kachola na kukibokela
ikitabu kulawa mumkono
wa ukulume wa ayo yakalile
mkigoda cha undewa.

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

8 Viyeshile kukisola
kija ikitabu, waja wene
ugima wane na waja
wavyele malongo mabili na
wane wafugama mavindi
wainamila haulongozi wa
Mwana Ng'hondolo. Kila
munhu kakala na bango
na mkungu wa zahabu
umemile ubane, awo uli
nhambiko zowotambika
wanhu wa Mulungu.
9 Na hewo wemba wila wa
sambi,
“Gweye kulumba kukisola
ikitabu
na kuvifungula ivifungo
vake na kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa,
na kubitila mulopa
wako kumgulila Mu-
lungu
wanhu wang'alile ku-
lawa kila mtala,
ulonzi, wanhu, na isi.
10 Kuwatenda kuwa un-
dewa na wakulu
wa nhambiko giladi
wamsang'hanikile
Mulungu wetu,
na hewo wotawala
muisi.”
11 Abaho, nilola kabili, na
nihulika dizwi da maalufu
na mamilioni ga wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
wema kuzunguluka ikigoda
cha undewa hamoja na waja
wene ugima na iwavyele,
12 wokwimba na dizwi
kulu,
“Mwana Ng'hondolo, ayo
yachinjigwe,
kalumba kubokela
mhiko, ugoli, ng'hungwe,
ugangamalo,
hishima, yenzi, na
nhogolwa!”
13 Abaho, niwahulika
wene ugima wose wali
kuulanga, wali muisi, wali
hasi ya isi, na wali m'bahali
wolava nhogolwa. Wose
hamoja wakala wokwimba,
“Nhogolwa na hishima na
yenzi na mhiko,
viwe kumwake heyo
yokala mkigoda cha
undewa na ha Mwana
Ng'hondolo,
gunge na gunge!”
14 Na waja wene ugima
wane walonga, “Amina!” Na
waja iwavyele wafugama
mavindi wainamila hasi,
watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana
Ng'hondolo yokifungula
ikifungo cha ichanduso cha
vija ivifungo saba. Abaho,
nimuhulika imwe ya waja
wene ugima wane yolonga
mdidizwi kulu kamba ladu,
“Izo!”
2 Nilola, na haja hau-
longozi wangu kukala na
falasi mzelu. Ayo yamk-
welile kumgongo kakala
na mhinde, na heyo kag-
weleligwa mkungo. Heyo
kalawa kuno yahumile, na
yagendelele kuhuma.
3 Abaho, Mwana
Ng'hondolo viyakifun-
gule ikifungo cha ikabili,
nimuhulika mwene ugima
wa ikabili yolonga, “Izo!”
4 Abaho, kalawa falasi
iyagwe mdung'hu. Ayo
yamkwelile kumgongo
kagweleligwa mhiko za

kudisegeza tindiwalo muisi
na kuwatenda wanhu
waikome. Na heyo kag-
weleligwa zele kulu.

5 Mwana Ng'hondolo
viyakifungule ikifungo cha
ikadatu, nimuhulika mwene
ugima wa ikadatu yolonga,
“Izo!” Nilola, na haja
haulongozi wangu kukala na
falasi mtitu! Ayo yamkwelile
kumgongo kakala yagogile
mzani mumkono wake.
6 Abaho, nihulika lwangi
lulingile kamba dizwi ku-
lawa ha waja wene ugima
wane, dilonga, “Kibaba cha
usage wa ngano choguligwa
na hela ya kitumetume cha
zua dimwe, na vibaba vidatu
va shaili voguligwa na hela
ya kitumetume cha zua
dimwe. Ila sambiubanange
mavuta ga mizaituni na
mizabibu!”

7 Mwana Ng'hondolo
viyakifungule ikifungo cha
ikane, nidihulika dizwi da
mwene ugima wa ikane
dilonga, “Izo!”

8 Nilola, na haja hau-
longozi wangu kukala na
falasi wa langi ya mitozi.
Ayo yamkwelile kumgongo
kakemigwa Ifa, na kuz-
imu kakala yomkweleleza
hachugu chake. Na hewo
wagweleligwa udaho wa
lobo ya isi wawakome
wanhu na zele, nzala,
vitamu, na wang'onyo wa
kumuhulo.

9 Abaho viyakifungule
ikifungo cha tano, hauvungu
wa ikilingo cha kulavila
nhosa nyona loho za wanhu
wose wachinjigwe sama ya
kuupeta usenga wa Mu-
lungu na sama ya usindila
wao ulibule uzenzeleganye
uwakalile nao.

10 Waguta nyangi
mdidizwi kulu, “Gweye Mn-
dewa, ung'alile na wa ikweli,
mbaka zua jaki kogendelela
kukawa kuwatagusa na
kuwasuna wanhu wa isi ino,
awo wotukoma tweye?”

11 Kila munhu mmwanza
wao kagweleligwa kanzu
nzelu, abaho, walon-
geligwa wahumule mkipig-
iti kiguhi, mbaka mheta
ya watumigwa wayao na
ndugu zao wakomigwe
kamba viwakomigwe hewo
vondaivikile.

12 Nimona Mwana
Ng'hondolo yokifungula
ikifungo cha sita. Kukala
na mgudemo mkulu wa isi,
na zua digaluka titu kamba
kaniki, na mulenge ugaluka
mdung'hu kamba mulopa.

13 Nhondo zilagala hasi
muisi kamba tini ndeke
vuzilagala kulawa mumtini
kipigiti vuzitigisigwa na
kukuzumbi.

14 Ulanga ukunzigwa
kamba kalatasi, na
migongo yose na visiwa
vose visegezigwa hanhu
havikalile.

15 Abaho, wandewa wa
isi, watawala, wakulu wa
asikali, wagoli, wanhu
wali na mhiko, na wanhu
wose wali nyakadala na
wanhu wailegehe, waifisa
mzimhango na hasi ya
imibwe ya imigongo.

16 Woikema imigongo na

imibwe, “Tulagalileni na
tufiseni na kihanga cha heyo
yokala mkigoda cha undewa
na lusango lwa Mwana
Ng'hondolo!
17 Kwavija zua kulu da lu-
sango lwao divika, na yalihi
yodaha kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino
zose, nyona nzozi iyagwe, ni-
wona wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wane wema
hana zing'ambu nne za iisi,
wozigoga mbeho nne za iisi
giladi beho sambidibume
muisi, ama m'bahali, ama
mum'biki wowose.
2 Abaho, nimona msenga
iyagwe wa Mulungu wa ku-
ulanga yokwela kulawa ku-
ulawilo wa zua yali na
utango wa Mulungu yali na
ugima. Kawakema na dizwi
kulu waja iwasenga wane
wa Mulungu wa kuulanga,
awo wagweleligwe mhiko ya
kuibananga isi na bahali.
3 Ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kalonga, “Sam-
bimuibanange isi, ama ba-
hali, ama mibiki, mbaka
vondatuwagele utango wa-
tumigwa wa Mulungu wetu
m'vihanga vao.”
4 Abaho nihulika mheta ya
wanhu wageligwe utango
kulawa mmitala yose ya
Islaeli. Wakala wanhu
144,000. Wakala wolawa
mmitala yose longo dimwe
na mibili ya Islaeli.
5 Kulawa mtala wa Yuda,
wageligwe utango wakala
wanhu 12,000, mtala wa
Lubeni wanhu 12,000, mtala
wa Gadi wanhu 12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli
wanhu 12,000, mtala wa Naf-
tali wanhu 12,000, mtala wa
Manase wanhu 12,000.
7 Na kulawa mtala wa
Simioni wanhu 12,000,
mtala wa Lawi wanhu
12,000, mtala wa Isakali
wanhu 12,000,
8 kulawa mtala wa Zab-
uloni wanhu 12,000, mtala
wa Usufu wanhu 12,000, na
mtala wa Benjamini wanhu
12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino,
nyona nzozi iyagwe, na haja
kuulongozi wangu kukala na
dale kulu da wanhu awo
haduhu munhu yadahile
kuwapeta. Wanhu kulawa
isi zose, mitala yose, wanhu
wose, na lonzi zose, wema
haulongozi wa ikigoda cha
undewa na haulongozi wa
Mwana Ng'hondolo. Wakala
wavalile ng'hanzu nzelu na
kugoga mitambi ya mitende
mmakono gao.
10 Wenula dizwi, wolonga,
“Ukombola wolawa ha
Mulungu wetu, ayo yakalile
mkigoda cha undewa,
na kulawa ha Mwana
Ng'hondolo!”
11 Wasenga wose wa
Mulungu wa kuulanga
wema kuzunguluka ikigoda
cha undewa, iwavyele,
na waja wene ugima
wane. Wafugama mavindi
wainamiza vihanga vao

haulongozi wa ikigoda cha
undewa, na kumtambikila
Mulungu,
12 wolonga, “Am-
ina! Nhogolwa, yenzi,
ng'hungwe, hewela,
hishima, mhiko, na ugang-
amalo viwe ha Mulungu wetu
gunge na gunge! Amina!”
13 Abaho, imwe wa waja
iwavyele kaniuza, “Wano
wavalile ng'hanzu nzelu iwo
wanhu walihi, na walawa
kwahi?”
14 Nimwidika, “Mndewa,
nie sivimanyile, ila gweye
kovitanga.” Na heyo
kalonga, “Wano wao wa-
honyokwe kulawa mum-
gayo mkulu. Wazisuluza
ng'hanzu zao na kuzitenda
ziwe nzelu na mulopa wa
Mwana Ng'hondolo.
15 “Kileka mana, wokala
haulongozi wa ikigoda cha
undewa cha Mulungu na
kumsang'hanikila heyo imisi
na ikilo Muing'anda yake.
Na heyo yokala mkigoda
cha undewa kowakunzulila
hema jake uchana yao.
16 Hawona nzala ama
ng'hilu. Zua hadiwalukuza,*
ama keakea jojose dikalika.
17 Kwavija Mwana
Ng'hondolo yali hagatigati
ya ikigoda cha undewa kowa
Mchunga wao, na heyo
kowalongoza mzinzokwe
za mazi golava ugima.†
Na Mulungu kowahangusa
mahozi gose kulawa mmeso
gao.”‡

8

Ikifungo cha Saba

1 Mwana Ng'hondolo
viyakifungule ikifungo cha
saba cha ikitabu, kuulanga
kukala kupozike mkipigiti
cha lwenza lwa saa dimwe.
2 Na niwona waja wasenga
saba wa Mulungu wa kuu-
langa wema haulongozi wa
Mulungu, na hewo wag-
weleligwa mhalati saba.
3 Abaho msenga iyagwe
wa Mulungu wa kuulanga,
yakalile yagogile kia cha za-
habu cha kufushila ubane
mmakono gake, keza na
kwima hana ikilingo cha
kulavila nhosa. Heyo kag-
weleligwa ubane bwando
yaulave hamoja na nham-
biko za wanhu wose wa Mu-
lungu, yakavilave uchana
ya ikilingo cha zahabu cha
kulavila nhosa haulongozi
wa ikigoda cha undewa.
4 Yosi da ubane, hamoja na
nhambiko za wanhu wa Mu-
lungu, vikwela uchana hau-
longozi wa Mulungu kulawa
mkia kikalile mumkono wa
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga.
5 Abaho, msenga wa
Mulungu wa kuulanga
kakisola ikia cha kufushila
ubane, kakimemeza moto
kulawa mkilingo cha kulav-
ila nhosa, kachasa muisi, na
kulawila midumo, miladu,
mimwemwe, na mgudemo
wa isi.

Mhalati

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na mhalati saba waisasala kuzitoa.

7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa mhalati yake, kulawilila mvula ya mabwe na moto utibulizwe na mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi ilukula, na mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.

8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa.

9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli zikalile hano zibanangigwa.

10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi.

11 Nhondo hiyo yokemigwa "Usungu." Nhondo hiyo iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadanganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.

12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.

13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, "Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!"

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga.

2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga.

3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wagweleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi.

4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao.

5 Waja iwanzige hawa-
longeligwe weze kuwakoma
wanhu wano, ila kuwagaza
mkipigiti cha milenge mi-
tano. Na usungu wao
wa kamba usungu wa inge
kipigiti voyomfulila munhu.
6 Mkipigiti kino cha
milenge mitano wanhu
woizahila ifa, ila hawayona.
Wosulukila kudanganhika,
ila ifa yowakimbila.
7 Nzige hiwo woneka
kamba falasi waisasale na
ng'hondo. Mmapala gao
wakala na vinhu vilingile
kamba mikungo ya zahabu,
na vihanga vao vilinga
kamba vihanga va wanhu.
8 Mvili zao zikala nhali
kamba mvili za watwanzi,
na meno gao galinga kamba
meno ga simba.
9 Mhambaga zao wakala
na vinhu vilingile kamba
vikoti va zuma, na dizwi
da mbawa zao dilinga
kamba m'bumo wa mik-
wama bwando ya falasi
wokimbilila kuna ing'hondo.
10 Wakala na mikila na wo-
fulila kamba inge, na mmik-
ila yao wakala na mhiko za
kuwalumiza wanhu mkipig-
iti cha milenge mitano.
11 Wakala na mndewa
yowatawala, iyo msenga
mkulu wa idikolongo
dilibule nziga, ayo Mkieb-
lania yokemigwa Abadoni,
na Mkigiliki yokemigwa
Apolioni.
12 Mgayo wa ichanduso
ubita, ila migayo iyagwe mi-
bili yokwiza.
13 Msenga wa Mulungu
wa kuulanga wa sita kaitoa
mhalati yake, na nihulika
dizwi kulawa mzimhembe
nne za ikilingo cha zahabu
cha kulavila nhosa kili hau-
longozi wa Mulungu,
14 domulongela ija im-
senga wa Mulungu wa
kuulanga wa sita yali na
mhalati, “Walekese waja
iwasenga wa Mulungu wa
kuulanga wane wafungigwe
hana Ulwanda mkulu lwa
Yuflati!”
15 Waja wasenga wa
Mulungu wa kuulanga
wane wakalile wasasaligwe
sama ya saa iija ya zua
didija da mulenge uuja wa
mulao uuja wafunguligwa
wawakome selusi ya wanhu
wose wa muisi.
16 Niihulika mheta ya
asikali wakwelile falasi ikala
200,000,000.
17 Mnzozi yangu ni-
wona falasi na wakwela
falasi wakalile uchana ya
iwafalasi. Waja iwakwela
falasi wakala wavalile vikoti
vitendigwe na mizuma
vikalile vidung'hu na buluu
ifitile na njano kamba baluti.
Mapala ga iwafalasi gakala
galingile kamba mapala ga
simba, na kulawa mmilomo
yao vilawa moto, yosi, na
baluti.
18 Selusi ya wanhu
wakomigwa na migayo ihile
ng'hani isongezwe na moto,
yosi, na baluti vilawile
mmilomo ya waja iwafalasi.
19 Mhiko za falasi hiwo
zikala mmilomo yao na
mmikila yao. Kwavija
mikila yao ikala na mapala

galingile na nyoka, na gakala
na mhiko za kuwalumiza
wanhu.
20 Wanhu wasigale, waja
wose walekile kukomigwa
na migayo ino ihile
ng'hani, hawavilekile vinhu
viwavitendile wenyego.
Hawalekile kuvitambikila
vinyamkela, ama miwegu
ya zahabu, feza, shaba,
mibwe, na mibiki, ayo
haidaha kulola, kuhulika,
ama kutembela.
21 Na hawaiyalalile uko-
maji wao ama uhawi wao
ama ugoni wao ama ubavi
wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

1 Vuzishile mbuli zino, ny-
ona nzozi ziyagwe, nimona
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga iyagwe yali na mhiko
yohumuluka kulawa kuu-
langa. Kakala yavazigwe
wingu na pinda da mu-
lungu mpala jake. Kihanga
chake kilinga kamba zua, na
magulu gake galinga kamba
viguzo va moto.
2 Kakala yagogile kitabu
kidodo kikalile kigubuligwe
mumkono wake. Keka
mgulu wake wa ukulume
m'bahali na mgulu wake wa
ukumoso muisi,
3 kenula dizwi kamba
simba yokunguluma. Na
viyeshile kwinula dizwi,
midumo saba idika.
4 Na imidumo saba vi-
ilongile, nikala behi na
kwandika. Ila nihulika
dizwi kulawa kuulanga
dilonga, “Sambiuzilonge
mbuli zija zilongigwe na
imidumo saba, na sambi-
uzandike!”
5 Abaho, ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga in-
imuwene yemile m'bahali
na muisi kagolosa mkono
wake wa ukulume uchana
kuulanga.
6 Kaiduila mditwaga da
Mulungu, ayo yali na ugima
wa digunge, ayo yalum-
bile ulanga, isi, bahali, na
vinhu vose vili mgati yao.
“Haduhu kukawa tena!
7 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa saba viyaitoile
mhalati yake, mbuli za
Mulungu ziifisile zovikizwa,
kamba viyazipetile ha watu-
migwa zake wahokozi.”
8 Abaho, dija didizwi nidi-
hulike kulawa kuulanga di-
longa na nie kabili, dilonga,
“Genda, kasole kija ikitabu
kigubuligwe mumkono wa
ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga, ayo yemile
m'bahali na muisi.”
9 Avo, nichola ha im-
senga wa Mulungu wa ku-
ulanga na nimpula yanig-
welele kija ikitabu kidodo.
Na heyo kanilongela, “Kisole
ukije. Mmunda yako chowa
usungu, ila mmulomo wako
chowa chamwilile kamba
uki.”*
10 Nikisola kija ikitabu
kidodo kulawa mumkono
wake, nikija. Mmulomo
chamwilile kamba uki. Ila

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3.

vinishile kukimeza, kigaluka
cha usungu mmunda yangu.
11 Abaho, nilongeligwa,
“Kolondigwa kuhokola
kabili mmbuli ya wanhu
bwando, isi bwando, lonzi
bwando, na wandewa
bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulongeligwa, “Genda ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu wotambika wali himo.
2 Ila sambiudipime konhi da kunze, kwavija wagweleligwa Wamhazi. Wodibojaga wambo ding'alile mkipigiti cha milenge malongo mane na mabili, nhegulo yake, mazua 1,260.
3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na hewo wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260, kuno wavalile vivalo va magunia.”
4 Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala vibili va kwikila viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.*
5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto wolawa mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino vivo vondayadanganhike munhu yoyose yogeza kuwalumiza.
6 Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambiitoe mkipigiti vowohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi ga nyanda na bahali kugaluka mulopa, na wana udaho wa kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya namna zose kamba viwosulukila mianza bwando.
7 Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yondayalawe mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na hewo, na kowahuma na kuwakoma.
8 Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa wao kuyawambigwe mumsalaba. Na wambo dino muloho dolinga na wambo da Sodoma ama isi ya Misili.
9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi zose woilola mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na haduhu munhu yatogozigwe kuizika.
10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu wano wabili. Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija wahokozi wano wabili wagala mgayo mkulu ng'hani muisi.
11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhumuzi igala ugima iza kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu waja iwabili, avo wenuka, na wose wawonile wadumba ng'hani.
12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa kuulanga diwalongela,

* **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

"Kweleni hano hachana!"
Na hewo wakwela uchana
kuulanga mdiwingu na kuno
wadumuka zao wowalola.
13 Mkipigiti kikija kukala
na mgudemo mkulu wa
isi, na kidanga kimwe
cha vija ividanga longo
dimwe cha idiwambo ki-
mong'onyoka. Wanhu
alufu saba wadanganhika
na umgudemo wa iisi, na
waja wahonyokwe wona
bwembwe na wamuyenzi
Mulungu wa kuulanga.
14 Mgayo wa ikabili ubita,
ila mgayo wa ikadatu wa
mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa
Mulungu wa kuulanga
kaitoa mhalati yake, na
kukala na dizwi kulu ku-
ulanga, dilonga, "Undewa
wa ulumwengu ugaluka
undewa wa Mndewa wetu
na Kilisto wake, na Mulungu
kotawala milongo yose."
16 Abaho, waja wavyele
malongo mabili na wane,
wakalile wokala m'vigoda
vao va undewa haulongozi
wa Mulungu, wafugama
mavindi wainamiza vihanga
vao, wamtambikila Mu-
lungu,
17 wolonga,
"Tokuheweza, Mndewa Mu-
lungu Mwene Mhiko,
uli baha na ukalile
baha,
kwavija kuisola mhiko yako
ng'hulu,
na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila
sambi kipigiti cha lu-
sango lwako kiza.
Kipigiti kivika cha
kuwatagusa wadan-
ganhike,
na kuwagwelela nhunza
watumigwa zako wa-
hokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila
twaga jako,
wose wadodo na
wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwa-
bananga waja wose
wasongeze ubananzi
muna iisi."
19 Abaho, Ng'anda ya
Mulungu ivuguligwa ku-
ulanga, na sanduku da
lagano jake dikalile mgati
yake joneka. Kulawila
mimwemwe, midumo, mi-
ladu, mgudemo wa isi, na
mvula ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha
mkanganyo choneka kuu-
langa. Kukala na mtwanzi
yavazigwe zua, na mulenge
hasi ya magulu gake, na
mkungo wa nhondo longo
dimwe na mbili mpala jake.
2 Kakala na inda, kalila
sama ya usungu kwavija
kakala ka mmabehi kulela.
3 Abaho, kilaguso kiyagwe
choneka kuulanga, zoka
kulu dung'hu dili na mapala
saba na mhembe longo
dimwe na mikungo midodo
saba mmapala gake.
4 Mkila wake uzikwek-
wesa selusi ya nhondo ku-
lawa kuulanga na kuzasa
muisi. Zoka hijo dima hau-
longozi wa mtwanzi yakalile

behi na kulela giladi yam-
meze mwanage kipigiti von-
dayavumbuke.
5 Ija imtwanzi kalela
mwana wa kimbigalo,
yondayazitawale isi zose
na fimbo ya zuma.* Ila
mwanage kanyamuligwa
na kugaligwa ha Mulungu,
na hana ikigoda chake cha
undewa.
6 Mtwanzi ija kakim-
bilila kuluwala hanhu
hayatandiligwe na Mu-
lungu, giladi yemilizwe hiko
mkipigiti cha mazua 1,260.
7 Na kukala na ng'hondo
kuulanga. Mikaeli na
wasenga zake wa kuulanga
wagomba na dija idizoka, na
dija idizoka na wasenga zake
wa kuulanga wagomba na
hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja
na wasenga zake wa
kuulanga wahumwa na
wawingigwa wasegele kuu-
langa.
9 Zoka hijo kulu jasigwa
hasi, dija dizoka da umwaka
dikemigwe Kinyamkela ama
Mwenembago, youvwizila
ulumwengu wose. Jasigwa
hasi muisi hamoja na
wasenga zake wa kuulanga.
10 Abaho, nihulika dizwi
kulu kulawa kuulanga
dolonga, “Sambi ukombola,
mhiko, Undewa wa Mulungu
wetu, na udaho wa Kilisto
wake wiza. Kwavija ija
yowatagusa ndugu zetu
haulongozi wa Mulungu
wetu imisi na ikilo kasigwa
hasi.
11 Na hewo wamuhuma
na mulopa wa Mwana
Ng'hondolo na kubitila
ikweli iwakalile woipeta.
Kwavija hawaunogele
ng'hani ugima wao, ila
waulava hata kuvikila
kudanganhika.
12 Avo deng'helela gweye
ulanga, na mweye mose
mkala himo! Ila mojona
isi na bahali, kwavija
Mwenembago kahumuluka
kumwenu kuno yamemile
lusango mkulu, kwavija
kovitanga kamba kipigiti
chake kiguhi.”
13 Zoka dija vidiwene
kamba jasigwa hasi muisi,
disonga kumkoleleza ija
imtwanzi yamulelile mwana
wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kag-
weleligwa mabawa mabili
ga kimhungu mkulu ng'hani,
giladi yaguluke mbaka
mkiwala, ako kondayaho-
nyokwe na dija idizoka na
kwimilizwa mkipigiti cha
milao midatu na milenge
sita.
15 Abaho, kulawa mmu-
lomo wake, dija idizoka
dideka mazi galingile kamba
lwanda gam'vikile ija imt-
wanzi giladi gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi,
ivugula mulomo wake na
kulumeza ulwanda ulawile
mmulomo wa idizoka.
17 Abaho, idizoka di-
monela lusango ija mtwanzi
na dichola kugomba na
wana wasigale wa ija
imtwanzi, waja wozigoga

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

ndagizi za Mulungu na
kuugoga usindila wa Yesu.
18 Abaho, dija idizoka
dima mulusanga mumg-
wazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona
mng'onyo yolawa m'bahali.
Kakala na mhembe longo
dimwe na mapala saba,
na mikungo longo dimwe
mzimhembe zake, na
uchana ya mapala gake
gose gandikigwa matwaga
gomuliga Mulungu.
2 Mng'onyo inimuwene
kalinga kamba duma, ila
migulu yake ilinga kamba
dubu, na mulomo wake
ulinga kamba mulomo
wa simba. Dija dizoka
dimgolela ija imng'onyo
mhiko zake, kigoda chake
cha undewa, na udaho
wake mkulu. 3 Pala dimwe
da imng'onyo hiyo joneka
kamba dikala na londa
dilondile kumkoma, ila
londa hijo dikala dihonile.
Wanhu wose wali muu-
lumwengu wazanywa na
kumuwinza mng'onyo hiyo.
4 Wanhu waditambikila
idizoka dija kwavija dikala
dimgwelele udaho wake
mng'onyo hiyo. Vivija
wamtambikila imng'onyo na
kuuza, “Yalihi yali kamba
mng'onyo ino? Yalihi
yodaha kutenda ng'hondo
na heyo?”
5 Mng'onyo hiyo kag-
weleligwa mulomo wa
kulonga mbuli za kuitopa
na maligo, na kagweleligwa
udaho wa kutawala mkipig-
iti cha milenge malongo
mane na mibili.
6 Kaunanula mulomo
wake yamfukulile Mu-
lungu, na kudilonga vihile
twaga jake na hanhu hake
hoyokala na waja wokala
kuulanga.
7 Kakala yagweleligwe
mhiko za kutenda ng'hondo
na kuwahuma wanhu wa
Mulungu. Na kakala yag-
weleligwe udaho mmbuli ya
kila mtala, wanhu, ulonzi,
na isi.
8 Na wanhu wose wali
muisi ino womtambikila
mng'onyo hiyo, ila waja tu
matwaga gao gandikigwe
kipigiti ulumwengu hau-
nalumbigwa mkitabu
cha ugima cha Mwana
Ng'hondolo yachinjigwe.

9 Heyo yali na magwiti na
yahulike!
10 Munhu yoyose yandik-
iligwe kugeligwa mkifungo,
kogeligwa mkifungo. Na
munhu yoyose yandik-
iligwe kukomigwa na zele,
kokomigwa na zele.* Mbuli
ino nhegulo yake iyo
ino, wanhu wa Mulungu
wolondigwa wawe na
mwazaganyo na wawe bule
uzenzeleganye.

11 Abaho, nimona
mng'onyo iyagwe, yolawa
muisi. Kakala na mhembe
mbili kamba ng'hondolo, ila
kalonga kamba zoka.

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

12 Katenda mbuli zose
muudaho wose wa ija
imng'onyo wa ichanduso,
kautenda ulumwengu na
wose wokala mgati yake
wamtambikile ija imng'onyo
wa ichanduso, yakalile na
londa dilondile kumkoma.
13 Mng'onyo ino wa ikabili
katenda mizonza mikulu,
hata kutenda moto uhu-
muluke kulawa kuulanga
mbaka muisi hameso ga
wanhu wose.
14 Na kubitila mizonza
yose iyatogozigwe kuitenda
hameso ga ija imng'onyo wa
ichanduso, kawagiza wanhu
wose wali muisi. Kawashul-
utiza wanhu watende wegu
kulu da ija imng'onyo wa
ichanduso, ayo yakalile na
londa dilondile kumkoma ila
kawa mgima.
15 Kagweleligwa mhiko
ya kudigwelela loho dija
idiwegu da imng'onyo wa
ichanduso, giladi didahe
kulonga na kuwatenda waja
wose walemile kuditambik-
ila dija idiwegu wakomigwe.
16 Ija imng'onyo kamshu-
lutiza kila munhu, mdodo
na mkulu, mgoli na mkum-
bulu, nyakadala na munhu
yailegehe, yageligwe utango
mumkono wake wa uku-
lume ama mkihanga chake,
17 giladi kamba, munhu
yoyose sambiyadahe kugula
ama kuguza ila mbaka
yageligwe utango wa twaga
da ija imng'onyo ama namba
ya twaga jake.
18 Hano yolondigwa
ng'hungwe. Munhu yali na
ilimu yaizahile nhegulo ya
namba ya ija imng'onyo,
kwavija kuna munhu yali
namba ino. Namba yake iyo
666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na ni-
mona Mwana Ng'hondolo
yemile Mkigongo cha
Sayuni hamoja na wanhu
144,000 wakalile na twaga
da Mwana Ng'hondolo
na twaga da Tataake
gandikigwe m'vihanga vao.
2 Na nihulika dizwi
kulawa kuulanga dilingile
kamba dizwi da mawimbi
makulu ga bahali ama dizwi
da muungulumo wa ladu.
Dilinga kamba mulilo wa
watoa bango bwando wotoa
mabango gao.
3 Wemba wila wa sambi
haulongozi wa ikigoda cha
undewa na haulongozi wa
waja wene ugima wane na
haulongozi wa iwavyele.
Haduhu munhu yadahile
kwimba wila uja ila waja
wanhu 144,000 wakom-
boligwe kulawa muisi.
4 Wano wao wanhu
wakalile ukazi ung'alile
mkuleka kuwasa na wat-
wanzi, hewo wa kamba
mhambe, womkweleleza
Mwana Ng'hondolo kokose
koyochola. Wakomboligwa
kulawa mwa wanhu wasi-
gale muisi, wa kamba
malimbuko ha Mulungu na
ha Mwana Ng'hondolo.
5 Hawakalile wavwizi,
na wakala bule mbuli na
munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu.

7 Kalonga mdidizwi kulu, "Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi."

8 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili, yolonga, "Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!* Dino dijo wambo ditendile isi zose zing'we ugimbi wa sulukila yake ya ugoni."

9 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu yolonga mdidizwi kulu, "Kamba munhu yoyose yahamtambikila ija imng'onyo na wegu jake na kubokela utango wake mkihanga ama mumkono,

10 kong'wa divai ya lusango lwa Mulungu, igidigwe mkikasi cha lusango lwake bila kugeligwa mazi. Na heyo kogaya mkusomigwa na baluti ilukula haulongozi wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo.

11 Yosi da mgayo wao dokwela uchana milongo yose. Mgayo uja hauhola imisi na ikilo, kwavija wanhu waja wamtambikila ija imng'onyo na wegu jake, na waubokela utango wa twaga jake."

12 Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa kwazaganya migayo, wazigoge ndagizi za Mulungu na kunanahila kumtamanila Yesu.

13 Abaho nihulika dizwi kulawa kuulanga dolonga, "Wandike, wamota awo wodanganhika mkuilumba hamoja na Mndewa kulawa sambi na kugendelela."

"Ona!" kolonga Loho wa Mulungu. "Wohumula kulawa mmigayo yao, kwavija sang'hano zao zowakweleleza."

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulongozi wangu kukala na wingu zelu, na uchana ya idiwingu kukala na munhu yakalile yalingile kamba Mwana wa Munhu.† Kakala na mkungo wa zahabu mdipala jake na sengo inoligwe mumkono wake.

15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga na kamkema na dizwi kulu heyo yakalile mdiwingu, "Sola sengo yako ukahune, kwavija kipigiti cha kuhuna kivika, kwavija vakuja muisi vipa."

---

* **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

16 Na heyo yakalile mdi-
wingu kayasa sengo yake
muisi, na iisi ihunigwa.
17 Abaho, msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga iyagwe
kalawa muna Ing'anda ya
Mulungu ili kuulanga, na
heyo vivija kakala na sengo
inoligwe.
18 Abaho, msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga iyagwe,
ayo yakalile na udaho wa
kuuhuma moto, kalawa behi
na ikilingo cha kulavila
nhosa na kumkema na
dizwi kulu ayo yakalile na
isengo inoligwe, “Sola sengo
yako inoligwe ukakanhe
ivikungwi va izizabibu
kulawa mumzabibu wa iisi,
kwavija zabibu zake zipa.”
19 Avo, ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga
kayasa sengo yake muisi, na
kuzikunzanya zabibu zake
na kuzasa muna ulwingila
lwa kukamulila zabibu lwa
lusango lwa Mulungu.
20 Luja ulwingila lwa kuka-
mulila zabibu lubojagigwa
hanze ya idiwambo, na
mulopa ukuluma kamba
mgendo wa kilometa 300
kulawa muna ulwingila
luja na kamba meta mbili
kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso
kiyagwe, kikulu na cha
mkanganyo, kuulanga.
Kukala na wasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga
wogala migayo saba ihile
ng'hani ya kimambukizo,
kwavija kubitila imigayo
iyo lusango lwa Mulungu
lomambukizwa.
2 Na nyona kija choneke
kamba bahali ya kiwowo
itibulizwe na moto, na
hamgwazo wa ibahali
wakala wemile waja wa-
muhumile ija imng'onyo na
wegu jake na ija inamba
ya twaga jake. Wakala
wagogile mabango gawag-
weleligwe na Mulungu.
3 Wakala wokwimba wila
wa Musa, mtumigwa wa Mu-
lungu, na wila wa Mwana
Ng'hondolo,

“Mndewa Mulungu Mwene
Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu
na zokanganya!

Nzila zako zabule uzenzele-
ganye na za ikweli,
Mndewa wa gunge na
gunge!

4 Mndewa, yalihi yoleka
kukudumba gweye
na kudiyenzi twaga
jako?
Kwavija gweye wiyeka
iyo ung'alile.

Wanhu wose wa ulumwengu
wokwiza
na kukutambika hau-
longozi wako,
kwavija sang'hano zako
zilibule uzenzele-
ganye zigubuligwa.”*

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

5 Vigeshile gano, nilola
na nyona Ng'anda ya Mu-
lungu, hema da Mulungu,
divuguligwa kuulanga,
6 na wasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga
walawa muna Ing'anda ya
Mulungu kuno waigogile
migayo saba ihile ng'hani.
Wakala wavalile vivalo
va kitani vinang'hazike
na ng'humbulu za zahabu
mmhambaga zao.
7 Abaho, imwe wa waja
wene ugima wane kamg-
welela kila msenga imwe
mmwanza wa waja wasenga
saba wa Mulungu wa ku-
ulanga mkungu wa zahabu
umemile lusango lwa Mu-
lungu, ayo yali na ugima wa
milongo yose.
8 Na Ing'anda ya Mulungu
imema yosi dilawile muna
iyenzi ya Mulungu na
kulawa mmhiko zake, na
haduhu munhu yadahile
kwingila muna Ing'anda
ya Mulungu mbaka imi-
gayo saba ihile ng'hani ya
iwasenga saba wa Mulungu
wa kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi
kulu kulawa muna Ing'anda
ya Mulungu ili kuulanga
dowalongela iwasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga,
“Gendeni muisi mkaite
imikungu saba ya lusango
lwa Mulungu.”
2 Avo, msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wa
ichanduso kachola na
kuwita umkungu wake
muisi, na milonda ihile
ng'hani ili na usungu
mkulu iwapata waja iwanhu
wakalile na utango wa ija
mng'onyo na waja waditam-
bikile wegu jake.
3 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa ikabili kawita
umkungu wake m'bahali,
na igamazi gagaluka kuwa
mulopa kamba mulopa wa
munhu yadanganhike, na
kila kinhu kikalile m'bahali
kidanganhika.
4 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa ikadatu kawita
umkungu wake mzinyanda
na zinzokwe za mazi, na
zigaluka mulopa.
5 Abaho, nimuhulika
msenga wa Mulungu wa
kuulanga, mkulu wa iga-
mazi, yolonga na Mulungu,
“Gweye kwabule uzenzel-
eganye, gweye Kung'ala,
gweye uli baha na ukalile
baha, kwavija gweye iyo
uzigalile nhaguso zino.
6 Kwavija weta mulopa
wa wanhu zako wang'alile
na wahokozi zako, na
gweye kuwagwelela mulopa
wang'we, kwavija vino
vivo viwalondigwe kuten-
deligwa!”
7 Abaho, nikihulika ik-
ilingo cha kulavila nhosa
chokwidikila, “Ona, Mn-
dewa Mulungu Mwene
Mhiko, nhaguso zako za
kweli na zabule uzenzele-
ganye.”
8 Abaho, msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa

ikane kawita umkungu
wake mdizua, na idizua
digweleligwa mhiko za
kuwalukuza wanhu na
moto.
9 Wanhu walukuzwa na
idizua, ila wadidukumiza id-
itwaga da Mulungu, ayo
yakalile na udaho mmigayo
hiyo saba ihile ng'hani, na
hawaiyalalile vilozo vao na
kumuyenzi Mulungu.

10 Na msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wa tano
kawita umkungu wake hana
ikigoda cha undewa cha
ija mng'onyo, na undewa
wake ugeligwa ziza. Wanhu
wazidafuna ndimi zao sama
ya usungu,
11 wamdukumiza Mu-
lungu wa kuulanga sama ya
masungu gao na milonda
yao, ila hawaiyalalile
sang'hano zao zihile.

12 Abaho, msenga wa
Mulungu wa kuulanga
wa sita kawita umkungu
wake muna ulwanda mkulu
Yuflati. Mazi gake ganyala
giladi kuitanda nzila sama
ya wandewa kulawa ulawilo
wa zua.
13 Abaho, nyona vinyamkela
wadatu walingile kamba
mibula. Wakala wolawa
mmulomo wa dija idizoka,
wolawa mmulomo wa ija
imng'onyo, na wolawa
mmulomo wa ija imuhokozi
wa uvwizi.
14 Zino zizo loho za
vinyamkela zitenda mi-
zonza, ziwacholela wan-
dewa wa ulumwengu wose
na kuwakunzanya hamoja
sama ya ng'hondo mdizua
kulu da Mulungu Mwene
Mhiko.
15 Kilisto kolonga, “Lola!
Nie nokwiza kamba m'bavi!
Kamota munhu ija yo-
gonelela sama yangu, ayo
yovitanda vivalo vake giladi
sambiyatembele mwazi na
kugeligwa kinyala.”
16 Abaho, loho hizo ziwat-
ing'haniza wandewa hamoja
hanhu hokemigwa Mkieblа-
nia, Alimagedoni.
17 Na msenga wa Mulungu
wa kuulanga wa saba kawita
umkungu wake kuulanga,
na dizwi kulu dilawa muna
Ing'anda ya Mulungu ku-
lawa mkigoda cha undewa,
dilonga, “Imala!”
18 Abaho, kukala na
mimwemwe, midumo, mi-
ladu, na mgudemo wa
isi wihile ng'hani. Hau-
nalawilila mgudemo wa isi
kamba uja songela munhu
viyalumbigwe, avo ukala na
mgudemo mkulu ng'hani.
19 Dija idiwambo kulu
da Babeli diigola mianza
midatu, na imiwambo ya
isi zose ibanangigwa. Avo
Mulungu kavikumbuka
vilozo va wanhu wa Babeli
na kuwang'weza kikasi chao
kimemile divai ya lusango
lwake.
20 Kipigiti isi viigudeme,
visiwa vose viyangayuka, na
imigongo hayoneke.
21 Mvula ya mabwe
makulu, gakalile na kamba
kilo hamsini kila dibwe
dimwe, gawalagalila wanhu,
awo wamdukumize Mu-
lungu sama ya mgayo
wa mvula ija ya mabwe,

kwavija mgayo huo wihile ukala wodumbiza ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na imikungu saba keza kanilongela, “Izo, na nie nokulagusila nhaguso ya ija imtenda ugoni ndwanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe behi na nyanda bwando.

2 Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wanhu wokala muisi wakoligwa na divai ya ugoni wake.”

3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanisola Muloho mbaka mkiwala. Ako nimona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu yandikigwe matwaga bwando ga maligo, na kakala na mapala saba na mhembe longo dimwe.

4 Mtwanzi hiyo kakala yavalile vivalo va zambalau na vidung'hu, kakala yoihamba na zahabu, mabwe ga hela bwando, na lulu. Mmakono gake kakala yagogile kikasi cha zahabu kimemile ubananzi na unyolodo wa ugoni wake.

5 Mkihanga chake kakala yandikigwe twaga dili na nhegulo ifisike, “Babeli mkulu, mama wa watenda ugoni ndwanga wose na chanduso cha mbuli zose zihile zili muisi.”

6 Nimona ija mtwanzi kakala yakoligwe na mulopa wa wanhu wa Mulungu, wanhu wakalile wowapetela wanhu wayagwe mbuli za Yesu. Nimulola mtwanzi ija na mkanganyo mkulu.

7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Habali ukanganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike ya mtwanzi hiyo na ija imng'onyo yamkwelile kumgongo, ayo yali na mapala saba na mhembe longo dimwe.

8 Ija imng'onyo yuumuwene kakala mgima, ila sambi kadanganhika, na kokwela kulawa mdikolongo dilibule nziga na kuchola kuubananzi wake. Na wanhu wokala muisi, waja matwaga gao galekile kwandikigwa songela ulumwengu vuulumbigwe mkitabu cha ugima, wokanganya wahamona imng'onyo hiyo, kwavija kakala mgima, sambi kadanganhika, ila kokwiza kuwa mgima kabili.

9 “Hano holonda nzewele na ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile yavikalile.

10 Vivija gaja ga mapala saba gago wandewa saba. Wandewa watano wadanganhika, imwe yang'hali yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila yeheza kotawala mkipigiti kiguhi.

11 Ija imng'onyo yakalile mgima, na sambi kadanganhika, iyo mndewa wa nane. Na heyo ka mmwanza wa waja wandewa saba, na heyo kochola

kubanangigwa.
12 “Zija izimhembe longo
dimwe zuuziwene zizo
wandewa longo dimwe
wakalile hawanagweleligwa
undewa, ila wogweleligwa
udaho wa kutawala kamba
wandewa, na wotawala
mkipigiti kiguhi hamoja na
ija imng'onyo.
13 Wano wandewa longo
dimwe wowa na nia imwe,
na mhiko zao na udaho wao
womgwelela ija imng'onyo.
14 Wandewa longo dimwe
na ija imng'onyo wogomba
na Mwana Ng'hondolo, ila
Mwana Ng'hondolo, hamoja
na waja wakemigwe, wasag-
uligwe, na walibule uzenzel-
eganye, kowahuma kwavija
heyo iyo Mndewa wa Wan-
dewa na Mkulu wa Wakulu
wa isi.”
15 Abaho, msenga wa
Mulungu wa kuulanga
kanilongela, “Gaja igamazi
gaugawene haja kuyakalile
ija imtenda ugoni ndwanga
gago madale ga wanhu wa
kila isi na kila ulonzi.
16 Ija imng'onyo na zija
mhembe longo dimwe
zuuziwene womwihila ija
imtenda ugoni ndwanga.
Wom'vula vivalo vake na
kumuleka mwazi. Woija
nyama yake, na vinhu
visigale wovisoma na moto.
17 Kwavija Mulungu
kazigela mbuli zoyolonda
heyo mmioyo yao, mbuli
zondazigatende gaja goy-
olonda heyo. Wotogola
kuulava udaho wao wa
kutawala na kumgwelela ija
imng'onyo, mbaka mbuli za
Mulungu zivikile.
18 “Mtwanzi yuumuwene
iyo idiwambo kulu ditawala
wandewa wa iisi.”

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mt-
wanzi yakalile uchana
ya mng'onyo mdung'hu,
nimona msenga iyagwe wa
Mulungu wa kuulanga yohu-
muluka kulawa kuulanga.
Kakala na udaho mkulu, na
isi imulikigwa na unang'hazi
wake.
2 Kenula dizwi kalonga,
“Kulagala! Kulagala Babeli
wambo kulu!* Digaluka
ng'anda ya Mwenembago na
kae ya kila kinyamkela, kae
ya kila ndege yehile, kae
ya kila kinhu kihile na kila
mng'onyo yehile.
3 Kwavija isi zose zing'wa
divai yake, divai ya sulluk-
ila yake ya ugoni. Wan-
dewa wa isi watenda nayo
ugoni, na wachuluzi wa isi
wawa wagoli sama ya sulluk-
ila yake ya kulonda vinhu
vose vinogile.”
4 Abaho, nihulika dizwi
diyagwe kulawa kuulanga
dilonga,
“Segeleni kulawa Ba-
beli, mweye wanhu
zangu,†
giladi sambimuilumbe
na heyo m'vilozo
vake,

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45.

giladi sambimwingile
mmigayo yake ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawatendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele mweye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaigwelele mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela mwenyego,
'Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡
na nabule kilamso cha kona giogio!'
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomtagusa, kana udaho mkulu."
9 Wandewa wa isi watendile nayo ugoni mkuilumba na heyo muukazi wake wa udola womulililila na kumuyalalila wahajona yosi da kusomigwa kumwake.
10 Wokwima kutali, kwavija wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolonga, "Kojona! Kojona! Wambo dino kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!"
11 Wachuluzi wa isi womulililila na kumuyalalila, kwavija haduhu munhu yondayagule vinhu vao kabili.
12 Haduhu munhu yondayagule zahabu zao, madini ga feza, mabwe ganogile, lulu, kitani ng'alile, vivalo va zambalau, halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose inung'hila goya, via vose vitendigwe na mhembe za nhembo, via vose vitendigwe na mibiki inogile, shaba, zuma, na malumalu,
13 mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane, manemane, uvumba, divai, mavuta ga mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe na ng'hondolo, falasi na mikwama, nyakadala, na hata ugima wa wanhu.
14 Wachuluzi wamulongela, "Vinhu vose vinogile vuukalile uvisulukila vipotela, na ugoli wako wose na vinhu va kuitopela viyangayuka, na huvipata kabili!"
15 Waja iwachuluzi wachuluze vinhu hivo na kupata ugoli wao kulawa kumwake wokwima kutali, wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolila na kuiyalala,

‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

16 wolonga, “Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, uivazile kitani ing'alile, zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na zahabu, mabwe ganogile, na lulu!
17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno wose!”

Wanhu wose wakalile woilongoza imeli, wanhu wose wakwelile muna imeli, wanhu wose wosang'hanika muna imeli, na wanhu wose wosang'hanika m'bahali, wokwima kutali.
18 Na viwadiwene yosi dilawa muna umoto umsomile, wolila na kulonga, “Hakukalile na wambo kulu diyagwe kamba dino!”
19 Wakiitila timbwisi mmapala gao, walila na kuiyalala, wolonga, “ ‘Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, waja wose wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!’
20 “Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye.”
21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, “Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili.
22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako.
23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!”
24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, “Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mulungu wetu,
2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu.”
3 Wenula dizwi kabili, walonga, “Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu

dokwela uchana milongo yose!”

4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, “Amina, Mulungu yatogolwe!”

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, “Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!”

6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga, “Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala!

7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe wake kesha kukiitanda mwenyego.

8 Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale.” Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.

9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Yandika gano, wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!” Kanilongela kabili, “Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu.”

10 Abaho nigwa hamagulu gake nimtambikile, ila kanilongela, “Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!

“Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi.”

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye.

12 Meso gake kamba moto ukwaka, na mpala jake kukala na mikungo bwando. Kakala na twaga jandikigwe uchana yake, kamba haduhu munhu yoditanga ila heyo mwenyego.

13 Na heyo kavala kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake dijo “Usenga wa Mulungu.”

14 Asikali wa kuulanga wamkweleleza, wakwela falasi wazelu na wavala vivalo va kitani kinogile, vizelu, na ving'alile.

15 Kulawa mmulomo wake dolawa zele dinoligwe ng'hani, kubitila zele

hijo kowahuma Wamhazi.
Na heyo kowatawala na
fimbo ya zuma,* na heyo
kolubojaga lwingila lwa
kukamulila divai ya lusango
lwa Mulungu Mwene Mhiko.
16 Mkivalo chake na
uchana ya haza jake,
kukala na twaga jandikigwe,
"MKULU WA WAKULU WA ISI
NA MNDEWA WA WANDEWA."
17 Abaho, nimwona
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga kema mdizua, kenula
dizwi na kuwakema ndege
wose woguluka kuulanga,
"Izoni, iting'hanileni hamoja
sama ya lusona lukulu lwa
Mulungu.
18 Izoni na muje nyama
za wandewa, wakulu wa
asikali, na asikali, nyama
za falasi na wanhu zao
wowakwela kumgongo,
nyama za wanhu wose,
wailegehe na nyakadala,
wadodo na wakulu."
19 Abaho, nimona ija
imng'onyo na waja iwan-
dewa wa isi na asikali zao
waiting'hane hamoja giladi
wagombe na ija imunhu
yamkwelile ija falasi na dale
jake da asikali.
20 Ila ija imng'onyo ka-
gogigwa hamoja na ija
imuhokozi wa uvwizi ya-
tendile mizonza sama ya
ija imng'onyo. Na kubitila
mizonza ino kawavwizila
wanhu waja waubokele
utango wa ija imng'onyo na
kuditambikila wegu jake. Ija
imng'onyo na ija imuhokozi
wa uvwizi, hewo wabili
wasigwa mdilamba da moto
wa baluti ilukula kuno wali
wagima.
21 Na asikali zao
wakomigwa na zele dilawile
mmulomo wa munhu ija
yamkwelile falasi kum-
gongo, na ndege wose
wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile ku-
muhuma ija imng'onyo, na
ija imuhokozi wa uvwizi,
na waja asikali zao, nimona
msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga yohumuluka kulawa
kuulanga, yali na kivugulilo
cha kolongo dilibule nziga
na kagoga mnyolo mkulu
mmakono gake.
2 Kadihuma dija idi-
zoka, zoka da umwaka,
dikemigwa Kinyamkela
ama Mwenembago, abaho
kadifunga na uja umnyolo
kipigiti cha milao alufu
imwe.
3 Na ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga
kajasa mdikolongo dilibule
nziga dija idizoka, kaluhinda
ulwivi lwa kwingilila himo
na kulugela utango uchana
yake giladi sambiyadahe
kuwavwizila kabili wanhu
wali muisi mbaka milao
alufu imwe vondaimale.
Gahamala higo, kolondigwa
yafunguligwe mkipigiti
kiguhi.
4 Abaho, nyona vigoda va
undewa, na waja wavikalile

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

wagweleligwa udaho wa kutagusa. Vivija nyona loho za waja wakanhigwe mapala sama ya kumtogola Yesu na sama ya Usenga wa Mulungu. Hawamtambikile ija imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao ama mmakono gao. Wazuka na watawala hamoja na Kilisto milao alufu imwe.

5 Waja wayagwe wadanganhike hawazukile mbaka milao alufu imwe viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso.

6 Wamota na wang'ala waja wondawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma, ila wowa wakulu wa nhambiko wa Mulungu na wowa wakulu wa nhambiko wa Kilisto, na wotawala hamoja na heyo milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala, Mwenembago kofunguligwa kulawa mkifungo chake.

8 Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu zose za isi. Kowating'haniza hamoja sama ya ng'hondo, dale da asikali wali na udaho, dale dilibule mheta kamba misenga ya bahali.

9 Watembela muisi zose na kuhazunguluka hanhu hawakalile wanhu wa Mulungu na wambo dimnogele Mulungu. Ila moto uhumuluka kulawa kuulanga uwalukuza.

10 Na Mwenembago, ayo yawavwizile hewo, kasigwa muna idilamba da baluti ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu cha undewa na heyo yakikalile. Isi na ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha kuifisa.

12 Abaho, niwona wanhu wadanganhike, wakulu na wadodo, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima. Wanhu wadanganhike watagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano zao, kamba viyandikigwe mgati ya ivitabu.

13 Bahali iwalava kunze wanhu wadanganhike wakalile mgati yake, na ifa na kuzimu ziwalava wanhu wadanganhike wakalile mgati yao. Kila munhu katagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano yake.

14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna idilamba da moto. Idilamba da moto iyo ifa ya ikabili.

15 Munhu yoyose twaga jake hajoneke jandikwe muna ikitabu cha ugima kasigwa muna idilamba da moto.

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila munhu, nyona ulanga wa sambi na isi ya sambi,* kwavija ulanga wa ichanduso na isi ya ichanduso visha kubita, na bahali iyangayuka.

2 Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu ya sambi, dohumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu, disasaligwe kamba mhambe yahambigwe sama ya mbigalo wake.

3 Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda cha undewa dolonga, "Lola, ukazi wa Mulungu wowa hamoja na wanhu. Na heyo kokala hamoja na hewo. Wowa wanhu zake, na Mulungu mwenyego kowa hamoja na hewo, na heyo kowa Mulungu wao.

4 Na heyo kowahangusa mahozi gao gose kulawa mmeso gao, kwavija haduhu ifa kabili† ama giogio ama kililo ama usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha kubita."

5 Heyo yakalile mkigoda cha undewa kalonga, "Lola, novitenda vinhu vose viwe va sambi." Abaho kanilongela, "Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino za kutogoligwa na za ikweli."

6 Na heyo kanilongela, "Imala! Nie iyo Alufa na Omega, Waichanduso na Waikimambukizo. Munhu yali na ng'hilu nomgwelela mazi kulawa mzinzokwe za mazi golava ugima bila kuliha kinhu.

7 Munhu yondayahume kohala motelo zino zose, na nie nowa Mulungu wake, na heyo kowa mwanangu.

8 Ila wali na bwembwe, walibule nhamanila, wanhu wali na ngelegeza zihile, wakomaji, wagoni, wahawi, woitambikila miwegu, na wavwizi wose wokwasigwa muna idilamba da baluti ilukula. Ino iyo ifa ya ikabili."

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na ija imikungu saba imemile migayo saba ihile ng'hani ya kimambukizo keza kanilongela, "Izo, nokulagusila mhambe, mtwanzi wa Mwana Ng'hondolo."

10 Kanisola Muloho mbaka uchana ya idigongo tali, kanilagusila Wambo Ding'alile, Yelusalemu, dihumuluka kulawa kuulanga kuyali Mulungu.

11 Dikala dinang'hazigwe na yenzi ya Mulungu, na mulangaza wake ulinga kamba dibwe da hela bwando, kamba yasipi, kamba kiwowo king'alile.

12 Dikala na konhi kulu na tali dikalile na nyivi longo dimwe na mbili, na kila lwivi lumwe lwimilizwa na msenga wa Mulungu wa

* **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17. † **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

kuulanga. Na uchana ya kila lwivi jandikigwa twaga dimwe mmwanza wa matwaga longo dimwe na mabili ga mitala ya Islaeli.

13 Haulawilo wa zua kukala na nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala na nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu.

14 Konhi da idiwambo hijo dizengigwa mmisingi ya mibwe longo dimwe na mibili, na uchana ya kila dibwe kukala jandikigwe twaga dimwe mmwanza wa matwaga ga waja watumigwa longo dimwe na wabili wa Mwana Ng'hondolo.

15 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yakalile yolonga na nie, kakala na lubiki lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime idiwambo, nyivi zake, na konhi jake.

16 Wambo dino dikala na utali na ugazi ulingile, utali wake ulinga na ugazi wake. Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idiwambo na lubiki lwake, kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi wake, na utali wake.

17 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idikonhi, na dikala na wimo wa kamba meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila luyalupimile.

18 Idikonhi dino dikala dizengigwe na yasipi, na idiwambo dizengigwa na zahabu ing'alile, zing'ala kamba kiwowo.

19 Misingi ya idikonhi da idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso dikala yasipi, daikabili yakuti samawi, daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi,

20 da tano salidoniki, da sita akiki, da saba kilisolito, da nane zabalajadi, da tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso, da longo dimwe na dimwe yasinto, na da longo dimwe na mabili ametisto.

21 Zinyivi longo dimwe na mbili zikala lulu longo dimwe na mbili, kila lwivi luzengigwa na lulu imwe. Nzila za idiwambo dija zikala zahabu zing'alile, zing'ala kamba kiwowo.

22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu mdiwambo hijo kwavija Ng'anda ya Mulungu ya idiwambo hijo iyo Mwana Ng'hondolo na Mndewa Mulungu mwenyego Mwene Mhiko.

23 Idiwambo hijo hadilonda zua ama mulenge kumwemwesa mgati yake, kwavija yenzi ya Mulungu yolava mulangaza wake, na Mwana Ng'hondolo iyo kiwenge cha idiwambo hijo.

24 Wanhu wa isi zose wotembela mmulangaza wake, na wandewa wa isi wogala ugoli wao mgati yake.

25 Na nyivi za idiwambo hijo zovuguligwa misi ngima, hazihindigwa, kwavija haduhu ikilo himo.

26 Hishima na ugoli wa
wanhu wa ulumwengu vo-
galigwa mgati ya idiwambo
hijo.
27 Haduhu kinhu chochose
kinyolodoke chondakingile
mdiwambo dija, ama
munhu yoyose yotenda
mbuli za kinyala ama mbuli
za uvwizi, ila waja weiyeka
matwaga gao gandikigwe
mkitabu cha ugima cha
Mwana Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu
wa kuulanga viyeshile
kundagusila dija idiwambo
ding'alile, kandagusila
lwanda lwa mazi golava
ugima, lukalile lung'ala
kamba kiwowo, lulawa
hana ikigoda cha Undewa
choyokalila Mulungu na
Mwana Ng'hondolo,
2 lukuluma hagatigati ya
inzila ya idiwambo hijo. Kila
ng'ambu ya ulwanda kukala
na mibiki ilava ugima ilela
mujo mianza longo dimwe
na mibili mkipigiti cha mu-
lao umwe, na kila mulenge
wolela mujo uyagwe. Na
matepo ga mibiki ija iyo
dawa ya kuwahonya wanhu
wa isi zose.
3 Haduhu kinhu chochose
kidukumizwe muna idi-
wambo dija. Kigoda cha
undewa choyokalila Mu-
lungu na Mwana Ng'hondolo
chowa mgati ya idiwambo
dija, na watumigwa zake
Mulungu womtambikila.
4 Wochona kihanga
chake, na twaga jake dok-
wandikigwa m'vihanga vao.
5 Hakuwa na ikilo kabili.
Hawalonda mulangaza wa
kiwenge ama mulangaza wa
zua, kwavija Mndewa Mu-
lungu kowa mulangaza wao.
Na hewo wotawala milongo
yose.

Kwiza kwa Yesu

6 Msenga wa Mulungu
wa kuulanga kanilongela,
“Mbuli zose ziuhulike na
zuuziwene za kweli na za
kutogoligwa. Na Mndewa
Mulungu, ayo yowagwelela
wahokozi Loho wake,
kamtuma msenga wake
yakawalongele watumigwa
zake gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza!
Nokwiza mbwisa! Kamota
munhu ija yozigoga mbuli za
uhokozi zili mgati ya kitabu
kino.”
8 Nie, Yohana, nizihulika
na kuzona mbuli zino zose.
Na vinishile kuzihulika na
kuzona, nifugama mavindi
haulongozi wa gamagulu ga
ija imsenga wa Mulungu wa
kuulanga yanilagusile mbuli
zino, na nilonda kumtam-
bikila.
9 Ila heyo kanilongela,
“Sambiunitambikile nie!
Nie na mtumigwa wa Mu-
lungu, kamba vuuli gweye
na ndugu zako wahokozi,
kamba waja wose wogagoga
gaja gandikigwe mkitabu
kino. Mtambikile Mulungu
yeiyeka!”
10 Abaho, kanilongela,
“Sambiuzifise mbuli za
uhokozi za kitabu kino,
kwavija kipigiti kikwenhuka

cha mbuli zino zose kulawilila.
11 Munhu yotenda gehile
yagendelele kutenda gehile,
na munhu yanyolodoke
yagendelele kunyolodoka.
Munhu yalibule uzenzeleganye yagendelele kuwa
bule uzenzeleganye, na
munhu yang'alile yagendelele kuwa mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza!
Nokwiza mbwisa na nhunza
yangu mumkono, nimgwelele kila munhu kamba
viyasang'hanike.
13 Nie iyo Alufa na Omega,
nhegulo yake, Waichanduso
na Waikimambukizo.”
14 Wamota wanhu waja
wosuluza kanzu zao, giladi wadahe kuuja mujo wa
m'biki wa ugima, na wadahe
kwingila kubitila nyivi za
idiwambo dija.
15 Ila hanze ya idiwambo
hana mibwa, wahawi,
wagoni, wakomaji, wanhu
woitambikila miwegu, na
wanhu wose wonogelwa na
uvwizi na kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza
msenga wangu wa kuulanga
yakugwelele usindila uno
sama ya wanhu wamtogole
Kilisto. Nie iyo muhenga
kulawa mulukolo lwa Daudi
na Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na
mhambe wolonga, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano
vivija kolondigwa yalonge,
“Izo!”
Munhu yali na ng'hilu
na yeze. Munhu yoyose
yolonda, yasole mazi golava
ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

18 Nie iyo Yohana,
nomzuma kila munhu yohulika mbuli za uhokozi za
kitabu kino, ihawa munhu
yoyose yokongeza kinhu
chochose mkitabu kino,
Mulungu komwongezela
migayo ihile ng'hani
yandikigwe mkitabu kino.
19 Na ihawa munhu
yoyose yoisegeza mbuli
yoyose kulawa mkitabu
kino cha uhokozi, Mulungu
komsegezela fungu jake
kulawa mum'biki wa ugima
na kulawa Mdiwambo
Ding'alile, gaja gandikigwe
mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli
zino kolonga, “Ona, nokwiza
mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!
21 Ngekewa ya Mndewa
Yesu iwe hamoja na wanhu
wose wa Mulungu. Amina.